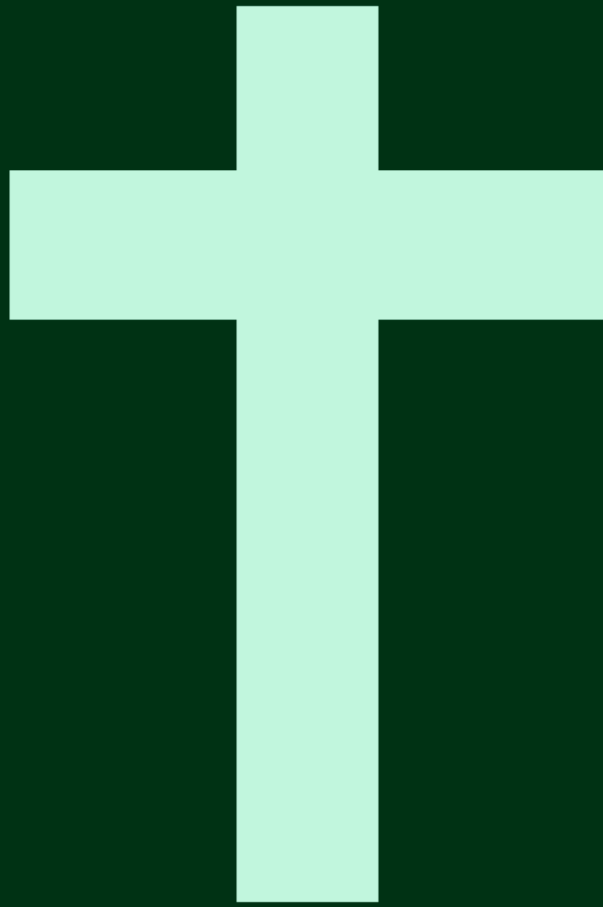

Uwumbər aagbaŋ

Bible without Deuterocanon in Konkomba

Uwumbør aagbaŋ
Bible without Deuterocanon in Konkomba

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Konkomba

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The Bible without Deuterocanon

in Konkomba

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

Contents

MATIU	1
MAK	45
LUK	72
JÖNN	117
LITULN	148
ROM YAAB	189
1 KORINT YAAB	207
2 KORINT YAAB	223
GALASIA YAAB	234
EFESUS YAAB	240
FILIFI YAAB	246
KOLOSE YAAB	250
1 TESALONIKA YAAB	254
2 TESALONIKA YAAB	258
1 TIMOTI	260
2 TIMOTI	265
TAITUS	269
FILEMONN	271
HIIBRU YAAB	272
JEMS	286
1 PIITA	291
2 PIITA	296
1 JÖNN	299
2 JÖNN	304
3 JÖNN	305
JUUD	306
TIBÖKPIIRKAAN	308

Tibɔnyaan ti
MATIU
 ŋmee ti na

*Yesu Kristo aayaajatiib ponn ni aayimbil
 (Luk 3.23-38)*

¹ Yesu Kristo aamaal ponn ni aayimbil le bi kigbaŋ kee ponn ni. U nan ye Ubɔr David aayaabil la. David mu nan ye Abraham aayaabil.

² Abraham le nan ma Aisak, Aisak mu ma Jakob, Jakob mu ma Juda ni unaabitiib.

³ Juda mu ma Peres ni Sera. Bina aayimbil le nan ye Tamar. Peres mu ma Hesronn, Hesronn mu ma Ram,

⁴ Ram mu ma Aminadab, Aminadab mu ma Nasonn, Nasonn mu ma Salmonn,

⁵ Salmonn mu ma Boas. Una aayimbil nan ye Rahab la. Boas mu ma Obed. Una aayimbil nan ye Ruf la.

Obed mu ma Jese, ⁶ Jese mu ma Ubɔr David.

David mu ma Solomonn. Una nan ye Yuraya aapuu la, le David kpan u.

⁷ Solomonn mu ma Rehoboam, Rehoboam mu ma Abija, Abija mu ma Asa,

⁸ Asa mu ma Jehosafat, Jehosafat mu ma Joram, Joram mu ma Usia,

⁹ Usia mu ma Jotam, Jotam mu ma Ahas, Ahas mu ma Hesehia,

¹⁰ Hesehia mu ma Manase, Manase mu ma Amonn, Amonn mu ma Josia,

¹¹ Josia mu ma Jekonia ni unaabitiib buyoonn baadim nan faa bi butɔb ki chuu bi buen Babiloŋ na.

¹² Baah chuu bi ki di buen Babiloŋ ni na, nee aapuwɔb le Jekonia ma Sealtiel, Sealtiel mu ma Serubabel,

¹³ Serubabel mu ma Abiud, Abiud mu ma Eliakim, Eliakim mu ma Asor,

¹⁴ Asor mu ma Sadok, Sadok mu ma Akim, Akim mu ma Eliud,

¹⁵ Eliud mu ma Eleasar, Eleasar mu ma Matann, Matann mu ma Jakob,

¹⁶ Jakob mu ma Josef, u ye Mari aachal na.

Mari mu ma Yesu u bi yin u ke Kristo u ga gaa binib lii na.

¹⁷ Abraham yoonn ki yoor kina ki ti saa Ubɔr David yoonn na nan ye yaajatiib kipiik ni binaa la. David yoonn ki yoor ki ti saa buyoonn baadim chuu bi ki di buen Babiloŋ aatiŋ ni na nan ye yaajatiib kipiik ni binaa la. Buyoonn baadim chuu bi ki di buen Babiloŋ ni na ki yoor ki ti saa Kristo yoonn na nan ye yaajatiib kipiik ni binaa la.

*Baah ma Yesu Kristo pu na
 (Luk 2.1-7)*

¹⁸ Baah ga nan ma Yesu Kristo na, le bi nan puu ke bi ga di una Mari ki di tii Josef. Baa nan kee kunn u, le bi kan ke u kpa lipuul Uwumbɔr Aafuur Nyaan pu. ¹⁹ Uchal Josef aah ye uninyaan na, le waa ban ke u jinn u inimɔɔn. U ŋa nlandak ke u loon ki yii u. ²⁰ Waah dakl tibɔr ngbaan kina na, le u kan Uwumbɔr aatuun ubaa tidaŋ ponn ni. Le Uwumbɔr aatuun ngbaan bui u, “Josef, Ubɔr David aayaabil, taa yii ke saan joo Mari u li ye aapuu;

ba pu? Uwumbør Aafuur Nyaan le tii u lipuul ngbaan. ²¹ U ga maa ubijabo, le aa ga yin u ke Yesu;* ba pu? uma le ga nyan waanib baatunwanbir ni.”

²² Nimina mòmøk nan ña ke ni gbiin Uwumbør aah nan cha waabønabr len pu na ke, ²³ “Usapɔɔn u kaa nyi uja na ga nan dek lipuul ki maa ubijabo, bi ga li yin u ke Imanuel.”† (Immanuel aatataa le ye ke “Uwumbør bi ti chee”.)

²⁴ Le Josef finn ki fii le ki nan ña Uwumbør aatuun aah tuk u ke u ña pu na, le ki yoor Mari di ña upuu. ²⁵ Waa nan doon u chee le u nin ma waajan aabijabo. Le Josef yin u ke Yesu.

2

Bilankpalb bi nyan ni liwipuul wɔb na

¹ Bi nan ma Yesu, Betlehem aatiŋ ponn ni la, ki bi Judea aatiŋ ni na, n-yoonn mu Herod ye ubør na. Baah ma Yesu na, le bilankpalb bibaa nyan ni liwipuul wɔb ki dan Jerusalem, ² ki nan baa ke, “Baah ma ubo u ye Juu yaab* aabør na, u bi la chee? Ti kan waanmabil liwipuul wɔb, le ti dan ke ti nan doon u.”

³ Ubør Herod, ni Jerusalem aatiŋ aanib mòmøk aah ñun tibør ngbaan na, le ti muk bi. ⁴ Le u yin Uwumbør aatotoorninkpiib ni Uwumbør aakaal aamòmøkb mòmøk, le ki nan baa bi, “Bi ga maa Kristo u ga gaa binib lii na la chee?”

⁵ Le bi tuk u, “Betlehem aatiŋ, ki bi Judea aatiŋ ni na; ba pu? Uwumbør aabønabr aah nan ñmee pu na so:

⁶ ‘Sin Betlehem aatiŋ, ki bi Judea aatiŋ ni na,
saa ye kitiwaatiir Judea aatim ponn ni;
ba pu? uyidaan ga nyan aa ponn ni,
ki ga li ye Uwumbør aanib Israel yaab aayidaan.’ ”†

⁷ Le Herod yin bilankpalb ngbaan libɔɔl ni, le ki baa bi, “Liŋmabil ngbaan nan nyan ni bayoonn?” Le bi tuk u. ⁸ Le u tun bi ke bi buen Betlehem, ki tuk bi, “Li cha man ki ti bee ubo ngbaan aabør mbamòm. Ni yaa ti kan u kan, ni gir ni man ki nan tuk mi, aan m mu buen ti doon u.”

⁹ Waah len kina doo na, le bi siir ki cha. Baah siir ki cha na, le bi kan liŋmabil li bi nan kan liwipuul wɔb na loln bi pu nsan, ki ti fuu ubo ngbaan aah bi nin chee na, le ki sil nima chee paacham. ¹⁰ Baah kan liŋmabil ngbaan na, le bi kpa mpopiin sakpen ki mɔɔni. ¹¹ Le bi koo lidichal ngbaan ni, ki ti kan ubo ngbaan ni una Mari. Bi nan gbaan kitin ki doon ubo ngbaan, le ki chuu piir baataakør ki tii u ipiin. Bi nan tii u salmaa, ni tulalee u bi yin u ke frankinsense, ni tulalee u bi yin u ke mir na.

¹² Le Uwumbør nan tuk bi tidan ponn ni ke bi taa ki gir buen ubør Herod chee. Nima pu na, bi nan dii nsan yayan le ki kun.

Josef aah yoor Yesu ki di san buen Ijpt aatiŋ ni pu na

¹³ Baah nan chaa kun na, Josef nan kan Uwumbør aatuun tidan ponn ni. Le Uwumbør aatuun ngbaan bui u, “Fiin ki yoor ubo ngbaan ni una ki san buen Ijpt aatiŋ ni, ki ti li bi nima ki kiir bundaln m ga nan tuk si ke aa nya nima na. Ubør Herod ga li ban ubo ngbaan ke u ku u.”

¹⁴ N-yaayoonn ngbaan le Josef fii le ki yoor ubo ngbaan ni una kinyeek, ki nyan nima ki buen Ijpt, ¹⁵ ki ti bi nima le Herod ti kpo.

Nimina nan ña kina ke ni gbiin Uwumbør aah nan cha waabønabr len pu na, le Uwumbør bui ke, “M yin Maabo ke u nyan ni Ijpt aatiŋ ni.”‡

Ubør Herod aah ku mbim pu na

¹⁶ Le Herod bee ke bilankpalb ngbaan ñmann u la. Le u gee liŋuul sakpen, ki cha waajab ku mbijabim bi mòmøk ye ñibin ñilee aabim, ni bi mu kaa fuu kina na, ki bi Betlehem,

* 1:21 : Yesu aatataa le ye ke “Uwumbør gaa timi lii”. † 1:23 : Lik Aisaya 7.14. * 2:2 : Bi nan ki yin Israel yaab ke Juu yaab la. † 2:6 : Lik Maika 5.2. ‡ 2:15 : Lik Hosea 11.1.

ni Betlehem aatingbaan ni na. U nan baa bilankpalb ngbaan ke bi kan lijmabil ngbaan bayoonn. Nima le cha u bee Yesu aabin aah saa pu na.

¹⁷ Waah ku mbim ngbaan pu na, le ni gbiin Uwumbør aabønabr Jeremia aah nan len pu na ke,

¹⁸ “Bi ñun kifuuk Rama aatiñ ni,
ki ye ikpowiil aafuuk la.

Rachel le wii waabim pu,
bi mòmøk kpo a,

le ubaa aan ñmaa sɔɲ usui.”§

Josef aah di Yesu nyan ni Ijpt aatiñ ni pu na

¹⁹ Ni bi cha le Herod ti kpo. Waah kpo na, le Josef, u nan bi Ijpt aatiñ ni na, kan Uwumbør aatuun tidañ ni. ²⁰ Le Uwumbør aatuun ngbaan bui u, “Fii ki yoor ubo ngbaan ni una ki gir buen Juu yaab aatiñ ni. Binib bi nan ban bi ku ubo ngbaan na kpo a.”

²¹ Le u fii ki yoor ubo ngbaan ni una, ki ti fuu Juu yaab aatiñ ni.

²² Le u ñun ke Ubør Herod aabo Akelaus jin ute aanaan Judea aatiñ ni. Nima pu na, Josef nan san ijawaan, kaa ban u buen nima. Le Uwumbør tuk u tidañ ni waah ga li cha nin chee na. ²³ Le u buen kitiñ kibaa ni, bi yin ki ke Nasaref, ki bi Galilee aatiñ ni na. Waah ña kina na, le ni gbiin Uwumbør aabønabr aah nan len pu na, ke bi ga yin Yesu ke Nasaref aatiñ aanii la.

3

Jønn u muini binib nnyun ni na aah moon Uwumbør aabør pu na

(Mak 1.1-8; Luk 3.1-18; Jønn 1.19-28)

¹ N-yoonn ngbaan le Jønn u muini binib nnyun ni na bi nteersakpiin ni, Judea aatiñ ni, ² le ki mooni, “Kpeln nimi aabimbin man. Uwumbør aanaan peen ni a.” ³ Uwumbør aabønabr Aisaya nan len Jønn aabør ke,
“Unii ubaa bi nteersakpiin ni ki tar ke:

‘Toor Uwumbør aasan man,
ki ña waasan mu li tok ki tii u.’ ”*

⁴ Jønn nan pee kikipalk ki bi nan di laakumii aakor luu ki na, ki di ligbapapaln buu uchañ ni. Waajikaar nan ye itoon ni tisiir la. ⁵ Le binib nyan ni Jerusalem, ni Judea aatim mòmøk ni, ni Jøddann aaməəl aatingbaan ni, ki dan u chee, ⁶ le ki nan kpiir baatunwanbir tuk Uwumbør. Le Jønn muin bi nnyun ni, Jøddann aaməəl ni.

⁷ Le Jønn kan Farisii yaab ni Sajusii yaab† pam dan u chee ke u muin bi nnyun ni. Le u baa bi, “Nimi ijagen aabim, ñma sur nimi ke ni nya ntafadaan mu choo na ni? ⁸ Ni li tun lituln li ga mək ke ni sil kpeln nimi aabimbin na, ⁹ ki taa bui ke niyaaja aah ye Abraham na, nima le ga cha ni nyan ntafadaan ni. M tuk nimi la, Uwumbør ga ñmaa di ñitakpal ñimina kpaln Abraham aayaabitiib, ¹⁰ hali dandana wee Uwumbør toor kichək ke u ti gaa isui. Isui imək kaa lu ñisubil ñi ñan na, u ga gaa i, ki di ña mmii ni. ¹¹ Mma muini nimi nnyun ni la, ki mək ke ni kpeln nimi aabimbin. Unii u paa ni m pu na jer mi. Maa ñeer m chuu takl waanaatak tii u. Uma le ga nan muin nimi Uwumbør Aafuur Nyaan, ni mmii ni. ¹² U joo waayikpimbik uñaal ni, u ti chaar waajikaar, ki ga di njikaabim ña lipil ni, ki di tigbengbir see mmii mu kaan junna ni.”

Waah muin Yesu nnyun ni pu na

(Mak 1.9-11; Luk 3.21-22)

¹³ N-yoonn ngbaan le Yesu nyan ni Galilee, ki dan Jønn chee, Jøddann aaməəl ni, ki ban ke Jønn muin u nnyun ni. ¹⁴ Le Jønn aa kii, le ki len ke, “Ni ñan si le muin mi nnyun ni, le aa ban ke m muin si.”

§ 2:18 : Lik Jeremia 31.15. * 3:3 : Lik Aisaya 40.3. † 3:7 : Farisii yaab ni Sajusii yaab nan ye Juu yaab bibaa bi aanibil man ke binib li dii Moses aakaal na. Bi mu aa nan dii nkaal ngbaan mbaməm. Bi nan kpa kigaak la, kaa nan kpa linimbaasaln.

¹⁵ Le Yesu bui u ke, “Kii kina n-yoonn mue. Ni njan ke ti nja Uwumbør aah ban pu na mòmøk.”

Le Jønn kii ki muin u nnyun ni. ¹⁶ Waah muin u doo na, libuul ngbaan ni le Yesu nyan ni nnyun ni. Le kitaapaak chuu piir. Le u kan Uwumbør Aafuur Nyaan sunn ni ki naahn linanjel, ki nan tøj u pu. ¹⁷ Le u njan nneel len paacham ke, “Njapøon u m gee u na sò. Nnimbil gbiin u.” ‡

4

Kinimbøj aah tøj Yesu pu na

(Mak 1.12-13; Luk 4.1-13)

¹ N-yoonn ngbaan le Uwumbør Aafuur Nyaan cha Yesu buen nteersakpiin ni ke kinimbøj ti tøj u. ² Yesu nan lul bumøb nwiin pu ni kinyeek iwiin imonko ilee. Iwiin imonko ilee ngbaan aah jer na, le nkon chuu u. ³ Le kinimbøj u tøjni binib na dan u chee, le ki nan bui u, “Aa yaa ye Uwumbør Aajapøon kan, bui njetakpal njinina aan nji kpaln tijikaar.”

⁴ Le Yesu bui ki ke, “Ni njeeme Uwumbør Aagbarj ni ke, ‘Tijikaar baanja aan njmaa tii unii limøfal. Limøboln limøk nyan ni Uwumbør aamøb ni na le ga tii unii limøfal.’ ”*

⁵ Le kinimbøj di Yesu buen Jerusalem, le ki ti di u tøj Uwumbør Aadichal paab, ⁶ le ki bui u, “Aa yaa ye Uwumbør Aajapøon kan, lir ni kitij. Ni njeeme Uwumbør Aagbarj ni ke, ‘U ga tuk waatuuntiib ke bi li lik si,

le bi ga li joo si biijaal ni, aataal taa gbeer litakpal.’ ”†

⁷ Le Yesu bui ki ke, “Ni ki njeeme Uwumbør Aagbarj ni ke, ‘Taa tøj Aadindaan Uwumbør.’ ”‡

⁸ Le kinimbøj ki yoor u buen lijooll li føk sakpen na paab, le ki ti møk u dulnyaa aanaan mòmøk, ni mu aanyaan, ⁹ le ki bui u, “Aa yaa gbaan kitij ki pak mi kan, m ga di nimina mòmøk di tii si.”

¹⁰ Le Yesu bui ki ke, “Kinimbøj, li cha. Ni njeeme Uwumbør Aagbarj ni ke, ‘Li pak Aadindaan Uwumbør ki dii uma baanja.’ ”§

¹¹ Le kinimbøj siir cha u. Le Uwumbør aatuuntiib dan nan ter u.

Yesu aah piin waatuln Galilee aatiñ ni pu na

(Mak 1.14-15; Luk 4.14-15)

¹² Yesu nan njan ke bi chuu Jønn ki di nja kiyondiik ni. Nima le u nan nyan nima ki gir buen Galilee. ¹³ U nan cha Nasaref le ki buen ti kal Kapenaum, kitij ki bi nnyusakpem chee na ni. Ki ye Sebulunn aanib ni Naftali aanib aatiñ la. ¹⁴ Waah kal nima na, le ni gbiin Uwumbør aabønabr Aisaya aah nan len pu na ke,

¹⁵ “Sebulunn aanib ni Naftali aanib aatiñ

ki bi Jøddann aamøødapuul, nnyusakpem wøb,
aan bi yin ki ke Galilee aatiñ,

njinibol mòmøk aabøj aah njmal tøb ponn ni nin chee na,

¹⁶ nima aanib bi bi mbømbøon ni na kan nwiin sakpiin.

Binib bi bi mbømbøon ni, ki san nkun ijawaan na,

nwiin woln bi pu.”*

¹⁷ N-yoonn ngbaan ki joo cha le Yesu piin ki mooni binib ke, “Kpeln nima aabimbin man. Uwumbør aanaan peen ni a.”

Yesu aah yin bijanbam binaa pu na

(Mak 1.16-20; Luk 5.1-11)

¹⁸ Yesu nan chuun kpak Galilee Aanyusakpem aagbaan le ki ti kan naabitiib bilee, bi yin ubaa ke Simonn ki dulni u ke Piita, le ki yin unaal ke Andru. Bi nan bi mae kipøok

‡ 3:17 : Lik Aisaya 42.1. * 4:4 : Lik Ikaal 8.3. † 4:6 : Lik Ilahn 91.11-12. ‡ 4:7 : Lik Ikaal 6.16. § 4:10 : Lik Ikaal 6.13. * 4:16 : Lik Aisaya 9.1-2.

nnyun ni. Bi nan ye bijanbam la. ¹⁹ Le Yesu bui bi, “Dii mi man, aan m cha ni ban binib ki nan tii Uwumbør.” ²⁰ Waah len kina na, libuul ngbaan ni le bi siir cha baapør le ki dii u.

²¹ Le u foor siib kpee, le ki ki kan naabitiib bilee, Jems ni unaal Jønn, bi ye Sebedee aajapøtiib na. Bi ni bite Sebedee nan bi bujøb ni, ki bi lejni baapør. Le Yesu yin bi. ²² Libuul ngbaan ni le bi siir cha bujøb ngbaan ni bite le ki dii u.

Yesu aah mooni Uwumbør aabør ki cha bibum pøak pu na
(Luk 6.17-19)

²³ Le Yesu bø dii Galilee aatim mømæk ni, ki koo mmeen aadir ni, ki tuk binib Uwumbør aabør ki mooni Uwumbør aanaan aabønnaan tee, le ki cha bibum bi kpa iween aabøj mømæk na, ni binib bimæk kaa pøø na pøøk. ²⁴ Le waayimbil moon Siria aatim mømæk ni. Le bi joo ni bibum mømæk u chee, binib bi iween aabøj joo bi na, ni binib bi tiyayaar joo bi na, ni binib bi njibimbik joo bi na, ni binib bi aawon faan na. Le u cha bi mømæk pøøk. ²⁵ Le kinipaak nyan ni Galilee aatingbaan ni, ni kitiņ ki bi yin ki ke Ntim Kipiik na ni, ni Jerusalem aatiņ ni, ni Judea aatingbaan ni, ni Jøødann aamøødapuul, ki dii u.

5

Binib aah ga ŋa pu ki kan Uwumbør aanyoor na
(Luk 6.20-23)

¹ Yesu aah kan kinipaak ngbaan na, le u jon ligongoln paab, le ki kal. Le waadidiliib kuun u chee. ² Le u waar umøb ki bui bi ke:

³ Binib bi nyi ke bi ye bigiim Uwumbør wøb na,

waanyoor bi bi pu. Bima le yeh Uwumbør aanaan.

⁴ Binib bi kpa mpombiin baatunwanbir pu na,

Uwumbør aanyoor bi bi pu; u ga søj bisui.

⁵ Binib bi sunn bibaa taab na, Uwumbør aanyoor bi bi pu.

Bima le ga li yeh dulnyaa wee.

⁶ Binib bi aanimbil man ke bi li ye bininyaam na,

Uwumbør aanyoor bi bi pu. Binimbil ga gbiin.

⁷ Binib bi kpa linimbaasaln na, Uwumbør aanyoor bi bi pu.

U mu ga san bi kinimbaak.

⁸ Binib bi dii Uwumbør ni bisui mømæk na, waanyoor bi bi pu.

Bima le ga kan uma Uwumbør.

⁹ Binib bi par kijaak na, Uwumbør aanyoor bi bi pu.

U ga len ke bi ye waabim.

¹⁰ Binib bi ji falaa Uwumbør aasan aadiim pu na,

waanyoor bi bi pu.

Bima le yeh uma Uwumbør aanaan.

¹¹ “Binib yaa sii nimi ki ŋa nimi falaa ki mølñ inyamøn mømæk aabøj ki paan nimi, ki bii nimi, min Yesu pu kan, Uwumbør aanyoor bi ni pu. ¹² Ni li kpa mpopiin sakpen, ba pu? ni ga nan kan tinyoor sakpen paacham. Kina le bi nan ŋa Uwumbør aabønabtiib bi nan bi n-yaayoonn na falaa.”

Uwumbør aanib aah naahn n-yaan ni nwiihn pu na
(Mak 9.50; Luk 14.34-35)

¹³ “Nimi maadidiliib le ye dulnyaa wee ni aayaan. N-yaan yaa bii, ki yaa kaa ki mø kan, nibaa aa bi ki ga ki ŋmaa ŋa mu aan mu møk. Mu aa ki bi tibør tibaa ni. Bi ga di mu kpir la. Le binib ga taa mu pu ki jer.

¹⁴ “Nimi le ye dulnyaa wee ni aawiihn, ni woln binib aanimbil. Kitisakpeņ ki bi ligongoln paab na aan ŋmaa bør. ¹⁵ Unii yaa see karyaa kan, waan di lisambil chiņ u pu. U ga di u tøj tiwan paab la, le u woln kidiik mømæk ponn ni nwiihn. ¹⁶ Ni li bi kina man. Cha binib mømæk kan nimi aawiihn aah wiin pu na, aan bi kan nimi aatunyaan aan ki pak Nite Uwumbør u bi paacham na.”

Uwumbør aakaal aamøk

¹⁷ “Ni taa dak ke m dan m nan kuln Uwumbør aakaal ni Waabønabr aabør. Maa dan ke m nan kuln ti. M dan ke m nan ña taah len pu na mòmøk chub la. ¹⁸ M tuk nimi mbamøn la, nkaal ngbaan mubaa aan jer, see mu aah len pu na mòmøk ña. Buyoonn paacham ni dulnyaa ga li bi na, nkaal ngbaan mòmøk ga li beenin bi. ¹⁹ Nima pu na, unii umæk yii nkaal ngbaan ponn ni siib na, ki mæk binib kina na, u ga li ye uwaatiir Uwumbør aanaan ni. Unii umæk kii nkaal ngbaan, ki mæk binib kina na, u ga li ye unikpaan Uwumbør aanaan ni. ²⁰ M tuk nimi la, nimi aabimbin yaa kaa ñan ki jer Uwumbør aakaal aamòmøk ni Farisii yaab* aabimbin kan, naan koo ni Uwumbør aanaan ni.”

Binib taa li gee lijuul

²¹ “Ni ñun ke bi nan tuk n-yaayoonn na aanib, ‘Taa ku unii, ke unii ubaa yaa ku uken kan, bi ga ji u tibør.’† ²² Min le tuk nimi ke unii umæk gee lijuul una aabo pu na, bi ga ji u tibør. Unii umæk tuk una aabo, ‘Saa bi tibør tibaa ni,’ bibøjirb aaninkpiib ga ji u tibør. Unii umæk tuk una aabo ke, ‘Si ujør’ na, u ñeer u koo mmii mu kaan junn na ni. ²³ Aa yaa bi Uwumbør Aadichal ni ki ban aa tii Uwumbør ipiin, ki teer ke aa koo aana aabo ubaa aataani ni kan, ²⁴ di saapiin di bil nima, ki buen ti chuu utaal waahr, aan ki nin gir ni ki nan tii Uwumbør ipiin ngbaan.

²⁵ “Aa ni unii yaa kpa tibør, u ban u di ti buen kooti ni kan, chuu utaal mala aan ni taa kee fuu nima, u taa di si ña ubøjir aañaal ni, ubøjir mu taa di si ña kiyondiik aaninkpel aañaal ni, ke u di si ña kiyondiik ni. ²⁶ M tuk si mbamøn la, saan nyan nima ki nan saa buyoonn aa ga pa kooti ni aamobil mòmøk doo na.”

Kidagook aabør

²⁷ “Ni ñun ke bi nan tuk n-yaayoonn na aanib, ‘Taa gør kidagook.’‡ ²⁸ Min le tuk nimi ke unii umæk kan upii aan usui koo u ni kan, u kpaan gør kidagook usui ni la. ²⁹ Aa yaa gee tiwan ke saah gee aanimbigiil pu na kan, tiwan ngbaan yaa tøj si ke aa tun titunwanbir kan, di ni lii. Saawan nibaa yaa bee yøli kan, ni soor ni tiwon mòmøk koo mmii mu kaan junn na ni. ³⁰ Aa yaa gee tiwan ke saah gee aañangii pu na kan, tiwan ngbaan yaa tøj si ke aa tun titunwanbir kan, di ni lii. Saawan nibaa yaa bee yøli kan, ni soor ni tiwon mòmøk koo mmii mu kaan junn na ni.”

Uja taa jenn upuu

(*Matiu 19.9; Mak 10.11-12; Luk 16.18*)

³¹ “N-yaayoonn na aanib nan ki len ke ‘Uja yaa jenn upuu lii kan, u ñmee kigbañ, ki di tii u ki mæk ke u jenn u.’§ ³² Min le tuk nimi ke upii yaa kaa gør kidagook kan, uchal yaa jenn u lii kan, u ña u upiidagoor le na. Uja u yoor baah jenn upii u lii na mu ye udagoor la.”

Naah ga puu tipuur pu na

³³ “Ni ñun ke bi nan tuk n-yaayoonn na aanib ke, ‘Taa puu Uwumbør nnyamøn pu, ke aa yaa puu Uwumbør kan, ña saah len pu na.’ ³⁴ Min le tuk nimi: ni taa puu Uwumbør. Ni taa puu paacham mu; ba pu? paacham ye Uwumbør aabørjal la. ³⁵ Ni taa puu kitij mu; ba pu? kitij ye Uwumbør aataa aajal la. Ni taa puu Jerusalem mu; ba pu? Jerusalem ye Uwumbør u ye Ubørkpaan na aatiñ la. ³⁶ Taa puu aayil; ba pu? saan ñmaa kpeln kiyikpirk kibaa, ki li ye kiyikipiini, kaan ñmaa kpeln kibaa ki li ye kiyikipibørj. ³⁷ Ni po len ke ‘Een’, bee ‘Aayii’. Ni yaa ki kpee nibaa kan, naa ñan.”

Naah ga ña binib bi ña nimi bakaa na pu na
(*Luk 6.29-30*)

* 5:20 : Farisii yaab nan ye Juu yaab bibaa bi aanimbiil man ke binib li dii Moses aakaal na. Bi mu aa nan dii nkaal ngbaan mbamøn. Bi nan kpa kigaak la, kaa nan kpa linimbaasaln. † 5:21 : Lik Nnyam 20.13; Ikaal 5.17. ‡ 5:27 : Lik Nnyam 20.14; Ikaal 5.18. § 5:31 : Lik Ikaal 24.1-4.

³⁸ “Ni n̄un ke bi nan tuk n-yaayoonn na aanib, ‘Unii yaa chuu lokr aanimbil kan, bi chuu lokr u mu yaal. Unii yaa gbaa fenn aanyin kan, bi chuu fenn u mu yaan.’* ³⁹ Min le tuk nimi: unii yaa n̄a si bakaa kan, taa giin u waah n̄a si pu na. Unii yaa faa si aanyangii aataapak kan, aa cha u faa aanyangan aataapak mu. ⁴⁰ Unii yaa ban u di si buen bibojirb chee ke u ti gaa saabokul kan, tiin u saakekeln mu. ⁴¹ Uja yaa muk si ke aa cheen u mal ubaa kan, cheen u mal bilee. ⁴² Unii yaa mee si tiwan kan, tiin u. Unii yaa ban ke aa pinn u tiwan kan, taa yii.”

Naah ga n̄a nimi aadim pu na
(Luk 6.27-28, 32-36)

⁴³ “Ni n̄un ke bi nan tuk n-yaayoonn na aanib, ‘Li gee aana aabo ki nan saadin.’† ⁴⁴ Min le tuk nimi: ni li gee nimi aadim man, [ki bui binib bi seei nimi na ke, ‘Uwumbor n̄a tinyoor n̄a ni pu;’ ki n̄a binib bi nan nimi na tiyann,] ki mee Uwumbor ki tii binib bi n̄ani nimi falaa ki muk nimi na. ⁴⁵ Ni yaa n̄ani kina kan, ni ga li ye Nite Uwumbor u bi paacham na aabim; uma le cha waawiin puur ki woln tiniwanbir ni bininyaam pu, ki cha utaal nu ki tii binib bi n̄an na, ni binib bi kaa n̄an na. ⁴⁶ Ni yaa gee binib bi gee nimi na baanja kan, ni kpa tinyoor Uwumbor chee ee? Bilampoogaab mu gee binib bi gee bi na la. ⁴⁷ Ni yaa dooni ninaabitiib baanja kan, ni n̄an ki jer biken aa? Aayii. Binib bi kaa dii Uwumbor aasan na mu n̄ani kina la. ⁴⁸ Nima pu na, ni li bi mbamom, ke Nite Uwumbor u bi paacham na aah bi pu na.”

6

Naah ga tii bigiim ipiin pu na

¹ “Ni li nyi man, ki taa tun nimi aatunyaan binib aanimbil ni, ke bi kan aan ki pak nimi. Ni yaa n̄ani kina kan, naan kan tinyoor Nite Uwumbor u bi paacham na chee.

² “Aa yaa tii ugiin tiwan kan, taa joo kilonj gbaa ke biymanjmannim aah n̄ani pu mmeen aadir ni, ni kitiy ponn ni, ke binib pak bi na. M tuk nimi mbamom la, bi kan baapal le na. ³ Aa yaa tii ugiin tiwan kan, taa cha aanyangan li nyi aanyangii aah n̄a pu na. ⁴ Tii u libool ni. Le Aate Uwumbor u kan saah n̄a pu libool ni na ga pa si binib aanimbil ni.”

Naah ga mee Uwumbor pu na
(Luk 11.2-4)

⁵ “Ni yaa mee Uwumbor kan, ni taa mee u ke biymanjmannim na aah mee u pu na. Bi gee ke bi sil mmeen aadir ni, ni kitiy ponn ni ki mee Uwumbor, aan binib kan bi. M tuk nimi mbamom la, bi kan baapal le na. ⁶ Sin ma kan, aa yaa mee Uwumbor kan, koo saadiik ni, ki di jaalej piin, ki mee Aate Uwumbor u bi libool ni na. Le Aate Uwumbor u kan saah n̄ani pu libool ni na ga tii si tinyoor.

⁷ “Ni yaa mee Uwumbor kan, ni taa len yal yal aabor ke binib bi kaa dii Uwumbor aasan na aah len pu na. Bi dak ke bi yaa len sakpen kan, nima le ga cha Uwumbor n̄un. ⁸ Ni taa n̄ani ke baah n̄ani pu na; Nite Uwumbor nyi naah ban tiwan ni na, naa kee mee u. ⁹ Ni yaa mee Uwumbor kan, bui ke,

‘Tite Uwumbor u bi paacham na,
cha binib li san saayimbil.

¹⁰ Saanaan dan.

Bi li n̄ani saageehn dulnyaa wee ni
ke baah n̄ani paacham pu na.

¹¹ Tiin timi din aawiin aajikaar.

¹² Cha timi aataani ki pinn timi,
ke ti mu aah di cha pinn binib
bi koo timi aataani ni pu na.

¹³ Taa cha ti kan ntɔj.

* 5:38 : Lik Nnyam 21.24; Liifai Yaab 24.20; Ikaal 19.21. † 5:43 : Lik Liifai Yaab 19.18.

Nyan timi kinimbɔɔŋ aarjaal ni.
 [Si le yeh nnaan, ni mpɔɔn,
 ni mpakm n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.]

¹⁴ “Ni yaa di cha pinn binib baataani kan, Nite Uwumbɔɔr u bi paacham na mu ga di cha pinn nimi. ¹⁵ Ni yaa kaa di cha pinn binib baataani kan, Nite Uwumbɔɔr mu aan di cha pinn nimi aatunwanbir.”

Naah ga lul bumɔɔb pu na

¹⁶ “Ni yaa lul bumɔɔb kan, ni taa bii ninimbil wɔb ke biɔmanɔmannim aah ŋani pu na; bi bii binimbil wɔb ke binib bee ke bi lul bumɔɔb. M tuk nimi mbamɔn la, bi kan baapal la. ¹⁷ Sin ma kan, aa yaa lul bumɔɔb kan, finn aanimbil wɔb, ki di nkpan ŋmir aayil, ¹⁸ aan binib taa bee ke aa lul bumɔɔb. Aate Uwumbɔɔr u bi libɔɔl ni na le ga bee. Le Aate Uwumbɔɔr u kan saah ŋa pu libɔɔl ni na ga tii si tinyoor.”

Paacham aawankpal

(Luk 12.33-34)

¹⁹ “Ni taa kuun liwankpal bil dulnyaa wee ni. Idundur ni ŋipulaaleen ga bii ni. Binaayukb mu ga loon koo ni ki nan sun ni. ²⁰ Ni di liwankpal bil Uwumbɔɔr do. Idundur ni ŋipulaaleen aan bii li nima. Binaayukb mu aan koo ni nima ki nan sun li. ²¹ Saawankpal aah bi nin chee na, aasui mu bi nima la.”

Tiwon aawiihn

(Luk 11.34-36)

²² “Linimbil ye tiwon aakaryaa la. Aanimbil yaa wiin kan, saabimbin mɔmɔk ga li gbii nwiin la. ²³ Aanimbil yaa jɔb kan, saabimbin mɔmɔk ga li gbii mbɔmbɔɔn la. Aanimbil li tii si nwiin na yaa bɔɔn kan, aa bi mbɔmbɔɔn sakpiin ni la.”

Uwumbɔɔr ni liwangol

(Luk 16.13; 12.22-31)

²⁴ “Unii ubaa aan ŋmaa li ye dindatiib bilee aanaagbiija; u ga li nan ubaa, le ki gee uken; u ga li si ubaa aachaj ni, le ki lik uken fam. Naan ŋmaa dii Uwumbɔɔr ni liwankpal mu.

²⁵ “Nima le m tuk nimi ke ni taa cha nimi aalandak muk nimi tiwon aawan pu, ki taa li dak: ‘Ti ga ji ba? Ti ga nyu ba? Ti ga peen ba?’ Limɔfal bi tijikaar baanja pu la aa? Tiwon bi tiwanpeenkaan baanja pu la aa? ²⁶ Lik inyoon i laani paacham na aah bi pu na. Yaa ko tijikaar ki mu aa chee, ki mu aa faa njikaabim fuu ŋipil ni. Nite Uwumbɔɔr u bi paacham na le kpiini i. Naa jer i ii? ²⁷ Ni ponn ni ubaa ga ŋmaa muk waalandak aan ki yunn jer Uwumbɔɔr aah siin pu na aa?*

²⁸ “Ba pu ni cha ilandak muk nimi tiwanpeenkaan pu? Dakl lik mmopuun aah bi pu na man. Mu aa tun lituln, ki mu aa fik tikokonn. ²⁹ M tuk nimi la, Ubɔɔr Solomonn u nan peeni tiwanpeenkaan nyaan na aawanpeenkaan aa nan ŋan ke mmopuun aah ŋan pu na. ³⁰ Timoor bi din ki ga fe wu mmii fen, le Uwumbɔɔr ŋa ti mmopuun mu ŋan na. Waan tii nimi tiwanpeenkaan aa? Naa gaa Uwumbɔɔr ki kii mbamɔm la. U ga tii nimi.

³¹ “Nima pu na, ni taa cha ilandak muk nimi, ki taa li dak: ‘Ti ga ji ba? Ti ga nyu ba? Ti ga peen ba?’ ³² Tiwan ngbaan mɔmɔk pu le binib bi kaa dii Uwumbɔɔr aasan na aanimbil man. Nite Uwumbɔɔr u bi paacham na nyi ke ni ban tiwan ngbaan mɔmɔk. ³³ Ni li ban Uwumbɔɔr aanaan, ni waasanyaan le waahr; le u ga di tiwan ngbaan mɔmɔk kpee nimi. ³⁴ Nima pu na, ni taa cha fen u choo na aabɔɔr muk nimi. Fen le ni ga fe dak fen aabɔɔr. Ni yaa dakl din aabɔɔr din kan, ni ŋeer kina la.”

7

Ni taa galni binib

(Luk 6.37-38, 41-42)

* 6:27 : Bee “...aan ki di lisaj libaa kpee waafɔfɔk pu uu?”

¹ “Ni taa galn binib, aan Uwumbør mu taa galn nimi. ² Naah galni binib pu na, Uwumbør mu ga galn nimi kina la. Naah tii binib pu na, Uwumbør mu ga giin kina le ki tii nimi. ³ Ba ña aa lik ki waa lidöchöl li bi aana aabo aanimbil ni na, kaa tee waa jaatölk u bi aayaan ni na? ⁴ Aa tee ña kinye ki bui aana aabo, ‘Cha m nyan lidöchöl li bi aanimbil ni na,’ ka jaatölk bi aayaan ni? ⁵ Sin unmanmann umina, chuu nyan jaatölk ngbaan aanimbil ni waahr, aan ki li waa mbamöm, aan ki nan nyan aana aabo yaan ni lidöchöl.

⁶ “Ni taa di tiwan ni bi chain na di tii ibö. I ga gir nan junn nimi. Ni taa di nleenyaaan di tii igbeer. I ga taa taa mu pu.”

Naah ga li mee Uwumbør pu na

(Luk 11.9-13)

⁷ “Ni li mee Uwumbør man, le u ga tii nimi. Ni li ban Uwumbør chee man, le ni ga kan. Ni li kpaar jaalerj man, le u ga piir tii nimi. ⁸ Unii umök mee Uwumbør na, u ga tii u. Unii umök ban na, u ga kan. Unii umök kpaar jaalerj na, u ga piir tii u. ⁹ Tə, ubo ubaa yaa mee ute maab kan, u ga di litakpal tii u uu? ¹⁰ U yaa mee u ujan kan, u ga di ukuub tii u uu? ¹¹ Nimi titunwanbirdam yaa tee nyi ipiin i ñan na ki tii nimi aabim kan, ñmaninkabaa Nite Uwumbør u bi paacham na le aan di tiwan ni ñan na ki di tii binib bi mee u na aa?

¹² “Nima pu na, naah ban ke binib li ñani nimi pu na mömök, ni mu li ñani bi kina. Uwumbør aakaal ni waabönabr aabør le mök kina.”

Naah ga dii pu na

(Luk 13.24)

¹³ “Ni li dii mbisamøb mu kaa waa na. Nsan mu cha mmii mu kaan junn na ni na waa la. Nsan ngbaan aabisamøb mu waa la. Binib bi dii mu na, bi wiir la. ¹⁴ Nsan mu cha limöfal li kaa kpa ndoon na ni na aa waa. Nsan ngbaan aabisamøb mu aa waa. Binib bi dii mu na aa wiir.”

Naah ga ña pu ki bee binib aabimbin na

(Luk 6.43-44)

¹⁵ “Ni li nyi binyamöndam bi ñmanni ke bi ye Uwumbør aabönabr na. Bi ñmanni ke bi ye ipiib, le ki tee ye ñisapol ñi ga bii nimi na. ¹⁶ Baatuln pu le ga cha ni bee bi. Bukokom ga ñmaa lu nkakan aa? Ichakpeejagar ga ñmaa lu saasaa aa? ¹⁷ Isui imök ñan na ga lu ñisubil ñi ñan na la. Isui i kaa ñan na ga lu ñisubil ñi kaa ñan na la. ¹⁸ Busub bu ñan na aan ñmaa lu ñisubil ñi kaa ñan na. Busub bu kaa ñan na mu aan ñmaa lu ñisubil ñi ñan na. ¹⁹ Busub bumök kaa lu ñisubil ñi ñan na kan, bi ga gaa bu, ki di ña mmii ni. ²⁰ Nima pu na, baah ña pu na le ga cha ni bee biñmanmannim bi ñmanni ke bi ye Uwumbør aabönabtiib na.”

Binib bi ga koo Uwumbør aanaan ni na

(Luk 13.25-27)

²¹ “Naa ye binib bimök yin mi ke ‘Dindaan, Dindaan’ na le ga koo Uwumbør aanaan ni. Binib bi ñani Nte Uwumbør u bi paacham na aah gee pu na le ga koo waanaan ni. ²² Liyaadaal ngbaan le binib pam ga bui mi, ‘Tidindaan, Tidindaan, ti nan nabr Uwumbør aabør saayimbil pu, ki nyan tiyayaar binib ni, saayimbil pu, ki tun lijnjiir aatun saayimbil pu.’ ²³ Le m ga tuk bi, ‘Nimi titunwanbirdam, maa nyi nimi. Siir m chee man.’ ”

Bidimaab bilee aabør

(Luk 6.47-49)

²⁴ “Nima pu na, unii umök ñun maabør ngbaan ki ñani kina na, naahn unii u kpa nlan, ki maa waadiik litakpal pu na. ²⁵ Utaal nun, le nwam nyan, le libuln daar, le ki pee kidiik ngbaan. Kaah si litakpal pu na, le kaa lir.

²⁶ “Unii umök ñun maabør ngbaan, kaa ñani kina na, naahn unii u kaa kpa nlan ki maa waadiik litambol pu na la. ²⁷ Utaal nun, le nwam nyan, le libuln daar ki pee kidiik ngbaan; le ki lir. Ki lir kookoo la.”

Yesu aapöön

²⁸ Yesu nan len doo. Waah tuk bi tibor ti na, le ni gar kinipaak ngbaan. ²⁹ U tuk bi ke unii u kpa Uwumbor aapoon na la, kaa tuk bi ke Uwumbor aakaal aamomokb aah tuk bi pu na.

8

Yesu aah cha ukondaan pook pu na
(Mak 1.40-45; Luk 5.12-16)

¹ Yesu nan sunn ni ligongoln na taab. Le kinipaak sakperj dii u. ² Le ukondaan ubaa dan u chee ki nan gbaan unimbiin ni, le ki doon u ki bui u, “Ndindaan, aa yaa gee kan, aa ga nmaa cha m pook.”

³ Le Yesu taln unjaal, ki meeh u, le ki bui u, “M gee. Aa pook a.” Libuul ngbaan ni le u pook. ⁴ Le Yesu bui u, “Li nyi, ki taa tuk unii ubaa. Li cha Uwumbor aatotoor chee ki ti di aabaa mok u, ki toor kitork tii Uwumbor, Moses aakaal aah len pu na. Nima le ga mok binib ke aa pook a.”

Yesu aah cha butob aajab aaninkpel aatutunn pook pu na
(Luk 7.1-10)

⁵ Yesu nan koo Kapenaum aatiñ ni. Le butob aajab nkub aaninkpel ubaa dan u chee ki nan ganj u ki bui u, ⁶ “Ndindaan, maatutunn do linampal. Uwon faan ki wu sakpen a.”

⁷ Le Yesu bui u, “M ga dan ki nan cha waaween soñ.”

⁸ Le u bui u, “Ndindaan, maa neer aa dan ndo ki nan koo maadichal ni. Aa yaa po len ke ‘Pook’ kan, maatutunn ngbaan ga pook. ⁹ Min mbaa kii maaninkpel aamob, ki mu ye butob aajab aaninkpel la, le ki bui ubaa, ‘Li cha,’ le u buen; ki bui ubaa mu, ‘Dan,’ le u dan; ki bui maanaagbiija, ‘Ja kina,’ le u ja.”

¹⁰ Yesu aah nun waah len pu na, le ni gar u pam. Le u bui binib bi dii u na ke, “M tuk nimi mbamom la, maa kee kan unii ubaa bi Israel yaab ponn ni ki gaa mi ki kii mbamom kina. ¹¹ M tuk nimi la, binib pam ga nya ni liwipuul wob, ni liwilir wob, ki nan kal, ki ji Abraham, ni Aisak, ni Jakob chee tijikaar Uwumbor aanaan ni. ¹² Le Juu yaab bi ba ga koo ni na, Uwumbor ga chuu nyan bi lipaal mbomboon aah bi nin chee na. Bi ga wii ki nmo nyinyin nima chee.” ¹³ To, le u bui butob aajab aaninkpel ngbaan, “Li dii saasan. Saah gaa mi ki kii mbamom pu na, ni ja kina ki tii si.”

Yesu aah len kina na, libuul ngbaan ni le uninkpel ngbaan aatutunn pook.

Yesu aah cha bibum pam pook pu na
(Mak 1.29-34; Luk 4.38-41)

¹⁴ Yesu nan buen Piita aadichal ni, le ki ti kan Piita aapuu aana bun ki do kidiik ni. Le uwon ton. ¹⁵ Le Yesu meeh unjaal. Le uwon soñ. Le u fii, ki chann u tichann.

¹⁶ Kijook aah joor na, le binib dan Yesu chee, ki joo ni binib bi tiyayaar joo bi na pam. Yesu nan po len tibor baanja la, le tiyayaar ngbaan nyan bi ni. Le u cha bibum momok mu pook. ¹⁷ U ja kina ke ni gbiin Uwumbor aabonabr Aisaya aah nan len pu na ke, “Uma ubaa le nyan ni iween, ni tibunbunn timi aawon ni.”*

Binib bi nan ban ke bi dii Yesu na
(Luk 9.57-62)

¹⁸ Yesu nan kan ke kinipaak ki dii u na wiir sakpen a. Nima pu le u nan tuk waadidiliib ke u ban u puur nnyusakpem la. ¹⁹ Le Uwumbor aakaal aamomokr ubaa nan dan u chee ki nan bui u, “Umomokr, m ga dii si, saah cha nin chee na mok.”

²⁰ Le Yesu bui u, “Inok kpa yaah koo ibuu i ponn ni na. Inyoon i laani paacham na mu kpa yaadil. Min Unibon Aabo ma aa kpa maah ga doon nin chee na.”

²¹ Le waadidiir ubaa mu bui u, “Ndindaan, m mee si nsan, cha m buen ti sub nte waahr, aan ki nan dii si.”

²² Le Yesu bui u, “Dii mi dandana wee, ki cha bitekpiib sub tob.”

* 8:17 : Lik Aisaya 53.4.

Yesu aah ŋa pu ki cha kibuj ŋmin na
(Mak 4.35-41; Luk 8.22-25)

²³ Le Yesu koo buɔɔb ni. Le waadidiliib mu dii u. ²⁴ Baah chuun nnyun ni cha na le kibuj ti fii ki bi daar, le tinyunkpenn fii ti ti biin buɔɔb pu. Yesu nan dɔ geen. ²⁵ Le waadidiliib dan ki nan gbaa finn u ki bui u, “Tidindaan, ter timi. Ti ga bee nnyun ni.”

²⁶ Le u bui bi, “Ba ŋa ni san ijawaan? Naa gaa mi ki kii mbamɔm.” Le u fii ki kae kibuj ni nnyun. Le kibuj ni nnyun mɔk ŋmin chii.

²⁷ Ni nan gar bi pam. Le bi baa tɔb, “Ba aanibol le na? Hali kibuj ni nnyun kii waamɔb.”

Yesu aah cha biwaab bilee pɔɔk pu na
(Mak 5.1-20; Luk 8.26-39)

²⁸ Le bi fuu nnyusakpem aadapuul, Gadarene yaab aatiŋ ni. Baah fuu nima na le biwaab bilee nyan ni baah sui binib titakpalunn ti ponn ni na, ki tooh u nsan ni. Biwaab ngbaan yaa nan kan unii kan, bi ga gbaa u la. Nima pu na, ubaa aa nan ŋmaa jer nima chee. ²⁹ Baah kan Yesu na, le bi teen ke, “Sin, Uwumbɔr Aajarɔɔn, aa ban ba ti chee? Aa dan do ke aa nan ŋa timi falaa n-yoonn aah kaa kee ŋeer buyoonn aa?”

³⁰ Le igbeer i wiir na bi dandar ki chuun ji. ³¹ Le tiyayaar ti bi bijab ngbaan ni na garj Yesu, “Aa yaa nyan timi binib ngbaan ponn ni kan, cha ti ti koo igbeer ngbaan ni.”

³² Le Yesu bui ti, “Li cha man.” Le ti nyan binib ngbaan ni, le ki ti koo igbeer na ni. Libuul ngbaan ni, le igbeer ngbaan mɔmɔk san sunn limɔɔgongoln taab, le ki ti koo nnyun ni ki kpo.

³³ Le bijab bi kiir igbeer ngbaan na san buen kitiŋ ni, ki ti tuk binib Yesu aah cha biwaab ngbaan pɔɔk pu na, ni tibɔr ngbaan mɔmɔk. ³⁴ Kitiŋ ngbaan aanib aah ŋun kina na, le bi mɔmɔk dan ki nan tooh Yesu nsan ni. Baah kan u na, le bi garj u ke u nyan baatiŋ ni.

9

Yesu aah cha uja u aawon faan na pɔɔk pu na
(Mak 2.1-12; Luk 5.17-26)

¹ Le u gir koo buɔɔb ni, ki ki puur nnyusakpem ki kun udo aatiŋ ni. ² Le bijab bibaa luln ni uja u aawon faan na likekeln ni Yesu chee. Le Yesu kan baah gaa u ki kii mbamɔm pu na, le ki bui uja u aawon faan na, “Maabo, chuu aabaa, m di cha saatunwanbir pinn si.”

³ Waah len kina na, le Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb bibaa dakl bisui ni ke, “Uja wee sii Uwumbɔr la.”

⁴ Le Yesu bee baalandak, le ki baa bi, “Ba ŋa ni dak ilandak i kaa ŋan na nisui ni? ⁵ Maah len ke m di cha waatunwanbir pinn u na le pɔɔ aan m yaa len ke ‘Fii ki li chuun’ le pɔɔ? ⁶ M ga mɔk nimi ke min Unibɔn Aabo kpa mpɔɔn dulnyaa wee ni ke m di cha pinn titunwanbir.” Waah len kina na, le u bui uja u aawon faan na ke, “Fiin ki yoor saawandookaan ki li chaa kun.”

⁷ Libuul ngbaan ni le uja ngbaan fii ki chaa kun. ⁸ Kinipaak ngbaan aah kan kina na, le bi san ijawaan, ki nyuŋ Uwumbɔr u tii unibɔn mpɔɔn kina na.

Yesu aah yin Matiu pu na
(Mak 2.13-17; Luk 5.27-32)

⁹ Le Yesu siir nima ki buen. Waah cha na, le u kan ulampoogaar ubaa bi yin u ke Matiu. U ka baah gaal lampoo nin chee na. Le Yesu bui u, “Li dii mi.”

Le u fii ki dii u.

¹⁰ Le Yesu ni waadidiliib nan kal Matiu do ki jin tijikaar. Le bilampoogaab ni titunwanbirdam bi wiir na dan nan jin bi chee tijikaar. ¹¹ Farisii yaab aah kan kina na, le bi baa waadidiliib, “Ba ŋa nimi aamɔmɔkr ji bilampoogaab ni titunwanbirdam chee tijikaar?”

¹² Le Yesu ŋun baah len pu na, le ki bui ke, “Binib bi kpa laafee na aa ban dɔkta, see binib bi bun na le ban dɔkta. ¹³ Uwumbɔr Aagban len ke waa ban ke binib toor kitork baanja ki tii u. U ban ke bi li san tɔb kinimbaak la.* Li cha ki ti bae tibɔr ngbaan aatataa.

* 9:13 : Lik Hosea 6.6.

Maa dan ke m nan yin bininyaam. M dan ke m nan yin titunwanbirdam [ke bi nan kpeln baabimbin.”]

Kimɔlul aabɔr

(Mak 2.18-22; Luk 5.33-39)

¹⁴ Le Jɔnn aadidiliib dan Yesu chee, le ki nan bui u, “Ti ni Farisii yaab lul bumɔb kprakpaayuk la. Ba pu saadidiliib ma aa lulni bumɔb?”

¹⁵ Le u baa bi, “Bicham bi dan bi nan ji ubɔndinn aajim na ga ŋmaa li kpa mpombiin buyoonn upiidinn bi bi chee na aa? Aayii. N-yoonn choo, le bi ga nan chuu nyan upiidinn na bi chee mpɔɔn. N-yoonn ngbaan le bi ga lul bumɔb.”

¹⁶ Yesu nan ki len ke, “Ubaa aan di likekepɔln aageln leŋ libɔkukpokl. U yaa ŋa kina kan, likekepɔln aageln na ga kar libɔkukpokl na. Liboln ngbaan ga jer njan yaan. ¹⁷ Ubaa mu aan di ndawiin ki di ŋa kilookpok ponn ni. U yaa ŋa kina kan, kilook ngbaan ga puu, ki bii. Ndaan mu ga kpir. Bi ga di ndawiin ki di ŋa kiloopɔŋ ni la. Le ndaan aan kpir. Kilook ngbaan mu aan bii.”

Yesu aah cha upii ubaa pɔɔk aan ki fikr upiibo nkun ni pu na

(Mak 5.21-43; Luk 8.40-56)

¹⁸ Yesu aah bi len kina na, le uninkpel ubaa dan nan gbaan unimbiin ni ki doon u, le ki bui u, “Mbisal kpo a. Dan nan di aajaal paan u pu, le u ga fikr.”

¹⁹ Le Yesu fii ki dii u. Waadidiliib mu dii u.

²⁰ Le upii u fu tipiir ŋibin kipiik ni ŋilee taa door na nan bi nima, ki dan Yesu aapuwɔb, le ki nan meeh waabɔkul aamɔjuul; ²¹ ba pu? u nan dak usui ni ke u yaa po meeh Yesu aabɔkul kan, u ga pɔɔk.

²² Le Yesu fenn ki kan u, le ki bui u, “Mbisal, chuu aabaa. Saah gaa mi ki kii mbamɔm pu na, nima le cha aa pɔɔk.” Libuul ngbaan ni le u pɔɔk.

²³ Le Yesu fuu uninkpel ngbaan aadichal ni, ki ti koo li ponn ni, ki kan kinipaak nima. Bi nan wii ikpowiil, ki pii ŋiwul, ki faa kifuu. ²⁴ Le u bui bi, “Nyan lipaal man. Upiibo ngbaan aa kpo. U geen la.”

Le bi laa u sakpen. ²⁵ Baah nyan kinipaak ngbaan lipaal na, le u koo ni upiibo ngbaan aah bi kidiik ki ponn ni na, le ki ti chuu uŋaal, le u fii. ²⁶ Le bi mooni tibɔr ngbaan itingbaan mɔmɔk ni.

Yesu aah likr bijoom bilee aanimbil pu na

²⁷ Yesu nan siir nima. Waah cha na le bijoom bilee dii u, ki tar ke, “David Aayaabil, san timi kinimbaak.”

²⁸ Le u ti koo kidiik ni. Le bijoom ngbaan mu koo ni u chee. Le u baa bi, “Ni pak ke m ga ŋmaa likr ninimbil aa?”

Le bi kii, “Tidindaan, een.”

²⁹ Baah len kina na, le u meeh binimbil, le ki bui bi, “Naah gaa mi ki kii pu na, ni ŋa kina ki tii nimi.” ³⁰ Le binimbil likr. Le u sur bi mbamɔm ke bi taa tuk unii ubaa.

³¹ Le bi buen ki ti joo waayimbil mooni itingbaan mɔmɔk ni.

Yesu aah cha ubir pɔɔk pu na

³² Bijoom ngbaan aah nyan ni Yesu chee na, le binib bibaa nan joo ni ubir u tiyayaar joo u na. ³³ Le Yesu nyan tiyayaar u ni. Le u len, kaa ki ye ubir. Le ni gar kinipaak ngbaan pam. Le bi len ke, “Taa kee kan kina timi Israel yaab aatiŋ ni.”

³⁴ Le Farisii yaab bui ke tiyayaar aayidaan le tii u mpɔɔn ke u nyan tiyayaar binib ni.

Yesu aah san kinipaak ngbaan kinimbaak pu na

³⁵ Yesu nan bɔ dii ntisakpem, ni ntiwaatiir ni, le ki koo mmeen aadir ni, ki tuk binib Uwumbɔr aabɔr, ki mooni Uwumbɔr aanaan aabɔnyaan tee, le ki cha bibum bi kpa iween aabɔŋ mɔmɔk na, ni binib bimɔk kaa pɔɔ na pɔɔk. ³⁶ Waah kan kinipaak ngbaan na, le u san bi kinimbaak sakpen; ba pu? bi naahn ipiih i yɔl ki dɔ kitiŋ, kaa kpa upihkpaal na la. ³⁷ Le u bui waadidiliib, “Idi biir a, ki wiir. Bidicheeliib ma aa wiir. ³⁸ Nima pu na, ni li mee kisaak Aadindaan man ke u tun ni bidicheeliib bi nan chee waajikaar.”

10

Yesu aakpambalb kipiik ni bilee

(Mak 3.13-19; Luk 6.12-16)

¹ Yesu nan yin waakpambalb kipiik ni bilee ke bi dan u chee, le ki nan tii bi mpɔɔn ke bi ti nyan tiyayaar binib ni, ki cha bibum bi kpa iween aabɔŋ mɔmɔk na, ni binib bimɔk kaa pɔɔ na pɔɔk.

² Waakpambalb kipiik ni bilee ngbaan aayimbil sɔ: njan, Simonn u bi yin u ke Piita na, ni Andru u ye Simonn aanaal na; Jems u ye Sebedee aajapɔɔn na, ni Jɔnn u ye Jems aanaal na; ³ Filip, ni Batolomiu; Tomas, ni Matiu u nan gaal lampoo na; Jems u ye Alfeus aajapɔɔn na, ni Tadeus; ⁴ ni Simonn u nan ban u kuln waatiŋ aadim na, ni Judas Iskariot u ga nan kooh Yesu na.

Yesu aakpambalb kipiik ni bilee aatuln

(Mak 6.7-13; Luk 9.1-6)

⁵ Yesu nan tun waakpambalb kipiik ni bilee ngbaan bi ti moon Uwumbɔr aabɔr ki bui bi, “Ni taa buen binib bi kaa ye Juu yaab na aatiŋ ni, ki taa buen Samaria yaab aatiŋ kibaa ni. ⁶ Li cha man Israel yaab bi yenn Uwumbɔr aasan ni na aatim ni, ⁷ ki ti li mooni Uwumbɔr aabɔr ke waanaan peen ni a, ⁸ ki cha bibum pɔɔk, ki li fikr binib bi kpo na, ki cha bikɔndam pɔɔk, ki nyan tiyayaar ni bipɔnib binib ni. Ni kan mpɔɔn, kaa pan nibaa. Ni mu li tii bibum laafee, ki taa li ban tipar. ⁹ Ni taa li joo ŋimombil tikpalɔnn ni, ¹⁰ ki taa li tu lituln, ki taa li joo libɔkul ki kpee naah pee li na pu, ki taa li joo ŋinaatak, ki taa li joo tijaangbar; ba pu? ni ŋan ke ututunn mɔmɔk ji waatuln pu la.

¹¹ “Ni yaa fuu kitiŋ kibaa ni kan, ni li ban uninyaan u ga gaa nimi waadiik ni na, ki li bi nima ki ti saa buyoonn ni ga nan nya nima na. ¹² Ni yaa koo lidichal libaa ni kan, ni doon bi ki bui bi ke Uwumbɔr aanyoor bi bi pu. ¹³ Lidichal ngbaan aanib yaa gaa nimi kan, Uwumbɔr aanyoor ga li bi bi pu. Bi yaa kaa gaa nimi kan, waanyoor aan li bi bi pu. ¹⁴ Lidichal libaa aanib, bee kitiŋ kibaa aanib yaa kaa gaa nimi, ki yaa kaa kii nimi aabɔr kan, ni nyan nima ki kpaar nitaa aatatan ki lii nima. ¹⁵ M tuk nimi mbamɔn la, bundaln Uwumbɔr ga nan ji binib tibɔr na, binib ngbaan aatafadaan ga jer Sodom ni Gomora aatim aanib aatafadaan.”

Binib aah ga ŋa Yesu aanib falaa pu na

(Mak 13.9-13; Luk 21.12-17)

¹⁶ “M ga tun nimi, ni ti moon Uwumbɔr aabɔr. Ni ga li bi ke ipiih i bi ŋisapol aakaasisik ni na la. Ni li kpa nlan ke iwaa aah kpa nlan pu na, ki li bi suuna ke ŋinanjel aah bi pu na. ¹⁷ Ni li nyi man. Bi ga nan chuu nimi ki ji nimi tibɔr, ki gbaa nimi ŋinaalab mmeen aadir ni. ¹⁸ M pu, le ntim aaninkpiib ni bibɔrb ga ji nimi tibɔr. Le ni ga tuk Juu yaab, ni bi kaa ye Juu yaab na tibɔnyaan tee. ¹⁹ Bi yaa chuu nimi kan, ni taa baa nisui ni ke ni ga len kinye; n-yoonn ngbaan yaa nan fuu ni kan, Uwumbɔr Aafuur Nyaan le ga tuk nimi naah ga len pu na; ²⁰ naa ye nimi le ga len, Nite Uwumbɔr Aafuur Nyaan le ga cha ni len.

²¹ “Binib ga di binaabitiib ŋa binib aajaal ni, ke bi ti ku bi. Tetiib mu ga di baabim ŋa binib aajaal ni, ke bi ti ku bi. Binib mu ga yii bitetiib ni binatiib, ki cha binib ku bi. ²² Le binib mɔmɔk ga li nan nimi m pu. Unii umɔk jin limɔr ki dii mi ki ti saa limɔfal aadoon na, uma le ga ŋmar. ²³ Bi yaa ŋa nimi falaa kitiŋ kibaa ni kan, ni san buen kitiŋ kiken ni. M tuk nimi mbamɔn la, buyoonn min Unibɔn Aabo ga nan gir ni na, naan kee bɔ dii Israel yaab aatim mɔmɔk ni, ki doo.

²⁴ “Unii u bae mbaem na aa jer waamɔmɔkr. Unaagbiija ubaa mu aa jer udindaan. ²⁵ Unii u bae mbaem na yaa bi ke waamɔmɔkr aah bi pu na kan, cha unimbil gbiin kina. Unaagbiija yaa bi ke udindaan na kan, cha unimbil gbiin kina. Bi yaa yin udichadaan kinimbɔndaan kan, baan yin waachiln ni aanib mu kinimbɔndaan aa?”

Ni li san Uwumbɔr baanja

(Luk 12.2-7)

²⁶ “Ni taa san binib ijawaan man. Tibəbərkaan məmək ga kpiir. Tibər timək bəə na, ti ga nyan mpaan pu. ²⁷ Maah tuk nimi tibər ti libəəl ni na, ni li mooni ti binib ni. Maah loon tibər ti nitafal ni na, ni li mooni ti lipaal. ²⁸ Ni taa san binib ijawaan man. Bi ga ŋmaa ku nimi aawon baanja la. Baan ŋmaa ku nimi aawiin. Ni li san Uwumbər u ga ŋmaa bii tiwon ni nwiin məmək mmii mu kaan junn na ponn ni na. ²⁹ Bi kooh iyaar ilee janjan ubaa la. Nite Uwumbər yaa kaa kii kan, uyaar ubaa aan lir ni kitiŋ. ³⁰ Uwumbər nyi nimi aayikpir aakahm. ³¹ Nima pu na, ni taa san ijawaan man. Ni jer iyaar pam.”

Len binib aanimbiil ni ke aa ye Yesu yoo la

(Luk 12.8-9)

³² “Unii umək len binib aanimbiil ni ke u ye miyoo na, m mu ga len Nte Uwumbər u bi paacham na aanimbiil ni ke udaan ngbaan le ye miyoo. ³³ Unii umək len binib aanimbiil ni ke waa ye miyoo na, m mu ga len Nte Uwumbər u bi paacham na aanimbiil ni ke udaan ngbaan aa ye miyoo.”

Binib bi dii Yesu na, ni bi kaa dii u na aa kpa kiməbaan

(Luk 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ “Maah dan dulnyaa wee ni na, ni taa dak ke nima le ga cha binib məmək li kpa kiməbaan. M pu, le butəb ga li bi. ³⁵ M pu, uja ga kpa ute kinikpakpak, usapəon mu ga kpa una, upii mu ga kpa uchapii. ³⁶ Unii aadim ga li ye waachiln ni aanib la.*

³⁷ “Unii umək gee ute, bee una ki jer mi na, waa ŋeer u le ye maadidiir. Unii umək gee ujaəon, bee ubisal ki jer mi na, u mu aa ŋeer u le ye maadidiir. ³⁸ Unii umək kaan yoor waadəpuinkoo ki dii mi na kan, waa ŋeer u le ye maadidiir.

³⁹ “Unii yaa kaa kii ke u kpo m pu kan, waaməfal ga bee yəli la. Unii yaa kpo m pu kan, u ga kan liməfal li kaa kpa ndoon na.”

Uwumbər aah ga pa binib pu na

(Mak 9.41)

⁴⁰ “Unii yaa gaa nimi maanib kan, u gaa mi le na. Unii yaa gaa mi kan, u gaa Uwumbər u tun ni mi na le na. ⁴¹ Unii yaa gaa Uwumbər aabəabr kan, waah ye Uwumbər aabəabr na pu le cha u gaa u, nima na, u ga kan Uwumbər aabəabr aapal. Unii yaa gaa uninyaan kan, waah ye uninyaan na pu le cha u gaa u, nima na, u ga kan uninyaan aapal. ⁴² M tuk nimi mbaməon la, unii umək tii maadidiir waatiir ubaa nnyunyunkoo baanja na kan, waah ye maadidiir pu na le cha u tii u, nima na, u ga kan tiyaapar.”

11

Jənn aah tun ni waadidiliib Yesu chee pu na

(Luk 7.18-35)

¹ Yesu aah tuk waadidiliib kina ki ti doo na, le u siir nima, ki buen ti moon Uwumbər aabər itingbaan ni.

² Le Jənn u muini binib nnyun ni na bi kiyondiik ponn ni ki ŋun Yesu Kristo aah tun pu na. Le u tun ni waadidiliib u chee ³ ke bi ti baa u ke u ye unii u Uwumbər aabəabtiib nan len ke u ga dan na aan waa ye? Bi li ban uken aa?

⁴ Le Yesu bui bi, “Gir buen Jənn chee ki ti tuk u naah ŋun pu na, ni naah kan pu na: ⁵ ke m likr bijoom aanimbiil, ki cha biwəb, ni bikəndam, ni bitafakpaab pək, ki fikr binib bi kpo na nkun ni, ki tuk bigiim Uwumbər aabənyaan tee. ⁶ Unii u kaa joo mi beeni na, Uwumbər aanyoor bi u pu.”

⁷ Le Jənn aadidiliib ki gir buen u chee. Baah cha na, le Yesu len kinipaak ngbaan chee Jənn aabər ke, “Naah nan buen Jənn chee nteersakpiin ni na, ni nan buen ni ti kan ba? Lipul li libuln fiini li na aa? Aayii. ⁸ Ni nan buen ni ti kan ba? Uja u pee tiwanyaan na aa? Aayii. Binib bi pee tiwanyaan na bi bibərb aadichal ni la. ⁹ Ni nan buen ni ti kan ba? Uwumbər aabəabr aa? Mbaməon, m tuk nimi la, ni nan kan unii u jer Uwumbər aabəabr na. ¹⁰ Ni ŋmee Uwumbər Aagbaŋ ni ke Uwumbər bui ke, ‘Maatutunn sə. M tun

* 10:36 : Lik Maika 7.6.

ni u ke u loln ni nsan ki nan toor nsan ki siin si.* Jõnn le ye ututunn ngbaan. ¹¹ M tuk nimi mbamøn la, baa kee ma unii ubaa u jer Jõnn u muini binib nnyun ni na. Le unii u ye uwaatiir Uwumbør aanaan ni na jer Jõnn. ¹² Buyoonn Jõnn nan fuu ni ki nan saa dandana na, le binib aanibil man ke bi ti koo Uwumbør aanaan ni, le ki koo mpøøn pu. ¹³ Uwumbør aakaal ni waabønabr aaliin nan len Uwumbør aanaan aah ga li bi pu na, ki nan saa Jõnn aayoonn. ¹⁴ Ni yaa ban ke ni pak baah nan len pu na kan, ni ga bee ke Jõnn ye Uwumbør aabønabr Elaija u bi nan len ke u ga fuu ni na la. ¹⁵ U kpa litafal u njun na kan, u njun.

¹⁶ “M ga di ba njan dandana aanib ngbaan? Bi bi ke mbim mu ka kinyarj ni ki bui birjeen aatotiib, ¹⁷ ‘Ti pii njwul tii nimi, le naa saar. Ti wii ikpowiil, le naa kaani.’ ¹⁸ Dandana aanib ngbaan mu bi kina la; Jõnn dan ki nan lulni bumøb, kaa nyu ndaan, le bi len ke u kpa kinimbørj. ¹⁹ Min Unibøn Aabo dan le ki ji ki nyu, le bi len ke m ye upusakpiindaan ki ye udanyur, ki jõnni bilampoogaab ni titunwanbirdam. Tø, nlan aah tun pu na le mæk ke mu njan.”

Binib bi kaa kpeln baabimbin na aabør
(Luk 10.13-15)

²⁰ N-yoonn ngbaan le Yesu piin ki bi len ki kae ntim mubaa aanib. U nan tun lijnjiir aatun pam ntim ngbaan ponn ni, le baa kpeln baabimbin. Nima le cha u kae bi. ²¹ U nan len ke, “Korasinn aatiñ aanib, tibøbir bi ni pu. Betseda aatiñ aanib, tibøbir bi ni mu pu; ba pu? m yaa ba nan tun lijnjiir aatun Taya aatiñ ponn ni, ni Saidonn aatiñ ponn ni ke maah tun ni ponn ni pu na kan, bi ba ga kpeln baabimbin ni yunn a, ki li pee tiwanpeenkaan ni saak kuub na, ki di nfatan puk biyil, aan ki mæk ke bisui bii baatunwanbir pu. ²² M tuk nimi la, bundaln Uwumbør ga ji binib tibør na, nimi aatafadaan ga jer Taya ni Saidonn aatim aanib aatafadaan. ²³ Nimi Kapenaum aatiñ aanib, bi ga yoor nimi paacham aa? Aayii. Bi ga sunn nimi kitekpiitiñ ni; ba pu? m yaa ba nan tun lijnjiir aatun Sodom aatiñ ponn ni ke maah tun ni ponn ni pu na kan, kitiñ ngbaan ba ga li bi ki nan saa dandana wee. ²⁴ M tuk nimi la, bundaln Uwumbør ga ji binib tibør na, nimi aatafadaan ga jer Sodom aatiñ aanib aatafadaan.”

Dan Yesu chee man ki kan lifuur
(Luk 10.21-22)

²⁵ N-yoonn ngbaan le Yesu bui ke, “Nte Uwumbør, u ye paacham ni taab Aadindaan na, aa bør tibør timina bilankpalb ni binimbiwolm, le ki di mæk chapøntiib, nima pu le m pak si. ²⁶ Nte, saageehn le na, nima le cha aa nja kina.

²⁷ “Tø, Nte Uwumbør le tii mi tiwan mømæk. Ubaa aa nyi min Uwumbør Aajarøøn, see Nte Uwumbør. Ubaa mu aa nyi Nte Uwumbør, see min Ujarøøn. Binib bi m ban ke m di Uwumbør mæk bi na, bi mu nyi u.

²⁸ “Nimi bimæk tun lituln ki ti bak na, dan m chee man, le m ga tii nimi lifuur. ²⁹ Gaa maatuln man, ki bae mbaem m chee; m bi suuna, ki sunn mbaa taab. Ni ga kan lifuur; ³⁰ ba pu? maamæk m aa pøø. Maatuln mu aa nyuun.”

12

Juu yaab aakpaakool daal aabør
(Mak 2.23-28; Luk 6.1-5)

¹ N-yoonn ngbaan le Yesu ni waadidiliib bø dii kisaak kibaa ponn ni, Juu yaab aakpaakool daal. Nkon nan joo waadidiliib, le bi piin ki bi chur tijikaar ki geei ki per ki njo. ² Le Farisii yaab kan baah nani pu na, le ki bui Yesu, “Lik saadidiliib aah nani pu na. Timi aakaal aa kii ke bi nja kina likpaakool daal.”

³ Le u baa bi, “Naa karn Ubør David aah nan nja pu na aa? Nkon nan joo u ni waanib. ⁴ Le u koo Uwumbør Aadichal ni. Le u ni bi njman Uwumbør aaboroboro. Baah njman boroboro ngbaan na, le bi bii Moses aakaal mu len ke Uwumbør aatotoorb baanja le ga njmø

* 11:10 : Lik Malakai 3.1.

boroboro ngbaan na. ⁵ Tɔ, likpaakool daal mɔmɔk Uwumbɔr aatotoorb bi bi waadichal ni na mu bii likpaakool daal aakaal, le ubaa aa galni bi. Naah kee karn kina Nkaal aagbarj ni ii? ⁶ M tuk nimi la, unii u jer Uwumbɔr Aadichal na bi do. ⁷ Uwumbɔr Aagbarj len ke waa ban ke binib toor kitork baanja ki tii u. U ban ke bi li san tɔb kinimbaak.* Ni yaa ba nyi iliin ngbaan aatataa kan, naa ba ga galn binib bi kaa kpa taani na. ⁸ Tɔ, min Unibɔn Aabo le ye likpaakool daal mu Aadindaan.”

Yesu aah cha uja u aarjaal faan na pɔɔk pu na
(Mak 3.1-6; Luk 6.6-11)

⁹ Le u siir nima, ki koo baameen aadiik ni. ¹⁰ Le uja u aarjaal faan na bi nima. Le bi ban ke bi galn Yesu, le ki baa u, “Timi aakaal kii ke unii li tei bimum likpaakool daal aa?”

¹¹ Le u baa bi, “Ni ponn ni ubaa yaa kpa upiuh ubaa aan u yaa lir liboln ni likpaakool daal kan, saan nyan u uu? ¹² Unibɔn aa jer upiuh ii? Nima le mɔk ke timi aakaal kii ke ti nyan ni nyan na likpaakool daal.” ¹³ Waah len kina na, le u bui uja u aarjaal faan na, “Taln aarjaal.”

Le u taln ujaal. Le mu naar, ki pɔɔk ke muken na. ¹⁴ Le Farisii yaab nyan lipaal, le ki kpokl baah ga njan pu ki ku Yesu na.

Ututunn u Uwumbɔr lee u na aah bi pu na

¹⁵ Yesu nan bee baah kpokl pu na, le ki siir nima. Kinipaak nan dii u, le u cha bimum mɔmɔk pɔɔk, ¹⁶ le ki bui bi ke bi taa li joo u mooni. ¹⁷ Waah njan kina na, le ni gbiin Uwumbɔr aabɔnabr Aisaya aah nan len pu na, ke Uwumbɔr len ke,

¹⁸ “Maatutunn u m lee u na sɔ.

M gee u, le u gbiin nnimbil.

M ga di Maafuur Nyaan gbiin u.

Le u ga tuk njanibol mɔmɔk

maah ga ji binib tibɔr pu na.

¹⁹ Waan li kpak kinikpakpak,

kaan li tar,

kaan li kpa kifuu ntin ni,

²⁰ kaan koo lidabil li boon na,

kaan junn karyaa u kaa wiin mbamɔm na.

U ga kan linyan, ki tii binib mɔmɔk baabamɔn.

²¹ U pu, le njanibol aanib mɔmɔk ga li kpa limakl.”†

Binib bibaa aah sii Uwumbɔr Aafuur Nyaan pu na
(Mak 3.20-30; Luk 11.14-23)

²² Le binib bibaa joo ni unii u tiyayaar njan u ujoon ni ubir na Yesu chee. Le Yesu cha u pɔɔk, le u len, unimbil mu likr. ²³ Le ni gar kinipaak ngbaan mɔmɔk pam. Le bi bi baa tɔb, “Uja ngbaan sil ye Ubɔr David Aayaabil aa?”

²⁴ Farisii yaab aah njan kina na, le bi len ke Beelsebul, u ye tiyayaar aayidaan na, le tii u mpɔɔn ke u nyan tiyayaar binib ni.

²⁵ Le Yesu bee baalandakbir ngbaan, le ki bui bi, “Nnaan mubaa ni aanib yaa jaa tɔb kijaak kan, nnaan ngbaan ga bee yɔli la. Kitiŋ kibaa ni aanib mu yaa jaa tɔb kijaak kan, kitiŋ ngbaan ga bee yɔli. Lidichal libaa ni aanib mu yaa jaa tɔb kijaak kan, lidichal ngbaan ga bee yɔli. ²⁶ Tiyayaar aayidaan yaa nyan tiyayaar binib ni kan, u jan ubaa kijaak la. Waanaan ga njan kinye aan ki sil? ²⁷ Ni yaa len ke tiyayaar aayidaan Beelsebul le tii mi mpɔɔn ke m nyan tiyayaar binib ni kan, ke njan tii nimi aanib mu mpɔɔn ke bi nyan tiyayaar binib ni? Nimi aanib aah njan pu na le ga mɔk ke ni kpa mbamɔn bee naa kpa. ²⁸ Tɔ, Uwumbɔr Aafuur Nyaan le tii mi mpɔɔn le m nyani tiyayaar binib ni. Nima le mɔk ke Uwumbɔr aanaan fuu ni ni chee.”

Yesu aah nyan mpɔɔndaan kinimbɔn ki bii kaawan pu na

* 12:7 : Lik Hosea 6.6. † 12:21 : Lik Aisaya 42.1-4.

²⁹ “Ubaa aan ŋmaa koo mpɔɔndaan aadichal ni ki bii waawan, see u puen buu u le waahr, le ki nin bii waadichal.

³⁰ “Unii umək kaa dii mi na, u ye maadin la. Unii umək kaa kuuni binib tii mi na, u yaal bi la. ³¹ M tuk nimi la, Uwumbɔr ga di cha pinn binib aatunwanbir ni baasiibil mɔmɔk. Tɔ, unii yaa sii Uwumbɔr Aafuur Nyaan ma kan, Uwumbɔr aan di cha pinn udaan ngbaan. ³² Unii yaa bii min Unibɔn Aabo kan, Uwumbɔr ga di cha pinn u. Unii yaa bii Uwumbɔr Aafuur Nyaan kan, Uwumbɔr aan di cha pinn u dulnyaa wee ni, kaan di cha pinn u paacham mu.”

Naah ga ŋa pu ki bee unii aabimbin aah bi pu na
(Luk 6.43-45)

³³ “Busub yaa ŋan kan, bu aasubil ga li ŋan. Bu yaa kaa ŋan kan, bu aasubil mu aan li ŋan. Bu aasubil pu le aa ga bee bu aah ye busub bu na. Kina le unii aatuln pu le ga cha aa bee ke u ŋan aan waa ŋan. ³⁴ Nimi ikuub aabim, ni ye titunwanbirdam la. Ni ga ŋa kinye ki len iliin i ŋan na? Ilandak i gbii unii aasui ni na, ima le u ga len. ³⁵ Ilandak nyaan bi uninyaan aasui ni, nima le u ga len iliin i ŋan na. Ilandak i kaa ŋan na bi unii u kaa ŋan na aasui ni, nima le u ga len iliin i kaa ŋan na.

³⁶ “M tuk nimi la, bundaln Uwumbɔr ga ji binib tibɔr na, liyaadaal ngbaan le bi ga kpiir baah nan len tibɔr yɔl yɔl ti na mɔmɔk ki tuk Uwumbɔr. ³⁷ Saamɔliin le ga nyan si. Saamɔliin mu le ga bii si.”

Baah ban ke Yesu tun lijnjiir aatuln pu na
(Mak 8.11-12; Luk 11.29-32)

³⁸ N-yoonn ngbaan le Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb bibaa ni Farisii yaab bibaa bui Yesu, “Umɔmɔkr, ti ban ke aa tun lijnjiir aatuln, aan tinimbiil kan, aan ti gaa si ki kii.”

³⁹ Le u bui bi, “Nimi dandana aanib, ni ye titunwanbirdam la, kaa dii Uwumbɔr, nima le ni ban lijnjiir aatuln. Uwumbɔr aabɔnabr Jona aah nan bi ujan sakpiin aaponn ni iwiin itaa ni tinyer titaa pu na, ⁴⁰ kina le min Unibɔn Aabo mu ga li bi kitij ponn ni iwiin itaa ni tinyer titaa. Lijnjiir aatuln limina baanja le ni ga kan. ⁴¹ Jona nan tuk Ninefa aatij aanib Uwumbɔr aabɔr. Le bi kpeln baabimbin. Min, u jer Jona na, le tuk nimi Uwumbɔr aabɔr, le naa kpeln nimi aabimbin. Bundaln Uwumbɔr ga ji binib tibɔr na, Ninefa aatij aanib aah nan kpeln baabimbin pu na, nima le ga mək ke nimi aabɔr bii. ⁴² Seba aapiibɔr nan nyan ni dandar ke u nan ŋun Ubɔr Solomonn aalan aaliin. Min u jer Solomonn na bi do la, le naa ŋun maaliin. Bundaln Uwumbɔr ga ji binib tibɔr na, upiibɔr ngbaan aah nan ŋa pu na, nima le ga mək ke nimi aabɔr bii.”

Tiyayaar aah ga gir ni pu na
(Luk 11.24-26)

⁴³ “Tiyayaar yaa nyan unii ni kan, ti ga li chuun gɔr nnyun aah kaa bi kipɔk ki ponn ni na, ki ban taah ga kal nin chee ki fuur na, kaan kan. ⁴⁴ Le ti ga len ke ti ga gir kun taah nyan unii u ponn ni na la. Le ti ga gir ni, le ki nan kan ke bi toor taakookoo yaan ki ŋa mu mbamɔm, nibaa aa bi ni ni. ⁴⁵ Le ti ga buen ki ti joo ni tiyayaar tilole ti bir ki jer ti na. Le ti mɔmɔk ga nan koo unii ngbaan ponn ni, ki ga li bi u ponn ni, le ki bii u ki jer waah nan bi njan pu na. Kina le ni ga li bi dandana aanib bi kaa ŋan na chee.”

Binib bi ye Yesu aana ni unaatiib na
(Mak 3.31-35; Luk 8.19-21)

⁴⁶ Yesu aah bi len kinipaak ngbaan chee na, le una ni unaatiib dan nan sil lipaal ki ban ke bi len u chee. ⁴⁷ Le kinipaak ngbaan ponn ni ubaa tuk u, “Aana ni aanaatiib si lipaal ki ban bi len aa chee.”

⁴⁸ Le u baa bi, “Ŋma ye nna? Bilabi ye nnaatiib?” ⁴⁹ le ki taln urjaal mək waadidiliib, le ki bui ke, “Lik, nna ni nnaatiib sɔ. ⁵⁰ Ba pu? unii umək ŋani Nte Uwumbɔr u bi paacham na aah gee pu na, uma le ye nnaal, ni nninkpan, ni nna.”

13

*Unii u yaa njikaabim na aayatanakl**(Mak 4.1-9; Luk 8.4-8)*

¹ Liyaadaal ngbaan le Yesu nyan lipaal, le ki buen ki ti kal nnyusakpem aagbaan. ² Le kinipaak sakperj dan u chee, ki wiir. Nima le u koo buɲɔb ni, nnyun ni, le ki kal bu ponn ni. Kinipaak ngbaan mɔmɔk mu si lipaal.

³ Le u tuk bi tibɔr pam ɲiyatanak ponn ni, le ki bui ke, “Ukpaal ubaa le nan buen u ti yaa njikaabim. ⁴ Waah yaa na, le mubaa lir nsan ponn ni. Le inyoon dan nan peei jin. ⁵ Le mubaa mu lir ntakpateer paab, titan aah kaa wiir nin chee na. Titan aah kaa wiir na, le mu guu puln mala. ⁶ Le nwiin puu, ki ton, ki see mu. Mu aah kaa kpa inyaan mbamɔm na, le mu yɔl. ⁷ Le mubaa mu lir ikokon ponn ni. Le ikokon muun le ki ku mu. ⁸ Le mubaa mu lir kitij ki ɲan na ponn ni le ki mar. Ngem lun nkub nkub, ngem mu lun imonko itata, ngem mu lun piitaa piitaa.

⁹ “U kpa litafal na kan, u ɲun.”

*ɲitaa ɲi pu u ɲak bi ɲiyatanak na**(Mak 4.10-12; Luk 8.9-10)*

¹⁰ Le waadidiliib dan nan baa u, “Ba pu aa ɲak bi ɲiyatanak?”

¹¹ Le u bui bi, “Nimi le Uwumbɔr cha ni bee waanaan aabɔbɔrkaan, kaa cha bima bee. ¹² Unii u kpa nlan ki bee Uwumbɔr aanaan aabɔr na, Uwumbɔr ga kpee u, le u li kpa sakpen. Unii u kaa kpa na, Uwumbɔr ga chuu gaa waah kpa mu pɔkaa na. ¹³ Kinipaak ngbaan lik, kaa waa, ki pel kaa ɲun, kaa bee maaliin aatataa. Nima le cha m ɲak bi ɲiyatanak. ¹⁴ Baah bi pu na, le ni gbiin Uwumbɔr aabɔnabr Aisaya aah nan len pu na ke,

‘Bi ga pel ki pel,

kaan bee Uwumbɔr aaliin aatataa.

Bi ga lik ki lik kaan li waa.

¹⁵ Ba pu? binib ngbaan aasui aa bi nibaa ni.

Bitafal kpa la.

Bi ɲub binimbil,

kaa ban ke binimbil woln,

kaa ban ke bitafal ɲun,

kaa ban ke bisui bee Uwumbɔr aaliin aatataa,

kaa ban ke bi kpeln baabimbin ki dii Uwumbɔr aasan ke u tii bi laafee.*”

¹⁶ “Nimi maadidiliib, Uwumbɔr aanyoor bi ni pu; ba pu? ninimbil woln, nitafal mu ɲun. ¹⁷ M tuk nimi mbamɔn la, Uwumbɔr aabɔnabtiib pam ni bininyaam pam nan ban bi kan naah kan tiwan ni na, kaa kan. Bi nan ban bi ɲun naah ɲun tibɔr ti na, kaa ɲun ti.”

*Liyatanakl ngbaan aatataa aah cha pu na**(Mak 4.13-20; Luk 8.11-15)*

¹⁸ “Li pel man aan m tuk nimi unii u yaa njikaabim na aayatanakl aatataa. ¹⁹ Binib yaa ɲun Uwumbɔr aanaan aabɔr kaa bee taatataa kan, le kinimbɔɲ ga dan nan nyan tibɔr ti bi bisui ni na. Njikaabim mu lir nsan ponn ni na le na. ²⁰ Njikaabim mu lir ntakpateer pu na mu ye binib bi ɲun tibɔr ngbaan, ki gaa ti mala ni mpopiin na. ²¹ Bi mu aa gaa ti mbamɔm bisui ni. Bi ga li joo ti ni yunn siib. Bi yaa kan limukl ti pu kan, bee binib yaa ɲa bi falaa ti pu kan, libuul ngbaan ni, le bi ga di ti lii. ²² Binib ngem mu bi ke njikaabim mu lir ikokon ponn ni na la. Bi ɲun tibɔr ngbaan la. Le bitafal bi baabimbin ni, ni liwankpal ni. Nima le ku tibɔr ngbaan bisui ni, le taa mar. ²³ Binib bi ɲun tibɔr ngbaan ki bee taatataa, ki kii ti na, bima le bi ke njikaabim mu lir kitij ki ɲan na ponn ni, ki mar na. Ngem lun nkub nkub, ngem mu lun imonko itata, ngem mu lun piitaa piitaa.”

Timoor ti bi ipui ponn ni na aayatanakl

* 13:15 : Lik Aisaya 6.9-10.

²⁴ Yesu nan ki ñakl bi liyatañakl liken ke, “Uwumbør aanaan naahn ukpaal u yaa ipui i ñan na waakpaab ni na la. ²⁵ Kinyeek kibaa daal, binib aah dɔ geen na, le waadin dan nan di timoor yaa ñmal ipui ngbaan ponn ni, le ki buen. ²⁶ Ipui aah muun ki mar na le bi kan ke timoor mu bi i ponn ni. ²⁷ Le ukpaal ngbaan aatutum dan nan baa u, “Timi aaninkpel, saa nan di ipui i ñan na le di yaa saakpaab ni ii? Timoor ngbaan mu nyan ni la?” ²⁸ Le u bui bi, ‘Maadin ubaa le ña kina.’ Le bi baa u, ‘Aa ban ke ti buen ti ñɔi nyan timoor ngbaan aa?’ ²⁹ Le u bui bi, ‘Aayii. Di cha ti man. Ni yaa ñɔi nyan timoor ngbaan kan, nibaakan, ipui ibaa mu ga li kpaan ñɔi ki dii ti. ³⁰ Cha man ipui ngbaan ni timoor ngbaan kpaan muun, aan ki nan biir. Ni yaa nan ñeer lipuicheel kan, m ga tuk bipuicheeb: Puen ñɔi nyan man timoor ngbaan waahr, aan ki buu ti, ki di see mmii, aan ki nin chee ipui ki di fu maapil ponn ni.’”

Tisufar aabil aayatañakl
(Mak 4.30-32; Luk 13.18-19)

³¹ Yesu nan ki ñakl bi liyatañakl liken ke, “Uwumbør aanaan naahn linaanyiimbil li uja ubaa nan di bun waakpaab ni na la. ³² Tisufar ngbaan aabil le ye liwaatiir, ñibil mɔmɔk filk jer lima la. Bi yaa di libil ngbaan bun kan, li ga puln ki muun, ki jer tisufar mɔmɔk, ki ga ña busub la. Le inyoon i laani paacham na dan nan ter yaadil bu aabon pu.”

Boroboro aanyɔk aayatañakl
(Luk 13.20-21)

³³ Yesu nan ki ñakl bi liyatañakl liken ke, “Uwumbør aanaan naahn boroboro aanyɔk mu upii nan di ña boroboro aayon ponn ni, aan boroboro ngbaan mɔk duun na la.”

Yesu di ñiyatañak ñmeen ki tuk bi
(Mak 4.33-34)

³⁴ Kina le Yesu ñakl ñiyatañak ki tuk kinipaak ngbaan, kaa len tibaa bi chee see ñiyatañak ñmeen. ³⁵ Waah ña kina na, le ni gbiin Uwumbør aabɔnabr aah nan len pu na ke,
“M ga waar mmɔb ki ñakl ñiyatañak,
ki len tibɔbɔrkaan ti nan bɔr
buyoonn Uwumbør nan naan dulnyaa wee
ki nan saa dandana wee na.”†

Timoor ti nan bi ipui ponn ni na aayatañakl aatataa

³⁶ Yesu nan siir cha kinipaak ngbaan, ki gir buen kidiik ni. Le waadidiliib dan u chee, ke u tuk bi timoor ti bi ipui ponn ni na aayatañakl aatataa.

³⁷ Le u bui bi, “Ukpaal u yaa ipui i ñan na le ye min Unibɔn Aabo. ³⁸ Bukpaab ngbaan le ye dulnyaa wee. Ipui i ñan na le ye Uwumbør aanaan ni aanib. Timoor ngbaan le ye kinimbɔɲ aanib. ³⁹ Ukpaal aadin u yaa timoor ngbaan na le ye kinimbɔɲ. Lipuicheel le ye dulnyaa aadoon. Bipuicheeb ngbaan le ye Uwumbør aatuuntiib. ⁴⁰ Baah nan ñɔi timoor ti ki di see mmii ponn ni na, dulnyaa aadoon ga nan li bi kina la. ⁴¹ Min Unibɔn Aabo ga tun ni maatuuntiib dulnyaa wee ni, bi nan chuu titunwanbirdam, ni bitɔtɔɲ mɔmɔk, aan ki nyan bi maanaan ni, ⁴² ki di ti ña mmii sakpiin ni. Bi ga wii ki ñmɔ ñinyin nima chee. ⁴³ N-yoonn ngbaan le bininyaam ga li bi Bite Uwumbør aanaan ni, ki wiin ke nwiin aah wiin pu na. U kpa litafal na kan, u ñun.”

Liwankpal li bɔr na aayatañakl

⁴⁴ “Uwumbør aanaan naahn liwankpal li bɔɔ bukpaab ni, kitij ponn ni na la. Le uja ti kan liwankpal ngbaan, le ki ki di biin li pu. Le ni mɔ u ki ti nyañ. Le u buen ke u ti kooh waawan mɔmɔk, ki gir ti daa bukpaab ngbaan.”

Nleenyaan aayatañakl

† 13:35 : Lik Ilahn 78.2.

⁴⁵ “Uwumbør aanaan naahn uwankooh u chuun ban nleen mam mu ñan na ke u daa na la, ⁴⁶ le ki ti kan nleenyaa mu kpa kidaak sakpen na, le ki buen ti kooh waawan mòmøk, ki ti daa nleenyaa ngbaan.”

Kipɔɔk aayataɗakl

⁴⁷ “Uwumbør aanaan naahn kipɔɔk ki bijanbam di mee nnyun ni ki chuu ijan mək aabɔɗ na la. ⁴⁸ Kaah gbiin ijan na, le bi dar ki nyan lipaal, le ki kal ki gann ijan i ñan na ki di ña tibɔɔkur ni, ki cha i kaa ñan na, ki di mee. ⁴⁹ Dulnyaa aadoon mu ga nan li bi kina la. Uwumbør aatuuntiib ga nan dan dulnyaa ni, ki nan gann titunwanbirdam bininyaam ponn ni, ⁵⁰ ki ti di ña mmii sakpiin ni, binib aah wii ki ñmɔ ñinyin nin chee na.”

Tibɔɔpokr ni tibɔɔɗnn

⁵¹ Le Yesu baa bi, “Ni bee tibɔɔr timina mòmøk aatataa aa?”

Le bi kii, “Een.”

⁵² Le u bui bi, “Unii u tuk binib Uwumbør aakaal na yaa dii mi kan, u naahn udichadaan u nyan ni waawankpal ponn ni tiwankpokr ni tiwapɔɗnn.”‡

Nasaref aatiɗ aanib aah yii Yesu pu na

(Mak 6.1-6; Luk 4.16-30)

⁵³ Waah nan ñakl ñiyataɗak ngbaan ti doo na, le u siir nima, ⁵⁴ le ki gir kun udo aatiɗ Nasaref ni, le ki ti koo mmeen aadiik ni, ki tuk binib Uwumbør aabɔɔr. Waah tuk bi pu na, le ni gar bi. Le bi baa tɔb, “Uja wee kan nlan mue la chee? U kan mpɔɔn mue la chee ki tun lijinjiir aatun ngbaan? ⁵⁵ Waa ye kapenta na aabo la aa? Una aa ye Mari la aa? Unaatiib aa ye Jems, ni Josef, ni Simon, ni Judas la aa? ⁵⁶ Uninkpatiib mòmøk aa bi do chee na la aa? U kan nlan mue, ni mpɔɔn mue la chee?” ⁵⁷ Bi nan len kina le ki yii u.

Le Yesu bui bi, “Binib pak Uwumbør aabɔnabtiib see bido aatiɗ ni aanib, ni baachiln ni aanib baanja le aa pak bi.” ⁵⁸ Baah kaa gaa u ki kii na, waa nan tun lijinjiir aatun pam nima chee.

14

Jɔnn u nan muin binib nnyun ni na aakun

(Mak 6.14-29; Luk 9.7-9)

¹ N-yoonn ngbaan le Ubɔr Herod ñun Yesu bɔr, ² le ki bui waatutum ke, “Jɔnn u nan muini binib nnyun ni na le na. U fikr nkun ni la. Nima le cha u kpa mpɔɔn, ki tun lijinjiir aatun.”

³ Budabu pu Herod len kina na le ye ke u nan chuu Jɔnn ki buu u tikululn ki di u ña kiyondiik ni. Taani u cha u nan chuu u na le ye ke Jɔnn nan bui u ⁴ ke waah joo unaal aapuu Herodias na, naa ñan, ke u bii Uwumbør aakaal la. ⁵ Jɔnn aah nan len kina na, le Herod ban ke u ku u, le ki san Juu yaab ijawaan. Bi nan len ke Jɔnn ye Uwumbør aabɔnabr la.

⁶ Le Herod aamaaldaal aawiin fuu ni. Le u ña tijiir ke bi ji. Le Herodias aabisal dan nan waa liwaal, Ubɔr Herod ni waanib aanimbiin ni. Le ni mɔɔr Herod sakpen. ⁷ Le u puu tipuur ke u ga tii u waah ban pu na.

⁸ Le una bui u ke u bui Ubɔr Herod ke u tii u Jɔnn aayil likusambil ponn ni.

⁹ Usapɔɔn ngbaan aah bui u kina na, le Ubɔr Herod aasui bii. Waah puu tipuur ti bicham aanimbiil ni na pu, waa ban ke ti bee. ¹⁰ Nima le u tun unii ke u li cha kiyondiik ponn ni ki ti gii ni Jɔnn aayil. ¹¹ Le u ti joo ni uyil likusambil ponn ni ki nan di tii usapɔɔn ngbaan. Le u mu di ti tii una. ¹² Le Jɔnn aadidiliib dan nan yoor linikpol ngbaan ki ti sub, le ki buen ti tuk Yesu.

Yesu aah kpiin binib ñichur ñijmu pu na

(Mak 6.30-44; Luk 9.10-17; Jɔnn 6.1-14)

¹³ Yesu aah ñun kina na, le u koo buɗɔb ni, le ki buen kipɔɔk ni, binib aah kaa bi nin chee na. Le kinipaak ngbaan ñun ke u buen, le ki nyan baatim ni, ki chuun kitiɗ ki buen

‡ 13:52 : Nibaakan tiwankpokr ye Uwumbør aagbakpok, tiwapɔɗnn mu ye Yesu aamɔkm.

u chee. ¹⁴ Waah nyan buḡɔb ni na, le u kan kinipaak sakpen, le ki san bi kinimbaak, le ki cha bi ponn ni bi ye bibum na pɔk.

¹⁵ Naah joor na, le waadidiliib dan nan bui u, “Ti bi kipɔk ni la. Ni jer tijikaar aajim yoonn a. Cha kinipaak ngbaan buen itingbaan ni ki ti daa tijikaar ji.”

¹⁶ Le u bui bi, “Taa cha bi buen man. Nimi nibaa tii bi tijikaar bi ji man.”

¹⁷ Le bi bui u, “Ḥiboroboro kpin ḡiḡmu ni ijan ilee baanja le bi.”

¹⁸ Le u bui bi, “Li joo ni tii ni mi man,” ¹⁹ le ki bui kinipaak ngbaan, “Kal kitij timosɔnn pu man,” le ki yoor ḡiboroboro kpin ḡiḡmu ni ijan ilee ngbaan, ki waan lik paacham, ki doon Uwumbɔr, le ki gii boroboro ni ijan ngbaan, ki di tii waadidiliib. Le bi yakr siin kinipaak ngbaan mɔk aanimbiin ni. ²⁰ Bi mɔmɔk nan ḡman ki bab. Baah ḡman ki bab ki gur ni na, le Yesu aadidiliib nan yoor tijikaar ti gur na ki gbiin tibɔkur kipiik ni tilee. ²¹ Bijab bi jin tijikaar ngbaan na ga nan li fuu ḡichur ḡiḡmu. Baa nan kahn bipiib ni mbim kpee.

Yesu aah chuun nnyun pu pu na

(Mak 6.45-52; Jɔnn 6.15-21)

²² Libuul ngbaan ni le Yesu muk waadidiliib ke bi koo buḡɔb ni ki loln u pu nsan ki puur nnyusakpem na. Le u tuk kinipaak ngbaan ke bi li chaa kun. ²³ Waah tuk bi kina na, le u jon lijool paab ubaa, u ti mee Uwumbɔr. Le ni mue. Le u bi nima chee ubaa. ²⁴ Waadidiliib mu bi buḡɔb ni nnyusakpem aakaasisik ni. Libuln nan daar sakpen ki tok bi, tinyunkpenn mu yeḡni baḡɔb.

²⁵ Ikooja aah wii buyoonn na, le u chuun nnyun paab, ki buen bi chee, ki ti ḡaḡ bi.

²⁶ Waadidiliib aah kan u chuun nnyun pu na, le ijawaan chuu bi sakpen, le bi len ke ni ye utekpiir aawiin la, le ki faa ikuun tɔn tɔn.

²⁷ Libuul ngbaan ni le Yesu bui bi, “Chuu nibaa man. Min ye. Ni taa san ijawaan man.”

²⁸ Le Piita bui u, “Ndindaan, ni yaa sil ye si kan, bui mi ke m chuun nnyun pu ki dan aa chee.”

²⁹ Le Yesu bui u, “Li chuun choo.” Le Piita nyan buḡɔb ni, ki chuun nnyun paab ki cha Yesu chee. ³⁰ Le u kan libuln aah daar ki feeni tinyunkpenn pu na, le ki san ijawaan, le ki piin ki bi muini cha, le ki teen ke, “Ndindaan, nyan mi.”

³¹ Libuul ngbaan ni le Yesu taln uḡaal ki chuu u, le ki bui u, “Saa gaa mi ki kii mbamɔm. Ba ḡa aa joo mi beeni?”

³² Le bi mɔmɔk bilee koo buḡɔb ni. Libuul ngbaan ni le libuln ḡmin. ³³ Le binib bi bi buḡɔb ponn ni na gbaan Yesu aanimbiin ni, ki dooni u, le ki len ke, “Mbamɔn, aa sil ye Uwumbɔr Aajapɔn la.”

Yesu aah tii bibum laafee Genesaret aatiḡ ni pu na

(Mak 6.53-56)

³⁴ Le bi fuu nnyusakpem aadapuul, Genesaret aatiḡ chee, le ki nyan buḡɔb ni. ³⁵ Le kitij ngbaan aanib bee u, le ki buen itingbaan mɔmɔk ni, ki ti yoor bibum mɔmɔk, ki joo ni bi Yesu chee, ³⁶ ki nan mee u ke u cha bibum ngbaan meeh waabɔkul aamɔjuul. Binib bimɔk meeh li na pɔk libuul ngbaan ni.

15

Biyaajatiib aakaal

(Mak 7.1-13)

¹ N-yoonn ngbaan le Farisii yaab, ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb nyan ni Jerusalem ni ki dan Yesu chee, le ki nan baa u, ² “Ba ḡa saadidiliib bii tiyaajatiib aakaal, kaa ḡir birjaal aan ki nin ji tijikaar?”

³ Le Yesu baa bi, “Ba ḡa ni mu bii Uwumbɔr aakaal, nimi aakaal pu? ⁴ Uwumbɔr len ke, ‘Aa li pak aate ni aana,’* ki ki len ke, ‘Unii yaa len tibɔbir lii ute bee una pu kan, ni ku u.’†

⁵ Tɔ, nimi le len ke unii yaa bui ute, bee una, ‘Maah ba ga tii si ni na, maan ki ḡmaa tii si.

* 15:4 : Lik Nnyam 20.12; Ikaal 5.16. † 15:4 : Lik Nnyam 21.17; Liifai Yaab 20.9.

M di tii Uwumbør a,⁶ ki yaa kaa pak ute kan, ni len ke naa kpa taani. Naah len kina na, le ni yii Uwumbør aabør nimi aakaal pu.⁷ Ni ye biɲmanɲmannim la. Uwumbør aabønabr Aisaya aah nan len nimi aabør pu na, u nan len mbamøn la, ke,

⁸ ‘Binib ngbaan pak Uwumbør bumøb ni la.

Bisui daa u chee.

⁹ Bi dooni u yɔli la,
ki mək binib biyaajatiib aakaal
ke ni ye waakaal la.’ ”‡

*Tiwan ni ɲani unii titunwanbirdaan na
(Mak 7.14-23)*

¹⁰ Le Yesu yin kinipaak ngbaan, ki nan bui bi, “Li pel man, aan ki bee man maah ga tuk nimi pu na aatataa. ¹¹ Tijikaar ti koo unii aamøb ni na aan ɲmaa ɲa u titunwanbirdaan. Tiwan ni nyan umøb ni na, nima le ɲani u titunwanbirdaan.”

¹² Le Yesu aadidiliib dan nan baa u, “Saa nyi ke saah len pu na le cha Farisii yaab gee liɲuul aa?”

¹³ Le u bui bi, “Tisufar timək Nte Uwumbør aa bun ti na, u ga chuu ɲɔi ti la. ¹⁴ Taa gar bi man. Bi ye bisanməkbi bi jɔb na la. Ujooon yaa mək ujooon nsan kan, bi məmək bilee ga lir libuul ponn ni la.”

¹⁵ Le Piita bui Yesu, “Tuk timi liyataɲakl ngbaan aatataa.”

¹⁶ Le Yesu baa bi, “Ni mu aa kee bee maaliin aatataa aa? ¹⁷ Tiwan ni koo unii aamøb ni na koo lipuul ni, le u ti sɔnn. Naa nyi kina aa? ¹⁸ Tiwan ni nyan unii aamøb ni na, ni nyan usui ni, ki ɲani u titunwanbirdaan la. ¹⁹ Tiwan ni nyan binib aasui ni na le ye ilandak i kaa ɲan na, ni linikul, ni kidagook aatuln, ni kinaayuk, ni linyamɔngee, ni ɲisiibil. ²⁰ Nimina le ɲani unii titunwanbirdaan. U yaa kaa ɲir uɲaal ki ji tijikaar kan, nima le aan ɲa u titunwanbirdaan.”

*Upii aah gaa Yesu ki kii mbamøm pu na
(Mak 7.24-30)*

²¹ Le Yesu nyan nima, ki buen Taya ni Saidonn aatingbaan ni. ²² Le upii u ye Kanaann aabo na bi nima, le ki dan nan teen ke, “Ndindaan, si u ye Ubør David Aayaabil na, san mi kinimbaak. Tiyayaar le joo mbisal ki muk u sakpen a.”

²³ Le Yesu aa len tibaa. Le waadidiliib dan nan gaɲ Yesu ke u jenn u, u paa bi pu ki kpa kifuuk sakpen a.

²⁴ Le Yesu bui bi, “Uwumbør tun ni mi ke m nan ter Israel yaab bi yenn Uwumbør aasan ni na baanja la.”

²⁵ Waah len kina na, le upii ngbaan dan ki nan gbaan unimbiin ni ki doon u, le ki bui u, “Ndindaan, ter mi.”

²⁶ Le Yesu bui u, “Ti yaa di mbim aajikaar ki di tii ibɔ kan, naa ɲan.”

²⁷ Le u bui u, “Ndindaan, ni ye mbamøn la; ibɔ mu tee ji ɲijikaabol ɲi nyan ni idindaan aatebul pu ki lir ni kitin na.”

²⁸ Le Yesu bui u, “Upii, aa gaa mi ki kii mbamøm la. Saah ban pu na, ni ɲa kina ki tii si.” Libuul ngbaan ni le ubisal pɔok, kaa ki bun.

Yesu aah tii bibum pam laafee pu na

²⁹ Yesu nan siir nima ki bɔ dii Galilee Aanyusakpem ni, le ki ti jon lijuul paab, le ki kal kitin. ³⁰ Le kinipaak sakpen joo ni biwøb, ni bijoom, ni bibirb, ni bitaageeb, ni bibum aabɔɲ, ki nan di bil Yesu aanimbiin ni. Le u tii bi məmək laafee. ³¹ Le ni gar kinipaak ngbaan pam; bi kan bibirb len tibør, ni bitaagendam pɔok ki chuun, ni biwøb mu fii chuun, ni bijoom aanimbiil likr. Le bi pak Israel yaab Aawumbør.

*Yesu aah kpiin binib ɲichur ɲinaa pu na
(Mak 8.1-10)*

‡ 15:9 : Lik Aisaya 29.13.

³² Yesu nan yin waadidiliib ke bi dan u chee, le ki bui bi, “M san kinipaak ngbaan kinimbaak la; bi bi m chee iwiin itaa, kaa kpa nibaa bi ji. Maa ban m tuk bi ke bi li chaa kun, kaa puen tii bi tijikaar ke bi ji. Nibaakan, bi ga ti fik nsan ponn ni.”

³³ Le waadidiliib bui u, “Ti bi kipɔk ni la. Ti ga kan tijikaar la chee aan ki tii kinipaak ngbaan aan bi ji bab?”

³⁴ Le u baa bi, “Ni kpa ɲiboroboro kpin ɲija?”

Le bi bui u, “Ti kpa ɲiboroboro kpin ɲilole, ni njanbim siib.”

³⁵ Le u bui kinipaak ngbaan, “Kal kitin man,” ³⁶ le ki yoor ɲiboroboro kpin ɲilole ni njanbim ngbaan, le ki doon Uwumbɔr, ki gii gii, ki di tii waadidiliib, le bi yakr siin kinipaak ngbaan mɔmɔk aanimbiin ni. ³⁷ Le bi mɔmɔk ɲman ki bab. Baah ɲman ki bab na, le waadidiliib yoor tijikaar ti gur na, ki gbiin tibɔkur tilole. ³⁸ Bijab bi nan jin tijikaar ngbaan na nan ye bijab ɲichur ɲinaa la. Baa nan kahn bipiib ni mbim kpee.

³⁹ Le u bui kinipaak ngbaan, “Li chaa kun man,” le ki koo buɲɔb ni, ki buen Magadann aatin ni.

16

Baah ban ke Yesu tun lijnɲiir aatuln pu na

(Mak 8.11-13; Luk 12.54-56)

¹ Farisii yaab ni Sajusii yaab bibaa nan dan Yesu chee, ki ban bi tɔɲ u, le ki bui u, “Tun lijnɲiir aatuln Uwumbɔr aapɔɔn pu, aan ti kan.” ² Le u bui bi, “Paacham yaa maln kijook kan, le ni bui ke utaal aan nu. ³ Paacham yaa maln ki bɔln kichakpiik ni kan, le ni bui ke utaal ga nu din. Paacham pu, le ni beer ke utaal ga nu aan waan nu. Le naa bee Uwumbɔr aah ɲani pu dandana na. ⁴ Nimi dandana aanib, ni ye titunwanbirdam la, kaa dii Uwumbɔr, nima le ni ban lijnɲiir aatuln. Uwumbɔr aah nan ɲa lijnɲiir aatuln ki ɲa waabɔnabr Jona pu na, lituln limina aaboln le ni ga kan. Maan mɔk nimi lijnɲiir aawan niken kpee.”

Wah len kina na, le u siir nima ki cha bi.

Bi li nyi Farisii yaab ni Sajusii yaab aamɔkm

(Mak 8.14-21)

⁵ Le u ni waadidiliib puur nnyusakpem. Le waadidiliib suln, kaa joo boroboro. ⁶ Le Yesu bui bi, “Ni li nyi man Farisii yaab ni Sajusii yaab aaboroboro aanyɔk bɔr.”

⁷ Le bi bui tɔb, “Taah kaa joo boroboro na, nima le cha u len kina.”

⁸ Le Yesu bee baah len tɔb chee pu na, le ki baa bi, “Ba pu ni len tɔb chee ke naa joo boroboro? Naa gaa mi ki kii mbamɔm. ⁹ Naa kee bee maabimbin aa? Naa teer maah nan di ɲiboroboro kpin ɲiɲmu kpiin bijab ɲichur ɲiɲmu pu na aa? Ni nan yoor tijikaar ti gur na tibɔkur tiɲa? ¹⁰ Naa teer maah nan di ɲiboroboro kpin ɲilole kpiin bijab ɲichur ɲinaa pu na aa? Ni nan yoor tijikaar ti gur na tibɔkur tiɲa? ¹¹ Ba pu naa bee ke maa len boroboro aabɔr? M len ke ni li nyi Farisii yaab ni Sajusii yaab aaboroboro aanyɔk aabɔr la.”

¹² Wah len kina na, le bi bee ke waa len boroboro aabɔr. U len ke bi li nyi ki taa dii Farisii yaab ni Sajusii yaab aamɔkm la.

Piita aah len Yesu aabɔr pu na

(Mak 8.27-30; Luk 9.18-21)

¹³ Le Yesu buen Siisarea Filipi aatingbaan ni. Wah bi nima na, le u baa waadidiliib, “Binib bui ke min Unibɔn Aabo ye ɲma?”

¹⁴ Le bi bui u, “Bibaa len ke aa ye Jɔnn u nan muini binib nnyun ni na la, le biken mu len ke aa ye Uwumbɔr aabɔnabr Elaija u nan bi n-yaayoonn na la, le biken mu len ke aa ye Uwumbɔr aabɔnabr Jeremia, bee Uwumbɔr aabɔnabr ubaa la.”

¹⁵ Le u baa bi ke, “Nimi, ni len ke m ye ɲma?”

¹⁶ Le Simonn Piita bui u, “Aa ye Kristo u ga gaa binib lii na. Aa ye Uwumbɔr u fu na Aajapɔɔn la.”

¹⁷ Le Yesu bui u, “Simonn, Jønn aajapöön, Uwumbör aanyoor bi aa pu la. Naa ye unibön le kpiir kina mək si. Nte Uwumbör u bi paacham na le kpiir kina mək si. ¹⁸ Piita, m tuk si la, aa ye litakpal* la. Litakpal limina pu le m ga di maanib siin. Le nkun aapöön aan nyañ bi. ¹⁹ M ga tii si mpöön Uwumbör aanaan ni. Tiwan ni aa ga buu dulnyaa wee ni na, nima le buu paacham mu. Tiwan ni aa ga buur lii dulnyaa wee ni na, nima le buur lii paacham mu.”

²⁰ Le Yesu sur waadidiliib ke bi taa tuk unii ubaa ke u ye Kristo ngbaan.

Yesu tuk waadidiliib waah ga ji falaa pu na
(Mak 8.31-9.1; Luk 9.22-27)

²¹ N-yoonn ngbaan le Yesu piin ki bi kpiir tuk waadidiliib, “See m buen Jerusalem ki ji falaa sakpen. Juu yaab aaninkpiib, ni Uwumbör aatotoorninkpiib, ni Uwumbör aakaal aamömək b ga ña mi falaa sakpen, le ki ku mi. Iwiin itaadaal le Uwumbör ga fikr mi nkun ni.”

²² Le Piita di u nyan n-gbaan, le ki ti sur u ke, “Ndindaan, Uwumbör cha ni ña libuln ki daa jer. U taa cha ni pii si.”

²³ Le Yesu fenn lik Piita le ki bui u, “Kinimböñ, siir foor m chee. Aa ye lisugeln la, le ki lek mi nsan. Aa dak ke unibön aah dak pu na la, kaa dak ke Uwumbör aah dak pu na.”

²⁴ Yesu nan bui waadidiliib, “Unii yaa ban u dii mi kan, cha u yii ubaa, ki yoor waadöpuinkoo aan ki li dii mi. ²⁵ Unii umək kaan ñmaa kpo m pu na kan, waamöfal ga bee yoli la. Unii umək ga ñmaa kpo m pu na kan, u ga kan limöfal li kaa kpa ndoon na. ²⁶ Unii yaa kan dulnyaa wee ni aawan mömək ki lann waamöfal kan, ba aanyoor le u kan? Unii tee ga di ba ki daa waamöfal? ²⁷ Min Unibön Aabo ga fuu ni ki ga li kpa Nte Uwumbör aapöön. Le Uwumbör aatuuntiib ga li dii mi. N-yoonn ngbaan le m ga tii binib mömək lipal, baatuln aah ñeer pu na. ²⁸ M tuk nimi mbamön la, binib bi si do na ponn ni bibaa aan kpo see bi puen kan min Unibön Aabo jin maanaan waahr.”

17

Yesu aawon aah kpeln pu na
(Mak 9.2-13; Luk 9.28-36)

¹ Iwiin iloob aah jer na, le u di Piita, ni Jems, ni unaal Jønn, ki jon lijool föfök libaa paab, bibaa. ² Le uwon kpeln binimbil ni. Unimbil wöb wiin ke nwiin aah wiin pu na. Le waawanpeenkaan kpaln tiwanpipinn ke nwiihn aah piin pu na. ³ Le bi kan n-yaayoonn na aabönabtiib Moses ni Elaija bi len u chee tibör. ⁴ Le Piita bui u, “Ndindaan, taah bi do na, ni ñan. Aa yaa gee kan, cha m ña ñiboo ñitaa, ki di libaa tii si, ki di liken tii Moses, ki di liken tii Elaija.”

⁵ Waah beenin bi len kina na, libuul ngbaan ni le ntaalangbapiin dan nan biin bi pu. Le nneel len ntaalangbapiin na ponn ni ke, “Ñjapöön u m gee u na sö. Nnimbil gbiin u. Li ñun waah len pu na man.”*

⁶ Waadidiliib aah ñun nneel ngbaan pu na, le bi san ijawaan sakpen, le ki lir kitij lichichikr. ⁷ Le Yesu dan nan meeh bi, ki bui bi, “Fii man. Taa san ijawaan man.” ⁸ Le bi waan lik paacham, kaa ki kan ubaa see Yesu baanja.

⁹ Le bi gir sunn ni lijool ngbaan taab. Baah bi sunni na, le Yesu bui bi, “Ni taa tuk ubaa naah kan pu na, ki nan saa buyoonn min Unibön Aabo ga fikr nkun ni na.”

¹⁰ Le bi baa u, “Ba pu Uwumbör aakaal aamömək b len ke Elaija le ga puen dan le Kristo † nin fuu ni?” ‡

¹¹ Le u bui bi, “Mbamön, see Elaija fuu ni, ki nan toor tiwan mömək. ¹² M tuk nimi la, Elaija puun fuu ni a. Le baa nyi u, ki ña u baah ban pu na. Baah ña u falaa pu na, kina le bi ga ña min Unibön Aabo mu falaa.”

* 16:18 : Piita aatataa le ye ke “litakpal”. * 17:5 : Lik Aisaya 42.1. † 17:10 : Hiibru aaliin ni, bi yin Kristo ke Masiya. Naatataa le ye ke unii u ga gaa binib lii na. ‡ 17:10 : Lik Malakai 4.5.

¹³ Yesu aah len Elaija aabər kina na, le waadidiliib bee ke u len Jənn u nan muini binib nnyun ni na aabər la.

Yesu aah nyan libimbikl ubo ni pu na
(Mak 9.14-29; Luk 9.37-43a)

¹⁴ Le bi fuu kinipaak ngbaan aah bi nin chee na. Baah fuu ni na, le uja ubaa dan nan gbaan unimbiin ni, ¹⁵ le ki bui u, “Ndindaan, san maabo kinimbaak. Libimbikl le joo u, ki ɲani u falaa sakpen, ki cha u lir mmii ni, ni nnyun ni kpala kpala. ¹⁶ M joo ni u saadidiliib chee, le baa ɲmaa nyan libimbikl na u ni.”

¹⁷ Le Yesu bui ke, “Nimi dandana aanib, naa gaa Uwumbər ki kii, ki mu aa dii u mbaməm. Ni ban ke m yunn ni chee kinye pu, aan ki li kpa limər ni pu, aan ni gaa mi ki kii? Li joo ni ubo ngbaan m chee.” ¹⁸ Baah joo ni u na, le Yesu kae libimbikl li joo u na. Le li nyan u ni. Libuul ngbaan ni le u pəək, kaa ki bun.

¹⁹ Le Yesu aadidiliib dan u chee bibaa, le ki nan baa u, “Ba pu taa ɲmaa nyan libimbikl ngbaan u ni?”

²⁰ Le u bui bi, “Naa gaa Uwumbər ki kii mbaməm. Nima le naa ɲmaa nyan li. M tuk nimi mbamən la, ni yaa gaa Uwumbər ki kii siib kina kan, ni ga bui lijooll limina ke, ‘Fii nima chee,’ le li ga fii. Nibaa aan li pəə ni chee. [²¹ Libimbikl limina aaboln ma kan, ni yaa kaa lul buməb ki mee Uwumbər kan, naan ɲmaa nyan li.”]

Yesu aah ki tuk bi waakun aabər pu na
(Mak 9.30-32; Luk 9.43-45)

²² Waadidiliib məmək aah nan bi Galilee aatiɲ ni na, le u bui bi, “Bi ga di min Unibən Aabo ɲa binib aarjaal ni, ²³ le bi ku mi. Le iwiin itaadaal Uwumbər ga fikr mi nkun ni.”

Le biponn bii sakpen.

Uwumbər Aadichal aamombil

²⁴ Yesu ni waadidiliib aah fuu Kapenaum aatiɲ ni na, le binib bi gaal Uwumbər Aadichal aamombil na dan nan baa Piita, “Saaməməkr aa pa Uwumbər Aadichal aamombil aa?”

²⁵ Le u bui bi ke, “U pa la.”

Piita aah fuu linampal na, le Yesu puen len u chee ke, “Simonn, dulnyaa wee ni aabərɓ gaal baatiɲ aanib chee lampoo aan bicham chee? Aa dak kinye?”

²⁶ Le u bui u, “Bicham chee.”

Le Yesu bui u, “Kina kan, baatiɲ aanib aa pa. ²⁷ Tə, taa ban ti koo baataani ni. Li cha nnyusakpem ni ki ti di njapiin lii nnyun ni. Saah ga chuu njan aajan u na, yoor u ki chuu waar uməb. Aa ga kan limombil uməb ponn ni. Nyan li ki ti pa tii bi, m ni si pu.”

18

Ulau ye uninyuun?

(Mak 9.33-37; Luk 9.46-48)

¹ N-yoonn ngbaan le Yesu aadidiliib dan nan baa u, “Uwumbər aanaan ni, ulau tee ye uninyuun?”

² Le u yin ubo ke u dan u chee, ki di u siin bikaasisik ni, ³ le ki bui bi, “M tuk nimi mbamən la, ni yaa kaa kpeln ki bi ke bibilb waatiir aah bi pu na kan, naan koo Uwumbər aanaan ni. ⁴ Unii umək sunn ubaa taab ki bi ke ubo waatiir umina aah bi pu na kan, udaan ngbaan le ye uninyuun Uwumbər aanaan ni. ⁵ Unii umək gaa ubo umina aaboln maayimbil pu na, u gaa mi le na.”

Taa təɲ ubo ubaa ke u tun titunwanbir
(Mak 9.42-48; Luk 17.1-2)

⁶ “Unii yaa təɲ mbim bi gaa mi ki kii na ponn ni ubaa ke u tun titunwanbir kan, tibəbir ga li bi u pu. Bi yaa ba tee di kinaak sakpeɲ ki di tul leen uneen ni, ki tur u lii nnyusakpem ni, nin chee nyoo na kan, ni ba soor ki tii u, ni u təɲ ubo ubaa. ⁷ Ntəɲ pu, tibəbir bi dulnyaa wee ni aanib pu. Tə, ntəɲ ga li bi. Tibəbir mu bi unii u təɲ binib ke bi tun titunwanbir na pu.

⁸ “Aa yaa gee tiwan ke saah gee aarjaal, bee aataal pu na kan, tiwan ngbaan yaa tɔŋ si ke aa tun titunwanbir kan, di ni lii. Aa yaa lann ŋjaal mubaa, bee litaal libaa, ki kan limɔfal li kaa kpa ndoon na kan, ni soor ni aa li kpa iŋaal ilee ni ŋjataa ŋilee ki ti li bi mmii mu kaan junna ni. ⁹ Aa yaa gee tiwan ke saah gee aanimbil pu na kan, tiwan ngbaan yaa tɔŋ si ke aa tun titunwanbir kan, di ni lii. Aa yaa lann linimbil libaa, ki kan limɔfal li kaa kpa ndoon na kan, ni soor ni aa li kpa ŋinimbil ŋilee, ki ti li bi mmii mu kaan junna ni.”

Kiwakork ki wɔŋ na aayatanakl

(Luk 15.3-7)

¹⁰ “Li nyi man ki taa lik bibilb ponn ni ubaa fam. M tuk nimi la, baatuuntiib bi paacham Nte Uwumbɔr aanimbiin ni n-yoonn mɔmɔk. [¹¹ Min Unibɔn Aabo dan dulnyaa wee ni ke binib bi wɔŋ na ŋmar la.]

¹² “Unii yaa kpa ipiih nkub, i ponn ni ubaa yaa wɔŋ kan, ni dak ke u ga ŋa kinye? U ga di cha ipiih imonko inaa ni kipiik ni iwae na ligongoln paab, ki buen ti ban upiih u wɔŋ na la. ¹³ M tuk nimi mbamɔn la, u yaa ti kan u kan, u ga li mɔɔni upiih ngbaan pu, ki jer waah ga li mɔɔni ipiih imonko inaa ni kipiik ni iwae i kaa wɔŋ na pu na. ¹⁴ Kina le Nite Uwumbɔr u bi paacham na aa ban ke bibilb waatiib ngbaan ponn ni ubaa wɔŋ.”

Saah ga ŋa aana aabo u ŋa si bakaa na pu na

¹⁵ “Aana aabo yaa ŋa si bakaa kan, pɔɔn aabaa ki buen ti kan u n-gbaan suuna ki tuk u waataani. U yaa ŋun tii si kan, aa giin u ki siin waabuul ni la. ¹⁶ U yaa yii, kaa kii tii si kan, pɔɔn aabaa ki ban unii ubaa, bee bilee, ki ki buen u chee ki ti kan u, aan binib bilee, bee bitaa ngbaan ŋun tibɔr ngbaan mɔmɔk ki li ye saaseeraadam.* ¹⁷ U yaa yii, kaa kii tii bi mu kan, nyan ti mpaan pu ki tuk Uwumbɔr aanib. U yaa yii, kaa kii tii bi mu kan, ni lik u ke ulampoogaar, bee unii u kaa dii Uwumbɔr aasan na.

¹⁸ “M tuk nimi mbamɔn la, tiwan ni, ni ga buu dulnyaa wee ni na, nima le buu paacham. Tiwan ni, ni ga buur lii dulnyaa wee ni na, nima le buur lii paacham mu.

¹⁹ “Cha m moo tuk nimi man, ni ponn ni bilee yaa kpaan kimɔbaan dulnyaa wee ni, ki mee Nte Uwumbɔr u bi paacham na kan, u ga ŋa naah ban pu na ki tii nimi. ²⁰ Binib bilee, bee bitaa, yaa kuun tɔb chee maayimbil pu kan, m ga li bi bikaasisik ni.”

Unii u kaa di cha pinn waatutujeer na

²¹ Le Piita dan nan baa Yesu, “Ndindaan, nna aabo yaa ŋani mi bakaa kan, m ga di cha pinn u nfum muŋa? Nfum mulole ee?”

²² Le Yesu bui u, “Maa tuk si ke nfum mulole. Cha pinn u imonko itaa ni kipiik nfum mulole. ²³ Ba pu? Uwumbɔr aanaan naahn ubɔrkpaan u nan ban u bee waatutum aah joo waapɔln pu na la. ²⁴ Waah piin ki bi lik kina na, le bi joo ni waatutunn ubaa u joo waapɔln tikunabr aamombil ŋichur ŋichur kipiik.† ²⁵ Waah kaa kpa ŋimombil ŋibaa ki ga pa lipɔln ngbaan na, le udindaan bui ke bi di u ni upuu, ni waabim, ni waah kpa tiwan ni na mɔmɔk, ki di kooh, aan ki di ŋimombil ngbaan pa lipɔln ngbaan. ²⁶ Le ututunn ngbaan gbaan udindaan aanimbiin ni, ki gaŋ u ke, ‘Ndindaan, pɔɔn aabaa ki ji limɔr. M ga pa si maah jin saapɔln li mɔk na.’ ²⁷ Le udindaan san u kinimbaak, ki di cha pinn u lipɔln ngbaan, le ki di u lii.

²⁸ “Le ututunn ngbaan nyan lipaal, ki ti kan waatutujeer u joo waapɔln kpakpaln nkub na, le ki chuu u, le ki chuu uneen ni, ki bui u ke, ‘Pa mi saah joo maapɔln li na.’ ²⁹ Le waatutujeer ngbaan gbaan unimbiin ni, ki gaŋ u ke, ‘Pɔɔn aabaa ki ji limɔr. M ga pa si.’ ³⁰ Le waa kii, le ki chuu u ti ŋa kiyondiik ni, u li bi nima ki ti saa buyoonn u ga pa lipɔln ngbaan na. ³¹ Waatutujeertiib aah kan kina na, le ni bii bisui sakpen. Le bi dan nan tuk bidindaan waah ŋa pu na mɔmɔk. ³² Le bidindaan yin u, ki nan bui u, ‘Aa ye bakadaan la. Saah gaŋ mi na, le m di cha pinn si saapɔln mɔmɔk. ³³ Aa mu ba ga san saatutujeer

* 18:16 : Lik Ikaal 19.15. † 18:24 : Griik aaliin ni, bi ŋmee ke “talenti ŋichur kipiik.” Ni ga fuu unii aapal ki ti saa ŋibin kipiik ni ŋiŋmu la.

kinimbaak ke maah san si pu na la.’³⁴ Udindaan aah gee liɲuul u pu sakpen pu na, le u cha bi ti ɲani u falaa kiyondiik ni, ki ti saa buyoonn u ga pa lipɔln ngbaan mɔmɔk doo na.

³⁵ “Tɔ, unii umɔk kaa di cha pinn una aabo usui ponn ni na kan, Nte Uwumbɔr u bi paacham na mu ga daa utafal kina la.”

19

Uja taa jenn upuu

(Mak 10.1-12)

¹ Yesu aah len kina ti doo na, le u nyan Galilee aatiɲ ni, ki buen Judea aatiɲ ki bi Jɔɔdann aamɔɔdapuul na ni. ² Le kinipaak sakpeɲ dii u. Le u cha bi ponn ni bi ye bimum na pɔɔk.

³ Le Farisii yaab bibaa nan dan u chee, ki ban bi tɔɲ u, le ki baa u, “Uja yaa jenn upuu lii waageehn pu kan, timi aakaal kii kina aa?”

⁴ Le Yesu baa bi, “Naa karn Uwumbɔr Aagbaɲ aah len pu na aa? Ni ɲmee ke Uwumbɔr u naan bi na, u nan naan uja ni upii,* ⁵ le ki len ke waah naan uja ni upii na, uja yaa yoor upii kan, bi ga nya cha bitetiib ni binatiib, ki kpaan tɔb chee, ki ɲa unibaan.† ⁶ Nima pu na, baa ki ye binib bilee, bi ye unibaan la. Uwumbɔr aah kpaan bi na, unibɔn taa yakr bi.”

⁷ Le Farisii yaab ngbaan baa u, “Ni yaa ye kina kan, ba pu Moses nan len ke uja yaa ban u jenn upuu kan, u ɲmee kigbaɲ ponn ni ke u jenn u, ki di tii u, ki nin jenn u?”

⁸ Le Yesu bui bi, “Nitafal aah pɔɔ pu na, nima le cha Moses tii nimi nsan ke ni jenn nipuutiib. N-yoonn mu Uwumbɔr nan naan tiwan mɔmɔk ki nan saa dandana wee na, waa tii bi nsan kina. ⁹ M tuk nimi la, upii yaa kaa gɔr kidagook, aan uchal jenn u lii ki ki yoor upii uken kan, uja ngbaan kpaln udagoor la. [Upii aachal yaa jenn u lii, uja uken yaa yoor upii ngbaan kan, uja ngbaan kpaln udagoor la.]”

¹⁰ Le Yesu aadidiliib bui u, “Uja ni upuu aabɔr yaa ye kina kan, uja yaa kaa yoor upii kan, ni soor.”

¹¹ Le Yesu bui bi, “Bijab mɔmɔk aan ɲmaa gaa naah len pu na ki yii bipiib mɔmɔk. Bijab bi Uwumbɔr tii bi mpɔɔn ke bi yii bipiib na, bima le ga ɲmaa yii bi. ¹² Bibaa bi, baah ma bi na, baa ye bijab. Bibaa mu bi, bi kpa bi la. Bibaa mu bi, ki yii bipiib mɔmɔk Uwumbɔr aanaan aatuln pu. Uja umɔk ga ɲmaa gaa tibɔr ngbaan ki yii bipiib mɔmɔk na, u gaa ti.”

Yesu aah ɲa Uwumbɔr aanyoor ki ɲa mbim pu pu na

(Mak 10.13-16; Luk 18.15-17)

¹³ Le binib joo ni mbim ki di dan Yesu chee ke u nan di uɲaal paan bi pu, ki mee Uwumbɔr tii bi. Le waadidiliib kae bi. ¹⁴ Le Yesu bui bi, “Cha mbim ngbaan dan m chee man. Taa ki jenn bi man. Binib bi aabimbin bi ke mbim aah bi pu na, bima le yeh Uwumbɔr aanaan.”

¹⁵ Le u di uɲaal paan bi pu, le ki siir nima.

Yesu aah tuk uwankpadaan ubaa pu na

(Mak 10.17-31; Luk 18.18-30)

¹⁶ Unachipɔɔn ubaa nan dan Yesu chee le ki nan baa u, “Umɔmɔkr, m ga tun litunyaan bayaar aan ki kan limɔfal li kaa kpa ndoon na?”

¹⁷ Le Yesu baa u, “Ba pu aa baa mi litunyaan pu? Uwumbɔr baanja le ɲan. Aa yaa ban limɔfal li kaa kpa ndoon na kan, kii waakaal.”

¹⁸ Le u ki baa u, “Mulakaal?”

Le Yesu bui u, “Taa ku binib; taa gɔr kidagook; taa su kinaayuk; taa li ye nnyamɔn aaseeraadaan; ¹⁹ li pak aate ni aana;‡ li gee aana aabo ke saah gee aabaa pu na.”§

²⁰ Le unachipɔɔn ngbaan bui u, “M joo ikaal imina mɔmɔk tibir ni la. Ba gur?”

²¹ Le Yesu bui u, “Aa yaa ban ke aa li bi mbamɔm kan, buen ti kooh saah kpa tiwan nimɔk na, ki di ɲimombil ngbaan di tii bigiim, aan ki li kpa liwangol paacham, aan ki dan nan dii mi.”

* 19:4 : Lik Mpiin 1.27; 5.2. † 19:5 : Lik Mpiin 2.24. ‡ 19:19 : Lik Nnyam 20.12-16; Ikaal 5.16-20. § 19:19 : Lik Liifai Yaab 19.18.

²² Unachipɔɔn ngbaan aah ŋun kina na, le ni ŋa u mpombiin; ba pu? u nan kpa liwankpal sakpen a. Le u siir nima.

²³ Le Yesu bui waadidiliib, “M tuk nimi mbamɔn la, ni pɔɔ uwankpadaan koo Uwumbɔr aanaan ni. ²⁴ Cha m moo tuk nimi man, uwankpadaan aah ga koo Uwumbɔr aanaan ni pu na, ni pɔɔ jer laakumii aah ga koo seerkaa aaboln ni pu na.”

²⁵ Waadidiliib aah ŋun kina na, le ni gar bi pam. Le bi baa u, “Ni yaa ye kina kan, ŋma ga tee ŋmar?”

²⁶ Le Yesu lik bi le ki bui bi, “Ni pɔɔ binib le chee. Nibaa aa pɔɔ Uwumbɔr chee.”

²⁷ Le Piita bui u, “Lik, ti nan di timi aawan mɔmɔk di lii ki dii si. Ti ga kan ba aanyoor?”

²⁸ Le Yesu bui bi, “M tuk nimi mbamɔn la, min Unibɔn Aabo ga kal libɔrjal pu, ki kan mpakm sakpen dulnyaapɔɔn ponn ni. N-yoonn ngbaan, nimi bi dii mi na mu ga kal ŋibɔrjal kipiik ni ŋilee pu, ki ga ji Israel yaab aanibol kipiik ni ŋilee tibɔr. ²⁹ Unii umɔk di cha waadichal, bee ukpetiib, bee unaatiib, bee uninkpatiib, bee ute, bee una, bee waabim, bee tisar, maayimbil pu na kan, u ga kan kina nfum nkub, ki ga li kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na. ³⁰ Tɔ, binib bi ye bisalolm na pam ga nan ŋa puwɔb yaab. Binib bi ye puwɔb yaab na pam ga nan ŋa bisalolm.”

20

Ukpaal aah pa paatiib pu na

¹ “Uwumbɔr aanaan naahn ukpaal u nan pue kichakpinaanyeeek ni u ti ban paatiib bi nan tun waasaak ni aatuln na la. ² Waah kan ŋjan yaab bi na, u nan tuk bi, ‘M ga pa nimi tikunabr aamombil libaa nwiin ni mu aalirn.’* Bi nan kii tii waah siin bi pu na. Le u mɔk bi waasaak ponn ni. ³ Le ni saa tikur tiwae yoonn, le u ki buen kinyarj ni ki ti mui bijab bibaa si nima, kaa kpa lituln libaa. ⁴ Le u bui bi, ‘Buen maasaak ponn ni ki ti tun man. Naah tun pu na, m ga pa nimi kina la.’ ⁵ Le bi buen. Nwiin aah ti saa sisik ni na, le u ki gir buen kinyarj ni, le ki ti ki mui bijab bibaa mu si nima. Le u tuk bi mu kina. Nwiin aah ti kpar na, le u ki gir buen kinyarj ni, le ki ki ŋa kina. ⁶ Nwiin aah ti taln ŋitaa ki ban mu lir na, le u ki gir buen kinyarj ni, le ki ti ki mui bijab bibaa mu si nima. Le u baa bi, ‘Ba pu ni si kina nwimɔn, kaa tun nibaa?’ ⁷ Le bi bui u, ‘Taa kan unii u ga tii timi lituln aan ti tun na.’ Le u bui bi, ‘Ni mu li cha maasaak ponn ni, ki ti tun man.’

⁸ “Nwiin aah lir kijoobɔrj na, le ukpaal ngbaan tuk bitutum aaninkpel, ‘Yin ni paatiib ngbaan ki nan pa bi baapal. Piin ki pa bijab bi gbiln puwɔb na, aan ki ti pii bisalolm.’ ⁹ Le bijab bi gbiln puwɔb na aah dan bi nan gaa baapal na, u pan bi tikunabr aamombil libaabaa. ¹⁰ Bisalolm aah dan bi nan gaa baapal na, bi dak ke bi ga kan ki jer puwɔb yaab na, le u pan bi mu tikunabr aamombil libaabaa. ¹¹ Baah gaa baapal na, le bi ŋul ukpaal ngbaan pu, ¹² ki len ke, ‘Bijab bi gbiln puwɔb na tun kikirur kibaa baanja la. Timi le boo ko nwimɔn. Ntoton ŋun timi la. Le ti ni baapal ki ŋak.’

¹³ “Le ukpadaan bui bi ponn ni ubaa, ‘Njɔ, maa jin si pem pem. Aa ba kii ke aa ga gaa tikunabr aamombil libaa la. Naa ye kina aa? ¹⁴ Yoor saamombil ki li chaa kun linampal. M ban m tii puwɔb yaab ke maah tii si pu na la. ¹⁵ Maa kpa nsan ke m di maamombil ŋa maah gee pu na aa? Maah kpa tibulchinn pu na le cha aa kpa lipiipoln aa?’

¹⁶ “Liyatarjekl limina aatataa le ye ke puwɔb yaab ga nan ŋa bisalolm. Bisalolm mu ga nan ŋa puwɔb yaab.”

Yesu aah ki len waakun aabɔr taataa pu na

(Mak 10.32-34; Luk 18.31-34)

¹⁷ Yesu ni waadidiliib ni kinipaak nan cha Jerusalem. Waah cha na le u di waadidiliib kipiik ni bilee na nyan n-gbaan, le ki bui bi, ¹⁸ “Li pel man, ti yaa ti fuu Jerusalem kan, bi ga di min Unibɔn Aabo ŋa Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb aanjaal ni, le bi ji mi tibɔr, ki ga len ke ni ŋeer bi ku mi, ¹⁹ le ki ga di mi ŋa binib bi kaa

* 20:2 : Griik aaliin ni, bi ŋmee ke “denarius ubaa.” Ni nan ye nwiin mubaa aapal la.

ye Juu yaab na aarjaal ni ke bi yook mi, ki lue mi njinaalab, ki kpaam mi ndapuinkoo pu. Le iwiin itaadaal Uwumbor ga fikr mi nkun ni.”

Waadidiliib ponn ni bilee aana aah mee u pu na
(Mak 10.35-45)

²⁰ N-yoonn ngbaan le Sebedee aajapotiib bilee na, ni bina, nan dan Yesu chee, le bina nan gbaan unimbiin ni, ki doon u, ki mee u ke u ter u.

²¹ Le u baa u, “Aa ban ba?”

Le u bui u, “Aa yaa jin saanaan kan, cha njapotiib bilee ngbaan li ka aa chee, ubaa li ka aarjanganii wob, uken mu li ka aarjangan wob.”

²² Le Yesu bui binachipom ngbaan, “Naa nyi naah mee mi pu na aatataa. Ni ga njamaa ji falaa ke maah ga ji pu na aa?”

Le bi bui u, “Ti ga njman.”

²³ Le u bui bi, “Ni mu ga sil ji falaa ke maah ga ji pu na. Binib bi ga kal njanganii ni njangan wob na ma kan, naa ye min le ga lee bi. Nte Uwumbor le leer binib bi ga kal nima chee na.”

²⁴ Le waadidiliib kipiik bi gur na aah njun Sebedee aajapotiib aah bui Yesu pu na, bi gee lijuul bi pu. ²⁵ Le Yesu yin bi momok ke bi dan u chee, le ki nan bui bi, “Ni nyi ke dulnyaa ni aanib aayidam yoor bibaa paacham la. Binib bi kpa tininkpir na mu joo baanib mpoon pu la. ²⁶ Nima taa li bi kina man. Ni ponn ni ubaa yaa ban ke u li ye uninyuun kan, u njaa ubaa ni momok aatutunn. ²⁷ Ubaa yaa ban ke u li ye usaloln kan, u njaa ubaa ni momok aanaagbiija, ²⁸ ki li bi ke min Unibon Aabo aah bi pu na; maa dan dulnyaa wee ni ke bi nan tun lituln tii mi, m dan ke m nan tun lituln tii binib, ki kpo ke m gaa binib pam lii la.”

Yesu aah likr bijoom bilee aanibil pu na
(Mak 10.46-52; Luk 18.35-43)

²⁹ Yesu ni waadidiliib nan nyan Jeriko aatin ponn ni. Le kinipaak sakperj dii bi. ³⁰ Baah cha na, le bijoom bilee ka nsan aamogbeln, le ki njun ke Yesu ban u jer. Le bi tar ke, “Tidindaan u ye Ubor David Aayaabil na, san timi kinimbaak.”

³¹ Le kinipaak ngbaan kae bi ke bi njmin. Le bi moo tar ke, “Tidindaan u ye Ubor David Aayaabil na, san timi kinimbaak.”

³² Le Yesu sil nsan ni, ki yin bi ke bi dan, le ki nan baa bi, “Ni ban ba?”

³³ Le bi bui u, “Tidindaan, ti ban ke aa likr tinimbil tii timi la.”

³⁴ Le kinimbaak chuu Yesu. Le u meeh binimbil. Libuul ngbaan ni le binimbil likr, le bi dii u.

21

Jerusalem aanib aah nyunj Yesu pu na

(Mak 11.1-11; Luk 19.28-40; Jonn 12.12-19)

¹ Bi nan peen Jerusalem, ki fuu Befej aatin, ki bi lijool li bi yin li ke Olif aasui aajool na paab. Baah ti fuu nima chee na, ² le Yesu bui waadidiliib ponn ni bilee, “Li cha man naah si gbok kitiij ki na ni. Ni yaa koo ki ponn ni kan, libuul ngbaan ni, ni ga kan ubon si gbin, waabo si u chee. Chuu gbiln ubon ngbaan, ki li joo ni u ni waabo m chee man. ³ Unii ubaa yaa len tibaa kan, ni bui u, ‘Tidindaan le ban i,’ le u ga cha ni li joo ni i libuul ngbaan ni.”

⁴ Nimina le gbiin Uwumbor aabonabr aah nan len pu na ke,

⁵ “Tuk Sionn aatin aanib,

Lik, nimi aaborkpaan choo ni chee la.

U sunn ubaa taab le ki dik ubon pu,

u dik ubon u laa diin na pu la.”*

⁶ Le Yesu aadidiliib buen ki ti njaa waah len pu na, ⁷ ki joo ni ubon ngbaan ni waabo, le ki di baakeken paan u pu. Le Yesu diij u pu. ⁸ Kinipaak ngbaan nan di baakeken ter nsan ponn ni. Bibaa mu bar tisufar ki di ter nsan ponn ni. ⁹ Le binib bi loln u pu nsan

* 21:5 : Lik Sekaria 9.9.

na, ni binib bi paa puwɔb na nan bi tar ke, “Hosiana,[†] pakn Ubɔr David Aayaabil man. Uwumbɔr ŋa tinyoor ŋa unii u choo waayimbil ni na pu. Hosiana bi paacham.”[‡]

¹⁰ Yesu aah fuu Jerusalem ni na, le kitiŋ ngbaan aanib mɔmɔk fii ki bi baa tɔb, “Ŋma ye umina?”

¹¹ Le kinipaak ngbaan bui bi, “U ye Uwumbɔr aabɔnabr Yesu u nyan ni Nasaref aatiŋ ki bi Galilee aatiŋ ponn ni na la.”

Yesu aah toor Uwumbɔr Aadichal pu na

(Mak 11.15-19; Luk 19.45-48; Jɔnn 2.13-22)

¹² Yesu nan ti koo Uwumbɔr Aadichal ni, le ki jenn nyan binib bimɔk kooh tiwan ki daa tiwan li ponn ni na, ki labr bilikpelm aateebul mam chiri, le ki labr binib bi kooh ŋinanjel na mu aajal ki di chiri, ¹³ le ki bui bi, “Ni ŋmee Uwumbɔr Aagbaŋ ni ke Uwumbɔr len ke, ‘Bi ga yin Maadichal ke Mmeen Aadichal la;’ nimi le ŋani li bififiirb aakakaa chee.”[§]

¹⁴ Bijoom ni biwɔb nan dan Yesu chee Uwumbɔr Aadichal ni, le u cha bi pɔɔk. Le mbim mu bi Uwumbɔr Aadichal ni na tar ke, “Hosiana, pakn Ubɔr David Aayaabil man.”

¹⁵ Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb aah ŋun kina, ki kan Yesu aah tun lijinjiiir aatun pu na, le bi gee liŋuul, ¹⁶ le ki baa Yesu ke, “Saa ŋun mbim ngbaan aah len pu na aa?”

Le Yesu bui bi ke, “M ŋun. Naa kee karn Uwumbɔr Aagbaŋ ni ii? ke, ‘Mbim ni mbipɔm ga pak Uwumbɔr mbamɔm.’ ”^{*}

¹⁷ Yesu aah len kina na, le u siir cha bi, le ki nyan Jerusalem, ki buen Betani aatiŋ ni, u ti doon nima.

Yesu aah len tibɔbir busub bubaa pu na

(Mak 11.12-14, 20-24)

¹⁸ Naah ki woln kitaak na, le u gir buen Jerusalem. Waah cha na, le nkon joo u. ¹⁹ Le u kan likakaln si nsan aamɔgbeln, le ki buen bu taab, kaa kan lisubil libaa bu pu, see tifar ŋmeen. Le u bui busub ngbaan, “Saan ki lu ŋisubil n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.” Libuul ngbaan ni le busub ngbaan mɔmɔk kuur.

²⁰ Waadidiliib aah kan kina na, le ni gar bi pam. Le bi baa ke, “Ba pu busub ngbaan kuur mala kina?”

²¹ Le Yesu bui bi, “M tuk nimi mbamɔn la, ni yaa gaa Uwumbɔr ki kii, kaa joo beeni kan, ni mu ga ŋmaa ŋa kina. Naa ye nimina baanja le ni ga ŋa. Ni yaa po bui lijool limina ke li fii ki ti lir nnyusakpem ni kan, ni ga ŋa kina. ²² Ni yaa mee Uwumbɔr ki yaa pak ke u ga ŋa naah mee u pu na kan, u ga ŋa kina tii nimi.”

Baah baa Yesu waatuln pu pu na

(Mak 11.27-33; Luk 20.1-8)

²³ Yesu nan koo Uwumbɔr Aadichal ni, le ki tuk binib Uwumbɔr aabɔr. Waah ŋani kina na, le Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib dan u chee ki nan baa u, “Aa kpa nsan ke aa ŋa saah ŋani pu na aa? Ŋma tii si nsan ngbaan?”

²⁴ Le u bui bi, “M mu ga baa nimi mbaan. Ni yaa ŋmaa gar kan, m mu ga tuk nimi maah kpa nsan pu ki ŋani maah ŋani pu na. ²⁵ Jɔnn aah nan muin binib nnyun ni na, ŋma nan tii u nsan? Uwumbɔr aan binib?”

Le bi kpokl tɔb ke, “Ti yaa bui ke Uwumbɔr le tii u nsan kan, u ga baa timi ke ba ŋa taa nan gaa u ki kii. ²⁶ Ti yaa ki len ke binib le tii u nsan kan, ti san kinipaak ngbaan ijawaan baah ga ŋa timi pu na la; ba pu? bi mɔmɔk len ke Jɔnn nan ye Uwumbɔr aabɔnabr la.”

²⁷ Nima le bi bui Yesu, “Taa nyi.”

Le Yesu bui bi, “M mu aan tuk nimi maah kpa nsan pu ki ŋani maah ŋani pu na.”

Binachipɔm bilee aayatɔnjakl

²⁸ “Dakl lik man maah ga tuk nimi pu na aatataa. Uja ubaa nan kpa japɔtiib bilee, le ki dan nan bui u ye upol na, ‘Maabo, buen kisaak ponn ni din ki ti tun.’ Le u bui u,

[†] 21:9 : Hosiana aatataa le ye ke “gaa timi lii.” [‡] 21:9 : Lik Ilahn 118.25, 26. [§] 21:13 : Lik Aisaya 56.7; Jeremia

7.11. ^{*} 21:16 : Lik Ilahn 8.2.

²⁹ ‘Maan buen.’ Naah kpee siib na, le u jer waalandak ki buen kisaak. ³⁰ Le uja ngbaan buen uwaatiir mu chee le ki bui u, ‘Maabo, buen kisaak ponn ni din ki ti tun.’ Le u bui u, ‘Maaninkpel, m ga buen,’ ki mu aa buen. ³¹ Mbim bilee ngbaan ponn ni, ulau ŋa bite aageehn?”

Le bi bui u, “Njan yoo.”

Le u bui bi, “M tuk nimi mbamɔn la, bilampoogaab ni bipiidagoob koo Uwumbɔr aanaan ni, ki cha nimi. ³² Ba pu? Jɔnn nan dan ni chee ki nan tuk nimi nsan mu ŋan na. Le naa gaa u ki kii. Bilampoogaab ni bipiidagoob le gaa u ki kii. Ni nan kan baah gaa u ki kii pu na, le naa kpeln nimi aabimbin, kaa gaa u ki kii.”

Bikpaab bi kaa ŋan na aayataŋakl

(Mak 12.1-12; Luk 20.9-19)

³³ “Li pel man liyataŋakl liken. Udichadaan ubaa le nan bi le ki naan kisaak, le ki ŋum isui i lu ŋisubil na ki ponn ni, le ki di ido gob kisaak ngbaan, le ki gbii libuul li bi ga di ŋisubil ŋa li ponn ni na aan ki mueni nyani ŋaanyun na, le ki maa libimbifɔŋ ke unii li ka li paab ki kiir kisaak ngbaan, le ki yin bikpaab bibaa, le ki di kisaak ngbaan ŋa biŋaal ni, ke bi li lik ki. Isui ngbaan yaa nan lun ŋisubil kan, bi ker ki tii u, aan ki ker bibaa mu. Waah ŋa kina na, le u siir ki buen kitin ki daa na ni. ³⁴ Buyoonn ŋisubil nan pur na, le u di waatutum tun bikpaab ngbaan chee, bi ti gaa ni waasubil kisaak ngbaan ponn ni, ki li joo ni. ³⁵ Le bikpaab ngbaan ti chuu waatutum ngbaan, ki gbaa ubaa, ki ku ubaa mu, ki yur ubaa mu ŋitakpal u ti kpo. ³⁶ Le usadaan ngbaan ki tun bitutum bi wiir ki jer njan yaab na. Le bikpaab ngbaan ŋa bi mu kina. ³⁷ Kookoo yaan le u di ujaŋɔn tun ni bi chee, le ki bui ke ‘Bi ga pak uma la.’ ³⁸ Bikpaab ngbaan aah kan waabo ngbaan na, le bi bui tob, ‘Uma le ye waafaajil. Cha ti ku u man aan ki ji waafaal.’ ³⁹ Le bi chuu u, ki di nyan n-gbaan, le ki ti ku u.

⁴⁰ “Kina pu na, usadaan yaa nan fuu ni kan, u ga ŋa bikpaab ngbaan kinye?”

⁴¹ Le bitotoorninkpiib ni Juu yaab ngbaan bui ke, “U ga sil ku titunwanbirdam ngbaan, ki di kisaak ngbaan tii bikpaab bi ga li bilni u waasubil ŋibin mɔmɔk na.”

⁴² Le Yesu baa bi, “Naah kee karn Uwumbɔr Aagbaŋ aah len pu na aa? ke, ‘Litakpal li bidimaab yii li na, lima le ye litakpajal.

Uwumbɔr le ŋa kina, le ni gar timi pam.’†

⁴³ “M tuk nimi la, Uwumbɔr ga nyan ni chee waanaan, ki di tii linibol li ga dii waah ban pu na. [⁴⁴ Unii u lir litakpal ngbaan pu na, u ga kool. Unii u litakpal ngbaan lir u pu na, li ga nan u ke ntayon na.”]

⁴⁵ Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni Farisii yaab aah ŋun kina na, le bi bee ke Yesu di liyataŋakl ngbaan ŋaŋ bima la. ⁴⁶ Le bi ban ke bi chuu u, ki mu san kinipaak ngbaan ijawaan; ba pu? kinipaak ngbaan len ke Yesu ye Uwumbɔr aabɔnabr la.

22

Unii u ŋa ubɔndinn aajikaar na aayataŋakl

(Luk 14.15-24)

¹ Le Yesu ki ŋakl bi liyataŋakl ke, ² “Uwumbɔr aanaan naahn ubɔrkpaan u ŋa ubɔndinn aajikaar ki tii ujaŋɔn, ³ ki tun waatutum ke bi yin binib bi u ban ke bi dan nan ji na. Baah yin bi na, le bi yii, kaa dan. ⁴ Le u ki tun bitutum biken ke bi ti yin bi ki tuk bi, ‘Ubɔrkpaan len ke u gor tijikaar mɔmɔk doo a. U kɔr inaaja ni tiwakor ti filk na, ki gor tiwan mɔmɔk doo a,’ ke bi dan. ⁵ Le baa gar waatutum. Bi nan beenin tun baatuln; ubaa nan buen kisaak, uken mu buen u ti tiir kitiir. ⁶ Bi gur na chuu bitutum ngbaan, ki gbaa bi ki ku bi. ⁷ Le ubɔrkpaan ngbaan gee liŋuul sakpen, le ki tun waajab le bi ti ku binikurb ngbaan, le ki see baatiŋ mmii. ⁸ Le u bui waatutum, ‘Ubɔndinn aajikaar gor a. Binib bi m yin bi na aa ŋeer bi ji tijikaar ngbaan. ⁹ Li cha kitin ponn ni aasan ni man, ki ti yin ni naah ga kan binib bimɔk na, bi dan ki nan ji ubɔndinn aajikaar ngbaan.’ ¹⁰ Le waatutum buen

† 21:42 : Lik Ilahn 118.22-23.

kitiŋ ponn ni aasan ni, ki ti yin ni baah kan bi na mòmək, binib bi ŋan na ni bi kaa ŋan na mòmək. Le bi nan gbiin kidiik ki bi ji tijikaar ki ponn ni na.

¹¹ “Le ubər̀kpaan ngbaan koo ni u nan lik binib bi dan bi nan ji tijikaar ngbaan na, le ki kan uja u kaa pee tibəndinn aawanpeenkaan na. ¹² Le ubər̀kpaan ngbaan baa u, ‘Njə, aa ŋa kinye ki koo ni do, kaa pee tibəndinn aawanpeenkaan?’ Le u si ŋmin. ¹³ Le ubər̀kpaan ngbaan bui waatutum ke bi chuu u, ki buu uŋaal ni utaa, ki nyan u, ki ti di mee lii lipaal mbəmbəən ni. U ga wii ki ŋmə ŋinyin nima chee.

¹⁴ “Liyataŋakl ngbaan aatataa le ye ke baah yin bi na wiir, le baa nyan bi na aa wiir.”

*Baah pen Yesu nlan pu na
(Mak 12.13-17; Luk 20.20-26)*

¹⁵ Le Farisii yaab buen bi ti kpokl baah ga peei Yesu nlan pu aan ki chuu u na. ¹⁶ Le bi tun baadidiliib ni Ubər̀ Herod aanib bibaa Yesu chee, le bi ti bui u, “Uməməkr, ti bee ke aa len mbamən la, ki mək timi Uwumbər̀ aasan mbaməm, kaa san unii ubaa ijawaan, kaa pak ubaa ki jer uken. ¹⁷ Tuk timi saah dak pu na. Ni ŋan ti pa lampoo ki tii Ubər̀kpaan Siisa aan naa ŋan?”

¹⁸ Le Yesu bee baah bir pu na, le ki baa bi, “Nimi biŋmaŋmannim, ba ŋa ni təŋ mi? ¹⁹ Mək mi lampoo aamombil.”

Le bi joo ni limombil nan mək u. ²⁰ Le u baa bi, “Ŋma aanaŋ ni liyimbil bi li pu?”

²¹ Le bi bui u, “Siisa yaan.”

Le u bui bi, “Nima pu na, di ni ye Siisa yaan na, ki di tii u man, ki di ni ye Uwumbər̀ yaan na, ki di tii Uwumbər̀.”

²² Baah ŋun kina na, le ni gar bi pam. Le bi di cha u ki buen.

*Binib bi ga fikr nkun ni na aah ga li bi pu na
(Mak 12.18-27; Luk 20.27-40)*

²³ Liyaadaal ngbaan le Sajusii yaab dan u chee. Bima le len ke binib aan fikr nkun ni. ²⁴ Le bi bui u, “Uməməkr, Moses nan len ke uja yaa kpo, kaa kpa mbim kan, unaal di ukpopii ngbaan kpan, ki maa mbim tii ukpel.* ²⁵ Naabitiib bilole nan bi ti ponn ni. Le upol din upii, ki kpo, kaa kpa ubo. Le unaal di ukpopii ngbaan kpan, ²⁶ ki mu kpo, kaa kpa ubo. Le u paa u pu na mu ŋa kina. Le bimək bilole kpan upiibaan, ki kpo doo, kaa kpa ubo. ²⁷ Kookoo yoo, le ukpopii ngbaan mu kpo. ²⁸ Kina pu na, binib yaa nan fikr nkun ni kan, upii ngbaan ga li ye ŋma aapuu? Bi məmək bilole nan joo u la.”

²⁹ Le Yesu bui bi, “Naa bee Uwumbər̀ Aagbaŋ aah len pu na, kaa bee Uwumbər̀ aah kpa mpəən pu na. Nima le cha ni yenn nimi aaliin ni. ³⁰ Binib yaa nan fikr nkun ni kan, baan yoor bipiib, bipiib mu aan mən bijab. Bi ga li bi ke Uwumbər̀ aatuuntiib bi bi paacham na aah bi pu na la. ³¹ Joo cha binib aah ga fikr nkun ni pu na aabər̀ kan, naa karn Uwumbər̀ aah nan len pu na aa? ³² ke uma le ye Abraham, ni Aisak, ni Jakob Aawumbər̀.† Uwumbər̀ yaa len ke u ye binib bi kpo na Aawumbər̀ kan, nima le mək ke bi kpa liməfal.”

³³ Kinipaak ngbaan aah ŋun Yesu aah tuk bi pu na, le ni gar bi pam.

*Mulakaal ye nkaalkpaan?
(Mak 12.28-34; Luk 10.25-28)*

³⁴ Le Farisii yaab ŋun ke Yesu len tibər̀ ki jin Sajusii yaab. Le bi kuun ki dan Yesu chee. ³⁵ Le bi ponn ni ubaa, u nyi Uwumbər̀ aakaal mbaməm na, ban ke u pen Yesu nlan, le ki baa u, ³⁶ “Uməməkr, Uwumbər̀ aakaal ponn ni, mulakaal jer ikaal məmək?”

³⁷ Le Yesu bui u, “‘Aa li gee Aadindaan Uwumbər̀ aasui məmək ni, ni saawiin məmək, ni saalandak məmək.’‡ ³⁸ Nkaal mumina le ye nkaalkpaan ki jer ikaal məmək. ³⁹ Leler aakaal naahn nkaal ngbaan la, ‘Aa li gee aana aabo ke saah gee aabaa pu na.’§ ⁴⁰ Moses aakaal məmək, ni Uwumbər̀ aabənaabr aabər̀ məmək si ikaal ilee yee le pu.”

* 22:24 : Lik Ikaal 25.5. † 22:32 : Lik Nnyam 3.6. ‡ 22:37 : Lik Ikaal 6.5. § 22:39 : Lik Liifai Yaab 19.18.

Kristo u ga gaa binib lii na aabər
(Mak 12.35-37; Luk 20.41-44)

⁴¹ Farisii yaab aah kuun tɔb chee pu na, le Yesu baa bi mbaan mubaa ke, ⁴² “Kristo u ga gaa binib lii na aabər pu, ni dak kinye? Ŋma aayaabil ye u?”

Le bi bui u, “David aayaabil ye.”

⁴³ Le u baa bi, “Kristo ngbaan yaa ye David aayaabil kan, ba pu Uwumbər Aafuur Nyaan nan cha David yin u ke Udindaan? David nan len ke,

⁴⁴ ‘Uwumbər bui Ndindaan ke: Kal ŋŋangii wɔb,

ki ti saa buyoonn m ga nyaŋ saadim mɔmɔk na.’*

⁴⁵ Tɔ, David aah nan yin Kristo ngbaan ke Udindaan kina na, Kristo ga li ŋmaa ye uyaabil aa?”

⁴⁶ Yesu aah baa bi kina na, le ubaa aa ŋmaa gar mbaan ngbaan, ki mu aa ki kaa bi baa u mbaan muken daalbaadaal.

23

Bi li nyi Uwumbər aakaal aamɔmɔkb ni Farisii yaab aabər
(Mak 12.38-39; Luk 11.43, 46; 20.45-46)

¹ Yesu nan bui kinipaak ngbaan ni waadidiliib, ² “Uwumbər aakaal aamɔmɔkb ni Farisii yaab tuk nimi Moses aakaal aatataa. ³ Nima pu na, baah tuk nimi pu na mɔmɔk, ni kii kina man, ki li ŋani kina. Ni mu taa ŋakni baah tun pu na. ⁴ Bi mɔk nimi ni ŋan na la, kaa dii ni. Bi di nkaal mu pɔɔ sakpen na, le ki di kpee Uwumbər aakaal pu, ki tuk binib ke bi li dii kina. Bima bibaa aa ter bi ke bi dii kina. ⁵ Baah tun pu na mɔmɔk, bi ban ke binib kan aan ki pak bi. Bi di Uwumbər aabər tam biyigbeer pu, ki ŋa baabɔkur aamɔgbeln ni fɔk, ke binib kan aan ki pak bi. ⁶ Bi gee ke bi kal bininyuum aakakaa yaan njim chee, ni mmeen aadir ni, ⁷ ki gee ke binib doon bi mbamɔm kinyaŋ ni, ki yin bi ke ‘Umɔmɔkr.’ ⁸ Nimi, ni taa li ban ke binib yin nimi ke ‘Umɔmɔkr;’ ba pu? ni kpa Umɔmɔkr ubaa baanja la. Ni mɔmɔk ye naabitiib la. ⁹ Ni taa yin ubaa ke ‘Nite’ dulnyaa wee ni; ba pu? ni kpa te ubaa la, le u bi paacham. ¹⁰ Ni taa li ban ke ubaa yin nimi ke Dindaan; ba pu? ni kpa dindaan ubaa la. Uma le ye Kristo u ga gaa binib lii na. ¹¹ Ni ponn ni ubaa yaa ban ke u li ye usaloln kan, u li ye nimi aatutunn. ¹² Unii umɔk nyuŋ ubaa na, Uwumbər ga sunn u taab. Unii umɔk sunn ubaa taab na, Uwumbər ga nyuŋ u.”

Tibɔbir ga li bi biŋmaŋmannim pu
(Mak 12.40; Luk 11.39-42, 44, 52; 20.47)

¹³ “Nimi Uwumbər aakaal aamɔmɔkb ni Farisii yaab, bi ye biŋmaŋmannim na, tibɔbir bi ni pu; ni kiir binib ke bi taa koo Uwumbər aanaan ni. Nimi nibaa aa koo ni, ki mu aa kii ke binib bi ban bi koo ni na koo ni.

[¹⁴ “Nimi Uwumbər aakaal aamɔmɔkb ni Farisii yaab, bi ye biŋmaŋmannim na, tibɔbir bi ni pu; ni ji bikpopiib pem pem, le ki mee Uwumbər ni yunni, ni ŋmanni ke ni ye bininyaam. Nima pu na, Uwumbər ga daa nitafal ki jer waah ga daa biken aatafal pu na.]

¹⁵ “Nimi Uwumbər aakaal aamɔmɔkb ni Farisii yaab, bi ye biŋmaŋmannim na, tibɔbir bi ni pu; ni puur nnyusakpem ki chuun ntim mɔmɔk ni ke ni kan unii ubaa ki ŋa u nimi aadiiir. Ni yaa ti kan u kan, le ni ŋa u titunwanbirdaan ki jer nimi nibaa aah ye pu na.

¹⁶ “Nimi bisanmɔkb bi jɔb na, tibɔbir bi ni pu; ni len ke ‘Unii yaa puu Uwumbər aadiik pu kan, naa ye nibaa, ke u yaa puu ilik i bi ki ni na pu kan, see u gbiin tipuur ngbaan.’

¹⁷ Nimi bijɔrb bi jɔb na, nilani jer niken, ilik ngbaan le aan Uwumbər aadiik ki ŋa ilik ngbaan chain na? ¹⁸ Ni ki len ke ‘Unii yaa puu Uwumbər aatork aabimbiln pu kan, naa ye nibaa, ke u yaa puu ipiin i bi li paab na pu kan, see u gbiin tipuur ngbaan.’ ¹⁹ Nimi bijoom, nilani jer niken, ipiin ngbaan le aan Uwumbər aatork aabimbiln li ŋa ipiin ngbaan chain na? ²⁰ Nima pu na, unii yaa puu Uwumbər aatork aabimbiln pu kan, u puu tiwan nimɔk bi li pu na mu la. ²¹ Unii yaa puu Uwumbər aadiik pu kan, u puu Uwumbər u bi ki ni na

* 22:44 : Lik Ilahn 110.1.

mu la. ²² Unii yaa puu paacham pu kan, u puu Uwumbør aabørjal, ni Uwumbør u ka li pu na mu la.

²³ “Nimi Uwumbør aakaal aaməmək b ni Farisii yaab, tibøbir bi ni pu; ni yakr tikpifar nfum kipiik ki nyan nibaa na ki di tii Uwumbør, ki muk nibaa ke ni joo Uwumbør aakaal mumina, ki yii nkaal mu ye nkaalkpaan na. Ni yii, kaa ɲani ni ɲan na, kaa san binib kinimbaak, kaa dii Uwumbør mbaməm. Ni ɲan ke ni li joo nkaal ngbaan, ki yakr nimi aawan mu ki di tii Uwumbør. ²⁴ Ni ye bisanmək b bi jøb na la. Kisibirk waatiir yaa bi tiwanyukaan ni kan, ni yak nyani ki. Laakumii ma yaa bi kan, ni kpaan nyu laakumii ni tiwanyukaan mək la.

²⁵ “Nimi Uwumbør aakaal aaməmək b ni Farisii yaab, bi ye biɲmaɲmannim na, tibøbir bi ni pu; ni ɲir tiyir ni ɲisambil aapu wøb mbaməm, kaa ɲir ni ponn ni. Kina le ni ban ke binib bui ke ni ye bininyaam. Le nisui ponn ni gbii kinaayuk aatuln, ni iniman aatuln. ²⁶ Nimi Farisii yaab bi jøb na, puen nyan kinaayuk aatuln, ni iniman nisui ni waahr, aan lipaal yaan li ɲan.

²⁷ “Nimi Uwumbør aakaal aaməmək b ni Farisii yaab, bi ye biɲmaɲmannim na, tibøbir bi ni pu. Ni naahn ɲikaakul ɲi bi di ikukuun aayon ki piir ɲi na la, le lipaal ɲan, ponn ni mu gbii inikpab, ni tiwan ni bur na, ni tijøɲ mək aabøɲ. ²⁸ Ni mu bi kina la. Ni ɲmanni ke ni ye bininyaam la, le ni ponn ni gbii inyamøn, ni titunwanbir.”

*Uwumbør aah ga daa biɲmaɲmannim aatafal pu na
(Luk 11.47-51)*

²⁹ “Nimi Uwumbør aakaal aaməmək b ni Farisii yaab, bi ye biɲmaɲmannim na, tibøbir bi ni pu; ni maa ɲikaakul ki tii Uwumbør aabønabtiib bi nan bi n-yaayoonn na, ki di ikukuun aayon ki piir bininyaam aakaakul, ³⁰ le ki len ke ni yaa ba nan bi niyaajatiib yoonn ngbaan kan, naa ba ga ɲa baah nan ɲa pu ki ku Uwumbør aabønabtiib ngbaan na. ³¹ Naah len pu na le mək ke ni ye binib bi nan ku Uwumbør aabønabtiib ngbaan na aayaabitiib la. Nima le nimi aabør bii. ³² Niyajatiib aah nan tun titunwanbir ti na, ni mu ga tun tima la, le ki ti doo. ³³ Nimi iwaa, bi ye ijagen aabim na, ni ga ɲa kinye ki nya ntafadaan mu ga pii nimi, mmii mu kaan junn na ponn ni. ³⁴ Nima pu le m ga tun ni Uwumbør aabønabtiib ni bilankpalb ni biməmək b ni chee. Le ni ga ku bibaa, ki kpaabibaa mu idøpuinkee pu, ki gbaa bibaa mu ɲinaalab nimi aameen aadir ni, ki ɲa bi falaa ntim məmək ni. ³⁵ N-yoonn məmək binib nan ku bininyaam la. Njan bi nan ku Abel u nan ye uninyaan na, le ki ku bininyaam ki joo cha, ki ti pii Barakia aabo Sakaria, u bi nan ku u Uwumbør aadiik ni na. Bininyaam ngbaan məmək aakun pu, le ntafadaan ga pii nimi. ³⁶ M tuk nimi mbamøn la, ntafadaan ngbaan ga pii nimi dandana aanib la.”

*Yesu aah gee Jerusalem aanib pu na
(Luk 13.34-35)*

³⁷ “Jerusalem aanib, nsui bii ni pu la. Ni ku Uwumbør aabønabtiib, ki yur waatutum ɲitakpal ki ku bi. N-yoonn məmək le m nan ban m kuun nimi ki di kpaan mbaa chee ke ukøla aah kuuni waakoobi pu ki ɲani ufeen ni na, le naa kii. ³⁸ Lik, Uwumbør siir cha nimi. ³⁹ M tuk nimi la, naan ki kan mi ki nan saa bundaln ni ga bui ke ‘Uwumbør ɲa tinyoor ɲa unii u choo waayimbil ni na pu.’ ”*

24

*Baah ga gbaa wii Uwumbør Aadichal pu na
(Mak 13.1-2; Luk 21.5-6)*

¹ Yesu nan nyan Uwumbør Aadichal ni. Waah nyan ki cha na, le waadidiliib dan ki nan mək u, “Lik Uwumbør Aadichal aah wiir pu na.” ² Le u bui bi, “Ni kan tiwan nimina məmək aa? M tuk nimi la, bi ga nan gbaa wii lidichal limina məmək. Litakpal libaa aan ki li paa liken pu.”

* 23:39 : Lik Ilahn 118.26.

Falaa aayoonn aah ga li bi pu na
(Mak 13.3-13; Luk 21.7-19)

³ Le u buen ti kal Olif aasui aajool paab. Le waadidiliib dan u chee bibaa, ki nan bui u, “Tuk timi, bi ga ŋa kina bayoonn? Ba ga li ye liməkl ki mək timi ke ni ŋeer aa fuu ni, ki ŋeer dulnyaa aadoon?”

⁴ Le u bui bi, “Ni li nyi man, ubaa taa ŋmann nimi. ⁵ Binib pam ga nan dan ki nan pur maayimbil ke bima le ye Kristo u ga gaa binib lii na, ki ŋmann binib pam. ⁶ Ni ga ŋun ke binib to butəb kənkəni do, ni dandar mu. Ni taa cha ni li muk nimi man. Uwumbər le siin ke nimina məmək ga ŋa. Nima le aan mək ke dulnyaa wee ga doo libuul ngbaan ni. ⁷ Linibol libaa ga to linibol liken butəb. Nnaan mubaa aanib ni nnaan muken aanib ga to təb butəb. Nkon ga lir ntim pam ponn ni. Kitiŋ ga derj ŋipepel pam. ⁸ Nimina məmək le ga li ye ŋjan aafalaa.

⁹ “N-yoonn ngbaan bi ga chuu nimi, ki ŋa nimi falaa, ki ga ku nimi. M pu, le ŋinibol məmək ga li nan nimi. ¹⁰ N-yoonn ngbaan le binib pam ga di maasan lii, ki ga kooch təb, ki ga li nan təb. ¹¹ Le binib bi ŋmanni ke bi ye Uwumbər aabənabtiib na ga li wiir ki ŋmanni binib pam. ¹² Le titunwanbir ga li wiir. Nima le binib pam aan ki li gee mi ke baah nan gee mi ŋjan pu na. ¹³ Unii umək ji limər ki dii mi ki ti saa liməfal aadoon na, uma le ga ŋmar. ¹⁴ Bi ga moon Uwumbər aanaan aabənyaan tee itingbaan kookoo ni waahr, aan ŋinibol məmək ŋun, le dulnyaa ga nin doo.”

Tiwan ni kaa ŋan na aabər
(Mak 13.14-23; Luk 21.20-24; Daniel 9.27)

¹⁵ “Ni ga kan tiwanbir ni bii tiwan nimək bi chain na si Uwumbər Aadichal ni, ke Uwumbər aabənabr Daniel aah nan len pu na.”* Tə, nimi bi karni na, ni li beer nimina aatataa. ¹⁶ “N-yoonn ngbaan yaa nan fuu ni kan, binib bi bi Judea aatiŋ ponn ni na, bi san buen ŋijoo paab. ¹⁷ Unii yaa bi kidiik paab† kan, u taa ki koo waadiik ni u ti yoor waawan, u san mala. ¹⁸ Unii yaa bi kisaak kan, u taa gir kun linampal ke u ti yoor waakekeln. ¹⁹ N-yoonn ngbaan, bipiib bi kpa ŋipuu na, ni bipiib bi kpa mbim bi laa ŋaa libiil na ga li kpa kinimbaak. ²⁰ Mee Uwumbər man, aan u taa cha ni san kakab aayoonn, bee likpaakool daal. ²¹ N-yoonn ngbaan binib ga ji falaa pam. Buyoonn Uwumbər nan naan dulnyaa wee ki nan saa dandana wee na, baa kee jin falaa ngbaan aaboln, ki mu aan ki ji falaa kina. ²² Uwumbər yaa kaa bar falaa ngbaan aayoonn aawiin kan, ubaa aan ŋmar. Le waanib aanimbaasaln pu u ga bar falaa ngbaan aayoonn aawiin.

²³ “N-yoonn ngbaan, unii yaa bui nimi ke ‘Lik, Kristo u gaa binib li na sə,’ ki yaa ki bui ke ‘U bi nima chee’ kan, ni taa gaa waah len pu na man. ²⁴ Ba pu? biŋmanŋmannim ga li bi. Bibaa ga bui ke bi ye Kristo ngbaan la. Biken mu ga bui ke bi ye Uwumbər aabənabtiib la. Le bi ga tun lijinjiir aatun pam, ki ŋmann binib. Hali, bi ga pəon bibaa ke bi ti ŋmann binib bi Uwumbər nyan bi na. ²⁵ Li pel man, m puen tuk nimi la.

²⁶ “Nima pu na, bi yaa tuk nimi ke Kristo ngbaan bi nteersakpiin ni kan, taa buen ti lik man. Bi yaa ti ki tuk nimi ke u bi kidiik ni kan, taa gaa man. ²⁷ Min Unibən Aabo yaa gir ni kan, ni ga li bi ke utaal aah moor liwipuul ki cha liwilir pu na, unii məmək ga kan.

²⁸ “Liwankpol aah bi nin chee na, nangba mam mu kuuni nima chee la.”

Yesu aah ga gir ni pu na
(Mak 13.24-27; Luk 21.25-28)

²⁹ “N-yoonn ngbaan aafalaa aapuwəb, le paacham aawan aan ki li bi mbaməm. Nwiin ga bəln. Uŋmal mu aan ki li wiin. Iŋmabi mu ga lir.‡ ³⁰ N-yoonn ngbaan le binib ga kan liməkl li ga li bi paacham ki mək bi ke min Unibən Aabo choo na. N-yoonn ngbaan le ŋinibol ŋimək bi dulnyaa wee ni na ga wii. Bi ga kan min Unibən Aabo bi ntaalangbam

* 24:15 : Lik Daniel 9.27; 11.31; 12.11. † 24:17 : Bi yaa maa kidiik kan, baa di timoor pinn ki, kaa maa lidikokoln. Bi nan di idə paan puln tidir paab, le ki di titan pər biin. Bi nan maa ŋibimbin le ki taa joi kidiik aapaacham. ‡ 24:29 : Lik Aisaya 13.10, 34.4; Esekiel 32.7-8; Joel 2.10, 31; 3.15; Tibəkpiirkaan 6.12-13.

ni ki choo, ki wiin chain, ki joo mpɔɔn. ³¹ Le kakaan ga wii mpɔɔn pu. Le m ga tun ni maatuuntiib ke bi buen liwipuul, ni liwilir, ni njangan, ni njangii, ki ti kuun ni maanib mɔmɔk, ki di dan m chee.”

Bukpasɔm aayataŋakl

(Mak 13.28-31; Luk 21.29-33)

³² “Bukpasɔm le ye liyataŋakl ki tii nimi. Bu aabon yaa bi ŋani tifar kan, ni bee ke ni yaa kpee siib kan, kiseek ga seer. ³³ Kina na, ni yaa kan nimina mɔmɔk bi ŋani kan, ni bee ke ni yaa kpee siib kan, m ga gir ni. ³⁴ M tuk nimi mbamɔn la, dandana aanib aan jer le tiwan nimina mɔmɔk puen ŋa. ³⁵ Paacham ni taab ga jer. Maamɔbon ma aan jer.”

Ubaa aa nyi bundaln Yesu ga gir ni na

(Mak 13.32-37; Luk 17.26-30, 34-36)

³⁶ “Ubaa aa nyi buyoonn m ga gir ni na. Uwumbɔr aatuuntiib bi bi paacham na aa nyi. Min Uwumbɔr Aajarɔɔn mu aa nyi. Nte Uwumbɔr baanja le nyi. ³⁷ Min Unibɔn Aabo aah ga nan gir ni buyoonn na, ga li bi ke naah nan bi Nowa aayoonn pu na la. ³⁸ Nowa aayoonn ngbaan, buyoonn nnyusakpem aa nan kee jin kitir na, binib nan bi, ki ji, ki nyu, bijab yoor bipiib, bipiib mu mɔn bijab, ki ti saa bundaln Nowa nan koo buŋɔb ni na. ³⁹ Baa nan nyi ke nibaa ga ŋa bi, ki ti saa buyoonn nnyusakpem nan jin kitir mɔmɔk na. Le bi mɔmɔk nan bee nnyun ni. Buyoonn min Unibɔn Aabo ga nan gir ni na, ni ga li bi kina la. ⁴⁰ N-yoonn ngbaan bijab bilee ga li boo kisaak ko. M ga nan yoor ubaa ki di buen, ki cha uken. ⁴¹ Bipiib bilee ga li boo nan idi. M ga nan yoor ubaa ki di buen, ki cha uken.

⁴² “Ni li nyi man. Naa nyi bundaln min Nidindaan ga gir ni na. ⁴³ Ni li nyi ke udichadaan yaa ba nyi buyoonn unaayuk ga fuu ni na kan, waa ba ga doon geen. U ba ga li ka lik, unaayuk ngbaan taa koo waadichal ni. ⁴⁴ Nima pu na, ni mu li gor man; ba pu? buyoonn naan li dak ke m ga gir ni na, n-yoonn ngbaan le m ga gir ni.”

Ututunn u ŋan na, ni u kaa ŋan na

(Luk 12.41-48)

⁴⁵ “Uyidaan ubaa yaa tii waatutunn ubaa tininkpir ke u li lik waachiln ni aanib ki tii bi tijikaar naah ŋeer buyoonn na kan, ututunn ngbaan ga ŋa kinye ki li kpa nlan, ki li tun waatuln mbamɔm? ⁴⁶ Udindaan yaa nan fuu ni ki mui waatutunn ŋani uma udindaan aah ban pu na kan, Uwumbɔr aanyoor ga li bi ututunn ngbaan pu. ⁴⁷ M tuk nimi mbamɔn la, u ga tii u tininkpir u li lik waawan mɔmɔk. ⁴⁸ Tɔ, ututunn yaa ye titunwanbirdaan kan, u ga dakl usui ni ke udindaan ga yunn, ⁴⁹ ki ga piin ki gbaa ututunjeen aatɔtiib, ki ga dii bidagbiib, ki ji, ki nyu ndaan ki gbii. ⁵⁰ Le udindaan ga gir ni buyoonn waan li dak ke u ga gir ni na, ⁵¹ ki ga gbaa u njinaalab mbamɔm, ki ga di u ŋa biŋmanmannim aah bi nin chee na. U ga wii ki ŋmɔ ŋinyin nima chee.”

25

Bisapɔm kipiik aayataŋakl

¹ “Uwumbɔr aanaan naahn bisapɔm kipiik bi nan joo baakaryaa mam, bi ti tooh upiidinn nsan ponn ni na la. ² Bi ponn ni biŋmu nan ye bijɔrb, biŋmu mu nan ye bilankpalb. ³ Bijɔrb na nan joo baakaryaa mam, kaa joo nkpan. ⁴ Bilankpalb na joo baakaryaa mam, ki joo nkpan mu. ⁵ Le upiidinn ngbaan yunn. Le bi mɔmɔk dɔ geen.

⁶ “Kinyetaasiik le bi ŋun bi teen mpɔɔn pu ke, ‘Upiidinn choo. Nya ki tooh u nsan ni man.’ ⁷ Le bisapɔm kipiik ngbaan mɔmɔk fii ke bi toor baakaryaa mam. ⁸ Le bijɔrb biŋmu na bui bilankpalb biŋmu na, ‘Tii timi nkpan man. Timi aakaryaa mam ban bi junna la.’ ⁹ Le bilankpalb ngbaan bui bi, ‘Nibaakan, timi aakpan ngbaan aan ŋeer ti ni nimi. Li cha man binib bi kooh nkpan na chee ki ti daa ŋa man.’ ¹⁰ Baah buen bi ti daa na, le upiidinn fuu ni. Le bilankpalb biŋmu bi gor na dii upiidinn ngbaan, ki koo waadiik ni, bi ti ji upiidinn aajikaar. Le bi larj kidiik ngbaan.

¹¹ “Le bijɔrb ngbaan mu nan fuu ni, le ki bui ke, ‘Tidindaan, Tidindaan, chuu piir tii timi.’ ¹² Le u bui bi, ‘M tuk nimi mbamɔn la, maa nyi nimi.’”

¹³ Tɔ, Yesu aah ŋakl bi liyataŋakl ngbaan doo na, le u bui ke, “Nima pu na, ni li nyi man. Naa nyi bundaln m ga gir ni na.”

Bitutum bitaa aayataŋakl
(Luk 19.11-27)

¹⁴ “Uwumbɔr aanaan naahn uja u nan cha nshan, ki yin waatutum ki nan di waawan mɔmɔk ŋa biŋaal ni na la. ¹⁵ U nan di salmaa aakur aamombil ŋichur ŋiŋmu ki di tii ubaa, ki di ŋichur ŋilee ki di tii uken, ki di lichur libaa ki di tii uken mu. U nan tii bi mɔmɔk baah ga ŋmaa tun pu na, le ki nyan buen. ¹⁶ Ututunn u nan joo ŋichur ŋiŋmu na, libuul ngbaan ni le u tiir kitiir, ki kan tinyoor ŋichur ŋiŋmu ki di kpee. ¹⁷ Ututunn u joo ŋichur ŋilee na mu tiir kitiir ki kan tinyoor ŋichur ŋilee ki kpee. ¹⁸ Ututunn u nan joo lichur libaa na ma nan buen ti gbii libuul, le ki di udindaan aamombil sub nima.

¹⁹ “Ni joo cha ki ti yunn, le bitutum ngbaan aadindaan fuu ni, ki ban u lik bimɔk aah tun pu na. ²⁰ Le ututunn u nan gaa salmaa aakur aamombil ŋichur ŋiŋmu na nan joo ŋi, ni ŋichur ŋiŋmu ki kpee, ki nan bui u, ‘Ndindaan, aa nan tii mi ŋichur ŋiŋmu la. M mu tiir kitiir ki kan tinyoor ŋichur ŋiŋmu kpee.’ ²¹ Le udindaan bui u, ‘Nfaan, aa ye ututunn la, ki tun lituln mbamɔm. Maah nan tii si tiwan ni siib na, aa joo ni mbamɔm. M ga ŋa si tiwan sakpenn aaninkpel. Ji maamɔɔn.’

²² “Le ututunn u nan joo ŋichur ŋilee na mu yoor ŋi, le ki nan bui u, ‘Ndindaan, aa nan tii mi ŋichur ŋilee la. M tiir kitiir ki kan tinyoor ŋichur ŋilee ki kpee.’ ²³ Le udindaan bui u, ‘Nfaan, aa ye ututunn la, ki tun lituln mbamɔm. Maah nan tii si tiwan ni siib na, aa joo ni mbamɔm. M ga ŋa si tiwan sakpenn aaninkpel. Ji maamɔɔn.’

²⁴ “Le ututunn u nan joo lichur libaa na yoor li, ki nan bui u, ‘Ndindaan, m nyi aabɔr, ke aa chur binib mpɔɔn la. Saah kaa bun ni na, aa chee nima la. Saah kaa poo tijiikaar ti na, aa faa tima la. ²⁵ Nima le m san ijawaan, ki gbii libuul, ki di saamombil sub. Lik, saamombil sɔ.’

²⁶ “Le udindaan bui u, ‘Utunwanbirdaan umina, ugbanyakdaan umina, aa bui ke aa nyi mbɔr ke maah kaa bun ni na, m chee nima la, maah kaa poo ti na, m faa tima la. ²⁷ Saah nyi kina na, ba ŋa saa di maamombil ti bil banki ponn ni? Maah fuu ni na, m ba ga kan maamombil ni tinyoor ki kpee,’ le ki bui biken, ²⁸ ‘Chuu gaa lichur libaa li u kpa na man, ki di kpee ututunn u joo ŋichur kipiik na. ²⁹ Unii umɔk kpa na, bi ga kpee u, le u li kpa sakpen. Unii u kaa kpa na, bi ga chuu gaa waah kpa ni pɔkaa na. ³⁰ Chuu ututunn u kaa kpa tinyoor ngbaan na, ki nyan u ki ti di u lii lipaal, mbɔmbɔɔn ni. U ga wii ki ŋmɔ ŋinyin nima chee.’ ”

Yesu Kristo aah ga ji binib tibɔr pu na

³¹ “Min Unibɔn Aabo ni maatuuntiib ga fuu ni. Le m ga li kpa mpɔɔn sakpen ki kal maabɔrjal pu ke ubɔrkpaan na. ³² Le bi ga kuun ni dulnyaa wee ni aanib mɔmɔk nnimbiin ni. Le m ga yakr bi ke upihkpaal aah yakr ipiih ni iŋoob pu na, ³³ ki ga di bininyaam siin ŋŋangii wɔb, ki di tiniwanbir siin ŋŋangan wɔb. ³⁴ Le min, u ye Ubɔrkpaan ngbaan na, ga bui binib bi si ŋŋangii wɔb na, ‘Nimi bi Nte Uwumbɔr ŋa tinyoor ŋa ni pu na, dan nan ji nnaan mu u nan toor siin nimi, buyoonn u nan naan dulnyaa wee na. ³⁵ Ba pu? nkon nan joo mi, le ni nan tii mi tijiikaar m ji. Nnyunyuu nan joo mi, ni nan tii mi nnyun m nyun. M nan ye uchaan la, le ni nan gaa mi. ³⁶ M nan chuun ŋŋmeen la, le ni nan tii mi tiwanpeenkaan m peen. M nan bun la, le ni dan nan mann mi. M nan bi kiyondiik ni, le ni dan nan lik mi.’

³⁷ “Le bininyaam ngbaan ga baa mi, ‘Tidindaan, bayoonn ti nan kan si nkon joo si, ti tii si, aa jin? Bayoonn ti nan kan si, nnyunyuu joo si, ti tii si, aa nyun? ³⁸ Bayoonn ti nan kan si, aa ye uchaan, ti gaa si? Bayoonn ti nan kan si, aa chuun aaymeen, ti peen si? ³⁹ Bayoonn ti nan kan si, aa bun, ti dan nan mann si? Bayoonn ti nan kan si, aa bi kiyondiik ni, ti dan nan lik si?’ ⁴⁰ Le min Ubɔrkpaan ngbaan ga bui bi, ‘M tuk nimi mbamɔn la, naah nan ŋa kina ki tii nnaabitiib, biwaatiib bimina na, ni nan ŋa tii mi le na.’

⁴¹ “Le m ga bui binib bi si njangan wəb na, ‘Nimi bi Uwumbər puun lii ni pu na, nya m chee man, ki ti koo mmii mu kaan junn, aan Uwumbər nan tuur siin kinimbərj ni kaawanbir məmək na. ⁴² Ba pu? nkon nan joo mi, naa nan tii mi tijikaar m ji. Nnyunyuu nan joo mi, naa nan tii mi nnyun, m nyun. ⁴³ M nan ye uchaan, naa nan gaa mi. M nan chuun njmeen, naa nan peen mi. M nan bun, naa nan dan nan mann mi. M nan bi kiyondiik ni, naa nan dan nan lik mi.’

⁴⁴ “Le bi mu ga baa mi, ‘Tidindaan, bayoonn ti nan kan si, nkon joo si, bee nnyunyuu joo si, bee aa ye uchaan, bee aa chuun aarjmeen, bee aa ye ubun, bee aa bi kiyondiik ni, kaa ter si?’ ⁴⁵ Le m ga bui bi, ‘M tuk nimi mbamən la, naah kaa nan ter nnaabitiib, biwaatiib bimina na, naa nan ter mi le na.’ ⁴⁶ Le bi ga kan ntafadaan n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Le bininyaam ngbaan ga kan liməfal li kaa kpa ndoon na.”

26

Bi kpokl baah ga ku Yesu pu na

(Mak 14.1-2; Luk 22.1-2; Jənn 11.45-53)

¹ Yesu aah len kina ki ti doo na, le u bui waadidiliib, ² “Ni nyi ke ni gur iwiin ilee le bi ga ji Lakr-jer aajim.* N-yoonn ngbaan le bi ga di min Unibən Aabo ɲa binib aajaal ni, le bi ti kpa mi ndəpuinkoo pu.”

³ Tə, n-yoonn ngbaan le Uwumbər aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib nan kuun Uwumbər aatotoorninkpel Kayafas aachiln ni, ⁴ le ki kpokl ke bi ga loon chuu Yesu ki ku u, ⁵ le ki bui təb, “Ti taa chuu u njim ngbaan aayoonn man. Ti yaa chuu u n-yoonn ngbaan kan, kinipaak ngbaan ga ɲma tijar.”

Upii ubaa aah nyuj Yesu pu na

(Mak 14.3-9; Jənn 12.1-8)

⁶ Tə, Yesu nan bi Betani aatiɲ ni, ki bi Simonn u nan ye ukəndaan na do, ki bi ji tijikaar. ⁷ Waah bi ji tijikaar kina na, le upii ubaa joo ni tulalee u kpa kidaak sakpen na ki nan di kpir Yesu aayil paab. Tulalee ngbaan nan bi kpalba nyaan u bi yin u ke alabasta na ponn ni la. ⁸ Waadidiliib aah kan kina na, le bi gee lijuul, ki len ke, “Ba ɲa u bii tulalee ngbaan kina? ⁹ Ti ba ga ɲmaa di u kooh ki kan ilik sakpen ki di tii bigiim.”

¹⁰ Yesu nan bee baah len pu na, le ki baa bi, “Ba ɲa ni muk upii ngbaan kina? U tun lituln li ɲan na le ki tii mi. ¹¹ Bigiim ga li bi ni chee n-yoonn məmək. Mma aan li bi ni chee n-yoonn məmək. ¹² Waah di tulalee ngbaan kpir nwon pu na, u toor mi ke bi ti sub mi la. ¹³ M tuk nimi mbamən la, baah ga moon tibənyaan tee nin chee itingbaan məmək ni na, bi ga len waah ɲa pu na ke binib li teer waabər.”

Judas aah ban ke u kooh Yesu pu na

(Mak 14.10-11; Luk 22.3-6)

¹⁴ Le Yesu aadidiliib kipiik ni bilee ponn ni ubaa, bi yin u ke Judas Iskariot, buen Uwumbər aatotoorninkpiib chee, ¹⁵ le ki ti baa bi, “M yaa di Yesu ɲa niɲaal ni kan, ni ga tii mi ba?” Le bi kahn tikur aamobil piitaa ki di tii u. ¹⁶ Liyaadaal ngbaan le u piin ki bi ban nsan mu u ga di Yesu ɲa biɲaal ni na.

Yesu ni waadidiliib aah jin njim ngbaan pu na

(Mak 14.12-21; Luk 22.7-13, 21-23; Jənn 13.21-30)

¹⁷ Lakr-jer aajim, buyoonn bi ga njmə boroboro u kaa kpa nnyək na aajan aawiindaal, le Yesu aadidiliib dan nan baa u, “Aa ban ke ti gor njim ngbaan aajikaar la chee ki tii si?”

¹⁸ Le u bui bi, “Ni li cha kitiɲ ngbaan ni, uja ubaa chee man, ki ti bui u, ‘Uməməkər bui ke waayoonn fuu a. U ni waadidiliib ga dan nan ji Lakr-jer aajim aado.’ ”

¹⁹ Le Yesu aadidiliib ɲa waah tuk bi pu na, le ki gor njim ngbaan aajikaar.

* 26:2 : Israel yaab nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbər nan nyan bi tinaagbiir ni, Ijpt aatiɲ ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

²⁰ Kijook aah joor na, le Yesu ni waadidiliib kipiik ni bilee nan kal ke bi ji tijikaar ngbaan. ²¹ Baah bi ji na, le u bui bi, “M tuk nimi mbamɔn la, ni ponn ni ubaa ga kooh mi.”

²² Waah len kina na, le bisui bii sakpen. Le bi mɔmɔk baa u ubaaba ubaaba, “Ndindaan, ni ye min la aa?”

²³ Le u bui bi, “M ni unii u kpaani ji lisambil libaa ni na le ga kooh mi. ²⁴ Min Unibɔn Aabo ga kpo ke naah ɲmee Uwumbɔr Aagbaɲ ponn ni ke m ga kpo pu na. Uja u ga kooh mi na ma kan, tibɔbir ga li bi u pu; bi yaa kaa ba ma u kan, ni ba soor ki tii u.”

²⁵ Le Judas, u ga kooh u na, baa u, “Umɔmɔkr, ni ye min la aa?”

Le Yesu bui u, “Ni ye saah len pu na.”

Tidindaan aajim

(Mak 14.22-26; Luk 22.14-20; 1 Korint Yaab 11.23-25)

²⁶ Baah bi ji tijikaar na, le Yesu yoor boroboro, le ki doon Uwumbɔr, ki gii, ki di tii waadidiliib, ki bui bi, “Gaa ki li ɲmɔ man. Nwon le na.”

²⁷ U nan yoor kiyinyook mu, le ki doon Uwumbɔr, ki di tii bi, le ki bui bi, “Ni mɔmɔk nyu man. ²⁸ Maasin le na. Maasin pu, le Uwumbɔr puu tipuupɔln ki tii nimi. Maasin ga nya binib pam aatunwanbir pu, aan Uwumbɔr di cha pinn bi. ²⁹ M tuk nimi la, maan ki nyu ɲsubil aanyun ngbaan, ki ti saa bundaln m ni nimi ga kpaan nyu mu nsanpɔɔn ni, Nte Uwumbɔr aanaan ni na.”

³⁰ Le bi gaa Uwumbɔr aalahn, ki buen Olif aasui aajool paab.

Yesu aah bui ke Piita ga nee u pu na

(Mak 14.27-31; Luk 22.31-34; Jɔnn 13.36-38)

³¹ Yesu nan bui bi, “Kinyeek kee, ni mɔmɔk ga san ki cha mi. Ni ɲmee Uwumbɔr Aagbaɲ ni ke ‘Uwumbɔr ga ku upihdaan, le ipiih yaa.’† ³² Buyoonn Uwumbɔr ga fikr mi nkun ni na, le m ga loln ni pu nsan ki buen Galilee aatiɲ ni.”

³³ Le Piita bui u, “Bi mɔmɔk yaa san ki cha si kan, mma aan san cha si.”

³⁴ Le Yesu bui u, “M tuk si mbamɔn la, kinyeek kimina, aa ga len nfum mutaa ke saa nyi mi le ukooja nin wii.”

³⁵ Le Piita bui u, “Bi yaa po ban bi ku m ni si kan, maan len ke maa nyi si.”

Le waadidiliib mɔmɔk mu len kina.

Yesu aah mee Uwumbɔr pu na

(Mak 14.32-42; Luk 22.39-46)

³⁶ U ni waadidiliib nan ti fuu nibaa chee, le bi yin nima chee ke Getsemame. Le u bui bi, “Kal do man, aan m buen nibaa chee ki ti mee Uwumbɔr.” ³⁷ Le u di Piita ni Sebedee aajapotiib bilee na buen. Le usui bii sakpen ki ti nyaɲ. ³⁸ Le u bui bi, “Nsui bii ki ti nyaɲ. Ni wu ke nkun aah wu pu na. Kaln do man, ki li lik man.”

³⁹ Le u foor siib, ki doon lichichikr, le ki mee Uwumbɔr, “Nte, aa yaa kii kina kan, nyan mi falaa u choo na ni. Tɔ, ɲa saageehn, ki taa ɲa maageehn.”

⁴⁰ Le u gir buen waadidiliib bitaa ngbaan chee, ki ti mui bi dɔ geen; le u baa Piita, “Naa ɲmaa li ka lik kikir kibaa aa? ⁴¹ Ni li ka lik man, aan ki li mee Uwumbɔr, aan ki taa koo ntɔɲ ni. Nisui ban ke ni li lik, le tiwon aa pɔɔ.”

⁴² Le u ki foor siib, ki ki mee Uwumbɔr, le ki bui ke, “Nte, ni yaa kaa ye m nyan falaa u choo na ni kan, cha saageehn ɲa.” ⁴³ Le u ki gir buen waadidiliib chee, ki ti mui bi ki dɔ geen; ngeen nan joo bi sakpen a.

⁴⁴ Le u siir cha bi, le ki ki foor siib, ki ki mee Uwumbɔr taataa, ki ki bui u tibɔr tichachaan ngbaan. ⁴⁵ Le u ki gir buen waadidiliib chee, ki ti baa bi, “Ni beenin fuur, ki dɔ geen la aa? Lik man, n-yoonn fuu a. U kooh min Unibɔn Aabo ki di ɲa titunwanbirdam aajaal ni la.

⁴⁶ Fii, ti li cha man. Lik, uja u kooh mi na peeni a.”

Baah chuu Yesu pu na

(Mak 14.43-50; Luk 22.47-53; Jɔnn 18.3-12)

† 26:31 : Lik Sekaria 13.7.

⁴⁷ Waah laa bi len kina na, le Judas u ye waadidiliib kipiik ni bilee ponn ni ubaa na fuu ni. Le kinipaak dii u. Bi nan joo kijaak aajum ni jagbaali mam. Bi nan nyan ni Uwumbør aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib chee la. ⁴⁸ Judas u kooh Yesu na nan bui kinipaak ngbaan ke bi yaa ti kan u moor unii u aatakpiln[‡] na kan, uma le na, bi chuu u.

⁴⁹ Baah fuu ni Yesu ni waadidiliib aah bi nin chee na, le Judas kpaan buen Yesu chee, le ki ti bui u, “Uməməkr, aa pəə əə?” le ki moor utakpiln.

⁵⁰ Le Yesu bui u, “Njə, aa chuun kinye?”

Le bi dan nan chuu Yesu mpəən. ⁵¹ Le Yesu aadidiliib ponn ni ubaa yoor waajaak aajuk ki gaa per Uwumbør aatotoorninkpel aanaagbiija aatafal. ⁵² Le Yesu bui u, “Di saajuk ngbaan ki di fu kijuchook ni. Binib bimək yoor kijaak aajuk na, kijaak aajuk le ga ku bi. ⁵³ Saa nyi ke m yaa mee Nte Uwumbør kan, u ga tun ni bituuntiib bi jer njichur kipiik ni njilee na m chee dandana aa? ⁵⁴ M mu yaa njə kina kan, maan gbiin Uwumbør Aagbarj aah len pu na ke m ga ji falaa u choo na.”

⁵⁵ N-yoonn ngbaan le u baa kinipaak ngbaan, “Ni joo kijaak aajum, ni njichakukul ni nan chuu mi ke maah ye ufifiir le na aa? M nan bi Uwumbør Aadichal ni iwiin məmək, ki tuk binib Uwumbør aabər, le naa chuu mi. ⁵⁶ Tə, nimina məmək njə ke ni gbiin Uwumbør aabənabtiib aah nan njmee pu na.”

Le waadidiliib məmək san cha u.

Juu yaab aaninkpiib aah jin Yesu tibər pu na

(Mak 14.53-65; Luk 22.54-55, 63-71; Jənn 18.13-14, 19-24)

⁵⁷ Binib bi nan chuu Yesu na nan di u buen Uwumbør aatotoorninkpel Kayafas aadichal ni, Uwumbør aakaal aaməmək ni Juu yaab aaninkpiib aah kuun nin chee na. ⁵⁸ Le Piita paa Yesu pu, ki bi dandar, le ki ti fuu Uwumbør aatotoorninkpel aachiln ni, le ki koo ni, ki ti kal butəb aajab chee ke u lik naah ga ti doo pu na. ⁵⁹ Le Uwumbør aatotoorninkpiib ni bibəjirb aaninkpiib məmək ban binib bi ga məln inyamən ki paan Yesu na, aan bi kan waataani ki ti ku u na. Le biseeraadam pam dan nan məln inyamən paan u. ⁶⁰ Bi mu aa kan waataani. Kookoo yaan le binyaməndam bilee dan nan bui bi ⁶¹ ke uja ngbaan bui ke u ga njmaa gbaa wii Uwumbør Aadichal, ki ki maa ki iwiin itaa daal.

⁶² Le Uwumbør aatotoorninkpel fii sil, ki baa Yesu, “Saan len tibaa aa? Binib ngbaan aah bii si pu na, ti gbii aan taa gbii?” ⁶³ Le Yesu si njmin. Le Uwumbør aatotoorninkpel bui u, “Puu Uwumbør u fu na pu, aa ye Uwumbør Aajapəən Kristo u Uwumbør lee u na aan saa ye?”

⁶⁴ Le Yesu bui u, “Ni ye saah len pu na. M tuk nimi la, n-yoonn mu choo na, ni ga kan min Unibən Aabo ka Uwumbør aanjangii wəb, ki ga kan mi ntaalangbam ni paacham ki choo.”

⁶⁵ Waah len kina na, le Uwumbør aatotoorninkpel chuu kar ubaa aawanpeenkaan, le ki bui ke, “U di ubaa njənj Uwumbør la. Taa ki ban seeraadam. Ni njun waah sii Uwumbør pu na. ⁶⁶ Ni dak kinye?”

Le bi bui ke, “U njeer ti ku u la.”

⁶⁷ Le bi teei timəətan njə unibil wəb, le ki gbaa u. Bibaa mu gbaa u ntapam, ⁶⁸ ki bui u, “Kristo ngbaan, lem Uwumbør aabənabr aaliin ki tuk timi, ulau faa si.”

Piita aah nee Yesu pu na

(Mak 14.66-72; Luk 22.56-62; Jənn 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Piita nan ka lichiln ni. Le usapəən u ye ututunn na dan nan bui u, “Aa mu nan bi Yesu u ye Galilee aati nj aanii na chee.”

⁷⁰ Le u nee bi məmək aanimbil ni ki bui u, “Maa nyi saah len pu na aatataa,” le ki buen kikaakpaak ni. ⁷¹ Le usapəən uken mu ti kan u, le ki bui binib bi bi nima chee na, “Uja wee mu nan bi Yesu u ye Nasaref aati nj aanii na chee.”

⁷² Le u ki nee ki puu Uwumbør ke waa nyi u.

[‡] 26:48 : Israel yaab nan doon binaabitiib kina le ki mək ngeehn.

⁷³ Le ni kpee siib, le binib bi si nima chee na dan nan bui u, “Ni ye mbamɔn, aa ye waadidiliib ponn ni ubaa la; saaliin ni baaliin kpaan la.”

⁷⁴ Le u ki puu Uwumbɔr, le ki bui ke, “Maa nyi uja ngbaan. M yaa mɔn nnyamɔn kan, Uwumbɔr daa ntafal.”

Libuul ngbaan ni le ukooja wii. ⁷⁵ Le Piita teer Yesu aah ba tuk u pu na ke, “Aa ga len nfum mutaa ke saa nyi mi, le ukooja nin wii.” Piita nan nyan lipaal, ki ti wii sakpen.

27

Baah nan di Yesu di buen Pailat aanimbiin ni pu na

(Mak 15.1; Luk 23.1-2; Jɔnn 18.28-32)

¹ Ki woln kitaak le Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib mɔmɔk kpokl baah ga ɲa pu ki ku Yesu na. ² Le bi buu u tikululn, ki di u buen kitij ngbaan aaninkpel chee, bi yin u ke Pailat, ki ti di ɲa uɲaal ni.

Judas aah ku ubaa pu na

(Lituln 1.18-19)

³ Tɔ, Judas u kooh Yesu na aah kan ke bi ga ku Yesu na, le u jer waalandak, le ki ki giin ni tikur aamombil piitaa ngbaan ke u ti di tii Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib, ⁴ le ki bui bi, “M tun titunwanbir la. M kooh unii u kaa kpa taani na ke bi ti ku u.”

Le bi bui u, “Naa ye timi aabɔr. Ni ye saabɔr la.”

⁵ Le u di ɲimombil ngbaan di lii Uwumbɔr Aadichal ni, ki siir cha bi, le ki buen ti leen ubaa ɲɲmin le ki kpo.

⁶ Le Uwumbɔr aatotoorninkpiib pii ɲimombil ngbaan ki bui ke, “Ni ye nsin aamombil la. Timi aakaal aa kii ke ti di kina aamombil ɲa Uwumbɔr aamombil ni.” ⁷ Le bi kpokl baah ga ɲa ɲi pu na, le ki di ɲi daa Kiyakmaabuuk aapepel ke bi ti li sui bicham nima. ⁸ Nima pu, le bi yin nima chee ke “Nsin aatij” ki nan saa dandana wee.

⁹⁻¹⁰ Le ni gbiin Uwumbɔr aabɔnabr Jeremia aah nan len pu na ke, “Bi di tikur aamombil piitaa le daa kiyakmaabuuk aapepel, Uwumbɔr aah tuk bi pu na. ɲimombil ngbaan ye unii aadaak, Israel yaab ngem aah len ke bi ga daa u pu na.”*

Pailat aah jin Yesu tibɔr pu na

(Mak 15.2-5; Luk 23.3-5; Jɔnn 18.33-38)

¹¹ Bi nan di Yesu ti siin kitij ngbaan aaninkpel Pailat aanimbiin ni. Le Pailat baa u, “Aa ye Juu yaab aabɔr la aa?”

Le u bui u, “Saah len pu na, ni ye kina.” ¹² Le Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib bii Yesu. Le waa len tibaa.

¹³ Le Pailat baa u, “Saa ɲun baah bii si sakpen pu na aa?”

¹⁴ Le Yesu si ɲmin, kaa len tibaa. Le ni gar Pailat pam.

Baah len ke bi ga ku Yesu pu na

(Mak 15.6-15; Luk 23.13-25; Jɔnn 18.39-19.16)

¹⁵ Njim ngbaan aayoonn yaa nan saa kan, Pailat ga nyan unaagbiiija u kinipaak ban u na ki lii. ¹⁶ N-yoonn ngbaan unaagbiiija u kpa liyimbil na nan bi kiyondiik ni. Bi nan yin u ke Barabas. ¹⁷ Kinipaak aah kuun na, le Pailat baa bi, “Ni ban m nyan ɲma kiyondiik ni? Barabas le aan Yesu u bi yin u ke Kristo ngbaan na?” ¹⁸ Pailat nan bee ke bi kpa lipiipoln Yesu pu, nima le cha bi di u ɲa uɲaal ni.

¹⁹ Buyoonn u bi ji Yesu tibɔr na, Pailat aapuu nan di unii tun ni, ke u li nyi ki taa ɲa uja nyaan ngbaan nibaa; ke uja ngbaan pu, u daɲ tidaj ti muk u sakpen na kinyeek na.

²⁰ Le Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib bui kinipaak ngbaan ke bi tuk Pailat ke u di Barabas lii, ki ku Yesu. ²¹ Tɔ, le Pailat ki baa bi, “Bijab bilee ngbaan ponn ni, m ga di ulau lii?”

Le bi bui u, “Di Barabas lii.”

* 27:9-10 : Lik Sekaria 11.12-13.

²² Le Pailat baa bi, “Yesu u bi yin u ke Kristo ngbaan na, m ga ŋa u kinye?”

Le bi mɔmɔk bui u, “Kpaa u ndɔpuinkoo pu.”

²³ Le u ki baa bi, “Ba ŋa? U tun bakaa bayoo?”

Le bi moo tar mpɔɔn pu ke, “Kpaa u ndɔpuinkoo pu,” le ki ban bi ŋma tijar.

²⁴ Pailat mu kan ke waan ŋmaa ŋa nibaa, le ki ban nnyun, ki ŋir uŋaal binimbil ni, ki len ke, “Uja nyaan ngbaan aasin aa bi ŋŋaal ni. Ni ye nimi aabɔr la.”

²⁵ Le bi mɔmɔk bui u, “Cha waasin li bi timi, ni timi aabim aarjaal ni.”

²⁶ Le Pailat nyan Barabas lii, ki cha waajab lue Yesu ŋinaalab, le ki di u ŋa birjaal ni, bi ti kpaa u ndɔpuinkoo pu.

Butɔb aajab aah yook Yesu pu na

(Mak 15.16-20; Jɔnn 19.2-3)

²⁷ Butɔb aajab ngbaan nan di Yesu koo Pailat aadichal ni, le ki kuun ni bijab bi gur na ki nan gob u. ²⁸ Le bi chuu peer waawanpeenkaan, ki di libɔkumaln peen u, ²⁹ le ki di ikokon luu kiyikpupuk, ki di chir ŋu, ki di lidabil ŋum uŋangii ni ke ubɔr na, le ki gbaan unimbiin ni, ki ŋa u mbɔnyun, ki bui u, “Juu yaab Aabɔr, aa pɔɔ ɔɔ?” ³⁰ le ki teei timɔɔtan lɔe u, le ki gaa lidabil ngbaan ki di faa uyil paab. ³¹ Baah ŋa u mbɔɔnyun ki ti doo na, le bi chuu peer libɔkumaln ngbaan, le ki di waawanpeenkaan peen u, le ki joo u cha, bi ti kpaa u ndɔpuinkoo pu.

Baah kpaa u ndɔpuinkoo pu pu na

(Mak 15.21-32; Luk 23.26-43; Jɔnn 19.17-27)

³² Baah cha na, le bi kan uja ubaa, u ye Sairene aatir aanii, aan bi yin u ke Simonn na. Le bi chuu u mpɔɔn ke u tun Yesu aadɔpuinkoo. ³³ Le bi ti fuu nibaa chee. Bi yin nima chee ke Golgota. Golgota aatataa le ye ke “Kiyikpaŋ aapepel.” Baah fuu nima chee na, ³⁴ le binib bibaa di ndaan ni nnyɔk ki di ŋmal tɔb ponn ni, ki di tii Yesu ke u nyun. Waah lak lik na, le u yii, kaa nyun.

³⁵ Le butɔb aajab ngbaan kpaa u ndɔpuinkoo pu, ki di waawanpeenkaan ti yakr tɔb, le ki too inaan ke bi lik bimɔk aah ga kan ni na,† ³⁶ le ki ka lik u. ³⁷ Bi nan ŋmee kigbaŋ budabu cha bi ku u na, ki di tam waadɔpuinkoo pu, uyil paab. Kigbaŋ ngbaan len ke, “Yesu u ye Juu yaab Aabɔr na le na.” ³⁸ Le bi di bififiirb bilee mu kpaa idɔpuinkee pu. Bi nan di ubaa kpaa uŋangii wɔb, ki di uken kpaa uŋangan wɔb.

³⁹ Le binib bi jer nima chee na sii u, ki gbakr biyil, ⁴⁰ le ki bui u, “Si u len ke aa ga gbaa wii Uwumbɔr Aadichal ki ki maa li iwiin itaa na, aa yaa ye Uwumbɔr Aajarɔɔn kan, sunn ni ndɔpuinkoo pu, ki ŋmar.”

⁴¹ Le Uwumbɔr aatotoorninkpiib, ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb, ni Juu yaab aaninkpiib mu ŋa u mbɔɔnyun, ki bui ke, ⁴² “U nan gaal biken lir, kaan ŋmaa gaa ubaa lii ki ŋmar. U yaa ye Juu yaab Aabɔr kan, u sunn ni ndɔpuinkoo pu, aan ti gaa u ki kii. ⁴³ U gaa Uwumbɔr ki kii, ki bui ke u ye Uwumbɔr Aajarɔɔn. Uwumbɔr yaa ban u kan, cha u gaa u lii dandana.”

⁴⁴ Le bififiirb bi bi di kpaa u chee idɔpuinkee pu na mu sii u kina.

Yesu aah kpo pu na

(Mak 15.33-41; Luk 23.44-49; Jɔnn 19.28-30)

⁴⁵ Nwiin kaasisik ni le itingbaan mɔmɔk bɔln, ki ti saa nwiin aah kpar pu na. ⁴⁶ Nwiin aah kpar na, le Yesu teen mpɔɔn pu, “Eli, Eli, lama sabaktani.” Naatataa le ye ke, “Maawumbɔr, Maawumbɔr, ba pu aa siir cha mi?”‡

⁴⁷ Binib bi si nima chee na aah ŋun waah teen pu na, le bibaa bui ke, “Uja ngbaan yin Elaija la.” ⁴⁸ Libuul ngbaan ni le bi ponn ni ubaa san buen ki ti yoor nkiisuk, ki nan di bɔn ndaan mu mɔɔn na ni, le ki di ŋa lidabil pu ki di ŋa umɔb chee ke u moor.

⁴⁹ Le binib bi gur na bui ke, “Di cha. Cha ti lik ke Elaija ga dan nan gaa u lii aan waan dan.”

† 27:35 : Lik Ilahn 22.18. ‡ 27:46 : Lik Ilahn 22.1.

⁵⁰ Le Yesu ki teen mpɔɔn pu, le ki cha waawiin nyan, le ki kpo.

⁵¹ N-yoonn ngbaan, le likekeln li yakr Uwumbɔr aadiik ni nfum mulee na chuu kar paacham ki ti saa kitiŋ. Le kitiŋ deŋ, le ŋitakpasakpiin chuu war. ⁵² Ŋikaakul ngem mu chuu piir, le Uwumbɔr aanib bi nan kpo na pam fikr nkun ni, ki nyan ŋikaakul ngbaan ponn ni. ⁵³ Buyoonn Yesu fikr nkun ni na, le bi koo Jerusalem aatiŋ ni, ki di bibaa mɔk binib pam.

⁵⁴ Butɔb aajab aaninkpel, ni binib bi bi u chee ki si kii Yesu na aah kan kitiŋ aah deŋ pu na, ki kan tiwan nimɔk ŋa na, le ijawaan chuu bi sakpen. Le bi bui ke, “Mbamɔn, u sil ye Uwumbɔr Aajapɔɔn la.”

⁵⁵ Bipiib pam mu nan bi nima, ki si dandar, ki si lik. Bi nan ye bipiib bi nyan ni Galilee aatiŋ ni ki dii Yesu, ki tun lituln ki ter u na. ⁵⁶ Bi ponn ni ubaa ye Mari Magdalene; uken mu ye Mari, u ye Jems ni Josef aana na; uken mu ye Sebedee aajapɔtiib aana.

Baah sub Yesu pu na

(*Mak 15.42-47; Luk 23.50-56; Jɔnn 19.38-42*)

⁵⁷ Kijook aah joor na, le uwankpadaan ubaa, u ye Arimatea aatiŋ aanii na fuu ni. Bi yin u ke Josef. U mu nan dii Yesu. ⁵⁸ Le uja ngbaan buen Pailat chee ki ti bui u, “Tiin mi Yesu aawon.” Le Pailat bui waajab ke bi di ti tii u. ⁵⁹ Le Josef yoor Yesu aawon, ki di poo likekenyaan ni, ⁶⁰ ki di ti sub kitakpaluŋ ni. Kitakpaluŋ ngbaan le Josef nan cha bi gbii ki, uma ubaa pu. Baa nan kee sub unii ubaa ki ponn ni. Waah di Yesu sub na, le u di litakpasakpeln li pee na, ki di leŋ mbisamɔb, le ki buen. ⁶¹ Le Mari Magdalene ni Mari uken mu bi nima chee, ki ka gbɔk kitakpaluŋ ngbaan.

Bikikiirb aah kii Yesu aakaakul pu na

⁶² Le ki woln Juu yaab aakpaakool daal, le Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni Farisii yaab kuun Pailat chee, ⁶³ le ki bui u, “Timi aaninkpel, ti teer ke unyamɔndaan ngbaan aah nan bi na, u nan bui ke u yaa kpo kan, iwiin itaadaal u ga fikr nkun ni. ⁶⁴ Nima pu na, cha bijab li kii waakaakul, ki ti saa iwiin itaa daal, waadidiliib taa dan nan kur u, ki bui binib ke u fikr nkun ni la. Bi yaa ŋa kina kan, kookoo aanyamɔn mue ga jer njan yoo.”

⁶⁵ Le Pailat bui bi, “Tɔ, yoor bikikiirb, ki li cha man, ki ti cha bi li kii waakaakul naah ban pu na.”

⁶⁶ Le bi buen ki ti dab litakpal li leŋ likaakul aamɔb na, ki cha bikikiirb ka kii li.

28

Yesu aah fikr nkun ni pu na

(*Mak 16.1-10; Luk 24.1-12; Jɔnn 20.1-10*)

¹ Juu yaab aakpaakool aah jin ki woln kitaak na, le Mari Magdalene ni Mari uken na buen ti lik likaakul ngbaan kichakpinaanyeeke ni. ² Le kitiŋ deŋ sakpen; ba pu? Uwumbɔr aatuun ubaa nan nyan ni paacham, le ki nan chuu lekr litakpal ngbaan, le ki kal li pu. ³ U nan moor lak lak ke utaal aah moor pu na. Waawanpeenkaan piin chain ke nkokoyon na. ⁴ Bikikiirb aah kan u na, le ijawaan chuu bi sakpen, le biwon gbaa, le bi lir ki fik.

⁵ Le Uwumbɔr aatuun ngbaan bui bipiib ngbaan, “Ni taa san ijawaan man. M nyi ke ni ban Yesu u bi nan kpaa u ndɔpuinkoo pu na la. ⁶ Waa bi do. U fikr nkun ni, waah nan len pu na. Dan man ki nan lik waah ba dɔ nin chee na, ⁷ aan ki buen mala ki ti tuk waadidiliib ke u fikr nkun ni a, ki loln bi pu nsan ki cha Galilee aatiŋ ni. Bi ga ti kan u nima. Nimina le m ban m tuk nimi.”

⁸ Bipiib ngbaan nan san ijawaan, ki mu tee kpa mpopiin pam. Le bi siir likaakul chee mala, ki san buen ke bi ti tuk Yesu aadidiliib Uwumbɔr aatuun ngbaan aah tuk bi pu na.

⁹ Baah cha na, le Yesu ton bi nsan ni, le ki doon bi. Le bi gbaan unimbiin ni, ki joo u, le ki dooni u. ¹⁰ Le u bui bi, “Taa san ijawaan man. Li cha ki ti tuk maadidiliib ke bi li cha Galilee. Bi ga ti kan mi nima chee.”

Bikikiirb aah mɔln inyamɔn pu na

¹¹ Bipiib ngbaan aah cha na, le bikikiirb bi nan kii Yesu aakaakul na buen Jerusalem, ki ti tuk Uwumbør aatotoorninkpiib tiwan nimək ɲa na. ¹² Le Uwumbør aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib kuun tɔb chee, le ki kal ki kpokl, le ki nyan ɲimombil pam, ki di tii bikikiirb ngbaan, ¹³ le ki bui bi, “Li cha man ki ti ɲmann binib ke naah dɔ geen kinyeek na, le waadidiliib dan ki nan nyan u likaakul ni. ¹⁴ Kitiɲ aaninkpel yaa ɲun ke ni len ke ni dɔ geen, ki yaa jin nimi tibør kan, ti ga nyan nimi.”

¹⁵ Le bikikiirb ngbaan gaa ɲimombil ngbaan, le ki buen ti tuk binib ke Yesu aadidiliib dan nan nyan waawon likaakul ni a. Nima pu le Juu yaab beenin len kina ki nan saa din.

Yesu aah di ubaa mək waadidiliib pu na

(Mak 16.14-18; Luk 24.36-49; Jɔnn 20.19-23; Lituln 1.6-8)

¹⁶ Yesu aadidiliib kipiik ni ubaa na nan buen lijool libaa paab, Galilee aatiɲ ni, Yesu aah nan mək bi nin chee na. ¹⁷ Le Yesu fuu ni bi chee. Baah kan u na, le bi gbaan unimbiin ni ki doon u. Le bibaa mu joo beeni. ¹⁸ Le Yesu bui bi, “Uwumbør tii mi mpɔɔn məmək, paacham ni taab. ¹⁹ Li cha man ɲinibol məmək chee, ki ti ɲa bi maadidiliib, ki muin bi nnyun ni, Nte Uwumbør, ni min Ujapɔɔn, ni Nfuur Nyaan aayimbil pu, ²⁰ ki tuk bi ke bi li keei maah tuk nimi pu na məmək. Teer man ke m bi ni chee n-yoonn məmək, ki nan saa dulnyaa aadoon.”

Tibɔnyaan ti
MAK
ɲmee ti na

Jɔnn u nan muin binib nnyun ni na aabɔr

(Matiu 3.1-12; Luk 3.1-18; Jɔnn 1.19-28)

¹ Tibɔr timina le ye Uwumbɔr Aajapɔɔn Yesu Kristo aabɔnyaan. ² Uwumbɔr aabɔnabr Aisaya nan ɲmee waabɔr ngbaan aah ga piin pu na. U nan ɲmee ke Uwumbɔr bui Waabo ke,

“Maatutunn sɔ. M tun ni u ke u loln ni nsan,
ki nan toor nsan ki siin si.”*

³ Unii ubaa bi nteersakpiin ni ki tar ke,

‘Toor Uwumbɔr aasan man,
ki ɲa waasan mu li tok ki tii u.’ †

⁴ Kina le uja ubaa nyan sil nteersakpiin ni, bi yin u ke Jɔnn. U nan muini binib nnyun ni, le ki mooni ke, “Kpeln nimi aabimbin man aan Uwumbɔr di cha nimi aatunwanbir pinn nimi, le m ga muin nimi nnyun ni.” ⁵ Le kinipaak nyan Judea aatim mɔmɔk ni, ni Jerusalem aatiɲ ni, ki dan u chee, ki nan kpiir baatunwanbir tuk Uwumbɔr. Le Jɔnn muin bi nnyun ni, Jɔɔdann aamɔɔl ni.

⁶ Jɔnn nan pee kikipalk ki bi nan di laakumii aakor luu ki na. U nan di ligbapapaln buu uchaɲ ni. Waajikaar nan ye itoon ni tisiir la. ⁷ U nan mooni kinipaak ngbaan ke, “Unii u jer mi na paan ni m pu la. Maa ɲeer ke m gbiln waanaatak aaymin ki tii u. ⁸ Mma muin nimi nnyun ni la. Uma le ga nan di Uwumbɔr Aafuur Nyaan gbiin nimi.”

Waah muin Yesu nnyun ni pu na

(Matiu 3.13-4.11; Luk 3.21-22; 4.1-13)

⁹ N-yoonn ngbaan le Yesu nyan Nasaref, kitij ki bi Galilee ni na, ki dan Jɔnn chee. Le Jɔnn muin u nnyun ni, Jɔɔdann aamɔɔl ni. ¹⁰ Yesu aah nyan nnyun ni na, le u kan kitaapaak chuu piir, le ki kan Uwumbɔr Aafuur Nyaan sunn ni ki nan tɔɲ u pu, ki naahn linanjel. ¹¹ Le nneel nyan ni paacham ki len ke, “Aa ye Njapɔɔn u m gee si na la. Nnimbil gbiin si.” ‡

¹² N-yoonn ngbaan le Uwumbɔr Aafuur Nyaan di Yesu buen nteersakpiin ni. U nan ti bi nima iwiin imonko ilee la. Le kinimbɔɲ tɔɲni u nima. ¹³ Timoor ni aapeel mu nan bi nima. Le Uwumbɔr aatuuntiib nyan ni paacham ki dan nan ɲa u tiɲann.

¹⁴ Le binib nan chuu Jɔnn ki di u ɲa kiyondiik ni. Nee aapuwɔb, le Yesu buen Galilee aatiɲ ni, ki ti mooni Uwumbɔr aabɔnyaan, ¹⁵ le ki bui ke, “N-yoonn fuu a. Uwumbɔr aanaan peen ni a. Kpeln nimi aabimbin man, ki gaa tibɔnyaan tee ki kii man.”

Yesu aah yin bijanbam binaa pu na

(Matiu 4.12-22; Luk 4.14-15; 5.1-11)

¹⁶ Yesu nan chuun kpak Galilee Aanyusakpem aagbaan, le ki ti kan Simonn ni unaal Andru bi mae kipɔɔk nnyun ni; bi ye bijanbam la. ¹⁷ Le Yesu bui bi, “Dii mi man, aan m cha ni ban binib ki nan tii Uwumbɔr.” ¹⁸ Waah len kina na, libuul ngbaan ni le bi siir cha baapɔr, ki dii u.

¹⁹ Le u foor siib ki kpee, le ki kan Jems ni unaal Jɔnn, bi ye Sebedee aajapɔtiib na. Bi nan bi baarɔb ponn ni, ki bi leɲni baapɔr. ²⁰ Libuul ngbaan ni le Yesu yin bi. Le bi siir cha bite Sebedee ni waatutum burɔb ngbaan ponn ni, le ki dii Yesu.

Yesu aah nyan tiyayaar uja ni pu na

(Luk 4.31-37)

* 1:2 : Lik Malakai 3.1. † 1:3 : Lik Aisaya 40.3. ‡ 1:11 : Lik Aisaya 42.1.

²¹ Le bi ti fuu Kapenaum aatiŋ ni. Juu yaab aakpaakool daal, le Yesu koo mmeen aadiik ni, ki tuk binib Uwumbør aabør. ²² Waah tuk bi tibør ti na, le ni gar bi pam. U tuk bi ke unii u kpa Uwumbør aapwøn na la, kaa tuk bi ke Uwumbør aakaal aamømækb aah tuk bi pu na.

²³ Le uja u tiyayaar joo u na bi mmeen aadiik ngbaan ni, ²⁴ le ki teen ke, “Sin Yesu u ye Nasaref aatiŋ aanii na, aa ban ba ti chee? Aa dan aa nan ŋa timi fam la aa? M nyi si. Aa ye Uwumbør aanii u ye chain na la.”

²⁵ Le Yesu kae tiyayaar ngbaan, ki len ke, “Ŋmim. Di uja ngbaan lii.”

²⁶ Le tiyayaar ngbaan cha uja ngbaan aawon gbaa, le ki teen mpwøn pu, ki di u lii. ²⁷ Le ni gar bi mømæk pam. Le bi baa tøb, “Ba sɔ? Ni ye mmæk m pwøn la aa? U kpa mpwøn, le ki tuk tiyayaar ke ti di binib lii, le ti kii waamøb.”

²⁸ Nima pu na, Yesu aayimbil nan moon Galilee aatingbaan mømæk ni.

Yesu aah tii bibum pam laafee pu na

(Matiu 8.14-17; Luk 4.38-41)

²⁹ Yesu ni binib bi dii u na nan nyan mmeen aadiik ngbaan ni, le ki buen Simonn ni Andru aadichal ni. Jems ni Jøn mu nan dii bi. ³⁰ Le Simonn aapuu aana bun, ki dɔ kidiik ni. Le uwon ton. Le bi tuk Yesu ke u bun la. ³¹ Le Yesu buen u chee, ki ti chuu uŋaal, ki fiin u kaan. Le uwon sɔŋ. Le u chann bi tichann.

³² Liyaadaal aajook, buyoonn nwiin lir na, binib nan dan Yesu chee, le ki joo ni bibum mømæk, ni tiyayaar aah joo binib bi na mømæk. ³³ Kitiŋ ngbaan aanib mømæk nan kuun nima, Simonn ni Andru do linampal. ³⁴ Bibum ngbaan nan wiir pam ki nan kpa iween aabɔŋ aabɔŋ na, le Yesu cha bi pæk, ki nyan tiyayaar aah joo binib bi na mu. Tiyaayar ngbaan aah nan nyi waah ye unii u na, waa nan tii ti nsan ke ti len tibaa.

Yesu aah tuk binib Uwumbør aabør Galilee aatim ni pu na

(Luk 4.42-44)

³⁵ Njan aakooja aah wii na, le Yesu fii ki nyan lipaal, ki buen nibaa chee, le ki ti bi nima ubaa ki mee Uwumbør. ³⁶ Naah woln kichakpiik ni na, le Simonn ni ujtɔtib mu fii ki nyan, ki bi ban u, ³⁷ le ki ti kan u, le ki bui u ke, “Binib mømæk bi ban si la.”

³⁸ Le u bui bi, “Cha ti buen ntɔm muken ni, aan m ti tuk bi mu Uwumbør aabør. Nima le cha m nyan ni Uwumbør do.”

³⁹ Le u buen Galilee aatim mømæk ni, ki koo mmeen aadir ni, ki tuk binib Uwumbør aabør, le ki nyan tiyayaar binib ponn ni.

Yesu aah cha ukøndaan pæk pu na

(Matiu 8.1-4; Luk 5.12-16)

⁴⁰ Ukøndaan ubaa nan dan Yesu chee, le ki nan gbaan unimbiin ni, ki gar u ke u ter u, le ki bui u ke, “Aa yaa gee kan, aa ga ŋmaa cha m pæk.”

⁴¹ Le kinimbaak chuu Yesu. Le u taln uŋaal, ki meeh u, ki bui u, “M gee. Aa pæk.”

⁴² Libuul ngbaan ni le u pæk, kaa ki ye ukøndaan. ⁴³ Le Yesu bui u ke u li cha, ki sur u mbamøm ke, ⁴⁴ “Li nyi ki taa tuk unii ubaa. Li cha Uwumbør aatotoor chee, ki ti di aabaa mæk u, ki toor kitork tii Uwumbør ke Moses aakaal aah len pu na. Nima le ga mæk binib ke aa pæk a.”

⁴⁵ Le uja ngbaan buen, ki joo tibør ngbaan tuk binib mømæk. Waah ŋa kina na, le Yesu aa ki ŋmaa koo kitiŋ kibaa ni, binib aanimbil ni. U nan gur bi kipæk ni la. Le binib nya itingbaan mømæk ni, ki chaa u chee.

2

Yesu aah cha uja u aawon faan na pæk pu na

(Matiu 9.1-8; Luk 5.17-26)

¹ Iwiin ilee aah jer na, le Yesu ki gir buen Kapenaum aatiŋ ni. Le binib ŋun ke u bi linampal. ² Le kinipaak kuun ni nima chee. Baah wiir pu na, mpaan aa nan ki gur mbisamøb chee, ubaa ki sil. Le u tuk bi Uwumbør aabør. ³ Waah bi tuk bi Uwumbør aabør na, le binib bibaa fuu ni, ki luln ni unii u aawon faan na likekeln ni. Binib binaa le nan luln

ni u. ⁴ Kinipaak ngbaan pu, baa nan ηmaa koo ni Yesu chee. Le bi jon kidiik paab,* ki chee liboln ki tuur waah si nin chee kidiik ponn ni na, le ki di baah luln ni unii u likekeln ni na ηa liboln ngbaan ponn ni, ki di u bil Yesu aanimbiin ni. ⁵ Le Yesu kan baah gaa u ki kii mbaməm pu na, le ki bui uja u aawon faan na ke, “Maabo, m di cha pinn saatunwanbir.”

⁶ Uwumbər aakaal aaməmək b bibaa nan ka nima, le ki bi dak bisui ni ke, ⁷ “Ba ηa uja wee len kina? U sii Uwumbər la. Ubaa aan ηmaa di cha pinn titunwanbir, see Uwumbər baanja.”

⁸ Le Yesu bee baah dak pu na, le ki baa bi, “Ba ηa ni dak kina nisui ni? ⁹ Maah bui uja u aawon faan na ke m di cha waatunwanbir pinn u na le pəə, aan m yaa bui u ke u fiin ki yoor waawandookaan ki li chuun, le pəə? ¹⁰ M ga mək nimi ke min, Unibən Aabo kpa mpəən dulnyaa wee ni ke m di cha pinn titunwanbir.” Waah len kina na, le u bui uja u aawon faan na ke, ¹¹ “M bui si la, fiin, ki yoor saawandookaan, ki li chaa kun.”

¹² Libuul ngbaan ni le u fii sil, ki yoor waawandookaan, ki nyan lipaal bi məmək aanimbil ni. Le ni gar bi məmək pam. Le bi nyuη Uwumbər ki bui ke, “Taa kee kan kina.”

Yesu aah yin Liifai pu na
(*Matiu 9.9-13; Luk 5.27-32*)

¹³ Yesu nan ki gir buen nnyusakpem ni. Le kinipaak dan u chee. Le u tuk bi Uwumbər aabər. ¹⁴ Waah cha na, le u kan ulampoogaar ubaa u ka baah gaal lampoo nin chee na. Bi yin u ke Liifai, le ute ye Alfeus. Le Yesu bui u, “Li dii mi.” Le u fii, ki dii u.

¹⁵ Nee aapuwb, le Yesu bi Liifai do, ki bi ji tijikaar. Le bilampoogaab ni titunwanbirdam nan wiir, ki dii Yesu. Le bi ponn ni pam mu ka u ni waadidiliib chee, ki bi ji tijikaar. ¹⁶ Le Uwumbər aakaal aaməmək b bibaa, bi ye Farisii yaab na aah kan ke Yesu bi ji bilampoogaab ni titunwanbirdam chee tijikaar na, le bi baa waadidiliib, “Ba ηa u ji bilampoogaab ni titunwanbirdam chee tijikaar?”

¹⁷ Le Yesu ηun baah len pu na, le ki bui bi, “Binib bi kpa laafee na aa ban dəkta, see bi bun na le ban dəkta. Maa dan ke m nan yin bininyaam. M dan ke m nan yin titunwanbirdam bi nan kpeln baabimbin la.”

Kiməlul aabər
(*Matiu 9.14-17; Luk 5.33-39*)

¹⁸ Le Jənn aadidiliib ni Farisii yaab nan bi lulni buməb. Le binib bibaa dan nan bui Yesu ke, “Jənn aadidiliib ni Farisii yaab aadidiliib lulni buməb la. Ba pu saadidiliib ma aa lulni?”

¹⁹ Le u baa bi, “Bicham bi dan bi nan ji ubəndinn aajim na ga ηmaa lul buməb buyoonn upiidinn bi bi chee na aa? Aayii. Buyoonn upiidinn bi bi chee na, baan ηmaa lul buməb. ²⁰ N-yoonn mu choo, le bi ga chuu nyan upiidinn na bi chee mpəən. N-yoonn ngbaan le bi ga lul buməb.

²¹ “Ubaa aan di likekepəln aageln, ki di leη libəkukpokl. U yaa ηa kina kan, likekepəln aageln na ga kar libəkukpokl na. Liboln ngbaan ga waar ki jer njan yaan. ²² Ubaa mu aan di ndawiin, ki di ηa kilookpok ponn ni. U yaa ηa kina kan, kilookpok na ga puu, ki bii. Ndaan na mu ga kpir. Bi ga di ndawiin ki di ηa kilooəη ni la.”

Juu yaab aakpaakool daal aabər
(*Matiu 12.1-8; Luk 6.1-5*)

²³ Juu yaab aakpaakool libaa daal, le Yesu ni waadidiliib bə dii kisaak kibaa ponn ni. Baah chuun ki cha na, le waadidiliib joo tijikaar na geei, bi ti ηmə. ²⁴ Le Farisii yaab nan baa Yesu ke, “Ba ηa saadidiliib ηani kina? Timi aakaal aa kii ke bi ηa kina likpaakool daal.”

²⁵ Le u baa bi, “Naa karn Ubər David aah nan ηa pu na aa? Nkon nan joo u ni waanib. Baa nan kpa tijikaar. ²⁶ Le u koo Uwumbər Aadichal ni, buyoonn Abiatar nan ye Uwumbər aatotoorninkpel na, le ki di Uwumbər aaboroboro ηman, ki joo ti tii waanib mu, bi ηman.

* 2:4 : Bi yaa maa kidiik kan, baa di timoor pinn ki, kaa maa lidikokoln. Bi nan di idə paan puln tidir paab, le ki di titan pər biin. Bi nan maa ηibimbin le ki taa joi kidiik aapaacham.

Baah ŋa kina na, le bi bii Moses aakaal mu len ke Uwumbɔr aatotoorb baanja le ga ŋmɔ boroboro ngbaan na.

²⁷ “M tuk nimi la, unibɔn pu le likpaakool daal bi, naa ye likpaakool daal pu le unibɔn bi. ²⁸ Min Unibɔn Aabo le ye likpaakool daal mu Aadindaan.”

3

Yesu aah cha uja u aɔɔaƚ faan na pɔɔk pu na
(*Matiu 12.9-14; Luk 6.6-11*)

¹ Le u ki gir buen mmeen aadiik ni. Le uja u aɔɔaƚ faan na bi nima. ² Le bi lik Yesu, ke u ga cha uja ngbaan pɔɔk likpaakool daal aan waan cha u pɔɔk. Ba pu? bi ban bi kan nsan aan ki galn u ke u bii likpaakool daal. ³ Le Yesu bui uja u aɔɔaƚ faan na ke, “Nan sil tikaasisik ni,” ⁴ le ki baa bi, “Likpaakool daal kan, ti ga ŋa ni ŋan na aan ni kaa ŋan na? Ti ga tii unii limɔfal aan ti ga ku u? Timi aakaal mɔk timi kinye?”

Le baa len tibaa. ⁵ Le u lik bi mɔmɔk, le ki gee lijuul bi pu. Bitafal aah pɔɔ pu na, le ni bii usui. Le u bui uja u aɔɔaƚ faan na ke, “Talɔn aɔɔaƚ.” Le u talɔn uɔaƚ. Le mu pɔɔk. ⁶ Le Farisii yaab ngbaan nyan lipaal, le ki buen Ubɔr Herod aanib chee, le ki kpokl baah ga ŋa pu ki ku Yesu na.

Kinipaak aah nan kuun nnyusakpem chee pu na

⁷ Yesu ni waadidiliib nan buen Galilee Aanyusakpem ni. Le kinipaak dii u. Bi nyan ni Galilee aatim ni la, ni Judea aatim ni, ⁸ ni Jerusalem, ni Idumea aatim ni, ni ntim mu bi Joɔdann aamɔɔdapuul na, ni Taya ni Saidonn aatingbaan ni. Bi nan wiir sakpen a. Bi ŋun Yesu aah tun lijnjiir aatun pu na. Nima le cha bi dan u chee. ⁹ Le u bui waadidiliib ke bi di buɔɔb deen nnyun pu, nnyusakpem aagbaan chee, aan u koo ni, kinipaak ngbaan taa muen u. ¹⁰ U nan tii binib pam laafee. Nima le bibum mɔmɔk tur tɔb, bi ti fuu u chee aan ki di biɔaƚ meeh u. ¹¹ Tiyayaar ti joo binib na aah kan u na, le ti cha bi gbaan unimbiin ni, le ki teen ke, “Aa ye Uwumbɔr Aajapɔɔn la.”

¹² Le Yesu kae tiyayaar ngbaan ke, “Taa li joo mi mooni man.”

Yesu aah nyan waakpambalb kipiik ni bilee pu na
(*Matiu 10.1-4; Luk 6.12-16*)

¹³ Yesu nan jon lijool paab, le ki yin waah ban binib bi na ke bi dan u chee. Le bi dan u chee. ¹⁴ Le u nyan bijab kipiik ni bilee, bi ti li bi u chee. Le u yin bi ke waakpambalb. U nyan bi ke u tun bi, aan bi ti tuk binib Uwumbɔr aabɔr, ¹⁵ ki li kpa mpɔɔn ki nyan tiyayaar binib ni.

¹⁶ Waah nyan bijab kipiik ni bilee bi na aayimbil sɔ: Simonn, le Yesu duln u ke Piita; ¹⁷ Jems ni unaal Joɔnɔn bi ye Sebedee aajapɔtiib na, le Yesu duln bi ke Boanejes. Boanejes aatataa le ye ke “Binib bi tar ke utaal na”; ¹⁸ ni Andru, ni Filip, ni Batolomiu, ni Mati, ni Tomas, ni Jems u ye Alfeus aajapɔɔn na; ni Tadeus; ni Simonn u nan ban u kuln waatiŋ aadim na; ¹⁹ ni Judas Iskariot, u ga nan kooh uma Yesu na.

Binib bibaa aah sii Uwumbɔr Aafuur Nyaan pu na
(*Matiu 12.22-32; Luk 11.14-23; 12.10*)

²⁰ Le Yesu chaa kun. Le kinipaak ki kuun ni u chee. Nima pu na, u ni waadidiliib aa nan kpa nsan bi ji tijikaar. ²¹ Udoyaab aah ŋun kina na, le bi dan bi nan chuu u; ba pu? bi ŋun binib len ke u waar la.

²² Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb bi nyan ni Jerusalem na le bui ke kinimbɔŋ, ki bi yin ki ke Beelsebul, u ye tiyayaar aayidaan na, le joo u ki tii u mpɔɔn ke u nyan tiyayaar binib ni.

²³ Baah len kina na, le Yesu yin bi ke bi dan u chee, le ki ŋak bi ŋiyatɔŋak ke, “Kinimbɔŋ ga ŋa kinye ki nyan kima kinimbɔŋ binib ni? ²⁴ Kitiŋ kibaa ni aanib yaa yakr ki yaa jaa kijaak kan, kitiŋ ngbaan ga bee yɔli. ²⁵ Lidichal libaa ni aanib yaa yakr ki jaa kijaak kan, lidichal ngbaan ga bee yɔli. ²⁶ Kinimbɔŋ aanaan yaab yaa yakr ki jaa kijaak kan, kaan ki ŋmaa sil. Kaanaan ga doo.”

*Yesu aah nyaj mpɔɔndaan kinimbɔŋ ki bii kaawan pu na
(Matiu 12.29; Luk 11.21-22)*

²⁷ “Ubaa aan ŋmaa koo mpɔɔndaan* aadichal ni, ki bii waawan, see u puen buu u le waahr, le ki nin bii waadichal.

²⁸ “M tuk nimi mbamɔn la, Uwumbɔr ga di cha binib aatunwanbir mɔmɔk ki pinn bi. Bi yaa sii u kan, u ga di cha pinn bi. ²⁹ Uwumbɔr Aafuur Nyaan ma kan, unii yaa sii muma kan, Uwumbɔr aan di cha pinn u. U ga li kpa taani n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.”

³⁰ Binib bibaa nan bui ke tiyayaar le joo Yesu. Nima le cha u len kina.

*Binib bi ye Yesu aana ni unaatiib na
(Matiu 12.46-50; Luk 8.19-21)*

³¹ Le Yesu aana ni unaatiib fuu ni ki si lipaal, le ki tun unii ke u ti yin Yesu. ³² Le kinipaak ka gob Yesu. Le bi tuk u, “Lik, aana ni aanaatiib si lipaal ki ban si la.”

³³ Le u baa bi ke, “Ŋma ye nna? Bilabi ye nnaatiib?” ³⁴ le ki fenn toŋ waadidiliib bi ka gob u na, le ki bui ke, “Lik, nna ni nnaatiib sɔ. ³⁵ Ba pu? unii umɔk ŋani Uwumbɔr aah gee pu na, uma le ye nnaal, ni nninkpan, ni nna.”

4

*Unii u yaa njikaabim na aayataŋakl
(Matiu 13.1-9; Luk 8.4-8)*

¹ Yesu nan ki gir buen Galilee aanyusakpem aagbaan, ki ti tuk binib Uwumbɔr aabɔr. Le kinipaak sakpeŋ ki kuun ni u chee. Baah wiir pu na, le u koo kal buŋɔb ni, nnyun ni. Kinipaak ngbaan mu nan si nnyusakpem aagbaan. ² Le u tuk bi tibɔr pam ŋiyataŋak ponn ni.

³ U nan bui bi ke, “Li pel man, ukpaal ubaa le nan buen u ti yaa njikaabim. ⁴ Waah yaa njikaabim ngbaan na, le mubaa lir nsan ni. Le inyoon dan, ki nan peei jin. ⁵ Le mubaa mu lir ntakpateer paab, titan aah kaa wiir nin chee na. Titan aah kaa wiir na, le mu guu punn mala. ⁶ Le nwiin puu, ki ton, ki see mu. Mu aah kaa kpa inyaan mbamɔm na, le mu yɔl, ki kpo. ⁷ Le mubaa mu lir ikokon ponn ni. Le ikokon muun, le ki ku mu, le mu aa mar. ⁸ Le mubaa mu lir kitiŋ ki ŋan na ponn ni, ki punn, le ki muun, ki mar. Ngem lun piitaa piitaa, ngem mu lun imonko itata, ngem mu lun nkub nkub.

⁹ “U kpa litafal na kan, u ŋun.”

*Ŋitaa ŋi pu u ŋak bi ŋiyataŋak na
(Matiu 13.10-17; Luk 8.9-10)*

¹⁰ Yesu aah bi ubaa na, le waadidiliib kipiik ni bilee na, ni binib bi nan bi u chee na nan dan ki nan baa u waayataŋak ngbaan aatataa. ¹¹ Le u bui bi ke, “Uwumbɔr le cha ni bee waanaan aabɔbɔrkaan. Binib bi kaa bi waanaan ni na, u ŋak bima le ŋiyataŋak,

¹² ‘Aan bi lik ki lik, kaa waa,
ki pel ki pel, kaa beer naatataa.

Bi yaa ŋun ki bee naatataa kan,
nibaakan bi ga kpeln baabimbin,
aan Uwumbɔr di cha baatunwanbir ki pinn bi.’ ”*

*Unii u yaa njikaabim na aayataŋakl aatataa
(Matiu 13.18-23; Luk 8.11-15)*

¹³ Le Yesu baa bi ke, “Naa bee liyataŋakl ngbaan aatataa aa? Ni ga ŋa kinye ki bee ŋiyataŋak ŋiken aatataa? ¹⁴ Liyataŋakl ngbaan aatataa le ye ke ukpaal ngbaan le ŋaj unii u tuk binib Uwumbɔr aabɔr na. ¹⁵ Ndibim mu lir nsan ni na le ŋaj binib bi ŋun Uwumbɔr aabɔr na. Libuul ngbaan ni le kinimbɔŋ dan ki nan nyan ti bisui ni. ¹⁶ Mu lir ntakpateer pu na le ŋaj binib bi ŋun tibɔr ngbaan, ki gaa ti mala ni mpopiin na. ¹⁷ Bi mu aa gaa ti bisui ni mbamɔm, kaa joo ti ni yunn. Bi yaa kan limukl ti pu kan, bee binib yaa

* 3:27 : Mpɔɔndaan na ye kinimbɔŋ la. Le Yesu kpa mpɔɔn jer u ki buu u. * 4:12 : Lik Aisaya 6.9-10.

ɲa bi falaa ti pu kan, libuul ngbaan ni le bi ga di ti lii. ¹⁸ Binib bibaa mu bi ke njikaabim mu lir ikokon ponn ni na la. ¹⁹ Bi ɲun tibɔr ngbaan la. Le dulnyaa wee ni aabɔr, ni liwankpal aakɔrk, ni tiwan aabɔr aakɔrk mu koo bisui ni, le ki ku tibɔr ngbaan bisui ni, le taa mar. ²⁰ Mu lir kitij ki ɲan na ponn ni na le ɲaɲ binib bi ɲun tibɔr ngbaan, ki gaa ti, le ki mar. Ngem mar piitaa piitaa, ngem mu mar imonko itata, ngem mu mar nkub nkub.”

Karyaa aayataɲakl

(Luk 8.16-18)

²¹ Le u baa bi ke, “Unii yaa see karyaa kan, u ga di lisambil chinj u pu uu? U ga di siin tiwandookaan aataab la aa? Waan di tɔɲ tiwan nibaa pu la aa? ²² Tibɔr timɔk bɔɔ na, ti ga kpiir. Tibɔbɔrkaan mɔmɔk mu ga nyan mpaan pu. ²³ U kpa litafal na kan, u ɲun.

²⁴ “Cha nitafal li bi naah ɲun ti na ni man. Naah tii pu na, Uwumbɔr mu ga giin kina le ki tii nimi. U ga tii nimi ki jer naah tii pu na. ²⁵ Unii umɔk kpa na, Uwumbɔr ga kpee u. Unii u kaa kpa na, Uwumbɔr ga chuu gaa waah kpa ni pɔkaa na.†

Tijikaar aah ɲa pu na aayataɲakl

²⁶ “Uwumbɔr aanaan naahn njikaabim mu uja bun waasaak ni na la. ²⁷ U geeni kinyeek, kitaak yaa woln kan, u fii. Le njikaabim ngbaan ga punn, ki muun. Waa nyi mu aah ɲa pu ki punn, aan ki muuni na. ²⁸ Kitij ngbaan le cha tijikaar ɲa. Njan le mu punn, le ki nin muun ki poo, le ki mar. ²⁹ Ti yaa nan biir kan, ni ɲeer lijikaacheel la. Nima pu na, u ga di gɔrk, ki buen ti chee ti.”

Tisufar aabil aayataɲakl

(Matu 13.31-32, 34; Luk 13.18-19)

³⁰ Yesu nan baa bi ke, “M ga di ba ki di ɲaɲ Uwumbɔr aanaan? M ga di liyataɲakl bayaar ki di ɲaɲ mu? ³¹ Mu naahn linaanyiimbil la. Libil ngbaan le ye libil waatiir, ɲibil mɔmɔk filk jer lima la. ³² Bi yaa di li bun kan, li ga punn ki muun ki jer tisufar mɔmɔk, ki ɲa ibon i filk na. Le inyoon i laani paacham na ga ɲmaa ter yaadil ibon ngbaan pu.”

³³ Kina le Yesu di ɲiyataɲak ɲimina aaboln pam tuk bi Uwumbɔr aabɔr. U ɲak bi ɲiyataɲak ki ti ɲeer baah ga ɲmaa pel pu na la. ³⁴ Waa len tibaa bi chee, see ɲiyataɲak ɲmeen. U ni waadidiliib aah bi bibaa na, le u ɲeer ɲiyataɲak ngbaan aatataa tuk bi.

Yesu aah ɲa pu ki cha kibuj ɲmin na

(Matu 8.23-27; Luk 8.22-25)

³⁵ Nwiin ngbaan daal aajook, le u bui waadidiliib ke, “Cha ti puur nnyusakpem man.” ³⁶ Le bi siir kinipaak ngbaan chee, ki koo u chee buɲɔb ni. Injɔi iken mu nan bi nima chee. ³⁷ Baah cha na, le kibuj ti fii ki bi daar. Le tinyunkpenn fii yeɲni, ki koo buɲɔb ngbaan ponn ni, le bu ban bu liin. ³⁸ Yesu mu dɔ liyikukur pu geen, liɲɔjuul wɔb. Le bi dan nan finn u, le ki bui u ke, “Umɔmɔkr, ti yaa bee nnyun ni kan, aatafal aa bi ti ni ii?”

³⁹ Le u fii ki kae kibuj ngbaan, le ki bui nnyun ngbaan ke, “Doon suuna.” Libuul ngbaan ni, le kibuj ngbaan ɲmin, nnyun mu doon suuna, ni mɔmɔk ɲmin chii. ⁴⁰ Le u baa bi, “Ba ɲa ni san ijawaan? Naa kee gaa mi ki kii mbamɔm aa?”

⁴¹ Tɔ, ijawaan nan chuu bi sakpen, le bi baa tɔb ke, “Ba aanibol bi na? Kibuj ni nnyun mu kpaan kii waamɔb.”

5

Yesu aah cha uwaar pɔɔk pu na

(Matu 8.28-34; Luk 8.26-39)

¹ Le bi fuu nnyusakpem aadapuul, Gerasiin yaab aatiɲ ni. ² Le uwaar ubaa nan bi nima. ³ Waakookoo yaan nan ye baah sui binib titakpalunn ti ponn ni na la. Ubaa aa ɲmaa baa u kaan. Bi yaa buu u tikululn kan, u keei ti la. ⁴ Bi nan joo idɔribi ni tikululn buu u kpala kpala. Le u keei tikululn ngbaan, ki gbaa wiir idɔribi mu. Ubaa aa ɲmaa tij u. ⁵ Nwiin

† 4:25 : Naataaa le ye ke unii u pel Uwumbɔr aabɔr na, Uwumbɔr ga cha u moo ɲun. Unii u kaa pel na, Uwumbɔr aan ki cha u ɲun.

pu ni kinyeek, u po bi njikaakul ngbaan ni, ni njigongon paab, ki tar, ki joo njitakpal geei ubaa.

⁶ Yesu aah nyan buɲɔb ni na, le uwaar ngbaan bi dandar, ki kan u, ki san nan tooh u nshan ni, le ki nan gbaan unimbiin ni, ki doon u. ⁷⁻⁸ Le Yesu bui ke, “Tiyayaar, nyan uja ngbaan ni.” Le u teen ki len mpɔɔn pu ke, “Yesu, si u ye Uwumbɔr u kaa kpa njeen aato na Aajapɔɔn na, aa ban ba m chee? M gaɲ si Uwumbɔr pu, taa ɲa mi falaa.”

⁹ Le Yesu baa u, “Bi yin si ke ba?”

Le u bui u, “Ti ye tiyayaar ti wiir na la, nima le bi yin mi ke Kipaak,” ¹⁰ le ki gaɲ u sakpen ke u taa jenn nyan ti kitiɲ kee ni.

¹¹ Igbeer ibaa mu nan bi nima chee, ki wiir, ki chuun ji limɔɔgongoln paab. ¹² Le tiyayaar ngbaan gaɲ Yesu ke, “Cha ti ti koo igbeer ngbaan ni.” ¹³ Le u kii. Le ti nyan uja ngbaan ni, ki ti koo igbeer na ni. Le igbeer mɔmɔk san sunn limɔɔgongoln taab, ki ti koo nnyun ni, ki bee nnyun ni. I ga nan li fuu njichur njilee.

¹⁴ Le bijab bi kii igbeer ngbaan na san buen kitiɲ ni, ni itingbaan ni, ki ti tuk binib tibɔr ngbaan. Binib aah ɲun kina na, le bi dan bi nan lik budabu ɲa na, ¹⁵ le ki fuu ni Yesu chee, ki kan uja u tiyayaar ti wiir na nan joo u na ka nima. U cheer, ki pee tiwanpeenkaan, kaa ki chuun uɲmeen. Le ijawaan chuu bi. ¹⁶ Binib bi kan Yesu aah nyan tiyayaar uja ngbaan ni pu na nan tuk bi Yesu aah ɲa pu na, ki tuk bi naah ɲa igbeer ngbaan mu pu na. ¹⁷ Le bi gaɲ Yesu ke u nya baatiɲ ni.

¹⁸ Le u gir ti koo buɲɔb na ni. Waah gir u ti koo buɲɔb ni na, le uja u tiyayaar nan joo u na gaɲ u ke u cha u dii u. ¹⁹ Le u yii, le ki bui u, “Gir kun, ki ti tuk aadoyaab Uwumbɔr aah san si kinimbaak ki tun litukpaan tii si pu na.”

²⁰ Le u buen, ki di bɔ dii kitiɲ ki bi yin ki ke Ntim Kipiik na ni, le ki tuk binib Yesu aah tun litukpaan pu ki tii u na. Le ni gar bi mɔmɔk pam.

Yesu aah cha upii ubaa pɔɔk aan ki fikr upiibo nkun ni pu na
(*Matiu 9.18-26; Luk 8.40-56*)

²¹ Yesu nan ki gir puur nnyusakpem aadapuul, buɲɔb na ni. Waah ti fuu nima na, le kinipaak sakpen kuun ni u chee. Le u si nnyun aagbaan. ²² Le uja ubaa dan u chee. U ye mmeen aadiik ni aaninkpel ubaa la. Le bi yin u ke Jairus. Waah kan Yesu na, le u nan gbaan unimbiin ni, ²³ ki gaɲ u sakpen le ki bui u ke, “Ni yaa ki kpee siib na kan, mbisal ga kpo. M gaɲ si la, dan nan di aaɲaal ki di paan u pu, aan u pɔɔk ki taa kpo.”

²⁴ Le Yesu dii u buen. Le kinipaak ngbaan mu dii Yesu, ki mueni u.

²⁵ Le upii u fuu tipiiir njibin kipiik ni njilee taa door na, mu bi nima chee. ²⁶ U nan chaa biteteeb chee, ki kan falaa aabɔɲ mɔmɔk, ki jin waamombil mɔmɔk doo, le naa soor. U nan moo buɲni la. ²⁷⁻²⁸ Le u ɲun Yesu aabɔr, le ki len usui ni ke u yaa po meeh waawanpeenkaan kan, u ga pɔɔk. Le u bɔ kinipaak ngbaan ponn ni, ki paan Yesu aapuwoɔb, ki taln uɲaal, ki meeh waawanpeenkaan.

²⁹ Libuul ngbaan ni, le u pɔɔk, ki bee uwon ponn ni ke iween ngbaan doo a. ³⁰ Le Yesu bee usui ni ke mpɔɔn ngem nyan u ni a. Le u fenn kinipaak ngbaan ni, ki baa ke, “Ŋma meeh maawanpeenkaan?”

³¹ Le waadidiliib bui u, “Aa kan kinipaak ngbaan aah kpei si pu na, le aa baa ke ɲma meeh si?”

³² Le u fenn, ki lik njipepel mɔmɔk ke u kan udaan u meeh u na. ³³ Le upii ngbaan bee tiwan ni ɲa u na. Ijawaan mu chuu u, le uwon gbaa. Le u dan nan gbaan Yesu aanimbiin ni, ki tuk u waabɔr mɔmɔk. ³⁴ Le Yesu bui u, “Mbisal, saah gaa mi ki kii mbamɔm pu na, nima le cha aa pɔɔk. Li cha ni mpopiin. Saaween ngbaan aan ki fii.”

³⁵ Yesu aah len kina na, le binib bibaa nyan ni Jairus do, ki tooh ni bi nshan ni, ki nan bui Jairus ke, “Aabisal kpo a. Taa ki cha Umɔmɔkr ngbaan ɲani falaa ki cha aado.”

³⁶ Yesu nan ɲun baah len pu na, le ki bui Jairus, “Tii mi naadii, ki taa san ijawaan.”

³⁷ Yesu aa nan cha ubaa ki dii u ki kpee Piita ni Jems, ni Jems aanaal Jɔnn pu. ³⁸ Yesu nan fuu Jairus do le ki ɲun kifuu pu. Binib bi nima ki wiir, ki wii ikpowiil, ki kaani. ³⁹ Le u

koo lidichal ngbaan ni. Waah koo ni na, le u baa bi, “Ba ɲa ni kpa kifuuk kina, ki wii? Ubo ngbaan aa kpo. U geen la.”

⁴⁰ Le bi laa u sakpen. Le u jenn nyan bi mɔmɔk lipaal, ⁴¹ ki di ubo ngbaan aate ni una, ni waadidiliib bitaa na, ki di koo waah bi kidiik ki ponn ni na, le ki ti chuu uɲaal, ki bui u ke, “Upiibo, m bui si la, fiin.”

⁴² Libuul ngbaan ni, le u fii sil, ki chuun gonni. U nan ye ɲibin kipiik ni ɲilee aabo la. Le ni gar bi ki ti nyaɲ. ⁴³ Le Yesu bui bi ke bi taa tuk unii ubaa, le ki bui bi ke bi tii upiibo ngbaan tijikaar u ji.

6

Nasarefaatin aanib aah yii Yesu pu na
(*Matiu 13.53-58; Luk 4.16-30*)

¹ Yesu nan siir nima chee, ki gir buen udo aatin ni. Le waadidiliib dii u. ² Likpaakool daal, le u buen mmeen aadiik ni, ki ti tuk binib Uwumbɔr aabɔr. Kinipaak ki bi nima na aah ɲun waaliin na, ni gar bi pam. Le bi baa tɔb ke, “Uja wee kan nimina mɔmɔk la chee? U tee kpa ba aalanboln na? Waah tun lijnɲiir aatun pu na, u ɲani kinye ki tun ɲi? ³ Waa ye kapenta na aa? Waa ye Mari aajapɔɔn la aa? Waa ye Jems, ni Joses, ni Judas, ni Simonn aakpel la aa? Uninkpatiib aa bi do chee na la aa?” Binib ngbaan nan len kina ki yii u.

⁴ Le u bui bi, “Binib pak Uwumbɔr aabɔnabtiib la, see bido aatin ni aanib, ni baamaal, ni baachiln ni aanib baanja le aan pak bi.”

⁵ Le u di uɲaal paan bibum siib pu, ki cha bi pɔɔk, kaa ki ɲmaa tun lijnɲiir aatuln liken nima chee; ba pu? baa nan gaa u ki kii. ⁶ Baah kaa gaa u ki kii na, le ni gar u pam.

Yesu aah tun waadidiliib kipiik ni bilee pu na
(*Matiu 10.5-15; Luk 9.1-6*)

U nan bɔ dii itingbaan ni, le ki tuk binib Uwumbɔr aabɔr. ⁷ Le u yin waadidiliib kipiik ni bilee na ke u tun bi nibaa chee, bilelee, bilelee. U tii bi mpɔɔn ke bi ti nyan tiyayaar binib ni, ⁸ le ki bui bi, “Ni taa tun lisachuln aatuln libaa. Ni taa li joo nibaa see kijaangbeek baanja. Ni taa li joo tijikaar, ki taa li joo litaakɔr, ki taa li joo ɲimombil tikpalɔnn ni, ki taa li joo libɔkul ki kpee naah pee li na pu. ⁹ Ni li tak ɲinaatak man. ¹⁰ Naah ti koo lidichal li ponn ni na, ni li bi li ponn ni ki ti saa bundaln ni ga nyan kitin ngbaan ponn ni na, ki taa ki kpeln lidichal. ¹¹ Kitin kibaa aanib yaa kaa gaa nimi, ki yaa yii nimi aabɔr kan, ni nya nima, ki kpaar nitaa aatatan lii nima. Nimina le ga li ye nsurm ki tii bi.”

¹² Waadidiliib ngbaan nan buen, le ki ti bui binib, “Kpeln nimi aabimbin man.” ¹³ Bi nan nyan tiyayaar binib pam ponn ni, ki di nkpan nuk binib pam aayil, le bi pɔɔk.

¹⁴ Yesu aayimbil nan moon ɲipepel mɔmɔk ni. Le Ubɔr Herod mu ti ɲun u pu, le ki bui ke Jɔnn u nan muini binib nnyun ni na le fikr nkun ni, nima le cha u kpa mpɔɔn ki tun lijnɲiir aatun ngbaan.

¹⁵ Le biken mu bui ke u ye Uwumbɔr aabɔnabr Elaija u nan bi n-yaayoonn na la. Le biken mu bui ke u ye Uwumbɔr aabɔnabr ke bibɔnabtiib bi nan bi n-yaayoonn na la.

Jɔnn u nan muini binib nnyun ni na aakun
(*Matiu 14.1-12; Luk 9.7-9*)

¹⁶ Tɔ, Ubɔr Herod aah ɲun Yesu aabɔr na, le u bui ke, “U ye Jɔnn, u m nan chuu gii uyil na la. U fikr nkun ni la.” ¹⁷ Budabu pu Ubɔr Herod len kina na le ye ke u nan tun waajab bi ti chuu Jɔnn, ki buu u tikululn, ki di u ɲa kiyondiik ni. Taani u cha u chuu u na, le ye ke Jɔnn nan bui u ke waah ɲa pu na, naa ɲan. Ba pu? Ubɔr Herod nan kpa naal ubaa, bi yin u ke Filip, le u nan gaa unaal ngbaan aapuu u chee. Bi yin upii ngbaan ke Herodias. ¹⁸ Le Jɔnn bui Ubɔr Herod ke waah gaa unaal aapuu na, u bii Uwumbɔr aakaal.

¹⁹ Nima pu le Herodias nan nann Jɔnn, ki ban u ku u, kaa ɲman; ²⁰ ba pu? Ubɔr Herod aa nan cha u ɲa u nibaa. Herod san Jɔnn ki bee ke u ye uninyaan u bi chain na la. Nima pu na, Herod nan gee u li pel waabɔr. Waah nan ɲun waabɔr ti na nan ɲa u ilandak sakpen a.

²¹ Le Ubər Herod aamaal aawiin daal nan fuu. Le u ɲa tijikaar pam, ki yin bininyuum, ni waajab aaninkpiib, ni Galilee aatiɲ aaninkpiib ke bi dan nan ji. ²² Baah bi ji tijikaar ngbaan na, le Herodias aabisal dan nan waa liwaal bi məmək aanimbiin ni. Le ni məər Ubər Herod, ni binib bimək nan bi ji u chee tijikaar na. Le Ubər Herod bui u ke u ga tii u ipiin. U yaa len waah ban pu na kan, nima le u ga tii u. ²³ U nan puu Uwumbər ke u ga tii u waah ban pu na; ni yaa po ye waanaan ligeln kan, u ga tii u.

²⁴ Le usapəən ngbaan buen ti baa una ke, “M ga bui u ke u tii mi ba?”

Le una Herodias kan nsan mu u ga di ku Jənn na, le ki bui waabo ke, “Li cha ti bui u ke aa ban Jənn u muini binib nnyun ni na aayil la.”

²⁵ Le u gir buen Ubər Herod chee mala, ki ti bui u ke, “M ban ke aa di Jənn u muini binib nnyun ni na aayil, ki di ɲa likusambil ponn ni, ki di tii ni mi dandana wee.”

²⁶ Waah len kina na, le ni bii Ubər Herod aasui sakpen. Waah puu tipuur ti bicham aanimbil ni na, nima le waa ban ke ti bee. ²⁷ Libuul ngbaan ni le u tun waajab ponn ni ubaa ke u ti li joo ni Jənn aayil. Le uja ngbaan buen kiyondiik ni, ki ti chuu gii ni Jənn aayil, ²⁸ ki di ɲa likusambil ponn ni, ki joo ni nan di tii usapəən ngbaan. Le u mu di ti tii una. ²⁹ Jənn aadidiliib aah ɲun kina na, bi dan nan yoor linikpol ngbaan, ki ti di sub.

Yesu aah kpiin bijab ɲichur ɲijmu pu na

(Matiu 14.13-21; Luk 9.10-17; Jənn 6.1-14)

³⁰ Yesu aakpambalb nan ki gir ni u chee, ki nan tuk u baah tuk binib Uwumbər aabər, ki tun lituln məmək pu na. ³¹ Binib mu nan bi nima chee ki wiir, bibaa choo, biken mu gir. Nima pu na, u ni waadidiliib aa nan kpa mpaan bi ji tijikaar. Le u bui bi, “Cha ti buen kipəək ni, binib aah kaa bi nin chee na, ki ti li bi tibaa, ki kal ki fuur.” ³² Le bi koo buɲəb ni, ki kpak nnyusakpem aagbaan, ki ti bi kipəək ni bibaa.

³³ Binib nan kan baah cha pu na. Le bi ponn ni pam bee bi, le ki nyan itingbaan məmək ni, ki san kpak nnyusakpem aagbaan, ki ti puen bi fuu nima. ³⁴ Yesu aah nan ti fuu nima ki nyan buɲəb ni na, u kan kinipaak sakpen. Bi nan bi ke ipiih i chuun kaa kpa upihkpaal na. Nima le u san bi kinimbaak, ki tuk bi Uwumbər aabər pam. ³⁵ Kijook aah joor na, le waadidiliib dan nan bui u ke, “Ti bi kipəək ni la. Kijook mu joor a. ³⁶ Cha binib ngbaan buen itingbaan ni ki ti daa tijikaar ki ji.”

³⁷ Le u bui bi, “Nimi nibaa tii bi tijikaar bi ji man.”

Le bi baa u, “Ti ga di iwiin ikuu ilee aapal ki daa tijikaar ki nan tii bi, bi ji ii?”

³⁸ Le u baa bi, “Ni kpa ɲiboroboro kpin ɲija? Li cha ti lik man.”

Le bi buen ti lik, ki gir ni nan tuk u ke, “Ti kpa ɲiboroboro kpin ɲijmu ni ijan ilee.”

³⁹ Le u bui kinipaak ngbaan məmək ke, “Kaln kitiɲ timosənn pu man, ɲikpuk ɲikpuk.” ⁴⁰ Le bi kal nkub nkub, ikuul piiɲmu pu. ⁴¹ Le u yoor ɲiboroboro kpin ɲijmu, ni ijan ilee ngbaan, ki waan lik paacham, ki doon Uwumbər, le ki gii gii boroboro ngbaan, ki di tii waadidiliib ke bi yakr siin binib ngbaan aanimbiin ni. Le u yakr ijan ilee ngbaan mu, ki di tii bi məmək. ⁴² Le bi məmək ɲman ki bab. ⁴³ Baah ɲman ki bab na, le waadidiliib kuun boroboro ni ijan i gur na, ki gbiin tibəəkur kipiik ni tilee. ⁴⁴ Bijab bi jin tijikaar ngbaan na nan ye ɲichur ɲijmu la.

Yesu aah chuun nnyun pu pu na

(Matiu 14.22-33; Jənn 6.15-21)

⁴⁵ Libuul ngbaan ni, le Yesu muk waadidiliib ke bi gir koo buɲəb na ni, ki loln u pu nsan, ki puur nnyusakpem aadapuul, ki buen Betseda aatiɲ ni. Le u tuk kinipaak ngbaan ke bi li cha kun. ⁴⁶ Waah chəi bi na, le u jon lijuol paab, u ti mee Uwumbər. ⁴⁷ Le ni mue. Le u bi nima, ubaa. Waadidiliib mu nan bi buɲəb ni, nnyusakpem aakaasisik ni. ⁴⁸ Libuln mu daar ki tok bi sakpen ki muk bi. Le Yesu kan ke ni pəə sakpen baah ga ɲaal buɲəb pu aan bu chuun na. Ikooja aah wii buyoonn na, le u chuun nnyun paab, ki buen bi chee, ki ti ɲaɲ bi. U ba ga nan jer bi pu. ⁴⁹⁻⁵⁰ Le bi məmək kan u chuun nnyun pu. Baah kan u na, le bi dak ke ni ye utekpiir aawiin la. Le ijawaan chuu bi sakpen. Le bi faa ikuun.

Libuul ngbaan ni le u bui bi, “Chuu nibaa man. Min ye. Ni taa san ijawaan man,” ⁵¹ le ki koo buɲɔb ni bi chee. Waah koo buɲɔb ni na, le libuln ŋmin. Le ni gar bi ki ti nyarɲ; ⁵² ba pu? bitafal aah pɔɔ pu na, nima le baa bee waah fe di boroboro tun lijnɲiir aatuln pu na aatataa.

Yesu aah cha bimum pɔɔk Genesaret aatiɲ ni pu na
(*Matiu 14.34-36*)

⁵³ Le bi fuu nnyusakpem aadapuul, Genesaret aatiɲ chee, le ki nyan buɲɔb ni, ki di bu gbin. ⁵⁴ Baah ti nyan buɲɔb ni na, libuul ngbaan ni le binib bee Yesu, ⁵⁵ ki san buen itingbaan mɔmɔk ni, ki luln ni bimum ŋikeken ni, ki joo ni bi u chee. Bi yaa ŋun waah bi nin chee na kan, le bi joo ni bimum u chee. ⁵⁶ U yaa buen ntisakpem ni, bee itingbaan ni kan, bi joo ni bimum, ki nan bilni kinyarɲ ni, le ki mee u ke u cha bimum meeh waabɔkul aamɔjuul. Bimɔk meeh li na, libuul ngbaan ni le bi pɔɔk.

7

Biyaajatiib aakaal
(*Matiu 15.1-9*)

¹ Le Farisii yaab ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb bibaa nyan Jerusalem, ki dan nan kuun Yesu chee. ² Bi nan kan ke waadidiliib bibaa aah ji tijikaar pu na, bi bii baakaal; ba pu? baa ŋir biɲaal.

³ Farisii yaab ni Juu yaab biken dii biyaajatiib aakaal la. Bi yaa kaa ŋir biɲaal mbamɔm kan, baan ji tijikaar. ⁴ Bi yaa nyan kinyarɲ ni kan, baan ji nibaa see bi puen fu nnyun waahr, le ki dii ikaal aabɔɲ aabɔɲ ke nimina na, ki ŋir ŋisambil, ni ŋibuu, ni tiyir, ni tiwandookaan, baakaal aah dii pu na.

⁵ Le Farisii yaab, ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb ngbaan baa Yesu ke, “Ba ŋa saadidiliib aa dii tiyaajatiib aakaal? Bi ji tijikaar kaa ŋir biɲaal.”

⁶ Le u bui bi, “Nimi biɲmanɲmannim, Uwumbɔr aabɔnabr Aisaya aah nan len nimi aabɔr na, u nan len mbamɔn la ke, ‘Binib ngbaan pak Uwumbɔr bumɔb ni la.

Bisui daa u chee.

⁷ Bi dooni u yɔli la,

ki mɔk binib biyaajatiib aakaal, ke ni ye waakaal la.’ ”*

⁸ Yesu nan ki tuk bi ke, “Ni di Uwumbɔr aakaal lii, le ki joo binib yaan.

⁹ “Ni tee yii Uwumbɔr aakaal, le ki dii niyaajatiib aakaal. ¹⁰ Moses nan len ke, ‘Aa li pak aate ni aana,’† ki ki len ke, ‘Unii yaa len tibɔbir lii ute, bee una pu kan, ni ku u.’‡ ¹¹ Le nima len ke unii yaa bui ute, bee una ke, ‘Maah ba ga tii si ni na, maan ki ŋmaa tii si. M di tii Uwumbɔr a,’ ¹² ki yaa kaa tii ute ni una nibaa kan, ni kii kina la. ¹³ Nimina ponn ni, ni yii Uwumbɔr aabɔr, le ki dii niyaajatiib aakaal, ki tuk binib ke bi mu li dii kina. Ni ŋani tiwan nimina mɔmɔk aabɔɲ pam.”

Tiwan ni ŋani unii titunwanbirdaan na
(*Matiu 15.10-20*)

¹⁴ U nan ki yin kinipaak ngbaan, le ki bui bi, “Ni mɔmɔk li pel man, aan ki bee maah ga tuk nimi pu na aatataa. ¹⁵ Tiwan ni unii di ŋa umɔb ni u di nab na nibaa aan ŋmaa ŋa u titunwanbirdaan. Tiwan ni nyani umɔb ni na, nima le ŋani u titunwanbirdaan. [¹⁶ U kpa litafal na kan, u ŋun.”]

¹⁷ Le u siir kinipaak ngbaan chee, ki kun. Waah koo kidiik ni na, le waadidiliib baa u waayatanakl ngbaan aatataa. ¹⁸ Le u baa bi, “Ni mu aa kee bee maaliin aatataa aa? Naa nyi ke unii aah ji tiwan ni na aan ŋmaa ŋa u titunwanbirdaan aa? ¹⁹ Waah ji ni na aa koo usui ni. Ni koo lipuul ni la, le u ti sɔnn.” Yesu aah len kina na, ni mɔk ke tijikaar tibaa aa kɔ.

* 7:7 : Lik Aisaya 29.13. † 7:10 : Lik Nnyam 20.12; Ikaal 5.16. ‡ 7:10 : Lik Nnyam 21.17; Liifai Yaab 20.9.

²⁰ Le u nan ki tuk bi, “Tiwan ni nyan unii aamɔb ni na, nima le ɲani u titunwanbirdaan.
²¹ Tiwan ni nyani binib aasui ni na le ye ilandak i kaa ɲan na, ni kidagook aatuln, ni kinaayuk, ni linikul, ²² ni iniman, ni mbiin, ni linyamɔngee, ni inimpo, ni lipiipoln, ni ɲisiibil, ni kalmbaani, ni kijɔrk aatuln. ²³ Tiwanbir nimina mɔmɔk nyan ni unii aasui ni la, le ki ɲani u titunwanbirdaan.”

Upii aah gaa Yesu ki kii mbamɔm pu na
 (Matiu 15.21-28)

²⁴ Le Yesu siir nima, ki buen Taya ni Saidonn aatingbaan ni, ki ti koo lidichal libaa ni, kaa gee ke unii ubaa li nyi ke u bi nima. U mu aa ɲmaa bɔr. ²⁵⁻²⁶ Upii ubaa nan bi nima chee. Waa ye Juu yaab aanii ponn ni ubaa. Bi nan ma u Fonisia aatiɲ ni, Siria aatingbaan ni la. Le tiyayaar joo ubisal. Le upii ngbaan ɲun Yesu pu, ki dan nan gbaan unimbiin ni, ki gaɲ u ke u nyan tiyayaar ti joo waabo na. ²⁷ Le Yesu bui u, “Cha ti kpiin mbim waahr. Ti yaa di mbim aajikaar ki di tii ibɔ kan, naa ɲan.”

²⁸ Le u bui u, “Ndindaan, ni ye mbamɔn la; ibɔ mu tee dɔ teebul taab ki ji mbim aajikaabol ɲi lir kitiɲ na.”

²⁹ Le Yesu bui u, “Saah len mbamɔn pu na, nima le cha m nyan tiyayaar ngbaan saabo ni. Aa ga ɲmaa gir kun.”

³⁰ Le u gir kun linampal, ki ti kan ke tiyayaar ngbaan sil nyan waabo ni. U nan dɔ kidiik ni la.

Yesu aah cha ubir pɔɔk pu na

³¹ Le Yesu ki nyan Taya aatingbaan ni, ki di bɔn dii Saidonn aatiɲ ni, ki ti bɔn dii kitiɲ ki bi yin ki ke Ntim Kipiik na ni, ki ti fuu Galilee Aanyusakpem ni. ³² Le binib bibaa joo ni ubir u chee. Utafal mu kpa. Le bi gaɲ Yesu ke u di uɲaal paan u pu. ³³ Le Yesu di u nyan kinipaak ngbaan ponn ni, ki di buen n-gbaan, ki ti di uɲanbim meeh utafakpaa ngbaan aatafal, ki tii timɔtan meeh utafakpaa ngbaan aalambil, ³⁴ le ki waan lik paacham, ki fuur lii uponn ni, le ki bui u ke, “Efata.” Efata aatafa le ye ke “Kpaar.”

³⁵ Libuul ngbaan ni, le u ɲun. Ulambil mu lɔkr, le u piin ki bi len tibɔr mbamɔm. ³⁶ Yesu nan bui bi ke bi taa tuk ubaa. U yaa bui bi ke bi taa tuk ubaa kan, le bi moo mooni ti. ³⁷ Ni nan gar binib ki ti nyaɲ, le bi len ke, “Waa ɲani nimɔk na, ni ɲan. U cha bitafakpaab ɲun, ki cha bibirb mu len.”

8

Yesu aah kpiin binib ɲichur ɲinaa pu na
 (Matiu 15.32-39)

¹ N-yoonn ngbaan le kinipaak ngbaan ki kuun ni Yesu chee. Baa nan kpa nibaa bi ji. Le u yin waadidiliib ke bi dan u chee, le ki bui bi ke, ² “M san kinipaak ngbaan kinimbaak la; bi bi m chee iwiin itaa, kaa kpa nibaa bi ji. ³ Bibaa nyan ni dandar la. M yaa kaa tii bi tijikaar, ki bui bi ke bi li chaa kun kan, bi ga ti fik nsan ponn ni.”

⁴ Le waadidiliib bui u, “Ti bi kipɔɔk ni la. Ti ga kan tijiir la chee aan ki di tii binib ngbaan mɔmɔk aan bi ji bab?”

⁵ Le u baa bi, “Ni kpa ɲiboroboro kpin ɲiɲa?”
 Le bi bui u ke, “ɲilole.”

⁶ Le u bui kinipaak ngbaan, “Kaln kitiɲ man.” Le u yoor ɲiboroboro kpin ɲilole ngbaan, ki doon Uwumbɔr, ki gii gii, ki di tii waadidiliib ke bi yakr siin kinipaak ngbaan aanimbiin ni. Le bi yakr siin binimbiin ni. ⁷ Bi nan kpa njanbim siib mu. Le u yoor ijan ngbaan mu, ki doon Uwumbɔr, le ki bui bi ke bi di i mu ki di yakr siin binimbiin ni. ⁸ Le bi mɔmɔk ɲman ki bab. ⁹ Bi ga nan li fuu ɲichur ɲinaa. Baah ɲman ki gur na, le waadidiliib peei ki gbiin tibɔɔkur tilole. Le u bui kinipaak ngbaan ke bi li chaa kun. ¹⁰ Libuul ngbaan ni, le u ni waadidiliib koo buɲɔb ni, ki buen Dalmanuta aatiɲ ni.

Baah ban ke Yesu tun lijinjiir aatuln pu na
 (Matiu 12.38-42; 16.1-4)

¹¹ Le Farisii yaab dan, ki nan kpak Yesu kinikpakpak. Bi nan ban bi tɔŋ u la, le ki bui u ke u tun lijnjiir aatuln Uwumbɔr aapɔɔn pu, aan bi kan. ¹² Le Yesu fuur lii uponn ni, ki baa bi, “Nimi dandana aanib, ba ŋa ni ban ke m tun lijnjiir aatuln aan ni kan? M tuk nimi mbamɔn la, maan tun lijnjiir aatuln aan ni kan.”

¹³ Le u siir nima ki cha bi. Le u ni waadidiliib ki gir koo buɔɔb ngbaan ni ke bi puur nnyusakpem.

*Bi li nyi Farisii yaab aamɔkm
(Matiu 16.5-12)*

¹⁴ Waadidiliib nan suln kaa joo boroboro. Boroboro kpiln libaa baanja le nan bi baɔɔb ni. ¹⁵ Le u bui bi, “Ni li nyi man Farisii yaab, ni Ubɔr Herod aaboroboro aanyɔk.”

¹⁶ Le bi bui tɔb, “Taah kaa joo boroboro na, nima le cha u len kina.”

¹⁷ Le Yesu bee baah len tɔb chee pu na, le ki baa bi, “Ba ŋa ni len tɔb chee ke naa joo boroboro? Naa kee bee maabimbin aa? Naa bee maah len pu na aatataa aa? Nitafal pɔɔ la aa? ¹⁸ Ni kpa ŋinimbil, kaa waa aa? ki kpa ŋitafal, kaa ŋun aa? ¹⁹ Maah nan di ŋiboroboro kpin ŋiŋmu ki gii yakr binib ŋichur ŋiŋmu na, ni nan peei ni gur na tibɔɔkur tiŋa? Naa teer la aa?”

Le bi bui u, “Kipiik ni tilee.”

²⁰ Le u ki gir baa bi, “Maah nan di ŋiboroboro kpin ŋilole ki gii yakr tii binib ŋichur ŋinaa na, ni nan peei ni gur na tibɔɔkur tiŋa?”

Le bi bui u, “Tilole.”

²¹ Le u ki baa bi, “Naa kee nin bee maah len pu na aatataa aa?”

Yesu aah likr ujoon aanimbil pu na

²² Le bi fuu Betseda aatiŋ ni. Le binib bibaa joo ni ujoon Yesu chee, ki nan gaŋ u ke u di uŋaal meeh u. ²³ Le Yesu chuu uŋaal, ki dar u ki di nyan kitiŋ ngbaan ni, le ki ti tii timɔɔtan ŋa ujoon ngbaan aanimbil ni, ki di uŋaal paan u pu, ki baa u, “Aa waa aa?”

²⁴ Le u lik, le ki bui ke, “M waa binib chuun ki naahn isui la.”

²⁵ Le Yesu ki gir di uŋaal paan unimbil pu. Le u lik mbamɔm, ki pɔɔk, ki waa tiwan mɔmɔk chain. ²⁶ Le Yesu bui u ke u li tak nsan chaa kun. U taa bɔ dii kitiŋ ngbaan ni.

*Piita aah len Yesu aabɔr pu na
(Matiu 16.13-20; Luk 9.18-21)*

²⁷ Yesu ni waadidiliib nan siir nima ki di buen Siisarea Filipi aatingbaan ni. Baah cha na, le u baa bi, “Binib bui ke m ye ŋma?”

²⁸ Le bi bui u, “Bibaa len ke aa ye Jɔnn u nan muini binib nnyun ni na. Biken mu len ke aa ye Uwumbɔr aabɔnabr Elaija u nan bi n-yaayoonn na la. Biken mu len ke aa ye n-yaayoonn na aabɔnabtiib ponn ni ubaa la.”

²⁹ Le u ki baa bi, “Nima len ke m ye ŋma?”

Le Piita bui u, “Aa ye Kristo u Uwumbɔr lee u na la.”

³⁰ Le Yesu sur bi ke bi taa tuk unii ubaa.

*Yesu aah tuk waadidiliib waah ga ji falaa pu na
(Matiu 16.21-28; Luk 9.22-27)*

³¹ Le u piin ki tuk waadidiliib ke, “Min Unibɔn Aabo ga ji falaa sakpen. Juu yaab aaninkpiib, ni Uwumbɔr aatotoorninkpiib, ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb ga yii mi, ki ku mi. Iwiin itaa daal le m ga fikr nkun ni.” ³² U tuk bi tibɔr ngbaan chain la. Le Piita di u nyan n-gbaan, ki ti sur u mbamɔm ke u taa len kina. ³³ Le Yesu fenn ki tɔŋ waadidiliib biken, le ki kae Piita, ki bui ke, “Kinimbɔŋ, siir foor m chee. Saa dak ke Uwumbɔr aah dak pu na. Aa dak ke binib aah dak pu na la.”

³⁴ Le Yesu yin kinipaak ngbaan ni waadidiliib, le ki bui bi, “Unii yaa ban u dii mi kan, cha u yii ubaa, ki yoor waadɔpuinkoo, aan ki li dii mi. ³⁵ Unii umɔk kaan ŋmaa kpo m pu na kan, waamɔfal ga bee yɔli la. Unii umɔk ga ŋmaa kpo m pu, ni tibɔnyaan tee pu na kan, u ga kan limɔfal li kaa kpa ndoon na. ³⁶ Unii yaa kan dulnyaa wee ni aawan mɔmɔk, ki lann waamɔfal kan, ba aanyoor le u kan? ³⁷ Unii tee ga di ba ki daa waamɔfal? ³⁸ Dandana

aanib ye titunwanbirdam la, kaa dii Uwumbør. Unii yaa san inimõn m ni maabør chee ke u di tuk biken kan, min Unibøn Aabo ga nan yii udaan ngbaan. M ga gir ni, ki li kpa Nte Uwumbør aapõn. Uwumbør aatuuntiib bi ye chain na, mu ga dii mi. N-yoonn ngbaan le m ga yii udaan ngbaan.”

9

¹ U nan ki tuk bi, “M tuk nimi mbamøn la, binib bi si do na ponn ni bibaa aan kpo see bi puen kan Uwumbør aanaan fuu ni ni mpõn.”

Yesu aawon aah kpeln pu na
(*Matiu 17.1-13; Luk 9.28-36*)

² Iwiin iloob nan jer, le Yesu di Piita, ni Jems, ni Jõnn, ki jon lijool fõfõk paab, bibaa. Le uwon kpeln binimbil ni. ³ Waawanpeenkaan nan kpaln tiwanpipiln, ki wiin chain. Ubaa aa bi dulnyaa wee ni, ki ga ñmaa ña likekeln li li piin kina. ⁴ Le bi kan n-yaayoonn na aabõnabtiib Elaija ni Moses bi len Yesu chee tibør. ⁵⁻⁶ Le ijawaan chuu waadidiliib sakpen. Piita aa nan nyi waah ga len pu na, le ki bui Yesu ke, “Umõmõkr, taah bi do na, ni ñan. Cha ti ña ñiboo ñitaa, ki di libaa tii si, ki di liken tii Moses, ki di liken tii Elaija.”

⁷ Le ntaalangbam dan nan biin bi pu. Le nneel len ntaalangbam ngbaan ni ke, “Njapõn u m gee u na sõ. Li ñun waah len pu na man.” ⁸ Le bi fenn lik mala, kaa kan unii ubaa, see Yesu baanja.

⁹ Le bi gir sunn ni lijool ngbaan taab. Baah bi sunni na, le Yesu bui bi, “Ni taa tuk ubaa naah kan pu na, ki nan saa buyoonn min Unibøn Aabo ga fikr nkun ni na.”

¹⁰ Le bi kii kina. Bi mu nan baa tõb ke, “Waah len ke u ga fikr nkun ni na, naatataa ye kinye?” ¹¹ Le bi baa u, “Ba pu Uwumbør aakaal aamõmõkb len ke Elaija le ga puen dan, le Kristo nin fuu ni?”

¹² Le u bui bi, “Mbamøn, see Elaija puen fuu ni ki nan toor tiwan mõmõk. Ni mu ñmee Uwumbør Aagbanj ni ke min Unibøn Aabo ga ji falaa sakpen. Binib mu ga yook mi. ¹³ M tuk nimi la, Elaija puun fuu ni a. Le binib ña u bakaa, baah gee pu na. Bi ña u naah ñmee pu Uwumbør Aagbanj ni ke bi ga ña u pu na.”

Yesu aah nyan libimbikl ubo ni na
(*Matiu 17.14-21; Luk 9.37-43a*)

¹⁴ Le bi fuu waadidiliib biken aah bi nin chee na, ki kan kinipaak sakpenj si gob bi. Uwumbør aakaal aamõmõkb bibaa mu bi kpak bi kinikpakpak. ¹⁵ Le kinipaak ngbaan kan Yesu. Baah kan u na, le ni gar bi mõmõk pam. Le bi san buen u chee, ki ti doon u. ¹⁶ Le u baa waadidiliib, “Ni ni bi kpak ba pu?”

¹⁷ Le kinipaak ngbaan ponn ni, uja ubaa bui u ke, “Umõmõkr, m joo ni maabo le aa chee. Libimbikl le joo u, ki ña u ubir. ¹⁸ Li yaa ti chuu u nin chee na kan, li di u lii kitij la. Le umõb ponn ni puk tipupukr, le u ñmõ ñinyin. Le uwon chaar ki põk. Le m ganj saadidiliib ke bi nyan libimbikl ngbaan. Bi mu aa ñmaa nyan li.”

¹⁹ Le Yesu bui bi, “Nimi dandana aanib, naa gaa Uwumbør ki kii. Ni ban ke m yunn ni chee kinye pu, aan ki li kpa limør ni pu, aan ni gaa Uwumbør ki kii. Li joo ni ubo ngbaan m chee.” ²⁰ Le bi joo ni u Yesu chee.

Libimbikl ngbaan aah kan Yesu na, le li cha ubo ngbaan aawon gbaa sakpen. Le u lir kitij, ki binni. Le umõb puk tipupukr. ²¹ Le Yesu baa ute ke, “Libimbikl ngbaan aah chuu saabo ngbaan na, ni yunn kinye?”

Le ute bui u ke, “Li chuu u tibir ni la. ²² Li lir u mmii ni, ni nnyun ni kpala kpala, ki ban li ku u. Aa yaa ga ñman kan, san timi kinimbaak ki ter timi.”

²³ Le Yesu bui u ke, “Aa len ke m yaa ga ñman kan. Nibaa aa põõ unii u gaa mi ki kii na chee.”

²⁴ Libuul ngbaan ni le uja ngbaan teen ke, “M gaa si ki kii la. Ter mi aan m gaa si ki kii mbamõn.”

²⁵ Le Yesu kan ke kinipaak ngbaan san choo, ki kuuni, ki goi bi. Le u kae libimbikl ngbaan, le ki bui li ke, “Libimbikl li ŋa u ubir ni utafakpaa na, m bui si la, nyan u ni, ki taa ki chuu u daalbaadaal.”

²⁶ Le libimbikl ngbaan teen, ki cha ubo ngbaan aawon gbaa sakpen, ki nyan u ni. Le u gur dɔ ki naahn linikpol. Bi ponn ni pam nan bui ke u kpo a. ²⁷ Le Yesu chuu uŋaal, ki fiin u. Le u fii sil.

²⁸ Le Yesu koo lidichal ni. Waah koo ni na, le waadidiliib nan dan u chee bibaa, ki nan baa u, “Ba pu taa ŋmaa nyan libimbikl ngbaan u ni?”

²⁹ Le u bui bi, “Naan ŋmaa nyan libimbikl limina aaboln, see ni mee Uwumbɔr [ki lul bumɔb.]”

Yesu aah ki tuk bi waakun aabɔr pu na

(Matiu 17.22-23; Luk 9.43-45)

³⁰ Le bi siir nima, ki bɔ dii Galilee aatingbaan ni. Waa ban ke ubaa li nyi waah bi nin chee na; u ban ke u ni waadidiliib li bi bibaa, aan u tuk bi tibɔr tibaa. ³¹ U bui bi ke, “Bi ga di min Unibɔn Aabo, ki di ŋa binib aaŋaal ni, le bi ku mi. Bi yaa ku mi kan, iwiin itaa daal le m ga fikr nkun ni.”

³² Waadidiliib aa nan bee waah len pu na aatataa, kaa kaa bi baa u.

Ulau ye uninyuun?

(Matiu 18.1-5; Luk 9.46-48)

³³⁻³⁴ Baah chuun nsan ni na, le waadidiliib kpak tɔb ke, “Ti ponn ni, ulau tee ye uninyuun?” Le bi fuu Kapenaum aatiŋ ni, ki koo lidichal libaa ni. Baah bi kidiik ni na, le u baa bi, “Naah ba chuun nsan ni na, ni ba kpak ba pu?”

Le bi si ŋmin. ³⁵ Le u kal, ki yin waadidiliib kipiik ni bilee ngbaan mɔmɔk, ki bui bi ke, “Unii yaa ban ke u li ye usalɔln kan, u ŋa puwɔb yoo, ki li ye ni mɔmɔk aatutunn.” ³⁶ Le u di ubo siin bikaasisik ni, ki yoor u uŋaal ni, ki bui bi, ³⁷ “Unii umɔk gaa ubo umina aaboln maayimbil pu na, u gaa mi le na. Unii umɔk gaa mi na, naa ye mi baanja le u gaa, u gaa Uwumbɔr u tun ni mi na la.”

Taa kiir unii u tun Uwumbɔr aatun na

(Luk 9.49-50)

³⁸ Le Jɔnn bui u ke, “Umɔmɔkr, ti kan unii ubaa nyan tiyayaar binib ponn ni saayimbil pu. U mu aa dii timi, nima le ti bui u ke u di cha.”

³⁹ Le Yesu bui bi, “Ni taa ki tuk u ke u di cha. Unii yaa tun lijnjiir aatun maayimbil pu kan, waan ŋmaa len tibɔbir m pu mala. ⁴⁰ Ba pu? unii u kaa ye timi aadin na si tichaŋ ni la. ⁴¹ M tuk nimi mbamɔn la, unii yaa tii nimi nnyunyunkoo kan, naah ye maanib pu na le cha u tii nimi, u ga sil kan tiyaapar.”

Taa tɔŋ ubo ubaa ke u tun titunwanbir

(Matiu 18.6-9; Luk 17.1-2)

⁴² “Unii yaa tɔŋ mbim bi gaa mi ki kii na ponn ni ubaa ke u tun titunwanbir kan, tibɔbir ga li bi u pu. Bi yaa ba tee di kinaak sakpen, ki di tul leen uneen ni, ki tur u lii nnyusakpem aabuul li nyoo na ni kan, ni ba soor ki tii u, ni u tɔŋ ubo ubaa. ⁴³ Aa yaa gee tiwan ke saah gee aaŋaal pu na aan tiwan ngbaan yaa tɔŋ si ke aa tun titunwanbir kan, di ni lii. Aa yaa lann ŋjaal mbaa, ki kan limɔfal li kaa kpa ndoon na kan, ni soor ni aa li kpa iŋaal ilee, ki koo mmii mu kaan junn na ni. [⁴⁴ Nima chee, ‘ŋikpaambil ŋi ŋmɔ biwon na aan kpo daalbaadaal, le mmii mu wu bi na mu aan junn.’] ⁴⁵ Aa yaa gee tiwan ke saah gee aataal pu na aan tiwan ngbaan yaa tɔŋ si ke aa tun titunwanbir kan, di ni lii. Aa yaa lann litaal libaa, ki kan limɔfal li kaa kpa ndoon na kan, ni soor ni aa li kpa ŋitaa ŋilee, ki ti li bi mmii mu kaan junn na ni. [⁴⁶ Nima chee, ‘ŋikpaambil ŋi ŋmɔ biwon na aan kpo daalbaadaal, le mmii mu wu bi na mu aan junn’.] ⁴⁷ Aa yaa gee tiwan ke saah gee aanimbil pu na aan tiwan ngbaan yaa tɔŋ si ke aa tun titunwanbir kan, di ni lii. Aa yaa lann linimbil libaa ki koo Uwumbɔr do kan, ni soor ni aa li kpa ŋinimbil ŋilee, ki ti li bi mmii mu kaan junn na

ni. ⁴⁸ Nima chee, ‘ɲikpaambil ɲi ɲmɔ biwon na aan kpo daalbaadaal, le mmii mu wu bi na mu aan junn.’*

⁴⁹ “Mmii ga ɲa unii mɔmɔk chain ke n-yaan aah ɲani kitork aanann chain pu na. ⁵⁰ N-yaan ɲan la. Tɔ, mu yaa bii ki yaa kaa ki mɔ kan, nibaa aa bi ki ga ki ɲmaa ɲa mu aan mu mɔk. Ni li bi ke n-yaan aah mɔ pu na, ki li bi suuna tɔb chee man.”

10

Uja taa jenn upuu

(Matiu 19.1-12; Luk 16.18)

¹ Yesu nan siir nima, ki di buen Judea aapepel, le ki puur Jɔɔdann aamɔɔdapuul. Le kinipaak ki kuun ni u chee. Le u tuk bi Uwumbɔr aabɔr, waah ɲani pu n-yoonn mɔmɔk na.

² Le Farisii yaab bibaa dan u chee, ki ban bi tɔɲ u, le ki baa u ke, “Uja yaa jenn upuu lii kan, timi aakaal kii kina aa?”

³ Le u baa bi, “Moses nan len kinye?”

⁴ Le bi bui ke, “Moses nan len ke uja yaa ban u jenn upuu kan, u ga ɲmaa ɲmee kigban pu ke u jenn u a, ki di tii u, le ki nin jenn u.”

⁵ Le Yesu bui bi, “Nitafal aah pɔɔ pu na, nima le Moses nan ɲmee nkaal mue tii nimi.

⁶ Uwumbɔr le aa len kina. Buyoonn u nan naan dulnyaa wee na, u nan naan uja ni upii.*

⁷ Nima pu na, uja yaa yoor upii kan, bi ga nya cha bitetiib ni binatiib, ki kpaan tɔb chee,

⁸ ki ɲa unibaan. Nima pu na, baa ki ye binib bilee, bi ye unibaan la.† ⁹ Uwumbɔr aah di bi kpaan na, unibɔn taa yakr bi.”

¹⁰ Le Yesu ni waadidiliib koo lidichal libaa ni. Baah bi kidiik ni na, le waadidiliib ki baa u tibɔr ngbaan. ¹¹ Le u bui bi, “Uja umɔk jenn upuu lii, ki ki yoor upii uken na, uja ngbaan ye udagoor la. ¹² Upii mu yaa yii uchal, ki ki mɔn uja uken kan, upii ngbaan ye udagoor la.”

Yesu aah ɲa Uwumbɔr aanyoor ɲa mbim pu pu na

(Matiu 19.13-15; Luk 18.15-17)

¹³ N-yoonn ngbaan le binib bibaa joo ni mbim Yesu chee, ki ban ke u di uɲaal paan bi pu. Le waadidiliib kae bi. ¹⁴ Waah kan ke bi kae bi na, le u gee liɲuul, ki bui waadidiliib ke, “Cha mbim ngbaan dan m chee man. Taa ki jenn bi man. Binib bi aabimbin bi ke mbim aah bi pu na, bima le yeh Uwumbɔr aanaan. ¹⁵ M tuk nimi mbamɔn la, unii umɔk kaa gaa Uwumbɔr aanaan ke ubo aah gaal tiwan pu na, waan koo mu ni.” ¹⁶ Le u yoor mbim ngbaan ɲmam, ki di uɲaal paan bi pu, ki ɲa Uwumbɔr aanyoor ɲa bi pu.

Yesu aah tuk uwankpadaan ubaa pu na

(Matiu 19.16-30; Luk 18.18-30)

¹⁷ Yesu aah nyan nima chee na, le uja ubaa san choo u chee, le ki nan gbaan unimbiin ni, ki baa u ke, “Umɔmɔkr nyaan, m ga ɲa kinye ki kan limɔfal li kaa kpa ndoon na?”

¹⁸ Le Yesu baa u ke, “Ba pu aa yin mi ke Umɔmɔkr nyaan? Ubaa aa ɲan, see Uwumbɔr baanja. ¹⁹ Aa nyi Uwumbɔr aakaal: ‘Taa ku binib; taa gɔr kidagook; taa su kinaayuk; taa li ye nnyamɔn aaseeraadaan; taa ji binib pem pem; li pak aate ni aana.’”‡

²⁰ Le uja ngbaan bui u ke, “Umɔmɔkr, m joo ikaal imina mɔmɔk tibir ni la.”

²¹ Le Yesu lik u, ki gee u, le ki bui u ke, “Tiwan nibaa le gur. Buen ti kooh saah kpa tiwan nimɔk na, ki di ɲimombil ngbaan tii bigiim, aan ki li kpa liwangol paacham, aan ki dan nan li dii mi.” ²² Yesu aah len kina na, le uja ngbaan aanimbiil wɔb ɲa gbilngbiln. Ni ɲa u mpombiin; ba pu? u kpa liwankpal sakpen a. Le u siir nima.

²³ Le Yesu fenn lik waadidiliib, ki bui bi ke, “Ni pɔɔ sakpen ke binib bi kpa liwankpal na koo Uwumbɔr aanaan ni.”

* 9:48 : Lik Aisaya 66.24. * 10:6 : Lik Mpiin 1.27, 5.2. † 10:8 : Lik Mpiin 2.24. ‡ 10:19 : Lik Nnyam 20.12-16; Ikaal 5.16-20.

²⁴ Waah len kina na, le ni gar waadidiliib pam. Le u ki bui bi, “Maabim, ni pɔɔ sakpen ke binib [bi tii liwankpal naadii na] koo Uwumbɔr aanaan ni. ²⁵ Uwankpadaan aah ga koo Uwumbɔr aanaan ni pu na, ni pɔɔ ki jer laakumii aah ga koo seerkaa aaboln ni pu na.”

²⁶ Le ni gar bi ki ti nyan. Le bi baa tɔb ke, “Ni yaa ye kina kan, ɣma ga tee ɣmar?”

²⁷ Le Yesu lik bi, ki bui bi ke, “Ni pɔɔ binib le chee. Naa pɔɔ Uwumbɔr chee; nibaa aa pɔɔ Uwumbɔr chee.”

²⁸ Le Piita bui u ke, “Tima kan, ti nan di tiwan mɔmɔk di lii, ki dii si la.”

²⁹ Le Yesu bui bi, “M tuk nimi mbamɔn la, unii umɔk di cha waadichal, bee ukpetiib, bee unaatiib, bee uninkpatiib, bee una, bee ute, bee waabim, bee waasaak, m pu, ni tibɔnyaan tee pu na, ³⁰ u ga kan ɣdichal, ni kpetiib, ni naatiib, ni ninkpatiib, ni natiib, ni mbim, ni tisar, ni mɔmɔk nfum nkub dandana aayoonn. Binib mu ga ɣa u falaa, le n-yoonn mu choo na, u ga nan kan limɔfal li kaa kpa ndoon na. ³¹ Tɔ, binib bi ye bisalolm na pam le ga nan ɣa puwɔb yaab. Binib bi ye puwɔb yaab na pam le ga nan ɣa bisalolm.”

Yesu aah ki len waakun aabɔr taataa pu na

(Matiu 20.17-19; Luk 18.31-34)

³² Yesu ni waadidiliib nan dii nsan ki cha Jerusalem. Le Yesu loln bi pu nsan. Le ni gar waadidiliib. Binib bi dii bi na mu san ijawaan. Le u di waadidiliib kipiik ni bilee na nyan n-gbaan, ki tuk bi binib aah ga ɣa u pu na. ³³ U nan bui bi, “Li pel man, ti yaa fuu Jerusalem kan, bi ga di min Unibɔn Aabo ki di ɣa Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb aarjaal ni, le bi ji mi tibɔr, ki ga len ke ni ɣeer bi ku mi, ki ga di mi ɣa binib bi kaa ye Juu yaab na aarjaal ni. ³⁴ Le bi ga yook mi, ki teei timɔotan ɣa m pu, ki lue mi ɣinaalab, le ki nin ku mi. Iwiin itaa daal le m ga fikr nkun ni.”

Jems ni Jɔnn aah ban pu na

(Matiu 20.20-28)

³⁵ N-yoonn ngbaan le Sebedee aajarɔtiib Jems ni Jɔnn nan dan Yesu chee, ki nan bui u ke, “Umɔmɔkr, ti ban ke aa ɣa taah ga mee si pu na le ki tii timi.”

³⁶ Le u baa bi ke, “Ni ban ke m ɣa ba ki tii nimi?”

³⁷ Le bi bui u, “Aa yaa ji saanaan ki kan mpɔɔn kan, cha ti ponn ni ubaa li ka aarjanganii wɔb, uken mu li ka aarjangan wɔb.”

³⁸ Le u bui bi ke, “Naa nyi naah mee mi pu na aatataa. Ni ga ɣmaa ji falaa ke maah ga ji falaa pu na aa?”

³⁹ Le bi bui u, “Ti ga ɣman.”

Le u bui bi, “Ni ga sil ji falaa ke maah ga ji pu na. ⁴⁰ Tɔ, binib bi ga kal ɣrangii, ni ɣrangangan wɔb na ma kan, Uwumbɔr le ga lee bi; naa ye min le ga lee bi.”

⁴¹ Le waadidiliib kipiik bi gur na ɣun Jems ni Jɔnn aah tuk u pu na. Baah ɣun kina na, le bi gee liɣuul bi pu. ⁴² Le u yin bi mɔmɔk ke bi dan u chee, le ki nan bui bi, “Ni nyi ke dulnyaa wee ni aanib aayidam yoor bibaa paacham la. Binib bi kpa tininkpir na mu joo baanib mpɔɔn pu la. ⁴³ Nima taa li bi kina man. Ni ponn ni ubaa yaa ban ke u li ye uninyuun kan, u ɣa ubaa ni mɔmɔk aatutunn. ⁴⁴ Ubaa yaa ban ke u li ye usaloln kan, u ɣa ubaa ni mɔmɔk aanaagbiija. ⁴⁵ Min Unibɔn Aabo aa dan dulnyaa wee ni ke bi nan tun lituln tii mi. M dan ke m nan tun lituln tii binib, ki kpo ke m gaa binib pam lii.”

Yesu aah likr ujoon ubaa aanimbil pu na

(Matiu 20.29-34; Luk 18.35-43)

⁴⁶ Le Yesu ni waadidiliib fuu Jeriko aatiɣ ni, ki jer cha. Le kinipaak sakperɣ dii bi. Baah cha na, le ujoon u ye uwanmeer na, ka nsan aamɔgbeln, bi yin u ke Batimeus, u ye Timeus aajarɔɔn na. ⁴⁷ Le u ɣun ke Yesu u ye Nasaref aatiɣ aanii na ban u jer. Le u tar ke, “Yesu, u ye Ubɔr David aayaabil na, san mi kinimbaak.”

⁴⁸ Le binib pam kae u ke u ɣmin. Le u moo tar ke, “Ubɔr David aayaabil, san mi kinimbaak.”

⁴⁹ Le Yesu sil nsan ni, ki bui bi, “Yin ni u.”

Le bi yin u ke u dan, le ki bui u, “Li kpa mpopiin, ki fii sil. U yin si la.”

⁵⁰ Le u chuu peer waakekeln, ki fii mala, ki dan Yesu chee.

⁵¹ Le Yesu baa u ke, “Aa ban ba?”

Le u bui u ke, “Umömökr, m ban ke aa likr nnimbil le tii mi.”

⁵² Le Yesu bui u ke, “Saah tii mi naadii na le cha aa likr. Li dii saasan.”

Libuul ngbaan ni le unimbil likr, le u dii Yesu nsan ni nima.

11

Jerusalem aanib aah nyuy Yesu pu na

(*Matiu 21.1-11; Luk 19.28-40; Jönn 12.12-19*)

¹ Le bi peen Jerusalem, ki fuu Befej ni Betani aatim, mu bi lijool li bi yin li ke Olif aasui aajool na paab. ² Baah ti fuu nima chee na, le u bui waadidiliib ponn ni bilee ke, “Li cha man naah si gbök kitiņ ki na ni. Ni yaa koo ki ponn ni kan, libuul ngbaan ni, ni ga kan ubon u laa diin na si gbin. Ubaa aa kee diņ u pu. Chuu gbiln u, ki li joo ni u m chee man. ³ Unii ubaa yaa baa nimi, ‘Ba ŋa ni chuu gbiln u?’ kan, ni bui u, ‘Tidindaan le ban u. U ga giin ni u dandana wee.’”

⁴ Le bi buen ki ti kan ubon u laa diin na gbin lipaal, mbisaməb chee, ki mal nsan. Le bi chuu gbiln u. ⁵ Le binib bi si nima chee na bibaa baa bi ke, “Ba ŋa ni chuu gbiln ubon ngbaan?”

⁶ Le bi tuk bi Yesu aah tuk bi baah ga bui bi pu na. Le binib ngbaan cha bi buen. ⁷ Le bi joo ni ubon ngbaan Yesu chee, ki di baakeken biin u pu. Le Yesu diņ u pu. ⁸ Le binib pam di baakeken ter nsan ponn ni. Bibaa mu koo timoor ni, ki bar tisufar ki di ter nsan ponn ni. ⁹ Le binib bi loln nsan na, ni bi paan puwəb na nan tar ke, “Hosiana,* Uwumbər ŋa tinyoor ŋa unii u choo waayimbil ni na pu.† ¹⁰ Uwumbər aanyoor bi tiyaaja David aanaan mu choo na pu. Hosiana bi paacham.”

¹¹ Le Yesu fuu Jerusalem, ki koo Uwumbər Aadichal ni, ki lik tiwan mömök. Le nwiin ban mu lir. Nima pu na, u nan nyan, le u ni waadidiliib buen Betani aatiņ ni.

Yesu aah bui busub bubaa pu na

(*Matiu 21.18-19*)

¹² Naah woln kitaak na, le bi nyan Betani aatiņ ni. Baah cha na, le nkon joo u. ¹³ Le u kan likakaln li kpa tifar na si dandar. Le u buen u ti lik ke ŋisubil bi aan ŋaa bi. Waah ti fuu bu taab na, waa kan nibaa see tifar ŋmeen. Naa nan kee ŋeer ŋikakan lu. ¹⁴ Le u bui busub ngbaan ke, “Ubaa aan ki kan lisubil libaa aa pu ki ŋmə n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.”

Le waadidiliib ŋun waah len pu na.

Yesu aah toor Uwumbər Aadichal pu na

(*Matiu 21.12-17; Luk 19.45-48; Jönn 2.13-22*)

¹⁵ Le bi fuu Jerusalem. Le u koo Uwumbər Aadichal ni, ki jenn nyan binib bi kooh tiwan ki daa tiwan na li ponn ni, ki labr bilikpelm aateebul mam chiņ, ki labr binib bi kooh ŋinanjel na mu aajal chiņ. ¹⁶ Waa nan kii ke unii ubaa ki li tu lituln ki dii Uwumbər Aadichal ponn ni jer. ¹⁷ Le u bui bi ke, “Ni ŋmee Uwumbər Aagbaņ ni ke Uwumbər len ke, ‘Maadichal ga li ye mmeen aadichal, nin chee ŋinibol mömök mee mi na la;’ le nimi di li ŋa bififiirb aakakaa chee.”‡

¹⁸ Le Uwumbər aatotoorninkpiib, ni Uwumbər aakaal aamömökb ŋun Yesu aah ŋa pu na. Nima le bi kpokl baah ga ŋa pu ki ku u na. Bi nan san u ijawaan, ba pu? waah tuk kinipaak ngbaan Uwumbər aabər pu na, ni gar bi mömök pam.

¹⁹ Nwiin aah ban mu lir na, le Yesu ni waadidiliib ki nyan Jerusalem aatiņ ni.

Likakaln ngbaan aamökkm

(*Matiu 21.20-22*)

* 11:9 : Hosiana aatataa le ye ke “Gaa timi lii.” † 11:9 : Lik Ilahn 118.25-26. ‡ 11:17 : Lik Aisaya 56.7; Jeremia 7.11.

²⁰ Naah woln kitaak kichakpinaanyeeek ni, aan bi chuun nsan ni ki ti jer likakaln ngbaan aah bi nin chee na, le bi mui busub ngbaan kuur ki nan saa taab. ²¹ Le Piita teer Yesu aah fe ŋa pu na, le ki bui u ke, “Uməməkr, lik, saah fe puun lii busub bu pu na, bu kuur a.”

²² Le Yesu bui bi, “Tii Uwumbər naadii man. ²³ M tuk nimi mbamən la, unii umək ga bui lijool limina ke li fii ki ti lir nnyusakpem ni na, u yaa pak ke ni ga ŋa waah len pu na, ki yaa kaa joo beeni usui ni kan, ni ga ŋa kina ki tii u. ²⁴ M tuk nimi la, naah ga mee Uwumbər tiwan nimək na, ni tii u naadii ke ni kan ni, le ni ga sil kan. ²⁵ Ni yaa bi mee Uwumbər kan, di cha pinn binib bimək tun nimi taani na. Ni yaa di cha pinn bi kan, Nite Uwumbər u bi paacham na mu ga di cha pinn nimi aatunwanbir. [²⁶ Ni yaa kaa di cha pinn biken kan, Nite Uwumbər u bi paacham na mu aan di cha pinn nimi aatunwanbir.”]

Baah baa Yesu waatuln pu pu na

(Matiu 21.23-27; Luk 20.1-8)

²⁷ Le bi ki fuu Jerusalem. Waah chuun Uwumbər Aadichal ni na, le Uwumbər aatotoorninkpiib, ni Uwumbər aakaal aaməməkəb, ni Juu yaab aaninkpiib dan u chee, ²⁸ le ki nan baa u ke, “Aa kpa nsan ke aa ŋa saah ŋani pu na aa? Ŋma tii si nsan ngbaan ke aa ŋa kina?”

²⁹ Le u bui bi, “M mu ga baa nimi mbaan. Ni yaa ŋmaa gar kan, m mu ga tuk nimi maah kpa nsan pu ki ŋa maah ŋani pu na. ³⁰ Jənn aah nan muin binib nnyun ni na, ŋma nan tii u nsan? Uwumbər aan binib? Tuk mi man.”

³¹ Le bi kpokl təb ke, “Ti yaa bui ke Uwumbər le tii u nsan kan, u ga baa timi ke ba ŋa taa nan gaa u ki kii. ³² Taah san kinipaak ngbaan ijawaan pu na, taan ŋmaa len ke binib le tii u nsan, ba pu? bi məmək len ke Jənn nan ye Uwumbər aabənabamənn la.” ³³ Nima le bi bui Yesu ke, “Taa nyi.”

Le Yesu bui bi ke, “M mu aan tuk nimi maah kpa nsan pu ki ŋani maah ŋani pu na.”

12

Bikpaab bi kaa ŋan na aayatənjakl

(Matiu 21.33-46; Luk 20.9-19)

¹ Le Yesu ki ŋakl bi ŋiyatənjak ke, “Uja ubaa le nan naan kisaak, le ki ŋum isui i lu ŋisubil na ki ponn ni, le ki di idə gob kisaak ngbaan, le ki gbii libuul li bi ga di ŋisubil ŋa li ponn ni aan ki muen nyan ŋaanyun na, le ki maa libimbifəfəŋ ke unii li ka li paab ki kiir kisaak ngbaan, le ki yin bikpaab bibaa, ki di kisaak ngbaan ŋa biŋaal ni ke bi li lik ki. Isui ngbaan yaa nan lun ŋisubil kan, bi ker tii u, aan ki ker bibaa mu. Waah ŋa kina na, le u siir ki buen kitij ki daa na ni. ² Buyoonn ŋisubil ngbaan nan puir na, le u di unaagbiija tun bikpaab ngbaan chee, u ti gaa ni waasubil kisaak ngbaan ponn ni, ki li joo ni. ³ Le bi ti chuu u, ki gbaa u, ki giin ni u, kaa tii u nibaa. ⁴ Le usadaan ngbaan ki di unaagbiija uken tun bi chee. Le bi ti gbaa u mu aayil wəb, ki yook u. ⁵ Le usadaan na ki di unaagbiija uken tun bi chee. Le bi ti ku u. Le u ki di binaagbiib pam tun bi chee; le bi gbaa bibaa, ki ku bibaa mu. ⁶ Unii ubaa le ti gur u chee. Ujapənbəal u, u gee u na le gur. Kookoo yaan le u di ujaapənn ngbaan tun bikpaab ngbaan chee, le ki bui ke, ‘Bi ga pak njapənn ma.’ ⁷ Le bikpaab ngbaan kpokl təb, ‘Uma le ye waafaajil. Cha ti ku u man, aan ki ji waafaal.’ ⁸ Le bi chuu u, ki ku u, le ki di linikpol ngbaan nyan n-gbaan.

⁹ “Tə, usadaan ngbaan ga ŋa kinye? U ga dan nan ku bikpaab ngbaan, ki di kisaak na tii bikpaab biken. ¹⁰ Naa karn Uwumbər Aagbaŋ aah len pu na aa? ke, ‘Litakpal li bidimaab yii li na, lima le ye litakpajal.

¹¹ Uwumbər le ŋa kina, le ni gar timi pam.’ ”*

¹² Le Juu yaab aaninkpiib bee ke Yesu di liyatənjakl ngbaan ŋaŋ bima la. Nima pu le bi nan ban bi chuu u, ki mu san kinipaak ngbaan ijawaan, ki di cha u, ki siir.

Baah pen Yesu nlan pu na

(Matiu 22.15-22; Luk 20.20-26)

* 12:11 : Lik ilahn 118.22-23.

¹³ Le bi di Farisii yaab bibaa, ni Ubər Herod aanib bibaa tun Yesu chee bi ti pen u nlan. ¹⁴ Baah fuu ni u chee na, le bi bui u ke, “Uməməkr, ti bee ke aa len mbamən la, kaa san ubaa ijawaan, kaa pak ubaa ki jer uken. Aa mək timi Uwumbər aasan mbaməm la. Ni njan ti pa lampoo tii Ubər kpaan Siisa aan naa njan? Ti pa aan ti taa pa?”

¹⁵ Le u bee ke bi ban bi pen u nlan la, le ki baa bi, “Ba nja ni tən mi? Li joo ni limombil m lik man.”

¹⁶ Le bi joo ni li. Le u baa bi, “ŋma aanaŋ ni liyimbil bi li pu?”
Le bi bui u ke, “Siisa yaan.”

¹⁷ Le u bui bi ke, “Di ni ye Siisa yaan na, ki di tii u man, ki di ni ye Uwumbər yaan na tii Uwumbər.”

Waah len kina na, le ni gar bi pam.

Binib bi ga fikr nkun ni na aah ga li bi pu na
(Matu 22.23-33; Luk 20.27-40)

¹⁸ Le Sajusii yaab bibaa dan u chee. Bima le len ke binib aan fikr nkun ni na. ¹⁹ Le bi bui u ke, “Uməməkr, Moses nan nme nkaal ki di tii timi ke, ‘Uja yaa kpo, ki cha upuu, kaa kpa ubo kan, unaal di ukpopii ngbaan kpan, ki ma mbim ki tii ukpel.’† ²⁰ Tə, naabitiib bilole nan bi. Upol nan yoor upii, le ki kpo, kaa kpa ubo. ²¹ Le unaal di ukpopii ngbaan kpan, ki mu kpo, kaa kpa ubo. Le utatar mu di ukpopii ngbaan kpan ki mu kpo, kaa kpa ubo. ²² Bijab ngbaan məmək bilole mu nja kina, ki kpo doo, kaa nan kpa ubo. Kookoo yoo le upii ngbaan mu kpo. ²³ Binib yaa nan fikr nkun ni kan, upii ngbaan ga li ye nja aapuu? Bi məmək bilole nan joo u la.”

²⁴ Le Yesu bui bi, “Naa bee Uwumbər Aagbar aah len pu na, kaa bee Uwumbər aah kpa mpəən pu na. Nima le cha ni yenn nimi aaliin ni. ²⁵ Binib yaa nan fikr nkun ni kan, baan yoor bipiib, bipiib mu aan mən bijab. Bi ga li bi ke Uwumbər aatuuntiib bi bi paacham na aah bi pu na la. ²⁶ Joo cha binib aah ga fikr nkun ni pu na aabər, naa karn Moses aah nan nme busub bu nan gaal mmii na aabər nin chee na aa? Nima chee le ni nme ke Uwumbər nan bui Moses, ‘Min le ye Abraham, ni Aisak, ni Jakob Aawumbər.’‡ ²⁷ Uwumbər yaa len ke u ye binib bi kpo na Aawumbər kan, nima le mək ke bi kpa liməfal. Nimi, naah len ke binib aan fikr nkun ni na, ni yenn sakpen a.”

Mulakaal ye nkaal kpaan?
(Matu 22.34-40; Luk 10.25-28)

²⁸ Le Uwumbər aakaal aaməmək b ponn ni ubaa nan bi nima, le ki njan baah gbaa təb chee tibər pu na, ki bee ke Yesu aah len pu na, u gar bi mbaməm la. Le u dan Yesu chee, ki nan baa u ke, “Mulakaal ye nkaal kpaan?”

²⁹ Le Yesu bui u ke, “Nkaal kpaan le ye ke, ‘Israel yaab, li njan man, Tidindaan Uwumbər ye Dindaan baan la. ³⁰ Aa li gee Aadindaan Uwumbər aasui məmək ni, ni saawiin məmək, ni saalandak məmək, ni saapəən məmək.’§ ³¹ Nkaal mu paa na le ye ke, ‘Aa li gee aana aabo ke saah gee aabaa pu na.’* Nkaal mubaa aa jer ikaal ilee yee.”

³² Le u bui Yesu ke, “Uməməkr, aa len mbamən la. Saah bui ke Uwumbər ye Uwumbər baan na, ti gbii la. Ubaa aa bi ki kpee u pu. ³³ Unii yaa gee Uwumbər usui məmək ni, ni waalandak məmək, ni waapəən məmək, ki gee una aabo ke waah gee ubaa pu na kan, nima le njan ki jer u di tiwakor toor kitork ki see mmii ni tii Uwumbər.”

³⁴ Le Yesu bee ke u len nlan aabər la. Le u bui u, “Saa daa Uwumbər aanaan ni.”
Baah len tibər ngbaan doo na, ubaa aa ki kaa u baa Yesu mbaan kpee.

Kristo aabər
(Matu 22.41-46; Luk 20.41-44)

³⁵ Yesu nan bi Uwumbər Aadichal ni, ki tuk binib Uwumbər aabər, ki baa bi, “Uwumbər aakaal aaməmək b nja kinye pu ki bui ke Kristo u ga gaa binib lii na ga li ye Ubər David aayaabil? ³⁶ Uwumbər Aafuur Nyaan nan cha Ubər David ubaa len ke,

† 12:19 : Lik Ikaal 25.5. ‡ 12:26 : Lik Nnyam 3.6. § 12:30 : Lik Ikaal 6.4-5. * 12:31 : Lik Liifai Yaab 19.18.

‘Uwumbør bui Ndindaan ke: Kal ηηangii wøb

ki ti saa buyoonn m ga nyan saadim mòmək na.’†

³⁷ “Ubør David ubaa aah nan yin Kristo ngbaan ke Udindaan kina na, Kristo ga li ηmaa ye uyaabil aa?”

Bi li nyi Uwumbør aakaal aamòmək b aabør

(Matiu 23.1-36; Luk 20.45-47)

Le kinipaak ngbaan pel Yesu aah len pu na, ki nan kpa mpopiin. ³⁸ Waah tuk bi Uwumbør aabør na, le u bui bi, “Ni li nyi man Uwumbør aakaal aamòmək b aabør. Baageehn le ye ke bi li pee ηibəkul fəfək, ki gee ke binib doon bi mbaməm kinyar ni, ³⁹ ki ban ke bi kal bininyuum aakakaa chee mmeen aadir ni, ni njim chee. ⁴⁰ Bi ji bikpopiib durm la, le ki mee Uwumbør ni yunni ke bi ηmann ke bi ye bininyaam la. Uwumbør ga daa bitafal ki jer waah ga daa binib biken aatafal pu na.”

Ukpopii ubaa aah tii sakpen pu na

(Luk 21.1-4)

⁴¹ Yesu nan ka mal Uwumbør aapiin aadakaa, ki lik kinipaak ngbaan aah joo ηimombil ηani dakaa ngbaan ponn ni pu na. Le biwankpadam pam nan di ηimombil pam ηa u ponn ni. ⁴² Le ukpopiigiin ubaa mu dan nan di janjan mam bilee, ni ye kpakpaln na, ki di ηa u ponn ni. ⁴³ Le Yesu yin waadidiliib, ki bui bi, “M tuk nimi mbamən la, ukpopiigiin wee tii ηimombil ki jer bi mòmək aah tii pu na. ⁴⁴ Bi mòmək tii, ki gur ηimombil sakpen a. U ye ugiin la, le ki di waamombil mòmək tii, kaa ki gur nibaa.”

13

Baah ga gbaa wii Uwumbør Aadichal pu na

(Matiu 24.1-2; Luk 21.5-6)

¹ Yesu nan nyan Uwumbør Aadichal ngbaan ni. Waah nyan ni na le waadidiliib ponn ni ubaa bui u ke, “Umòmək r, lik ηitakpal ηi bi di maa lidichal lee na aah ηan pu na, lik tidir tee aah wiir pu na.”

² Le Yesu bui u, “Aa kan tidir sakpiin tee ee? Bi ga nan gbaa wii lidichal limina mòmək. Litakpal libaa aan ki li paa liken pu.”

Falaa aayoonn aah ga li bi pu na

(Matiu 24.3-14; Luk 21.7-19)

³ Le u buen ki ti kal Olif aasui aajool li bi tok Uwumbør Aadichal na paab. Le Piita, ni Jems, ni Jənn, ni Andru dan u chee bibaa, ki nan bui u ke, ⁴ “Tuk timi, bi ga ηa kina bayoonn? Ba ga li ye liməkl ki mək timi ke ni ηeer bi ηa kina?”

⁵ Le u bui bi ke, “Ni li nyi man, ubaa taa ηmann nimi. ⁶ Binib pam le ga nan dan, ki pur maayimbil, ke bima le ye min Yesu, ki ηmann binib pam. ⁷ Ni ga ηun ke binib to butəb kənkəni do, ni dandar mu. Ni taa cha ni li muk nimi man. Uwumbør le siin ke nimina mòmək ga ηa. Nima le aan mək ke dulnyaa wee ga doo libuul ngbaan ni. ⁸ Linibol libaa ga to linibol liken butəb. Nnaan mubaa aanib ni nnaan muken aanib ga to təb butəb. Kitiη ga deη ηipepel, ηipepel. Nkon ga lir ntim pam ponn ni. Nimina mòmək le ga li ye njan aafalaa.

⁹ “Nimi nibaa, li nyi man. Bi ga nan chuu nimi, ki di buen bibəjirb chee. Bi ga gbaa nimi mmeen aadir ni. M pu, le ntim aaninkpiib ni bibərb ga ji nimi tibər. Le ni ga tuk bi tibənyaan tee. ¹⁰ Binib ga di tibənyaan tee tuk ηinibol mòmək waahr, aan dulnyaa wee nin doo. ¹¹ Bi yaa chuu nimi, ki di buen bibəjirb chee kan, ni taa puen dak nisui ni ke ni ga len kinye. N-yoonn ngbaan yaa nan fuu ni kan, ni len Uwumbør aah ga tuk nimi pu na. Naa ye nimi le ga len. Uwumbør Aafuur Nyaan le ga len. ¹² N-yoonn ngbaan le unii ga di una aabo ηa binib aarjaal ni ke bi ti ku u. Tetiib mu ga di baabim ηa binib aarjaal ni ke bi ti ku bi. Binib mu ga yii bitetiib ni binatiib, ki cha binib ku bi. ¹³ M pu, le binib

† 12:36 : Lik Ilahn 110.1.

məmək ga li nan nimi. Unii umək jin limər ki dii mi ki ti saa liməfal aadoon na, uma le ga ηmar.”

Tiwan ni kaa ηan na aabər

(Matiu 24.15-28; Luk 21.20-24; Daniel 9.27)

¹⁴ “Ni ga kan tiwanbir ni bii tiwan nimək bi chain na si naah kaa ba ga li si nin chee na.” (Tə, nimi bi karni na, ni li beer nimina aatataa.) “N-yoonn ngbaan yaa nan fuu ni kan, binib bi bi Judea aatiη ponn ni na san buen ηijoo paab. ¹⁵ Unii yaa bi kidiik paab* kan, u taa ki koo waadiik ni ke u ti yoor nibaa, u san mala. ¹⁶ Unii yaa bi kisaak kan, u taa ki gir kun linampal ke u ti yoor waakekeln. ¹⁷ N-yoonn ngbaan kan, bipiib bi kpa ηipuu na, ni bipiib bi kpa mbim bi laa ηaa libiil na ga li kpa kinimbaak. ¹⁸ Mee Uwumbər man ke u taa cha tibər tee ηa kakab aayoonn. ¹⁹ N-yoonn ngbaan, binib ga ji falaa sakpen a. Buyoonn Uwumbər nan naan dulnyaa na, ki nan saa dandana wee na, baa kee jin falaa ngbaan aaboln, ki mu aan ki ji falaa kina. ²⁰ Uwumbər yaa kaa bar falaa ngbaan aayoonn aawiin pu kan, ubaa aan ηmar. Le waanigeekaab aanimbaasaln pu na, u ga bar falaa ngbaan aayoonn aawiin pu.

²¹ “N-yoonn ngbaan unii ubaa yaa bui nimi ke, ‘Lik, Kristo u ga gaa binib lii na sə,’ ki yaa ki bui ke, ‘U bi nima chee’ kan, ni taa gaa waah len pu na man. ²² Ba pu? biηmarηmannim ga li bi. Bibaa ga bui ke bi ye Kristo la. Biken ga bui ke bi ye Uwumbər aabənabtiib la. Bi ga tun lijnjiir aatun ki ηmann binib; bi ga pəən bibaa ke bi ηmann Uwumbər aanib mu. ²³ Ni li nyi man. M puun tuk nimi tibər timina məmək.”

Yesu aah ga gir ni pu na

(Matiu 24.29-31; Luk 21.25-28)

²⁴⁻²⁵ “N-yoonn ngbaan aafalaa aapuwəb, le paacham aawan aan ki li bi mbaməm. Nwiin ga bəln. Uηmal mu aan ki li wiin. Iηmabi mu ga lir. ²⁶ N-yoonn ngbaan le ni ga kan min Unibən Aabo bi ntaalangbam ni ki choo, ki wiin chain, ki joo mpəən. ²⁷ N-yoonn ngbaan le m ga tun Uwumbər aatuuntiib dulnyaa wee ponn ni məmək, liwipuul, ni liwilir, ni ηngangan, ni ηngangii wəb, bi ti kuuni maanib məmək, ki di dan m chee.”

Bukpasəm aayataηakl

(Matiu 24.32-35; Luk 21.29-33)

²⁸ “Bukpasəm le ye liyataηakl ki tii nimi. Bu aabon yaa bi ηani tifar kan, ni bee ke ni yaa kpee siib na kan, kiseek ga seer. ²⁹ Kina na, ni yaa kan nimina bi ηani kan, ni bee ke ni yaa kpee siib na kan, m ga gir ni. ³⁰ M tuk nimi mbamən la, dandana aanib aan jer le tiwan nimina məmək puen ηa. ³¹ Paacham ni taab ga jer. Maaməbon ma aan jer.”

Ubaa aa nyi bundaln Yesu ga gir ni na

(Matiu 24.36-44)

³² “Ubaa aa nyi buyoonn m ga gir ni na. Uwumbər aatuuntiib bi bi paacham na aa nyi. Min Uwumbər Aajarəən mu aa nyi. Nte Uwumbər baanja le nyi. ³³ Ni li nyi man, ki li ka lik man, aan ki li mee Uwumbər; ba pu? naa nyi buyoonn m ga gir ni na. ³⁴ Ni naahn uja u nan ban u chuun nsan, ki tuk waatutum ke bi li joo waadichal mbaməm, ki mək bi məmək baah ga tun lituln li na, ki tuk ukikiir na ke u li kii, le ki nin buen. ³⁵ Ni mu li nyi man. Naa nyi bundaln min Nidindaan ga gir ni na, nibaakan kijoobəη, nibaakan kinyetaasiik, nibaakan ikooja aah wii buyoonn na, nibaakan lichakpitaawoln. ³⁶ Ni li nyi man, aan m yaa lir nimi ki fuu ni kan, maan nan muin ni də geen. ³⁷ Maah tuk nimi pu na, m tuk binib məmək la, li nyi man.”

14

Baah kpokl ke bi ga ku Yesu pu na

(Matiu 26.1-5; Luk 22.1-2; Jənn 11.45-53)

* 13:15 : Bi yaa maa kidiik kan, baa di timoor pinn ki, kaa maa lidikokoln. Bi nan di idə paan puln tidir paab, le ki di titan pər biin. Bi nan maa ηibimbin le ki taa joi kidiik aapaacham.

¹ N-yoonn ngbaan, ni nan gur iwiin ilee, bi kuun ki ti ji njim mu bi yin mu ke Lakr-jer aajim na.* N-yoonn ngbaan, le bi ηmō boroboro u kaa kpa nnyək na. Le Uwumbər aatotoorninkpiib, ni Uwumbər aakaal aamōmək b nan kal ki kpokl baah ga ηa pu ki loon chuu Yesu ki ku u na, ² le ki bui tōb ke, “Ti taa chuu u njim ngbaan aayoonn man. Ti yaa chuu u n-yoonn ngbaan kan, kinipaak na ga ηmō tijar.”

Upii ubaa aah nyuy Yesu pu na
(*Matiu 26.6-13; Jōnn 12.1-8*)

³ Tō, Yesu nan bi Betani aatiη ni, ki bi Simonn u nan ye ukōndaan na do, ki ka ji tijikaar. Waah ka ji tijikaar kina na, le upii ubaa koo ni ki joo ni tulalee u kpa kidaak sakpen na, bi yin mu ke naad, ki bi kpalba nyaan u bi yin u ke alabasta na ponn ni. Upii ngbaan nan chuu gii kpalba ngbaan aaneen ni, ki di tulalee na mōmək kpir Yesu aayil pu. ⁴ Waah ηa kina na, le bi ponn ni bibaa gee liηuul, ki baa tōb ke, “Ba ηa u bii tulalee ngbaan kina? ⁵ Ti ba ga ηmaa di u kooh ki kan ilik ni jer iwiin ikui itaa aapal na, ki di tii bigiim.” Le bi ηulni u pu.

⁶ Le Yesu bui bi, “Di cha u man. Ba ηa ni muk u kina? U tun lituln li ηan na le ki tii mi. ⁷ Bigiim ga li bi ni chee n-yoonn mōmək. Naah ga li ban ni ter bi buyoonn na kan, ni ga ηmaa ter bi. Mma aan li bi ni chee n-yoonn mōmək. ⁸ U ηa waah ga ηmaa ηa pu na la. U di tulalee ngbaan kpir m pu ki puen toor nwon ke bi ti sub mi la. ⁹ M tuk nimi mbamōn la, baah ga moon tibōnyaan tee nin chee itingbaan mōmək ni na, bi ga len waah ηa pu na ke binib li teer waabər.”

Judas aah ban ke u kooh Yesu pu na
(*Matiu 26.14-16; Luk 22.3-6*)

¹⁰ Le Yesu aadidiliib kipiik ni bilee ponn ni ubaa, bi yin u ke Judas Iskariot, buen Uwumbər aatotoorninkpiib chee, ki ti tuk bi ke u ban u di Yesu ηa biηaal ni la. ¹¹ Baah ηun kina na, le ni ηa bi mpopiin. Le bi puu tipuur ke bi ga tii u ηimombil. Le u ban nsan mu u ga di Yesu ηa biηaal ni na.

Yesu ni waadidiliib aah jin njim ngbaan pu na
(*Matiu 26.17-25; Luk 22.7-14, 21-23; Jōnn 13.21-30*)

¹² Lakr-jer aajim, buyoonn bi ga ηmō boroboro u kaa kpa nnyək na aajan aawiindaal, bundaln bi ga kər upihbo na, le Yesu aadidiliib dan nan baa u ke, “Aa ban ke ti gor njim ngbaan aajikaar la chee ki tii si?”

¹³ Le u bui waadidiliib ponn ni bilee ke, “Ni li cha kitiη ngbaan ponn ni man. Ni yaa koo ki ponn ni kan, uja u tu nnyun na ga ton nimi nsan ponn ni. ¹⁴ Ni li dii u man, ki ti koo waah ga koo lidichal li ponn ni na, ki bui udichadaan ngbaan, “Umōməkr bui ke u ni waadidiliib ga ji njim ngbaan aajikaar kiladiik ni?” ¹⁵ Le u ga mək nimi paacham aadisakpeη ki bi puun toor ki na. Ni gor njim ngbaan aajikaar nima chee ki tii timi.”

¹⁶ Le bi siir, ki buen kitiη ngbaan ni, ki ti kan Yesu aah tuk bi ke bi ga kan pu na. Le bi gor njim ngbaan aajikaar.

¹⁷ Kijook aah joor na, le Yesu ni waadidiliib kipiik ni bilee na koo kidiik ngbaan ponn ni, ki kal ke bi ji. ¹⁸ Baah bi ji na, le u bui bi, “M tuk nimi mbamōn la, ni ponn ni ubaa ga kooh mi. Nimi bi bi ji m chee na ponn ni ubaa le ga ηa kina.”

¹⁹ Bisui nan bii. Le bi baa u ubaabaa ubaabaa, “Ni ye min la aa?”

²⁰ Le u bui bi, “Nimi kipiik ni bilee bimina ponn ni ubaa le ga ηa kina. Ni ye m ni unii u kpaan bi ji lisambil libaa ponn ni na la. ²¹ Min Unibōn Aabo ga kpo ke naah ηmee Uwumbər Aagbaη ponn ni ke m ga kpo pu na. Tibōbir mu ga li bi uja u ga kooh mi na pu. Bi yaa kaa ba ma u kan, ni ba soor ki tii u.”

Tidindaan aajim
(*Matiu 26.26-30; Luk 22.14-20; 1 Korint Yaab 11.23-25*)

* 14:1 : Israel yaab nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbər nan nyan bi tinaagbiir ni, Ijpt aatiη ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

²² Baah bi ji tijikaar na, le Yesu yoor boroboro, le ki doon Uwumbør, ki gii, ki di tii waadidiliib, le ki bui ke, “Gaa man. Maawon le na.”

²³ Le u yoor kiyinyook, ki doon Uwumbør, ki di tii bi. Le bi mòmøk nyun. ²⁴ Le u bui bi, “Maasin le na. Maasin pu, le Uwumbør puu tipuupòln tii nimi. Binib pam aatunwanbir pu le maasin ngbaan ga nya. ²⁵ M tuk nimi mbamøn la, maan ki nyu ñisubil aanyun ngbaan ki ti saa bundaln m ga ti nyu ñisubil aanyunpòm Uwumbør aanaan ni na.”

²⁶ Le bi gaa Uwumbør aalahn, ki buen Olif aasui aajool paab.

Yesu aah bui ke Piita ga nee u pu na

(Matiu 26.31-35; Luk 22.31-34; Jøn 13.36-38)

²⁷ Le Yesu ti bui bi, “Ni mòmøk ga san cha mi. Ni ñmee Uwumbør Aagbañ ni ke, ‘Uwumbør ga ku upihdaan, le ipiih yaa.’† ²⁸ Buyoonn Uwumbør ga fikr mi nkun ni na, le m ga loln ni pu nsan, ki buen Galilee.”

²⁹ Le Piita bui u, “Bi mòmøk yaa san ki cha si kan, mma aan san cha si.”

³⁰ Le Yesu bui u, “M tuk si mbamøn la, kinyeek kimina, aa ga len nfum mutaa ke saa nyi mi le lelee aakooja nin wii.”

³¹ Le Piita po beenin len ke, “Bi yaa po ban bi ku m ni si kan, maan len ke maa nyi si.”

Le waadidiliib mòmøk mu len kina.

Yesu aah mee Uwumbør pu na

(Matiu 26.36-46; Luk 22.39-46)

³² Le bi ti fuu nibaa chee, bi yin nima chee ke Getsemane. Le u bui waadidiliib, “Kal do man, m buen ti mee Uwumbør.”

³³ Le u di Piita, ni Jems, ni Jøn buen. Le usui bii pam. Mpombiin ni nsugar nan muk u sakpen. ³⁴ Le u bui bi, “Nsui bii sakpen, ki ti nyan. Ni wu ke nkun aah wu pu na. Kal do ki li lik man.”

³⁵ Le u foor siib, ki doon kitiñ lichichikr, ki mee Uwumbør ke ni yaa ga ñmaa ña aan u taa ji falaa u choo na kan, u taa cha u ji falaa ngbaan, ³⁶ ki bui ke, “Nte, aa ga ñmaa ña tiwan mòmøk. Nyan mi falaa u choo na ni. Aa mu tee ña saageehn, ki taa ña maageehn.”

³⁷ Le u gir buen waadidiliib bitaa ngbaan chee, ki ti muin bi dō geen; le u bui Simonn Piita ke, “Simonn, aa dō geen la aa? Saa ñmaa li ka lik kikiruk kibaa aa? ³⁸ Ni li ka lik man, aan ki li mee Uwumbør, aan ki taa koo ntōñ ni. Nisui ban ni li lik, le tiwon aa pō.”

³⁹ Le u ki foor siib ki ti mee Uwumbør, ki ki bui u tibør tichachaan ngbaan, ⁴⁰ le ki ki gir buen waadidiliib chee, ki ti muin bi ki dō geen la; ngeen nan joo bi sakpen. Le baa nyi baah ga len pu na.

⁴¹ Le u ki buen ti mee Uwumbør, ki ki gir ni taataa, ki ki muin bi dō geen; le u baa bi, “Ni beenin fuur ki dō geen la aa? Ni ñeer a. N-yoonn fuu a. U kooh min Unibøn Aabo, ki di ña titunwanbirdam aañaal ni la. ⁴² Fii, ti li cha man. Lik, unii u kooh mi na peen ni a.”

Baah chuu Yesu pu na

(Matiu 26.47-56; Luk 22.47-53; Jøn 18.3-12)

⁴³ Waah laa bi len kina na, le Judas u ye waadidiliib kipiik ni bilee ponn ni ubaa na fuu ni. Le kinipaak dii u. Bi nan joo kijaak aajum ni jagbaali mam. Bi nan nyan ni Uwumbør aatotoorninkpiib, ni Uwumbør aakaal aamòmøkb, ni Juu yaab aaninkpiib chee la. ⁴⁴ Judas u kooh Yesu na, nan bui kinipaak ngbaan ke bi yaa ti kan u moor unii u aatakpiln‡ na kan, uma le na. Bi chuu u mpōñ, ki di u buen.

⁴⁵ Judas aah fuu ni na, le u kpaan buen Yesu chee, ki ti bui ke, “Umòmøkr,” le ki moor utakpiln. ⁴⁶ Le bi chuu Yesu mpōñ pu. ⁴⁷ Waadidiliib ponn ni ubaa nan yoor waajaak aajuk ki gaa per Uwumbør aatotoorninkpel aanaagbiiija aatafal. ⁴⁸ Le Yesu baa binib bi dan bi nan chuu u na ke, “Ni joo kijaak aajum ni jagbaali mam ke ni nan chuu mi ke maah ye ufifiir le na aa? ⁴⁹ Iwiin mòmøk m nan bi ni chee Uwumbør Aadichal ni, ki tuk binib

† 14:27 : Lik Sekaria 13.7. ‡ 14:44 : ...moor utakpiln: Israel yaab nan doon tōb kina le ki møk ngeehn.

Uwumbor aabor, le naa chuu mi. Ta, nimina na ke ni gbiin Uwumbor Aagbar aah len pu na la.”

⁵⁰ Le waadidiliib momok san cha u.

⁵¹ Unachipoon ubaa nan bi nima chee, ki pee likekepiln, ki paani Yesu pu. Le bi laan chuu unachipoon ngbaan aakekeln. ⁵² Le u san cha waakekeln, ki san cha unmeen.

Juu yaab aaninkpiib aah jin Yesu tibor pu na

(*Matiu 26.57-68; Luk 22.54-55, 63-71; Jonn 18.13-14, 19-24*)

⁵³ Le bi di Yesu buen Uwumbor aatotoorninkpel aadichal ni. Uwumbor aatotoorninkpiib, ni Juu yaab aaninkpiib, ni Uwumbor aakaal aamomokb mu kuun ni nima chee. ⁵⁴ Le Piita paa Yesu pu, ki bi dandar, le ki ti fuu Uwumbor aatotoorninkpel aachiln ni, ki koo, ki ti kal bikikiirb chee wol mmii. ⁵⁵ Le Uwumbor aatotoorninkpiib ni bibojirb aaninkpiib momok ban biseeraadam bi ga bii Yesu aan bi ku u na. ⁵⁶ Le biseeraadam pam moln inyamon paan u, ki bii u. Baah len pu na, naa kpaan. Nima pu na, baa kan waataani.

⁵⁷ Le bijab bibaa fii sil, ki moln inyamon paan u, le ki bui ke, ⁵⁸ “Ti nun u len ke u ga gbaa wii Uwumbor Aadichal li binib maa li na, ki ki maa liken li binib aa maa li na, iwiin itaa.” ⁵⁹ Le bijab bimina mu aah len pu na, naa kpaan.

⁶⁰ Le Uwumbor aatotoorninkpel ngbaan fii sil bi momok aanimbiin ni, le ki baa Yesu, “Saan len tibaa aa? Binib ngbaan aah bii si pu na, ti gbii aan taa gbii?”

⁶¹ Le Yesu si nmin, kaa len tibaa. Le Uwumbor aatotoorninkpel ki baa u, “Aa ye Kristo u ga gaa binib lii na aan saa ye? Aa ye Uwumbor u ti pak u na Aajapoon aa?”

⁶² Le Yesu bui ke, “M ye. Ni ga kan min Unibon Aabo ka Uwumbor aanjangii wob. Ni ga kan m bi ntaalngbam ni paacham ki choo.”

⁶³ Waah len kina na, le Uwumbor aatotoorninkpel chuu kar ubaa aawanpeenkaan, le ki bui ke, “Taa ki ban seeraadam. U di ubaa nan Uwumbor la. ⁶⁴ Ni nun waah sii Uwumbor pu na. Ni dak kinye?”

Le bi momok bui ke u neer bi ku u la.

⁶⁵ Le bi ponn ni bibaa piin ki bi tee timootan nani u pu, le ki di likekeln poo unimbil, ki gbaa u, ki baa u ke, “Ulaa faa si?” Bikikiirb ngbaan mu nan gaa u ki gbaa u.

Piita aah nee Yesu pu na

(*Matiu 26.69-75; Luk 22.56-62; Jonn 18.15-18, 25-27*)

⁶⁶ Piita aah nan bi lichiln ngbaan ni na, le Uwumbor aatotoorninkpel aanaagbiipii ubaa dan ⁶⁷ ki nan kan Piita bi wol mmii. Le u lik u mbamom, le ki bui u, “Aa mu nan bi Yesu u ye Nasaref aatiy anii na chee.”

⁶⁸ Le Piita nee, ki bui u, “Maa bee saah len pu na aatataa,” le ki nyan lipaal kikaakpaak ponn ni. N-yoonn ngbaan le ukooja wii.

⁶⁹ Le unaagbiipii ngbaan ki kan u, le ki bui binib bi si nima chee na ke, “Umina ye Yesu aadidiliib ponn ni ubaa la.” ⁷⁰ Le Piita ki nee lelee.

Le ni ki kpee siib, le binib bi si u chee na bui u ke, “Ni ye mbamon, aa ye Yesu aadidiliib ponn ni ubaa la; aa mu ye Galilee aatiy anii la.”

⁷¹ Le Piita puu Uwumbor, ki bui ke, “Maa nyi naah len unii u na. M yaa mon nnyamon kan, Uwumbor daa ntal.”

⁷² Libuul ngbaan ni, le lelee aakooja wii. Le Piita teer ke Yesu ba bui u ke, “Aa ga len nfum mutaa ke saa nyi mi le lelee aakooja nin wii.” Piita aah teer kina na, le u wii pam.

15

Pailat aah jin Yesu tibor pu na

(*Matiu 27.1-2, 11-14; Luk 23.1-5; Jonn 18.28-38*)

¹ Kichakpinaanyeeek ni le Uwumbor aatotoorninkpiib, ni Juu yaab aaninkpiib, ni Uwumbor aakaal aamomokb, ni bibojirb aaninkpiib momok kal ki kpokl baah ga na pu na. Le bi buu Yesu tikululn, ki di u buen kitiy ngbaan aaninkpel u bi yin u ke Pailat na chee, ki di u na unjal ni. ² Le Pailat baa u, “Aa ye Juu yaab aabor la aa?”

Le u bui u, “Saah len pu na, ni ye kina.”

³ Le Uwumbør aatotoorninkpiib ngbaan bii u sakpen. ⁴ Le Pailat ki baa u, “Saan len tibaa aa? Li pel baah bii si sakpen pu na.”

⁵ Le Yesu aa ki len tibaa. Waah kaa len tibaa na, le ni gar Pailat pam.

Baah len ke bi ga ku Yesu pu na

(*Matiu 27.15-26; Luk 23.13-25; Jønn 18.39-19.16*)

⁶ Njim ngbaan aayoonn nan saa kan, Pailat ga nyan unaagbiija u kinipaak ban u na lii. ⁷ N-yoonn ngbaan, unaagbiija ubaa nan bi kiyondiik ni, bi yin u ke Barabas. U ni bakadam bi nan dii u na nan tukni kitiŋ ngbaan aaninkpiib, ki ku binib. Nima pu le bi nan di bi ŋa kiyondiik ni. ⁸ Le kinipaak ngbaan dan Pailat chee, ki bui u ke u ŋa waah ti ŋani pu njim ngbaan yoonn məmək na, ki nyan unaagbiija ubaa lii. ⁹ Le u baa bi, “Ni ban m nyan ni Juu yaab aabør la aa?” ¹⁰ Pailat bee ke Uwumbør aatotoorninkpiib kpa lipiipoln Yesu pu, nima le cha bi di u ŋa uŋaal ni.

¹¹ Le Uwumbør aatotoorninkpiib bui kinipaak ngbaan ke bi tuk Pailat ke u nyan Barabas lii, naa ye Yesu. ¹² Kinipaak ngbaan aah tuk Pailat kina na, le u ki baa bi, “Kina kan, uja u ni yin u ke Juu yaab aabør na, m ga ŋa u kinye?”

¹³ Le bi teen ke, “Kpaa u ndəpuinkoo pu.”

¹⁴ Le Pailat baa bi, “Ba ŋa? U tun bakaa bayoo?”

Le bi moo tar sakpen ke, “Kpaa u ndəpuinkoo pu.”

¹⁵ Le Pailat ban ke u sɔŋ bisui. Kina pu na, u nan nyan Barabas lii, le ki cha waajab lue Yesu ŋinaalab, ki di u ŋa biŋaal ni, bi ti kpaa u ndəpuinkoo pu.

Butəb aajab aah yook Yesu pu na

(*Matiu 27.27-31; Jønn 19.2-3*)

¹⁶ Le butəb aajab ngbaan di u buen Pailat aachiln ni, ki yin bijab biken ke bi kuun ni. ¹⁷ Le bi chuu peer waawanpeenkaan, le ki di libəkumaln peen u, ki di ikokon luu kiyikpupuk ki di chin u, ¹⁸ le ki doon u ke, “Juu yaab aabør, aa pəw əw?” ¹⁹ ki joo lidabil gbaa uyil paab, le ki teei timəwtan ləe u, ki gbaan unimbiin ni ki doon u. ²⁰ Baah ŋa u mbənyun ki ti doo na, le bi chuu peer libəkumaln ngbaan, ki di waawanpeenkaan peen u, ki di u nyan, bi ti kpaa u ndəpuinkoo pu.

Baah kpaa u ndəpuinkoo pu pu na

(*Matiu 27.32-44; Luk 23.26-43; Jønn 19.17-27*)

²¹ Baah cha na, le bi ton uja ubaa nsan ni, bi yin u ke Simonn, u ye Sairene aatiŋ aanii la. U nyan ni ntingbaan ni, le ki choo Jerusalem. U nan ye Aleksanda ni Rufus aate la. Le bi chuu u mpəən ke u tun Yesu aadəpuinkoo. ²² Le bi di Yesu buen nibaa chee, bi yin nima chee ke Golgota. Golgota aatataa le ye ke “Kiyikpaŋ aapepel.” ²³ Baah ti fuu nima chee na, le binib bibaa ban bi tii Yesu ndaan mu nnyək ŋmal mu ponn ni na ke u nyun. Le u yii, kaa nyun. ²⁴ Le butəb aajab ngbaan kpaa u ndəpuinkoo pu, ki di waawanpeenkaan yakr təb. Bi nan too inaan ke bi lik bimək aah ga kan ni na. ²⁵ Ni nan ye kichakpiik ni, tikur tiwae yoonn la, le bi kpaa u ndəpuinkoo pu. ²⁶ Le bi ŋmee kigbaŋ budabu cha bi ku u na, ki di tam waadəpuinkoo pu, uyil paab. Bi nan ŋmee ke, “Juu yaab aabør.” ²⁷ Bi nan di bififiirb bilee kpaa idəpuinkee pu. Bi di ubaa kpaa uŋangii wəb, ki di uken kpaa uŋangan wəb. [²⁸ Le ni gbiin Uwumbør Aagbaŋ aah len pu na ke, “Bi ŋa u ke baah ŋani titunwanbirdam pu na.”*]

²⁹ Waah lee ndəpuinkoo pu na, le binib bi jer nima chee na seei u, ki gbakr biyil, le ki bui u, “Aa mu. Si u len ke aa ga gbaa wii Uwumbør Aadichal ki ki maa li iwiin itaa na, ³⁰ sunn ni ndəpuinkoo ngbaan pu ki ŋmar.”

³¹ Le Uwumbør aatotoorninkpiib, ni Uwumbør aakaal aaməməkəb mu ŋa u mbənyun, ki bui təb ke, “U gaal biken le bi ŋmar, kaan ŋmaa gaa ubaa lii. ³² Kristo u ga gaa binib lii ki ye Juu yaab aabør na, u sunn ni ndəpuinkoo pu dandana wee, aan ti kan ki gaa u ki kii.”

Le baah di bififiirb bilee bi kpaa u chee idəpuinkee pu na, bi mu sii u.

* 15:28 : Lik Aisaya 53.12.

*Yesu aah kpo pu na**(Matiu 27.45-56; Luk 23.44-49; Jõnn 19.28-30)*

³³ Nwiin kaasisik ni, le itingbaan mòmək bəln, ki ti saa nwiin aah kpar pu na. ³⁴ Nwiin aah kpar na, le Yesu teen mpəon pu ke, “Eloi, eloi, lama sabaktani.” Naatataa le ye ke “Maawumbər, Maawumbər, ba pu aa siir cha mi?”†

³⁵ Binib bi nan si nima chee na ɲun waah teen pu na, le bibaa bui ke, “Li pel man, u yin Elaija la.” ³⁶ Le bi ponn ni ubaa san buen ki ti yoor nkiisuk, ki nan di bən ndaan mu məon na ni, le ki di ɲa lidabil pu, ki di ɲa Yesu aaməb chee ke u moor, le ki bui ke, “Di cha man, aan ti lik ke Elaija ga dan ki nan sunn ni u aan waan dan.”

³⁷ Le Yesu ki teen mpəon pu, le ki kpo.

³⁸ Le likekeln li yakr Uwumbər aadiik ni nfum mulee na, chuu kar paacham ki ti saa kitiɲ. ³⁹ Le butəb aajab aaninkpel u si ndəpuinkoo ngbaan taab na kan Yesu aah kpo pu na, le ki bui ke, “Mbaməon, uja ngbaan sil ye Uwumbər Aajapəon la.”

⁴⁰ Bipiib bibaa mu nan bi nima chee, ki si dandar, ki si lik. Bi ponn ni ubaa ye Mari Magdalene, uken mu ye Salome, uken mu ye Mari u ye Jems waatiir ni Joses aana na. ⁴¹ Yesu aah nan bi Galilee na, le bipiib ngbaan nan dii u, ki tun lituln ter u. Bipiib bi wiir ki nan dii u dan Jerusalem na mu nan bi nima chee.

*Baah sub Yesu pu na**(Matiu 27.57-61; Luk 23.50-56; Jõnn 19.38-42)*

⁴² Kijook aah joor na, le uja ubaa fuu ni, bi yin u ke Josef. U nan ye Arimatea aatiɲ aanii la, ki ye bibəjirb aaninkpiib ponn ni ubaa, ki kpa liyimbil. ⁴³ U mu nan bi kii Uwumbər aanaan aah ga fuu ni buyoonn na. Ni nan ye kitaak ki ga woln Juu yaab aakpaakool daal na, buyoonn bi gor ke bi ji likpaakool daal na. Le Josef buen Pailat chee ni lipobil, ki ti bui u, “Tii mi Yesu aawon.” ⁴⁴ Pailat aah ɲun ke u kpo na, le ni gar u. Le u yin ni bijab aaninkpel na, ki nan baa u ke, “Yesu aah kpo na, ni yunn aa?” ⁴⁵ Le u tuk u waah kpo buyoonn na. Pailat aah ɲun ke u kpo na, le u tii Josef nsan ke u yoor waawon. ⁴⁶ Josef nan daa likekenyaan, ki nyan Yesu aawon ndəpuinkoo pu, ki di u poo likekeln ngbaan ni, ki di u ti sub kitakpaluɲ ni. Bi nan gbii kitakpaluɲ ngbaan litakpasakpeln libaa aasikakl ni la. Le u di litakpapapaln leɲ mbisaməb. ⁴⁷ Le Mari Magdalene, ni Mari u ye Joses aana na, kan baah di Yesu aawon sub nin chee na.

16

*Yesu aah fikr nkun ni pu na**(Matiu 28.1-8; Luk 24.1-12; Jõnn 20.1-10)*

¹ Juu yaab aakpaakool daal aajook, le Mari Magdalene ni Salome, ni Mari u ye Jems aana na, buen ti daa tulalee, bi ti di ɲa Yesu aawon pu. ² Le ki woln kitaak kichakpinaanyeeek ni, nwiin aah laa puu na, le bi buen likaakul ngbaan chee. ³ Tə, litakpal li lek kitakpaluɲ ngbaan aaməb na ye lisakpeln la. Nima pu na, baah cha na, le bi baa təb ke, “ɲma ga ti biln litakpal na tii timi?” ⁴ Le bi lik, ki kan ke litakpal na aa ki lek. ⁵ Le bi koo likaakul na ponn ni ki kan unachipəon ubaa ka ɲɲangii wəb ki pee libəkupiln fəfək. Le ni gar bi pam.

⁶ Le u bui bi, “Ni taa cha ni gar nimi man. Ni ban Yesu u ye Nasaref aatiɲ aanii u bi nan kpa u ndəpuinkoo pu na la. U fikr nkun ni a. Waa bi do. Lik man baah nan di u bil nin chee na. ⁷ Ni li cha ki ti tuk Piita ni waadidiliib biken ke u loln bi pu nsan, ki cha Galilee aatiɲ ni. Bi ga ti kan u nima, waah nan tuk bi pu na.”

⁸ Le ni gar bipiib na pam, le biwon gbaa. Le bi nyan likaakul na ni, ki san. Ijawaan aah chuu bi na, le baa tuk unii ubaa.

*Yesu aah di ubaa mək binib pu na**(Matiu 28.9-10; Jõnn 20.11-18; Luk 24.13-35)*

[⁹ Juu yaab aakpaakool daal aah jin ki woln kitaak na aachakpitaawoln, Yesu aah fikr nkun ni na, le u puen di ubaa mək Mari Magdalene. Mari le ye upii u Yesu nan nyan

† 15:34 : Lik Ilahn 22.1.

tiyayaar tilole u ni na. ¹⁰ Le Mari buen binib bi nan dii Yesu na chee. Bi nan kpa mpombiin ki ka wii. Le Mari tuk bi ke u kan Yesu, u fikr nkun ni a. ¹¹ Baah ηun kina na, le baa pak ti.

¹² Nimina aapuwɔb, le bi ponn ni bilee nan chuun cha ntingbaan ni. Baah cha na, le Yesu nan di ubaa mɔk bi. Waa nan bi ke waah nan bi pu buyoonn Mari Magdalene kan u na. ¹³ Le bi gir buen biken chee, ki ti tuk bi ke bi kan Yesu. Le baa pak baah len pu na.

Yesu aah di ubaa mɔk waadidiliib pu na

(*Matiu 28.16-20; Luk 24.36-49; Jɔnn 20.19-23; Lituln 1.6-8*)

¹⁴ Nimina aapuwɔb, le waadidiliib kipiik ni ubaa ka ji tijikaar. Baah bi ji na, le Yesu di ubaa mɔk bi, le ki kae bi, ke ba ηa baa pak binib bi kan u, waah fikr nkun ni aapuwɔb na aah len pu na, ke bitafal le pɔɔ. Baa gaa u ki kii mbamɔm. ¹⁵ Le u ki tuk bi, “Ni li cha dulnyaa mɔmɔk ni, ki di tibɔnyaan tee tuk binib mɔmɔk. ¹⁶ Unii u gaa mi ki kii, ki cha bi muin u nnyun ni na, u ga ηmar. Unii u kaa gaa mi ki kii na, Uwumbɔr ga bui ke waabɔr bii. ¹⁷ Binib bi gaa mi ki kii na ga tun lijnjiir aatun. Maayimbil pu le bi ga nyan tiyayaar binib ni; bi ga len iliin yayan; ¹⁸ bi ga chuu iwaa, le yaan ηa bi nibaa. Bi yaa nyu liluul kan, laan ηa bi nibaa. Bi ga di birjaal paan bibum pu, le bi ga pɔɔk.”

Uwumbɔr aah di Yesu buen paacham pu na

(*Luk 24.50-53; Lituln 1.9-11*)

¹⁹ Tidindaan Yesu aah len bi chee tibɔr doo na, le Uwumbɔr di u buen paacham, le u ti kal uɔngii wɔb. ²⁰ Le waadidiliib buen ηipepel mɔmɔk ni, ki ti tuk binib tibɔnyaan tee. Le Tidindaan ter bi, ki cha bi tun lijnjiir aatun. Baah tun lijnjiir aatun na, nima le mɔk binib ke baah len tibɔnyaan ti na, ti gbii. Amii.]

Tibɔnyaan ti
LUK
ɲmee ti na

¹ Maaninkpel Teofilus, binib pam nan pɔɔn bibaa ki ɲmee kigbaɲ ponn ni tibɔr ti nan ɲa tikaasisik ni na. ² Binib bi kan tibɔr ngbaan aah piin ki ti doo pu na mooni ti, ki tuk timi. Le bi ɲmee baah tuk timi pu na. ³ Min Luk, m mu bee mbamɔm tibɔr ngbaan aah piin pu ki ti doo pu na. Nima le m dak ke ni ɲan m mu ɲmee ti, taah piin ki ti saa pu na, ki tii si, ⁴ aan aa mu bee baah tuk si tibɔr ti na aabamɔn.

Uwumbɔr aatuun aah len ke bi ga maa Jɔnn pu na

⁵ Buyoonn Herod nan ye Judea aatiɲ aabɔr na, le Uwumbɔr aatotoor ubaa nan bi, bi nan yin u ke Sekaria. U nan ye Abija aamaal ponn ni aanii la. Upuu aayimbil nan ye Elisabef. U mu nan ye Uwumbɔr aatotoor Aaronn aamaal ponn ni aanii ubaa la. ⁶ Sekaria ni upuu mɔmɔk nan ye bininyaam Uwumbɔr chee, ki dii waakaal mɔmɔk, ki ɲani waah ban pu na, kaa kpa taani ubaa. ⁷ Baa nan kpa ubo. Elisabef nan ye upiɲjoob la. Bi mɔmɔk mu nan por la.

⁸⁻⁹ Uwumbɔr aatotoorb aakaal aah dii pu na, le bi lee Sekaria, u ti koo Uwumbɔr Aadichal ni ki see tulalee aayon. Waayoonn aah fuu ni na, le u koo Uwumbɔr Aadichal ni, u ti tun lituln limina. ¹⁰ Buyoonn u bi seer tulalee aayon ngbaan tii Uwumbɔr na, le kinipaak sakperɲ bi lipaal, ki mee Uwumbɔr. ¹¹ Le u kan Uwumbɔr aatuun, baah seer tulalee aayon libimbiln li paab na aarɲangii wɔb. ¹² Sekaria aah kan u na, le ni muk u, le ijawaan chuu u. ¹³ Le Uwumbɔr aatuun ngbaan bui u, “Sekaria, taa san ijawaan. Uwumbɔr ɲun saameen a. Aapuu Elisabef ga maa ubijabo, ki tii si. Le aa ga yin u ke Jɔnn. ¹⁴ U yaa ma u kan, le aa ga li kpa mpopiin pam. Binib pam mu ga li mɔɔni. ¹⁵ U ga li ye uninyuun Uwumbɔr chee. Waan nyu ɲisubil aadaan, ki mu aan nyu ndaan mubaa. U ga li gbii Uwumbɔr Aafuur Nyaan buyoonn bi ga maa u na, ki li joo cha. ¹⁶ U ga cha nimi Israel yaab pam gir ti dii Bidindaan Uwumbɔr. ¹⁷ U ga li kpa Uwumbɔr Aafuur Nyaan, ni mpɔɔn, ke Uwumbɔr aabɔnabr Elaija aah nan kpa pu na, ki ga loln ni Tidindaan pu nsan. U ga cha tetiib ni baabim ki kpaan.* U ga cha binib bi kaa kii Uwumbɔr aamɔb na li kpa nlan, aan bi kpeln, ki li dii bininyaam aah dii pu na. U ga toor binib, bi li ye binib bi gor ki kii Uwumbɔr na.”

¹⁸ Le Sekaria bui Uwumbɔr aatuun ngbaan, “M por a, mpuu mu por a; m ga ɲa kinye ki bee ke saah len pu na ga sil ɲa.”

¹⁹ Le Uwumbɔr aatuun ngbaan bui u, “M ye Gabriel u si Uwumbɔr aanimbiin ni na la. U tun ni mi ke m nan tuk si tibɔnyaan tee. ²⁰ Ni yaa nan ɲeer kan, maah len pu na ga gbiiin. Saah kaa pak maah len pu na, le aa ga ɲa ubir, kaan ki ɲmaa len tibɔr ki ti saa buyoonn tiwan nimina ga ɲa na.”

²¹ Le kinipaak ngbaan si lipaal, ki si kii buyoonn Sekaria ga nya ni Uwumbɔr Aadichal ni na. U nan yunn kaa nyan ni, le ni gar bi pam. ²² Waah nan nyan ni na, waa ɲmaa len bi chee tibɔr. Nima le cha bi bee ke u kan lijɲjiir aawan Uwumbɔr Aadichal ni. Le u beenin len libir, kaa ɲmaa len tibɔr.

²³ Waawiin aah ye pu u tun lituln Uwumbɔr Aadichal ni na aah doo na, le u kun. ²⁴ Ni bi ki cha, le upuu Elisabef dek lipuul, ki di ubaa bɔr iɲmal iɲmu, ²⁵ le ki bui ke, “Uwumbɔr lik maah bi pu na la, le ki ɲa mi tibulchinn kina ki tii mi, ki nyan mi inimɔɔn ni.”

Uwumbɔr aatuun aah bui Mari ke u ga maa Yesu pu na

²⁶ Lipuul aah ɲa iɲmal iloob aapuul na, le Uwumbɔr tun waatuun Gabriel ke u buen Galilee aatiɲ kibaa ni, bi yin ki ke Nasaref, ²⁷ ke u buen usapɔɔn ubaa chee, bi yin u ke Mari. Waa nyi uja. Bi nan puu ke bi ga tii u tichar. Bi yin uchal Josef, u ye Ubɔr David

* 1:17 : Lik Malakai 4.5-6.

aamaal ponn ni aanii ubaa la. ²⁸ Le Uwumbør aatuun ngbaan fuu ni Mari chee ki doon u, le ki bui u, “Uwumbør ña si tibulchinn sakpen a, ki bi aa chee, ki ña tinyoor ña aa pu ki jer waah ña bipiib mòmæk pu na.”

²⁹ Waah len kina na, le ni gar Mari sakpen. Le u dakl lik waah len pu na aatataa. ³⁰ Le u ki bui u, “Mari, taa san ijawaan. Uwumbør ña si tibulchinn la. ³¹ Aa ga dek lipuul, ki maa ubijabo ki yin u ke Yesu. ³² U ga li ye uninyuun la. Bi ga yin u Uwumbør u kaa kpa ñeen aatō na Aajapōon. Tidindaan Uwumbør ga tii u uyaaja Ubør David aanaan. ³³ U ga li ye uyaaja Jakob aayaabitiib† aabør n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Waanaan aan doo.”

³⁴ Le Mari baa Uwumbør aatuun ngbaan ke, “Maah kaa nyi uja na, m ga ña kinye ki maa ubo?”

³⁵ Le u bui u, “Uwumbør Aafuur Nyaan ga sunn ni aa pu. Uwumbør u kaa kpa ñeen aatō na aapōon ga cha aa dek lipuul. Nima pu na, saah ga maa ubo u na ga li ye chain. Bi ga yin u ke Uwumbør Aajapōon la. ³⁶ Lik, aana aabo Elisabef, u por na, u mu pil ubijabo aapuul. Baah nan yin u ke upiiñooob na kpa iñmal iloob aapuul la; ³⁷ nibaa aa pōō Uwumbør chee.”

³⁸ Le Mari bui Uwumbør aatuun ngbaan, “M ye Uwumbør aanaagbiipii la. Saah len pu na, u cha ni ña kina.” Le Uwumbør aatuun ngbaan buen.

Mari aah mann Elisabef pu na

³⁹ N-yoonn ngbaan le Mari gor mala ki buen ñjoo ponn ni, le ki ti buen kitij kibaa ni, ki bi Juda aatiñ ponn ni,‡ ⁴⁰ le ki koo Sekaria do, ki doon Sekaria aapuu Elisabef. ⁴¹ Elisabef aah ñun idoon pu na, le waabo fii uponn ni. Le Uwumbør Aafuur Nyaan gbiin Elisabef. ⁴² Le u len mpōon pu ki bui Mari, “Uwumbør ña tinyoor ña aa pu ki jer waah ña bipiib mòmæk pu na, ki ña tinyoor ña ubo u bi aaponn ni na mu la. ⁴³ Ba ña Uwumbør nyuñ mi kina ki cha Ndindaan aana dan nan mann mi? ⁴⁴ Ntafal aah ñun saadoon na, le maabo fii mponn ni, waah kpa mpopiin pu na. ⁴⁵ Si u gaa Uwumbør ki kii na, u ña tinyoor ña aa pu la, ki ga ña waah nan tuk si ke u ga ña pu na.”

Mari aah gaa nlahn ki pak Uwumbør pu na

⁴⁶ Le Mari bui ke,
 “M nyuñni Uwumbør nsui ni la.
⁴⁷ M kpa mpopiin sakpen, Uwumbør u gaa mi lii na pu.
⁴⁸ U teer mi u ye waanaagbiipiigiin na bər.
 Dandana ki joo cha, binib mòmæk ga len
 ke Uwumbør ña tinyoor ña m pu la,
⁴⁹ ba pu? Uwumbør u kpa mpōon na tun litukpaan ki tii mi.
 Waayimbil ye chain la.
⁵⁰ Binib bi san u na, u san bi kinimbaak,
 ni biyaabitiib, ni biyaabisōsək ponn ni ki joo cha.
⁵¹ U mək binib waapōon,
 ki jenn kalmbaanidam bi dak ke bi ye bininyuum na.
⁵² U nyan bibərkaam baanaan ni,
 ki nyuñ bigiim.
⁵³ Binib bi nkon joo bi na,
 u tii bi tijikaar nyaan, bi ji bab.
 U cha biwankpadam chuun ni ijaalpeen.
⁵⁴ Waah nan puu tipuur ti tii tiyaajatiib na,
 u ña kina la, ki ter waatutum Israel yaab.
⁵⁵ U teer ki san Abraham ni uyaabitiib kinimbaak
 n-yoonn mu kaa kpa ndoon na la.”
⁵⁶ Tō, Mari nan bi Elisabef do iñmal itaa, le ki nin gir kun.

Baah ma Jōnn u muini binib nnyun ni na pu na

† 1:33 : Jakob aayaabitiib ye Israel yaab la. ‡ 1:39 : Ni nan ye iwiin inaa bee iñmu aasachuln la.

⁵⁷ Le ni ɲeer Elisabef maa ubo. Le u ma ubijabo. ⁵⁸ Le udoyaab ɲun ke Uwumbɔr san u kinimbaak sakpen. Le u ni bi kpaan ki mɔɔni.

⁵⁹ Waabo aawiin iniin daal, le bi dan bi nan gii uchakpaln, le ki ban bi yin u ke Sekaria ke baah yin ute pu na. ⁶⁰ Le una aa kii, ki bui ke bi ga yin u ke Jɔnn la.

⁶¹ Le bi bui u, “Unii ubaa aa kpa liyimbil limina nimi aamaal ponn ni.” ⁶² Le bi di biɲaal len ute chee, ki baa u ke u ban ke bi yi waabo kinye.

⁶³ Le u bui bi ke bi tii u kigbaɲ. Baah tii u na, le u ɲmee ke, “Waayimbil le ye Jɔnn.” Le ni gar bi mɔmɔk pam. ⁶⁴ Libuul ngbaan ni le Sekaria aalambil lɔkr. Le u piin ki bi len ki pak Uwumbɔr. ⁶⁵ Le ijawaan chuu bidoyaab mɔmɔk. Le Judea aatim mumɔk bi ɲjoo ponn ni na aanib ɲun tibɔr ngbaan. ⁶⁶ Ni nan ɲa binib bimɔk ɲun ti na ilandak. Le bi baa ke, “Ubo ngbaan ga li ye ba aanibol?” Ba pu? Uwumbɔr aajaal nan bi u pu.

Sekaria aah pak Uwumbɔr pu na

⁶⁷ Le Uwumbɔr Aafuur Nyaan gbiin Sekaria, u ye Jɔnn aate na, le ki cha u len Uwumbɔr aabɔr:

⁶⁸ “Cha ti pak Tidindaan u ye timi Israel yaab Aawumbɔr na.

U dan nan ter waanib, ki nyan bi tinaagbiir ni,

⁶⁹ ki tii timi unii u ga gaa timi lii, ki kpa mpɔɔn,

ki ye waatutunn Ubɔr David

aamaal ponn ni aanii ubaa na.

⁷⁰ U nan cha waabɔnabtiib chain len kina n-yaayoonn na ki joo cha.

⁷¹ U nan puu tipuur ke u ga nyan timi, timi aadim aajaal ni, ni bimɔk nan timi na aajaal ni, aan ti ɲmar.

⁷² U nan len ke u ga san tiyaajatiib kinimbaak, ki teer waah puu tipuur ti ye chain na bɔr.

⁷³ U nan puu tipuur tii tiyaaja Abraham,

⁷⁴ ke u ga nyan timi, timi aadim aajaal ni,

aan ti dii u ki taa li san ijawaan,

⁷⁵ ki li bi chain,

ki li kpa mbimbinyaan u chee n-yoonn mɔmɔk.

⁷⁶ Si, maabo, bi ga yin si ke Uwumbɔr u kaa kpa ɲeen aato na aabɔnabr.

Aa ga loln ni Tidindaan pu nsan,

ki toor nsan tii u,

⁷⁷ ki tuk waanib ke u ga di cha baatunwanbir pinn bi,

ki gaa bi lii;

⁷⁸ ba pu? timi Aawumbɔr kpa tibulchinn,

ki san timi kinimbaak.

U yaa gaa timi lii kan,

ni ga li bi ke nwiin aah puu ni pu na.

⁷⁹ Ni ga woln binib bi bi mbɔmbɔɔn

ni ki san nkun ijawaan na pu,

ni ga mɔk timi nsan mu ga tii timi nsuudoon na.”

⁸⁰ Le ubo ngbaan muun, ki dii Uwumbɔr ni usui mɔmɔk, le ki nan bi nteersakpiin ni, ki ti saa buyoonn u piin ki bi tuk Israel yaab Uwumbɔr aabɔr na.

2

Baah ma Yesu pu na

(Matiu 1.18-25)

¹ N-yoonn ngbaan le Ubɔrkpaan Siisa Agustus len ke binib mɔmɔk kuun ni ki nan ɲmee baayimbil, u lik baah wiir pu na. ² Baah kahn binib kina njan pu na, Kirinius le nan ye Siria aatiɲ aaninkpel. ³ Le binib mɔmɔk buen bido aatiɲ ni, bi ti ɲmee baayimbil.

⁴ Josef nan ye Ubər David aamaal ponn ni aanii ubaa la. Nima pu na, u nan nyan Nasaref, kitiŋ ki bi Galilee aatiŋ ni na, le ki buen Ubər David aatiŋ, ki bi yin ki ke Betlehem, ki bi Judea aatiŋ ni na. ⁵ Le u ni upuu Mari, u kpa lipuul na, buen bi ti ŋmee baayimbil. ⁶ Baah bi Betlehem aatiŋ ni na, le ni ŋeer u maa ubo. ⁷ Le u ma waajan aabijabo, ki di u poo likekeln ni, ki di u di ŋa tiwakor aah ŋmɔ timoor daka u ponn ni na; mpaan aa nan ki bi bicham aadiik ponn ni ke bi koo.

Uwumbər aatuuntiib aah fuu ni bipihdam chee pu na

⁸ Bipihdam bibaa nan bi nima chee timoor ni, ki kpa baapiih ki lik i kinyeek. ⁹ Le Uwumbər aatuun dan bi chee. Le Uwumbər aawiihn woln bi pu. Le ijawaan chuu bi sakpen. ¹⁰ Le Uwumbər aatuun ngbaan bui bi, “Taa san ijawaan man. M joo ni tibɔnyaan ti ga tii binib mɔmɔk mpopiin sakpen na la. ¹¹ Kinyeek kee bi ma unii u ga gaa nimi lii na, Ubər David aatiŋ ni. Uma le ye Tidindaan Kristo.* ¹² Ni ga kan ubo ngbaan aah poo ŋikeken ni, ki dɔ tiwakor aah ŋmɔ timoor daka u ponn ni na. Nima le ga li ye limɔkl ki tii nimi.”

¹³ Libuul ngbaan ni le Uwumbər aatuuntiib bi wiir sakpen na fuu ni ntuun ngbaan chee, le ki pak Uwumbər, ki len ke,

¹⁴ “Cha ti nyuŋ Uwumbər u bi paacham na.

Lifuur ga li bi dulnyaa wee ni.

Uwumbər san binib kinimbaak la.”

¹⁵ Le Uwumbər aatuuntiib ngbaan gir buen paacham. Le bipihdam ngbaan bui tɔb, “Cha ti buen Betlehem aatiŋ ni dandana, ki ti lik Uwumbər aah tuk timi ke tiwan ni ŋa nima na.”

¹⁶ Le bi buen mala, ki ti kan Mari, ni Josef, ni ubo ngbaan. Ubo ngbaan dɔ tiwakor aah ŋmɔ timoor daka u ponn ni na. ¹⁷ Bipihdam ngbaan aah kan u na, le bi tuk binib Uwumbər aatuun ngbaan aah tuk bi ubo ngbaan aabər pu na. ¹⁸ Binib bimɔk ŋun bipihdam ngbaan aah len pu na, le ni gar bi. ¹⁹ Mari le teer tibər timina mɔmɔk, ki dakl lik taatataa usui ni. ²⁰ Le bipihdam ngbaan gir buen baapiih chee timoor ni. Baah cha na, le bi nyuŋni Uwumbər ki pak u, baah kan ki ŋun pu na mɔmɔk pu; bi kan ki ŋun Uwumbər aatuun ngbaan aah tuk bi pu na.

Baah yin Yesu liyimbil pu na

²¹ Ubo ngbaan aawiin iniin daal le ni ŋeer bi gii uchakpaln. Le bi yin u ke Yesu. Buyoonn Mari aa nan kee dek lipuul na, le Uwumbər aatuun ngbaan nan bui u ke bi yin u kina.

Baah di Yesu ki di tii Uwumbər pu na

²² Buyoonn ni ŋeer bi ŋa Mari chain, Moses aakaal aah mɔk pu na, le bi di ubo ngbaan buen Jerusalem, bi ti di u tii Uwumbər. ²³ Ni ŋmee Uwumbər aakaal aagbarŋ ni ke bi di njan aabijabo mɔk ki di tii Uwumbər. ²⁴ Le Josef ni Mari toor kitork ki tii Uwumbər, waakaal aah len pu na. Nkaal ngbaan len ke bi di ŋjanjel ŋilee, bee mbɔrnanjibim mulee ki di toor kitork ngbaan.

²⁵ Uja ubaa nan bi Jerusalem aatiŋ ni. Bi nan yin u ke Simeonn. U nan ye uninyaan la, ki dii Uwumbər aakaal mɔmɔk mbamɔm, ki lik bundaln Uwumbər ga nyan Israel yaab baafalaa ni na. Uwumbər Aafuur Nyaan nan bi u chee, ²⁶ ki nan mɔk u ke waan kpo, see u kan Uwumbər aanii Kristo u ga gaa binib lii na waahr. ²⁷ Uwumbər Aafuur Nyaan nan cha u koo Uwumbər Aadichal ni, le Yesu aate ni una joo ni Yesu ki di koo ni Uwumbər Aadichal ni, bi ti di u tii Uwumbər. Buyoonn bi di u koo ni na ²⁸ le Simeonn gaa u uŋaal ni, le ki pak Uwumbər, ki bui ke,

²⁹ “Uwumbər, aa ga ŋmaa cha saatutunn nya dulnyaa wee ni, nsuudoon ni;

ba pu? dandana aa ŋa saah nan len pu na,

³⁰ ki cha nnimbil kan Saabo u ga gaa timi lii na.

* 2:11 : Hiibru aaliin ni, bi yin Kristo ke Masiya. Masiya aatataa le ye ke bi di olif aakpan kpir unii aayil pu ki mɔk ke u ye Uwumbər yoo.

³¹ Aa nan len ke aa ga tun ni u dulnyaa wee ni. Dandana wee u ga nya, aan binib məmök bee waabər.

³² U ye nwiihn ki ga woln binib bi kaa ye Israel yaab na aanimbil.

U pu, le binib ga nyuŋ saanib Israel yaab.”

³³ Simeonn aah len ubo ngbaan aabər kina na, le ni gar ute ni una. ³⁴ Le Simeonn ɲa Uwumbər aanyoor ɲa bi pu, le ki bui ubo ngbaan aana Mari, “Uwumbər nyan ubo ngbaan ke u sunn timi Israel yaab ponn ni pam taab, ki nyuŋ ti ponn ni pam mu. U ye liməkl li binib pam ga yii li na. ³⁵ Nima le ga kpiir baah dak pu bisui ni na. Aasui mu ga bii sakpen a, ki ga li wu ke unyoohn na.”

³⁶ Le upininkpel ubaa, u ye Uwumbər aabənabpii, aan bi yin u ke Ana na, mu nan bi. U nan ye Fanuel aabisal, ki ye Aser aanibol ponn ni aanii ubaa la. U nan por sakpen a. U nan bi uchal chee ɲibin ɲilole, le uchal kpo cha u, le u ye ukpopii. ³⁷ U nan ye ɲibin imonko inaa ni ɲinaa aanii la. U nan bi Uwumbər Aadichal ni n-yoonn məmök, ki dooni u nwiin pu ni kinyeek, ki lulni buməb, ki mee u. ³⁸ N-yoonn ngbaan le u mu fuu ni, ki dooni Uwumbər ubo ngbaan pu, le ki di waabər tuk Jerusalem aanib bimök lik buyoonn Uwumbər ga gaa bi lii na.

Baah gir ni Nasaref aatiŋ ni pu na

³⁹ Yesu aate ni una nan ɲa Uwumbər aakaal aah len pu na məmök, le ki gir kun bido aatiŋ Nasaref ki bi Galilee aatiŋ ni na. ⁴⁰ Le ubo ngbaan muun, ki moo kan mpəɔn, ki kpa nlan sakpen. Le Uwumbər aanyoor nan bi u pu.

Yesu aah bi Uwumbər Aadichal ni pu na

⁴¹ Libiln mək, ute ni una nan chaa Jerusalem, buyoonn Juu yaab ji Lakr-jer aajim† ⁴² Yesu aah nan ti saa ɲibin kipiik ni ɲilee na, le bi buen Jerusalem bi ti ji njim ngbaan, baah ɲani pu ɲibin məmök na. ⁴³ Bi nan bi nima ki ti saa buyoonn njim ngbaan aawiin doo na, le ki gir chaa kun. Le Yesu u nan laa ye ubo na gaar Jerusalem ni. Ute ni una mu aa nyi. ⁴⁴ Bi dak ke u bi usachun ɲeen aatətiib ponn ni. Le bi chuun nwimən aasachuln, le ki nin ban u bidoyaab ponn ni, kaa kan u. ⁴⁵ Baah kaa kan u na, le bi gir buen Jerusalem ponn ni, ki ti chuun ban u. ⁴⁶ Iwiin itaa daal le bi ti kan u Uwumbər Aadichal ni. U ka biməməkniinkpiib aakaasisik ni, ki pel baah len pu na, ki mu baa bi mbaan, ⁴⁷ ki kpa nlan ki bee baah len pu na aatataa, ki giin kii bi mbaməm. Nima le ni gar binib bimök ɲun na. ⁴⁸ Ute ni una aah kan u na, le ni gar bi pam. Le una baa u, “Maabo, ba ɲa aa ɲa timi kina? M ni aate ban si ni mpombiin.”

⁴⁹ Le u baa bi, “Ba pu ni ban mi? Naa nyi ke ni ye ke m li bi Nte Uwumbər aatuln ni ii?”

⁵⁰ Le baa bee waah len pu na aatataa.

⁵¹ Le u dii bi ki gir Nasaref aatiŋ ni, le ki kii biməi. Le una joo tibər timina məmök usui ni. ⁵² Yesu nan muun ki moo kan nlan, le ki kan kipak binib ni Uwumbər mu chee.

3

Jənn u muini binib nnyun ni na aah moon Uwumbər aabər pu na

(*Matu 3.1-12; Mak 1.1-8; Jənn 1.19-28*)

¹ Buyoonn Ubərkaan Tiberius Siisa nan jin waanaan ɲibin kipiik ni ɲiŋmu ni, aan Pontius Pailat mu ye Judea aatiŋ aaninkpel, Herod mu ye Galilee aabər, aan unaal Filip mu ye Iturea aatiŋ, ni Trakonitis aatiŋ aabər, Lisanius mu ye Abilene aatiŋ aabər, ² aan Anas ni Kayafas mu ye Uwumbər aatotoorninkpiib na, n-yoonn ngbaan le Jənn u ye Sekaria aajapəɔn na nan bi nteersakpiin ni. Le Uwumbər len u chee tibər nima. ³ Le u bə dii Jəɔdann aaməɔl aatingbaan ni, ki mooni ke, “Kpeln nimi aabimbin man, aan m muin nimi nnyun ni, le Uwumbər ga di cha nimi aatunwanbir pinn nimi.” ⁴ Waah ɲa kina na, le ni gbiin Uwumbər aabənabr Aisaya aah nan ɲmee pu Uwumbər Aagbaŋ ni na ke,

† 2:41 : Bi nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer bundaln Uwumbər aatuun u ku binib na nan lakr bi pu jer na. Lik Nnyam 12.1-27; Ikaal 16.1-8.

“Unii ubaa bi nteersakpiin ni ki tar,
 ‘Toor Uwumbor aasan man
 ki na waasan mu li tok ki tii u.

⁵ Bi ga di titan gbiin tifatann momok,
 ki ber njoo ni ngongon momok lii taab,
 ki naar isan imok gor na,
 ki na isan imok kaa joon na, i li joon tii u.

⁶ Binib momok ga kan Uwumbor aah ga gaa bi lii pu na.’ ”*

⁷ Le kinipaak nan dan Jonn chee, ki ban ke u muin bi nnyun ni. Le u baa bi, “Nimi ijagen aabim, nma sur nimi ke ni nya ntafadaan mu choo na ni? ⁸ Ni li tun lituln li ga mok ke ni sil kpeln nimi aabimbin na, ki taa bui ke niyaaja aah ye Abraham na, nima le ga cha ni nyan ntafadaan ni. M tuk nimi la, Uwumbor ga nmaa di nitakpal nimina kpaln Abraham aayaabitiib. ⁹ Dandana wee Uwumbor toor kichok ke u ti gaa isui imok kaa lu nisubil ni njan na, ki di na mmii ni.”

¹⁰ Le kinipaak ngbaan baa u, “Kina kan, ti ga na kinye?”

¹¹ Le u bui bi, “Unii u kpa nibokul njilee na, u tii unii u kaa kpa libaa na. Unii u mu kpa tijikaar na, u yakr tii unii u kaa kpa na.”

¹² Bilampoogaab mu nan dan u chee, ki ban ke u muin bi nnyun ni, le ki baa u, “Umomok, ti mu ga na kinye?”

¹³ Le u bui bi, “Ni taa gaa nimombil ki jer baah siin nimi pu na.”

¹⁴ Le butob aajab mu baa u, “Ti mu ga na kinye?”

Le u bui bi, “Ni taa gaa unii ubaa aamombil mpoon man, ki taa galn unii u kaa kpa taani na. Cha ninimbil gbiin nimi aapal.”

¹⁵ Jonn pu, le binib aalandak fii. Bi momok baa bisui ni ke, “U ye Kristo u ga gaa timi lii na aan waa ye?” ¹⁶ Le Jonn bui bi momok, “Mma muin nimi nnyun ni la. To, unii u jer mi na mu choo. Maa neer ke m gbiln waanaatak aajmin ki tii u. Uma le ga muin nimi Uwumbor Aafuur Nyaan, ni mmii ni. ¹⁷ U joo waayikpimbik unjaal ni, u ti chaar waajikaar, ki di njikaabim na lipil ni, ki di tigbengbir see mmii mu kaan junn na ni.”

¹⁸ Kina le Jonn nan sur binib ngbaan, ki di njimobon aabon kpee ki sur bi, ki mooni tibonyaan ngbaan. ¹⁹ U nan sur Ubor Herod mu. Herod nan gaa unaal aapuu Herodias, ki ki tun titunwanbir sakpen ki kpee. Nima le cha Jonn nan sur u. ²⁰ Le Herod ki tun titunwanbir tiken ki kpee, ki chuu Jonn laj kiyondiik ni.

Jonn aah muin Yesu nnyun ni pu na

(*Matiu 3.13-17; Mak 1.9-11*)

²¹ Jonn aah nan muin binib nnyun ni na, le u muin Yesu mu nnyun ni. Le Yesu mee Uwumbor. Waah bi mee Uwumbor na, le kitaapaak chuu piir. ²² Le Uwumbor Aafuur Nyaan sunn ni, ki nan ton u pu, ki naahn linanjel. Le nneel nyan ni paacham ki len, “Aa ye Njapoon u m gee si na la. Nnimbil gbiin si.”†

Yesu aayaajatiib ponn ni aayimbil

(*Matiu 1.1-17*)

²³ Buyoonn Yesu naahn ke waah na njibin piitaa aanii na, le u piin ki tuk binib Uwumbor aabor. Binib nan dak ke u ye Josef aajapoon la.

Josef nan ye Heli aajapoon,

²⁴ Heli mu nan ye Matat aajapoon, Matat mu nan ye Liifai aajapoon,

Liifai mu nan ye Melki aajapoon, Melki mu nan ye Janai aajapoon,

Janai mu nan ye Josef aajapoon,

²⁵ Josef mu nan ye Matatias aajapoon, Matatias mu nan ye Amos aajapoon,

Amos mu nan ye Nahum aajapoon, Nahum mu nan ye Esli aajapoon,

Esli mu nan ye Nagai aajapoon,

²⁶ Nagai mu nan ye Maaf aajapoon, Maaf mu nan ye Matatias aajapoon,

* 3:6 : Lik Aisaya 40.3-5. † 3:22 : Lik Aisaya 42.1.

Matatias mu nan ye Semeinn aajapɔɔn, Semeinn mu nan ye Josek aajapɔɔn,
 Josek mu nan ye Joda aajapɔɔn,
²⁷ Joda mu nan ye Joanann aajapɔɔn, Joanann mu nan ye Resa aajapɔɔn,
 Resa mu nan ye Serubabel aajapɔɔn, Serubabel mu nan ye Sealtiel aajapɔɔn,
 Sealtiel mu nan ye Neri aajapɔɔn,
²⁸ Neri mu nan ye Melki aajapɔɔn, Melki mu nan ye Adi aajapɔɔn,
 Adi mu nan ye Kosam aajapɔɔn, Kosam mu nan ye Elmadam aajapɔɔn,
 Elmadam mu nan ye Er aajapɔɔn,
²⁹ Er mu nan ye Josua aajapɔɔn, Josua mu nan ye Elieser aajapɔɔn,
 Elieser mu nan ye Jorim aajapɔɔn, Jorim mu nan ye Matat aajapɔɔn,
 Matat mu nan ye Liifai aajapɔɔn,
³⁰ Liifai mu nan ye Simeonn aajapɔɔn, Simeonn mu nan ye Juda aajapɔɔn,
 Juda mu nan ye Josef aajapɔɔn, Josef mu nan ye Jonam aajapɔɔn,
 Jonam mu nan ye Eliakim aajapɔɔn,
³¹ Eliakim mu nan ye Melea aajapɔɔn, Melea mu nan ye Mena aajapɔɔn,
 Mena mu nan ye Matata aajapɔɔn, Matata mu nan ye Natann aajapɔɔn,
 Natann mu nan ye Ubɔr David aajapɔɔn,
³² Ubɔr David mu nan ye Jese aajapɔɔn, Jese mu nan ye Obed aajapɔɔn,
 Obed mu nan ye Boas aajapɔɔn, Boas mu nan ye Salmonn aajapɔɔn,
 Salmonn mu nan ye Nasonn aajapɔɔn,
³³ Nasonn mu nan ye Aminadab aajapɔɔn, Aminadab mu nan ye Adminn aajapɔɔn,
 Adminn mu nan ye Arni aajapɔɔn, Arni mu nan ye Hesronn aajapɔɔn,
 Hesronn mu nan ye Peres aajapɔɔn, Peres mu nan ye Juda aajapɔɔn,
³⁴ Juda mu nan ye Jakob aajapɔɔn, Jakob mu nan ye Aisak aajapɔɔn,
 Aisak mu nan ye Abraham aajapɔɔn, Abraham mu nan ye Tera aajapɔɔn,
 Tera mu nan ye Nahor aajapɔɔn,
³⁵ Nahor mu nan ye Serug aajapɔɔn, Serug mu nan ye Reu aajapɔɔn,
 Reu mu nan ye Peleg aajapɔɔn, Peleg mu nan ye Eber aajapɔɔn,
 Eber mu nan ye Sela aajapɔɔn,
³⁶ Sela mu nan ye Kainann aajapɔɔn, Kainann mu nan ye Afaksad aajapɔɔn,
 Afaksad mu nan ye Sem aajapɔɔn, Sem mu nan ye Nowa aajapɔɔn,
 Nowa mu nan ye Lamek aajapɔɔn,
³⁷ Lamek mu nan ye Metusela aajapɔɔn, Metusela mu nan ye Enok aajapɔɔn,
 Enok mu nan ye Jared aajapɔɔn, Jared mu nan ye Mahalaleel aajapɔɔn,
 Mahalaleel mu nan ye Kenann aajapɔɔn,
³⁸ Kenann mu nan ye Enos aajapɔɔn, Enos mu nan ye Sef aajapɔɔn,
 Sef mu nan ye Adam aajapɔɔn, Uwumbɔr le nan naan Adam.

4

Kinimbɔɔ aah tɔɔ Yesu pu na
 (*Matiu 4.1-11; Mak 1.12-13*)

¹ Yesu, u nan gbii Uwumbɔr Aafuur Nyaan na nan nyan Jɔɔdann aamɔɔl chee. Le Uwumbɔr Aafuur Nyaan cha u buen nteersakpiin ni, ² le kinimbɔɔ ti tɔɔ u nima, iwiin imonko ilee. Iwiin imonko ilee ngbaan Yesu aa jin nibaa. Le iwiin ngbaan aah jer na, nkon chuu u.

³ Le kinimbɔɔ bui u, “Aa yaa ye Uwumbɔr Aajapɔɔn kan, bui litakpal limina aan li kpaln tijikaar.”

⁴ Le Yesu bui ki ke, “Ni ɔmee Uwumbɔr Aagban ni ke, ‘Tijikaar baanja aan ɔmaa tii unii limɔfal.’”

⁵ Le kinimbɔɔ di u buen lijuol li fɔk na paab, ki ti mɔk u dulnyaa wee ni aanaan mɔmɔk libuul ngbaan ni, ⁶ le ki bui u, “M ga di mpɔɔn mumina mɔmɔk, ni mu aawangol tii si.

Bi nan di ni mòmök tii mi la. M mu ga ηmaa di ni tii unii u m ban na. ⁷ Aa yaa gbaan nnimbiin ni ki pak mi kan, sin le ga li yeh ni mòmök.”

⁸ Le Yesu bui ki ke, “Ni ηmee Uwumbør Aagbarj ni ke, ‘Li pak Aadindaan Uwumbør ki dii uma baanja.’”

⁹ Le kinimbørj di u buen Jerusalem, ki ti di u tøj Uwumbør Aadichal paab, le ki bui u, “Aa yaa ye Uwumbør Aajarøøn kan, lir ni kitiñ; ¹⁰ ni ηmee Uwumbør Aagbarj ni ke, ‘U ga tuk waatuuntiib ke bi li lik si.

¹¹ Le bi ga li joo si biñaal ni, aataal taa gbeer litakpal.’”

¹² Le Yesu bui ki ke, “Uwumbør Aagbarj len ke, ‘Taa tøj Aadindaan Uwumbør.’”

¹³ Kinimbørj aah tøj Yesu ntøj mòmök ki ti doo na, le ki laa siir cha u.

*Yesu aah piin waatuln Galilee aatiñ ni pu na
(Matiu 4.12-17; Mak 1.14-15)*

¹⁴ N-yoonn ngbaan le Yesu gir kun Galilee aatiñ ni. Uwumbør Aafuur Nyaan aapøøn mu bi u ni. Le waayimbil moon Galilee aatingbaan mòmök ni. ¹⁵ Le u koo mmeen aadir ni, ki tuk binib Uwumbør aabønayan. Le binib mòmök nyuñ u.

*Nasaref aatiñ aanib aah yii Yesu pu na
(Matiu 13.53-58; Mak 6.1-6)*

¹⁶ Yesu nan ti fuu Nasaref aatiñ, baah nan kpiin u nin chee na. Juu yaab aakpaakool daal, le u koo mmeen aadiik ni, waah ηani pu n-yoonn mòmök na. Le u fii sil ke u karn Uwumbør Aagbarj ni. ¹⁷ Le bi nan di Uwumbør aabønabr Aisaya aagbarj di tii u. Le u kpar kigbarj ngbaan, ki kan nin chee ηmee ke,

¹⁸ “Uwumbør Aafuur Nyaan bi m ni; u nyan mi ke m tuk bigiim tibønayan tee.

U tun ni mi ke m nan søj binib bi kpa mpombiin na aasui,

ki tuk binaagbiib ke m gaa bi lii la,

ki tuk bijoom ke m likr binimbil,

ki nyan bifalaadam baafalaa ni,

¹⁹ ki tuk binib ke buyoonn Uwumbør ga gaa waanib lii na fuu ni.”*

²⁰ Le Yesu ki kpar kigbarj ngbaan, ki ki giin ki tii mmeen aadiik ni aatotoor ngbaan, le ki kal. Le binib bimök bi mmeen aadiik ni na animbil kal u pu. ²¹ Le u bui bi, “Naah ηun Uwumbør Aagbarj ni aabør ti din wee na gbiin la.”

²² Le bi mòmök pak u. Waah len iliinyaan pu na, le ni gar bi pam. Le bi baa tøb, “Waa ye Josef aajarøøn la aa?”

²³ Le u bui bi, “M bee ke ni ga bui mi liyatañakl limina, ‘Dökta, tii aabaa laafee.’ Ni ga ki bui mi, ‘Ti ηun saah tun lijñjiir aatun Kapenaum aatiñ ni pu na. Tun kina do chee na, saatiñ ponn ni.’ ²⁴ M tuk nimi mbamøn la, binib aan nyuñ Uwumbør aabønabr ubaa udo aatiñ ni.

²⁵ “Li pel man, Elaija aayoonn na, utaal aa nan nun ηjibin ηitaa ni iñmal iloob. Le nkon sakpem lir kitiñ ngbaan ni. N-yoonn ngbaan Israel yaab ponn ni bikpopiib nan bi ki wiir.

²⁶ Uwumbør mu aa nan tun Elaija u ti ter bi ponn ni ubaa. U nan tun u Sarefaf aatiñ, ki bi Saidonn aatiñ ni na, ke u ti ter ukpopii u bi nima na. ²⁷ Uwumbør aabønabr Elaisa aayoonn na, bikøndam nan bi Israel yaab ponn ni ki wiir; le Uwumbør aa cha bi ponn ni ubaa pøk. Naamann, u nan ye Siria aatiñ aanii na baanja le u nan cha u pøk.”

²⁸ Yesu aah len kina na, le binib bimök bi mmeen aadiik ni na gee lijñjuul sakpen, ²⁹ le ki fii, ki chuu nyan u kitiñ ngbaan ni, ki di u buen baatiñ aah bi lijool li paab na, bi ti di u lii lijool ngbaan aataab. ³⁰ Le u bø dii bikaasisik ni ki buen.

*Yesu aah nyan tiyayaar uja ni pu na
(Mak 1.21-28)*

* 4:19 : Lik Aisaya 61.1-2.

³¹ U nan fuu Kapenaum, kitiŋ ki bi Galilee aatiŋ ni na. Le Juu yaab aakpaakool daal u koo mmeen aadiik ni, ki ti tuk binib Uwumbør aabør. ³² Waah tuk bi tibør ti na, le ni gar bi pam. Ba pu? waabør nan kpa mpɔɔn. ³³ Le uja u tiyayaar joo u na bi mmeen aadiik ngbaan ni, le ki teen mpɔɔn pu ke, ³⁴ “Sin Yesu u ye Nasaref aatiŋ aanii na, aa ban ba ti chee? Aa dan aa nan ŋa timi yɔli la aa? M nyi si. Aa ye Uwumbør aanii u ye chain na la.”

³⁵ Le Yesu kae tiyayaar ngbaan, ki len ke, “Ŋmim. Di uja ngbaan lii.” Le tiyayaar ngbaan di u lii kitiŋ, ki nyan cha u. Taah lii u kitiŋ na, naa ŋa u nibaa.

³⁶ Le ni gar bi mɔmɔk pam. Le bi baa tɔb, “Ba aabɔboln sɔ? U kpa yiko ni mpɔɔn le ki tuk tiyayaar ke ti di binib lii. Le ti kii waamɔb.” ³⁷ Le Yesu aayimbil moon ŋipepel mɔmɔk, nima chee.

*Yesu aah tii bibum pam laafee pu na
(Matiu 8.14-17; Mak 1.29-34)*

³⁸ Yesu nan nyan mmeen aadiik ni, ki buen Simonn aadichal ni. Le Simonn aapuu aana aawon toŋ sakpen. Le bi mee Yesu ke u ter u. ³⁹ Le Yesu dan nan sil jonn u pu, le ki kae iween i joo u na. Le uwon sɔŋ. Libuul ngbaan ni le u fii, ki chann bi tichann.

⁴⁰ Tɔ, nwiin aah bi lir na, le binib bimɔk kpa bibum bido na joo ni bi Yesu chee. Le iween aabɔŋ aabɔŋ joo bi. Le u di uŋaal paan bi mɔmɔk pu, ki cha bi pɔɔk. ⁴¹ Le tiyayaar mu di binib pam lii, ki teen ke, “Aa ye Uwumbør Aajapɔɔn la.”

Tiyayaar ngbaan bee ke u ye Kristo u gaa binib lii na. Nima pu le u kae ti, kaa cha ti len tibaa.

*Yesu aah tuk binib Uwumbør aabør Judea aatiŋ ni pu na
(Mak 1.35-39)*

⁴² Naah woln kichakpinaanyeeek ni na, le u nyan nima, ki buen nibaa chee, ki ti bi ubaa. Le kinipaak ngbaan bi ban u. Baah ti kan u na, le bi gaŋ u ke u taa buen cha bi. ⁴³ Le u bui bi, “See m buen ntim muken ponn ni, ki ti tuk bi mu Uwumbør aanaan aabɔnyaan. Nima le cha Uwumbør tun ni mi.”

⁴⁴ U nan bɔ dii Juu yaab aatim ni, le ki koo mmeen aadir ni, ki tuk binib Uwumbør aabør.

5

*Yesu aah yin njan aadidiliib pu na
(Matiu 4.18-22; Mak 1.16-20)*

¹ Daalbaadaal le Yesu nan si Genesaret Aanyusakpem aagbaan,* le kinipaak gob u, ki mueni u, bi ŋun Uwumbør aabør. ² Le u kan iŋɔi ilee nnyusakpem aagbaan. Bijanbam aa bi i ponn ni. Bi nan bi nibaa chee, ki bi finni baapør. ³ Le Yesu koo buŋɔb bubaa ponn ni, bu ye Simonn yaab na, le ki bui u ke u foor buen nnyun ponn ni siib. Baah foor siib na, le u kal nima chee buŋɔb na ponn ni, le ki tuk kinipaak ngbaan Uwumbør aabør.

⁴ Waah tuk bi ti doo na, le u bui Simonn, “Buen nnyun aah nyoo nin chee na, aan ni ti mee tipør ngbaan ki chuu ijan.”

⁵ Le Simonn bui u, “Ndindaan, ti ban ijan kinyeek na mɔk linimaln, kaa kan nibaa. Tɔ, saah len pu na, m ga mee tipør na nnyun ni.” ⁶ Le bi mee tipør, ki chuu ijan pam. Le tipør ngbaan ban ti kar. ⁷ Le bi kab biŋaal ki yin biŋeen aatɔtiib bi bi buŋɔb buken ponn ni na ke bi dan nan ter bi. Le bi dan, ki nan nyan ijan ki gbiin iŋɔi ilee ngbaan mɔmɔk. Nima le cha iŋɔi ngbaan ban i muiin. ⁸ Simonn Piita aah kan kina na, le u gbaan Yesu aanimbiin ni, ki bui u, “Ndindaan, siir m chee. M ye titunwanbirdaan la.”

⁹ Baah chuu ijan sakpen pu na, le ni gar Simonn ni binib bimɔk bi u chee na, ¹⁰ ni Sebedee aajapɔtiib Jems ni Jɔnn bi nan ye Simonn aatutuŋeertiib na. Le Yesu bui Simonn, “Taa san ijawaan. Dandana ki joo cha, aa ga li ban binib tii Uwumbør la.”

¹¹ Le bi dar baarŋi cha n-gbaan, ki di cha ni mɔmɔk, ki dii Yesu.

* 5:1 : Genesaret Aanyusakpem: Bi ki yin mu ke Galilee Aanyusakpem la.

Yesu aah cha ukɔndaan pɔɔk pu na
(*Matiu 8.1-4; Mak 1.40-45*)

¹² Yesu nan bi kitiŋ kibaa ni. Ukɔndaan ubaa mu bi nima. Waah kan Yesu na, le u dan nan gbaan unimbiin ni, ki di unimbil chiŋ kitiŋ, ki gaŋ u, le ki bui u, “Ndindaan, aa yaa gee kan, aa ga ŋmaa cha m pɔɔk.”

¹³ Le Yesu taln ŋjaal ki meeh u, ki bui u, “M gee. Aa pɔɔk.” Libuul ngbaan ni, le u pɔɔk. ¹⁴ Le Yesu bui u, “Taa tuk unii ubaa. Li cha Uwumbɔr aatotoor chee, ki ti di aabaa mɔk u, ki toor kitork tii Uwumbɔr ke Moses aakaal aah siin pu na. Nima le ga mɔk binib ke aa pɔɔk a.”

¹⁵ Le Yesu aayimbil moo moon ŋipepel mɔmɔk. Le kinipaak sakpeŋ kuun u chee ke bi ŋun waah len pu na, ki ban ke u cha bi ponn ni bi ye bibum na pɔɔk. ¹⁶ N-yoonn, n-yoonn kan, le u ti nya bi chee, ki buen kipɔɔk ni, u ti mee Uwumbɔr.

Yesu aah cha uja u aawon faan na pɔɔk pu na
(*Matiu 9.1-8; Mak 2.1-12*)

¹⁷ N-yoonn ngbaan le Yesu nan bi tuk binib Uwumbɔr aabɔr. Le Farisii yaab ni ikaal aamɔmɔkb bi nyan ni Galilee aatingbaan ni, ni Judea aatingbaan ni, ni Jerusalem na, nan ka u chee. Uwumbɔr aapɔɔn nan bi u chee, le u cha bibum pɔɔk. ¹⁸ Le bijab bibaa luln ni uja u aawon faan na likekeln ni, ki ban bi di u koo ni kidiik ni, ki di u bil Yesu aanimbiin ni. ¹⁹ Binib aah nan wiir pu na, baa kan mpaan bi koo ni. Le bi jon kidiik ngbaan paab,† le ki chee liboln, ki di u di luln ni, ki di u bil kidiik ponn ni, Yesu aanimbiin ni. ²⁰ Le Yesu kan baah gaa u ki kii pu na, le ki bui uja u aawon faan na, “Njɔ, m di cha saatunwanbir pinn si.”

²¹ Waah len kina na, le Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb ni Farisii yaab dak bisui ni ke, “U ye ŋma ki sii Uwumbɔr? Ubaa aan ŋmaa di cha pinn titunwanbir see Uwumbɔr baanja.”

²² Yesu nan bee baah dak pu na, le ki baa bi, “Ba pu ni dak kina nisui ni? ²³ Maah len ke m di cha waatunwanbir pinn u na le pɔɔ aan m yaa len ke ‘Fiin ki li chuun’ le pɔɔ? ²⁴ M ga mɔk nimi ke min Unibɔn Aabo kpa mpɔɔn dulnyaa wee ni ke m di cha pinn titunwanbir.” Waah len kina na, le u bui uja u aawon faan na, “M bui si la, fii ki yoor saawandookaan ki li chaa kun.”

²⁵ Libuul ngbaan ni le u fii binimbil ni, ki yoor waawandookaan, ki chaa kun, le ki chuun nyuŋni Uwumbɔr. ²⁶ Le ni gar bi mɔmɔk pam. Le bi nyuŋ Uwumbɔr, ki san ijawaan, ki bui ke, “Din, le ti kan lijinjiir aawan.”

Yesu aah yin Liifai pu na
(*Matiu 9.9-13; Mak 2.13-17*)

²⁷ Nee aapuwɔb, le Yesu nyan nima. Waah cha na le u kan ulampoogaar ubaa, bi nan yin u ke Liifai. U ka baah gaal lampoo nin chee na. Le Yesu bui u, “Li dii mi.” ²⁸ Le u di cha waawan mɔmɔk ki fii, ki dii u.

²⁹ Le Liifai ŋa tijikaar sakpen waadichal ni ki tii Yesu. Le bilampoogaab pam ni binib biken dan nan ka ji bi chee tijikaar. ³⁰ Le Farisii yaab ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb bi mu ye Farisii yaab na bi ŋulni, le ki baa Yesu aadidiliib, “Ba ŋa ni ni bilampoogaab ni titunwanbirdam kpaan ki ji tijikaar ki nyu?”

³¹ Le Yesu bui bi, “Binib bi kpa laafee na aa ban dɔkta, see bi bun na le ban dɔkta. ³² Maa dan ke m nan yin bininyaam. M dan ke m nan yin titunwanbirdam ke bi nan kpeln baabimbin la.”

Kimɔlul aabɔr
(*Matiu 9.14-17; Mak 2.18-22*)

³³ Binib bibaa nan dan ki nan tuk Yesu, “Jɔnn aadidiliib ni Farisii yaab aadidiliib lulni bumɔb kpala kpala, ki mee Uwumbɔr. Le saadidiliib ma ji ki nyu.”

† 5:19 : Bi yaa maa kidiik kan, baa di timoor pinn ki, kaa maa lidikokoln. Bi nan di idɔ paan puln tidir paab, le ki di titan pɔr biin. Bi nan maa ŋibimbin le ki taa joi kidiik aapaacham.

³⁴ Le u baa bi, “Ni ga ηmaa cha bicham bi dan bi nan ji ubəndinn aajim na lul buməb buyoonn upiidinn bi bi chee na aa? Aayii. ³⁵ N-yoonn choo, le bi ga chuu nyan upiidinn na bi chee mpəən. N-yoonn ngbaan le bi ga lul buməb.”

³⁶ Le u ki ηakl bi liyataηakl ke, “Ubaa aan chuu gii lekr libəkupəln aakekengeln ki ti di leη libəkukpokl. U yaa ηa kina kan, u ga bii lipəln na. Libəkupəln aageln ni libəkukpokl ngbaan aa ηak. ³⁷ Ubaa mu aan di ndawiin ki di ηa kilookpok ponn ni. U yaa ηa kina kan, kilookpok ngbaan ga puu ki bii. Ndaan na mu ga kpir. ³⁸ See bi di ndawiin ηa kilooəəη ni. ³⁹ Unii mu yaa nyu ndakpaan kan, waan ki ban ndapəm. U ga len ke mu kpok na le mə.”

6

Juu yaab aakpaakool daal aabər

(Matiu 12.1-8; Mak 2.23-28)

¹ Juu yaab aakpaakool libaa daal, le Yesu ni waadidiliib bə dii kisaak kibaa ponn ni. Le waadidiliib geei tijikaar ki per ki ηmə. ² Le Farisii yaab bibaa nan baa bi, “Ba ηa ni ηani kina? Timi aakaal aa kii ke ni ηa kina likpaakool daal.”

³ Le Yesu baa bi, “Naa karn Ubər David aah nan ηa pu na aa? Nkon nan joo u ni waanib. ⁴ Le u koo Uwumbər Aadichal ni, ki di Uwumbər aaboroboro ηman, ki joo tii waanib mu, bi ηman. Baah ηa kina na, le bi bii Moses aakaal mu len ke Uwumbər aatotoorb baanja le ga ηmə boroboro ngbaan na.

⁵ “Tə, min Unibən Aabo le ye likpaakool daal mu Aadindaan.”

Yesu aah cha uja u aarjaal faan na pəək pu na

(Matiu 12.9-14; Mak 3.1-6)

⁶ Juu yaab aakpaakool liken daal, le Yesu ki koo mmeen aadiik ni, ki tuk binib Uwumbər aabər. Le uja u aarjagii faan na bi nima. ⁷ Le Uwumbər aakaal aaməməkb ni Farisii yaab lik Yesu, ke u ga cha u pəək likpaakool daal aan waan cha u pəək. Bi ban bi kan nsan aan ki galn u, ke u bii likpaakool daal. ⁸ Le Yesu bee baalandak, le ki bui uja u aarjaal faan na, “Dan nan sil do binib aanimbiin ni.” Le u fii ti sil nima. ⁹ Le Yesu baa bi, “Likpaakool daal kan, ti ηa ni ηan na aan ni kaa ηan na? Ti tii unii liməfal aan ti ku u? Timi aakaal mək timi kinye?” ¹⁰ Le u lik bi məmək, le ki bui uja u aarjaal faan na, “Taln aarjaal.” Le u taln urjaal. Le mu pəək.

¹¹ Le bi gee liguul Yesu pu pam, le ki kpokl baah ga ηa u pu na.

Yesu aah nyan waakpambalb kipiik ni bilee pu na

(Matiu 10.1-4; Mak 3.13-19)

¹² N-yoonn ngbaan le Yesu jon lijuol paab, u ti mee Uwumbər, le ki mee u kinyeek ngbaan ki ti woln kitaak. ¹³ Naah woln kichakpinaanyeek ni na, le u yin waadidiliib ke bi dan u chee, le ki nyan bi ponn ni bijab kipiik ni bilee, ki yin bi ke waakpambalb. ¹⁴ Baayimbil sə; Simonn u Yesu duln u ke Piita na, ni unaal Andru; ni Jems, ni Jənn, ni Filip, ni Batolomiu, ¹⁵ ni Matiu, ni Tomas, ni Jems u ye Alfeus aajarəən na; ni Simonn u nan ban u kuln waatiη aadim na; ¹⁶ ni Judas u ye Jems aajarəən na; ni Judas Iskariot u ga nan kooh Yesu na.

Yesu aah moon Uwumbər aabər ki cha bimum pəək pu na

(Matiu 4.23-25)

¹⁷ Le Yesu sunn ni lijuol ngbaan paab, ki nan sil nin chee ηak na. Waakpambalb ngbaan mu bi u chee. Binib bi dii u na mu bi u chee ki wiir. Kinipaak ki nyan ni Judea aatingbaan məmək ni, ni Jerusalem, ni nnyusakpem aatim Taya ni Saidonn aatingbaan ni na, mu bi nima. ¹⁸ Bi dan ke bi nan ηun waaliin, ki ban ke u tii bi ponn ni bi ye bimum na laafee. Le u cha bi pəək, ki cha binib bi tiyayaar joo bi na mu pəək. ¹⁹ Le kinipaak ngbaan məmək ban ke bi di biηaal meeh u; ba pu? mpəən nyan u ni, ki cha bi məmək pəək.

Uwumbər aanyoor ni tibəbir aabər

(Matiu 5.1-12)

²⁰ Yesu nan lik waadidiliib le ki bui ke:

“Nimi bi ye bigiim na,
 Uwumbør aanyoor bi ni pu;
 nimi le yeh Uwumbør aanaan.
²¹ Nimi bi nkon joo nimi dandana na,
 Uwumbør aanyoor bi ni pu;
 ni ga nan ji ki bab.
 Nimi bi wii dandana na,
 Uwumbør aanyoor bi ni pu;
 ni ga nan laa.

²² “Binib yaa nan nimi, ki yakr ni chee, ki sii nimi, ki yin nimi mbiindam, min Unibøn Aabo pu kan, Uwumbør aanyoor bi ni pu. ²³ Bi yaa ŋa nimi kina kan, ni li kpa mpopiin sakpen ki li mōoni; ba pu? ni ga nan kan tinyoor sakpen paacham. Kina le biyaajatiib nan ŋa Uwumbør aabønabtiib falaa.

²⁴ Nimi biwankpadam, tibøbir ga li bi ni pu;
 ba pu? ni puen kan ni mō na la.
²⁵ Nimi bi ji babr dandana na, tibøbir ga li bi ni pu.
 Nkon ga nan chuu nimi.

Nimi bi laa dandana na, tibøbir ga li bi ni pu.
 Ni ga nan li kpa mpombiin ki li wii.

²⁶ “Binib mōmøk yaa pak nimi kan, tibøbir ga li bi ni pu. Kina le biyaajatiib nan pak biŋmaŋmannim bi nan ŋmanni ke bi ye Uwumbør aabønabtiib na.”

Naah ga ŋa nimi aadim pu na
 (Matiu 5.38-48; 7.12a)

²⁷ “M tuk nimi bi pel na, ni li gee nimi aadim man, ki ŋa binib bi nan nimi na tiŋann,
²⁸ ki ŋa Uwumbør aanyoor ŋa binib bi seei nimi na pu, ki mee Uwumbør tii binib bi ŋa nimi bakaa na. ²⁹ Unii yaa faa si kitapak kibaa kan, cha u faa kiken mu. Unii yaa gaa saakekeln aa chee kan, di saabøkul mu ki kpee u. ³⁰ Unii umøk mee si tiwan na kan, tiin u. Unii yaa yoor saawan kan, taa bui u ke u giini ni. ³¹ Naah ban ke binib li ŋani nimi pu na, ni mu li ŋani bi kina.

³² “Ni yaa gee binib bi gee nimi na baanja kan, ni kpa tinyoor Uwumbør chee ee? Titunwanbirdam mu gee binib bi gee bi na la. ³³ Ni yaa ter binib bi ter nimi na baanja kan, ni kpa tinyoor Uwumbør chee ee? Titunwanbirdam mu ŋani kina la. ³⁴ Ni yaa pinn binib bi ga giin tii nimi na baanja kan, ni kpa tinyoor Uwumbør chee ee? Titunwanbirdam mu pinni titunwanbirdam ke bi ki giin baah pinn bi pu na tii bi. ³⁵ Ni ma kan, ni li gee nimi aadim, ki ŋa bi tiŋann, ki pinn binib tiwan, ki taa ki li ban ni. Le Uwumbør ga tii nimi tinyoor sakpen. Ni ga li ye Uwumbør u kaa kpa ŋeen aatō na aabim. Uma le ŋani titunwanbirdam ni binib bi kaa dooni u na tibulchinn. ³⁶ Ni li kpa linimbaasaln ke Nite Uwumbør aah kpa pu na.”

Ni taa galni binib
 (Matiu 7.1-5)

³⁷ “Ni taa ji binib tibør, le Uwumbør mu aan ji nimi tibør. Ni taa galni binib, le Uwumbør mu aan galn nimi. Ni di cha pinn binib man, le Uwumbør mu ga di cha pinn nimi. ³⁸ Tiin binib man, le Uwumbør mu ga tii nimi. U ga tii nimi sakpen. Mbamøn, u ga lee gbiin nimi lisambil, le ki yek yek, ki ki lee kpee, le ki nyii nyii ki moo lee kpee aan li ti bar kpir, aan ki di tii nimi. Naah tii binib pu na, Uwumbør mu ga giin kina le ki tii nimi.”

³⁹ Le Yesu ŋakl bi liyataŋakl ke, “Ujoon ga ŋmaa møk ujoon nsan aa? Bi mōmøk bilee aan lir libuul ponn ni ii? ⁴⁰ Unii u bae mbaem na aa jer waamōmøkr. Unii umøk bae mbaem ki chikr na ga li bi ke waamōmøkr aah bi pu na la.

⁴¹ “Ba ŋa aa lik ki waa lidøchøl li bi aana aabo aanimbil ni na, kaa tee waa jaatølk u bi aayaan ni na? ⁴² Aa yaa kaa waa jaatølk u bi aabaa aanimbil ni na kan, aa ga tee ŋa kinye ki bui aana aabo ke, ‘Nna aabo, cha m nyan lidøchøl li bi aanimbil ni na?’ Sin uŋmaŋmann,

chuu nyan jaatɔlk u bi aanimbil ni na waahr, aan ki li waa mbamɔm, aan ki nan nyan aana aabo yaan ni lidɔchɔl.”

Naah ga ŋa pu ki bee unii aabimbin na
(*Matiu 7.16-20; 12.33-35*)

⁴³ “Busub bu ŋan na aan lu ŋisubil ŋi kaa ŋan na. Busub bu kaa ŋan na mu aan lu ŋisubil ŋi ŋan na. ⁴⁴ Busub aasubil pu, le aa ga bee bu aah ye busub bu na. Binib aa ker saasaa bukokom pu, kaa ker nkakan ichakpeejagar pu. ⁴⁵ Ilandak nyaan bi uninyaan aasui ni, le ki cha u len ni ŋan na. Ilandakbir bi mbiindaan aasui ni, le ki cha u len ni bir na. Ba pu? ilandak i gbii unii aasui ni na, ima le u ga len.”

Bidimaab bilee aabɔr
(*Matiu 7.24-27*)

⁴⁶ “Ba pu ni yin mi ke ‘Dindaan, Dindaan,’ kaa ŋani maah tuk nimi ke ni ŋa pu na? ⁴⁷ Unii umɔk dan m chee, ki ŋun maaliin, ki ŋani kina na, m ga mɔk nimi waah naahn udaan u na. ⁴⁸ U naahn uja u ban u maa kidiik, ki gbii ni nyoo, ki maa lidinyikl ŋitakpal pu na la. Le nwam nyan, ki puu ki yur kidiik ngbaan, le kaa deŋni; ba pu? u maa ki mbamɔm. ⁴⁹ Unii u ŋun maaliin, kaa ŋani kina na naahn uja u maa kidiik kitin pu, kaa puen gbii mbuu ki maa lidinyikl na la. Le nwam nyan ki puu yur ki. Libuul ngbaan ni le ki lir kookoo.”

7

Yesu aah cha butɔb aajab aaninkpel aanaagbiija pɔk pu na
(*Matiu 8.5-13*)

¹ Waah len tibɔr timina binib aatafal ni ki ti doo na, le u buen Kapenaum aatinj ni. ² Le butɔb aajab nkub aaninkpel ubaa nan kpa unaagbiija ubaa ki gee u sakpen. Le unaagbiija ngbaan bun, ki ban u kpo. ³ Le butɔb aajab aaninkpel ngbaan ŋun Yesu aabɔr, le ki tun ni Juu yaab aaninkpiib u chee, bi nan bui u ke u dan nan cha waanaagbiija pɔk. ⁴ Juu yaab aaninkpiib ngbaan aah fuu ni Yesu chee na, le bi garj u ki bui ke, “Butɔb aajab aaninkpel ŋeer ke aa ter u. ⁵ U gee timi aanib, ki maa mmeen aadiik tii timi.”

⁶ Le Yesu dii bi buen. Waah ti peen butɔb aajab aaninkpel ngbaan aadichal na, le uninkpel ngbaan tun ni ujtɔtib ke bi tooh u nsan ni, ki ti bui u, “Tidindaan, butɔb aajab aaninkpel ke: Taa ki ŋani falaa, ke waa ŋeer aa dan udo ki koo waadiik ni. ⁷ U mu aa dak ke u ŋeer u dan aa chee. Aa yaa po sil nsan ni ki len kan, waanaagbiija ga pɔk. ⁸ Uma ubaa kii uninkpel aamɔb, ki mu ye butɔb aajab aaninkpel la, le ki bui ubaa, ‘Li cha,’ le u buen; ki bui ubaa mu, ‘Dan,’ le u dan; le ki bui waanaagbiija, ‘ŋa kina,’ le u ŋa.”

⁹ Yesu aah ŋun waah len pu na, le ni gar u pam. Le u fenn ki toŋ kinipaak ki dii u na, le ki bui bi, “M tuk nimi la, maa kee kan unii u bi Israel yaab ponn ni ki gaa mi ki kii mbamɔm kina na.”

¹⁰ Le binib bi tooh Yesu nsan ponn ni na gir kun butɔb aajab aaninkpel do, le ki ti mui waanaagbiija ngbaan pɔk a.

Yesu aah fikr ukpopii aajapɔɔn nkun ni pu na

¹¹ Naa yunn le Yesu buen kitin kibaa ni, bi yin ki ke Neenn. Le waadidiliib ni kinipaak pam dii u. ¹² Waah peen kitin ngbaan aagoln aabisamɔb na, le u kan uja ubaa kpo, bi tu ni u. Una nan ye ukpopii la. U mu ye ujaɔnbaal la. Le waatinj aanib pam mu dii u ki wiir. ¹³ Tidindaan aah kan ukpopii ngbaan na, le kinimbaak chuu u. Le u bui u, “Taa ki wii,” ¹⁴ le ki too foor duun linikpol na aawandookaan chee, ki meeh ni. Le binib bi tu ni u na sil. Le Yesu bui ke, “Unachipɔɔn, m bui si, fiin.” ¹⁵ Le uja u kpo na fii kal, ki piin ki bi len. Le Yesu di u tii una.

¹⁶ Le ijawaan chuu bi mɔmɔk. Le bi nyuŋni Uwumbɔr, ki bui ke, “Uwumbɔr aabɔnabr kpaan bi tikaasisik ni. Uwumbɔr dan u nan ter waanib la.”

¹⁷ Le bi mooni tibɔr timina itingbaan i bi nima chee na ni, ni Judea aatingbaan mɔmɔk ni, ki mooni Yesu aayimbil.

Jōnn aah tun ni waadidiliib Yesu chee pu na
(*Matiu 11.2-19*)

¹⁸ Jōnn aadidiliib nan tuk u Yesu aah ḡani pu na mōmōk. ¹⁹ Le u yin bi ponn ni bilee, le ki tun bi ke bi buen Tidindaan chee, ki ti baa u ke u ye unii u Uwumbōr aabōnabtiib nan len ke u ga dan na aan waa ye? Bi ga li ban uken aa?

²⁰ Le Jōnn aadidiliib ngbaan fuu ni Yesu chee ki nan bui u ke, “Jōnn u muini binib nnyun ni na tun ni timi aa chee ti nan baa si ke, ‘Aa ye unii u Uwumbōr aabōnabtiib nan len ke u ga dan na aan saa ye, bee ti ga li ban uken la aa?’ ”

²¹ N-yoonn ngbaan le Yesu cha bimum pam pōk, ki nyan tiyayaar binib ni, ki likr bijoom bi wiir na aanimbil; ²² le ki bui Jōnn aadidiliib, “Gir buen Jōnn chee, ki ti tuk u naah ḡun pu ki kan pu na, ke m likr bijoom aanimbil, ki cha biwōb, ni bikōndam, ni bitafakpaab pōk, ki fikr binib bi kpo na nkun ni, ki tuk bigiim Uwumbōr aabōnyaan tee. ²³ Unii u kaa joo mi beeni na, Uwumbōr aanyoor bi u pu.”

²⁴ Le Jōnn aadidiliib aah buen na, Yesu len kinipaak ngbaan chee Jōnn aabōr ke, “Naah nan buen Jōnn chee nteersakpiin ni na, ni nan dak ke ni ga kan kinye? Ni nan dak ke ni ga kan lipul li libuln fiini li na la aa? ²⁵ Ni nan buen ni ti kan uja u pee tiwanyaan na la aa? Binib bi pee tiwanyaan ki ji mmōn na bi bibōrb aadichal ni la. ²⁶ Ni nan buen ni ti kan Uwumbōr aabōnabr la aa? Mbamōn, m tuk nimi la, u jer Uwumbōr aabōnabr. ²⁷ Ni ḡmee Uwumbōr Aagbaḡ ni ke Uwumbōr bui ke, ‘Maatutunn sō. M tun ni u ke u loln ni nsan, ki nan toor nsan siin si.’* Jōnn le ye ututunn ngbaan. ²⁸ M tuk nimi la, baa kee ma unii ubaa u jer Jōnn. Le unii u ye uwaatiir Uwumbōr aanaan ni na jer Jōnn.”

²⁹ Binib mōmōk ni bilampoogaab nan ḡun Jōnn aaliin, ki cha u muin bi nnyun ni. Nima le mōk ke bi kii ki tii Uwumbōr aabamōn. ³⁰ Farisii yaab ni Uwumbōr aakaal aamōmōkb aa nan cha u muin bi nnyun ni. Nima le mōk ke bi yii Uwumbōr aamōboln.

³¹ Tō, Yesu nan ki bui kinipaak ngbaan ke, “M ga di ba ki di ḡaḡ dandana aanib ngbaan? Bi bi ke ba na? ³² Bi bi ke mbim mu ka kinyan ni ki tuk biḡeen aatōtiib, ‘Ti pii ḡiwul le ki tii nimi, le naa saar. Ti wii ikpowiil, le naa kaani.’ ³³ Dandana aanib ngbaan mu bi kina la; Jōnn nan dan ki nan lul bumōb, kaa nyu ndaan, le bi bui ke u kpa kinimbōḡ. ³⁴ Min Unibōn Aabo dan le ki ji ki nyu, le bi bui ke m ye upusakpiindaan ki ye udanyur, ki jōnni bilampoogaab ni titunwanbirdam la. ³⁵ Tō, binib bimōk kpa nlan mbamōm na, bi bee ke Uwumbōr aah ḡani pu na, ni ḡan.”

Upii ubaa aah nyuḡ Yesu pu na

³⁶ Farisii aanii ubaa nan bui Yesu ke u dan nan ji u chee tijikaar. Le u koo waadichal ni, ki kal ki bi ji. ³⁷ Le upii u ye titunwanbirdaan na bi kitiḡ ngbaan ni, ki ḡun ke Yesu ka ji tijikaar Farisii aanii ngbaan do. Le u joo ni nkpan mu nun mō na, kpalba nyaan u bi yin u ke alabasta na ponn ni, ³⁸ le ki dan nan sil Yesu aapuwōb, utaa chee, le ki wii, ki cha tinyunyunn lir Yesu aataa pu, ki finn utaa, le ki joo waayikpir per utaa, ki moor utaa, ki di tulalee ngbaan ḡmir utaa. ³⁹ Farisii aanii ngbaan aah kan kina na, le u dak usui ni ke, “Uja wee yaa sil ye Uwumbōr aabōnabr kan, u ba ga bee upii u meeh u na aabimbin aah bi pu na, ke u ye titunwanbirdaan la.”

⁴⁰ Le Yesu tuk Farisii aanii ngbaan ke, “Simonn, m ban m bui si tibōr tibaa la.”

Le u bui u, “Umōmōkr, lem.”

⁴¹ Le Yesu bui u, “Bijab bilee le nan bi, le ki joo uwankpadaan aapōln. Ubaa joo waapōln ḡimombil ḡi ḡeer iwiin ikui iḡmu aapal na, ubaa mu joo waapōln ḡimombil ḡi ḡeer iwiin piiḡmu aapal na. ⁴² Bi mōmōk bilee aah kaa kpa nibaa bi giin tii u na, le u di cha pinn bi mōmōk. Bijab bilee ngbaan ponn ni, ulau ga li gee u ki jer uken?”

⁴³ Le Simonn bui u, “Waah di cha pinn unii u aapōln wiir na le ga li gee u ki jer u aapōln kaa wiir na.”

Le Yesu bui u, “Aa len mbamōn la,” ⁴⁴ le ki fenn toḡ upii ngbaan, ki bui Simonn, “Aa kan upii wee ee? M koo ni saadichal ni, le saa tii mi nnyun ke m finn ntaa. Upii wee ma

* 7:27 : Lik Malakai 3.1.

kan, u di tinyunyunn le finn ntaa, ki di waayikpir per ntaa. ⁴⁵ Saa moor ntakpilm.† Uma le moor ntaa buyoonn m koo ni na ki nan saa dandana. ⁴⁶ Saa di nkpan nmir n-yil. Uma le di tulalee nmir ntaa. ⁴⁷ M tuk si la, m di cha waatunwanbir ti wiir na ki pinn u. Nima le cha u gee mi sakpen. M yaa di cha pinn unii titunwanbir siib na kan, udaan ga li gee mi siib la.”

⁴⁸ Yesu nan bui Simonn kina, le ki tuk upii ngbaan, “M di cha pinn si saatunwanbir la.”

⁴⁹ Le binib bi bi ji u chee tijikaar na baa bibaa bisui ni, “U ye nma ki di cha pinn titunwanbir?”

⁵⁰ Le Yesu bui upii ngbaan, “Saah gaa mi ki kii pu na, nima le cha aa nmar. Li cha ki li kpa nsuudoon.”

8

Bipiib bi dii Yesu na

¹ Naa yunn le Yesu bə dii ntisakpem ni ntiwaatiir ni, ki mooni Uwumbər aanaan aabɔnyaan tee. Waakpambalb kipiik ni bilee mu dii u. ² Bipiib bi u nan cha bi pɔək na mu dii u. Iween le nan joo bibaa. Tiyayaar mu nan joo biken. Bi ponn ni ubaa nan ye Mari, u bi yin u ke Magdalene na. Tiyayaar tilole le nan joo u, le Yesu nan jenn nyan ti u ni. ³ Bi ponn ni ubaa mu ye Joana, u ye Ubərkaan Herod aatutunn Chusa aapuu na. Ubaa mu ye Susana. Bipiib biken mu nan bi ki dii u ki wiir. Le bi məmək di baawan ter u ni waakpambalb.

Unii u yaa njikaabim na aayatajaki

(Matiu 13.1-9; Mak 4.1-9)

⁴ Le binib nyan itingbaan məmək ni, ki dan Yesu chee, ki nja kinipaak sakpen. Le u njak bi liyatajaki:

⁵ “Ukpaal ubaa nan buen u ti yaa njikaabim. Waah yaa na, le mubaa lir nsan ponn ni. Le binib taa taa mu pu. Le inyoon i laani paacham na dan nan peei jin. ⁶ Le mubaa mu lir ntakpateer pu. Le mu guu punn mala, ki mu ki yɔl mala; ba pu? nima chee aa soon. ⁷ Le mubaa mu lir ikokon ponn ni. Le mu ni ikokon kpaan muun. Le ikokon ku mu. ⁸ Le mubaa mu lir kitij ki njan na ponn ni, ki muun, ki mar, ki lu nkub nkub.”

Yesu aah len kina ti doo na, le u teen ke, “U kpa litafal na kan, u njun.”

njitaaji pu u njak bi njyatajaki na

(Matiu 13.10-17; Mak 4.10-12)

⁹ Le waadidiliib dan ki nan baa u liyatajaki ngbaan aatataa. ¹⁰ Le u bui bi, “Uwumbər le cha ni bee waanaan aabɔbərkaan. Biken ma kan, u njak bi njyatajaki, aan bi lik, kaan li waa, ki pel, kaan bee naatataa.”*

Unii u yaa njikaabim na aayatajaki aatataa

(Matiu 13.18-23; Mak 4.13-20)

¹¹ “Liyatajaki ngbaan aatataa le ye ke njikaabim ngbaan le ye Uwumbər aabər. ¹² Mu lir nsan ponn ni na le ye binib bi njun Uwumbər aabər na. Le kinimbɔn dan nan nyan ti bisui ni, bi taa gaa Uwumbər ki kii, ki njun. ¹³ Mu lir ntakpateer pu na le ye binib bi njun Uwumbər aabər ki gaa ti ni mpopiin na. Bi mu aa gaa ti bisui ni mbaməm. Bi gaa Uwumbər ki kii ni yunn siib; tɔ, ntɔn yaa pii bi kan, le bi ga di u lii. ¹⁴ Mu lir ikokon ponn ni na le ye binib bi njun Uwumbər aabər aan ki cha bitafal bi liwankpal ni, ni dulnyaa ni aawan ni mɔ na ni, ni baabimbin aabər ni na. Nima le ku tibər ngbaan bisui ni. Le taa mar. ¹⁵ Mu lir kitij ki njan na ponn ni na le ye binib bi aasui njun ki ye mbamən na, ki njun Uwumbər aabər, ki joo ti mbaməm, ki kpa limər, ki dii Uwumbər kaa di cha na.”

Karyaa aayatajaki

(Mak 4.21-25)

† 7:45 : ...moor ntakpilm: Israel yaab nan doon tɔb kina le ki mək ngeehn. * 8:10 : Lik Aisaya 6.9-10.

¹⁶ “Unii yaa see karyaa kan, waan di lisambil ki di chij u pu, kaan di siin tiwandookaan aataab. U ga di u tɔŋ tiwan paab la, le u li wiin aan binib bimək koo ni na li waa.

¹⁷ “Tibər timək bɔɔ na, ti ga kpiir. Tibəbərkaan məmək mu ga nyan mpaan pu.

¹⁸ “Cha nitafal li bi naah ŋun pu na ni man. Unii u kpa na, Uwumbər ga kpee u. Unii u kaa kpa na, Uwumbər ga chuu gaa waah dak ke u kpa ti na.”

Binib bi ye Yesu aana ni unaatiib na

(Matiu 12.46-50; Mak 3.31-35)

¹⁹ Yesu aana ni unaatiib nan fuu ni ki ban u. Kinipaak ngbaan pu le baa ŋmaa koo ni u chee. ²⁰ Le bibaa tuk u, “Aana ni aanaatiib si lipaal ki ban si la.”

²¹ Le u bui bi, “Nna ni nnaatiib le ye binib bi ŋun Uwumbər aabər ki ŋani taah len pu na.”

Yesu aah ŋa pu ki cha kibuj ŋmin na

(Matiu 8.23-27; Mak 4.35-41)

²² N-yoonn ngbaan le Yesu ni waadidiliib koo buŋɔb ni. Le u bui bi, “Cha ti puur nnyusakpem man.” Le bi buen. ²³ Buŋɔb na aah cha na, le u dɔ bu ponn ni geen. Le kibuj piin ki daar. Le nnyun feei ki koo buŋɔb na ni, le bu ban bu gbii. Ni nan ye linimaln la.

²⁴ Le bi dan ki nan finn Yesu ki bui ke, “Tidindaan, Tidindaan, ti ga bee nnyun ni.”

Le u finn, ki kae kibuj ni tinyunkpenn. Le kibuj ni tinyunkpenn ŋmin chii. ²⁵ Le u baa bi, “Ba pu naa gaa mi ki kii?”

Yesu aah ŋa pu na, le ni gar bi pam. Le ijawaan chuu bi. Le bi baa tɔb, “Ba aanibol bi na, ki kae kibuj ni nnyun mu, aan ni kii waamɔb.”

Yesu aah cha uwaar pɔɔk pu na

(Matiu 8.28-34; Mak 5.1-20)

²⁶ Bi nan fuu Gerasiin yaab aatiŋ ki bi Galilee Aanyusakpem aadapuul na. ²⁷⁻²⁹ Le uwaar ubaa nan bi nima, ki chuun uŋmeen ni yunn, ki koo baah sui binib titakpalunn ti ponn ni na, kaa kii u li bi linampal. Tiyayaar chur u kpala kpala. Le udoyaab nan di idɔribi ni tikululn buu u ke bi kiir u. Le u nan keei tikululn ni idɔribi ngbaan. Tiyayaar ngbaan le di u buen nteersakpiin ni. Le Yesu aah nyan buŋɔb ni na, uja ngbaan dan nan tooh u nsan pu. Le Yesu tuk tiyayaar ngbaan, “Nyan u ni.” Nima pu na, waah kan Yesu na, le u teen, ki gbaan kitij, unimbiin ni, le ki len mpɔɔn pu ke, “Yesu, sin u ye Uwumbər u kaa kpa ŋeen aatɔ na Aajapɔɔn na, aa ban ba m chee? M gaŋ si, taa ŋa mi falaa.”

³⁰ Le Yesu baa u, “Bi yin si ke ba?”

Tiyayaar pam aah bi u ni na, nima le u bui ke bi yin u ke Kipaak. ³¹ Le tiyayaar ngbaan gaŋ Yesu ke u taa bui ti ke ti buen libuul li nyoo na ni.

³² Igbeer nan bi nima chee ki wiir, ki chuun ji limɔɔgongoln paab. Le tiyayaar ngbaan gaŋ Yesu ke u cha ti koo igbeer ngbaan ni. Le u kii. ³³ Le ti nyan uja ngbaan ni, ki ti koo igbeer na ni. Le igbeer ngbaan məmək san sunn ni limɔɔgongoln taab, ki ti koo nnyun ni, ki bee nnyun ni.

³⁴ Tɔ, bijab bi kii igbeer ngbaan na aah kan kina na, le bi san buen kitij ni, ni itingbaan ni, le ki ti tuk binib tibər ngbaan. ³⁵ Binib aah ŋun kina na, le bi dan bi nan lik budabu ŋa na, le ki fuu ni Yesu chee, ki kan uja u tiyayaar nyan u ni na ka Yesu chee ki cheer ki pee tiwanpeenkaan, kaa ki chuun uŋmeen. Le ijawaan chuu bi. ³⁶ Le binib bi kan Yesu aah cha uja ngbaan pɔɔk pu na, tuk bi waah ŋa pu na. ³⁷ Le Gerasiin aatiŋ aanib, ni itingbaan məmək aanib san ijawaan pam. Nima le bi gaŋ Yesu ke u nya baatiŋ ni. Le u koo buŋɔb ni ke u gir buen nnyusakpem aadapuul. ³⁸ Le uja u tiyayaar nyan u ni na gaŋ Yesu ke u cha u dii u.

Le Yesu aa kii, ki bui u, ³⁹ “Gir kun ki ti tuk binib Uwumbər aah tun litukpaan tii si pu na.”

Le u siir, ki bɔ dii waatiŋ ngbaan ni, ŋipepel məmək, ki tuk binib Yesu aah tun litukpaan pu tii u na.

*Yesu aah cha upii ubaa pɔɔk aan ki fikr upiibo nkun ni pu na
(Matiu 9.18-26; Mak 5.21-43)*

⁴⁰ Yesu aah puur nnyusakpem na, kinipaak nan si kii u nima, ki kpa mpopiin ki gaa u.
⁴¹ Le uja ubaa, u ye mmeen aadiik ni aaninkpel, aan bi yin u ke Jairus na, dan nan gbaan
kitinj Yesu aanimbiin ni, ki ganj u ke u dan udo, ⁴² ke ubisabaan, u ye njibin kipiik ni njilee
na bun, ki ban u kpo. Le Yesu dii u ki buen.

Waah cha na, le kinipaak dii u ki mueni u. ⁴³ Le upii u fu tipiir njibin kipiik ni njilee
taa door na bi nima. U nan chaa biteteeb chee, ki jin waamombil mɔmɔk doo. Bi ponn
ni ubaa mu aa njmaa cha u pɔɔk. ⁴⁴ Le u dan Yesu aapuwɔb, le ki nan meeh waabɔkul
aamɔjuul. Libuul ngbaan ni le u pɔɔk. ⁴⁵ Le Yesu baa ke, “Njmaa meeh mi?”

Le bi mɔmɔk nee ke baa meeh u. Le Piita ni binib bi bi u chee na bui u, “Ndindaan,
kinipaak ngbaan mɔmɔk bi aa chee ki mueni si kina, le aa baa ke njmaa meeh si?”

⁴⁶ Le Yesu bui ke, “Unii ubaa le meeh mi. M bee ke mpɔɔn nyan m ni.” ⁴⁷ Le upii
ngbaan nan bee ke waa bɔr. Ijawaan nan chuu u, le uwon gbaa. Le u dan nan gbaan Yesu
aanimbiin ni, ki tuk u binib mɔmɔk aanimbil ni, budabu cha u meeh u na, ni waah pɔɔk
libuul ngbaan ni pu na. ⁴⁸ Le Yesu bui u, “Mbisal, saah gaa mi ki kii na, nima le cha aa
pɔɔk. Li cha ni mpopiin.”

⁴⁹ Yesu aah len kina na, le unii ubaa nyan ni Jairus do ki tooh Jairus nsan pu, ki nan tuk
u ke, “Aabisal kpo a. Taa ki cha Umɔmɔkr ngbaan njani falaa ki cha aado.”

⁵⁰ Le Yesu njun waah len pu na, ki bui Jairus, “Taa san ijawaan. Aa yaa njaa naadii baanja
kan, u ga pɔɔk.”

⁵¹ Yesu aah fuu Jairus do na, le waa cha unii ubaa dii u ki koo ni, see Piita, ni Jɔnn, ni
Jems, ni upiibo ngbaan aate ni una. ⁵² Le binib bi mɔmɔk bi lichiln ni na bi wii ikpowiil
ki kaani. Le Yesu bui bi, “Taa wii man. Waa kpo. U geen la.”

⁵³ Le bi laa u pam. Bi bee ke u kpo la. ⁵⁴ Le Yesu chuu unjaal ki bui u, “Upiibo, fiin.”
⁵⁵⁻⁵⁶ Libuul ngbaan ni le waawiin ki gir koo u ni, le u fii. Le ni gar ute ni una pam. Le Yesu
bui bi ke bi taa tuk unii ubaa waah njaa pu na, le ki bui bi ke bi tii ubo ngbaan tijikaar u ji.

9

*Yesu aah tun waadidiliib kipiik ni bilee pu na
(Matiu 10.5-15; Mak 6.7-13)*

¹ Yesu nan yin ni waadidiliib kipiik ni bilee ke bi kuun ni u chee, le ki tii bi mpɔɔn bi
ti nyan tiyayaar aabɔrj mɔmɔk binib ni, ki mu cha bibum pɔɔk; ² le ki tun bi, bi ti li tuk
binib Uwumbɔr aanaan aabɔr, ki cha bibum pɔɔk, le ki bui bi, ³ “Ni taa li tu lisachuln
aatuln libaa. Ni taa li joo kijaangbeek, ki taa li joo litaakɔr, ki taa li joo tijikaar, ki taa li
joo njimombil, ki taa li joo njibɔkul njilee. ⁴ Naah ti koo lidichal li ponn ni na, ni li bi li ponn
ni ki ti saa bundaln ni ga nyan kitinj ngbaan ponn ni na. ⁵ Kitinj kibaa aanib yaa kaa gaa
nimi kan, ni nyan nima ki kpaar nitaa aatatan ki lii nima. Nimina le ga li ye nsurm ki tii
bi.”

⁶ Yesu aah tuk waadidiliib kina ki doo na, le bi siir ki bɔ dii ntim ni, ki mooni tibɔnyaan
tee. Baah buen nimɔk na, le bi cha bibum pɔɔk.

*Ubɔr Herod aah len pu joo cha Yesu wɔb na
(Matiu 14.1-2; Mak 6.14-29)*

⁷ Ubɔr Herod nan njun Yesu aah njaa pu na, kaa nyi waah ye udaan u na. Bibaa len ke
Jɔnn le fikr nkun ni, ⁸ bibaa mu len ke Elaija, bibaa mu len ke n-yaayoonn na aabɔnabr
ubaa le fikr. ⁹ Le Herod bui ke, “M nan chuu gii Jɔnn aayil. Maah njun u aabɔr na, u ye
njmaa?” le ki ban ke u kan u.

*Yesu aah kpiin binib njichur njijmu pu na
(Matiu 14.13-21; Mak 6.30-44; Jɔnn 6.1-14)*

¹⁰ Le Yesu aakpambalb ki gir ni, ki nan tuk u baah njaa pu na. Le u di bi buen Betseda
aatinj ni, bima bibaa. ¹¹ Le kinipaak ngbaan njun ke u buen nima. Le bi mu paan u pu. Le
u gaa bi, ki tuk bi Uwumbɔr aanaan aabɔr, le ki cha bi ponn ni bi ye bibum na pɔɔk.

¹² Nwiin aah ban mu lir na, le waakpambalb kipiik ni bilee na dan nan bui u, “Ti bi kipɔɔk ni la; cha kinipaak ngbaan buen itingbaan ni, ki ti ban tijikaar ni nkookoo yaan.”

¹³ Le u bui bi, “Nimi nibaa tii bi tijikaar man, bi ji.”

Le bi bui u, “Ŋiboroboro kpin ŋiŋmu ni ijan ilee baanja le bi. Aa ban ke ti buen ti daa tijikaar ti ga ŋeer binib ngbaan mɔmɔk na aa?” ¹⁴ Bijab ngbaan ga nan li fuu ŋichur ŋiŋmu.

Le u bui waakpambalb ke bi cha kinipaak ngbaan kal kitij ŋikpuk ŋikpuk, piŋmu piŋmu.

¹⁵ Le waakpambalb ŋa kina, ki cha bi mɔmɔk kal. ¹⁶ Le u yoor ŋiboroboro kpin ŋiŋmu, ni ijan ilee ngbaan, le ki waan lik paacham, ki doon Uwumbɔr, ki gii, le ki di tii waakpambalb ke bi yakr siin kinipaak ngbaan mɔmɔk aanimbiin ni. ¹⁷ Le bi mɔmɔk ŋman ki bab. Baah ŋman ki bab ki gur ni na, le waakpambalb yoor tijikaar ti gur na, ki gbiin tibɔɔkur kipiik ni tilee.

Piita aah len Yesu aabɔr pu na

(Matiu 16.13-19; Mak 8.27-29)

¹⁸ Kitaak kibaa daal, le Yesu nan bi mee Uwumbɔr ubaa. Waadidiliib mu bi u chee. Le u baa bi, “Kinipaak ngbaan bui ke m ye ŋma?”

¹⁹ Le bi bui u, “Bibaa len ke aa ye Jɔnn u nan muini binib nnyun ni na, le biken mu len ke aa ye Uwumbɔr aabɔnabr Elaija u nan bi n-yaayoonn na la; biken mu len ke n-yaayoonn na aabɔnabr ubaa le fikr nkun ni.”

²⁰ Le u baa bi, “Nimi nibaa len ke m ye ŋma?”

Le Piita bui u, “Aa ye Uwumbɔr Aanii Kristo u ga gaa timi lii na la.”

Yesu aah tuk bi waah ga ji falaa pu na

(Matiu 16.20-28; Mak 8.30-9.1)

²¹ Le u sur bi mbamɔm ke bi taa tuk unii ubaa, ²² le ki bui bi, “Min Unibɔn Aabo ga ji falaa sakpen. Juu yaab aaninkpiib, ni Uwumbɔr aatotoorninkpiib, ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb ga yii mi, ki ku mi. Iwiin itaa daal le Uwumbɔr ga fikr mi nkun ni.”

²³ Tɔ, u nan bui waadidiliib ni kinipaak ngbaan, “Unii yaa ban u dii mi kan, u yii ubaa, ki yoor waadɔpuinkoo iwiin mɔmɔk aan ki li dii mi. ²⁴ Unii umɔk kaan ŋmaa kpo m pu na kan, waamɔfal ga bee yɔli la. Unii umɔk ga ŋmaa kpo m pu na kan, u ga kan limɔfal li kaa kpa ndoon na. ²⁵ Unii yaa kan dulnyaa wee ni aawan mɔmɔk, ki lann waamɔfal, ki wɔŋ kan, ba aanyoor le u kan? ²⁶ Unii yaa san inimɔɔn m ni maaliin chee u tuk binib biken kan, min Unibɔn Aabo ga nan yii udaan ngbaan. M ga gir ni, ki li kpa m ni Nte Uwumbɔr aapɔɔn. Uwumbɔr aatuuntiib bi ye chain na mu ga nyuŋ mi. N-yoonn ngbaan le m ga yii udaan ngbaan. ²⁷ M tuk nimi mbamɔn la, binib bi si do na ponn ni bibaa aan kpo see bi puen kan Uwumbɔr aanaan waahr.”

Yesu aawon aah kpeln pu na

(Matiu 17.1-8; Mak 9.2-8)

²⁸ Waah len kina na, ni naahn iwiin iniin aapuwɔb le u di Piita, ni Jɔnn, ni Jems, ki di jon lijoal paab, u ti mee Uwumbɔr. ²⁹ Waah bi mee Uwumbɔr na, le unimbil wɔb kpeln. Le waawanpeenkaan mu kpaln tiwanpipiln ni ga li deer aanimbil na. ³⁰⁻³¹ Le bi kan bijab bilee bi wiin chain na bi len u chee tibɔr. Bi nan ye n-yaayoonn na aabɔnabtiib Moses ni Elaija la. Bi nan len waah ga ŋa Uwumbɔr aageehn ki kpo Jerusalem ponn ni pu na. ³² Le ngeen joo Piita mam. Baah finn na, le bi kan Yesu aah wiin chain pu na, ki kan bijab bilee bi si u chee na. ³³ Bijab bilee ngbaan aah siir cha u na, le Piita bui u, “Ndindaan, taah bi do na, ni ŋan. Cha ti ŋa ŋiboo ŋitaa, ki di libaa tii si, ki di liken tii Moses, ki di liken tii Elaija.” Piita aah len kina na, waa nyi waah len ti cha ni wɔb na.

³⁴ Waah laa bi len kina na, le ntaalangbam dan nan biin bi pu. Mu aah biin bi pu na, le ijawaan chuu Yesu aadidiliib ngbaan. ³⁵ Le nneel len ntaalangbam na ni ke, “Maabo u m lee u na sɔ. Li ŋun waah len pu na man.”*

* 9:35 : Lik Aisaya 42.1.

³⁶ Nneel ngbaan aah len ki ti doo na, bi nan kan Yesu baanja le si. Le bi joo tibor ngbaan bima baanja, kaa tuk unii ubaa n-yoonn ngbaan baah kan pu na.

Yesu aah nyan libimbikl ubo ni pu na
(*Matiu 17.14-18; Mak 9.14-27*)

³⁷ Kitaak aah woln na, le bi sunn ni lijool ngbaan taab. Le kinipaak sakpenj tooh u nsan ni. ³⁸ Le kinipaak ngbaan ponn ni uja ubaa teen ke, “Umomokr, m ganj si, san njapoon kinimbaak. U ye maabobaal la. ³⁹ Libimbikl le lir u ki cha u tar, ki cha uwon gbaa, le umob ponn ni puk tipupukr, ki liin u nsin sakpen, kaa ban li di u lii. ⁴⁰ M ganj saadidiliib ke bi nyan u libimbikl ngbaan. Bi mu aa nmaa nyan u.”

⁴¹ Le Yesu bui ke, “Nimi dandana aanib, naa gaa Uwumbor ki kii, ki mu aa dii u mbamom. Ni ban ke m yunn ni chee kinye pu, aan ki li kpa limor ni pu?” le ki tuk ubo ngbaan aate, “Li joo ni aajapoon ngbaan m chee.”

⁴² Le ubo ngbaan aah choo na, libimbikl lii u kitinj, le ki cha uwon gbaa sakpen. Le Yesu kae libimbikl ngbaan, ki cha ubijabo ngbaan pook, le ki di u giin tii ute. ⁴³ Baah kan Uwumbor aah kpa mpoon sakpen pu na, le ni gar kinipaak ngbaan momok pam.

Yesu aah ki tuk waadidiliib waakun aabor pu na
(*Matiu 17.22-23; Mak 9.30-32*)

Naah gar binib ngbaan momok kina na, le Yesu bui waadidiliib, ⁴⁴ “Bi ga di min Unibon Aabo na binib anjaal ni la. Cha tibor timina koo nitafal ni man.” ⁴⁵ Le baa bee taatataa. Uwumbor le bor taatataa ke bi taa bee. Le baa kaa ke bi baa Yesu taatataa.

Ulau ye uninyuun?
(*Matiu 18.1-5; Mak 9.33-37*)

⁴⁶ Le waadidiliib kpak tob kinikpakpak ke ulau ye uninyuun bi ponn ni. ⁴⁷ Le Yesu bee baah dak pu na, le ki di ubo siin ubaa chee, ⁴⁸ le ki tuk bi, “Unii umok gaa ubo wee maayimbi pu na kan, u gaa mi le na. Unii umok gaa mi na kan, u gaa Uwumbor u tun ni mi na le na. Unii u ye uwaatiir ni ponn ni na, uma le ye uninyuun.”

Taa kiir unii u tun Uwumbor aatuln na
(*Mak 9.38-40*)

⁴⁹ Le Jonn tuk Yesu, “Ndindaan, ti kan unii ubaa nyan tiyayaar binib ponn ni, saayimbi pu. U mu aa dii timi, nima le ti bui u ke u di cha.”

⁵⁰ Le Yesu bui u, “Taa ki tuk u ke u di cha. Unii u kaa ye nimi aadin na si nichan ni la.”

Samaria yaab bibaa aah yii Yesu pu na

⁵¹ Bundaln Yesu ga gir buen paacham na peen ni. Le u pook ubaa ke u buen Jerusalem, ⁵² le ki tun bitutum ke bi loln u pu nsan. Le bi buen, le ki ti fuu Samaria yaab† aatinj kibaa ponn ni, bi ti gor kiir u. ⁵³ Le kitinj ngbaan ni aanib kan ke u ban u buen Jerusalem. Nima le bi yii u. ⁵⁴ Waadidiliib Jems ni Jonn aah kan ke bi yii u na, le bi baa u, “Tidindaan, aa ban ke ti mee Uwumbor aan mmii nyan paacham ki gaa bi [ke Elaija aah nan na pu na aa]?”

⁵⁵ Yesu nan fenn toj Jems ni Jonn le ki kae bi, [ki bui bi, “Naa nyi Mfuur Nyaan mu yeh nimi na aah bi pu na. ⁵⁶ Min Unibon Aabo aa dan m nan ku binib. M dan ke m nan gaa bi lii la.”]

Le bi buen kitinj kiken ni.

Binib bi ban ke bi dii Yesu na
(*Matiu 8.19-22*)

⁵⁷ Baah cha na, le uja ubaa dan nan bui Yesu, “M ga dii si saah cha nin chee na mok.”

⁵⁸ Le Yesu bui u, “Inok kpa yaah koo ibuu i ponn ni na. Inyoon i laani paacham na mu kpa yaadil. Min Unibon Aabo aa kpa maah ga doon nin chee na.”

⁵⁹ Le Yesu tuk uja uken, “Li dii mi.”

Le u bui u, “Ndindaan, m mee si nsan, cha m buen ti sub nte wahr, aan ki nan dii si.”

† 9:52 : Samaria yaab ni Juu yaab aakaasisik ni aa nan mᵊ.

⁶⁰ Le Yesu bui u, “Cha bitekpiib sub tob. Si ma kan, aa li cha ti moon Uwumbor aanaan aabor.”

⁶¹ Le uja uken mu tuk Yesu, “Ndindaan, m ga dii si la. M mu mee si nsan, cha m buen ti choi maachiln ni aanib waahr, aan ki nan dii si.”

⁶² Le Yesu bui u, “Unii yaa joo unaaja ko kisaak ki lik puwob kan, waa neer Uwumbor aanaan ni aatuln.”[‡]

10

Yesu aah tun waadidiliib imonko itaa ni kipiik pu na

¹ Nee apuwob le Tidindaan nyan bijab imonko itaa ni kipiik ki kpee, le ki tun bi bilelee ke bi loln u pu nsan, ki ti koo waah ga buen ntim mu momok ni na. ² U bui bi, “Idi biir le ki wiir. Bidicheeb aa wiir. Nima pu na, ni li mee kisaak aadindaan man ke u tun bidicheeb bi ti chee waajikaar. ³ Li cha man. Maah tun nimi na, ni ga li bi ke ipihbi i bi nisapol aakaasisik ni na la. ⁴ Ni taa li joo nimombil aataakor, ki taa tun nitun, ki taa li joo ninaatak, ki taa sil nsan ni ki doon unii ubaa. ⁵ Ni yaa koo lidichal ni kan, njan aawan le ye ke ni bui bi, ‘Uwumbor aanyoor bi lidichal lee aanib pu.’ ⁶ Uninyaan yaa bi nima chee kan, Uwumbor aanyoor ga li bi u pu. Uninyaan yaa kaa bi kan, Uwumbor aanyoor ga gir ni ni pu. ⁷ Lidichal libaa aanib yaa gaa nimi kan, ni li bi nima ki ti saa buyoonn ni ga nan nya na, ki taa jir lidichal. Ni li ji ki li nyu baah ga tii nimi ni na; ututunn momok neer waapar. ⁸ Ni yaa koo kitij kibaa ni aan bi gaa nimi kan, ni li ji baah ga tii nimi ni na, ⁹ ki bui bi ke, ‘Uwumbor aanaan peen ni nimi la,’ ki cha bibum bi bi nima na pook. ¹⁰ Ni yaa koo kitij kibaa ni, aan baa gaa nimi kan, ni bo dii ki ponn ni ki bui ke, ¹¹ ‘Nimi aatiŋ aatatan ti bi titaapotan ni na, tima le ti kpaar lii do chee na, ni li ye nsurm ki tii nimi. Ni li nyi ke Uwumbor aanaan peen ni, le ni yii.’ ¹² M tuk nimi la, bundaln Uwumbor ga ji binib tibor na, binib ngbaan aatafadaan ga jer Sodom aatiŋ aanib aatafadaan.”

Binib bi kaa kpeln baabimbin na aabor

(Matu 11.20-24)

¹³ “Korasinn aatiŋ aanib, tibobir bi ni pu. Betseda aatiŋ aanib, tibobir bi ni mu pu; ba pu? m yaa ba nan tun lijnjiir aatun Taya ni Saidonn aatim aanib aakaasisik ni ke maah tun lijnjiir aatun nikaasisik ni pu na kan, bi ba ga kpeln baabimbin ni yunn, ki li pee tiwanpeenkaan ni saak kuub na, ki di nfatan puŋ biyil, aan ki mok ke bisui bii baatunwanbir pu. ¹⁴ Bundaln Uwumbor ga ji binib tibor na, nimi aatafadaan ga jer Taya aatiŋ aanib ni Saidonn aatiŋ aanib aatafadaan. ¹⁵ Nimi Kapenaum aatiŋ aanib ma kan, bi ga yoor nimi paacham aa? Aayii. Bi ga sunn nimi tataab tataab la.”

¹⁶ Yesu nan tuk waadidiliib, “Unii u nun nimi aabor na kan, u nun maabor le na. Unii u yii nimi na kan, u yii mi le na. Unii u yii mi na kan, u yii Uwumbor u tun ni mi na le na.”

Waadidiliib imonko itaa ni kipiik na aah gir ni pu na

¹⁷ Le bijab imonko itaa ni kipiik ngbaan gir ni Yesu chee ni mpopiin, ki nan bui u, “Tidindaan, tiyayaar mu kii timi aamob, saayimbil pu.”

¹⁸ Le u bui bi, “M kan kinimbong nyan ni paacham ki na yoli ke utaal aah moor ki lir pu na. ¹⁹ Lik man, m tii nimi mpoon, ni ti taa ikuub ni inyoohn pu, ki tii nimi mpoon, ni nyarj timi aadin kinimbong aapoon momok, le tiwan nibaa aan nmaa na nimi nibaa. ²⁰ To, tiyayaar aah kii nimi aamob na, ni taa cha nima baanja le li ye nimi aapopiin. Nimi aayimbil aah nmee paacham na le ye mpopiin mbamom.”

Yesu aah kpa mpopiin sakpen pu na

(Matu 11.25-27; 13.16-17)

²¹ N-yoonn ngbaan le Uwumbor Aafuur Nyaan cha Yesu kpa mpopiin pam, ki bui ke, “Nte Uwumbor u ye paacham ni taab Aadindaan na, aa bor tibor timina bilankpalb ni

[‡] 9:62 : Naatataa le ye ke unii yaa kaa gaa Uwumbor aatuln iŋaal ilee kan, waa neer u tun li.

binimbiwolm, le ki di mək chapəntiib, nima le m pak si. Nte, saageehn le na, nima le cha aa ŋa kina.

²² “Nte Uwumbər le tii mi tiwan məmək. Ubaa aa nyi min Uwumbər Aajapəon aah ye udaan u na, see Nte Uwumbər. Ubaa mu aa nyi Nte Uwumbər aah ye udaan u na, see min Ujapəon. Binib bi m ban ke m di Uwumbər mək bi na, bi mu nyi u.”

²³ Le u fenn ki toŋ waadidiliib, ki bui bi libəol ni, “Uwumbər aanyoor bi ni pu, ninimbil aah kan tiwan ni na pu. ²⁴ M tuk nimi la, Uwumbər aabəonabtiib ni bibərb bi wiir na nan ban bi kan naah kan tiwan ni na, kaa kan. Bi nan ban bi ŋun naah ŋun tibər ti na, kaa ŋun ti.”

Samaria aatiŋ aaninyaan aah ŋa pu na

²⁵ Le uja u nyi Uwumbər aakaal mbaməm na ubaa fii sil ki pen Yesu nlan, ki baa u, “Uməməkr, m ga ŋa kinye ki kan liməfal li kaa kpa ndoon na?”

²⁶ Le Yesu baa u, “Ni ŋmee kinye Uwumbər aakaal ponn ni? Aa karn kinye?”

²⁷ Le u bui u, “Ni ŋmee ke, ‘Aa li gee Aadindaan Uwumbər aasui məmək ni, ni saawiin məmək, ni saapəon məmək, ni saalandak məmək, ki li gee aana aabo ke saah gee aaba pu na.’”

²⁸ Le Yesu bui u, “Aa len mbamən la. Li ŋani kina, le aa ga kan liməfal.”

²⁹ Le u ban ke u li kpa mbamən, le ki baa Yesu, “ŋma ye nna aabo?”

³⁰ Le Yesu bui u, “Uja ubaa nan nyan Jerusalem ki cha Jeriko. Waah cha na, le u ti lir bififiirb aajaal ni. Le bi chuu peer waawanpeenkaan ki gbaa u, le u ti ban u kpo. Le bi siir cha u. ³¹ Naah kpee siib na, le Uwumbər aatotoor ubaa mu jer nima, ki kan u. Waah kan u na, le u gəln u ki jer. ³² Le Liifai* aanii ubaa mu paan ni, ki nan jer nima, le ki kan u, le ki mu gəln u ki jer. ³³ Le Samaria† aatiŋ aanii ubaa mu cha waasachuln, ki nan fuu nima chee. Waah kan u na, le kinimbaak chuu u. ³⁴ Le u buen u chee, ki di nnyək ni nkpan meen ibuun ngbaan, ki di ŋitan poo u, le ki di u diŋ uma ubaa aabon pu, ki di u buen tichaandir ponn ni, ki ti lik u nima. ³⁵ Le ni woln kitaak le u di ŋimombil tii tichaandirdaan, le ki bui u, ‘Lik u tii mi. Aa yaa jin ŋimombil ŋi jer ŋimina kan, m nan gir ni kan, m ga nan pa si.’”

³⁶ Le Yesu baa nkaal aaməməkr ngbaan, “Uja u lir bififiirb aajaal ni na, bijab bitaa ngbaan ponn ni, ulau tee ye una aabo? Aa dak kinye?”

³⁷ Le u bui u, “Unii u san u kinimbaak na le ye una aabo.”

Le Yesu bui u, “Li cha ki mu li ŋani kina.”

Yesu aah mann Mata ni Mari pu na

³⁸ Tə, Yesu ni waadidiliib aah chuun lisachuln pu na, le bi ti fuu kitiŋ kibaa ponn ni. Le upii u bi yin u ke Mata na gaa u waadichal ni. ³⁹ Mata nan kpa naal ubaa, bi yin u ke Mari. Le Mari ka Yesu chee, ki pel waah len pu na. ⁴⁰ Mata le tun tichann aatuln ki bi gonni ki ti bak. Nima le u dan nan bui Yesu, “Ndindaan, nnaal cha mi baanja le channi nimi tichann kaa ter mi. Aatafal aa bi ni ni ii? Bui u ke u ter mi.”

⁴¹ Le Tidindaan bui u, “Mata, Mata, aa cha tiwan sakpen le muk si ki ŋa si ilandak.

⁴² Tiwan nibaa baanja le aa lann. Mari aah lee ni na le ŋan. Ubaa aan nyan waah lee ni na u chee.”

11

Yesu tuk bi baah ga mee Uwumbər pu na

(*Matu 6.9-13; 7.7-11*)

¹ Kitaak kibaa daal, le Yesu nan bi nibaa chee ki bi mee Uwumbər. Waah mee u ti doo na, le waadidiliib ponn ni ubaa bui u, “Ndindaan, mək timi taah ga mee Uwumbər pu na, le Jənn u nan muini binib nnyun ni na aah nan mək waadidiliib pu na.”

² Le Yesu bui bi, “Ni yaa mee Uwumbər kan, ni bui ke, ‘Tite Uwumbər [u bi paacham na,]

* 10:32 : Liifai yaab nan tun lituln Uwumbər Aadichal ni la. † 10:33 : Samaria yaab ni Juu yaab aakaasisik ni aa nan mɔ.

cha binib li san saayimbi;
cha saanaan dan.

[Bi li ḡani saageehn dulnyaa wee ni,
ke baah ḡani paacham pu na.]

³ Tiin timi din aawiin aajikaar.

⁴ Cha timi aatunwanbir pinn timi; ba pu?

ti mu di cha pinn binib bimək koo timi aataani ni na.

Taa cha ti kan ntəḡ.

[Nyan timi tibəbir ni.]’ ”

⁵ Le Yesu ki bui bi, “Ni ponn ni ubaa yaa buen aajə do kinyetaasiik ki ti sil lipaal ki bui u, ‘Njə, pinn mi ḡboroboro kpin ḡitaa; ⁶ njə ubaa chuun fuu ni ndo; m mu aa kpa tijiir tibaa m tii u’ kan, ⁷ le aajə u bi kidiik ni na ga bui si, ‘Taa muk mi. M ni maabilb doon ki laḡ kidiik a. Maan ḡmaa fii ki tii si.’ ⁸ Naa ye kijətiik pu le u ga fii ki tii si. Aa yaa ḡaḡni u ki ḡaḡni u ki muk u kan, nima le ga cha u fii ki tii si saah ban pu na məmək. ⁹ Nima pu na, m tuk nimi la, ni li mee Uwumbər man, le u ga tii nimi. Ni li ban Uwumbər chee man, le ni ga kan. Ni li kpaar jaaleḡ man, le u ga piir tii nimi. ¹⁰ Unii umək mee Uwumbər na, u ga tii u. Unii umək ban na, u ga kan. Unii umək kpaar jaaleḡ na, u ga piir tii u. ¹¹ Ni ponn ni ubaa aabo yaa mee si maab kan, aa ga di litakpal tii u uu? U yaa mee si ujan kan, aa ga di uwaa tii u uu? ¹² U yaa mee si likoojiln kan, aa ga di unyoohn tii u uu? ¹³ Nimi titunwanbirdam yaa tee nyi ipiin i ḡan na ki tii nimi aabim kan, ḡmaninkabaa Nite Uwumbər u bi paacham na le aan di Waafuur Nyaan tii binib bi mee u ki ban mu na aa?”

Binib bibaa aah sii Uwumbər Aafuur Nyaan pu na
(*Matiu 12.22-30; Mak 3.20-27*)

¹⁴ Uja u tiyayaar cha u ḡa ubir na nan bi nima chee. Le Yesu nyan tiyayaar ngbaan u ni, le u len, kaa ki ye ubir. Le ni gar kinipaak ngbaan pam. ¹⁵ Bi ponn ni bibaa mu bui ke kinimbəḡ ki bi yin ki ke Beelsebul, u ye tiyayaar aayidaan na, le tii u mpəən ke u nyan tiyayaar binib ni.

¹⁶ Bibaa mu təḡ u ki ban ke u tun lijnjiir aatuln ki mək bi ke u ye Uwumbər Aanii. ¹⁷ Le u bee baah dak pu na, le ki bui bi, “Nnaan mubaa ni aanib yaa jaa təb kijaak kan, nnaan ngbaan ga bee yəli la. Lidichal libaa ni aanib mu yaa jaa təb kijaak kan, bi ga lir la. ¹⁸ Ni len ke Beelsebul u ye tiyayaar aayidaan na le tii mi mpəən ke m nyan tiyayaar binib ni. Tiyayaar aayidaan kinimbəḡ yaa ḡa kina kan, ki jan kibaa kijaak la. Kaanaan ga ḡa kinye aan ki sil? ¹⁹ Ni yaa len ke tiyayaar aayidaan Beelsebul le tii mi mpəən ke m nyan tiyayaar binib ni kan, ḡma tii nimi aanib mu mpəən ke bi nyan tiyayaar binib ni? Nimi aanib aah ḡani pu na le ga mək ke ni kpa mbamən aan naa kpa. ²⁰ Mma kan, Uwumbər aapəən pu le m nyani tiyayaar binib ni. Nima le mək ke Uwumbər aanaan fuu ni ni chee.

Yesu aah nyan kinimbəḡ ki bii kaawan pu na
(*Matiu 12.29; Mak 3.27*)

²¹ “Liwəkl li kpa tijawan sakpen na yaa lik waadichal kan, ubaa aan bii waawan. ²² Le unii u kpa mpəən jer u na yaa lir u pu ki nyan u kan, u ga gaa waajawan ti ter u na məmək, ki ji waawan.

²³ “Unii u kaa dii mi na kan, u ye maadin la. Unii u mu kaa kuuni binib tii mi na kan, u yaani bi la.”

Tiyayaar aah ga gir ni pu na
(*Matiu 12.43-45*)

²⁴ “Tiyayaar yaa nyan unii ni kan, ti ga li chuun ḡər nnyun aah kaa bi kipəək ki ponn ni na, ki ban taah ga kal nin chee ki fuur na, kaan kan. Le ti ga len ke, ‘M ga gir kun maah nan nyan unii u ponn ni na la.’ ²⁵ Le ti ga gir ni ki nan kan ke bi toor taakookoo yaan, le ni ḡan. ²⁶ Le ti ga buen ki ti joo ni tiyayaar tilole ti bir ki jer ti na. Le ti məmək ga koo unii ngbaan ponn ni, ki ga li bi u ponn ni, le ki ḡa u yəli ki jer waah nan bi njan na pu na.”

Binib bi kpa Uwumbør aanyoor mbaməm na

²⁷ Yesu aah len kina na, le kinipaak ngbaan ponn ni upii ubaa len mpəən pu, “Uwumbør aanyoor bi upii u ma si ki tii si libiil na pu.”

²⁸ Le Yesu bui ke, “Binib bi n̄un Uwumbør aabør ki kii ti na, Uwumbør aanyoor bi bima le pu.”

Baah ban ke Yesu tun lijnjiir aatuln pu na

(Matiu 12.38-42)

²⁹ Kinipaak aah kuun ni Yesu chee na, le u bui ke, “Dandana aanib ye binib bi bir na la. Bi ban ke m mək bi lijnjiir aawan, aan bi nin gaa mi ki kii. Uwumbør aah nan n̄a lijnjiir aatuln ki n̄a waabənabr Jona pu na, lituln limina aaboln le bi ga kan. Maan mək bi lijnjiir aawan niken. ³⁰ Uwumbør aah nan n̄a Jona pu na, ni nan ye liməkl le ki tii Ninefa aatiŋ aanib. Kina le waah ga n̄a min Unibən Aabo pu na ga li ye liməkl ki tii dandana aanib ngbaan. ³¹ Seba aatiŋ aapiibør nan nyan ni dandar ke u nan n̄un Ubør Solomonn aalan aaliin. Min u jer Solomonn na bi do la, le naa n̄un maaliin. Bundaln Uwumbør ga ji binib tibør na, upiibør ngbaan aah nan n̄a pu na, nima le ga mək ke dandana aanib aabør bii. ³² Jona nan tuk Ninefa aatiŋ aanib Uwumbør aabør, le bi kpeln baabimbin. Min, u jer Jona na le tuk dandana aanib Uwumbør aabør, le baa kpeln baabimbin. Bundaln Uwumbør ga ji binib tibør na, Ninefa aatiŋ aanib aah nan kpeln baabimbin pu na, nima le ga mək ke dandana aanib aabør bii.”

Tiwon aawiihn

(Matiu 5.15; 6.22-23)

³³ “Unii yaa see karyaa kan, waan di u di bər, kaan di lisambil chiŋ u pu. U ga di u tərj tiwan paab la, le u li wiin binib bimək koo ni na chee, bi li waa. ³⁴ Aanimbil ye saawon aakaryaa la. Aanimbil yaa woln ke aa dii Uwumbør aasan kan, saabimbin məmək gbii nwiihn la. Aanimbil yaa kaa woln kan, saabimbin gbii mbəmbəən la. ³⁵ Li nyi ki taa cha nwiihn mu bi aa ni na li ye mbəmbəən. ³⁶ Saabimbin məmək yaa gbii nwiihn, kaa bəən nibaa chee kan, aa ga li bi nwiihn ni mbaməm. Ni ga li bi ke karyaa u wiin chain na aah ga woln saah bi nin chee na pu na la.”

Yesu aah galn Farisii yaab ni ikaal aaməmək b pu na

(Matiu 23.1-36; Mak 12.38-40)

³⁷ Yesu aah len kina ki ti doo na, le Farisii aanii ubaa bui u ke u dan udo ki nan ji tijikaar. Le u koo waadichal ni, ki kal ki bi ji. ³⁸ Le Farisii aanii ngbaan kan ke Yesu ji kaa n̄ir uŋaal. Le ni gar u. ³⁹ Le Tidindaan bui u, “Nimi Farisii yaab, ni n̄ir tiyir ni n̄isambil aapuwb mbaməm, kaa n̄ir ni ponn ni. Kina le ni ban ke binib bui ke ni ye bininyaam; nisui ponn ni mu gbii kinaayuk aatuln ni titunwanbir. ⁴⁰ Nimi bijərb bimina, Uwumbør u nan naan tiwon na, uma le naan nisui mu. ⁴¹ Di naah kpa tiwan ni na tii bigiim, ki di nibaa mu tii bi. Ni yaa n̄a kina kan, tijəŋ tibaa aan ki li bi ni chee.

⁴² “Nimi Farisii* yaab, tibəbir bi ni pu; ba pu? ni yakr tikpifar nfum kipiik le ki nyan nibaa le di tii Uwumbør, kaa n̄ani ni n̄an na, kaa gee Uwumbør. Ni n̄an ke ni li n̄ani ni n̄an na, ki li gee Uwumbør, ki yakr nimi aawan mu ki di tii u.

⁴³ “Nimi Farisii yaab, tibəbir bi ni pu; ba pu? ni gee ke ni kal bininyuum aakakaa chee mmeen aadir ni, ki gee ke binib doon nimi mbaməm kinyan̄ ni. ⁴⁴ Tibəbir bi ni pu. Ni naahn n̄ikaakul n̄i bəə na, n̄i binib chuun taar n̄i pu, kaa nyi na.”

⁴⁵ Le Uwumbør aakaal aaməməkr ubaa bui u, “Uməməkr, saah len kina na, aa sii ti mu la.”

⁴⁶ Le Yesu bui ke, “Nimi Uwumbør aakaal aaməmək b, tibəbir bi ni mu pu. Ni di nkaal mu pəə sakpen na, le ki di kpee Uwumbør aakaal pu, ki tuk binib ke bi li dii kina. Ni mu aa ter bi ke bi dii kina. ⁴⁷ Tibəbir bi ni pu; ba pu? ni maa n̄ikaakul ki tii Uwumbør aabənabtiib bi nan bi n-yaayoonn na. Niyaajatiib le nan ku bi. ⁴⁸ Ni mu nyi baah nan ku bi pu na, ki mu kii baah nan n̄a pu na. Niyaajatiib le nan ku bi. Ni mu maa n̄ikaakul tii

* 11:42 : Farisii yaab nan ye Juu yaab bibaa bi aanimbil man ke binib li dii Moses aakaal na.

bi. ⁴⁹ Nima pu le Uwumbør aah kpa nlan pu na, u bui ke, ‘M ga tun bibønabr ni bitutum bi chee. Le bi ga ku ngem ki ŋa biken mu falaa.’ ⁵⁰ Buyoonn dulnyaa wee nan piin ki joo cha na, binib nan ku Uwumbør aabønabtiib. Linikul ngbaan mòmøk pu le Uwumbør ga daa dandana aanib aatafal. ⁵¹ Njan, bi nan ku Abel, le ki ku bininyaam ki joo cha, ki ti pii Uwumbør aabønabr Sekaria, u bi nan ku u, kitork aabimbiln ni Uwumbør Aadichal aakaasisik ni na. Mbamøn, m tuk nimi la, linikul ngbaan mòmøk pu le Uwumbør ga daa dandana aanib aatafal.

⁵² “Nimi Uwumbør aakaal aamòmøk, tibøbir bi ni pu. Naa møk binib Uwumbør aakaal mbamøm. Nimi nibaa aa dii mu, le ki tee leŋ binib bi ban bi dii mu na nsan.”

⁵³ Yesu aah nyan nima chee na, le Uwumbør aakaal aamòmøk, ni Farisii yaab kpak u kinikpakpak pam, ki baa u mbaan tibør ti wiir na pu, ⁵⁴ ki ban bi pen u nlan ki kan waataani aan ki galn u.

12

Yesu tuk waadidiliib ke bi li nyi binib bi ŋmann bi na

(Matiu 10.26-27)

¹ Binib churbaka aah nan kuun Yesu chee ki ti taar tøb pu pu na, le u bui waadidiliib, “Ni li nyi Farisii yaab aabimbin aah bi pu na, ki taa li bi kina man. Bi ŋmanni ke bi ye bininyaam, kaa ye. ² Tibøbørkaan mòmøk ga kpiir. Tibør timøk bœ na, ti ga nyan mpaan pu. ³ Naah loon len tibør ti mbømbœon ni na, binib ga ŋun ti nwiihn pu. Naah loon tibør ti binib aatafal ni kidiik ponn ni na, bi ga di ti moon lipaal.”

Ni li san Uwumbør baanja

(Matiu 10.28-31)

⁴ “Nimi bi ye njøtiib na, m tuk nimi la, ni taa san binib ijawaan man. Bi ga ŋmaa ku nimi aawon baanja la. Baan ki ŋmaa ŋa nimi nibaa. ⁵ M sur nimi naah ga li san u ijawaan na. Ni li san Uwumbør. U yaa ku binib kan, u kpa mpœon ke u di bi ŋa mmii mu kaan junn na ni. Mbamøn, m tuk nimi la, ni li san uma.

⁶ “Bi kooh iyaar iŋmu janjan bilee la. Le Uwumbør aa suln i ponn ni ubaa aabør. ⁷ Ni taa san ijawaan man. Ni jer iyaar pam. Uwumbør nyi nimi aayikipir aakahm.”

Lem binib aanimbiil ni ke aa ye Kristo yoo la

(Matiu 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ “M tuk nimi la, unii umøk len binib aanimbiil ni ke min le ye Udindaan na, min Unibøn Aabo mu ga len Uwumbør aatuuntiib aanimbiil ni ke udaan ngbaan le ye miyoo. ⁹ Unii umøk yii mi binib aanimbiil ni na, m mu ga yii udaan ngbaan Uwumbør aatuuntiib aanimbiil ni.

¹⁰ “Unii yaa bii min Unibøn Aabo kan, Uwumbør ga ŋmaa di cha pinn u. Unii yaa sii Uwumbør Aafuur Nyaan kan, Uwumbør aan di cha pinn u.

¹¹ “Bi yaa chuu nimi, ki di ŋa mmeen aadir ni, bee ntim aaninkpiib aanimbiin ni, bi ti ji nimi tibør kan, ni taa baa nisui ni ke ni ga len kinye aan ki nyan nibaa tibør ni. ¹² N-yoonn ngbaan yaa fuu ni kan, Uwumbør Aafuur Nyaan le ga møk nimi naah ga len pu na.”

Uwankpadaan u ye ujør na

¹³ Kinipaak ngbaan ponn ni le uja ubaa tuk Yesu, “Umòmøkr, bui nkpel ke u yakr tite aafaal ki di min yaan tii mi.”

¹⁴ Le Yesu bui u, “Uja, ŋma tii mi nsan ke m ji nimi tibør ki yakr lifaal tii nimi?” ¹⁵ le ki tuk kinipaak ngbaan, “Ni li nyi man ki taa li kpa iniman. Unii yaa kpa liwangol li wiir na kan, nima le aan tii u limøfal.”

¹⁶ Yesu nan ŋakl bi liyataŋakl ke, “Uwankpadaan ubaa aasaak nan ŋa tijikaar ti wiir na. ¹⁷ Le u dak usui ni, ‘Maa ki kpa maah ga di maajikaar ŋa tiwan ni ponn ni na. M ga ŋa kinye? ¹⁸ M ga ŋa kina la; m ga gbaa wii maapil mòmøk, ki ki maa ŋipil ŋi filk ki jer ŋimina na. M ga di maajikaar mòmøk ŋa ŋi ponn ni. ¹⁹ Le m ga bui mbaa, M kpa tijikaar ti ga fuu mi ŋibin sakpen na. M ga fuur, ki ji, ki nyu, ki li mœoni.’ ²⁰ Tø, le Uwumbør bui

u, ‘Si ujər wee, kinyeek kee le aa ga kpo. Saah kuun liwangol limək siin na, ɲma ga li yeh li?’

²¹ “Kina le unii umək di liwangol bil kiir ubaa, kaa kpa liwangol Uwumbər chee na, u mu ye ujər.”

*Gaa Uwumbər ki kii mbaməm man
(Matiu 6.25-34)*

²² Le Yesu bui waadidiliib, “Nima le m tuk nimi, ni taa cha nimi aalandak li muk nimi tiwon aawan pu, ki taa li dak ke, ‘Ti ga ji ba? Ti ga peen ba?’ ²³ Liməfal bi tijikaar baanja pu la aa? Tiwon bi tiwanpeenkaan baanja pu la aa? ²⁴ Dakl lik ɲikakaa aah bi pu na. ɲaa ko tijikaar, ki mu aa chee ti, kaa kpa ɲipil, kaa kpa ɲiboo. Uwumbər le kpiini ɲi. Naa jer ɲi sakpen aa? ²⁵ Ni ponn ni ubaa ga ɲmaa muk waalandak aan ki yunn ki jer Uwumbər aah siin pu na aa? ²⁶ Naah kaa ɲmaa ɲa tiwan ni kaa pɔɔ na, ba pu ni cha ilandak muk nimi ni gur na pu? ²⁷ Dakl lik mmopuun aah bi pu na. Mu aa tun lituln, ki mu aa fik tikokonn. M tuk nimi la, Ubər Solomonn u nan pee tiwanpeenkaan nyaan na aawanpeenkaan aa nan ɲan ke mmopuun aah ɲan pu na. ²⁸ Timoor bi din, ki ga fe wu mmii fen, le Uwumbər ɲa ti mmopuun mu ɲan na. Waan tii nimi tiwanpeenkaan aa? Naa gaa Uwumbər ki kii mbaməm. U ga tii nimi. ²⁹ Ni taa cha ninimbil li man tijikaar ni tiwanyukaan pu, ki taa cha ilandak li muk nimi. ³⁰ Tiwan ngbaan məmək pu le dulnyaa wee ni aanib bi kaa dii Uwumbər aasan na aanimbil man. Nite Uwumbər nyi ke ni ban tiwan ngbaan. ³¹ Ni cha ninimbil li man Uwumbər aanaan pu, le u ga di tiwan ngbaan məmək kpee nimi.”

*Paacham aawankpal
(Matiu 6.19-21)*

³² “Maanib bi bi siib na, ni taa san ijawaan man. Nite Uwumbər le ban ke u tii nimi nnaan. Waageehn le na. ³³ Ni kooh naah kpa tiwan ni na man, ki di ɲimombil ngbaan tii bigiim, aan ki li kpa ɲimombil ɲi kaan doo na. Ni ga li kpa liwankpal li kaan doo na paacham. Unaayuk ubaa aan buen nima. ɲikpaambil aan li bi nima ki bii ni. ³⁴ Saawankpal aah bi nin chee na, aasui mu bi nima chee la.”

Bitutum bi si kii na aayatɲakl

³⁵ “Ni gor nibaa pu man, ki see nimi aakaryaa mam, ³⁶ ki li bi ke bitutum bi si kii buyoonn bidindaan ga nya tibəndinn aajikaar aajim ni, ki fuu ni na. U yaa nan fuu ni ki kpaar jaaler kan, libuul ngbaan ni le bi ga chuu piir tii u. ³⁷ Bitutum bi lik bidindaan aah ga fuu ni pu na, Uwumbər aanyoor bi bi pu. M tuk nimi mbamən la, u ga cha bi kal, ki ga di tijikaar siin binimbiin ni. ³⁸ U yaa fuu ni kinyetaasiik, bee u yaa fuu ni likoojawiil yoonn, ki kan ke bi gor kan, Uwumbər aanyoor bi bi pu la. ³⁹ Ni nyi ke udichadaan yaa ba nyi buyoonn unaayuk ga fuu ni na kan, waa ba ga doon ki geen, u ba ga li ka lik, unaayuk ngbaan taa koo ni waadichal ni. ⁴⁰ Ni mu gor man; ba pu? buyoonn naan li dak ke m ga gir ni na, n-yoonn ngbaan le m ga gir ni.”

*Ututunn u ɲan na, ni u kaa ɲan na
(Matiu 24.45-51)*

⁴¹ Le Piita baa Yesu, “Ndindaan, aa ɲakl liyatɲakl ngbaan ki tii timi baanja le aan aa ɲakl ki tii binib məmək la?”

⁴² Le Tidindaan bui u, “Uyidaan ubaa yaa tii waatutunn ubaa tininkpir ke u li lik waachiln ni aanib ki tii bi tijikaar naah ɲeer buyoonn na kan, ututunn ngbaan ga ɲa kinye ki li kpa nlan, ki li tun waatuln mbaməm? ⁴³ Udindaan yaa nan fuu ni ki mui waatutunn ɲani uma udindaan aah ban pu na kan, Uwumbər aanyoor bi ututunn ngbaan pu. ⁴⁴ M tuk nimi mbamən la, u ga tii u tininkpir u li lik waawan məmək. ⁴⁵ Tɔ, ututunn ngbaan mu yaa dak usui ni ke udindaan ga yunn, ki yaa piin ki gbaa ututuɲeen aatɔtiib, bijab ni bipiib məmək, ki ji ki nyu ndaan gbii kan, ⁴⁶ udindaan ga gir ni buyoonn waan li dak ke

* 12:25 : Bee “...aan ki di lisanj libaa kpee waafɔfɔk pu uu?”

u ga gir ni na, ki ga gbaa u njinaalab mbamöm, ki ga di u nja binib bi yii waamöb na aah bi nin chee na.

⁴⁷ “Ututunn u nyi udindaan aah ban pu na, kaa gor, kaa nani kina na, bi ga gbaa u sakpen. ⁴⁸ Ututunn u kaa nyi udindaan aah ban pu na, ki tun lituln li njeer njinaalab aagbaan na kan, bi ga gbaa u siib la. Uwumbör yaa tii unii nlan sakpen kan, u ga li ban ke u di nlan ngbaan tun litunyaan jer biken. Uwumbör yaa tii unii tininkpir kan, u ga li ban ke udaan ngbaan tun ki jer biken aah tun pu na.”

Binib aah ga yakr tób chee Yesu pu pu na
(*Matiu 10.34-36*)

⁴⁹ “M dan m nan tuur mmii dulnyaa wee ni. Mu yaa puun gaal kan, m ba gee. ⁵⁰ M ga ji falaa ki ti nyan. Nsui aan doon see m jin falaa ngbaan ki ti doo. ⁵¹ Maah dan dulnyaa wee ni na, ni dak ke nima le ga cha binib mömök li kpaan kimöbaan aa? Aayii. M tuk nimi la, m pu le bi ga yakr tób chee. ⁵² Dandana ki joo cha, binib biñmu yaa bi lidichal libaa ni kan, bi ga yakr tób chee la. Bitaa ga kpak bilee bi gur na. Bilee ngbaan mu ga kpak bitaa na. ⁵³ Uja ga yakr ujaḗḗon chee; jaḗḗon mu ga yakr ute chee; upii mu ga yakr ubisal chee; bisal mu ga yakr una chee; upii mu ga yakr ubipuu chee; bipuu mu ga yakr uchapii chee.”

Baa bee Uwumbör aah nani pu na
(*Matiu 16.2-3*)

⁵⁴ Le Yesu bui kinipaak ngbaan, “Ni yaa kan utaal yun ki bōln liwilir wōb kan, libuul ngbaan ni le ni ga bui ke, ‘Utaal ga nu la,’ le u nu. ⁵⁵ Libuln yaa nyan ni njangii aasikakl wōb kan, le ni ga bui ke, ‘Kitotoḗ koo a,’ le ki koo. ⁵⁶ Nimi biñmañmannim, kitiñ ni paacham pu le cha ni beer naah ga li bi pu na. Ba nja naa bee Uwumbör aah nani pu dandana na?”

Aa yaa koo unii aataani ni kan, chuu utaal mala
(*Matiu 5.25-26*)

⁵⁷ “Ba nja naa njmaa dakl lik ki bee ni njan na? ⁵⁸ Aa ni unii yaa kpa tibör, u ban u di ti buen bibōjirb chee kan, chuu utaal mala, u taa kee fuu bi chee, ki taa di si nja biñaal ni, bi di si nja kiyondiik ni. ⁵⁹ M tuk si la, saan nya nima ki nan saa buyoonn aa ga pa kooti ni aamömbil mömök doo na.”

13

Kpeln nimi aabimbin man

¹ N-yoonn ngbaan le binib bibaa dan nan bui Yesu ke Galilee aatiñ aanib aah nan bi toor kitork tii Uwumbör na, Pailat nan ku bi. ² Le Yesu baa bi, “Ni dak ke Galilee aatiñ aanib ngbaan nan ye titunwanbirdam ki jer Galilee yaab biken aa? Nima le cha u ku bi ii? ³ Aayii. M tuk nimi la, ni yaa kaa kpeln nimi aabimbin kan, ni mömök ga kpo kina la. ⁴ Tō, libimbifōfōñ aah nan lir ki ku bijab kipiik ni biniin Siloam aatiñ ni na, ni dak ke bi nan kpa taani ki jer Jerusalem aanib mömök aa? ⁵ Aayii. M tuk nimi la, ni yaa kaa kpeln nimi aabimbin kan, ni mömök ga kpo kina la.”

Busub bu kaa lu njisubil na

⁶ Le u njakl bi liyatañakl ke, “Uja ubaa nan bun busub bubaa waasaak ponn ni; ki joo cha, le u dan nan lik ke njisubil bi aa njaa bi, le kaa kan nibaa. ⁷ Le u bui waatutunn, ‘ñjibin njitaa le na, le m choo m nan lik busub bue. Maa kan lisubil libaa. Gaa bu lii. Taa cha bu li si ki gaa kitiñ yōli.’ ⁸ Le ututunn ngbaan bui u, ‘Ndindaan, di cha bu libiln lee, m gbii bu taab, ki ban tinaabin ki bil bu. ⁹ Libiln li choo na, bu yaa lun kan, ni njan. Bu yaa kaa lun kan, aa gaa bu lii.’”

Yesu aah cha upii u boo gui na pōök pu na

¹⁰ Juu yaab aakpaakool daal le Yesu bi mmeen aadiik ni, ki bi tuk binib Uwumbör aabör. ¹¹ Le upii ubaa bi nima. Tiyayaar le joo u ki nja u ubun njibin kipiik ni njiniin. U boo gui, kaa njmaa yaar. ¹² Yesu aah kan u na, le u yin u ke u dan u chee, le ki bui u, “Upii, aa kan

aabaa saaween chee,” ¹³ le ki di unjaal paan u pu. Libuul ngbaan ni le u jaar, le ki nyun Uwumbør.

¹⁴ Yesu aah cha upii ngbaan pøak likpaakool daal na, nima le cha mmeen aadiik ni aaninkpel gee linjuul Yesu pu, le ki bui kinipaak ngbaan, “Iwiin iloob le bi likpaakool aakaasisik ni, ti li tun lituln, ki cha likpaakool daal. Nima pu na, ni dan iwiin iloob ngbaan aakaasisik ni aan u cha ni pøak. Ni taa ki dan nan ban laafee likpaakool daal.”

¹⁵ Le Tidindaan bui u, “Nimi binmanmannim, likpaakool daal kan, ni ga chuu gbiln nimi aanaaja, bee nimi aabon, ki di u buen nkpen ni ke u ti nyu nnyun. ¹⁶ Upii wee ye Abraham aayaabil la, le kinimbør buu u njibin kipiik ni njiniin le ki nja u u boo gui na. Maah chuu buur u likpaakool daal na, naa njan aa?” ¹⁷ Yesu aah len kina na, le inimøon chuu binib bimøk kpak u kinikpakpak na. Waah tun lijnjjir aatun pam pu na, le kinipaak ngbaan mømøk nan kpa mpopiin pam.

Tisufar aabil aayatanakl

(*Matiu 13.31-32; Mak 4.30-32*)

¹⁸ Le Yesu baa bi, “Uwumbør aanaan naahn ba? M ga di ba ki di njan mu? ¹⁹ Mu naahn linaanyiimbil li uja ubaa nan di bun waakpaab ni na la. Le li muun ki nja busub. Le inyoon i laani paacham na dan nan ter yaadil bu aabon pu.”

Boroboro aanyøk aayatanakl

(*Matiu 13.33*)

²⁰ Yesu nan ki baa bi, “M ga di ba ki di njan Uwumbør aanaan? ²¹ Mu naahn nnyøk mu bi joo njan boroboro ni aan upii ubaa nan di nja boroboro aayon ponn ni na, le boroboro ngbaan møk duun.”

Naah ga dii pu na

(*Matiu 7.13-14, 21-23*)

²² Le Yesu cha Jerusalem. Waah cha na, le u bø dii ntisakpem ni ntiwaatiir ni, le ki tuk binib Uwumbør aabør. ²³ Le unii ubaa baa u, “Ndindaan, binib bi njmar na le bi siib aa?”

²⁴⁻²⁵ Le Yesu bui bi, “Cha ninimbil li man ni li dii mbisamøb mu kaa waa na. M tuk nimi la, buyoonn udichadaan na ga nan fii ki lanj kidiik na, nee aapuwøb le binib pam ga li ban bi koo ni, kaan njmaa koo ni. Ni ga li si lipaal, ki kpaar jaalenj, ki bui ke, ‘Tidindaan, chuu piir tii timi.’ Le u ga bui nimi, ‘Maa nyi nimi. Ni nyan ni la chee?’ ²⁶ Le ni ga bui ke, ‘Ti ni si le nan kpaan ji ki nyun. Aa nan tuk binib Uwumbør aabør timi aatiñ ni la.’ ²⁷ Le u ga ki bui nimi, ‘M tuk nimi la, maa nyi nimi. Ni nyan ni la chee? Nimi titunwanbirdam, ni mømøk siir m chee man.’ ²⁸ Le u ga jenn nimi. Le ni ga li waa Abraham, ni Aisak, ni Jakob, ni Uwumbør aabønabtiib mømøk Uwumbør aanaan ni. Ni ga li bi lipaal, ki wii ki njman njinyin nima chee. ²⁹ Binib ga nya liwipuul wøb, ni liwilir wøb, ni isikakl møk, ki ga li ka ki ji tijikaar Uwumbør aanaan ni. ³⁰ Li pel man, puwøb yaab bibaa ga nan nja bisalolm. Bisalolm bibaa mu ga nan nja puwøb yaab.”

Yesu aah gee Jerusalem aanib pu na

(*Matiu 23.37-39*)

³¹ N-yoonn ngbaan le Farisii yaab bibaa dan Yesu chee, ki nan bui u, “Nya do chee, ki li cha. Ubør Herod ban u ku si la.”

³² Le Yesu bui bi, “Ni li cha ti tuk unøk ngbaan, ‘Din ni fen le m ga nyan tiyayaar binib ni, ki cha bibum pøak. Iwiin itaa daal le maatuln ga doo.’ ³³ Nima le m cha Jerusalem din, ni fen, ni daalpu. Baan ku Uwumbør aabønabr ubaa nibaa chee, see Jerusalem ponn ni.

³⁴ “Jerusalem aanib, nsui bii ni pu la. Ni ku Uwumbør aabønabtiib, ki yur waatutum njitakpal ki ku bi. N-yoonn mømøk le m nan ban m kuun nimi nja mbaa chee ke ukøla aah kuuni waakoobi pu ki njan ufeen ni na, le naa kii. ³⁵ Lik, Uwumbør siir cha nimi. M tuk nimi la, naan ki kan mi ki nan saa bundaln ni ga nan bui ke, ‘Uwumbør aanyoor bi unii u choo uma Uwumbør aayimbil ni na pu.’ ”*

* 13:35 : Lik Ilahn 118.26.

14

Yesu aah cha ubun pook pu na

¹ Juu yaab aakpaakool daal le Yesu nan buen Farisii yaab aaninkpel ubaa do, u ti ji tijikaar. Le bi lik waah ga ŋa pu na mòmək. ² Le uja u taakpachoo fuukoo nan chuu u na mu bi nima, le ki dan Yesu chee. ³ Le Yesu baa Uwumbor aakaal aamòmək ni Farisii yaab, “Timi aakaal kii ke unii cha bimum pook likpaakool daal aa?”

⁴ Le baa len tibaa. Le Yesu chuu uja ngbaan ki ti cha waaween doo, ki cha u buen. ⁵ Le u baa bi, “Unii ubaa aabon, bee waanaaja yaa lir nnyunbun ni likpaakool daal kan, waan nyan u likpaakool daal ngbaan aa?”

⁶ Le baa ki ŋmaa len tibaa.

Binib bi Uwumbor ga nyuŋ bi na

⁷ Le Yesu kan ke binib bi dan bi nan ji tijikaar na buen ti kal bininyuum aakakaa chee. Nima le u ŋak bi liyataŋakl: ⁸ “Unii ubaa yaa yin si ke aa dan nan ji u chee tijikaar kan, taa kal bininyuum aakakaa chee. Nibaakan, unii u jer si na ga fuu ni. ⁹ Le udichadaan ngbaan ga dan nan bui si, ‘Cha uja wee kal do chee.’ Le inimoon ga chuu si. Le aa ga fii ki ti kal uwaatiir aakakaa chee. ¹⁰ Unii yaa yin si ke aa dan nan ji u chee tijikaar kan, ti puen kal unii waatiir aakakaa chee. Le udichadaan ngbaan ga dan nan bui si, ‘Njo, nan kal nkakaa mu ŋan na chee.’ Le binib bimək ji aa chee tijikaar na ga nyuŋ si. ¹¹ Naatataa le ye ke unii umək nyuŋ ubaa na, Uwumbor ga sunn u taab. Unii umək sunn ubaa taab na, Uwumbor ga nyuŋ u.”

¹² Le Yesu bui Farisii yaab aaninkpel u yin u ke u dan nan ji tijikaar na, “Aa yaa ŋa njim kan, taa yin aajotiib, bee saamaal aanib, bee aanaabitiib, bee aajeen aatotiib bi ye biwankpadam na, ke bi dan nan ji; ba pu? bi mu ga ki yin si ke aa nan ji bi chee tijikaar ki teen. ¹³ Aa yaa ŋa njim kan, yin bigiim, ni bitaageeb, ni biwob, ni bijoom, ke bi dan nan ji. ¹⁴ Bima le aa kpa nibaa ke bi ki giin tii si. Uwumbor le ga ŋa tinyoor ŋa aa pu. Buyoonn bininyaam ga fikr nkun ni na, le Uwumbor ga tii si saapal.”

Njim sakpem aayataŋakl

(Matiu 22.1-10)

¹⁵ Binib bi ji u chee tijikaar na ponn ni ubaa ŋun waah len pu na, le ki bui u, “Binib bi ga ji tijikaar Uwumbor aanaan ni na, waanyoor bi bi pu la.”

¹⁶ Le Yesu bui u, “Uja ubaa nan bui binib pam ke u ga ŋa tijikaar bi dan nan ji. Le u ŋa tijikaar pam. ¹⁷ Tijikaar aajim yoonn, le u tun waatutunn u ti bui bi, ‘Ni ŋeer a. Dan man.’

¹⁸ Waah bui bi kina na, le bi mòmək kpaan yii. Njan yoo na bui u, ‘M daa bukpaab la, ki ban ke m buen ti lik bu aah bi pu na. M ŋa si gafara la.’ ¹⁹ Le ubaa mu bui u, ‘M daa inaaja i ko kisaak na kipiik la. M cha m ti lik yaah bi pu na la. M ŋa si gafara.’ ²⁰ Le ubaa mu bui u, ‘M laa kunn upii la, le kaan ŋmaa dan.’

²¹ “Le ututunn ngbaan gir kun udindaan chee, ki ti tuk u bi mòmək aah len pu na. Le lijuul chuu u. Le u bui waatutunn ngbaan, ‘Li cha kinyan ni mala, ki ti yin ni bigiim, ni bitaageeb, ni bijoom, ni biwob, ke bi dan nan ji.’ ²² Le waatutunn ŋa kina, ki dan nan bui u, ‘Ndindaan, m ŋa saah len pu na. Mpaan gur bi.’ ²³ Le udindaan bui u, ‘Li cha isan ni, ki ti gaŋ binib ke bi dan nan ji, aan maadichal gbiin. ²⁴ M tuk nimi la, binib bi m nan puen bui bi ke bi dan nan ji na, bi ponn ni ubaa aan lak maajikaar.’ ”

Unii u kaa ŋmaa yii tiwan mòmək na aan ŋmaa dii Yesu

(Matiu 10.37-38)

²⁵ Le kinipaak pam dii Yesu. Le u fenn toŋ bi, ki bui bi, ²⁶ “Unii yaa dan u nan dii mi, ki yaa kaa gee mi ki jer waah gee ute ni una, ni upuu, ni waabim, ni unaatiib, ni ukpetiib, ni uninkpatiib, ni waamofal pu na kan, waan ŋmaa dii mi. ²⁷ Unii umək kaan yoor waadapuinkoo ki dii mi na kan, waan ŋmaa li ye maadidiir.

²⁸ “Ni ponn ni ubaa yaa ban ke u maa kidifofon kan, u ga puen dakl lik ke waamombil ga fuu aan ŋaan fuu. ²⁹ U yaa piin ki bi maa kidiik, kaa puen dakl lik waamombil aah bi

pu na kan, nibaakan, waamombil aan fuu. Le waan ηmaa maa kidiik ngbaan doo. Binib bimək kan na ga laa u, ki bui ke, ³⁰ ‘Uja wee nan piin ki bi maa kidiik, kaan ηmaa doo.’

³¹ “Tɔ, ubɔr u kpa butɔb aajab ηichur kipiik na yaa ban u buen ti to ubɔr u kpa butɔb aajab ηichur moninko na butɔb kan, u ga puen dakl lik ke u ga ηman aan waan ηman. ³² U yaa nyi ke waan ηmaa nyan u kan, waah laa bi ni daa na, u ga tun bitutum bi ti tooh u nsan ni, ki bui u ke u pɔɔk ubaa aan bi ti kpokl ki kuln kijaak ngbaan. ³³ ηiyatanjak ngbaan aatataa le ye ke aa yaa kaa yii saah kpa nimək na kan, saan ηmaa dii mi.”

N-yaan aayatanjakl

(*Matiu 5.13; Mak 9.50*)

³⁴ “Tɔ, n-yaan ηan la. Mu yaa bii, ki yaa kaa ki mɔ kan, nibaa aa bi ki ga ki ηmaa ηa mu aan mu mɔk. ³⁵ Mu ηa yɔli le na. Mu aan ki li kpa nterm tii nibaa. Bi ga di kpir la. U kpa litafal na kan, u ηun.”

15

Kiwakork ki wɔη na aayatanjakl

(*Matiu 18.12-14*)

¹ Bilampoogaab ni titunwanbirdam pam nan bi kuuni Yesu chee ke bi ti pel waah len tibɔr ti na. ² Le Farisii yaab ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb ηulni u pu ke, “Uja wee gaal titunwanbirdam ki ji bi chee tijikaar.”

³ Nima pu le Yesu ηakl bi liyatanjakl, ⁴ “Ni ponn ni ubaa yaa kpa ipiih nkub, ubaa yaa wɔη kan, u ga di cha ipiih imonko inaa ni kipiik ni iwae i gur na timoor ni, ki buen ti ban upiih u wɔη na, ki ti saa buyoonn u ga kan u na. ⁵ U yaa ti kan u kan, u ga li mɔɔni, ki di u buη usil, ki chaa kun. ⁶ U yaa ti fuu linampal kan, le u ga yin ni ujɔtiib ni udoyaab, ki nan bui bi, ‘Maapiih u wɔη na, m kan u. Cha ti li mɔɔni man.’ ⁷ Liyatanjakl lee aatataa le ye ke titunwanbirdaan ubaa yaa kpeln waabimbin kan, paacham yaab ga li mɔɔni unii u kpeln waabimbin na pu, ki jer baah ga li mɔɔni bininyaam imonko inaa ni kipiik ni biwae bi kaa ban bi kpeln baabimbin na pu.”

ηimombil ηi wɔη na aayatanjakl

⁸ “Upii ubaa yaa kpa tikunabr aamombil kipiik, libaa yaa wɔη kan, u ga see karyaa, le ki ηal lidichal ni, ki lik mbamɔm ki ti kan li. ⁹ Tɔ, u yaa ti kan li kan, u ga yi ni unaakoontiib ni udoyaab, ki nan bui bi, ‘Maamombil li wɔη na, m kan li. Cha ti li mɔɔni man.’ ¹⁰ Liyatanjakl lee aatataa le ye ke titunwanbirdaan ubaa yaa kpeln waabimbin kan, u pu le Uwumbɔr aatuuntiib ga li mɔɔni paacham.”

Japɔɔn u wɔη na aayatanjakl

¹¹ Yesu nan ki bui bi, “Uja ubaa nan bi ki nan kpa japɔtiib bilee. ¹² Le uwaatiir na bui u ke, ‘Nte, yakr maafaal ki di tii mi dandana.’ Le ute yakr bimək aafaal ki di tii bi. ¹³ Iwiin ilee aah jer na, le uwaatiir na kuun waafaal mɔmɔk, ki di buen kitiη ki daa na ni. Waah ti bi nima na, le u jin waafaal mɔmɔk yɔl yɔl, le li ti doo. ¹⁴ Waah jin ni mɔmɔk ti doo na, le nkon sakpem lir nima chee. Igiin le nan gur joo u. ¹⁵ Le u di ubaa ti kpaan kitiη ngbaan ni aanii ubaa chee. Le u tun u igbeer chee timoor ni ke u ti li ηani i tijikaar. ¹⁶ Nkon aah joo u sakpen pu na, u ga ηmaa ηmɔ igbeer ngbaan aajikaar. Unii ubaa mu aa tii u nibaa. ¹⁷ Le u ηa nlan le ki bui ke, ‘Nte aatutum mɔmɔk ji ki gur. Le nkon ban mu ku mi do chee na. ¹⁸ M ga gir kun nte do, ki ti bui u ke, Nte, m koo aa ni Uwumbɔr mək aataani ni. ¹⁹ Naa ki ηan ke aa yin mi aajapɔɔn. ηa mi saah ηani saatutum pu na.’ ²⁰ Le u fii ki cha ute do.

“Waah laa bi ni daa na, le ute waa u, ki san u kinimbaak, le ki san tooh u nsan ni, ki ti di uηaal kpal u, le ki moor utakpilm.* ²¹ Le u japɔɔn bui u, ‘Nte, m koo aa ni Uwumbɔr mək aataani ni. Naa ki ηan ke aa yin mi aajapɔɔn.’ ²² Le ute bui waatutum, ‘Li cha mala ki ti yoor ni lininkpebɔkul nyaan na, ki nan di peen u, ki di kibɔmbik ηmaan u, ki di ηinaatak

* 15:20 : ...moor utakpilm: Israel yaab nan doon tɔb kina le ki mək ngeehn.

tarj u, ²³ ki li joo ni unaabo u filk na, ki nan kər u, aan ti ji ki li mɔ̀ni. ²⁴ M nan nyi ke njapɔ̀n umina kpo a, le u bi. U nan wɔ̀ɣ a, le m ki kan u.’ Le bi piin ki bi mɔ̀ni.

²⁵ “Tɔ, ujarɔ̀pol na nan bi kisaak. Waah nyan ni kisaak ki peen ni linampal na, le u ɲun bi gbaa tibar ki gaa ilahn. ²⁶ Le u yin bitutum ponn ni ubaa, le ki nan baa u, ‘Ni ye kinye?’ ²⁷ Le u bui u, ‘Aanaal na fuu ni a. Waah fuu ni ni laafee na, le aate cha bi kər unaabo u filk na.’ ²⁸ Ukpel aah ɲun kina na, le u gee liɲuul, kaa ban u koo ni. Le ute nyan ni lipaal, ki nan garj u ke u koo ni. ²⁹ Le u bui ute, ‘Lik, m tun lituln ɲibin sakpen le ki tii si, kaa kee yii saamɔ̀b. Le saa po tii mi uɲobo ke m ni nɲɔ̀tiib ji ki li mɔ̀ni. ³⁰ Aajapɔ̀n umina le nan dii bipiidagoob ki ti bii saawangol mɔ̀mɔ̀k doo, le waah fuu ni na, aa kər unaabo u filk na ki tii u.’ ³¹ Le ute bui u, ‘Maabo, aa bi m chee n-yoonn mɔ̀mɔ̀k la. Sin le yeh maah kpa tiwan ni na mɔ̀mɔ̀k. ³² Aanaal umina, m nan nyi ke u kpo a, le u bi. U nan wɔ̀ɣ a, le m ki kan u. Nima le ni ɲan ke ti li mɔ̀ni ki li kpa mpoɲin.’ ”

16

Ututunn u kpa nlan na

¹ Tɔ, Yesu nan bui waadidiliib, “Uwankpadaan ubaa le nan bi ki kpa ututunn u lik waawan mɔ̀mɔ̀k na. Le bibaa dan nan bii u udindaan aanimbiin ni ke u joo waawan ji la. ² Le udindaan yin u ki nan baa u, ‘Maah ɲun saabɔ̀r ti na, ti ye kinye? Mɔ̀k mi saah ɲa maawan pu na mɔ̀mɔ̀k. Saan ki li ye maatutunn.’ ³ Le ututunn ngbaan dak usui ni, ‘Ndindaan ga nyan mi waatuln ni. M ga ɲa kinye? Maan ɲmaa ko kisaak. M mu yaa kpaln uwanmeer kan, inimɔ̀n ga li joo mi. ⁴ M nyi maah ga ɲa pu na, aan ndindaan yaa nyan mi waatuln ni kan, bibaa gaa mi baadichal ni.’ ⁵ Le u buen ti yin ni binib bi joo udindaan aapɔ̀ln na ke bi dan u chee ubaabaa ubaabaa, le ki baa njan yoo na, ‘Aa joo ndindaan aapɔ̀ln ɲa?’ ⁶ Le u bui u, ‘Nkpan ankɔ̀ra nkub.’ Le u bui u, ‘Yoor saapɔ̀ln aagbarj ki kal mala ki ɲmee ankora piiɲmu.’ ⁷ Le u baa uken, ‘Si, aa mu joo waapɔ̀ln ɲa?’ Le u bui u, ‘Idi bɔ̀tɔ nkub.’ Le u bui u, ‘Yoor saapɔ̀ln aagbarj ki ɲmee bɔ̀tɔ imonko inaa.’ ⁸ Tɔ, ututunn u kaa ɲan na aadindaan aah ɲun ni pu na, le u pak u, ke waah ɲa pu na, u kpa nlan la. Naatataa le ye ke dulnyaa wee aanib kpa nlan baabɔ̀r ni ki jer Uwumbɔ̀r aanib aah kpa pu na.

⁹ “M tuk nimi la, ni di dulnyaa wee ni aawankpal ter bigiim, aan ni yaa doo kan, ni ga koo nkookoo yaan mu ga li bi ki cha n-yoonn mu kaa kpa ndoon na ni. ¹⁰ Unii u tun lituwaatiir mbamɔ̀m na, u ga tun litusakpeln mu mbamɔ̀m. Unii u kaa tun lituwaatiir mbamɔ̀m na, waan tun litusakpeln mu mbamɔ̀m. ¹¹ Ni yaa kaa joo dulnyaa wee ni aawankpal mbamɔ̀m kan, ɲma ga di Uwumbɔ̀r aatuln ɲa aɲaɲa ni? ¹² Ni yaa kaa ɲa dulnyaa wee ni aawan mbamɔ̀m kan, Uwumbɔ̀r aan tii nimi paacham aawan.

¹³ “Unaagbiija ubaa aan ɲmaa tun lituln ki tii dindatiib bilee. U ga li nan ubaa, le ki li gee uken. U ga li si ubaa aacharj ni, le ki lik uken fam. Naan ɲmaa li dii Uwumbɔ̀r ni liwankpal mu.”

Yesu aah ki len pu na

(Matiu 11.12-13; 5.31-32; Mak 10.11-12)

¹⁴ Le Farisii yaab, bi gee ɲimombil sakpen na, ɲun Yesu aah len tibɔ̀r timina mɔ̀mɔ̀k pu na, le ki laa u. ¹⁵ Le u bui bi, “Nimi le ban ke binib li dak ke ni ye bininyaam. Uwumbɔ̀r le nyi nisui ni aah bi pu na. Binib aah nyuɲni tiwan ni na ye fam le Uwumbɔ̀r chee.

¹⁶ “Uwumbɔ̀r aakaal ni waabɔ̀nabtiib aaliin nan joo binib ki nan saa Jɔ̀nn u nan muini binib nnyun ni na aayoonn. Waayoonn ngbaan ki joo cha, le bi mooni Uwumbɔ̀r aanaan aabɔ̀nyaan tee. Le binib mɔ̀k aabɔ̀ɲ koo Uwumbɔ̀r aanaan ni mpɔ̀n. ¹⁷ Uwumbɔ̀r aakaal mubaa aah ga ɲa yɔ̀li pu na, ni pɔ̀ɔ ki jer paacham ni taab aah ga jer pu na.

¹⁸ “Uja umɔ̀k jenn upuu lii ki ki yoor upii uken na, uja ngbaan kpaln udagoor la. Upii aachal yaa jenn u lii aan uja uken ki yoor u kan, uja ngbaan mu kpaln udagoor la.”

Uwankpadaan ni uwanmeer Lasarus aabɔ̀r

¹⁹ “Tɔ, uwankpadaan ubaa nan bi, ki peeni tiwanpeenkaan nyaan, ki ji tijikaar ti mɔ na iwiin mɔmɔk. ²⁰ Le uwanmeer ubaa mu nan bi, bi nan yin u ke Lasarus. Le ibusoon joo u. Le bi joo u ti bilni uwankpadaan ngbaan aabisamɔb chee. ²¹ Le u ban ke u li peei n̄isaabol n̄i nyan uwankpadaan ngbaan aateebul paab ki lir kitin̄ na ji. Le ibɔ mu choo nan lakr waabuun ngbaan. ²² Naah joo cha na, le uwanmeer ngbaan nan kpo. Le Uwumbɔr aatuuntiib dan nan yoor u ki di buen paacham, Abraham chee. ²³ Le uwankpadaan ngbaan mu nan kpo. Le binib di u ti sub. Waah kpo na, le u ti bi mmii mu kaan junn na ni, ki ji falaa sakpen, le ki waan lik paacham, ki waa Abraham dandar, ki waa Lasarus mu bi u chee nima. ²⁴ Le u teen, ‘Nte Abraham, m ji falaa sakpen mmii mue ponn ni; san mi kinimbaak, ki tun Lasarus u ti di un̄anbik tu nnyun ki nan di meeh n̄lambil aan li sɔŋ.’

²⁵ “Le Abraham bui u, ‘Maabo, teer ke saah nan bi limɔfal ni na, aa nan bi ji saamɔn la. Lasarus mu nan bi ji falaa la. Dandana wee Lasarus aasui sɔŋ do chee na. Aa mu bi ji falaa la. ²⁶ Libuusakpeln mu bi ti ni saakaasisik ni, aan binib bi ban bi nyan do ki puur buen aa chee na taa n̄maa puur, ubaa mu taa nyan aa chee ki dan do chee na.’ ²⁷ Le uwankpadaan ngbaan bui u, ‘Nte, ni yaa ye kina kan, m gan̄ si, tun Lasarus u buen nte do ²⁸ ki ti sur nnaatiib biŋmu bi gur na, bi taa dan do chee na, ki mu nan ji falaa wee.’

²⁹ “Le Abraham bui u, ‘Bi kpa Uwumbɔr Aagban̄. Bi li n̄un kigban̄ ngbaan aah len pu na.’ ³⁰ Le u bui ke, ‘Nte Abraham, aayii, baan n̄un; unii yaa fikr nkun ni ki buen bi chee kan, nima le bi ga kpeln baabimbin.’ ³¹ Le Abraham bui u, ‘Bi yaa kaa n̄un Uwumbɔr Aagban̄ aah len pu na kan, unii yaa fikr nkun ni kan, nima le aan cha bi kpeln baabimbin.’ ”

17

Taa tɔŋ unii ke u tun titunwanbir

(Matiu 18.6-7, 21-22; Mak 9.42)

¹ Yesu nan bui waadidiliib, “Ntɔŋ ga sil li bi; tibɔbir mu bi unii u tɔŋni binib ke bi tun titunwanbir na pu. ² Bi yaa ba tee di kinaasakpen̄ ki di tul leen uneen ni, ki tur u lii nnyusakpem nin chee nyoo na ni kan, ni ba soor ki tii u, ni u tɔŋ maadidiliib ponn ni uwaatiir ubaa u tun titunwanbir. ³ Ni li nyi man.

“Aana aabo yaa n̄a si bakaa kan, sur u. U yaa kpeln waabimbin kan, di cha pinn u. ⁴ U yaa n̄a si bakaa nfum mulole nwiin mbaa ponn ni, ki yaa dan aa chee nfum mulole ki nan bui si, ‘M n̄a si gafara la,’ kan, aa di cha pinn u.”

Gaa Uwumbɔr ki kii

⁵ Le waakpambalb bui u, “Tidindaan, too kpee timi aanaadii pu.”

⁶ Le u bui bi, “Ni yaa gaa Uwumbɔr ki kii siib na kan, ni ga n̄maa bui busub ngbaan ke bu n̄ɔb libuul ngbaan ni ki ti n̄um nnyusakpem ponn ni, le bu ga kii nimi aamɔb.”

Unaagbiija aatuln aah ye pu na

⁷ “Tɔ, ni ponn ni ubaa yaa kpa unaagbiija u ko kisaak, bee u kpa ipiih na kan, u yaa nyan ni kisaak kan, saan bui u libuul ngbaan ni, ‘Nan ji tijikaar.’ ⁸ Aa ga bui u, ‘N̄a tijikaar ki siin mi aan m ji ki nyu. M yaa jin doo kan, aa mu ga ji ki nyu.’ ⁹ Saanaagbiija yaa n̄a saah ban pu na kan, aa ga doon u ke u ni lituln aa? Aayii. ¹⁰ Ni mu bi ke unaagbiija ngbaan aah bi pu na la. Ni yaa n̄a Uwumbɔr aah tuk nimi ke ni n̄a pu na mɔmɔk kan, ni bui ke, ‘Taa n̄eer ubaa pak timi. Ti po n̄a taah ba ga n̄a pu na la.’ ”

Yesu aah cha bikɔndam kipiik pɔɔk pu na

¹¹ Yesu aah cha Jerusalem na, le u dii Samaria ni Galilee aatiŋ aanaanmɔk. ¹² Waah bi koo kitin̄ kibaa ni na, le bikɔndam kipiik ton u nsan ni, ki si ni daa siib, ¹³ le ki teen ke, “Tidindaan Yesu, san timi kinimbaak.”

¹⁴ Yesu aah waa bi na, le u bui bi, “Li cha Uwumbɔr aatotoortiib chee, aan bi ti n̄an nimi.”

Baah cha na, le bi pɔɔk. ¹⁵ Le bi ponn ni ubaa aah kan ke u pɔɔk na, u gir ni, ki nyuŋni Uwumbɔr m̄pɔn pu, ¹⁶ le ki nan gbaan Yesu animbiin ni, ki doon u. ¹⁷ Uja ngbaan nan

ye Samaria* aatiŋ aanii la. Le Yesu baa ke, “Maa cha bikɔndam kipiik pɔɔk la aa? ke biwae na bi la chee? ¹⁸ Ubaa aa gir ni u nan nyuŋ Uwumbɔr see uwɔwɔnja ngbaan baanja aa?” ¹⁹ le ki bui u, “Saah gaa mi ki kii na, nima le cha aa pɔɔk. Fiin ki li dii saasan.”

Uwumbɔr aanaan aah ga fuu ni pu na

(Matiu 24.23-28, 37-41)

²⁰ Le Farisii yaab nan baa u, “Uwumbɔr aanaan ga fuu ni bayoonn?” Le u bui bi, “Uwumbɔr aanaan aah ga fuu ni pu na, binib aanibil aan li waa mu. ²¹ Baan ŋmaa bui ke, ‘Lik, mu bi do,’ kaan ŋmaa bui ke, ‘Mu bi nima la.’ Uwumbɔr aanaan bi ni ni.”

²² Le u tuk waadidiliib, “N-yoonn choo, le ninibil ga li man min Unibɔn Aabo aah ga gir ni bundaln na, kaan kan. ²³ Le bi ga bui nimi, ‘Lik, u bi nima,’ ki ga ki bui ke, ‘Lik, u bi do.’ Ni taa buen ti lik, ki taa dii bi man. ²⁴ Bundaln min Unibɔn Aabo ga nan gir ni na, ni ga li bi ke utaal aah moor ki wolni paacham mɔmɔk pu na, aan binib mɔmɔk ga li waa pu na la. ²⁵ Dandana aanib ga yii mi, le m ga ji falaa sakpen waahr, aan ki nin buen paacham aan ki gir ni. ²⁶ Min Unibɔn Aabo aah ga gir ni buyoonn na ga li bi ke Nowa aayoonn aah nan bi pu na la.† ²⁷ Bi nan ji ki nyu, bijab nan yoor bipiib, bipiib mu nan mɔn bijab, ki ti saa bundaln Nowa nan koo buŋɔb ni na, le nnyusakpem fuu ni ki nan jin bi mɔmɔk.‡ ²⁸ Tɔ, maah ga gir ni bundaln na mu ga li bi ke Lot aayoonn aah nan bi pu na la. Bi nan ji ki nyu, ki daa tiwan ki kooh, ki bu tijikaar, ki maa tidir. ²⁹ Bundaln Lot nyan Sodom aatiŋ ni na, le mmii ni chirbil nyan ni paacham ki lir ni, ki ku bi mɔmɔk.§ ³⁰ Kina le ni ga li bi bundaln min Unibɔn Aabo ga nan nya ni mpaan pu na.

³¹ “N-yoonn ngbaan, unii yaa bi kidiik paab* kan, u taa koo waadiik ponn ni u ti yoor waawan ni bi ki ponn ni na. Unii u bi kisaak na mu taa gir kun. ³² Teer man tibɔr ti nan ŋa Lot aapuu na.† ³³ Unii umɔk kaa di ubaa tii Uwumbɔr na kan, waamɔfal ga bee yɔli la. Unii umɔk di ubaa tii Uwumbɔr na kan, u ga kan limɔfal li kaa kpa ndoon na. ³⁴ M tuk nimi la, buyoonn m ga gir ni na, binib bilee ga li dɔ kidiik kibaa ponn ni kinyeek. M ga nan yoor ubaa ki di buen, ki cha uken. ³⁵ Bipiib bilee ga li boo nan idi. M ga nan yoor ubaa ki di buen, ki cha uken. [³⁶ Bijab bilee ga li bi kisaak. M ga nan yoor ubaa ki di buen, ki cha uken.”]

³⁷ Le waadidiliib baa u, “Tidindaan, la chee?”

Le u bui bi, “Liwankpol aah bi nin chee na, nangba mam mu kuuni nima chee la.”

18

Ukpooii ni ubɔjir aabɔr

¹ Le Yesu ŋakl bi liyataŋakl, u di mɔk bi ke ni ŋan bi li mee Uwumbɔr n-yoonn mɔmɔk, ki taa cha bitaakpab yɔl. ² “Ubɔjir ubaa nan bi kitin kibaa ni, kaa san Uwumbɔr, ki mu aa pak binib. ³ Ukpooii ubaa mu nan bi kitin ngbaan ponn ni, le ki choo u chee n-yoonn mɔmɔk, ki nan bui u ke u nyan u waadin aarŋaal ni. ⁴ N-yoonn mɔmɔk le u yiil ni ti yunn. Naah joo cha kina na, le u ti len usui ni, ‘Maa san Uwumbɔr, ki mu aa pak binib. ⁵ Tɔ, ukpooii wee mu aah choo m chee n-yoonn mɔmɔk ki nan muk mi sakpen pu na, m ga tii u waabamɔn, u taa ki beenin choo nan muk mi kina aan nsui ti nyan mbaa ponn ni.’”

⁶ Le Yesu ki bui waadidiliib, “Li ŋun man ubɔjir u kaa ŋan na aah len pu na. ⁷ Waah len ke u ga tii u waabamɔn pu na, Uwumbɔr aan tii waanib bi mee u n-yoonn mɔmɔk nwiin pu ni kinyeek na baabamɔn aa? U ga taan aa? ⁸ M tuk nimi la, u ga tii bi baabamɔn mala. Min Unibɔn Aabo mu yaa nan gir ni kan, m ga kan binib beenin tii mi naadii dulnyaa wee ni ii?”

Farisii aanii ni ulampoogaar aabɔr

* 17:17 : Samaria yaab ni Juu yaab aakaasisik ni aa nan mɔ. † 17:26 : Lik Mpiin 6.5-8. ‡ 17:27 : Lik Mpiin 7.6-24.

§ 17:29 : Lik Mpiin 18.20-19.25. * 17:31 : Bi yaa maa kidiik kan, baa di timoor pinn ki, kaa maa lidikokoln. Bi nan di idɔ paan puln tidir paab, le ki di titan pɔr biin. Bi nan maa ŋibimbin le ki taa joi kidiik aapaacham. † 17:32 : Lot aapuu nan fenn lik upuwɔb le ki kpaln n-yaan aatakpal. Lik Mpiin 19.26.

⁹ Le Yesu ñakl liyatañakl tii binib bi dak ke bima le ñan ki jer unibon mómok, kaa lik pak ubaa na ke, ¹⁰ “Bijab bilee nan koo Uwumbor Aadichal ni ke bi ti mee Uwumbor. Ubaa nan ye Farisii aanii la, uken mu nan ye ulampoogaar. ¹¹ Farisii aanii na nan sil ubaa ki mee Uwumbor ki bui ke, ‘Uwumbor, m doon si ke maa bi ke binib mómok aah bi pu na. Maa kpa iniman, kaa tun lituln li kaa ñan na, kaa gor kidagook, kaa bi ke ulampoogaar umina aah bi pu na. ¹² Likpaakool mómok ponn ni, m lulni bumab iwiin ilee la. Maah kan tinyoor timok na, m yakr nfum kipiik ki nyan tibaa tii si.’

¹³ “Ulampoogaar ngbaan nan sil dandar, kaa kaa u waan lik paacham. U nan po si jik uyil, le ki bui ke, ‘Uwumbor, san mi titunwanbirdaan kinimbaak,’ le ki siir kun. ¹⁴ M tuk nimi la, Uwumbor len ke ulampoogaar ngbaan aabor le ñan, waa len ke Farisii aanii ngbaan aabor ñan; ba pu? unii umok nyuñ ubaa na, Uwumbor ga sunn u taab. Unii umok sunn ubaa taab na, Uwumbor ga nyuñ u.”

Yesu aah ña Uwumbor aanyoor ña mbim pu pu na
(*Matiu 19.13-15; Mak 10.13-16*)

¹⁵ Le binib bibaa joo ni mbipom, ki di dan Yesu chee, ki ban ke u di uñaal paan bi pu. Waadidiliib aah kan kina na, le bi kae bi. ¹⁶ Le Yesu yin mbim ngbaan ke bi dan u chee, le ki bui waadidiliib, “Cha mbim ngbaan dan m chee man. Taa ki jenn bi man. Binib bi aabimbin bi ke mbim aah bi pu na, bima le yeh Uwumbor aanaan. ¹⁷ M tuk nimi mbamon la, unii umok kaa gaa Uwumbor aanaan ke ubo aah gaal tiwan pu na aan koo mu ni.”

Yesu aah tuk uwankpadaan ubaa pu na
(*Matiu 19.16-30; Mak 10.17-31*)

¹⁸ Uyidaan ubaa nan baa Yesu, “Umómokr nyaan, m ga ña kinye ki kan limofal li kaa kpa ndoon na?”

¹⁹ Le Yesu baa u, “Ba pu aa yin mi ke Umómokr nyaan? Ubaa aa ñan, see Uwumbor baanja. ²⁰ Aa nyi Uwumbor aakaal: ‘Taa gor kidagook; taa ku binib; taa su kinaayuk; taa li ye nnyamon aaseeraadaan; li pak aate ni aana.’”

²¹ Le u bui u, “M joo nkaal mumina mómok tibir ni la.”

²² Yesu aah ñun kina na, le u bui u, “Tiwan nibaa le gur. Kooh saah kpa tiwan ni na mómok, ki di ñimombil ngbaan tii bigiim, aan ki li kpa liwangol paacham, aan ki dan nan dii mi.” ²³ Waah ñun kina na, le ni ña u mpombiin sakpen; ba pu? u nan kpa liwankpal pam.

²⁴ Yesu aah kan kina na, le u bui ke, “Ni pɔɔ sakpen binib bi kpa liwankpal na koo Uwumbor aanaan ni. ²⁵ Uwankpadaan aah ga koo Uwumbor aanaan ni pu na, ni pɔɔ ki jer laakumii aah ga koo seerkaa aaboln ni pu na.”

²⁶ Le binib bi ñun kina na bui ke, “Ni yaa ye kina kan, ñma ga tee ñmar?”

²⁷ Le Yesu bui ke, “Tiwan ni pɔɔ binib chee na aa pɔɔ Uwumbor chee.”

²⁸ Le Piita bui u, “Tima kan, ti nan di taah kpa nimok na ki di lii, ki dii si la.”

²⁹ Le Yesu bui bi, “M tuk nimi mbamon la, unii umok di cha waadichal, bee upuu, bee unaabitiib, bee ute, bee una, bee waabim, Uwumbor aanaan pu na kan, ³⁰ u ga kan ki jer waah di cha tiwan nimok na sakpen dandana wee. N-yoonn mu choo na, u ga nan kan limofal li kaa kpa ndoon na.”

Yesu aah ki len waakun aabor taataa pu na
(*Matiu 20.17-19; Mak 10.32-34*)

³¹ Yesu nan di waadidiliib kipiik ni bilee na nyan n-gbaan, le ki ti bui bi, “Li pel man, ti yaa fuu Jerusalem kan, bi ga ña min Unibon Aabo ke Uwumbor aabonabtiib aah nan ñmee ke bi ga nan ña mi pu na mómok. ³² Bi ga di mi ña binib bi kaa ye Juu yaab na aarjal ni, bi ti ña mi mbonyun, ki yook mi, ki teei timootan ñani m pu, ³³ ki lue mi ñinaalab, ki ga ku mi. Iwiin itaa daal le m ga fikr nkun ni.”

³⁴ Le baa bee iliin imina aatataa. Uwumbor le bor yaatataa. Nima le baa bee waah len pu na aatataa.

*Yesu aah likr ujoon aanimbil pu na
(Matiu 20.29-34; Mak 10.46-52)*

³⁵ Le Yesu aah peen Jeriko aatiŋ ni na, ujoon ubaa ka nsan aamɔgbeln, ki mee binib tiwan. ³⁶ Le u ŋun kinipaak aah choo pu na, ki baa ke, “Ba ŋa?”

³⁷ Le bi bui u, “Yesu u ye Nasaref aatiŋ aanii na le choo.”

³⁸ Le u teen ke, “Yesu, u ye Ubər David aayaabil na, san mi kinimbaak.”

³⁹ Le binib bi loln Yesu pu nsan na kae u ke u ŋmin. Le u moo tar, “Ubər David aayaabil, san mi kinimbaak.”

⁴⁰ Le Yesu sil nsan ni, le ki bui bi, “Li joo ni u man.” Waah duun ni u na, le Yesu baa u, ⁴¹ “Aa ban ba?”

Le u bui u, “Ndindaan, m ban ke aa likr nnimbil le tii mi.”

⁴² Le u bui u, “Aa likr a. Saah gaa mi ki kii na, nima le cha aanimbil likr.”

⁴³ Libuul ngbaan ni le unimbil likr, le u dii u, le ki nyuŋni Uwumbər. Binib ngbaan mɔmɔk aah kan kina na, le bi pak Uwumbər.

19

Yesu aah tuk bilampoogaab aaninkpel pu na

¹ Yesu nan koo Jeriko aatiŋ ni, ki bɔ dii ki ponn ni. ² Uja ubaa nan bi nima, bi nan yin u ke Sakeus, u ye bilampoogaab aaninkpel, ki mu ye uwankpadaan la. ³ Le u ban ke u kan Yesu aah bi pu na, ki mu ye kinigengen. Kinipaak ngbaan pu, waa ŋmaa kan Yesu. ⁴ Le u san ki loln kinipaak ngbaan pu nsan, le ki ti jon likakaln aasub pu ke u li waa Yesu aah ga jer nima chee pu na. ⁵ Yesu aah nan fuu ni nima chee na, le u waan lik, ki bui u, “Sakeus, sunn ni mala. Din, m ga doon aado.”

⁶ Le u sunn ni mala, ki gaa u, ki kpa mpopiin pam. ⁷ Kinipaak ngbaan aah kan ke u koo Sakeus do na, le bi mɔmɔk ŋul u pu, ke u buen titunwanbirdaan do la.

⁸ Tɔ, Sakeus nan fii sil, ki bui u, “Ndindaan, lik, m ga di maawankpal ligeln tii bigiim la. Maah nan jin binib bi aawan na, m ga giin kina nfum munaa le ki di tii bi.”

⁹ Le Yesu bui u, “Din le lidichal limina aanib ŋmar; ba pu? aa mu ye Abraham aayaabil la. ¹⁰ Min Unibɔn Aabo dan m nan ban binib bi wɔŋ na ke bi ŋmar la.”

*Bitutum aah joo bidindaan aapiin pu na
(Matiu 25.14-30)*

¹¹ Yesu nan ŋakl binib bi ŋun tibər timina na liyataŋakl, bi taa li dak ke waah peen Jerusalem na Uwumbər aanaan ga fuu ni libuul ngbaan ni. ¹² U nan bui bi, “Uyidaan ubaa nan ban u buen kitiŋ ki daa na ni, u ti ji nnaan ki gir ni. ¹³ Le u yin waatutum kipiik, le ki di salmaa aamombil kipiik, ki di yakr bi ubaabaa, le ki bui bi, ‘Li joo tiir kitiir man, ki ti saa buyoonn m ga nan gir ni na,’ le ki buen. ¹⁴ Le waatiŋ ni aanib nan nan u, ki tun binib ke bi paan u pu ki ti bui ubər kpaan na, ‘Taa ban ke uja ngbaan le ye timi aabər.’

¹⁵ “Le u jin nnaan ngbaan, le ki gir kun, ki yin waatutum bi u nan tii bi ŋimombil ngbaan na, ke bi dan u chee, aan u lik bimɔk aah tiir kitiir ki kan tinyoor pu na. ¹⁶ Le njan yoo dan nan bui u, ‘Ndindaan, saah nan tii mi limombil libaa li na, m kan tinyoor ŋimombil kipiik ki kpee.’ ¹⁷ Le u bui u, ‘Nfaan. Aa ye ututunn nyaan la. Saah joo tiwan waatiir mbamɔm na, m ga ŋa si ntisakpem kipiik ni aaninkpel la.’ ¹⁸ Le lelee yoo mu dan nan bui u, ‘Ndindaan, aa nan tii mi limombil libaa la. M kan tinyoor ŋimombil ŋiŋmu le ki kpee.’ ¹⁹ Le u bui u mu, ‘M ga ŋa si ntisakpem muŋmu ni aaninkpel la.’

²⁰ “Le uken na mu dan nan bui u, ‘Ndindaan, lik, saamombil le na. M nan di likekegeln le poo li, ki di bil. ²¹ Aa ye unii u chur binib mpɔɔn na la. Aa gaal saah kaa yeh tiwan ni na, ki chee saah kaa nan bun tijikaar ti na. Nima le m san si ijawaan.’ ²² Le u bui u, ‘Si ututunn u kaa ŋan na, saah len pu na, nima le bii si. Aa bui ke aa nyi ke m ye unii u chur binib mpɔɔn na ki gaal maah kaa yeh tiwan ni na, ki chee maah kaa nan bun tijikaar ti na. ²³ Saah nyi kina na, ba ŋa saa nan di maamombil ti bil banki ponn ni? Maah fuu ni na, m ba ga kan maamombil ni tinyoor ki kpee,’ ²⁴ le ki bui binib bi si u chee na, ‘Chuu gaa waamombil libaa ngbaan man, ki di kpee ututunn u joo ŋimombil kipiik na.’ ²⁵ Le bi

bui u, 'Tidindaan, u kpa ɲimombil kipiik la.' ²⁶ Le u bui bi, 'M tuk nimi la, unii umək kpa na, bi ga kpee u. U kaa kpa na, bi ga chuu gaa waah kpa ni pəkaa na. ²⁷ Tɔ, maadim bi kaa nan ban ke m li ye baabor na, li joo ni bi do chee na, ki nan ku bi nnimbiin ni.' "

Jerusalem aanib aah nyuɲ Yesu pu na

(*Matiu 21.1-11; Mak 11.1-11; Jɔnn 12.12-19*)

²⁸ Yesu aah ɲakl bi liyatɲakl ngbaan ti doo na, le u loln bi pu nsan ki cha Jerusalem. ²⁹ Waah nan peen ni Befej ni Betani aatim mu bi lijool li bi yin li ke Olif aasui aajool paab na, ³⁰ le u tuk waadidiliib ponn ni bilee, "Li cha man naah si gbək kitirj ki na. Ni yaa koo ki ponn ni kan, ni ga kan ubon u laa diin na si gbin. Ubaa aa kee dirj u pu. Chuu gbiln u, ki li joo ni u m chee man. ³¹ Unii ubaa yaa baa nimi, 'Ba ɲa ni chuu gbiln u?' kan, ni bui u, 'Tidindaan le ban u.' "

³² Yesu aah tun bi pu na, le bi buen, ki ti kan ubon u laa diin na waah tuk bi ke bi ga kan pu na. ³³ Baah bi gbilni u na, le binib bi yeh u na baa bi, "Ba ɲa ni bi gbilni ubon ngbaan?"

³⁴ Le bi bui bi, "Tidindaan le ban u," ³⁵ le ki joo ni u Yesu chee, ki di baakeken paan u pu, ki di Yesu dirj u pu. ³⁶ Le waah cha na, kinipaak ngbaan di baakeken ter nsan ponn ni.

³⁷ Le u peen Jerusalem, ki fuu baah sunni Olif aasui aajool nin chee na. Baah fuu nima chee na, le kinipaak kimək dii u na piin ki bi mɔɔni. Baah kan u tun lijinjiiir aatun mɔmɔk pu na, le bi pak Uwumbɔr mpɔɔn pu, ³⁸ ki bui ke, "Uwumbɔr aanyoor bi Ubɔrkpaan u choo waayimbil ni na pu. Lifuur bi paacham. Ni li nyuɲni Uwumbɔr paacham man."

³⁹ Le Farisii yaab bi bi kinipaak ngbaan ponn ni na bibaa bui Yesu, "Umɔmɔkr, tuk saadidiliib ngbaan ke bi kpa kifuuk."

⁴⁰ Le Yesu bui bi, "M tuk nimi la, bi yaa ɲmin kan, ɲitakpal ɲimina ga li tar la."

Yesu aah wii Jerusalem aanib aafalaa u choo na pu na

⁴¹ Yesu aah peen Jerusalem aatirj na, le u waa ki, ki wii sakpen ki pu, ⁴² ki bui ke, "Jerusalem aatirj aanib, ni yaa ba nyi nsuudoon aasan din kan, ni ba ga li ɲan ki tii nimi. Dandana wee, mu bɔr ke ninimbil taa li waa mu. ⁴³ Buyoonn Uwumbɔr ban u ter nimi na, ni yii a. Nima le nimi aadim ga nan gob nimi aatirj, ki yuu lakr kaagoln pu, ⁴⁴ ki kuln ni mɔmɔk, ki gbaa wii nimi aadir mɔmɔk. Tidir ngbaan aatakpal ɲilee aan ki li bi ki tok tɔb pu."

Yesu aah toor Uwumbɔr Aadichal pu na

(*Matiu 21.12-17; Mak 11.15-19; Jɔnn 2.13-22*)

⁴⁵ Yesu nan koo Uwumbɔr Aadichal ponn ni, le ki jenn nyan binib bi kooh tiwakor na, ⁴⁶ le ki tuk bi, "Ni ɲmee Uwumbɔr Aagbaɲ ni ke Uwumbɔr len ke, 'Bi ga yin maadichal ke Mmeen Aadichal;' tɔ, nimi le ɲa li bififiirb aakakaa chee."*

⁴⁷ Iwiin mɔmɔk Yesu nan bi Uwumbɔr Aadichal ponn ni, ki tuk binib Uwumbɔr aabɔr. Le Uwumbɔr aatotoorninkpiib, ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb, ni Juu yaab aaninkpiib ka ki kpokl baah ga ɲa pu ki ku Yesu na, ⁴⁸ kaa ɲmaa kan baah ga ku u pu na; ba pu? binib ngbaan mɔmɔk aanimbil man ke bi ɲun waah len pu na.

20

Baah baa Yesu waatuln pu pu na

(*Matiu 21.23-27; Mak 11.27-33*)

¹ Kitaak kibaa daal, le waah bi Uwumbɔr Aadichal ni ki tuk binib Uwumbɔr aaliin, ki mooni tibɔnyaan tee na, le Uwumbɔr aatotoorninkpiib, ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb, ni Juu yaab aaninkpiib dan u chee, ² le ki nan baa u, "Aa kpa nsan ke aa ɲa saah ɲani pu na aa? ɲma tii si nsan ngbaan? Tuk timi."

³ Le u bui bi, "M mu ga baa nimi mbaan. ⁴ Jɔnn aah nan muini binib nnyun ni na, ɲma nan tii u nsan? Uwumbɔr aan binib? Tuk mi man."

⁵ Le bi kpokl tɔb, "Ti yaa bui ke Uwumbɔr le nan tii u nsan kan, u ga baa timi ke ba ɲa taa nan gaa u ki kii. ⁶ Ti yaa ki len ke binib le tii u nsan kan, binib ngbaan mɔmɔk ga mae

* 19:46 : Lik Aisaya 56.7; Jeremia 7.11.

timi ɲitakpal; bi mɔmɔk len ke Jɔnn nan ye Uwumbɔr aabɔnabr la.”⁷ Nima le bi bui Yesu ke baa nyi udaan u tii Jɔnn nsan na.

⁸ Le Yesu bui bi, “M mu aan tuk nimi maah kpa nsan pu ki ɲani maah ɲani pu na.”

Bikpaab bi kaa ɲan na aayataɲakl

(Matiu 21.33-46; Mak 12.1-12)

⁹ Le u ɲakl binib ngbaan liyataɲakl, “Uja ubaa nan naan kisaak, ki ɲum isui i lu ɲisubil na ki ponn ni, le ki yin bikpaab bibaa, ki di kisaak ngbaan ɲa bijaal ni ke bi li lik ki. Isui ngbaan yaa nan lun ɲisubil kan, bi ker tii u, aan ki ker bibaa mu. Waah ɲa kina na, le u siir ki buen kitir ki daa na ni, ki ti yunn nima. ¹⁰ Buyoonn ɲisubil ngbaan nan pur na, le u di unaagbiija ubaa tun bikpaab ngbaan chee ke bi tii ni u kisaak ngbaan ponn ni aasubil. Le bi gbaa u, ki giin ni u, kaa tii u nibaa. ¹¹ Le u ki di unaagbiija uken tun bi chee. Le bi ti gbaa u mu, ki yook u, le ki giin ni u, kaa tii u nibaa. ¹² Le u ki tun unaagbiija tatar bi chee. Le bi ti gbaa u mu, ni ti ɲa u iween, le ki jenn nyan u nima. ¹³ Le usadaan ngbaan bui ke, ‘M ga ɲa kinye? M ga di maabogeehn le tun bi chee. Nibaakan, bi ga pak uma.’ ¹⁴ Le bikpaab ngbaan aah kan waabo ngbaan choo na, le bi kpokl tɔb, ‘Uma le ye waafaajil. Cha ti ku u man, aan ki ji waafaal.’ ¹⁵ Le bi chuu u, ki di nyan n-gbaan, le ki ti ku u.

“Kina pu na, usadaan ngbaan ga ɲa bi kinye? ¹⁶ U ga dan nan ku bikpaab ngbaan, ki di kisaak ngbaan tii bikpaab biken.”

Kinipaak ngbaan aah ɲun kina na, le bi bui ke, “Uwumbɔr taa cha ni pii bi.”

¹⁷ Le Yesu lik bi, ki bui bi, “U yaa kaa ɲa bi kina kan, Uwumbɔr Aagban aah len pu na aatataa ye kinye? ke,

‘Litakpal li bidimaab yii li na,

lima le ye litakpajal.’*

¹⁸ Unii umɔk lir litakpal ngbaan pu na, u ga kool. Unii u litakpal ngbaan lir u pu na, li ga nan u, u ɲa ke ntayon na.”

Baah pen Yesu nlan pu na

(Matiu 22.15-22; Mak 12.13-17)

¹⁹ Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb, ni Uwumbɔr aatotoorninkpiib nan bee ke Yesu di liyataɲakl ngbaan ɲaɲ bima la. Nima pu, le bi nan ban bi chuu u libuul ngbaan ni, ki mu san kinipaak ngbaan ijawaan. ²⁰ Le bi ban nsan mu pu bi ga chuu u na, ki di bipepekb tun u chee, bi ti ɲmann ke bi ye bininyaam la, aan ki pen u nlan, aan ki chuu u, ki di ɲa kitir ngbaan aayidaan aajaal ni. ²¹ Le bi dan nan bui u, “Umɔmɔkr, ti nyi ke aa len mbamɔn, ki tuk binib Uwumbɔr aabɔr mbamɔm, kaa pak ubaa ki jer uken. Aa po mɔk bi Uwumbɔr aasan mbamɔm la. ²² Tuk timi, ni ɲan ti pa lampoo ki di tii Ubɔrkpaan Siisa aan naa ɲan?”

²³ Le Yesu bee ke bi pen u nlan la, le ki bui bi, ²⁴ “Mɔk mi limombil man.” Baah mɔk u na le u baa bi, “ɲma aanan ni liyimbil bi li pu?”

Le bi bui u, “Siisa yaan.”

²⁵ Le u bui bi, “Nima pu na, ni di ni ye Siisa yaan na tii u man, ki di ni ye Uwumbɔr yaan na tii Uwumbɔr.”

²⁶ Yesu aah len kina na, le ni gar bi pam. Baa ɲmaa chuu u taani waabɔlen pu, binib aanimbil ni. Le bi ɲmin.

Binib bi ga fikr nkun ni na aah ga li bi pu na

(Matiu 22.23-33; Mak 12.18-27)

²⁷ Le Sajusii yaab bibaa dan u chee. Bima le len ke binib aan fikr nkun ni na. ²⁸ Le bi bui u, “Umɔmɔkr, Moses nan ɲmee nkaal tii timi ke, ‘Uja yaa kpa puu ki yaa kpo, kaa kpa ubo kan, unaal di ukpopii ngbaan kpan, ki maa mbim tii ukpel.’† ²⁹ Tɔ, naabitiib bilole nan bi. Upol na nan yoor upii, le ki kpo, kaa kpa ubo. ³⁰ Le unaal di ukpopii ngbaan kpan, ki mu kpo, kaa kpa ubo. ³¹ Le u paa u pu na mu ɲa kina. Le bijab bilole ngbaan mɔmɔk ɲa

* 20:17 : Lik Ilahn 118.22. † 20:28 : Lik Ikaal 25.5.

kina, ki kpo doo, kaa kpa ubo. ³² Kookoo yoo le upii ngbaan mu kpo. ³³ Kina pu na, binib yaa nan fikr nkun ni kan, upii ngbaan ga li ye ηma aapuu? Bi məmək bilole nan joo u la.”

³⁴ Le Yesu bui bi, “Dulnyaa wee ponn ni, bijab yoor bipiib la. Bipii mu mən bijab la. ³⁵ Binib bi ηeer ke bi fikr nkun ni ki li bi dulnyaa u choo na ni na aan yoor bipiib. Bipii mu aan mən bijab. ³⁶ Bi ga li bi ke Uwumbər aatuuntiib aah bi pu na, kaan ki kpo. Baah ga fikr nkun ni na, bi ga li ye Uwumbər aabim la. ³⁷ Tə, Moses mu nan mək timi ke binib bi kpo na ga fikr nkun ni. Buyoonn u nan bi busub bu gaal mmii na chee na, u nan yin Uwumbər ke Abraham, ni Aisak, ni Jakob Aawumbər la.† ³⁸ Uwumbər yaa len ke u ye binib bi kpo na Aawumbər kan, nima le mək ke bi kpa liməfal. Bi məmək ye binifuub Uwumbər chee la.”

³⁹ Le Uwumbər aakaal aaməmək b bibaa bui Yesu, “Uməməkr, saah len pu na, ni ηan la.” ⁴⁰ Le baa kaa bi ki baa u mbaan.

Kristo u ga gaa binib lii na aabər
(*Matiu 22.41-46; Mak 12.35-37*)

⁴¹ Le Yesu baa bi, “Binib ηa kinye pu ki bui ke Kristo u ga gaa binib lii na ye Ubər David aayaabil? ⁴² David ubaa nan len Uwumbər aalahn aagbar ponn ni ke, ‘Uwumbər bui Ndindaan ke: Kal ηηangii wəb,

⁴³ ki ti saa buyoonn m ga nyar saadim məmək na.’§

⁴⁴ David aah nan yin Kristo ngbaan ke Udindaan kina na, Kristo ga li ηmaa ye uyaabil aa?”

Bi li nyi Uwumbər aakaal aaməmək b aabər
(*Matiu 23.1-36; Mak 12.38-40*)

⁴⁵ Kinipaak ngbaan aah pel Yesu aah len pu na, le u bui waadidiliib, ⁴⁶ “Ni li nyi man Uwumbər aakaal aaməmək b aabər. Baageehn le ye ke bi li pee ηibəkul fəfək, ki gee ke binib li dooni bi kinyar ni, ki gee ke bi kal bininyuum aakakaa chee mmeen aadir ni, ni njim chee. ⁴⁷ Bi ji bikpopiib durm la, le ki mee Uwumbər ni yunni ke bi ηmann ke bi ye bininyaam la. Uwumbər ga daa bitafal ki jer waah ga daa binib biken aatafal pu na.”

21

Ukpooi ubaa aah tii sakpen pu na
(*Mak 12.41-44*)

¹ Yesu nan jaar lik, ki kan biwankpadam joo ηimombil pam ηani Uwumbər aapiin aadakaa ni, ² ki kan ukpooiigiin ubaa mu di janjan bilee ki di ηa u ponn ni. ³ Le Yesu bui ke, “M tuk nimi mbamən la, ukpooiigiin wee tii ηimombil ki jer bi məmək aah tii pu na. ⁴ Bi məmək tii ki gur ηimombil sakpen. U ye ugiin la, le ki di waamombil məmək tii, kaa ki gur nibaa.”

Baah ga gbaa wii Uwumbər Aadichal pu na
(*Matiu 24.1-2; Mak 13.1-2*)

⁵ Tə, binib bibaa nan bi len Uwumbər Aadichal aah ηan pu na, ki kpa ηitakpanyaan, ni ipiin i binib tii Uwumbər na. ⁶ Le Yesu bui bi, “N-yoonn choo, bi ga nan gbaa wii lidichal limina məmək. Litakpal libaa aan ki li paa liken pu.”

Falaa aayoonn aah ga li bi pu na
(*Matiu 24.3-14; Mak 13.3-13*)

⁷ Le Yesu aadidiliib baa u, “Uməməkr, bi ga ηa kina bayoonn? Ba ga li ye liməkl ki mək timi ke ni ηeer bi ηa kina?”

⁸ Le u bui bi, “Ni li nyi man, aan ubaa taa ηmann nimi. Binib pam ga nan dan ki pur maayimbil ke bima le ye min Yesu, ki ga bui ke ni ηeer a. Ni taa dii bi man. ⁹ Ni yaa ηun ke ntim mubaa aanib to təb butəb, aan ntim muken aanib kpa tibər kan, ni taa san ijawaan

† 20:37 : Lik Nnyam 3.6. § 20:43 : Lik Ilahn 110.1.

man. Uwumbør le siin ke nimina mòmæk ga ña. Nima le aan mæk ke dulnyaa wee ga doo libuul ngbaan ni.

¹⁰ “Linibol libaa ga to linibol liken butòb. Nnaan mubaa aanib ni nnaan muken aanib ga to tòb butòb. ¹¹ Kitiñ ga deñ sakpen ñipepel ñipepel. Nkon mu ga lir. Iween mu ga lir, ki ku binib pam ntim ntim ponn ni. Lijinjiir aawan, ni tiwan ni faani binib na mu ga li bi paacham.

¹² “Nimina mòmæk aa kaa kee ña buyoonn na, le bi ga chuu nimi, ki ña nimi falaa, ki di nimi ña mmeen aadir ni ki ji nimi tibør, ki di nimi ña kiyondiik ponn ni. M pu, le bi ga di nimi siin bibørb ni ntim aaninkpiib aanimbiin ni ke bi ji nimi tibør. ¹³ Nima le ga tii nimi nsan le ni tuk bi tibonyaana tee. ¹⁴ Ni di ña nisui ni man ke naan puen baa nisui ni ke ni ga len kinye? ¹⁵ M ga tuk nimi naah ga len pu na, aan nimi aadim ubaa taa ki ñmaa kpak nimi, kaan ki ñmaa len tibaa. ¹⁶ Nitetiib, ni ninatiib, ni ninaabitiib, ni nidoyaab, ni nijotiib, ga kooh nimi. Le binib ga ku ni ponn ni bibaa. ¹⁷ Binib mòmæk ga li nan nimi m pu. ¹⁸ Ni mu aan bee yòli; nimi aayikprik kibaa le aan bee yòli. ¹⁹ Ni yaa ji limør falaa mòmæk ponn ni kan, ni ga kan limòfal li kaa kpa ndoon na.”

Baah ga bii Jerusalem aatiñ pu na

(Matu 24.15-21; Mak 13.14-19)

²⁰ “Ni yaa kan butòb aajab si gob Jerusalem aatiñ kan, ni li nyi man, naan yunn, le bi ga bii kitiñ ngbaan doo. ²¹ N-yoonn ngbaan yaa nan fuu ni kan, binib bi bi Judea aatiñ ponn ni na san buen ñijoo paab. Binib bi bi Jerusalem ponn ni na mu li nya ki ni. Binib bi bi itingbaan ni na, bi taa koo ni Jerusalem aatiñ ni. ²² N-yoonn ngbaan le Uwumbør ga daa Jerusalem aatiñ aanib aatafal, aan ni gbiin waagbarj aah ñmee pu na mòmæk. ²³ N-yoonn ngbaan, bipiib bi kpa ñipuu na, ni bipiib bi kpa mbim bi laa ñaa libiil na ga li kpa kinimbaak; ba pu? Uwumbør ga gee liñuul sakpen kitiñ ngbaan aanib pu. Bi ga ji falaa pam. ²⁴ Bi ga di kijaak aajum ku bibaa, ki ga chuu bibaa mu tinaagbiir ki di buen ñinibol mòmæk aakaasisik ni. Le binib bi kaa ye Juu yaab na ga bii Jerusalem ki ti saa baayoonn aah ga doo pu na.”

Yesu aah ga gir ni pu na

(Matu 24.29-31; Mak 13.24-27)

²⁵ “Lijinjiir aawan ga li bi nwiin, ni uñmal, ni ñijmabil ponn ni. Nnyusakpem ga ña tinyunkpenn sakpiin, ki faa kifuu sakpen, ki ña binib ilandak. Baan ki li nyi baah ga ña pu na. ²⁶ Paacham aawan aan ki li bi mbamòm. Nima le binib ga lik naah ga li bi pu dulnyaa wee ni na, ki ga san ijawaan ki ti fik. ²⁷ N-yoonn ngbaan le bi ga kan min Unibøn Aabo bi ntaalangbam ni ki choo, ki wiin chain, ki joo mpòon. ²⁸ Ni yaa kan tiwan nimina mòmæk bi ñani kan, chuu nibaa man, ki pòok nitaakpab. Naan yunn le ni ga ñmar.”

Isui aayatañakl

(Matu 24.32-35; Mak 13.28-31)

²⁹ Yesu nan ñakl bi liyatañakl ke, “Ni li lik bukpasòm ni isui mòmæk man. ³⁰ Ni yaa nan kan yaabon bi ñani tifar kan, ni bee ke ni yaa kpee siib kan, kiseek ga seer. ³¹ Kina na, ni yaa kan nimina bi ñani kan, ni bee ke ni yaa kpee siib kan, Uwumbør aanaan ga fuu ni.

³² “M tuk nimi mbamòn la, dandana aanib aan jer le tiwan nimina mòmæk puen ña. ³³ Paacham ni taab ga jer. Maamòbon ma aan jer.”

Yesu aagirndaal aabør

³⁴ “Ni li nyi man, ki taa nyu ndaan gbii ki li kpa ndaan aaween, ki taa cha nimi aabimbin aabør gbiin nimi aalandak mòmæk, aan maagirndaal taa yuk nipobil. ³⁵ Maagirndaal kan, dulnyaa wee ni aanib mòmæk aapobil ga yuk ke gaawòb aah chuu upeel kan, upobil yukr pu na. ³⁶ Li nyi man n-yoonn mòmæk, ki mee Uwumbør u tii nimi mpòon ke ni nya falaa umæk choo na ni, ki nan sil min Unibøn Aabo aanimbiin ni.”

³⁷ Iwiin mòmæk le Yesu nan bi Uwumbør Aadichal ni, ki tuk binib Uwumbør aabør. Tinyer mòmæk le u buen Olif aasui aajool paab ki ti dò geen. ³⁸ Kichakpinaanyeeek ni mòmæk le binib chaa u chee Uwumbør Aadichal ni, bi ti ñun waah len pu na.

22

Baah kpokl ke bi ga ku Yesu pu na

(*Matiu 26.1-5; Mak 14.1-2; Jõnn 11.45-53*)

¹ N-yoonn ngbaan, naa nan ki daa ke bi ji Lakr-jer aajim,* ki ñmɔ boroboro u kaa kpa nnyɔk na. ² Le Uwumbɔr aatotoorninkpiib, ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb nan kpokl baah ga ña pu ki ku Yesu na. Bi mu nan san binib na ijawaan.

Judas aah nan ban ke u kooh Yesu pu na

(*Matiu 26.14-16; Mak 14.10-11*)

³ Le kinimbɔŋ koo Judas Iskariot aasui ni. Judas nan ye Yesu aadidiliib kipiik ni bilee na ponn ni ubaa. ⁴ Kinimbɔŋ aah koo Judas aasui ni na, le u buen Uwumbɔr aatotoorninkpiib, ni Uwumbɔr Aadichal aakikiirb aaninkpiib chee, u ti kpokl bi waah ga ña pu ki di Yesu ña biɲaal ni na. ⁵ Le bi nan kpa mpopiin, ki puu tipuur ke bi ga tii u ñimombil. ⁶ Le u kii, ki ban nsan mu u ga di Yesu ña biɲaal ni, buyoonn kinipaak ngbaan aa bi u chee na.

Baah toor njim ngbaan pu na

(*Matiu 26.17-25; Mak 14.12-21; Jõnn 13.21-30*)

⁷ Lakr-jer aajim, buyoonn bi ga ñmɔ boroboro u kaa kpa nnyɔk na aawiin mu daal bi ga kɔr upihbo na, ⁸ le Yesu bui Piita ni Jõnn, “Li cha ti gor njim ngbaan aajikaar aan ti ji.”

⁹ Le bi baa u, “Aa ban ke ti gor ti la chee?”

¹⁰ Le u bui bi, “Ni yaa koo kitiŋ ngbaan ni kan, uja u tu nnyun na ga ton nimi nsan ponn ni. Ni li dii u man, ki ti koo waah ga koo lidichal li ponn ni na, ¹¹ ki bui udichadaan na, ‘Umɔmɔkr bui ke u ni waadidiliib ga ji njim ngbaan aajikaar kiladiik ni?’ ¹² Le u ga mɔk nimi paacham aadisakpeŋ ki bi puen toor ki na. Ni gor njim ngbaan aajikaar nima chee.”

¹³ Le bi buen, ki ti kan Yesu aah tuk bi ke bi ga kan pu na. Le bi gor njim ngbaan aajikaar.

Tidindaan aajim

(*Matiu 26.26-30; Mak 14.22-26; 1 Korint Yaab 11.23-25*)

¹⁴ Tijikaar aajim yoonn aah fuu ni na, le Yesu ni waadidiliib dan nan kal. ¹⁵ Le u bui bi, “Nnimbil nan man ke m ni nimi kpaan ji njim mue waahr aan m nin ji maafalaa ngbaan.

¹⁶ M tuk nimi la, maan ki ji njim mue ki ti saa buyoonn Uwumbɔr ga nan ña mu aah mɔk pu na waanaan ni.”

¹⁷ Yesu nan yoor kiyinyook, le ki doon Uwumbɔr, le ki bui bi, “Gaa man ki yakr tɔb.

¹⁸ M tuk nimi la, maan ki nyu ñisubil aanyun ngbaan ki ti saa buyoonn Uwumbɔr aanaan ga fuu ni na.”

¹⁹ Le u yoor boroboro, le ki doon Uwumbɔr, ki gii, ki di tii waadidiliib ki bui bi, “Maawon le na. Nimi aatunwanbir pu le m tii tiwon tee. Ni li ñmɔ kina aan ki li teer mbɔr.” ²⁰ Baah jin tijikaar ngbaan ti doo na, le u yoor kiyinyook, ki doon Uwumbɔr, ki di tii bi, le ki bui bi, “Tiwanyukaan ngbaan ye maasin aamɔkl la. Maasin ga nya nimi aatunwanbir pu la. Maasin pu, le Uwumbɔr puu tipuupɔln tii nimi.

²¹ “Lik, unii u ga kooh mi na, m ni uma le aɲaal kpaan bi lisambil ni na. ²² Min Unibɔn Aabo ga sil kpo, Uwumbɔr aah nan len ke m ga kpo pu na. Tibɔbir mu ga li bi uja u ga kooh mi na pu.”

²³ Le waadidiliib baa tɔb, “Ti ponn ni, ulau ga tee ña kina?”

Ulau ye uninyuun?

²⁴ Tɔ, Yesu aadidiliib nan kpak tɔb kinikpakpak ke ulau tee ye uninyuun bi ponn ni. ²⁵ Le u bui bi, “Dulnyaa wee ni aanibol aabɔrb yoor bibaa paacham la. Binib bi kpa tininkpir na, baanib yin bi baateterb la. ²⁶ Nimi, ni taa li bi kina man. Unii u ye uninyuun ni ponn ni na kan, u ña ubaa ke uwaatiir na. Unii u ye usaloln na kan, u ña ubaa ke nimɔk

* 22:1 : Israel yaab nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbɔr nan nyan bi tinaagbiir ni, Ijijt aatiŋ ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

aatutunn na. ²⁷ Unii u ŋa tijikaar na, ni unii u ji na, ŋma jer uken? Naa ye unii u ji na aa? Mma kan, m bi ke ututunn na le ni ponn ni.

²⁸ “Tɔ, maah bi ntɔŋ ni na, nimi le sil nchaŋ ni. ²⁹ M ga ŋa nimi bibɔrb ke Nte Uwumbɔr aah ŋa mi ubɔr pu na. ³⁰ Le ni ga ji tijikaar ki nyu nnyun m chee maanaan ni, ki kal ŋibɔrjal pu, ki ji Israel yaab aanibol kipiik ni ŋilee tibɔr.”

Yesu aah bui ke Piita ga nee u pu na

(*Matiu 26.31-35; Mak 14.27-31; Jɔnn 13.36-38*)

³¹ Le Yesu bui Simonn Piita, “Simonn, Simonn, lik, kinimbɔŋ kan nsan ke ki tɔŋ nimi, aan ni lir. ³² Le m mee Uwumbɔr tii si, aa taa di cha maasan. Aa yaa ki gir ni ki nan dii mi kan, pɔɔn aanaabitiib aataakpab.”

³³ Le Piita bui u, “Ndindaan, m ga ŋmaa kpaan aa chee kiyondiik ni. M ni si ga ŋmaa kpaan ki kpo.”

³⁴ Le Yesu bui u, “Piita, m tuk si la, din, aa ga len nfum mutaa ke saa nyi mi, le ukooja nin wii.”

Litaakɔr ni kijaak aajuk aabɔr

³⁵ Tɔ, Yesu nan baa bi, “Maah nan tun nimi ki nan bui nimi ke ni taa li joo ŋimombil aataakɔr, ki taa li joo litaakɔr mu, ki taa li joo ŋinaatak na, ni nan lann nibaa aa?”

Le bi bui u, “Taa nan lann nibaa.”

³⁶ Le u bui bi, “Dandana wee, naa ki bi ke naah nan bi pu na. Unii u kpa ŋimombil aataakɔr na kan, u li joo li. Unii u kpa litaakɔr mu na kan, u li joo li. Unii u kaa kpa kijaak aajuk na kan, u di waabɔkul kooh, ki daa kibaa. ³⁷ M tuk nimi la, ni ŋmee Uwumbɔr Aagbaŋ ponn ni ke bi ga ŋa mi ke baah ŋani titunwanbirdam pu na. Le bi ga sil ŋa mi kina. Baah nan ŋmee maabɔr pu na, ni mɔmɔk bi gbiini la.”

³⁸ Le bi bui u, “Ndindaan, lik, ti kpa kijaak aajum mulee la.”

Le u bui bi, “Ni ŋeer a.”

Yesu aah mee Uwumbɔr pu na

(*Matiu 26.36-46; Mak 14.32-42*)

³⁹ Le u nyan nima, le ki buen Olif aasui aajool paab, waah chaa nima n-yoonn mɔmɔk pu na. Waadidiliib mu dii u. ⁴⁰ Waah ti fuu nima chee na, le u bui bi, “Ni li mee Uwumbɔr man, aan ki taa koo ntɔŋ ni.”

⁴¹ Le u siir cha bi, ki foor siib, le ki gbaan kitij ki mee Uwumbɔr ke, ⁴² “Nte, ni yaa ye saageehn kan, nyan mi falaa u choo na ni. Tɔ, ŋa saageehn, ki taa ŋa maageehn.” ⁴³ Le Uwumbɔr aatuun nyan ni paacham ki dan u chee ki nan pɔɔk utaakpab. ⁴⁴ Le Yesu aasui ponn ni wu ki ti nyaŋ. Le u ki mee Uwumbɔr linimaln. Le kitotoŋ naa u, ki ye nsin ki tuu lir kitij.

⁴⁵ Le u mee Uwumbɔr ti doo, le ki fii, ki gir buen waadidiliib chee, ki ti mui bi dɔ geen, mpombiin pu. ⁴⁶ Le u baa bi, “Ba ŋa ni dɔ geen? Fiin, ki li mee Uwumbɔr man, aan ki taa koo ntɔŋ ni.”

Baah chuu Yesu pu na

(*Matiu 26.47-56; Mak 14.43-50; Jɔnn 18.3-11*)

⁴⁷ Waah laa bi len kina na, le kinipaak fuu ni bi chee. Judas u ye waadidiliib kipiik ni bilee ponn ni ubaa na, loln kinipaak ngbaan pu nsan, le ki buen Yesu chee ke u moor utakpilm.† ⁴⁸ Le Yesu baa u, “Judas, aa moor ntakpilm ke aa kooh min Unibɔn Aabo oo?”

⁴⁹ Yesu aadidiliib aah kan ke binib ngbaan ban bi chuu u na, le bi baa u, “Tidindaan, ti di kijaak aajum jan bi ii?” ⁵⁰ Le waadidiliib ponn ni ubaa di kijaak aajuk ki gaa per Uwumbɔr aatotoorninkpel aatutunn aatafagiir.

⁵¹ Le Yesu bui bi, “Di cha kina man,” le ki di uŋaal meeh utafal le ki cha li pɔɔk.

⁵² Le Yesu baa Uwumbɔr aatotoorninkpiib, ni Uwumbɔr Aadichal ni aakikiirb, ni Juu yaab aaninkpiib bi dan bi nan chuu u na, “Ni joo kijaak aajum ni jagbaali mam ke ni nan

† 22:47 : ...moor utakpilm: Israel yaab nan doon binaabitiib kina le ki mɔk ngeehn.

chuu mi, ke maah ye ufifiir le na aa? ⁵³ M nan bi ni chee Uwumbør Aadichal ni iwiin mòmæk, le naa nan chuu mi. Tò, dandana wee le ye n-yoonn mu Uwumbør siin ki tii nimi ni kinimbøn ki tun mbəmbəon aatuln na.”

Piita aah nee Yesu pu na

(Matiu 26.57-58, 69-75; Mak 14.53-54, 66-72; Jənn 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Le bi chuu Yesu ki di u buen Uwumbør aatotoorninkpel aadichal ni. Le Piita paa u pu ki bi dandar. ⁵⁵ Le bi tuur mmii lichiln ngbaan ni, ki ka gob mu. Piita mu nan ti kal bi chee ki ka bikaasisik ni. ⁵⁶ Mmii aah woln unimbil wəb na, le usapəon u ye ututunn na kan u, ki ka lik u sulm, le ki ti bui ke, “Uja umina mu nan bi Yesu chee.”

⁵⁷ Le u nee, ki bui u, “Upii, maa nyi u.”

⁵⁸ Le ni kpee siib, le unii uken mu kan u, ki mu bui u, “Aa mu ye bi ponn ni ubaa la.” Le Piita bui u, “Uja, maa ye.”

⁵⁹ Le ni ki kpee siib, le uja uken bui ke, “Ni ye mbaməon, uja wee mu nan bi u chee. U mu ye Galilee aatiŋ aanii la.”

⁶⁰ Le Piita bui u, “Uja, maa nyi saah len pu na aatataa.”

Waah laa bi len kina na, libuul ngbaan ni, le ukooja wii. ⁶¹ Tidindaan nan fenn ki lik Piita. Le Piita teer Tidindaan aah ba tuk u pu na ke, “Din, aa ga len nfum mutaa ke saa nyi mi le ukooja nin wii.” ⁶² Le Piita nyan lipaal, ki ti wii pam.

Baah yook Yesu ki gbaa u pu na

(Matiu 26.67-68; Mak 14.65)

⁶³ Le bijab bi joo Yesu na ŋa u mbənyun, le ki gbaa u, ⁶⁴ ki di likekeln poo unimbil, le ki baa u, “Uwumbør aabənabr, ulau faa si?” ⁶⁵ le ki seei u ŋisiibil pam.

Juu yaab aaninkpiib aah jin Yesu tibər pu na

(Matiu 26.59-66; Mak 14.55-64; Jənn 18.19-24)

⁶⁶ Ki woln kitaak kichakpiik ni, le Juu yaab aaninkpiib, ni Uwumbør aatotoorninkpiib, ni Uwumbør aakaal aaməmək kb kuun ni təb chee, le ki di Yesu siin binimbiin ni, ⁶⁷ le ki baa u, “Aa ye Kristo u ga gaa timi lii na aa? Tuk timi.”

Le u bui bi, “M yaa tuk nimi kan, naan li pak maah len pu na. ⁶⁸ M mu yaa baa nimi mbaan kan, naan giin tii mi, [kaan di mi lii.] ⁶⁹ Dandana ki joo cha, min Unibəon Aabo ga kal Uwumbør u yeh mpəon məmək na aarŋangii wəb.”

⁷⁰ Le bi məmək baa u, “Aa ye Uwumbør Aajapəon la aa?”

Le u bui bi, “Ni ye naah len pu na la.”

⁷¹ Le bi bui ke, “Taa ki ban seeraadam. Timi tibaa ŋun waah len uməb ni pu na.”

23

Pailat aah jin Yesu tibər pu na

(Matiu 27.1-2, 11-14; Mak 15.1-5; Jənn 18.28-38)

¹ Bi məmək nan fii, le ki di Yesu buen kitiŋ ngbaan aaninkpel chee, bi nan yin u ke Pailat, ² le ki piin ki bi galni u, ki bui ke, “Ti kan uja wee ŋmanni timi aanibol la. U tuk bi ke bi taa ki pa lampoo tii Ubər kpaan Siisa, ke uma ubaa le ye Kristo u ga gaa binib lii na, ki ye Ubər.”

³ Le Pailat baa u, “Aa ye Juu yaab aabər la aa?”

Le u bui u, “Saah len pu na, ni ye kina.”

⁴ Le Pailat bui Uwumbør aatotoorninkpiib ni kinipaak ngbaan, “Maa kan uja wee aataani ubaa.”

⁵ Le bi moo galni u, ki bui ke, “U tuk binib waaliin la, le bi ŋma tijar. U nan piin Galilee aatiŋ ni, le ki bə dii Judea aatim məmək ni, ki nan fuu ni kitiŋ kee ni.”

Ubər Herod aah jin Yesu tibər pu na

⁶ Pailat aah ŋun kina na, le u baa bi, “U ye Galilee aatiŋ aanii la aa?” ⁷ Tò, Ubər Herod le nan joo Galilee aatiŋ aanib. Pailat aah ŋun ke Yesu nyan nima na, le u di u tun Herod chee. U mu nan bi Jerusalem aatiŋ ni n-yoonn ngbaan. ⁸ Ubər Herod aah kan Yesu na,

le u kpa mpopiin sakpen. U nan n̄un waab̄or, ki ban u kan u ni yunn, ki mak ke u ga tun lijn̄jiir aatuln aan u kan. ⁹ Le u baa Yesu mbaan pam. Yesu ma aa len tibaa. ¹⁰ Le Uwumb̄or aatotoorninkpiib, ni Uwumb̄or aakaal aam̄om̄okb mu si nima ki galni u mp̄oon pu. ¹¹ Le Ub̄or Herod ni waat̄ob aajab lik u fam, ki n̄a u mb̄onyun, ki di kikipalk nyaan peen u, ki di u giin Pailat chee. ¹² Liyaadaal ngbaan le Herod ni Pailat ki n̄a kijotiik. Bi nan ye t̄ob aadim la.

Baah len ke bi ga ku Yesu pu na

(Matiu 27.15-26; Mak 15.6-15; J̄onn 18.39-19.16)

¹³ Pailat nan yin Uwumb̄or aatotoorninkpiib, ni Juu yaab aaninkpiib, ni kinipaak ngbaan, ¹⁴ le ki bui bi, “Ni joo ni uja wee m chee, ki bui ke u n̄manni binib la. Le m jin u tib̄or ninimbil ni. Nimi aagalm ngbaan ponn ni, maa kan u n̄a tibaa. ¹⁵ Ub̄or Herod mu aa kan waataani, le u di u giin ni ti chee. Waa n̄a nibaa ni n̄eer u nkun. ¹⁶ M ga cha bi lue u n̄inaalab, le ki di u lii.”

[¹⁷ Njim ngbaan m̄om̄ok yoonn kan, see Pailat nyan unaagbiija ubaa lii.] ¹⁸ Le bi m̄om̄ok kpaan ki teen ke, “Ku uja wee. Di Barabas di lii.” ¹⁹ Barabas nan tukni kitiñ ngbaan aaninkpiib, ki ku binib, le bi lañ u kiyondiik ni.

²⁰ Pailat nan ban u di Yesu lii, nima pu le u ki len kinipaak ngbaan chee. ²¹ Le bi ki teen ke, “Kpaa u nd̄apuinkoo pu. Kpaa u nd̄apuinkoo pu.”

²² Le Pailat baa bi, “Ba n̄a? U tun bakaa bayoo? Maa kan u n̄a nibaa ni n̄eer u nkun. M ga cha bi lue u n̄inaalab, le ki di u lii.”

²³ Le bi beenin tar mp̄oon pu, “Kpaa u nd̄apuinkoo pu.” Baah tar kina na, le bi nyar Pailat. ²⁴ Le u kii ke u ga n̄a baah ban pu na, ²⁵ le ki di Barabas u nan tukni kitiñ ngbaan aaninkpiib ki ku binib, ki bi kiyondiik ni na lii, baah ban pu na, le ki di Yesu n̄a biñaal ni, bi ti n̄a u baah ban pu na.

Baah kpaa Yesu nd̄apuinkoo pu pu na

(Matiu 27.32-44; Mak 15.21-32; J̄onn 19.17-27)

²⁶ Le but̄ob aajab di Yesu buen. Baah cha na, le bi ton uja u nyan ni ntingbaan ni na n̄san ni. Bi nan yin u ke Simonn, u ye Sairene aatiñ aanii na. Le bi chuu u ke u tun Yesu aad̄apuinkoo ki li paan u pu.

²⁷ Le kinipaak sakpen paa Yesu pu. Bi ponn ni bibaa ye bipiib bi wii ki kaani u pu na. ²⁸ Le Yesu fenn ki toñ bi, le ki bui bi, “Jerusalem aatiñ aapiib, ni taa wii m pu. Ni li wii nimi nibaa ni nimi aabim pu; ²⁹ ba pu? falaa aayoonn choo. N-yoonn ngbaan le bi ga len ke, ‘Bipiinjoob bi kaa ma mbim kaa tii bi libiil na, bima le kpa mpopiin.’ ³⁰ N-yoonn ngbaan le bi ga bui n̄ijoo ni n̄igongon, ‘Lir ti pu, ki biin ti pu.’* ³¹ Bi yaa di nd̄asoon n̄a mmii ni aan mu gaa kan, nd̄okuun ga li bi kinye?”†

³² Le bi di bakadam bilee kpee Yesu pu, ki di buen ke bi ti ku bi mu. ³³ Le bi ti fuu nibaa chee, bi yin nima chee “Kiyikpañ.” Baah ti fuu nima na, le bi di u kpaa nd̄apuinkoo pu, le ki di bakadam bilee na mu kpaa id̄apuinke pu. Bi kpaa ubaa un̄angii w̄ob, ki kpaa uken un̄angan w̄ob. ³⁴ Baah bi kpaa Yesu nd̄apuinkoo pu na, le u bui ke, “Nte Uwumb̄or, di cha pinn bi. Baa nyi baah n̄ani pu na.”

Le but̄ob aajab ngbaan yoor waawanpeenkaan bi ti yakr t̄ob, le ki too inaan ke bi lik bim̄ok aah ga kan ni na. ³⁵ Le kinipaak ngbaan si ki lik u. Le Juu yaab aaninkpiib sii u, ki bui ke, “U gaal biken le bi n̄mar; u yaa ye Kristo u ga gaa timi lii, aan Uwumb̄or nyan u na kan, u gaa ubaa mu lii.”

³⁶ But̄ob aajab ngbaan mu nan n̄a u mb̄onyun, ki di ndaan mu m̄oon na nyunn u, ³⁷ le ki bui u, “Aa yaa ye Juu yaab aab̄or kan, gaa aabaa lii.”

³⁸ Bi nan n̄mee kigban tam waad̄apuinkoo pu, uyil paab. Ni n̄mee ke, “Juu yaab Aab̄or le na.”

* 23:30 : Lik Hosea 10.8. † 23:31 : Naatataa le ye ke, uninyaan yaa ji falaa kina kan, bibiindam ga li bi kinye?

³⁹ Le baah nan kpaah bakadam bilee bi idɔpuinkee pu na ponn ni ubaa mu sii u, ki baa u, “Saa ye Kristo u ga gaa binib lii na aa? Gaa aabaa lii aan ki gaa ti mu lii.”

⁴⁰ Le bakadaan uken na kae u, le ki bui u, “Saa san Uwumbɔr aa? Aa ni u kpaan kan ntafadaan mubaa la. ⁴¹ Timi le ɲeer ntafadaan ngbaan. Bi ɲa timi, timi aatuln aah ɲeer pu na la. Uma le aa ɲa bakaa ubaa,” ⁴² le ki bui Yesu, “Ndindaan, aa yaa jin saanaan kan, aa teer mbɔr.”

⁴³ Le Yesu bui u, “M tuk si mbamɔn la, din aa ga li bi m chee Paradais ni.” ‡

Yesu aah kpo pu na

(*Matiu 27.45-56; Mak 15.33-41; Jɔnn 19.28-30*)

⁴⁴ Ni nan ye nwiin kaasisik ni. Le dulnyaa mɔk bɔln, ki ti saa nwiin aah kpar pu na. ⁴⁵ Nwiin aa ki wiin. Le likekeln li yakr Uwumbɔr aadiik ni nfum mulee na chuu kar paacham, ki ti saa kitiɲ. ⁴⁶ Le Yesu teen mpɔɔn pu, le ki bui ke, “Nte Uwumbɔr, m di maawiin ɲa aɲaɲal ni la.” Waah len kina na, le u kpo.

⁴⁷ Tɔ, butɔb aajab aaninkpel aah kan naah ɲa pu na, le u nyuɲ Uwumbɔr, le ki bui ke, “Uja ngbaan sil ye uninyaan la.”

⁴⁸ Le kinipaak kimɔk kuun nima chee ke bi lik na aah kan tiwan ni mɔmɔk ɲa na, bi nan kpa mpombiin ki labr kun. ⁴⁹ Le uɲɔtiib mɔmɔk, ni bipiib bi nyan ni Galilee aatiɲ ni ki dii u na si dandar, ki waa ni mɔmɔk.

Baah sub Yesu pu na

(*Matiu 27.57-61; Mak 15.42-47; Jɔnn 19.38-42*)

⁵⁰⁻⁵¹ Uja ubaa nan bi, bi nan yin u ke Josef, u nyan ni Juu yaab aatiɲ ki bi yin ki ke Arimatea na ni. U nan ye uninyaan la, ki kii Uwumbɔr aanaan aah ga fuu ni buyoonn na. U nan ye bibɔjirb aaninkpiib ponn ni ubaa la. Le waa kii baah kpokl pu ki ku Yesu na. ⁵² Le u buen Pailat chee, ki ti bui u, “Di Yesu aawon tii mi.” ⁵³ Le Pailat kii. Le u nyan waawon ndɔpuinkoo pu, le ki di u poo likekenyaan ni, ki di u ti sub kitakpaluɲ ni. Bi nan gbii kitakpaluɲ ngbaan litakpasakpeln aasikakl ni la. Baa nan kee sub unii ubaa ki ponn ni. ⁵⁴ Ni nan ye kitaak ki ga woln Juu yaab aakpaakool daal na la.

⁵⁵ Le bipiib bi nan nyan Galilee aatiɲ ni ki dii Yesu na paan Josef pu, le ki ti kan kitakpaluɲ ngbaan, ki kan baah di Yesu aawon ki di ɲa ki ponn ni pu na. ⁵⁶ Le bipiib ngbaan gir kun, ki ti ban tulalee ni nkpan mu nun mɔ na.

Juu yaab aakpaakool daal, le bi fuur, baakaal aah len pu na.

24

Yesu aah fikr nkun ni pu na

(*Matiu 28.1-10; Mak 16.1-8; Jɔnn 20.1-10*)

¹ Juu yaab aakpaakool aah jin ki woln kitaak na, le bipiib ngbaan yoor tulalee ni nkpan ngbaan bi ti toor Yesu aawon, ki di buen likaakul ngbaan chee kichakpinaanyeeek ni. ² Baah ti fuu nima na, le bi kan ke litakpal li bi nan di leɲ kitakpaluɲ aamɔb na, aa ki bi. ³ Le bi koo, le kaa kan Tidindaan Yesu aawon. ⁴ Baa nyi baah ga li dak pu na. Libuul ngbaan ni le bijab bilee bi aawanpeenkaan wiin chain na sil bi chee. ⁵ Le ijawaan chuu bipiib ngbaan, le bi gbaan kitiɲ binimbiin ni. Le bijab ngbaan baa bi, “Ba pu ni ban unifuub bitekpiib ponn ni? ⁶ Waa bi do. U fikr nkun ni a. Teer man waah nan tuk nimi pu buyoonn u nan laa bi Galilee ni na, ⁷ ke Uwumbɔr siin ke bi ga di uma Unibɔn Aabo, ki di ɲa titunwanbirdam aɲaɲal ni, bi ti kpaah u ndɔpuinkoo pu, ke iwiin itaa daal u ga fikr nkun ni.”

⁸ Le bipiib ngbaan teer waabɔr timina. ⁹ Le bi nyan kitakpaluɲ ngbaan chee, ki gir kun, le ki di tibɔr timina tuk waakpambalb kipiik ni ubaa na, ni waadidiliib bi gur na mɔmɔk.

¹⁰ Bipiib ngbaan aayimbil le nan ye Mari Magdalene, ni Joana, ni Mari u ye Jems aana na. Bi ni bipiib bi nan dii bi na nan di tibɔr timina tuk waakpambalb. ¹¹ Le waakpambalb aa pak baah len pu na. Bi dak ke ni ye kijɔrk aaliin la. ¹² Le Piita fii ki san buen kitakpaluɲ

‡ 23:43 : Paradais ye Uwumbɔr do paacham la.

ngbaan chee, ki ti boon ki gbuun lik, le ki muin ŋikeken ngbaan baanja le dɔ. Ni nan gar u pam. Le u gir kun.

*Yesu aadidiliib ponn ni bilee aah kan u pu na
(Mak 16.12-13)*

¹³ Liyaadaal ngbaan le bi ponn ni bilee cha kitij ki bi yin ki ke Emaus na ni. Kitij ngbaan ni Jerusalem aah daa tɔb chee pu na ye mal bilole la. ¹⁴ Baah cha na, le bi gbaa tɔb chee tibɔr, le ki len tiwan nimɔk ŋa na. ¹⁵ Baah gbaa tɔb chee tibɔr kina na, le Yesu ubaa pii bi nsan ni, ki dii bi. ¹⁶ Le Uwumbɔr doŋ binimbil ke bi taa bee u. ¹⁷ Le u baa bi, “Naah chuun gbaa tɔb chee tibɔr ti na, ti ye bɔr bayaar, aan ninimbil wɔb bi gbilngbiln kina?”

¹⁸ Le bi ponn ni ubaa, bi nan yin u ke Kleopas, baa u, “Bicham bi bi Jerusalem ponn ni na, si baanja le aa nyi tibɔr ti ŋa nima chee dandana na aa?”

¹⁹ Le u baa bi, “Tilabɔr?”

Le bi bui u, “Yesu u nan ye Nasaref aatiŋ aanii na aabɔr. U nan ye Uwumbɔr aabɔnabr la. U nan kpa mpɔɔn ki tun lijnjiir aatun; waaliin mu nan kpa mpɔɔn. U piir Uwumbɔr ni binib mɔmɔk aasui. ²⁰ Le Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni timi Israel yaab aaninkpiib di u ŋa binib aɲaal ni, ke u ŋeer nkun. Le bi kpa u ndɔpuinkoo pu. ²¹ Ti nan kpa limakl ke uma le ga gaa timi Israel yaab lii. Baah nan ŋa u kina na, din le ye iwiin itaa. ²² Ti ponn ni bipiib bibaa mu tuk timi tibɔr ti gar timi sakpen na. Bi buen kitakpaluŋ ngbaan chee kichakpinaanyeeke ni, ²³ kaa ti kan waawon, le ki gir ni ki nan tuk timi ke bi kan Uwumbɔr aatuuntiib bi tuk bi ke u fikr na. ²⁴ Le ti ponn ni bibaa buen kitakpaluŋ ngbaan chee, ki ti kan ni bi ke bipiib ngbaan aah len pu na. Uma le baa kan.”

²⁵ Le Yesu bui bi, “Nimi aalan par la. Naa gaa Uwumbɔr aabɔnabtiib aah nan len pu na mɔmɔk mala. ²⁶ Uwumbɔr le nan siin ke Kristo u ga gaa binib lii na ga ji falaa kina, le ki nin kan mpɔɔn.” ²⁷ Le Yesu ŋeer waabɔr ti ŋmee Uwumbɔr Aagbaŋ ni na mɔmɔk tuk bi. Njan u tuk bi Moses aah nan ŋmee ti pu na, le ki nin tuk bi Uwumbɔr aabɔnabtiib mɔmɔk aah nan ŋmee ti pu na.

²⁸ Le bi duun baah cha kitij ki na ni. Le Yesu ŋa ke waah ga piln jer le na. ²⁹ Le bi gaŋ u, “Doon ti chee. Kijook joor a. Naan yunn le ni ga mue.” Le u koo ni bi chee. ³⁰ Le bi ti kal ke bi ji tijikaar. Waah kal bi chee ke u ji tijikaar na, le u yoor boroboro, ki doon Uwumbɔr, ki gii, ki di tii bi. ³¹ Le Uwumbɔr likr binimbil ke bi bee u. Libuul ngbaan ni le baa ki kan u. ³² Le bi bui tɔb, “Waah dii timi nsan ni ki len ti chee ki ŋeer Uwumbɔr Aagbaŋ aaliin aatataa tuk timi na, tisui aa ba piin u pu sakpen aa?”

³³ Libuul ngbaan ni, le bi fii, ki gir buen Jerusalem, ki ti kan Yesu aakpambalb kipiik ni ubaa na, ni waadidiliib biken kuun tɔb chee, ³⁴ ki bi len ke, “Tidindaan sil fikr nkun ni. Simonn le kan u.”

³⁵ Le waadidiliib bilee ngbaan mu tuk bi Yesu aah pii bi nsan ni pu na, ni baah bee u buyoonn u gii boroboro na.

*Yesu aah di ubaa mɔk waadidiliib pu na
(Matu 28.16-20; Mak 16.14-18; Jɔnn 20.19-23; Lituln 1.6-8)*

³⁶ Baah len tɔb chee tibɔr kina na, libuul ngbaan ni le Yesu ubaa sil bikaasisik ni, le ki bui bi, “Ni li kpa nsuudoon man.”

³⁷ Le bipobil yuk; ijawaan chuu bi sakpen a. Bi nan dak ke bi kan utekpiir aawiin la. ³⁸ Le u baa bi, “Ba ŋa ni san ijawaan? Ba ŋa ni beeni nisui ni? ³⁹ Lik ŋŋaal ni ntaa, ki bee ke m sil ye. Taln niŋaal ki di meeh mi ki lik man. Utekpiir aawiin aa kpa tinann ni ŋikpab ke naah kan m kpa pu na.”

⁴⁰ Waah len kina na, le u mɔk bi baah nan kpa uŋaal ni utaa ponn ni ipiin pu na. ⁴¹ Bi nan kpa mpopiin sakpen, ki mu aa kee gaa kii mbamɔm. Ni nan gar bi pam. Le u baa bi, “Tijikaar tibaa bi do oo?” ⁴² Le bi tii u lijangeln li bi pul li mmii ni na. ⁴³ Le u gaa, ki ŋman li binimbil ni.

⁴⁴ U nan bui bi, “Maabɔr timɔk ŋmee Moses aakaal ponn ni, ni Uwumbɔr aabɔnabtiib aagbann ni, ni Uwumbɔr aalahn aagbarɔ ni na, Uwumbɔr le siin ke ni mɔmɔk ga gbiin. Maah nan laa bi ni chee na, m nan tuk nimi kina la.”

⁴⁵ Le u woln binimbil ke bi bee Uwumbɔr Aagbarɔ aaliin aatataa, ⁴⁶ le ki bui bi, “Ni ŋmee ke Kristo u ga gaa binib lii na ga ji falaa, ki fikr nkun ni, iwiin itaa daal. ⁴⁷ Ni li mooni binib maayimbil pu, ke bi yaa kpeln baabimbin kan, Uwumbɔr ga di cha baatunwanbir pinn bi. Ni piin ki li mooni Jerusalem aatiŋ aanib ni, aan ki nin moon ŋinibol mɔmɔk mu ni. ⁴⁸ Nimi le ye maabɔr mɔmɔk aaseeraadam. ⁴⁹ Nte Uwumbɔr aah puu tipuur ti ke u ga tii nimi Waafuur Nyaan na, m ga tun ni Nfuur Nyaan ngbaan ni chee. Ni li bi Jerusalem ni ki ti saa bundaln ni ga kan mpɔɔn mu ga nyan ni paacham na.”

Uwumbɔr aah di Yesu buen paacham pu na

(Mak 16.19-20; Lituln 1.9-11)

⁵⁰ Le Yesu di bi buen Betani aatiŋ chee. Baah ti fuu nima na, le u yoor uŋaal paacham, ki ŋa Uwumbɔr aanyoor ŋa bi pu. ⁵¹ Waah laa bi ŋani kina na, le u nyan bi chee, Uwumbɔr di u buen paacham. ⁵² Le bi gbaan kitiŋ ki doon u, ki nin gir buen Jerusalem ni, ki kpa mpopiin sakpen, ⁵³ ki pak Uwumbɔr, waadichal ponn ni, n-yoonn mɔmɔk.

Tibɔnyaan ti JǾNN ŋmee ti na

Unii u bi yin u ke Limɔboln na aabɔr

¹ Uwumbɔr aah kaa nan kee naan dulnyaa na, ubaa nan bi, bi yin u ke Limɔboln. U nan bi Uwumbɔr chee, ki bi ke Uwumbɔr aah bi pu na. ² U nan bi Uwumbɔr chee ki nyan ni mpiin la. ³ Uwumbɔr nan cha u naan tiwan mɔmɔk. Tiwan nibaa aa gur waa naan ni. ⁴ Uma le ye umɔfadaan. Limɔfal ngbaan tii binib nwiihn mu woln binimbil na. ⁵ Nwiihn ngbaan wolni mbɔmbɔɔn ni. Mbɔmbɔɔn aa junn nwiihn ngbaan.

⁶ Uwumbɔr nan tun ni uja ubaa, bi nan yin u ke JǾnn. ⁷ U dan ke u nan tuk binib nwiihn ngbaan aabɔr, aan binib mɔmɔk ŋun waah len pu na, aan ki gaa nwiihn ngbaan. ⁸ JǾnn aa nan ye nwiihn ngbaan. U dan ke u nan tuk binib nwiihn ngbaan aabɔr la. ⁹ Nwiihn ngbaan le ye nwiihn bamɔnn, le ki dan dulnyaa wee ni ki nan woln binib mɔmɔk aanimbil.

¹⁰ Baah yin u ke Limɔboln na nan naan dulnyaa, ki dan nan bi dulnyaa ni, le dulnyaa aanib aa bee u. ¹¹ U dan udo aatiŋ ni, le udo aatiŋ ni yaab yii u. ¹² Binib bimɔk gaa u na, u tii bi nsan ke bi kpaln Uwumbɔr aabim. Bima le ye binib bi gaa u ki kii na. ¹³ Baah kpaln Uwumbɔr aabim na, naa ye ke binibɔm le ma bi Uwumbɔr aamaal ni, kaa ye binibɔm aageehn pu. Uwumbɔr le ma bi waamaal ponn ni.

¹⁴ Baah yin u ke Limɔboln na nan kpaln unibɔn, ki nan bi tikaasisik ni. U gee binib chob, ki len ibamɔn baanja la. Le ti kan waah kpa mpɔɔn pu na. Waah ye Uwumbɔr Aajapɔnbaal na, u kpa mpɔɔn ke Ute Uwumbɔr aah kpa pu na.

¹⁵ JǾnn nan tuk binib waabɔr, ki len ke, “M nan tuk nimi ke unii u ga paan ni mpuwɔb na jer mi; baah kaa nan kee ma mi na, u nan bi. Uma le na.”

¹⁶ Uwumbɔr aah bi pu na, u mu bi kina le chob. Le ti mɔmɔk gaa waabimbin. U ŋa Uwumbɔr aanyoor ŋa ti pu, ki beenin ŋani timi tinyoor n-yoonn mɔmɔk. ¹⁷ Uwumbɔr nan tuk Moses waakaal ke u di tuk timi. Yesu Kristo dan nan tuk timi Uwumbɔr aah gee timi pu na, ki tuk timi tibɔr ti ye mbamɔn na. ¹⁸ Ubaa aa kee kan Uwumbɔr. Ujapɔnbaal Yesu Kristo, u bi ke Ute Uwumbɔr aah bi pu na, ki bi u chee na, uma le tuk timi Uwumbɔr aah bi pu na.

JǾnn u nan muini binib nnyun ni na aah len pu na

(Matu 3.1-12; Mak 1.1-8; Luk 3.1-18)

¹⁹ Juu yaab bi nan bi Jerusalem aatiŋ ni na nan tun ni Uwumbɔr aatotoorb ni Liifai yaab JǾnn chee ke bi ti baa u, “Aa ye ŋma?”

²⁰ Le JǾnn tuk bi mbamɔn, kaa gur tibaa. U nan tuk bi mbamɔn, ki len ke, “Maa ye Kristo u ga gaa binib lii na.”

²¹ Le bi ki baa u ke, “Aa ye ŋma? Aa ye Elaija aa?”

Le u bui bi, “Maa ye.”

Bi nan ki baa u ke, “Aa ye Uwumbɔr aabɔnabr u bi bui ke u ga dan aa?”

Le u bui bi, “Aayii.”

²² Nima pu na, bi nan ki baa u ke, “Aa ye ŋma? Tuk timi, aan ti ti tuk binib bi tun ni timi na. Aa ga len saabɔr ngbaan kinye?”

²³ U nan bui ke,

“M ye nneel mu tar nteersakpiin ni na ke:

‘Toor Uwumbɔr aasan man.’ ”*

Uwumbɔr aabɔnabr Aisaya nan len kina la.

* 1:23 : Lik Aisaya 40.3.

²⁴ Binib bi nan baa Jönn mbaan ngbaan na nyan ni Farisii yaab chee la. ²⁵ Le bi ki baa u ke, “Saah kaa ye Kristo u ga gaa timi lii na, kaa ye Elaija, kaa ye Uwumbör aabönabr ngbaan mu na, ba pu aa muini binib nnyun ni?”

²⁶ Le u bui bi, “Mma muini binib nnyun ni la. Ubaa mu bi nikaasisik ni. Nimi le aa nyi u. ²⁷ U ye unii u paan ni mpuwöb na. Maa ñeer ke m chuu gbiln waanaatak aañmin tii u.”

²⁸ Bi nan len tób chee tibör ngbaan Betani aatiñ, ki bi Jöddann aamödapuul, Jönn aah muini binib nnyun ni nin chee na ni.

Unii u ye Uwumbör Aapihbo na

²⁹ Ki woln kitaak le Jönn kan Yesu choo u chee, le u bui ke, “Lik, Uwumbör Aapihbo u nyani dulnyaa ni aanib aatunwanbir na. ³⁰ M nan len ke uja ubaa paan ni mpuwöb ki mu tee jer mi; baah kaa nan kee ma mi na, u nan bi. Uma le na. ³¹ Min mbaa aa nan nyi u; m muini binib nnyun ni ke nimi Israel yaab bee u la.”

³² Le Jönn jin seeraa ki tuk binib, “M kan Uwumbör Aafuur Nyaan nyan ni paacham ki naahn linanjel, ki nan tøj u pu. ³³ Min mbaa aa nan nyi u; Uwumbör u tun ni mi ke m nan muin binib nnyun ni na, uma le bui mi ke m ga kan Waafuur Nyaan sunn ni ki nan tøj uja ubaa pu, ke uma le ye unii u ga gbiin binib Uwumbör Aafuur Nyaan na. ³⁴ Le m kan kina, ki ji seeraa ki tuk binib ke uma le ye Uwumbör Aajapöön.”

Binib bi puen ña Yesu aadidiliib na

³⁵ Ki woln kitaak le Jönn ni waadidiliib bilee nan ki bi nima, ³⁶ ki kan Yesu bi chuun nima. Jönn nan lik u, le ki len ke, “Lik, Uwumbör Aapihbo.”

³⁷ Jönn aadidiliib bilee ngbaan ñun waah len pu na, le ki di paan Yesu pu. ³⁸ Le Yesu fenn, ki kan bi paan ni u pu. Le u baa bi, “Ni ban ba?”

Le bi baa u, “Umömökr, aa koo la chee?”

³⁹ Le u bui bi, “Dan ki nan ti lik man.” Le bi dii u ki ti kan waah koo nin chee na. Ni nan ye tikur tinaa aayoonn la, le bi nan doon udo liyaadaal ngbaan.

⁴⁰ Bijab bilee bi nan ñun Jönn aah len pu aan ki dii Yesu na, bi yin bi ponn ni ubaa ke Andru, u nan ye Simon Piita aanaal na. ⁴¹ Libuul ngbaan ni le u buen ti kan ukpel Simon, ki tuk u, “Ti kan Masiya u ga gaa timi lii na.” Masiya ni Kristo ye liyimbibaan la. ⁴² Le u di u dan Yesu chee.

Le Yesu lik Piita, ki bui u, “Bi yin si le ke Simon, Jönn aajapöön. Bi ga li gur yin si ke Siifas la.” Siifas aatataa le ye ke “litakpal.” Siifas ni Piita ye liyimbibaan la.

Yesu aah yin Filip ni Natanael pu na

⁴³ Ki woln kitaak le Yesu ban u buen Galilee aatiñ ni, ki kan Filip, le ki bui u, “Li dii mi.” ⁴⁴ Filip do le ye Betseda aatiñ ni. U ni Andru ni Piita nyan ni kitiinbaan ni la. ⁴⁵ Filip mu nan ti kan Natanael le ki tuk u, “Ti kan unii u Moses ni Uwumbör aabönabtiib mu nan ñmee waabör Uwumbör aakaal aagban ni na. Uma le ye Josef aajapöön Yesu, u ye Nasaref aatiñ aanii na.”

⁴⁶ Le Natanael baa u, “Tiwayaan nibaa ga ñmaa nyan ni Nasaref aatiñ ni ii?”

Le Filip bui u, “Dan nan lik.”

⁴⁷ Yesu nan waa Natanael choo u chee, le ki bui ke, “Lik, Israel aabobamönn. Nnyamön aa bi u ni.”

⁴⁸ Le Natanael baa u, “Aa ña kinye ki ti nyi mi?”

Le Yesu bui u, “Saah ba bi likakaln taab na, m puen kan si, Filip aa kee yin si.”

⁴⁹ Le Natanael bui u, “Umömökr, aa sil ye Uwumbör Aajapöön. Aa ye Israel yaab Aabörkpaan la.”

⁵⁰ Le Yesu baa u, “Maah bui ke m kan si likakaln taab na, nima le cha aa gaa mi ki kii ii? Aa ga kan lijnjiir aawan ki jer nimina. ⁵¹ M tuk nimi mbamön la, ni ga kan kitaapaak chuu piir, ki ga kan Uwumbör aatuuntiib cha paacham ki ki sunni, min Unibön Aabo pu.”

¹ Iwiin itaa daal le bi nan ji ubøndinn aajim Kana aatiŋ ki bi Galilee ni na. Yesu aana mu nan bi nima. ² Bi nan yin Yesu ni waadidiliib ke bi mu dan nan ji. ³ Ni nan bi cha, le ŋisubil aadaan na ti doo. Le Yesu aana bui u, “Baa ki kpa ndaan.”

⁴ Le Yesu bui u, “Nna, ni ye maabər aa? Maayoonn aa kee fuu.”

⁵ Le una bui bitutum na, “U yaa tuk nimi pu na kan, ni ŋa kina.”

⁶ Ikin sakpiin iloob nan si nima. Galoŋ piitaa, bee moninko ga ŋmaa koo mubaa ponn ni. Juu yaab joo ikin ngbaan aanyun le finni bibaa, baakaal aah dii pu na. ⁷ Le Yesu tuk bitutum ngbaan, “Ban nnyun gbiin ikin ngbaan man.” Le bi ban nnyun gbiin i məmək paapaa. ⁸ Le u tuk bi ke bi kab ti tii ŋjim aaninkpel. Le bi kab ti tii u. ⁹ Baah kab nnyun ngbaan ti tii u na, le mu kpaln ndaan. Le u wub lik, kaa nyi mu aah nyan nin chee na. Bitutum bi kab tii u na le nyi. Le u yin uja u din upii na, ¹⁰ ki nan bui u, “Binib məmək yaa ban bi tii ndaan kan, bi puen tii mu mō na la. Binib yaa nyun ti bab kan, le bi nin tii bi ndaan mu kaa mō na. Si ma kan, saah tii bi mu puwəb na le mō ki jer saah puen tii bi mu na.”

¹¹ Nima le ye njan aajinjiir aatuln li Yesu tun na. U nan tun lituln ngbaan Kana aatiŋ ki bi Galilee ni na ni la. Le binib kan waah kpa Uwumbər aapəon pu na. Le waadidiliib gaa u ki kii.

¹² Ubøndinn aajim ngbaan aah doo na, le u ni una ni unaatiib ni waadidiliib buen Kapenaum aatiŋ ni, ki ti ŋa iwiin ilee nima.

*Yesu aah toor Uwumbər Aadichal pu na
(Matiu 21.12-13; Mak 11.15-17; Luk 19.45-46)*

¹³ Ni nan gur siib ke Juu yaab ji Lakr-ŋer aajim.* Le Yesu buen Jerusalem aatiŋ ni ¹⁴ ki ti koo Uwumbər Aadichal ni, le ki kan binib ka nima ki kooh inaaŋa, ni ipiih, ni ŋinanjel. Binib bi kpelni ŋimombil na mu ka nima. ¹⁵ Le u di iŋmin ŋa linaalab, ki di jenn nyan inaaŋa, ni ipiih ngbaan məmək lipaal, le ki labr binib bi kpelni ŋimombil na aateebul tiib chiŋ, le ŋimombil yaa təb chee. ¹⁶ U nan tuk binib bi kooh ŋinanjel na, “Di ŋinanjel ngbaan nyan lipaal man. Ni taa ki di Nte Uwumbər Aadichal ŋa kinyan.” ¹⁷ Le waadidiliib teer ke ni ŋmee Uwumbər Aagbaŋ ni ke, “Uwumbər, maah neen saadichal pu na bi ke mmii le aah wu mponn ni na.” Le bi bee ke ni ye Yesu aabər la.

¹⁸ Le Juu yaab baa u, “Aa ga ŋa ba aajinjiir aawan ki mək timi ke aa kpa nsan ke aa ŋa saah ŋani pu na?”

¹⁹ Le u bui bi, “Gbaa wii Uwumbər Aadichal limina, aan m di iwiin itaa ki fiin li.”

²⁰ Le bi bui ke, “Ŋibin imonko ilee ni ŋiloob le bi nan di maa Uwumbər Aadichal ngbaan. Le aa bui ke aa ga di iwiin itaa fiin li ii?”

²¹ Tə, u mu aa nan len Uwumbər Aadichal aabər la. Uma ubaa aawon le u nan len.

²² N-yoonn mu u fikr nkun ni na, le waadidiliib teer ke u nan len kina. Le bi pak waah len pu na, ni Uwumbər Aagbaŋ aah len pu na.

Yesu nyi binib məmək aabimbin

²³ Yesu aah bi Jerusalem aatiŋ ni, ŋjim ngbaan aayoonn na, le kinipaak kan waah tun lijinjiir aatun pu na, le ki gaa u ki kii. ²⁴ Uma aa tee gaa bi ki kii; ²⁵ ba pu? u nyi binib məmək aabimbin. Waa ban ke ubaa nyaa u binib aabər. Uma ubaa nyi binib aasui ni aabər.

3

Yesu aah tuk Nikodemus pu na

¹ Uja ubaa mu nan bi nima, bi nan yin u ke Nikodemus, u nan ye Farisii aanii la, ki ye Juu yaab aaninkpel ubaa. ² Le u buen Yesu chee kinyeek ki nan bui u ke, “Uməməkr, ti nyi ke aa ye Uməməkr u nyan ni Uwumbər chee na la; ba pu? ubaa aan ŋmaa tun lijinjiir aatun ke saah tun pu na, see Uwumbər bi u chee.”

* 2:13 : Israel yaab nan ji Lakr-ŋer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbər nan nyan bi tinaagbiir ni, Ijpt aatiŋ ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

³ Le Yesu bui u, “M tuk si mbamǾn la, bi yaa kaa ma unii lelee kan, waan ȳmaa koo UwumbǾr aanaan ni.”

⁴ Nikodemus nan baa u, “Unii yaa por kan, bi ga ȳa kinye ki ki ma u lelee? U ga ȳmaa gir koo una aaponn ni aan bi ki ma u uu?”

⁵ Le Yesu bui u, “M tuk si mbamǾn la, UwumbǾr Aafuur Nyaan yaa kaa ma unii lelee aan bi muin u nnyun ni kan, waan ȳmaa koo UwumbǾr aanaan ni. ⁶ UnibǾn aah ma u na ye unibǾn la. UwumbǾr Aafuur Nyaan aah ma u na ye UwumbǾr Aafuur Nyaan yoo la. ⁷ M tuk si la, see bi ki ma nimi lelee. Maah tuk si pu na, taa cha ni gar nimi. ⁸ Libuln daar cha laah ban nin chee na, le aa ȳun laah kpa kifuuk pu na, kaa nyi laah nyan ni nin chee na, ki mu aa nyi laah cha nin chee na. Ni bi kina le ki tii unii umǾk UwumbǾr Aafuur Nyaan ma u na.”

⁹ Le Nikodemus baa u, “Ni ga ȳa kinye aan ki ȳa kina?”

¹⁰ Le Yesu baa u, “Aa ye unii u mǾk Israel yaab UwumbǾr aakaal na, le kaa bee maah len pu na aatataa aa? ¹¹ M tuk si mbamǾn la, ti len taah nyi pu na la, ki tuk binib tinimbil aah kan pu na, le naa gaa taah len pu na. ¹² M tuk nimi dulnyaa wee ni aabǾr, le naa pak ti, ka m yaa tuk nimi paacham aabǾr kan, ni ga ȳa kinye ki pak ti? ¹³ Ubaa aa kee buen paacham see min UnibǾn Aabo u [bi paacham ki] nyan ni paacham na.

¹⁴ “Moses aah nan di uwaa fin ndǾ pu ki di chǾǾn paacham nteersakpiin ni pu na, see bi di min UnibǾn Aabo mu chǾǾn paacham kina, ¹⁵ aan unii umǾk gaa mi ki kii na li kpa limǾfal li kaa kpa ndoon na.”

¹⁶ UwumbǾr aah gee dulnyaa aanib sakpen pu na, nima le u di UjapǾnbaal tii ni ke unii umǾk gaa u ki kii na taa kpo, u li kpa limǾfal li kaa kpa ndoon na. ¹⁷ UwumbǾr tun ni UjapǾn dulnyaa ni. Waa tun ni u ke u nan ji dulnyaa wee ni aanib tibǾr, u tun ni u ke u gaa bi lii la.

¹⁸ Unii umǾk gaa u ki kii na, UwumbǾr aa len ke waabǾr bii. Unii umǾk kaa gaa u ki kii na, UwumbǾr len ke waabǾr bii a. Waah kaa gaa UwumbǾr AajapǾnbaal ki kii na, nima le cha UwumbǾr len ke waabǾr bii. ¹⁹ UwumbǾr aah ga ji bi tibǾr pu na le ye ke nwiihn dan dulnyaa ni, le binib yii mu, le ki gee mbǾmbǾǾn ni; ba pu? baatuln aa ȳan. ²⁰ Unii umǾk tun lituln li kaa ȳan na, u nan nwiihn la, kaan dan nwiihn ponn ni, binib taa kan waah tun pu na. ²¹ Unii umǾk tun lituln li ȳan na kan, u choo nwiihn ponn ni ke unii mǾmǾk nan kan waah tun pu na, ke u tun UwumbǾr aah gee pu na la.

JǾnn aah len Yesu aabǾr pu na

²² Yesu aah len tibǾr timina ki ti doo na, le u ni waadidiliib buen Judea aatiȳ ni, ki ti bi nima ki muini binib nnyun ni. ²³ JǾnn mu nan bi muini binib nnyun ni. U nan bi Enonn aatiȳ ni, Salim aatiȳ chee, nnyun aah wiir nima chee pu na. Le binib choo u chee, le u muini bi nnyun ni. ²⁴ Baa nan kee chuu u ȳa kiyondiik ni n-yoonn ngbaan.

²⁵ Le JǾnn aadidiliib ni Juu aanii ubaa nan kpak tǾb kinikpakpak, baah muini binib nnyun ni pu na pu. ²⁶ Le bi dan JǾnn chee ki nan tuk u, “UmǾmǾkr, lik, unii u nan bi aa chee JǾǾdann aamǾǾdapuul na, aan aa nan tuk binib waabǾr na, u mu gur bi muini binib nnyun ni, le binib mǾmǾk gur chaa u chee.”

²⁷ Le JǾnn bui bi, “Ubaa aan ȳmaa ȳa nibaa see UwumbǾr le tii u. ²⁸ Nimi nibaa ȳun m len ke maa ye Kristo u ga gaa binib lii na; UwumbǾr tun ni mi ke m li ye Kristo aasaloln ki toor nsan tii u. ²⁹ UsapǾǾn yaa kun uchal do kan, uchal le yeh u. Le uchal aajǾ u si u chee ki ȳun waaneel na kpa mpopiin pam. Nima le cha m mu kpa mpopiin mbamǾm.*

³⁰ Ni ȳan ke uma Kristo li moo kani mpǾǾn, le m ma gur.”

Unii u nyan ni paacham na aabǾr

³¹ Uma u nyan ni paacham na le jer binib mǾmǾk. Unii u nyan ni dulnyaa ni na ye dulnyaa ni aanii la, ki len dulnyaa ni aabǾr la. Yesu u nyan ni paacham na le jer binib mǾmǾk. ³² U tuk binib waah kan pu na, ni waah ȳun pu na. Ubaa mu aa gaa waah len

* 3:29 : Uja ni usapǾǾn ngbaan si Yesu ni waanib aasisii la, JǾnn le ye uȳǾ.

pu na. ³³ Unii umək gaa waah len pu na, u kii ke Uwumbər ye mbaməndaan la. ³⁴ Yesu u Uwumbər tun ni u na le len uma Uwumbər aabər; ba pu? Uwumbər di Waafuur Nyaan mu kaa kpa njan na gbiin u. ³⁵ Uwumbər gee Ujapəon Yesu ki di mpəon məmək nja urjaal ni. ³⁶ Unii umək gaa Uwumbər Aajapəon ki kii na le kpa liməfal li kaa kpa ndoon na. Unii umək kaa kii Uwumbər Aajapəon aaməb na, waan kan liməfal li kaa kpa ndoon na. Uwumbər gee lijuul u pu n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

4

Yesu aah tuk Samaria aatiŋ aapii pu na

¹ Le Farisii yaab njan ke Yesu nja binib waadidiliib ki muin bi nnyun ni ki jer Jonn aah nja pu na. ² Yesu ubaa mu aa muin binib nnyun ni. Waadidiliib na le muini bi. ³ Tə, waah bee ke Farisii yaab njan kina na, le u nyan Judea aatiŋ ni, ki ki gir buen Galilee aatiŋ ni.

⁴ Waah cha na, le u neen ke u dii Samaria* aatiŋ ni.

⁵ Le u ti fuu Samaria aatiŋ kibaa ni, bi yin ki ke Saika. Bukpaab bu Jakob nan di tii ujaəon Josef na aa daa nima chee. ⁶ Jakob aanyunbun mu bi nima chee. Le Yesu aah chuun na, u bak a. Nima le u kal nnyunbun ngbaan aaməgbeln pu. Nwiin nan bi kaasisik ni.

⁷ Le Samaria aapii ubaa dan u nan lu nnyun. Le Yesu bui u, “Pu mi nnyun m nyu.”

⁸ Waadidiliib na puun buen kitiŋ ponn ni bi ti daa tijikaar.

⁹ Le upii ngbaan bui u, “Aa ye Juu aanii la, m mu ye Samaria aapii la. Ba pu aa bui mi ke m tii si nnyun?” Juu yaab ni Samaria yaab aa kpaani təb chee, nima le cha u len kina.

¹⁰ Le Yesu bui u, “Aa yaa ba nyi Uwumbər aah tii binib pu na, ki yaa ba nyi unii u mee si nnyun na kan, aa ba ga bui u ke u tii si nnyun mu ye liməfal aanyun na, le u ba ga tii si.”

¹¹ Le upii ngbaan bui u, “Maaninkpel, saa kpa goomaa, nnyunbun ngbaan nyoo, aa ga kan liməfal aanyun ngbaan la chee? ¹² Tiyaja Jakob, ni ujaətiib, ni waawakor nan nyu nnyunbun ngbaan ni la. Uma le nan tii timi nnyunbun ngbaan. Aa jer uma la aa?”

¹³ Le Yesu bui u, “Unii umək nyu nnyun mue na, nnyunyuu ga ki chuu u. ¹⁴ Unii umək nyun maah ga tii u nnyun mu na, nnyunyuu aan ki chuu u. Maah ga tii u nnyun mu na, mu ga li ye nnyunbun mu bu u ponn ni kaan foor na, mu ga tii u liməfal li kaa kpa ndoon na.”

¹⁵ Le upii ngbaan bui u, “Maaninkpel, tii mi nnyun ngbaan aan nnyunyuu taa ki chuu mi, aan m taa ki dan do nan lu nnyun.”

¹⁶ Le Yesu bui u, “Li cha ki ti yin ni aachal, aan ki gir ni.”

¹⁷ Le u bui u, “Maa kpa chal.”

Le Yesu bui u, “Saah len ke saa kpa chal na, ni ye mbamən la. ¹⁸ Aa nan kpa chatiib biŋmu la. Saah bi uja u chee dandana na aachal aa ye u. Saah len pu na, aa len mbamən la.”

¹⁹ Le upii ngbaan bui u, “Maaninkpel, m bee ke aa ye Uwumbər aabənbr la. ²⁰ Timi Samaria yaab aayaajatiib nan dooni Uwumbər lijool limina paab la, le nimi Juu yaab ma bui ke ni njan ke binib li dooni Uwumbər Jerusalem aatiŋ ni.”

²¹ Le Yesu bui u, “Upii, pakn maah ga len pu na, n-yoonn choo, binib aan nan ki doon Tite Uwumbər lijool limina paab, ki mu aan ki doon u Jerusalem aatiŋ ni. ²² Nimi Samaria yaab dooni Uwumbər u naa nyi u na. Timi Juu yaab ma dooni Uwumbər u ti nyi u na la. Unii u ga gaa dulnyaa ni aanib lii na nyan ni Juu yaab aakaasisik ni la. ²³ N-yoonn choo, ki mu fuu ni a, le binib bi dooni Tite Uwumbər mbaməm na ga li dooni u bisui ni, Waafuur Nyaan aapəon pu. Uwumbər ban binib kina aaboln le bi li dooni u. ²⁴ Uwumbər ye kifuurk la. Le binib bimək dooni u na li dooni u bisui ni, Waafuur Nyaan aapəon pu.”

²⁵ Le upii ngbaan bui u, “M nyi ke Masiya† u bi yin u ke Kristo na ga dan. U yaa fuu ni kan, u ga nan tuk timi tiwan məmək aah bi pu na.”

* 4:4 : Samaria yaab ni Juu yaab aakaasisik ni aa nan mə. † 4:25 : Hiibru aaliin ni, bi yin u ke Masiya, le ki yin u ke Kristo, Griik aaliin ni. Naatataa le ye ke “Unii u ga gaa binib lii na.”

²⁶ Le Yesu bui u, “Min u bi len aa chee na, m ye uma.”

²⁷ Libuul ngbaan ni le waadidiliib fuu ni. Baah nan mui u ni upii bi len tɔb chee tibɔr na, † le ni gar bi pam; ubaa mu aa baa upii ngbaan, “Aa ban ba?” kaa baa Yesu mu, “Ba pu aa len u chee tibɔr?”

²⁸ Le upii ngbaan di waanyunbuul siin, ki buen kitij ni, ki ti bui binib ke, ²⁹ “Dan nan lik man uja u tuk mi maah nan tun pu na mɔmɔk na. Uja ngbaan ga li ye Kristo u ga gaa timi lii na la aa?” ³⁰ Le bi nyan kitij ni ki cha u chee.

³¹ Upii ngbaan aah gir buen kitij ni na, le Yesu aadidiliib nan bi garɲi u ke, “Umɔmɔkr, ji tijikaar.”

³² Le u bui bi, “M kpa tijikaar ti naa nyi tibɔr na m ji.”

³³ Waah len kina na le waadidiliib baa tɔb, “Ubaa le taanin joo ni tijikaar nan tii u uu?”

³⁴ Le u bui bi, “Maajikaar le ye ke m ɲa Uwumbɔr u tun ni mi na aah gee pu na, ki tun waatun doo. ³⁵ Ni ɲakl liyataɲakl ke, ‘Ni gur iɲmal inaa le ni ɲeer lijikaacheel.’ Tɔ, m tuk nimi la, jaar lik man, tijikaar ɲeer licheel a. ³⁶ Unii u chee na ga kan tipar, ki ga di binib koon Uwumbɔr aanaan ni, aan bi kan limɔfal li kaa kpa ndoon na. Nima le ga cha unii u bun na, ni unii u chee na mɔmɔk li kpa mpopiin. ³⁷ Bi len ke ‘Ubaa bun, le uken chee,’ le ti gbii; ³⁸ ba pu? m tun nimi, ni ti chee tijikaar ti naa tun taatun na. Biken aatun pu, le ni jin tinyoor.”

³⁹ Le upii ngbaan tuk Samaria yaab bi bi kitij ngbaan ni na ke Yesu tuk u waah nan tun pu na mɔmɔk, nima le cha bi ponn ni pam gaa Yesu ki kii. ⁴⁰ Le bi dan u chee, ki garɲ u ke u li bi bi chee. Le u ɲa bi chee iwiin ilee.

⁴¹ Le binib bi gaa u ki kii waaliin pu na wiir ki jer binib bi gaa u ki kii upii ngbaan aaliin pu na. ⁴² Le bi tuk upii ngbaan, “Ti gaa u ki kii la; naa ki ye saaliin pu le ti gaa u ki kii. Timi tibaa ɲun waah len pu na, ki bee ke u sil ye Kristo u ga gaa dulnyaa ni aanib lii na.”

Yesu aah cha uninkpel ubaa aabo pɔɔk pu na

⁴³ Yesu aah bi bi chee iwiin ilee na, le u nyan nima ki buen Galilee aatiɲ ni. ⁴⁴ Uma ubaa le len ke Uwumbɔr aabɔnabr ma kan, udo aatiɲ ni aanib aan nyun u. ⁴⁵ Waah ti fuu Galilee aatiɲ ni na le bi gaa u; ba pu? bi mu nan buen Jerusalem bi ti ji njim ngbaan, ki kan waah tun lijinjiiir aatun ɲimɔk na, njim ngbaan yoonn.

⁴⁶ Le u ki dan Galilee aatiɲ kibaa ni, bi yin ki ke Kana, waah nan cha nnyun kpaln ndaan nin chee na. Le ubɔrkpaan aakpambalb ponn ni ubaa bi Kapenaum aatiɲ ni. Le uɲapɔɔn bun. ⁴⁷ Uninkpel ngbaan nan ɲun ke Yesu nyan ni Judea aatiɲ ni ki bi Galilee aatiɲ ni. Le u buen Yesu chee, le ki ti garɲ u ke u dan udo, ki nan cha uɲapɔɔn u ban u kpo na aaween sɔɲ. ⁴⁸ Le Yesu bui u, “Ni yaa kaa kan lijinjiiir aatun kan, naan gaa mi ki kii.”

⁴⁹ Le uninkpel ngbaan bui u, “Ndindaan, dan mala. Aa yaa taan kan, aa ga nan mui maabo kpo a.”

⁵⁰ Le Yesu bui u, “Li dii saasan. Aajapɔɔn kan limɔfal la.”

Le uja ngbaan pak Yesu aah len pu na, ki labr kun. ⁵¹ Waah paan ni nsan pu na le waatutum tooh ni u nsan ni ki nan bui u ke waabo na kan limɔfal a.

⁵² Le u baa bi, “Bayoonn ni sɔɲ?” Le bi bui u, “Fen na, nwiin aah kpar buyoonn na, le uwon sɔɲ.” ⁵³ Le uja ngbaan mu bee ke n-yoonn mu Yesu fe bui u ke uɲapɔɔn kan limɔfal na le na. Kina pu le cha u ni waachiln ni aanib mɔmɔk gaa Yesu ki kii.

⁵⁴ Nimina le nan ɲa lijinjiiir aatun leler le u tun waah nyan ni Judea aatiɲ ni ki bi Galilee ni na.

5

Yesu aah cha uja pɔɔk nnyunbun chee pu na

¹ Nee aapuwɔb le Juu yaab aajim mubaa nan bi. Le Yesu buen Jerusalem. ² Jerusalem ponn ni le nnyunbun mu waa na bi ipiih aabisamɔb chee. Juu yaab aaliin ponn ni bi yin nnyunbun ngbaan ke Betsata. Tinaamboln tiɲmu nan si gob nnyunbun ngbaan. ³ Le

† 4:27 : Juu yaab aabimbin aah nan bi pu na, uja ni upii u kaa ye upuu na aan gbaa tɔb chee tibɔr.

bibum wiir ki dǒ tinaamboln ngbaan ponn ni. Bi nan ye bijoom, ni biwǒb, ni binib bi aawon faan na, [ki dǒ kii buyoonn nnyun ga fii yerj na; ⁴ba pu? nwiin nwiin le Uwumbǒr aatuun ubaa sunn ni ki nan koo nnyunbun ni, ki ti kur nnyun. Bundaln u yaa ti dan nan kur nnyun na kan, ubun u puen koo nnyun ni na kan, le u pǒk.] ⁵Le uja ubaa bi nima ki bun njibin piitaa ni njiniin. ⁶Le Yesu kan u, u dǒ nima, le ki bee ke u bun ni yunn. Le u baa u, “Aa ban aa pǒk aa?”

⁷Le u bui u, “Ndindaan, nnyun yaa fii yerj kan, maa kpa unii u ga di mi koon nnyun ni na. M yaa ban m koo nnyun ni kan, le ubaa puen mi ki koo.”

⁸Le Yesu bui u, “Fiin ki yoor saawandookaan ki li chuun.” ⁹Libuul ngbaan ni le u pǒk, le ki yoor waawandookaan, ki bi chuun.

Liyaadaal ngbaan nan ye Juu yaab aakpaakool daal la. ¹⁰Nima pu le Juu yaab bui uja u pǒk na, “Din ye likpaakool la. Saah yoor saawandookaan na, aa bii timi aakaal.”

¹¹Le u bui bi, “Uja u tii mi laafee na, uma le bui mi ke m yoor maawandookaan ki li chuun.”

¹²Le bi baa u, “Ŋma ye u bui si ke aa yoor saawandookaan ki li joo chuun na?”

¹³Le uja u pǒk na aa nyi unii u ye na; ni ba ye kinipaak ni la, le Yesu nyan nima ki buen.

¹⁴Nee aapuwǒb le Yesu kan u Uwumbǒr Aadichal ni le ki bui u, “Lik, aa pǒk a. Aa taa ki tun titunwanbir aan ki taa ki kan falaa u jer saah kan u na.”

¹⁵Le uja ngbaan buen ti tuk Juu yaab ke Yesu le ye uja u cha u pǒk na. ¹⁶Nima pu le Juu yaab nan muk Yesu, ke ba ŋa u tii ubun laafee likpaakool daal. ¹⁷Le Yesu bui bi, “Nte Uwumbǒr beenin tun lituln le ki nan saa dandana wee, le m mu bi tun.”

¹⁸Waah len kina na, le Juu yaab moo ban bi ku u; ba pu? naa ye waah bii likpaakool daal aakoobil na baanja, u yin Uwumbǒr ke Ute. Waah yin u ke Ute na, u di ubaa ŋanj Uwumbǒr la.

Yesu aah kpa tininkpir pu na

¹⁹Le Yesu bui bi, “M tuk nimi mbamǒn la, min Uwumbǒr Aajapǒon aa ŋmaa ŋa nibaa mbaa pu. Maah kan Nte Uwumbǒr aah ŋani pu na, le m ŋani; waah ŋani pu na, le min Ujapǒon mu ŋani kina; ²⁰ba pu? Nte Uwumbǒr gee mi Ujapǒon, ki mǒk mi waah tun pu na mǒmǒk. U ga mǒk mi lituln li jer limina na ke m tun, aan ni moo gar nimi. ²¹Nte Uwumbǒr aah fikr binib bi kpo na nkun ni, ki tii bi limǒfal pu na, kina le min Ujapǒon mu tii maah lee bi na limǒfal. ²²Nte Uwumbǒr aa ji unii ubaa tibǒr, u cha min Ujapǒon le ji binib mǒmǒk aabǒr, ²³aan binib mǒmǒk nyuŋ min Ujapǒon ke baah nyuŋ Nte Uwumbǒr pu na. Unii umǒk kaa nyuŋ min Uwumbǒr Aajapǒon na, waa nyuŋ Uwumbǒr u tun ni mi na le na.

²⁴“M tuk nimi mbamǒn la, unii umǒk ŋun maaliin ki gaa Uwumbǒr u tun ni mi na ki kii na, u kpa limǒfal li kaa kpa ndoon na. Uwumbǒr aan ji u tibǒr. U nyan nkun ni, ki kan limǒfal a. ²⁵M tuk nimi mbamǒn la, n-yoonn choo, ki mu fuu ni a, le binib bi kpo na ga ŋun min Uwumbǒr Aajapǒon aaneel pu, le bi ŋun na ga kan limǒfal. ²⁶Nte Uwumbǒr ye Umǒfadaan la, le ki ŋa min Ujapǒon mu Umǒfadaan, ²⁷ki tii mi mpǒon ke m ji binib tibǒr; ba pu? m ye Unibǒn Aabo la. ²⁸Ni taa cha nimina gar nimi man. N-yoonn choo, le binib bimǒk bi ŋikaakul ni na ga ŋun maaneel pu, ²⁹ki nyan ni. Binib bi nan tun lituln li ŋan dulnyaa wee ni na ga fikr ki kan limǒfal li kaa kpa ndoon na. Binib bi nan tun lituln li kaa ŋan na ga fikr ki kan ntafadaan.”

Tiwan ni mǒk ke Yesu sil nyan ni Uwumbǒr chee na

³⁰“Maa ŋmaa ŋa nibaa mbaa pu. M ji binib tibǒr, Uwumbǒr aah tuk mi pu na la. Maah ji bi tibǒr pu na, ni ŋan; ba pu? maa ban maageehn, m ban Uwumbǒr u tun ni mi na aageehn la.

³¹“M yaa tuk nimi maah ye pu na kan, ni ga len ke taa gbii. ³²Ubaa mu bi ki len maah ye pu na. Uma le ye Uwumbǒr. M nyi ke waah len pu na, ti gbii. ³³Ni nan tun binib JǪnn chee. U mu nan tuk nimi maah ye pu na, ki tuk nimi mbamǒn. ³⁴Naa ye ke m ban unibǒn aaseeraa la. M ban ke ni ŋmar, nima le cha m teer nimi JǪnn aah len pu na. ³⁵JǪnn nan

bi ke karyaa u gaal mmii ki wiin na la. Ni nan gee ke ni li bi waawiihn ni, ni yunn siib, ki nan kpa mpopiin. ³⁶ JǾnn nan tuk nimi maah ye pu na. Tiwan nibaa mu bi ki ji seeraa ki tii mi, ki jer JǾnn aaseeraa. Nte UwumbǾr tii mi lituln ke m tun li ki doo. Lima le m tun. Lituln ngbaan le ji seeraa ki tii mi ke Nte UwumbǾr tun ni mi dulnyaa wee ni. ³⁷ Nte UwumbǾr u tun ni mi na, uma ubaa le ji seeraa ki tii mi. Naa kee ɲun waaneel, ki mu aa kee kan unimbil wǾb. ³⁸ Waaliin aa bi nisui ni; u tun ni mi ni chee, le naa pak maah len pu na; nima le mǾk ke waaliin aa bi nisui ni. ³⁹ Ni karni UwumbǾr Aagbarɲ ke ni bee kaah len pu na; ba pu? ni dak ke ni ga kan limǾfal li kaa kpa ndoon na ki ponn ni. Kigbarɲ ngbaan len maabǾr le na. ⁴⁰ Le naa kii ke ni dan m chee, aan ki kan limǾfal.

⁴¹ “U nyuɲni mi na aa ye unibǾn. ⁴² M nyi nimi ke naa gee UwumbǾr. ⁴³ M dan ni chee Nte UwumbǾr aayimbil pu, le naa gaa mi. Ubaa mu yaa dan ni chee uma ubaa aayimbil pu kan, ni ga gaa uma. ⁴⁴ Ni nyuɲni tǾb la, kaa ban ke UwumbǾr, u ye UwumbǾr baan na, li nyuɲni nimi. Ni ga ɲa kinye aan ki gaa mi ki kii? ⁴⁵ Ni taa dak ke m ga bii nimi Nte UwumbǾr chee. Ubaa le bi ki ga bii nimi. Uma le ye Moses. Ni mak ke ni ga ɲmar waamǾbon pu. ⁴⁶ TǾ, ni yaa ba pak waamǾbon kan, ni ba ga pak m mu aaliin; ba pu? maabǾr le u ɲmee. ⁴⁷ Ni yaa kaa pak waah ɲmee pu na kan, ni ga ɲa kinye ki pak maah len pu na?”

6

*Yesu aah kpiin binib ɲichur ɲijmu pu na
(Matiu 14.13-21; Mak 6.30-44; Luk 9.10-17)*

¹ Yesu aah len kina ki ti doo na, le u puur Galilee Aanyusakpem. Bi yin mu ke Galilee, le ki ki yin mu ke Tiberias. ² Kinipaak nan dii u. Bi kan waah tun lijnjiir aatun ki tii bibum laafee pu na, nima le cha bi dii u. ³ Le u jon lijool paab, le u ni waadidiliib kal kitij nima. ⁴ Ni nan gur siib Juu yaab ji njim mu bi yin mu ke Lakr-ɲer aajim na.* ⁵ Le Yesu yaar lik, le ki kan kinipaak choo u chee. Le u baa Filip, “Ti ga daa tijikaar la chee aan binib ngbaan ji?” ⁶ Uma ubaa nyi waah ga ɲa pu na, le ki baa Filip kina ke u lik ke u ga len kinye.

⁷ Le Filip bui u, “Ti yaa di iwiin ikui ilee aapal daa tijikaar kan, taan fuu bi mǾmǾk kan siisii ki ji.”

⁸ Le waadidiliib ponn ni ubaa, bi yin u ke Andru aan u ye Simonn Piita aanaal na, bui u ke, ⁹ “UnachipǾnbo ubaa bi do ki joo ɲiboroboro kpin ɲijmu ni njanbim mulee; binib ngbaan mu aah wiir pu na, nimina ga ɲa bi ba?”

¹⁰ Le Yesu bui bi, “Cha binib ngbaan kal kitij.” TimosǾnn nan wiir nima chee. Le bi kal kitij. Bijab ga nan li fuu ɲichur ɲijmu. ¹¹ U nan yoor ɲiboroboro kpin ɲijmu ngbaan, le ki doon UwumbǾr, ki geei geei ki tii binib bi ka kitij na, le ki geei geei njanbim mulee na mu, ki tii bi, bimǾk aah ban pu na. ¹² Le bi mǾmǾk ɲman ki ti bab. Baah ɲman ki ti bab na, le u bui waadidiliib, “Kuun ni baah ɲman gur ni na man, nibaa taa bii.” ¹³ Baah ɲman ɲiboroboro kpin ɲijmu ki ti bab ki gur ni na, bi nan kuun ni gbiin tibǾkur kipiik ni tilee la.

¹⁴ Binib ngbaan aah kan Yesu aah tun lijnjiir aatuln ngbaan pu na, le bi bui ke, “Uja wee sil ye UwumbǾr aabǾnabr u bi nan len ke u ga dan dulnyaa wee ni na la.” ¹⁵ Yesu nan bee ke bi ban bi chuu u mpǾn ki di ɲa baabǾr. Nima pu le u nyan bi chee, ki ki buen lijool ngbaan paab ubaa.

*Yesu aah chuun nnyun pu pu na
(Matiu 14.22-33; Mak 6.45-52)*

¹⁶ Kijook aah joor na, le waadidiliib buen nnyusakpem ni, ¹⁷ ki ti koo buɲǾb ni, ki cha nnyusakpem aadapuul, Kapenaum aatiɲ ni. Waa nan kee fuu bi chee, le ni mue. ¹⁸ Le libuln daar ki pǾ sakpen, le tinyunkpenn feeni. ¹⁹ Baah ɲaal buɲǾb ki pii mal bitaa, bee binaa na, le bi kan u chuun nnyun pu ki choo, ki duun ni baarɲǾb chee. Le ijawaan chuu bi.

* 6:4 : Israel yaab nan ji Lakr-ɲer aajim ke bi teer buyoonn UwumbǾr nan nyan bi tinaagbiir ni, Ijipt aatiɲ ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

²⁰ Le u bui bi, “Min ye. Taa san ijawaan man.” ²¹ Waah len kina na, le bi nan kpa mpopiin ki yoor u ŋa buŋɔb na ni. Libuul ngbaan ni le bi fuu baah cha kitinŋ ki ni na.

Kinipaak ngbaan aah ban Yesu pu na

²² Ki woln kitaak le kinipaak ki gur nnyusakpem aadapuul na kan ke buŋɔb bubaa aa ki bi bi chee nima, ki nyi ke buŋɔb bubaa baanja le fe bi nima, ki nyi ke Yesu aa fe koo buŋɔb ngbaan ni, waadidiliib chee, bi fe buen bibaa la. ²³ Le inŋɔi nyan ni Tiberias aatinŋ ni, ki duun ni nin chee Yesu fe doon Uwumbɔr ki tii bi tijikaar bi ji na. ²⁴ Kinipaak ngbaan kan ke Yesu ni waadidiliib aa ki bi. Nima pu le bi koo inŋɔi ni, ki cha nnyusakpem aadapuul, Kapenaum aatinŋ ni, bi ti ban Yesu.

Yesu le ye limɔfal aajikaar

²⁵ Le bi ti kan u nnyusakpem aadapuul, le ki baa u ke, “Umɔmɔkr, aa fuu ni do bayoonn?”

²⁶ Le u bui bi, “M tuk nimi mbamɔn la, naah fe jin tijikaar bab na, nima le ni ban mi, naa ye ke ni bee lijinjiiir aatun ngbaan aatataa la. ²⁷ Ni taa cha ninimbil li man tijikaar ti ga bii na pu. Ninimbil li man tijikaar ti ga tii nimi limɔfal li kaa kpa ndoon na pu. Min Unibɔn Aabo le ga tii nimi tijikaar ngbaan; ba pu? min Unibɔn Aabo le Nte Uwumbɔr mɔk ke m ye Waanii.”

²⁸ Le bi baa u, “Ti ga ŋa kinye aan ki tun Uwumbɔr aatuln waah ban pu na?”

²⁹ Le Yesu bui bi, “Ni gaa mi, u Uwumbɔr tun ni na, ki kii man. Uwumbɔr aatuln le na.”

³⁰ Le bi baa u, “Aa ga tun lijinjiiir aatuln bayaar, aan ti kan ki pak saah len pu na? Aa ga tun bayaar? ³¹ Tiyaajatiib nan ji tijikaar ti bi yin ti ke mana na, nteersakpiin ni; ni ŋmee Uwumbɔr Aagban ni ke, ‘U tii bi tijikaar ti nyan ni paacham na ke bi ji.’”†

³² Le Yesu bui bi, “M tuk nimi mbamɔn la, naa ye Moses le nan tii bi tijikaar ti nyan ni paacham na. Nte Uwumbɔr le tii nimi tijikaar bamɔnn ti nyan ni paacham na. ³³ Tijikaar ti Uwumbɔr tii nimi na le ye tijikaar ti nyan ni paacham ki tii dulnyaa ni aanib limɔfal li kaa kpa ndoon na.”

³⁴ Le bi bui u, “Tidindaan, li tii timi tijikaar ngbaan n-yoonn mɔmɔk.”

³⁵ Le u bui bi, “Min le ye limɔfal aajikaar. Unii umɔk dan m chee na kan, nkon aan ki chuu u. Unii umɔk gaa mi ki kii na, nnyunyuu aan ki chuu u. ³⁶ M nan tuk nimi ke ni kan mi, ki mu aa gaa mi ki kii. ³⁷ Binib bimɔk Uwumbɔr di bi tii mi na, bi ga dan m chee. Unii umɔk dan m chee na, maan yii u, m ga gaa u. ³⁸ M nyan ni paacham ke m nan ŋa Uwumbɔr u tun ni mi na aageehn la. Maa dan m nan ŋa mbaa aageehn. ³⁹ Uwumbɔr aah tii mi binib bimɔk na, u ban ke m taa cha bi ponn ni ubaa wɔŋ. U ban ke m fikr bi mɔmɔk nkun ni, kookoo aataadaal. Waageehn le na. ⁴⁰ U ban ke unii umɔk bee ke m ye Ujapɔɔn, ki gaa mi ki kii na, u li kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na. Le m ga fikr u nkun ni, kookoo aataadaal. Nte Uwumbɔr aageehn le na.”

⁴¹ Le Juu yaab ŋul u pu, ke ba ŋa u bui ke u ye tijikaar ti nyan ni paacham na. ⁴² Le bi baa tɔb ke, “Uja wee aa ye Josef aajapɔɔn Yesu uu? Ti nyi ute ni una. Ba ŋa u len ke u nyan ni paacham?”

⁴³ Le Yesu bui bi, “Ni taa ŋulni tɔb chee man. ⁴⁴ Unii ubaa aan ŋmaa dan m chee see Nte Uwumbɔr u tun ni mi na daa foor ni u m chee. Unii umɔk dan m chee na le m ga fikr u nkun ni, kookoo aataadaal. ⁴⁵ Uwumbɔr aabɔnabtiib nan ŋmee ke Uwumbɔr ga mɔk bi mɔmɔk waasan.‡ Unii umɔk ŋun Nte Uwumbɔr aah len pu na, ki bae waakaal na, u ga dan m chee. ⁴⁶ Ubaa aa kee kan Nte Uwumbɔr. Min u nyan ni u chee na baanja le kan u. ⁴⁷ M tuk nimi mbamɔn la, unii umɔk gaa mi ki kii na kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na. ⁴⁸ Min le ye limɔfal aajikaar. ⁴⁹ Niyaajatiib bi nan jin mana ngbaan nteersakpiin ni na, bi kpo a. ⁵⁰ Unii umɔk ji tijikaar ti nyan ni paacham na aan kpo. ⁵¹ Min le ye tijikaar ti nyan ni paacham ki tii binib limɔfal na. Unii yaa ji tijikaar ngbaan kan, u ga li bi n-yoonn

† 6:31 : Lik Nnyam 16.4, 15; Ilahn 78.24. ‡ 6:45 : Lik Aisaya 54.13.

mu kaa kpa ndoon na. Tijikaar ti m ga tii u na, tima le ye maawon. M ga di maawon tii dulnyaa ni aanib, aan bi kan limofal.”

⁵² Waah len kina na, le Juu yaab kpak tɔb kinikpakpak, “Uja ngbaan ga ŋa kinye ki tii timi waawon, aan ti ji?”

⁵³ Le u bui bi, “M tuk nimi mbamɔn la, ni yaa kaa ji min Unibɔn Aabo aawon, kaa nyu maasin kan, naa kpa limofal li kaa kpa ndoon na. ⁵⁴ Unii umɔk ji maawon ki nyu maasin na, u kpa limofal li kaa kpa ndoon na, le m ga nan fikr u nkun ni, kookoo aataadaal. ⁵⁵ Maawon ye tijikaar bamɔnn la. Maasin ye tiwanyukaan bamɔnn la. ⁵⁶ Unii umɔk ji maawon ki nyu maasin na, u bi m ni, le m mu bi u ni. ⁵⁷ Nte Uwumbɔr u ye limofal daan ki tun ni mi na, u pu le m kpa limofal. Unii umɔk ji mi na, m pu le u mu ga li kpa limofal. ⁵⁸ Timina le ye tijikaar ti nyan ni paacham na. Unii umɔk ji ti na ga li bi, ki nan saa n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Tijikaar timina aa bi ke tijikaar ti niyaajatiib nan jin ti na; tijikaar ngbaan aa nan tii bi limofal li kaa kpa ndoon na.”

⁵⁹ Yesu nan bi mmeen aadiik ni, Kapenaum aatiŋ ni, le ki len kina.

Limofal li kaa kpa ndoon na aabɔr

⁶⁰ Binib bi dii u na aah ŋun kina na, le bi ponn ni pam bui ke, “Ti ye tibɔr ti pɔɔ na la. Ubaa aa ŋmaa pel ti.”

⁶¹ Le u bee usui ni ke bi ŋulni tibɔr ngbaan pu, le ki baa bi, “Timina le kiir nimi maasan ni ii? ⁶² Ni yaa ti kan min Unibɔn Aabo gir buen paacham maah nan bi nin chee na kan, ni ga len kinye? ⁶³ Uwumbɔr Aafuur Nyaan le tii binib limofal. Tiwon aa kpa tynoor tibaa. Tibɔr ti m len ni chee na le tii nimi Nfuur Nyaan ni limofal. ⁶⁴ Ni ponn ni bibaa mu aa gaa mi ki kii.” Yesu aah nan piin waatuln buyoonn na, u nan nyi binib bi kaa gaa u ki kii na, ki nyi udaan u ga nan di u kooch waadim pu na. ⁶⁵ Le u ki bui bi, “Nima le cha m tuk nimi ke ubaa aa ŋmaa dan m chee, see Nte Uwumbɔr cha u dan.”

⁶⁶ Nee aapuwɔb le binib bi dii u na ponn ni pam gir puwɔb kaa ki dii u. ⁶⁷ Le u baa waadidiliib kipiik ni bilee na, “Ni mu ga buen cha mi ii?”

⁶⁸ Le Simonn Piita bui u, “Ndindaan, ti ga buen ŋma chee? Sin le kpa limofal li kaa kpa ndoon na aaliin. ⁶⁹ Ti pak saah len pu na, ki bee ke aa ye Uwumbɔr Aanii u ye Chain na la.”

⁷⁰ Le u bui bi, “M nyan nimi binib kipiik ni bilee, le ni ponn ni ubaa ye kinimbɔŋ aanii.”

⁷¹ U len Judas u ye Simonn Iskariot aajapɔɔn na aabɔr la; uma Judas mu nan ye waadidiliib kipiik ni bilee na ponn ni ubaa, u ga nan di Yesu kooch waadim pu na.

7

Yesu ni unaatiib aah len tɔb chee tibɔr pu na

¹ Nee aapuwɔb le Yesu bɔ dii Galilee aatingbaan ni. Waa gee u bɔ dii Judea aatingbaan ni; ba pu? Juu yaab bi bi nima na ban ke bi ku u la. ² Ni nan gur siib, Juu yaab ji njim mu bi yin mu ke Tikakar Aajim na.* ³ Le unaatiib bui u, “Siir do, ki li cha Judea aatiŋ ni, aan binib bi dii si na mu ti kan saah tun lijnjiir aatun pu na. ⁴ Unii u ban u li kpa liyimbil na, waan bɔr waah tun pu na. Aa yaa tun lijnjiir aatun kan, cha binib mɔmɔk kan saah tun pu na.” ⁵ Unaatiib mu aa nan gaa u ki kii.

⁶ Le u bui bi, “Maayoonn aa kee fuu. Nimi aayoonn bi n-yoonn mɔmɔk la. ⁷ Dulnyaa aanib aa ŋmaa li nan nimi. Bi nan mi la; ba pu? m tuk bi ke baatuln aa ŋan. ⁸ Ni li cha ti ji njim ngbaan. Maan kee buen; maayoonn aa kee fuu.” ⁹ U nan len bi chee kina, ki gaar Galilee aatiŋ ni.

Yesu aah jin njim ngbaan pu na

¹⁰ Unaatiib aah buen bi ti ji njim ngbaan na, le u mu paan. Waa dii nsan binib aanimbil ni, ubaa aa nyi ubɔr. ¹¹ Le Juu yaab aaninkpiib ban u binib bi ji njim na ponn ni, ki baa ke u bi la.

* 7:2 : Lik Liifai Yaab 23.34; Ikaal 16.13.

¹² Le kinipaak na looni len waabør tøb chee. Bibaa len ke u ye unibamønn la. Biken len ke waa ye, u ñmanni binib la. ¹³ Ubaa mu aa len waabør lipaal; bi san Juu yaab aaninkpiib ijawaan la.

¹⁴ Njim ngbaan aakpaakool aakaasisik ni le Yesu koo Uwumbør Aadichal ni, le ki tuk binib Uwumbør aabør. ¹⁵ Le ni gar Juu yaab aaninkpiib, ke uja ngbaan aa bae mbaem; u ña kinye ki nyi kigban?

¹⁶ Le u bui bi, “Maah mæk binib na, naa ye min mbaa aamøkm, ni ye Uwumbør u tun ni mi na aamøkm la. ¹⁷ Unii ubaa yaa ban ke u ña Uwumbør aageehn kan, u ga bee ke maah mæk binib pu na, ni ye Uwumbør aamøkm la, naa ye min mbaa aamøkm. ¹⁸ Unii u len ubaa pu na, u ban ke binib nyuñ u la. Unii u ban ke binib nyuñ unii u tun ni u na, uma le ye mbamondaan, kaa ñmanni binib. ¹⁹ Moses nan tii nimi nkaal. Ni ponn ni ubaa aa dii nkaal ngbaan. Ba ña ni ban ni ku mi?”

²⁰ Le kinipaak ngbaan bui u, “Aa kpa kinimbør la. ñma ban u ku si?”

²¹ Le u bui bi, “Maah tun lijnjiir aatuln libaa likpaakool daal na, le ni gar ni mømøk. ²² Moses nan tii nimi nkaal ke ni li geei ñichakpan. Tø, naa ye Moses le puen tii nimi nkaal ngbaan, niyaajatiib le nan puen tii nimi. Likpaakool daal, ubo u ñeer ni gii uchakpaln na kan, ni geei la. ²³ Ni geei ubo aachakpaln likpaakool daal ke ni taa bii Moses aakaal. Le maah cha ubun aawon mømøk pøk likpaakool daal na, ni gee lijuul m pu uu? ²⁴ Ni taa bii unii, kaa nyi tibør ti bi usui ni na. Puen bee tiwan ni bi usui ni na, aan ki nin len waabør mbamøm.”

Baah len Yesu aabør tøb chee pu na

²⁵ Yesu aah len kina na, le Jerusalem yaab bibaa baa ke, “Uja wee le bi ban bi ku u na aa? ²⁶ Lik waah len binib aanimbil ni pu na, le ubaa aa len tibaa. Ni ye ke timi aaninkpiib sil nyi ke u ye Kristo u ga gaa timi lii na aa? ²⁷ Kristo na yaa fuu ni kan, ubaa aan bee waah nyan nin chee na. Uja wee ma kan, ti mømøk nyi waah nyan nin chee na.”

²⁸ Yesu nan bi Uwumbør Aadichal ni, ki bi tuk binib waaliin, le ki len mpøøn pu, “Ni sil nyi mi ii? Ni nyi maah nyan nin chee na aa? Maa dan mbaa pu. U tun ni mi na ye mbamondaan la. Le naa nyi u. ²⁹ Min le nyi u; uma le tun ni mi. M nyan ni u chee la.”

³⁰ Waah len kina na, le bi ban bi chuu u. Ubaa mu aa ña u nibaa; ba pu? waayoonn aa nan kee fuu. ³¹ Kinipaak ngbaan ponn ni binib pam le gaa u ki kii, le ki bui ke, “Kristo yaa fuu ni kan, waan tun lijnjiir aatun ki jer uja ngbaan aah tun pu na.”

Baah ban ke bi chuu Yesu pu na

³² Farisii yaab nan ñun kinipaak ngbaan looni len Yesu aabør kina. Le bi ni Uwumbør aatotoorninkpiib tun baatutum ke bi ti chuu ni u. ³³ U nan bui kinipaak ngbaan, “M ga li bi ni chee ni yunn siib, le ki nin gir buen u tun ni mi na chee. ³⁴ Ni ga nan ban mi, kaan kan mi. Maah ga ti li bi nin chee na, naan ñmaa buen nima chee.”

³⁵ Juu yaab nan baa tøb ke, “Uja ngbaan ga buen la chee, aan taan kan u? U ga buen Juu yaab aah yaa nin chee Griik yaab aatingbaan ni na, ki ti tuk Griik yaab Uwumbør aabør aa? ³⁶ U len ke ti ga ban u, kaan kan u, kaan ñmaa buen waah ga li bi nin chee na. Waah len pu na aatataa ye kinye?”

Limøfal aanyun aabør

³⁷ Bundaln njim ga doo na, liyaadaal le nan ye njim sakpem. Liyaadaal ngbaan le Yesu sil ki len mpøøn pu, “Nnyunyuu yaa chuu u na kan, udaan dan m chee ki nan nyu. ³⁸ Uwumbør Aagban len ke, ‘Unii umøk gaa mi ki kii na, limøfal aanyun ga puu nyan ni usui ni.’” ³⁹ Waah len pu na aatataa le ye ke binib bi gaa u ki kii na, bi ga gaa Uwumbør Aafuur Nyaan. N-yoonn ngbaan Uwumbør aa nan kee tii binib Waafuur Nyaan; ba pu? waa nan kee yoor Yesu paacham.

Kinipaak ngbaan aah len Yesu aabør tøb chee pu na

⁴⁰ Kinipaak ngbaan aah ñun Yesu aah len pu na, le bibaa bui ke, “Uja ngbaan sil ye Uwumbør Aabønabr na la.”

⁴¹ Bibaa mu bui ke u ye Kristo u ga gaa binib lii na la.

Biken mu bui ke, “Waa ye, ke Kristo aan nyan ni Galilee aatiŋ ni. ⁴² Uwumbɔr Aagbaŋ len ke u ga li ye tiyaaja David aayaabil, ki ga nyan ni Betlehem aatiŋ ni, kitinŋ ki ye David do na.” ⁴³ Kinipaak ngbaan mɔk aamɔi nan bi ibaabaa la le Yesu aabɔr pu. ⁴⁴ Bibaa mu nan ban bi chuu u mpɔɔn. Ubaa mu aa ŋa u nibaa.

Juu yaab aaninkpiib aah kaa gaa Yesu ki kii pu na

⁴⁵ Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni Farisii yaab aah tun bitutum ke bi ti chuu ni Yesu na, le bitutum ngbaan gir ni bi chee. Le bi baa bi, “Ba ŋa naa chuu ni u?”

⁴⁶ Le bi bui bi, “Unii ubaa aa kee len ke waah len pu na.”

⁴⁷ Le Farisii yaab na baa bi, “U ŋmann ni mu la aa? ⁴⁸ Timi Farisii yaab ni nimi aaninkpiib ponn ni ubaa gaa u ki kii ii? ⁴⁹ Kinipaak bi kaa nyi Uwumbɔr aakaal na ma kan, tibɔbir bi bi pu la.”

⁵⁰ Nikodemus u nan buen Yesu chee kinyeek na, u mu nan ye Farisii yaab ponn ni ubaa, le ki baa bi, ⁵¹ “Timi aakaal aah dii pu na, ti ga ŋmaa bii unii kaa puen jin u tibɔr ki bee waah tun pu na aa?”

⁵² Le Farisii yaab na baa u, “Aa mu nyan ni Galilee aatiŋ ni la aa? Aa yaa karn Uwumbɔr Aagbaŋ ni kan, aa ga bee ke Uwumbɔr aabɔnabr ubaa aa nyan ni nima.”

[⁵³ Le bi mɔmɔk kun.

8

Upii u ŋa kidagook na

¹ Yesu nan buen lijool libaa paab, bi yin li ke Olif aasui aajool. ² Le ki woln kitaak kichakpinaanyeeke ni, le u gir buen Uwumbɔr Aadichal ni. Le kinipaak kuun u chee, le u kal ki tuk bi Uwumbɔr aabɔr. ³ Le Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb ni Farisii yaab joo ni upii u bi pii u, u bi ŋani kidagook na, le ki di u siin kinipaak ngbaan aanimbiin ni, ⁴ ki bui Yesu, “Umɔmɔkr, upii wee bi ŋani kidagook, le bi pii u. ⁵ Moses aakaal len ke unii yaa ŋa kina kan, bi yur u ŋitakpal ki ku u, tɔ, aa len waabɔr kinye?” ⁶ Baah baa Yesu kina na, bi nan bi tɔŋni u ke bi kan waataani aan ki galn u. Le u boon ki joo uŋanbil ŋmee kitinŋ.

⁷ Bi nan beenin baa u, le u jaar ki bui bi, “Ni ponn ni u kaa kpa taani na kan, u puen mee upii wee litakpal,” ⁸ ki ki boon ki joo uŋanbil ki ŋmee kitinŋ. ⁹ Baah ŋun u len kina na, le bi mɔmɔk bolni ubaabaa; [ba pu? baalandak galn bi]. U ye uninkpel na puen boln siir, le bi mɔmɔk bolni ubaabaa, ki ti cha upii ngbaan si Yesu aanimbiin ni. ¹⁰ Le Yesu jaar ki baa u, “Upii, bi bi la chee? Ubaa aa galn si ii?”

¹¹ Le u bui u, “Ndindaan, ubaa aa galn mi.”

Le Yesu bui u, “M mu aan galn si. Li cha, ki taa ki tun titunwanbir.”]

Yesu le ye dulnyaa ni aawiihn

¹² Yesu nan ki len kinipaak ngbaan chee ki bui bi, “Min le ye dulnyaa ni aawiihn ki wolni binib aanimbiil. Unii umɔk dii mi na aan li bi mbɔmbɔɔn ni. U ga li kpa limɔfal, ki ga li bi nwiin ni.”

¹³ Waah len kina na, le Farisii yaab bui u, “Aa ji seeraa ki tii aabaa la. Saaseeraa aa ye mbamɔn.”

¹⁴ Le u bui bi, “M yaa ji seeraa ki tii mbaa kan, maaseeraa ye mbamɔn; ba pu? m nyi maah nyan ni nin chee na, ki nyi maah cha nin chee na mu. Nimi le aa nyi maah nyan ni nin chee na, kaa nyi maah cha nin chee na mu. ¹⁵ Ni len maabɔr binibɔm aah len tibɔr pu na la. Maa len unii ubaa aabɔr. ¹⁶ M yaa len binib aabɔr kan, m len mbamɔn la; ba pu? naa ye min baanja le len baabɔr, m ni Uwumbɔr u tun ni mi na le len. ¹⁷ Nimi aakaal ponn ni, ni ŋmee ke binib bilee yaa ji seeraa ki len tibɔbaan kan, baaseeraa ye mbamɔn la. ¹⁸ M ji seeraa ki tii mbaa la. Nte u tun ni mi na mu ji seeraa ki tii mi.”

¹⁹ Le bi baa u, “Aate bi la?”

Le u bui bi, “Naa nyi mi, kaa nyi Nte mu. Ni yaa ba nyi mi kan, ni ba ga li nyi Nte mu.”

²⁰ Waah len kina na, u nan bi Uwumbør Aadichal ni, baah tii Uwumbør ñimombil nin chee na. Le ubaa aa chuu u; ba pu? waayoonn aa kee fuu.

Yesu aah sur Juu yaab pu na

²¹ Le u ki tuk bi, “M ga buen nibaa chee. Ni ga ban mi, kaan kan mi, ki ga nan kpo; le Uwumbør aan di cha pinn nimi. Maah cha nin chee na, naan ñmaa buen nima chee.”

²² Le Juu yaab baa tɔb, “U ga ku ubaa la aa? U len ke waah cha nin chee na, taan ñmaa buen nima chee.”

²³ Le u bui bi, “Ni nyan ni taab, le m ma nyan ni paacham. Ni ye kitiñ pu yaab la. Maa ye kitiñ pu yoo. ²⁴ Nima le cha m tuk nimi ke ni ga kpo, le Uwumbør aan di cha pinn nimi; ba pu? ni yaa kaa gaa mi ki kii ke m ye maah tuk nimi pu na kan, ni ga kpo, le Uwumbør aan di cha pinn nimi.”

²⁵ Le bi baa u, “Aa ye ñma?”

Le u bui bi, “Maah tuk nimi n-yoonn mɔmɔk pu na, m ye kina la. ²⁶ M ga ñmaa len tibør sakpenn ti ga bii nimi na. U tun ni mi na ye ubamɔndaan la. Le m ñun waah len pu na, ki tuk dulnyaa ni aanib.”

²⁷ Yesu aah len kina na, baa bee ke u len Ute Uwumbør aabør la. ²⁸ Nima pu le u bui bi, “Ni yaa nan yoor min Unibøn Aabo kitiñ paacham kan, ni ga bee ke m ye maah ye u na. Ni ga bee ke maa tun nibaa mbaa pu. M len Nte Uwumbør aah tuk mi pu na la. ²⁹ U tun ni mi na bi m chee la. Waa cha m bi mbaa; ba pu? n-yoonn mɔmɔk m tun lituln li piir usui na la.”

³⁰ Yesu aah len kina na, le binib pam gaa u ki kii.

Titunwanbir aah chuu binib tinaagbiir pu na

³¹ Le u tuk Juu yaab bi gaa u ki kii na, “Ni yaa beenin joo maamɔbon kan, ni sil ye maadidiliib la. ³² Le ni ga li beer tibɔbamɔnn. Tibɔbamɔnn tee le ga nya nimi tinaagbiir ni.”

³³ Le bi bui u, “Ti ye Abraham aayaabitiib la. Ubaa aa kee chuu timi tinaagbiir. Ba ña aa bui ke ti ga nya tinaagbiir ni?”

³⁴ Le u bui bi, “M tuk nimi mbamɔn la, unii umɔk tun titunwanbir na kan, u ye titunwanbir aanaagbiija la. ³⁵ Unaagbiija aan li bi udindaan do n-yoonn mɔmɔk. Udindaan aajapɔɔn ma ga li bi n-yoonn mɔmɔk. ³⁶ Nima pu na, min Uwumbør Aajapɔɔn yaa nyan nimi tinaagbiir ni kan, ni ga sil nya tinaagbiir ni. ³⁷ M nyi ke ni ye Abraham aayaabitiib, le ki tee ban ni ku mi. Ni yii maaliin la. Nima le cha ni ban ni ku mi. ³⁸ M tuk nimi maah kan Nte Uwumbør chee pu na la. Ni mu ñani naah ñun nite chee pu na la.”

³⁹ Le bi bui u, “Tite le ye Abraham.”

Le u bui bi, “Ni yaa ba ye Abraham aabibamɔm kan, ni ba ga tun waah nan tun pu na. ⁴⁰ M ñun tibɔbamɔnn Uwumbør chee, le ki tuk nimi. Le ni ban ni ku mi. Abraham aa nan ñani kina. ⁴¹ Ni ñani ke nite aah ñani pu na la.”

Le bi bui u, “Taa ye mbɔnbim. Tite ye ubaa la. Uma le ye Uwumbør.”

⁴² Le u bui bi, “Nite yaa ba sil ye Uwumbør kan, ni ba ga li gee mi; ba pu? m nyan ni u chee le ki dan do. Maa dan mbaa pu. Uma le tun ni mi. ⁴³ Ba ña naa bee maah len pu na aatataa? Ni ye ke naa gee ke ni ñun maaliin la. ⁴⁴ Kinimbɔɔ aabim le ye nimi, kima le ye nite. Le ni ban ni li ñani kaah gee pu na. Dulnyaa aah nan piin buyoonn ki nan saa dandana na, ki ye unikur la. Kaa len ibamɔn. Mbamɔn aa bi ki ni. Ki yaa len inyamɔn kan, ki len tibør ti bi ki ni na la. Ki ye unyamɔndaan la. Kima le naan inyamɔn. ⁴⁵ M ma len ibamɔn la. Nima le cha naa pak maaliin. ⁴⁶ Ni ponn ni, ñma ga ñmaa mɔk maatunwanbir? M len ibamɔn la. Ba ña naa pak maah len pu na? ⁴⁷ Unii umɔk ye Uwumbør yoo na kan, uma le ñun waaliin. Nimi le aa ñun waaliin. Ba pu? Naa ye waanib. Nima le cha naa ñun waaliin.”

Unii umɔk kii Yesu aabør na aan kpo

⁴⁸ Le bi bui u, “Taah len ke aa ye Samaria aatiñ aanii ki kpa kinimbɔɔ na, ti len mbamɔn la.”

⁴⁹ Le u bui bi, “Maa kpa kinimbɔŋ. M nyuŋ Nte Uwumbɔŋ la. Le ni sii mi. ⁵⁰ Min le aa nyuŋni mbaa; Uwumbɔŋ le nyuŋni mi. Uma le ga ji binib tibɔŋ. ⁵¹ M tuk nimi mbamɔn la, unii yaa joo maaliin kan, waan kpo.”

⁵² Le bi bui u, “Dandana wee ti bee ke aa kpa kinimbɔŋ la. Tiyaaja Abraham nan kpo. Uwumbɔŋ aabɔnabtiib mu nan kpo, le aa len ke unii yaa joo saaliin kan, waan kpo. ⁵³ Aa jer tiyaaja Abraham la aa? U nan kpo. Uwumbɔŋ aabɔnabtiib mu nan kpo. Aa len ke aa ye ŋma?”

⁵⁴ Le u bui bi, “M yaa nyuŋni mbaa kan, ni ye fam la; Nte le nyuŋni mi. Uma le ni len ke u ye nimi Aawumbɔŋ. ⁵⁵ Le naa nyi u. Min le nyi u. M yaa len ke maa nyi u kan, m ga li ye unyamɔndaan la, ke naah ye binyamɔndam pu na. M sil nyi u, ki joo waaliin. ⁵⁶ Niyaaaja Abraham nan mɔɔni; ba pu? u ga nan kan buyoonn m ga dan na. Waah sil kan n-yoonn mue na, nima le u nan kpa mpopiin.”

⁵⁷ Le bi baa u, “Saa ye ŋbin piŋmu aanii, ki bui ke aa nyi Abraham aa?”

⁵⁸ Le u bui bi, “M tuk nimi mbamɔn la, baah kaa nan kee ma Abraham buyoonn na, m nan bi.”

⁵⁹ Le bi yoor ŋitakpal bi ti mae u. Le u miln ki nyan Uwumbɔŋ Aadichal ni.

9

Yesu aah likr ujoon aanimbil pu na

¹ Waah chuun cha na, le u kan ujoon ubaa. Baah ma u na, u nan ye ujoon la. ² Le Yesu aadidiliib baa u, “Umɔmɔkr, uja ngbaan le tun titunwanbir, aan ute ni una le tun, aan bi ma u ujoon.”

³ Le Yesu bui bi, “Naa ye uja ngbaan aatunwanbir pu, ki mu aa ye ute, bee una aatunwanbir pu. U ye ujoon aan binib kan Uwumbɔŋ aah ga tun lijnjiir aatuln pu ki tii u na. ⁴ Ni ŋan ke ti tun Uwumbɔŋ u tun ni mi na aatuln nwiihn aah laa bi pu na; mbɔmbɔɔn choo, le ubaa aan ki ŋmaa tun. ⁵ Maah laa bi dulnyaa ni na, m ye dulnyaa ni aawiihn ki wolni binib aanimbil la.”

⁶ Waah len kina ki ti doo na, le u tii timɔɔtan lii kitiŋ, ki di uŋaal lee, le ni ŋa titan, le ki di pɔl ujoon ngbaan aanimbil, ⁷ ki bui u, “Li cha ki ti finn aanimbil nnyunbun mu bi yin mu ke Siloam na ni.” Siloam aatataa le ye ke “Bi tun u.” Le ujoon ngbaan buen ti finn unimbil, le unimbil likr, le u gir ni.

⁸ Le udoyaab, ni binib bi nyi ke u ye uwanmeer na baa tɔb, “Naa ye uja wee le nan ka ki mee na aa?”

⁹ Bibaa bui ke u ye. Biken mu bui ke bi naahn la, waa ye.

Le uma ubaa bui ke u ye.

¹⁰ Le bi baa u, “Aa ŋa kinye aan ki likr?”

¹¹ Le u bui bi, “Uja u bi yin u ke Yesu na, uma le nan di titan pɔl nnimbil, le ki bui mi ke m li cha Siloam aanyunbun ni ki ti finn nnimbil. Le m buen ti finn, le nnimbil likr.”

¹² Le bi baa u, “U bi la chee?”

Le u bui bi, “Maa nyi.”

Farisii yaab baa u waah ŋa pu aan ki likr na

¹³ Le bi di u buen Farisii yaab chee. ¹⁴ Bundaln Yesu ŋa titan ki likr unimbil na nan ye juu yaab aakpaakool daal la. ¹⁵ Le Farisii yaab baa uja u nan ye ujoon na, “Aa ŋa kinye aan ki ti likr?” Le u bui bi, “U di titan le pɔl nnimbil, le m finn, le nnimbil likr.”

¹⁶ Le Farisii yaab bibaa bui ke, “Uja ngbaan aa joo likpaakool daal aakaal, nima le mɔk ke waa nyan ni Uwumbɔŋ chee.”

Le biken mu bui ke, “Unii yaa ye utunwanbirdaan kan, u ga ŋa kinye ki tun lijnjiir aatuln ke waah tun pu na?” Le bi mɔmɔk aamɔi nan bi ibaaba.

¹⁷ Le bi ki baa uja u nan ye ujoon na, “Waah likr aanimbil na, aa len waabɔŋ kinye?”

Le u bui bi, “U ye Uwumbɔŋ aabɔnabr la.”

¹⁸ Le baa pak ke u nan ye ujoon le ki likr. Le bi yin ni ute ni una, ¹⁹ ki nan baa bi, “Nijapɔɔn le na aa? Naah ma u na, u ye ujoon la aa? tɔ, u ŋa kinye ki likr dandana wee?”

²⁰ Le ute ni una bui bi, “Ti nyi ke tijapoon ye. Taah nan ma u na, u ye ujoon la. ²¹ Ti mu aa nyi waah ŋa pu ki likr dandana wee na, ki mu aa nyi udaan u likr unimbiil na. U mu aa ki ye ubo. Baa u man. U ga tuk nimi waabɔr.” ²² Budabu cha bi len kina na le ye ke bi san Juu yaab aaninkpiib ijawaan; ba pu? Juu yaab aaninkpiib nan puun len ke unii yaa bui ke Yesu le ye Kristo u ga gaa binib lii na kan, bi ga nyan udaan mmeen aadiik ni. ²³ Nima le ute ni una bui ke, “Waa ki ye ubo. Baa u man.”

²⁴ Le Farisii yaab ki yin uja u nan ye ujoon na, le ki nan bui u, “Nyurj Uwumbɔr. Ti nyi ke uja ngbaan le ye titunwanbirdaan.”

²⁵ Le u bui bi, “Maan ŋmaa bee ke u ye titunwanbirdaan, bee waa ye. Maah nyi ni na le ye ke m nan ye ujoon la. Dandana wee nnimbiil likr a.”

²⁶ Le bi baa u, “U ŋa kinye aan ki likr aanimbiil?”

²⁷ Le u bui bi, “Dandana wee le m tuk nimi. Le naa gee ke ni ŋun. Ba pu ni ban ke m ki gir tuk nimi? Ni mu ban ke ni ŋa waadidiliib la aa?”

²⁸ Waah len kina na, le bi sii u, ki bui u, “Aa ye waadidiir la. Tima kan, ti ye Moses aadidiliib la. ²⁹ Ti nyi ke Uwumbɔr nan len Moses chee tibɔr. Uja ngbaan ma kan, taa nyi waah nyan nin chee na.”

³⁰ Le u bui bi, “U likr nnimbiil la. Le naa nyi waah nyan nin chee na. Ni gar mi pam. ³¹ Ti nyi ke Uwumbɔr aan ŋun titunwanbirdam aameen. Unii yaa dii Uwumbɔr ki ŋa Uwumbɔr aageehn kan, uma le Uwumbɔr ga ŋun waameen. ³² Dulnyaa aah piin ki nan saa din na, baa kee ŋun ke unii likr unii u bi ma u ijoon ni na aanimbiil. ³³ Uja ngbaan yaa kaa nyan ni Uwumbɔr chee kan, waa ba ga ŋmaa ŋa nibaa.”

³⁴ Le bi bui u, “Bi ma si aa ye titunwanbirdaan la. Aa ye ŋma ki mɔk timi?” le ki jenn nyan u mmeen aadiik ni.

Yesu aah wolni binib aanimbiil pu na

³⁵ Yesu nan ŋun ke bi nyan u. Le u ti kan u, le ki baa u, “Aa gaa Uwumbɔr Aajapoon ki kii ii?”

³⁶ Le u baa u, “Ndindaan, ŋma ye Uwumbɔr Aajapoon? Tuk mi aan m gaa u ki kii.”

³⁷ Le Yesu bui u, “Aa waa u. Uma le len aa chee tibɔr na.”

³⁸ Le u bui u, “Ndindaan, m gaa si ki kii,” le ki gbaan unimbiin ni, ki pak u.

³⁹ Le Yesu bui ke, “M dan dulnyaa wee ni, m nan ji binib tibɔr, ki woln binib bi aanimbiil aa woln na aanimbiil, ki job binib bi aanimbiil woln na aanimbiil.”

⁴⁰ Le Farisii yaab bi bi u chee na ŋun waah len pu na, le ki baa u, “Ti mu aanimbiil aa woln aa?”

⁴¹ Le u bui bi, “Ninimbiil yaa kaa ba woln kan, naa ba ga li kpa ngalm. Le ni len ke ninimbiil woln, nima pu le ni kpa ngalm.”

10

Ipiih aabɔkpuŋ aayataŋakl

¹ “M tuk nimi mbamɔn la, unii u loon ki koo ipiih aabɔkpuŋ ni, kaa dii mbisamɔb na, u ye unaayuk la, ki ga peel ipiih mpɔɔn. ² Unii u dii mbisamɔb koo ni na, uma le ye upihdaan. ³ Unii u kii mbisamɔb na ga piir tii u. Le ipiih ŋun waaneel. U yin uma ubaa aapiih aayimbiil, le i nyan ni. ⁴ U yaa nyan waapiih mɔmɔk kan, le u loln nsan, le i paa u pu; ba pu? i nyi waaneel. ⁵ Yaan dii uniyayan. I ga san u chee; ba pu? yaa nyi waaneel.”

⁶ Yesu ŋak bi liyataŋakl ngbaan, le baa bee laatataa.

Yesu aah ye upihdaanyaana pu na

⁷ Baah kaa bee liyataŋakl ngbaan aatataa na, le u ki bui bi, “M tuk nimi mbamɔn la, min le ye ipiih aabɔkpuŋ aabisamɔb. ⁸ Binib bimɔk puen mi ki dan na, bi nan ye binaayukb la, ki nan ban bi peel ipiih mpɔɔn. Ipiih aa nan pel baaneel. ⁹ Min le ye Uwumbɔr aanaan ni aabisamɔb. Unii yaa dii mi ki koo ni kan, u ga ŋmar, ki ga koo ki nya ki gir koo, ki ga kan

timosoon la.* ¹⁰ Unaayuk yaa dan kan, u ban ke u su ipiih, ki ku i, ki bii i la. M dan m nan tii binib limɔfal li kaa kpa ndoon na la.

¹¹ “Min le ye upihdaanyaana. Upihdaanyaana ga ηmaa kpo waapiih pu. ¹² Unii u kpa ipiih ηimombil pu, kaa ye upihdaana, u yaa kan lisapol choo kan, u ga san cha i. Lisapol ga chur i, ki cha i yaa. ¹³ U kpa ipiih ηimombil pu la. Utafal aa bi i ni. Nima le cha u san cha i. ¹⁴ Min le ye upihdaanyaana, ki nyi maapiih. Le maapiih mu nyi mi, ¹⁵ ke Nte Uwumbɔr aah nyi mi pu na, kina le m mu nyi u. Le m ga kpo maapiih pu; ba pu? m ye upihdaanyaana na la. ¹⁶ M kpa ipiih iken i kaa ye kibɔkpuη kee ponn ni aapiih na. M ga li joo ni i mu. Le i ga ηun maaneel. I mɔmɔk ga ηa ipihbaan la, ki ga li kpa upihdaan ubaa la.

¹⁷ “M ga di maamɔfal bil maanib pu, ki ga fikr nkun ni. Nima le cha Nte Uwumbɔr gee mi. ¹⁸ Ubaa aan nyan maamɔfal m chee. M ga di li bil maageehn pu la. M kpa mpɔɔn ke m di li bil, ki kpa mpɔɔn ke m ki yoor li. Nte Uwumbɔr le tuk mi ke m ηa kina.”

¹⁹ Yesu aah len kina ki ti doo na, le Juu yaab aamɔi bi ibaabaa. ²⁰ Bi ponn ni pam nan bui ke, “Tiyayaar le joo u. U waar la. Ba ηa ni pel waah len pu na?”

²¹ Le biken mu len ke waah len pu na, naa ye unii u tiyayaar joo u na aaliin, ke unii u tiyayaar joo u na aan ηmaa likr bijoom aanimbil.

Juu yaab aah yii Yesu pu na

²² N-yoonn ngbaan le Juu yaab ji njim Jerusalem ponn ni, ki teer baah nan toor Uwumbɔr Aadichal buyoonn na. Ni nan ye kakab aayoonn la. ²³ Le Yesu nan bi chuun Solomon aakaakpaak ki bi Uwumbɔr Aadichal ni na ni. ²⁴ Le Juu yaab kuun ki si gob u, le ki baa u, “Aa ga cha ti li joo beeni ni yunn aa? Aa yaa ye Kristo u ga gaa timi lii na kan, tuk timi mbamɔn.”

²⁵ Le u bui bi, “M nan tuk nimi, le naa pak maah len pu na. M tun lituln Nte Uwumbɔr aayimbil pu. Lituln ngbaan le mɔk maah ye udaan u na. ²⁶ Nimi, naa ye maanib. Nima le cha naa pak maah len pu na. ²⁷ Maanib ηun maaneel, le m nyi bi, le bi dii mi. ²⁸ M tii maanib limɔfal li kaa kpa ndoon na. Baan kpo, ubaa mu aan ηmaa nyan bi ηhaal ni. ²⁹ Nte Uwumbɔr u di bi tii mi na aapɔɔn jer mpɔɔn mɔmɔk. Ubaa aan ηmaa nyan bi uma Uwumbɔr aajaal ni. ³⁰ M ni Nte Uwumbɔr ye unibaan la.”

³¹ Waah len kina na, le Juu yaab ki yoor ηitakpal bi ti mae u. ³² Le u bui bi, “M tun litunyaana pam Nte Uwumbɔr aapɔɔn pu ninimbil ni. Lilatuln pu ni ban ni mae mi ηitakpal?”

³³ Le Juu yaab bui u, “Naa ye litunyaana pu le cha ti ban ti mae si ηitakpal. Aa sii Uwumbɔr la. Aa po ye unibɔn, le ki len ke aa ye Uwumbɔr la.”

³⁴ Le u bui bi, “Ni ηmee nimi aakaal ponn ni ke Uwumbɔr len ke, ‘Ni ye maabim la.’ Ubaa aan ηmaa ηa Uwumbɔr aaliin yɔli. ³⁵ Waah di waaliin ηa binib bi aajaal ni na, u bui ke bi ye waabim. ³⁶ M ma kan, Uwumbɔr nyan mi ki tun ni mi dulnyaa wee ni, le maah len ke m ye Ujapɔɔn na, ni bui ke m sii u uu? ³⁷ M yaa kaa tun Nte Uwumbɔr aatuln kan, ni taa pak maah len pu na. ³⁸ Ni yaa kaa pak maah len pu na kan, ni gaa mi ki kii Uwumbɔr aatuln li m tun na pu, aan ki bee mbamɔm ke Nte Uwumbɔr bi m ni, m mu bi u ni.”

³⁹ Waah len kina na, le bi ki ban bi chuu u mpɔɔn, le u miln bi chee.

⁴⁰ Le u ki puur Jɔɔdann aamɔɔdapuul, le ki ti fuu nin chee Jɔnn nan muin binib nnyun ni njan na, ki nan bi nima. ⁴¹ Le kinipaak dan u chee, ki nan bui ke, “Jɔnn aa nan tun lijnjiir aatuln; tɔ, u mu aah len uja wee aabɔr ti na mɔmɔk gbii.” ⁴² Le binib gaa u ki kii nima chee, ki wiir.

11

Lasarus aah nan kpo pu na

¹ Tɔ, uja ubaa nan bi, le ki bun, bi nan yin u ke Lasarus. U ni uninkpatiib Mari ni Mata nan bi kitiη kibaa ni, bi yin ki ke Betani. ² Mari ngbaan le ye upii u nan di tulalee kpir

* 10:9 : Naataa le ye ke binib bi dii Yesu na kan lifuur ni limɔfal aajikaar.

Tidindaan aataa pu, ki di waayikpir per na. Uma le aaninja Lasarus nan bun. ³ Waah bun na, le uninkpatiib tun unii u ti tuk Yesu, “Tidindaan, unii u aa gee u na bun.”

⁴ Yesu aah ɲun kina na, le u bui ke, “Iween ngbaan aadoon aan li ye nkun. Yaadoon le ga cha binib nyuɲ Uwumbɔr aan ki nyuɲ min Ujapɔɔn mu.”

⁵ Tɔ, Yesu nan gee Mata, ni unaal, ni Lasarus. ⁶ Waah ɲun ke u bun na, le u gaar waah bi nin chee na iwiin ilee. ⁷ Iwiin ilee ngbaan aah jer na, le u bui waadidiliib, “Cha ti ki gir buen Judea aatiɲ ni man.”

⁸ Le waadidiliib baa u, “Umɔmɔkr, naa ye dandana le Juu yaab ban bi mae si ɲitakpal nima aa? Le aa ki ban aa gir buen nima aa?”

⁹ Le u baa bi, “Nwiin mubaa aa ye tikur kipiik ni tilee ee? Unii yaa chuun nwiin pu kan, waan gbeer ki lir; ba pu? dulnyaa ni aawiihn le cha u waa. ¹⁰ Unii mu yaa chuun kinyeek kan, u ga gbeer ki lir; ba pu? nwiin aa ki bi u chee.” ¹¹ Yesu aah len kina ki ti doo na, le u ki len ke, “Tijɔ Lasarus dɔ geen. M cha m ti finn u la.”

¹² Le waadidiliib bui u, “Tidindaan, u yaa geen le kan, u ga pɔɔk.”

¹³ Yesu mu aah len pu na le ye ke u kpo a. Waadidiliib ma nyi ke waah len pu na le ye ke u dɔ geen ngeenbamɔm la. ¹⁴ Nima le Yesu nin tuk bi chob chob, “Lasarus kpo a. ¹⁵ Ni ɲa mi mpopiin maah kaa nan bi u chee aan u kpo na; ba pu? nima le ga cha ni moo gaa mi ki kii. Cha ti li cha u chee man.”

¹⁶ Le waadidiliib ponn ni ubaa, u bi yin u ke Tomas ki ki yin u ke Kijaan* na le bui biken, “Cha ti mu dii u man, bi yaa ti ku u kan, ti mu kpo u chee.”

U fikr binib nkun ni na le ye Yesu

¹⁷ Le bi buen. Yesu aah ti fuu Betani aatiɲ ni na, le bi bui u, “Taah sub Lasarus na, iwiin inaa le na.” ¹⁸ Jerusalem ni Betani aa daa tɔb, naa pii mal bilee. ¹⁹ Juu yaab pam le nan nyan nima, ki dan Mata ni Mari chee, bi nan sɔɲ bisui, bininja aah kpo pu na.

²⁰ Le Mata ɲun ke Yesu choo, le u tooh u nsan ni. Mari ma beenin ka kidiik ni. ²¹ Le Mata ti bui Yesu, “Ndindaan, aa yaa ba bi do kan, nninja aa ba ga kpo. ²² Dandana wee mu, m nyi ke aa yaa mee Uwumbɔr tiwan nimɔk pu na kan, u ga tii si.”

²³ Le Yesu bui u, “Aaninja ga fikr nkun ni.”

²⁴ Le Mata bui u, “M nyi ke u ga nan fikr nkun ni, kookoo aataadaal, bundaln binib mɔmɔk ga fikr nkun ni na.”

²⁵ Le Yesu bui u, “U fikr binib nkun ni, ki tii bi limɔfal na le ye min. Unii umɔk gaa mi ki kii na, u yaa kpo kan, u ga li kpa limɔfal. ²⁶ Unii umɔk bi ki gaa mi ki kii na, waan kpo. Aa pak maah len pu na aa?”

²⁷ Le u kii ke, “Een, Ndindaan, m pak ke aa ye Uwumbɔr Aajapɔɔn. Aa ye Kristo† u bi nan len ke u ga dan dulnyaa ni na.”

Yesu aah wii pu na

²⁸ Mata aah len kina na, le u buen ti loon yin unaal Mari, le ki bui u, “Umɔmɔkr fuu ni, ki yin si.”

²⁹ Mari aah ɲun kina na, le u kpaan fii mala, ki buen u chee; ³⁰ Yesu aa nan kee fuu ni kitin ni, u nan laa bi nsan ni, Mata aah tooh u nin chee na. ³¹ Juu yaab bi nan bi lidichal ni Mari chee ke bi sɔɲ usui na aah kan ke u kpaan fii nyan lipaal na, le bi mu fii paan u pu. Bi nan nyi ke u cha likaakul chee le u ti wii.

³² Le u ti fuu Yesu aah bi nin chee na. Waah kan u na, le u gbaan unimbiin ni, ki bui u, “Ndindaan, aa yaa ba bi do kan, nninja aa ba ga kpo.”

³³ Le Yesu kan ke u bi wii. Juu yaab bi mu dii u na, mu bi wii. Le usui bii. Le u fuur kaa lii u ponn ni, ³⁴ le ki baa bi, “Ni sub u la chee?”

Le bi bui u, “Ndindaan, dan nan lik.”

³⁵ Le Yesu wii. ³⁶ Le Juu yaab bui ke, “Lik waah gee u sakpen pu na.”

* 11:16 : Kijaan: Baaliin ni, bi yin u ke Didimus la. † 11:27 : Hiibru aaliin ni, bi yin Kristo ke Masiya. Naataata le ye ke unii u ga gaa binib lii na.

³⁷ Le bibaa mu bui ke, “Uja u likr ujoon aanimbil na, waa ba ga ηmaa cha Lasarus taa kpo oo?”

Yesu aah fikr Lasarus nkun ni pu na

³⁸ Le Yesu ki fuur kaa lii u ponn ni, le ki ti fuu likaakul na chee. Ni nan ye kitakpadandaj aakaakul la. Le litakpal lek mbisaməb. ³⁹ Le u bui bi, “Chuu lekr litakpal na man.”

Mata, u ye uja u kpo na aaninkpan na nan bui u, “Ndindaan, waah kpo na, iwiin inaa din. Naah saa pu na, u ga li nuŋ a.”

⁴⁰ Le Yesu baa u, “Maa tuk si ke aa yaa gaa mi ki kii kan, aa ga kan Uwumbər aah kpa mpəon pu na aa?” ⁴¹ Waah len kina na, le bi chuu lekr litakpal na. Le u waan lik paacham ki bui ke, “Nte Uwumbər, maah len aa chee pu na, aa ηun la. Nima le m dooni si. ⁴² M nyi ke n-yoonn məmək aa ηun maah len aa chee pu na. Kinipaak ki si do na pu, le m len kina, ke bi pak ke sin le tun ni mi.” ⁴³ Waah len kina na, le u teen mpəon pu, “Lasarus, nya ni.” ⁴⁴ Le utekpiir ngbaan fikr, ki nyan ni likaakul ni. Likekeln beenin poo uŋaal, ni utaa, ni unimbil wəb. Le Yesu bui bi, “Chuu poor likekeln ngbaan man, ki cha u li cha.”

Baah kpokl ke bi ga ku Yesu pu na

(Matu 26.1-5; Mak 14.1-2; Luk 22.1-2)

⁴⁵ Tə, Juu yaab bi dii Mari ki kan Yesu aah tun lijnjiir aatun ngbaan pu na, bi ponn ni pam le nan gaa u ki kii. ⁴⁶ Bi ponn ni bibaa mu nan buen Farisii yaab chee ki ti tuk bi waah ηa pu na. ⁴⁷ Farisii yaab aah ηun kina na, le bi ni Uwumbər aatotoorninkpiib yin bibəjirb aaninkpiib, le bi kuun ni bi chee. Le bi baa bi, “Ti ga ηa kinye? Uja ngbaan tun lijnjiir aatun pam. ⁴⁸ Ti yaa cha u beenin ηani kina kan, binib məmək ga gaa u ki kii, le Rom yaab ga dan nan bii timi aatiŋ, ki kulln timi aatimbol aanib məmək.”

⁴⁹ Bi yin bi ponn ni ubaa ke Kayafas; uma le nan ye Uwumbər aatotoorninkpel libiln ngbaan; le u bui biken, “Naa nyi nibaa, ⁵⁰ kaa nyi ke ni ηan ke uja ubaa kpo binib məmək pu, aan litimbol ngbaan məmək taa kulln.” ⁵¹ Waah len pu na, naa ye ubaa pu le u len. U nan ye Uwumbər aatotoorninkpel le libiln ngbaan. Nima pu na, Uwumbər Aafuur Nyaan nan cha u len ke Yesu ga kpo litimbol ngbaan aanib məmək pu. ⁵² Naa ye litimbol ngbaan baanja pu le u ga kpo. U ga kpo ki kuun Uwumbər aanib bi yaa ki bi ηipepel məmək ni na, ki kpaan bi ke bi ηa unibaan.

⁵³ Uwumbər aatotoorninkpel ngbaan aah len kina na, liyaadaal ngbaan ki joo cha, bi nan kpokl baah ga ηa pu ki ku Yesu na. ⁵⁴ Nima pu le Yesu aa nan ki chuun mpaan pu Juu yaab aatiŋ ni. U nan nyan nima ki buen kitin kibaa ni, bi yin ki ke Efraim, le u ni waadidiliib ti bi nima. Kaa daa nteersakpiin chee.

⁵⁵ Tə, ni nan gur siib le Juu yaab ji njim mu bi yin mu ke Lakr-jer aajim na.† Njim aawiin aa nan kee fuu, le kinipaak nyan itingbaan ni ki buen Jerusalem, bi ti ηa bibaa chain. ⁵⁶ Le bi ban Yesu. Baah si Uwumbər Aadichal ni na, le bi baa təb, “Ni dak kinye? U ga tee dan njim mue ni aan waan dan?” ⁵⁷ Le Uwumbər aatotoorninkpiib ni Farisii yaab nan bui bi ke unii ubaa yaa nyi waah bi nin chee na kan, u mək bi, aan bi buen ti chuu u.

12

Upii ubaa aah nyuŋ Yesu pu na

(Matu 26.6-13; Mak 14.3-9)

¹ Tə, ni nan gur iwiin iloob le Juu yaab ji Lakr-jer aajim ngbaan, le Yesu buen Betani aatiŋ ni. Lasarus, u Yesu nan fikr u nkun ni na, mu nan bi nima. ² Le bi ηa tijikaar ti ηan na nima tii Yesu. Mata nan yoor tijikaar ngbaan siin bi. Lasarus nan ye binib bi nan ji Yesu chee tijikaar na ponn ni ubaa. ³ Le Mari yoor tulalee u kpa kidaak sakpen na kpalba ubaa, ki di ηmir Yesu aataa, ki di uyikpir per utaa. Tulalee ngbaan aah nu mə na, waabaam gaa kidiik ni. Bi yin tulalee ngbaan ke naad. ⁴ Le Yesu aadidiliib ponn ni ubaa, bi yin u ke Judas Iskariot, u ga nan kooch Yesu na, baa ke, ⁵ “Ba ηa baa di tulalee ngbaan kooch ki kan

† 11:55 : Israel yaab nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbər nan nyan bi tinaagbiir ni, Ijpt aatiŋ ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

ɳimombil ɳi ɳeer iwiin ikui itaa aapal ki di tii bigiim?” ⁶ Judas aatafal aa nan bi bigiim ni. U nan ye unaayuk la, ki nan ye unii u joo ɳimombil aataakɔr na, ki su baah di ɳimombil ɳi ɳa li ponn ni na. Nima le cha u len kina.

⁷ Le Yesu bui Judas, “Di cha Mari. U joo tulalee wee u toor mi kiir maasub daal la. ⁸ Bigiim ga li bi ni chee n-yoonn mɔmɔk. Mma aan li bi ni chee n-yoonn mɔmɔk.”

Baah kpokl ke bi ga ku Lasarus pu na

⁹ Tɔ, Juu yaab pam nan ɳun ke Yesu bi Betani aatiɳ ni, le ki choo u chee. Naa ye Yesu baanja pu le bi dan. Bi nan ban bi kan Lasarus, u Yesu nan fikr u nkun ni na mu. ¹⁰ Nima pu le Uwumbɔr aatotoorninkpiib kpokl ke bi ga ku Lasarus mu; ¹¹ ba pu? u pu le Juu yaab pam gaa Yesu ki kii, kaa ki dii bima Uwumbɔr aatotoorninkpiib.

Jerusalem aanib aah nyuɳ Yesu pu na

(*Matiu 21.1-11; Mak 11.1-11; Luk 19.28-40*)

¹² Ki woln kitaak le kinipaak ki bi Jerusalem ke bi ti ji njim na ɳun ke Yesu choo. ¹³ Le bi yoor tibɔkpafar ki ti tooh u nsan ni, le ki tar, “Hosiana,* Uwumbɔr ɳa tinyoor ɳa unii u choo waayimbil ni na pu. Uwumbɔr ɳa tinyoor ɳa Israel yaab Aabɔrkpaan pu.”†

¹⁴ Le Yesu kan ubonsal ki diɳ u pu ke Uwumbɔr Aagbaɳ aah len pu na ke, ¹⁵ “Sionn aatiɳ aanib, taa san ijawaan man.

Lik man, nimi Aabɔrkpaan choo

ki dik ubon u laa diin na pu.”

¹⁶ Kinipaak ngbaan aah tooh Yesu nsan pu kina na, n-yoonn ngbaan le waadidiliib aa bee naatataa. Uwumbɔr aah yoor Yesu paacham na, n-yoonn ngbaan le bi teer ke ni ɳmee Uwumbɔr Aagbaɳ ni ke bi ga ɳa u kina, le ki teer kinipaak ngbaan aah nan ɳa u pu na.

¹⁷ Kinipaak ki nan bi Yesu chee bundaln u yin Lasarus ke u nyan likaakul ni ki fikr u nkun ni na le nan mooni tibɔr ngbaan. ¹⁸ Le binib pam ɳun waah tun lijnjiir aatuln ngbaan pu na. Nima le cha bi tooh u nsan ni. ¹⁹ Farisii yaab aah kan kina na, le bi bui tɔb, “Ni kan aa? Taa ki kpa tinyoor tibaa. Dulnyaa ni aanib mɔmɔk dii uma la.”

Griik yaab bibaa aah ban Yesu pu na

²⁰ Binib bi dan Jerusalem bi nan ji njim ngbaan ki doon Uwumbɔr na, bi ponn ni bibaa nan ye Griik yaab. ²¹ Le bi dan Filip chee. Filip nan ye Betseda aatiɳ ki bi Galilee aatiɳ ni na aanii la. Le bi bui u, “Uninkpel, ti ban ti kan Yesu.”

²² Le Filip buen ti tuk Andru. Le bi mɔmɔk bilee buen ti tuk Yesu. ²³ Le u bui bi, “Buyoonn Uwumbɔr ga yoor min Unibɔn Aabo paacham na fuu ni a. ²⁴ M tuk nimi mbamɔn la, bi yaa di lidibil libaa bun kan, li ga kpo le ki nin ɳa tijikaar sakpen; bi yaa kaa di li bun kan, laan kpo, ki mu aan ɳa tijikaar, li ga li ye libil libaa la. ²⁵ Unii umɔk gee waamɔfal ki jer min Yesu na, waamɔfal ga bee yɔli la. Unii umɔk gee min ki jer waamɔfal dulnyaa wee ni na, u ga li kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na, kaan bee yɔli. ²⁶ Unii yaa ban ke u tun lituln tii mi kan, udaan li dii mi. Maah bi nin chee na, maatutunn mu ga li bi nima. Unii yaa tun lituln tii mi kan, Nte Uwumbɔr ga nyuɳ udaan.”

Yesu aah len waakun aabɔr pu na

²⁷ “Dandana, nsui bii sakpen a. M ga len kinye? M ga len ke, ‘Nte, nyan mi falaa u choo na ni ii?’ Maan len kina; ba pu? ɳitaa ɳi pu m dan dulnyaa wee ni na le ye ke m ji falaa ngbaan. ²⁸ Nte, cha binib nyuɳ si.”

Waah len kina na, le nneel nyan ni paacham ki len ke, “M cha bi nyuɳ mi, ki ga ki cha bi nyuɳ mi.”

²⁹ Kinipaak ki si u chee ki ɳun nneel ngbaan pu na, bi ponn ni bibaa nan bui ke utaal le gbenni, biken mu bui ke Uwumbɔr aatuun le len u chee.

³⁰ Le u bui bi, “Nneel ngbaan aa len m chee min baanja pu la. Mu len ni mu pu la. ³¹ Dandana wee, Uwumbɔr ga ji dulnyaa wee ni aanib tibɔr, ki ga jenn nyan kinimbɔɳ ki

* 12:13 : Hosiana aatataa le ye ke “Gaa timi lii.” † 12:13 : Lik Ilahn 118.25, 26.

ye dulnyaa aanib aayidaan na, ki ɲa ki yɔli. ³² Bi yaa yoor mi kitiɲ paacham kan, m ga daa foor binib mɔmɔk dan mbaa chee.” ³³ U nan len kina ke bi bee waah ga kpo pu na.

³⁴ Le kinipaak ngbaan bui u, “Ti ɲun Uwumbɔr Aagbaɲ len ke Kristo u ga gaa timi lii na ga li bi n-yoonn mɔmɔk. Aa ɲa kinye ki len ke bi ga yoor Unibɔn Aabo kitiɲ paacham? ɲma ye Unibɔn Aabo ngbaan?”

³⁵ Le u bui bi, “Min u ye nwiihn na, maan ki li bi nikaasisik ni, ni yunn. Dii nwiihn mu aah laa bi pu na man, aan mbɔmbɔɔn taa pii nimi. Unii umɔk chuun mbɔmbɔɔn ni na kan, waa nyi waah cha niwɔb na. ³⁶ Buyoonn min u ye nwiihn na laa bi ni chee na, gaa mi ki kii man, aan ki ɲa nwiihn ni aabim.”

Juu yaab aah kaa gaa Yesu ki kii pu na

Yesu aah len kina na, le u nyan nima ki bɔr ke bi taa ki kan u. ³⁷ U nan tun lijnjiir aatun pam binimbil ni. Bi mu aa nan gaa u ki kii. ³⁸ Baa gaa u ki kii, aan ni gbiin Uwumbɔr aabɔnabr Aisaya aah nan len pu na ke, “Uwumbɔr, ɲma pak taah len pu na?

ɲma bee saah kpa mpɔɔn pu na?” ‡

³⁹ Aisaya aah len kina na, le baa ɲmaa gaa Yesu ki kii; Aisaya mu ki len ke, ⁴⁰ “Uwumbɔr jɔb binimbil ke bi taa li waa; ki cha bitafal pɔɔ, bi taa bee waaliin aatataa, ki taa fenn dan uwɔb ke u tii bi laafee.” §

⁴¹ Aisaya nan len kina; ba pu? u nan kan Yesu aah nyuun sakpen pu na, le ki len waabɔr.

⁴² Tɔ, Juu yaab aaninkpiib pam nan gaa Yesu ki kii; Farisii yaab pu, le baa len lipaal ke bi gaa u ki kii. Bi yaa len ke bi gaa u ki kii kan, Farisii yaab ngbaan ga nyan bi mmeen aadiik ni. ⁴³ Nima le mɔk ke Juu yaab aaninkpiib ngbaan gee binib aapak ki jer Uwumbɔr yaan.

Tibɔr aajim aah ga li bi pu na

⁴⁴ Le Yesu teen ke, “Unii umɔk gaa mi ki kii na kan, naa ye min baanja le u gaa ki kii, u gaa u tun ni mi na mu ki kii. ⁴⁵ Unii umɔk kan mi na kan, u kan Uwumbɔr u tun ni mi na mu. ⁴⁶ M ye nwiihn le ki dan dulnyaa ni ke m nan woln binib aanimbil, aan unii umɔk gaa mi ki kii na kan, waan ki li bi mbɔmbɔɔn ni. ⁴⁷ Unii yaa ɲun maaliin, ki yaa kaa kii i kan, maan ji u tibɔr; maa dan ke m nan ji dulnyaa ni aanib tibɔr, m dan ke m gaa bi lii la. ⁴⁸ Unii umɔk yii mi, kaa gaa maaliin na kan, tiwan nibaa bi ki ga mɔk ke waabɔr bii a. Kookoo aataadaal kan, maaliin le ga mɔk ke waabɔr bii, ⁴⁹ ba pu? maa len mbaa pu. Nte Uwumbɔr u tun ni mi na, uma le tuk mi maah ga len pu na. ⁵⁰ M bee ke unii umɔk kii waaliin na ga li kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na. Nima pu na, waah tuk mi pu na, m len kina la.”

13

Yesu aah finn waadidiliib aataa pu na

¹ Ni nan ye kitaak ki ga nan ji aan ki woln Lakr-jeer aajim* daal na. Le Yesu nyi ke ni ɲeer u nya dulnyaa wee ni, ki buen Ute Uwumbɔr chee. N-yoonn mɔmɔk u nan gee waanib bi bi dulnyaa ni na. U gee bi mbamɔm ki ti saa ndoon.

² Le ni ɲeer bi ji kijook aajikaar. Le kinimbɔɲ dan nan koo Judas Iskariot u ye Simonn aajapɔɔn na aasui ni ke u kooh Yesu. ³ Yesu nyi ke Ute Uwumbɔr tii u mpɔɔn mɔmɔk, ki nyi ke u nyan ni Uwumbɔr chee, ki ga ki gir buen u chee la. ⁴ U ni waadidiliib nan kal ke bi ji tijikaar, le u fii sil, ki chuu peer waawanpeenkaan, ki di linaapuul buu uchaɲ ni, ⁵ le ki ban nnyun ɲa lisambil ni, ki piin ki bi finni waadidiliib aataa, ki joo linaapuul li bi uchaɲ ni na per bitaa. ⁶ Waah ti fuu Simonn Piita chee na le Simonn Piita bui u, “Ndindaan, sin le tee labr finn ntaa aa?”

‡ 12:38 : Lik Aisaya 53.1. § 12:40 : Lik Aisaya 6.10. * 13:1 : Israel yaab nan ji Lakr-jeer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbɔr nan nyan bi tinaagbiir ni, Ijiti aatin ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

⁷ Le Yesu bui u, “Dandana, saa bee maah ηani pu na aatataa. N-yoonn choo le aa ga nan bee.”

⁸ Le Piita bui u, “Saan finn ntaa daalbaadaal.”

Le Yesu bui u, “M yaa kaa finn aataa kan, saan ki li ye maanii.”

⁹ Le Simonn Piita bui u, “Ndindaan, kina kan, taa finn ntaa baanja. Finn ηjaal ni n-yil mu.”

¹⁰ Le Yesu bui u, “Unii yaa fu nnyun kan, waan ki li ban u finn uwon, see utaa baanja le u ga finn; ba pu? uwon mɔmɔk bi chain. Tɔ, nimi le bi chain; ni mu aa ye ni mɔmɔk.”

¹¹ Yesu nyi ke udaan u ga kooh u na bi bi ponn ni, nima le cha u len ke naa ye bi mɔmɔk le bi chain.

¹² Waah finn bitaa ti doo, ki ki peen waawanpeenkaan, ki gir kal waakakaa chee na, le u baa bi, “Ni bee maah ηa pu na aatataa aa? ¹³ Ni yin mi ke Umɔmɔkr, ki ki yin mi ke Nidindaan. Ni len mbamɔn la; ba pu? m ye kina la. ¹⁴ Tɔ, min u ye Nidindaan ni nimi Aamɔmɔkr na aah finn nitaa pu na, ni ηan ke ni mu li finni tɔb aataa kina. ¹⁵ M mɔk nimi limɔkl la, ke ni mu li ηani tɔb ke maah ηa nimi pu na. ¹⁶ M tuk nimi mbamɔn la, unaagbiija ubaa aa jer udindaan. Unii u bi tun ni u na ubaa aa jer unii u tun u na. ¹⁷ Ni yaa bee maah len pu na aatataa, ki yaa ηani kina kan, ni ga li kpa mpopiin.

¹⁸ “Maa len ni mɔmɔk pu. M nyi maah nyan bi na aasui ni aah bi pu na, ki nyan nimi ke ni gbiin Uwumbɔr Aagban aah len pu na ke, ‘M ni unii u kpaan ni ji lisambil ni na, uma le fii sil m pu.’† ¹⁹ M tuk nimi tiwan ni kaa kee ηa na aabɔr dandana, ke ni yaa nan ηa kan, ni ga pak ke m ye maah ye u na. ²⁰ M tuk nimi mbamɔn la, unii yaa gaa maah ga tun unii u na, u gaa mi le na. Unii yaa gaa mi kan, u gaa Uwumbɔr u tun ni mi na le na.”

Yesu aah tuk bi ke bi ponn ni ubaa ga kooh u pu na

(Matiu 26.20-25; Mak 14.17-21; Luk 22.21-23)

²¹ Yesu aah len kina na, le usui bii sakpen. Le u bui bi, “M tuk nimi mbamɔn la, ni ponn ni ubaa ga kooh mi.”

²² Le waadidiliib lik tɔb, kaa bee waah len u na. ²³ Waadidiliib ponn ni ubaa, u Yesu gee u na nan ka gbɔk u ki ji tijikaar. ²⁴ Le Simonn Piita di urjaal mɔk u ke u baa Yesu ke u len ηma.

²⁵ Le udidiir ngbaan foor duun Yesu ki baa u, “Ndindaan, ηma ye?”

²⁶ Le Yesu bui u, “M yaa war bisaa, ki di ηa tikpin ni, ki di tii u na kan, uma le na.” Waah len kina na, le u war bisaa ki di ηa tikpin ni, ki di tii Judas, u ye Simonn Iskariot aajapɔɔn na. ²⁷ Judas aah gaa bisaa ngbaan na, le kinimbɔη koo usui ni. Le Yesu bui u, “Saah ga ηa pu na kan, ηa mala.” ²⁸ Binib bi nan bi ji tijikaar na ponn ni ubaa aa nyi ηitaa ηi pu Yesu tuk u kina na. ²⁹ Judas le joo ηimombil aataakɔr. Nima pu le bibaa dak ke Yesu tuk u ke u buen ti daa baah ban njim aajikaar ti na la. Le biken mu dak ke Yesu tuk u ke u buen ti tii bigiim le ηimombil.

³⁰ Judas aah gaa bisaa ngbaan na, libuul ngbaan ni le u nyan kidiik ni. Ni nan ye kinyeek la.

Yesu aah tii bi nkaal pɔɔn pu na

³¹ Judas aah nyan na, le Yesu bui bi, “Dandana, Uwumbɔr ga nyuη min Unibɔn Aabo. M pu, le binib ga nyuη Uwumbɔr. ³² Bi yaa nyuη Uwumbɔr m pu kan, Uwumbɔr mu ga nyuη mi ubaa chee. U ga nyuη mi dandana wee la. ³³ Maabim, m ga li bi ni chee ni yunn siib la. Ni ga li ban mi. Maah nan tuk Juu yaab pu na, kina le m ki tuk ni mu dandana, ke naan ηmaa buen maah cha nin chee na. ³⁴ M tii nimi nkaal pɔɔn la, ke ni li gee tɔb. Maah gee nimi pu na, ni mu li gee tɔb kina. ³⁵ Ni yaa gee tɔb kan, nima le ga cha binib mɔmɔk bee ke ni ye maadidiliib.”

Yesu aah bui ke Piita ga nee u pu na

(Matiu 26.31-35; Mak 14.27-31; Luk 22.31-34)

³⁶ Le Simonn Piita baa u, “Ndindaan, aa ga buen la chee?”

† 13:18 : Lik Ilahn 41.9.

Le Yesu bui u, “Maah cha nin chee na, saan ḡmaa dii mi dandana. N-yoonn choo, le aa ga nan buen.”

³⁷ Le Piita baa u, “Ndindaan, ba pu maan ḡmaa dii si dandana? M ga ḡmaa kpo aa pu.”

³⁸ Le Yesu baa u, “Aa ga sil ḡmaa kpo m pu uu? M tuk si mbamɔn la, aa ga len nfum mutaa ke saa nyi mi, le ukooja nin wii.”

14

Yesu le ye nsan mu cha Uwumbɔr chee na

¹ “Ni taa cha ilandak li muk nimi. Ni gaa Uwumbɔr ki kii man, ki gaa m mu ki kii man. ² Tidir wiir Nte Uwumbɔr do. Ti yaa kaa ba wiir kan, m ba ga tuk nimi. M cha m ti toor nkookoo yaan ki kiir nimi la. ³ M yaa buen ti toor nkookoo yaan ki kiir nimi kan, m ga gir ni, ki nan yoor nimi buen mbaa chee, ni ti li bi maah ga li bi nin chee na. ⁴ Ni nyi maah cha nin chee na aasan.”

⁵ Le Tomas bui u, “Ndindaan, taa nyi saah cha nin chee na. Ti ga ḡa kinye ki li nyi nsan mu cha nima na?”

⁶ Le Yesu bui u, “Min le ye nsan ngbaan, ni mbamɔn, ni limɔfal. Ubaa aan dan Nte Uwumbɔr chee, see u dii mi. ⁷ Ni yaa ba nyi mi kan, ni ba ga li nyi Nte Uwumbɔr mu. Dandana ni nyi u, ki kan u.”

⁸ Le Filip bui u, “Ndindaan, mɔk timi Aate. Nima le tinimbil ga gbiin.”

⁹ Le Yesu baa u, “Filip, m bi ni chee ni yunn kina, le saa bee mi ii? Unii umɔk kan mi na, u kan Nte Uwumbɔr mu le na. Ba pu aa bui mi ke m mɔk nimi Nte? ¹⁰ M bi Nte Uwumbɔr ni, Nte Uwumbɔr mu bi m ni. Saa pak kina aa? Maah tuk nimi iliin i na, maa len mbaa pu. Nte Uwumbɔr u bi m ni na le cha m tun waatuln.

¹¹ “Ni li pak ke m bi Nte Uwumbɔr ni, Nte Uwumbɔr mu bi m ni. Ni yaa kaa pak maah len pu na kan, gaa mi ki kii lituln ngbaan pu man. ¹² M tuk nimi mbamɔn la, unii umɔk gaa mi ki kii na kan, u ga tun lituln ke maah tun pu na. U mu ga tun lituln li jer lituln ngbaan na; ba pu? m cha Nte Uwumbɔr chee la. ¹³ Ni yaa mee Uwumbɔr tiwan nimɔk maayimbil pu na kan, m ga ḡa naah ban pu na tii nimi, aan binib nyuḡ Uwumbɔr, min Ujapɔɔn pu. ¹⁴ Ni yaa mee mi tiwan maayimbil pu kan, m ga ḡa naah ban pu na tii nimi.”

Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah ga fuu ni pu na

¹⁵ “Ni yaa gee mi kan, ni ga kii maamɔb, ¹⁶ le m ga mee Nte Uwumbɔr, le u ga tii nimi Uteter uken, u li bi ni chee n-yoonn mɔmɔk. ¹⁷ Uma le ye Uwumbɔr Aafuur Nyaan mu ye mbamɔn na. Dulnyaa aanib aa ḡmaa gaa mu; ba pu? baa waa mu, ki mu aa nyi mu. Nimi le nyi mu; ba pu? mu bi ni chee, ki ga li bi ni ni.

¹⁸ “Maan di nimi lii nibaa. M ga gir ni ni chee. ¹⁹ Ni gur siib le dulnyaa aanib aan ki kan mi. Nimi le ga kan mi. Maah kpa limɔfal na, nima pu le ni mu ga li kpa limɔfal. ²⁰ Liyaadaal ngbaan le ni ga bee ke m bi Nte Uwumbɔr ni, le ni mu bi m ni, le m mu bi ni ni.

²¹ “Unii umɔk nyi maakaal ki kii mu na, uma le gee mi. Unii yaa gee mi kan, Nte Uwumbɔr ga li gee udaan ngbaan. M mu ga li gee u, ki ga di mbaa mɔk u.”

²² Le Judas uken na, naa ye Judas Iskariot, baa u, “Ndindaan, ba pu aa ga di aabaa mɔk timi, kaan di mɔk dulnyaa ni aanib?”

²³ Le Yesu bui u, “Unii yaa gee mi kan, u ga kii maaliin, le Nte Uwumbɔr ga li gee u, le ti ga dan u chee, ki ga li bi u chee. ²⁴ Unii yaa kaa gee mi kan, waan kii maaliin. Maah tuk nimi iliin i na aa ye maaliin, i ye Uwumbɔr u tun ni mi na aaliin la.

²⁵ “Maah laa bi ni chee na, le m tuk nimi tibɔr timina. ²⁶ Nte Uwumbɔr ga tun ni Uteter, maayimbil pu. Uteter ngbaan ye Waafuur Nyaan la. Uma le ga mɔk nimi tibɔr mɔmɔk aatataa, ki ga teer nimi maah tuk nimi tibɔr timɔk na.

²⁷ “M tii nimi nsuudoon la. Maah kpa nsuudoon pu na, kina le m tii nimi. Dulnyaa aawan aa ḡmaa tii nimi nsuudoon ke maah tii nimi pu na. Ni taa cha ilandak li muk nimi, ki taa san ijawaan man. ²⁸ Ni ḡun m len ke m ga buen ki ga ki gir ni, ni chee. Ni yaa gee mi kan, ni ba ga li kpa mpopiin ke m buen Nte Uwumbɔr chee; ba pu? Nte jer mi. ²⁹ M tuk

nimi tiwan ni kaa kee ɲa na aabɔr dandana, ke ni yaa nan ɲa kan, ni gaa mi ki kii. ³⁰ Maan ki len ni chee tibɔr ni yunn; ba pu? dulnyaa wee aayidaan kinimbɔɲ le choo. Ki mu aan ɲmaa ɲa mi nibaa. ³¹ M ban ke dulnyaa ni aanib bee ke m gee Nte Uwumbɔr, nima le m ɲani waah tuk mi pu na mɔmɔk.

“Fiin, ti li cha man.”

15

Yesu aah ye lisupuul bamɔnn pu na

¹ “Min le ye ndaan aasubil aasupuul bamɔnn na. Nte Uwumbɔr le ye ukpaal u lik busub ngbaan na. ² Ibon imɔk bi m pu kaa lu ɲisubil na, u ga per i lii. Ibon imɔk lu ɲisubil na, u ga toor i, i moo lu ɲisubil. ³ Maah tuk nimi maaliin na, ima le toor nimi aabimbin. ⁴ Ni li kpaan m chee man, m mu kpaan ni chee. Mbon yaa bi mubaa, kaa tuu busub pu kan, mu aan ɲmaa lu ɲisubil. Kina le ni mu yaa kaa kpaan m chee kan, naan ɲmaa li ɲani tinyoor tii Uwumbɔr.

⁵ “Min le ye lisupuul ngbaan. Le ni ye ibon. Unii umɔk kpaan m chee, m mu kpaan u chee na, udaan ngbaan ɲani tinyoor sakpen tii mi; ni mu yaa kaa kpaan m chee kan, naan ɲmaa ɲa nibaa. ⁶ Unii yaa kaa kpaan m chee kan, u ga ɲa yɔli ke mbon mu kaa tuu busub pu na aah kuur pu na la. Le Uwumbɔr ga mee u lii ke binib aah peei ibokuun pu ki joo tuur mmii na. ⁷ Ni yaa kpaan m chee, ki yaa joo maaliin nisui ni kan, mee Uwumbɔr naah ban pu na man, le u ga ɲa kina tii nimi. ⁸ Ni yaa ɲani tinyoor sakpen tii Nte Uwumbɔr kan, nima le ga nyuɲ u, ki ga mɔk ke ni sil ye maadidiliib. ⁹ Nte Uwumbɔr aah gee mi pu na, kina le m mu gee nimi. Ni li beenin ye maah gee bi na. ¹⁰ M ɲani Nte Uwumbɔr aah tuk mi pu na, le u beenin gee mi. Ni mu yaa ɲani maah tuk nimi pu na kan, m mu ga li beenin gee nimi.

¹¹ “M tuk nimi tibɔr timina ke ni li kpa mpopiin ke maah kpa pu na. M ban ke ni li kpa mpopiin mbamɔm. ¹² Maakaal le ye ke ni li gee tɔb ke maah gee nimi pu na. ¹³ Unii yaa kpo uɲotiib pu kan, ubaa aa ki bi, ki kpa ngeehm ki ti jer kina. ¹⁴ Ni yaa ɲani maah tuk nimi pu na kan, ni ye nɲotiib la. ¹⁵ Maan ki yin nimi ke bitutum; m yin nimi ke nɲotiib la. Ututunn aa nyi udindaan aabɔr mɔmɔk; m tuk nimi tibɔr timɔk m ɲun Nte Uwumbɔr chee na. ¹⁶ Nimi le aa nyan mi. Min le nyan nimi, ki siin ke ni li ɲani tinyoor ti ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, ke ni yaa mee Nte Uwumbɔr tiwan maayimbil pu kan, u ga tii nimi. ¹⁷ Ni li gee tɔb. Maah tii nimi nkaal mu na le na.”

Dulnyaa aanib aah ga li nan Yesu aanib pu na

¹⁸ “Dulnyaa aanib yaa nan nimi kan, ni li nyi ke bi puen nan mi la, le ki nin nan ni mu. ¹⁹ Ni yaa ba ye dulnyaa yaab kan, dulnyaa yaab ba ga li gee nimi ke baah gee tɔb pu na; ni mu aa ye dulnyaa yaab. M nyan nimi dulnyaa ni aanib aakaasisik ni, nima le cha dulnyaa yaab nan nimi. ²⁰ Teer man maah nan tuk nimi pu na ke, ‘Unaagbiija ubaa aa jer udindaan.’ Bi yaa nan ɲa mi falaa kan, bi ga ɲa ni mu falaa. Bi yaa nan kii maaliin kan, bi ga kii nimi aaliin mu. ²¹ Baa nyi Uwumbɔr u tun ni mi na. Nima le bi ga ɲa nimi falaa m pu. ²² M yaa kaa ba dan dulnyaa ni ki nan tuk bi maabɔr kan, baa ba ga li kpa taani; naah bi pu na, bi kpa taani; ba pu? maah tuk bi maabɔr na, baan ki ɲmaa len ke baa nyi ti. ²³ Unii yaa nan mi kan, naa ye min baanja le u nan, u nan Nte Uwumbɔr mu la. ²⁴ M tun lijnjiir aatun binimbil ni. Ubaa aa ki bi, ki ga ɲmaa tun lijnjiir aatun kina. M yaa kaa ba tun lijnjiir aatun ngbaan binimbil ni kan, baa ba ga li kpa taani; naah bi pu na, bi kpa taani; ba pu? bi kan maah tun pu na, ki nan m ni Nte Uwumbɔr mɔk. ²⁵ Bi nan timi kina ke ni gbiin Uwumbɔr Aagbaɲ aah len pu na ke, ‘Bi po nan mi fam la, naa ye ke m ɲa bi nibaa.’*

²⁶ “Tɔ, Uteter na ga fuu ni. Uma le ye Nte Uwumbɔr Aafuur Nyaan mu ye mbamɔn, ki nyan ni Uwumbɔr chee na. Min le ga tun ni mu ni chee. Muma le ga nan tuk nimi maabɔr. ²⁷ Ni mu ga tuk binib maabɔr; ba pu? ni nan bi m chee, maah piin maatuln buyoonn ki nan saa dandana na.

* 15:25 : Lik Ilahn 35.19; 69.4.

16

¹ “M tuk nimi binib aah ga nan ŋa nimi falaa pu na, ke ni yaa nan ŋa kan, ni taa gir puwəb. ² Bi ga nyan nimi mmeen aadir ni; n-yoonn mbaa mu choo, unii yaa ku nimi kan, u ga li dak ke u tun Uwumbər aatuln le na. ³ Baa nyi Nte Uwumbər, kaa nyi m mu. Nima le ga cha bi ŋa nimi kina. ⁴ M tuk nimi baah ga ŋa nimi pu na, ke n-yaayoonn yaa nan fuu ni kan, ni ga teer ke m nan tuk nimi kina.”

Uwumbər Aafuur Nyaan aatuln

“Maah nan bi ni chee na, nima le cha maa nan puen tuk nimi tibər tee. ⁵ Dandana, m ga ki gir buen u tun ni mi na chee, le ni ponn ni ubaa aa baa mi ke m cha la chee. ⁶ Maah bui ke m ga buen cha nimi na, nima pu le nisui bii sakpen. ⁷ M tuk nimi mbamən la, m yaa buen kan, ni ŋan ki tii nimi; ba pu? m yaa kaa buen kan, Uteter ngbaan aan dan. M yaa buen kan, m ga tun ni u ni chee. ⁸ U yaa fuu ni kan, u ga mək dulnyaa ni aanib ke bi ye titunwanbirdam, ki ga mək bi ke m ye uninyaan la, ki ga mək bi ke Uwumbər ga ji bi tibər. ⁹ U ga mək bi ke bi ye titunwanbirdam; ba pu? baa gaa mi ki kii. ¹⁰ U ga mək bi ke m ye uninyaan la; ba pu? m ga buen Nte Uwumbər chee, le naan ki kan mi. ¹¹ U ga mək bi ke Uwumbər ga ji bi tibər; ba pu? u jin kinimbəŋ ki ye dulnyaa wee ni aayidaan na tibər.

¹² “M kpa tibər pam ki ga tuk nimi; ti mu ye nnan aabər la, naan ŋmaa gaa ti dandana. ¹³ Uwumbər Aafuur Nyaan mu ye mbamən na yaa nan fuu ni kan, mu ga tuk nimi mbamən məmək; mu aan len mubaa pu; mu aah ŋun Uwumbər chee ti na, tima le mu ga len, ki ga tuk nimi budabu ga nan ŋa n-yoonn mu choo na na. ¹⁴ Mu ga nyuŋ mi; mu ga di maabər tuk nimi. ¹⁵ Nte Uwumbər aabər məmək ye maabər la. Nima le cha m bui nimi ke mu ga di maabər tuk nimi.”

Mpombiin ni mpopiin pu

¹⁶ “Ni yaa kpee siib kan, naan ki kan mi. Le ni ki kpee siib kan, ni ga ki kan mi.”

¹⁷ Le waadidiliib bibaa baa təb, “Waah len pu na aatataa ye kinye? U bui ke ni yaa kpee siib kan, taan ki kan u, ni ki kpee siib kan, ti ga ki kan u, ki bui ke u ga buen Ute Uwumbər chee. ¹⁸ ‘Ni kpee siib’ aatataa ye kinye? Taa nyi waah len pu na aatataa.”

¹⁹ Le u bee ke bi ban bi baa u tibər ngbaan aatataa. Le u bui bi, “M len ke ni yaa kpee siib kan, naan ki kan mi, ni ki kpee siib kan, ni ga ki kan mi. Ni baa təb maah len pu na aatataa la aa? ²⁰ M tuk nimi mbamən la, nimi le ga li kaani ki wii; dulnyaa aanib ma ga li kpa mpopiin. Ni ga li kpa mpombiin; nimi aapombiin ngbaan mu ga nan kpaln mpopiin. ²¹ Upii yaa ban u maa ubo kan, u ga li kpa mpombiin waafalaa pu. U ti ma ubo doo kan, waan ki teer falaa ngbaan aabər, u ga li kpa mpopiin la; ba pu? unipəən koo ni udo. ²² Ni bi kina le ni mu chee. Dandana, ni kpa mpombiin la. M ni nimi ga nan ki kan təb, le ni ga li kpa mpopiin. Ubaa aan ŋmaa nyan mpopiin ngbaan nisui ni.

²³ “Liyaadaal ngbaan, naan ki baa mi tiwan nibaa pu. M tuk nimi mbamən la, ni yaa mee Nte Uwumbər tiwan nimək maayimbil pu na kan, u ga tii nimi. ²⁴ Naa kee mee Uwumbər tiwan nibaa maayimbil pu, ki nan saa din. Ni li mee u, le ni ga kan, ki li kpa mpopiin mbaməm.”

Yesu aah nyaj dulnyaa pu na

²⁵ “M ŋakl ŋiyataŋak le ki tuk nimi tibər timina. N-yoonn choo, maan ki ŋakl ŋiyataŋak tuk nimi. M ga di iliin i diin na le tuk nimi Nte Uwumbər aabər. ²⁶ Liyaadaal ngbaan le ni ga mee Uwumbər maayimbil pu. Maa len ke m ga mee Nte Uwumbər ki tii nimi; ²⁷ uma ubaa le gee nimi; ba pu? ni gee mi, ki pak ke m nyan ni u chee. ²⁸ Tə, m nyan ni Nte Uwumbər chee, le ki dan dulnyaa ni. Dandana, m ga nya dulnyaa ni, ki gir buen Nte Uwumbər chee.”

²⁹ Le waadidiliib bui u, “Dandana, aa len iliin i diin na. Saa ki ŋakl ŋiyataŋak. ³⁰ Dandana ti bee ke aa nyi tiwan məmək. Binib aa kee baa si, le aa bee baah ban bi baa si pu na. Nima le cha ti pak ke aa nyan ni Uwumbər chee.”

³¹ Le u baa bi, “Ni sil gaa mi ki kii dandana wee la aa? ³² N-yoonn mbaa choo, ki mu fuu ni a, le ni məmək ga yaa, ki kun, ki cha mi mbaa; m mu aa bi mbaa, Nte Uwumbər bi

m chee. ³³ M tuk nimi tibər timina ke ni li kpa nsuudoon m pu. Ni ga kan falaa dulnyaa ni. Ni li kpa lipobil man; ba pu? m nyanj dulnyaa a.”

17

Yesu aah mee Uwumbər tii waadidiliib pu na

¹ Yesu aah len kina na, le u waan lik paacham, ki bui ke, “Nte Uwumbər, n-yoonn fuu ni a. Nyuŋ min Aajapəɔn, le m mu nyuŋ si Nte; ² ba pu? aa ŋa mi binib məmək Aadindaan ke m di liməfal li kaa kpa ndoon na, ki di tii saah tii mi binib bi na məmək. ³ Sin baanja le ye Uwumbər bamənn. Binib bi nyi si, ki nyi mi Yesu Kristo u aa tun ni u na, bima le kpa liməfal li kaa kpa ndoon na. ⁴ M nyuŋ si dulnyaa wee ni; m tun saah tii mi lituln li na ki doo. ⁵ Nte Uwumbər, dulnyaa aah kaa nan kee bi buyoonn na, m nan bi aa chee, le aa nyuŋ mi. Nte, ki nyuŋ mi kina aa chee.

⁶ “M mək bijab bimina saah bi pu na. Aa nyan bi dulnyaa ni aanib ponn ni ki di tii mi la. Bi nan ye saanib la, le aa di bi tii mi, le bi joo saaliin. ⁷ Dandana bi bee ke saah tii mi tiwan nimək na, ni nyan ni aa chee la; ⁸ ba pu? m tuk bi saah tuk mi tibər ti na, le bi gaa ti, ki nyi ke ni ye mbamən ke m nyan ni aa chee, ki pak ke si le tun ni mi.

⁹ “M mee si tii bi. Maa mee si tii dulnyaa aanib. M mee si tii binib bi aa tii mi na la; ba pu? bi ye saanib la. ¹⁰ Maanib məmək ye saanib la. Le saanib mu ye maanib. Le bi nyuŋ mi. ¹¹ Dandana, m choo aa chee la. Maan ki li bi dulnyaa ni; bima le ga li bi dulnyaa ni. Nte Uwumbər u ye chain na, aa tii mi saayimbil. Cha liyimbil ngbaan aapəɔn li lik bi, bi li ye unibaan ke m ni si aah ye unibaan pu na. ¹² Maah bi bi chee buyoonn na, m lik bi saayimbil li aa tii mi na aapəɔn pu la. M lik bi, le bi ponn ni ubaa aa bee yoli, see nifam na baanja. Waah bee fam na, ni gbiin Uwumbər Aagbarj aah len pu na. ¹³ Dandana m choo aa chee la. Maah laa bi dulnyaa ni na, nima le m len aa chee tibər timina ke bi li kpa mpopiin ke maah kpa pu na. ¹⁴ M tuk bi saaliin. Maah kaa ye dulnyaa yoo na, kina le bi mu aa ye dulnyaa yaab. Nima le cha dulnyaa aanib nan bi. ¹⁵ Maa mee si ke aa nyan bi dulnyaa ni. M mee si ke aa taa cha kinimbəŋ ŋa bi nibaa. ¹⁶ Maah kaa ye dulnyaa yoo na, kina le bi mu aa ye dulnyaa yaab. ¹⁷ ŋa bi chain. Cha saaliin i ye mbamən na ŋa bi chain. ¹⁸ Saah tun ni mi dulnyaa wee ni pu na, kina le m mu tun bi dulnyaa ni. ¹⁹ Bi pu le m di mbaa tii si ke bi mu li ye saanib bi bi chain mbamən na.

²⁰ “Maa mee si tii bijab bimina baanja. M mee si tii binib bi ga gaa mi ki kii baaliin pu na la. ²¹ M mee si ke bi məmək li ye unibaan. Nte Uwumbər, aa bi m ni, le m mu bi aa ni. Cha bi mu li bi ti ni, aan dulnyaa ni aanib pak ke aa sil tun ni mi. ²² Saah tii mi saabimbinyaan pu na, kina le m mu tii bi, aan bi li ye unibaan ke m ni si aah ye unibaan pu na. ²³ M bi bi ni, le aa mu bi m ni, ke bi kpaan unibaan mbamən, aan dulnyaa ni aanib bee ke aa tun ni mi, ki bee ke aa gee saanib ke saah gee mi pu na.

²⁴ “Nte Uwumbər, saah tii mi binib bi na, m ban bi mu li bi maah bi nin chee na, ki kan saah nyuŋ mi pu na; saah kaa nan kee naan dulnyaa buyoonn na, aa nan gee mi. ²⁵ Nte Uwumbər u ŋani ni ŋan na, dulnyaa aanib aa nyi si. Min le nyi si. Binib bimina mu bee ke aa tun ni mi la. ²⁶ M mək bi saah bi pu na, ki ga li beenin mək bi, ke bi mu li gee tɔb ke saah gee mi pu na, aan m mu li bi bi ni.”

18

Baah chuu Yesu pu na

(*Matiu 26.47-56; Mak 14.43-50; Luk 22.47-53*)

¹ Yesu aah len kina ki ti doo na, le u ni waadidiliib puur nkpen mu bi yin mu ke Kidronn na. Isui i lu ŋisubil jikee na aasaak kibaa bi nima chee. Le bi koo kisaak ngbaan ni. ² Le Judas, u ga kooh Yesu na, mu nyi nima chee; Yesu ni waadidiliib nan kuuni nima chee kpala kpala. ³ Le Judas nan di butəb aajab ni bitutum bi nyan ni Uwumbər aatotoorninkpiib ni Farisii yaab chee na, ki buen kisaak ngbaan ni bi ti chuu Yesu. Bi nan joo ni karyaa mam, ni tijawan. ⁴ Le Yesu nyi budabu ga ŋa u na. Le u tooh bi nsan ni, le ki ti baa bi, “Ni ban ŋma?”

⁵ Le bi bui u, “Ti ban Yesu u ye Nasaref aatiŋ aanii na la.”

Le u bui bi, “Min ye.”

Judas u kooh u na mu nan si butɔb aajab ngbaan chee. ⁶ Yesu aah len ke uma ye na, le bi sur puwɔb, ki lir kitiŋ. ⁷ Nima le u ki baa bi, “Ni ban ŋma?”

Le bi bui ke, “Yesu u ye Nasaref aatiŋ aanii na.”

⁸ Le u bui bi, “M tuk nimi ke min ye. Ni yaa ban mi kan, ni cha maadidiliib na li cha.”

⁹ U len kina ke ni gbiin waah len pu na, ke Uwumbɔr aah tii u binib bi na, waa cha bi ponn ni ubaa bee fam.

¹⁰ Le Simonn Piita joo kijaak aajuk, le ki di gaa per Uwumbɔr aatotoorninkpel aanaagbiija aatafagiir. Bi yin unaagbiija ngbaan ke Malkus. ¹¹ Le Yesu bui Piita, “Di saajuk ngbaan fu kijuchook ni. M taa ji falaa u Nte Uwumbɔr siin mi na aa?”

Baah di Yesu buen uninkpel Anas chee pu na

¹² Le butɔb aajab, ni baaninkpel, ni bitutum ngbaan chuu Yesu ki buu uŋaal, ¹³ le ki pue di u buen Anas chee. Anas nan ye Kayafas aachool la. Kayafas nan ye Uwumbɔr aatotoorninkpel le libiln ngbaan, ¹⁴ ki ye uja u nan tuk Juu yaab ke ni ŋan ke unibaan kpo binib mɔmɔk pu na.

Piita aah nee Yesu pu na

(Matiu 26.69-70; Mak 14.66-68; Luk 22.55-57)

¹⁵ Baah di Yesu buen na, le Simonn Piita ni Yesu aadidiir ubaa paan u pu. Uwumbɔr aatotoorninkpel nyi Yesu aadidiir ngbaan. Nima le u dii Yesu ki koo ni Uwumbɔr aatotoorninkpel aachiln ni. ¹⁶ Le Piita nan sil mbisamɔb chee lipaal. Le Yesu aadidiir u Uwumbɔr aatotoorninkpel nyi u na buen ti len usapɔɔn u si kii mbisamɔb na chee, le ki di Piita koo ni. ¹⁷ Le usapɔɔn ngbaan baa Piita, “Aa mu ye uja ngbaan aadidiir ubaa la aa?”

Le u bui u, “Maa ye.”

¹⁸ Tiwoor nan bi. Le Uwumbɔr aatotoorninkpel aatutum, ni Juu yaab aatutum nan di nkoon tuur mmii, ki si wol. Le Piita mu si bi chee, ki si wol mmii.

Uwumbɔr aatotoorninkpel aah jin Yesu tibɔr pu na

(Matiu 26.59-66; Mak 14.55-64; Luk 22.66-71)

¹⁹ Le Uwumbɔr aatotoorninkpel baa Yesu waadidiliib aabɔr, ki baa u waah mɔk binib pu na aabɔr. ²⁰ Le Yesu bui u, “N-yoonn mɔmɔk, le m len binib mɔmɔk aanimbil ni, ki tuk bi Uwumbɔr aaliin, mmeen aadir ni, ni Uwumbɔr Aadichal ni, Juu yaab mɔmɔk aah kuuni nin chee na. Maa len tibɔr tibaa libɔɔl ni. ²¹ Ba ŋa aa baa mi? Baa binib bi ŋun maah len pu na ke m tuk bi kinye. Bi nyi maah len pu na.”

²² Yesu aah len kina na, le ututunn u si u chee na di uŋaal faa u, le ki baa u, “Uwumbɔr aatotoorninkpel chee le aa len kina aa?”

²³ Le Yesu bui u, “M yaa len tibɔbir kan, mɔk binib ngbaan taah bir pu na. Maah len pu na yaa ŋan kan, ba ŋa aa faa mi?”

²⁴ Le Anas di Yesu tun Kayafas u ye Uwumbɔr aatotoorninkpel na chee. Tikululn beenin buu uŋaal.

Piita aah ki nee Yesu pu na

(Matiu 26.71-75; Mak 14.69-72; Luk 22.58-62)

²⁵ Simonn Piita aah si wol mmii pu na, le bi baa u, “Aa mu ye waadidiliib ponn ni ubaa la aa?”

Le u nee ki bui ke waa ye.

²⁶ Le Uwumbɔr aatotoorninkpel aanaagbiib ponn ni ubaa, u ye uja u Piita gaa per utafal na aana aabo ubaa na, baa u, “Maa ba kan si Yesu chee kisaak ngbaan ni ii?”

²⁷ Le Piita ki nee. Libuul ngbaan ni le ukooja wii.

Pailat aah jin Yesu tibɔr pu na

(Matiu 27.1-2, 11-14; Mak 15.1-5; Luk 23.1-5)

²⁸ Le bi di Yesu nyan Kayafas aadichal ni, ki di u buen kitij ngbaan aaninkpel aadichal ni, bi yin u ke Pailat. Ni nan ye lichakpitaawoln la. Juu yaab aaninkpiib nan ban ke bi li bi chain ki ji Lakr-jer aajim, * nima le baa nan koo ni lidichal ngbaan ni. ²⁹ Nima pu le Pailat nyan lipaal bi chee, ki ti baa bi, “Ni galn uja ngbaan kinye?”

³⁰ Le bi bui u, “Uja ngbaan yaa kaa ba ye bakadaan kan, taa ba ga chuu u ŋa aarjaal ni.”

³¹ Le Pailat bui bi, “Nimi nibaa gaa u ki ti ji u tibor, nimi aakaal aah dii pu na.”

Le bi bui u, “Taa kpa nsan ti ku unii.” ³² Baah len kina na, ni gbiin Yesu aah nan len pu ki mok binib waah ga nan kpo pu na.

³³ Le Pailat ki labr koo lidichal na ni, le ki yin Yesu, ki nan baa u, “Sin le ye Juu yaab aabor aa?”

³⁴ Le Yesu baa u, “Saah len pu na, aa len aabaa pu le aan binib le tuk si ke m ye Juu yaab aabor.”

³⁵ Le Pailat baa u, “M ye Juu yaab aanii la aa? Sin aabaa aanib ni Uwumbor aatotoorninkpiib le di si ŋa ŋjaal ni. Aa ŋa ba?”

³⁶ Le Yesu bui u, “Maanaan aa ye dulnyaa wee ni aanaan. Maanaan yaa ba ye dulnyaa wee ni aanaan kan, maadidilib ba ga jan kijaak, Juu yaab taa ŋmaa chuu mi. Maanaan aa ye dulnyaa wee ni aanaan.”

³⁷ Le Pailat baa u, “Aa sil ye ubor la aa?”

Le Yesu bui u, “Ni ye saah len pu na. M dan dulnyaa wee ni ke m nan tuk binib mbamon la. Nima le cha bi ma mi. Unii umok ban mbamon na kan, u ga kii maah len pu na.”

³⁸ Le Pailat baa u, “Mbamon ye kinye?”

Baah len ke bi ga ku Yesu pu na

(Matu 27.15-31; Mak 15.6-20; Luk 23.13-25)

Pailat aah len kina na, le u ki nyan lipaal Juu yaab chee, ki ti bui bi, “Maa kan waataani ubaa. ³⁹ Nimi aakaal le ye ke m nyan unaagbiija ubaa lii Lakr-jer aajim yoonn. Ni ban ke m di Yesu, u ye Juu yaab Aabor na lii ii?”

⁴⁰ Le bi teen, “Taa di uja ngbaan lii. Di Barabas lii.” Barabas nan ye ufifiir la.

19

¹ Le Pailat di Yesu ŋa waatob aajab aarjaal ni ke bi lue u ŋinaalab. ² Le bi luu ikokon aayikpupuk ki di chij u, ki di libokumaln peen u, ³ le ki choo ki nan dooni u, ki bui u, “Juu yaab Aabor, aa doon aa?” le ki joo bijaal gbaa u.

⁴ Le Pailat ki nyan lipaal, ki ti bui Juu yaab, “M ga di u nyan ni lipaal ni chee, aan ni bee ke maa kan waataani ubaa.” ⁵ Le Yesu nyan ni lipaal, ki beenin chik ikokon aayikpupuk ki pee libokumaln ngbaan. Le Pailat bui bi, “Lik man, uja ngbaan so.”

⁶ Uwumbor aatotoorninkpiib ni baatutum aah kan u na, le bi teen ke, “Kpaa u ndopuinkoo pu, kpaa u ndopuinkoo pu.”

Le Pailat bui bi, “Nimi nibaa kpaa u ndopuinkoo pu man. Maa kan waataani ubaa.”

⁷ Le bi bui u, “Ti kpa nkaal la. Nkaal ngbaan aah dii pu na, u ŋeer nkun; ba pu? u len ke u ye Uwumbor Aajapoon la.”

⁸ Pailat aah ŋun ke Yesu bui ke u ye Uwumbor Aajapoon na, le ijawaan moo chuu u. ⁹ Le u ki gir koo lidichal ngbaan ni, ki ti baa Yesu, “Aa nyan ni la chee?”

Le Yesu aa len tibaa. ¹⁰ Le Pailat baa u, “Saan gar mi tibaa aa? Li nyi. M kpa mpoon, ki ga ŋmaa di si lii, ki kpa mpoon ki ga ŋmaa kpaa si ndopuinkoo pu.”

¹¹ Le Yesu bui u, “Uwumbor yaa kaa tii si mpoon kan, saan ŋmaa li kpa mpoon ki ŋa mi nibaa. Nima pu na, unii u di mi ŋa aarjaal ni na, waatunwanbir jer siyaan.”

¹² Waah len kina na, nima le Pailat ban ke u di u lii; le Juu yaab teen ke, “Aa yaa di uja ngbaan lii kan, saa ye Uborkpaan Siisa aajo; unii umok len ke u ye ubor na, u ye Siisa aadin la.”

* 18:28 : Israel yaab nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbor nan nyan bi tinaagbiir ni, Ijijt aatin ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

¹³ Pailat aah n̄un kina na, le u ki nyan Yesu lipaal ki ti kal ubɔjir aajal pu, bi yin nima chee ke “Ntakpateer paab.” Juu yaab aaliin ponn ni, bi yin nima chee ke “Gabata.” ¹⁴ Ni nan ye Lakr-jer aajim yoonn la. Liyaadaal ngbaan nan ye kitaak ki ga ji ki woln Juu yaab aakpaakool daal na la. Ni nan ye kichakpiik ni, ki naahn tikur tiloob yoonn. Le Pailat bui Juu yaab, “Lik man, nimi aabɔr sɔ.”

¹⁵ Le bi teen, “Nyan u nima, nyan u nima, kpaa u ndɔpuinkoo pu.”

Le Pailat baa bi, “M di nimi aabɔr kpaa ndɔpuinkoo pu uu?”

Le Uwumbɔr aatotoorninkpiib bui u, “Taa ki kpa ubɔr ubaa ki kpee Siisa pu.”

¹⁶ Baah len kina na, le u di Yesu n̄a biɲaal ni, bi ti kpaa u ndɔpuinkoo pu.

Baah kpaa Yesu ndɔpuinkoo pu pu na

(Matiu 27.32-44; Mak 15.21-32; Luk 23.26-43)

Le bi gaa u, ¹⁷ ki cha u yoor waadɔpuinkoo, le bi di u nyan kitiɲ ponn ni, ki buen nibaa chee, bi yin nima chee ke “Kiyikpaɲ aapepel.” Juu yaab aaliin ponn ni, bi yin nima chee ke “Golgota.” ¹⁸ Le butɔb aajab ngbaan kpaa u ndɔpuinkoo pu nima chee, le ki kpaa bijab bilee mu idɔpuinkee pu. Bi kpaa ubaa uɲangan wɔb, ki kpaa uken uɲangii wɔb. Le Yesu nan bi bikaasisik ni. ¹⁹ Pailat nan n̄mee n̄n̄meen ke, “Yesu u ye Nasaref aatiɲ aanii, ki ye Juu yaab Aabɔr na,” le ki di n̄n̄meen ngbaan tam waadɔpuinkoo pu. ²⁰ Ni n̄mee Juu yaab aaliin ponn ni, ni Rom yaab aaliin ponn ni, ni Griik yaab aaliin ponn ni. Baah nan kpaa Yesu ndɔpuinkoo pu nin chee na aa daa kitiɲ ni, nima pu na, Juu yaab pam le nan karn n̄n̄meen ngbaan. ²¹ Le Juu yaab aatotoorninkpiib bui Pailat, “Taa n̄mee ke u ye Juu yaab Aabɔr. N̄n̄meen ke uma le len ke u ye Juu yaab Aabɔr.”

²² Le Pailat bui bi, “Maah n̄mee pu na, ni n̄mee a.”

²³ Le butɔb aajab bi kpaa u ndɔpuinkoo pu na yakr waawanpeenkaan nfum munaa, bima binib binaa; le ki yoor waakpalk mu. Kikpalk ngbaan nan ye litamuln, kaa kpa baah n̄al nin chee na. ²⁴ Nima pu le bi bui tɔb, “Taa cha ti kar kikpalk ngbaan. Cha ti too inaan, ki lik ke ulau ga ji ki.” Baah n̄a pu na, ni gbiin Uwumbɔr Aagbaɲ aah len pu na ke: “Bi di maawanpeenkaan yakr tii tɔb,

ki too inaan maakpalk pu.”*

Nima le cha butɔb aajab ngbaan n̄a kina.

²⁵ Le Yesu aana, ni unawaa, ni Mari u ye Klopas aapuu na, ni Mari Magdalene, nan si gbɔk Yesu aadɔpuinkoo. ²⁶ Le Yesu kan una ni waadidiir u u gee u na si gbɔk u. Le u bui una, “Nna, lik, aajapɔɔn sɔ,” ²⁷ le ki bui waadidiir ngbaan mu, “Lik, aana sɔ.” Liyaadaal ngbaan, le udidiir ngbaan di Yesu aana koon waachiln ni.

Yesu aah kpo pu na

(Matiu 27.45-56; Mak 15.33-41; Luk 23.44-49)

²⁸ Le Yesu bee ke u tun waatuln doo a. Le u bui ke, “Nnyunyuu chuu mi.” Waah len kina na, ni gbiin Uwumbɔr Aagbaɲ aah len pu na.

²⁹ Le tiwanyukaan ni mɔɔn na gbii lisambil ki si nima chee. Le bi di nkiisuk bɔn ni ni, ki di n̄a ndɔ pu, ki di n̄a umɔb ni ke u moor. ³⁰ Waah moor ni na, le u bui ke, “Maatuln doo a,” le ki gaa tiin, ki cha waawiin nyan, le u kpo.

Baah saa Yesu aasikakl pu na

³¹ Ni nan ye kitaak ki ga woln Juu yaab aafuur daal na la. Likpaakool daal ngbaan nan ye nwiin sakpiin daal la. Nima le Juu yaab aa ban ke n̄inikpol li beenin bi idɔpuinkee pu likpaakool daal. Nima le bi bui Pailat ke u cha waajab ti gbaa kool bitaa, aan bi kpo mala, aan bi chuu nyan bi idɔpuinkee pu. ³² Le waajab dan nan gbaa kool bijab bi lee idɔpuinkee pu Yesu chee na aataa. Bi gbaa kool ubaa aataa, ki ti gbaa koo uken mu aataa. ³³ Baah ti fuu Yesu chee na, bi mui u kpo a, nima le baa gbaa kool utaa. ³⁴ Le butɔb aaja ubaa di kigbalk saa Yesu aasikakl. Libuul ngbaan ni, le nsin ni nnyun nyan. ³⁵ Uja u kan kina na tuk binib waah kan pu na, aan ni mu tii naadii. Waah len pu na, ti gbii. U nyi ke u len

* 19:24 : Lik Ilahn 22.18.

mbamøn la. ³⁶ Bi ña Yesu kina ke ni gbiin Uwumbør Aagbarj aah len pu na ke, “Waakpab ponn ni libaa aan koo.”† ³⁷ Uwumbør Aagbarj ki len ke, “Bi ga lik uja u bi saa u na.”‡

Baah sub Yesu pu na

(*Matiu 27.57-61; Mak 15.42-47; Luk 23.50-56*)

³⁸ Tɔ, Josef, u nan ye Arimatea aatiñ aanii na, mu nan bi nima. U nan ye unii u dii Yesu na, ki mu san Juu yaab ijawaan, kaa cha binib nyi. Uja ngbaan nan buen ti mee Pailat ke u cha u nyan Yesu aawon ndɔpuinkoo pu. Le Pailat kii. Le u buen ti nyan u ndɔpuinkoo pu. ³⁹ Nikodemus, u nan dan Yesu chee njan kinyeek na, mu nan fuu ni, ki joo ni tulalee. Ni nan ye tulalee u bi yin u ke mir na, ni tulalee u bi yin u ke alos na, aan bi di ñmal tɔb ni la. Tulalee ngbaan aanyunuun ga pii bɔtɔmøn. ⁴⁰ Le bi di likekenyaan ni tulalee ngbaan poo Yesu aawon. Juu yaab yaa ban bi sub linikpol kan, bi ñani kina la. ⁴¹ Baah kpaa Yesu nin chee na, ñisubil aasui aasaak kibaa nan bi nima. Bi nan gbii kitakpaluñ kibaa nima chee. Baa nan kee sub unii ubaa ki ponn ni. ⁴² Kitakpaluñ ngbaan aah kaa daa nima chee na, le bi di Yesu aawon ti sub ki ponn ni. Ni nan ye kitaak ki ga woln Juu yaab aakpaakool daal na la.

20

Yesu aa ki bi likaakul na ni

(*Matiu 28.1-8; Mak 16.1-8; Luk 24.1-12*)

¹ Juu yaab aakpaakool daal aah jin ki woln kitaak na, le Mari Magdalene buen likaakul ngbaan chee. Ni nan ye lichakpitaawoln, ki laa bɔɔn. Waah ti fuu likaakul chee na, le u kan ke litakpal li bi nan di leñ likaakul aamɔb na, aa ki bi. ² Le u san buen Simonn Piita ni Yesu aadidiir uken u Yesu gee u na chee, le ki ti bui bi, “Bi nyan Tidindaan aawon likaakul ni a. Taa nyi baah di ti ña nin chee na.”

³ Le Piita ni Yesu aadidiir uken ngbaan fii san buen likaakul ngbaan chee. ⁴ Le Yesu aadidiir uken ngbaan san jer Piita ki puen fuu li chee, ⁵ le ki ti boon ki gbuun lik, ki mui ñikeken ngbaan le dɔ. Waa koo likaakul na ni. ⁶ Le Simonn Piita, u paan ni puwɔb na mu fuu ni, le ki koo likaakul na ni, ki mui ñikeken ngbaan dɔ. ⁷ U mui likekeln li bi nan di poo uyil na kpab, ki dɔ libaa. ⁸ Le Yesu aadidiir u puen fuu ni likaakul chee na mu koo, ki kan, le ki tii naadii. ⁹ Baa nan kee bee Uwumbør Aagbarj aah len pu na aatataa, ke Yesu ga fikr nkun ni. ¹⁰ Le bi gir kun.

Yesu aah di ubaa mɔk Mari Magdalene pu na

(*Matiu 28.9-10; Mak 16.9-11*)

¹¹ Tɔ, Mari nan beenin si likaakul na chee ki wii. Waah si wii na, le u boon ki gbuun lik li ponn ni, ¹² le ki kan Uwumbør aatuuntiib bilee bi pee tiwanpiln na ka Yesu aawon aah ba dɔ nin chee na. Ubaa nan ka uyil aah ba bi ni wɔb na, le uken mu ka utaa aah ba bi ni wɔb na. ¹³ Le bi baa u, “Upii, ba ña si aa wii?”

Le u bui bi, “Bi nyan Ndindaan aawon la. Maa nyi baah di ti ña nin chee na.”

¹⁴ Waah len kina na, le u fenn lik upuwɔb, ki mui Yesu si, kaa nyi ke Yesu ye. ¹⁵ Le Yesu baa u, “Upii, ba ña si aa wii? Aa ban ñma?”

Mari nan nyi ke uja u kii kisaak na ye. Le u bui u, “Maaninkpel, aa yaa di waawon ña nin chee na kan, mɔk mi, m ti yoor.”

¹⁶ Le Yesu bui u ke, “Mari.”

Le u fenn, ki bui u Juu yaab aaliin ni ke, “Raboni.” Naatataa le ye ke “Umɔmɔkr.”

¹⁷ Le Yesu bui u, “Taa meeh mi. Maa kee buen paacham, Nte Uwumbør chee. Li cha ki ti tuk nnaabitiib ke m cha paacham, Nte u ye Maawumbør na chee la, u ye ni mu Aate, ki ye ni mu Aawumbør na.”

¹⁸ Le Mari Magdalene buen ti tuk bi, “M kan Tidindaan a,” le ki tuk bi Yesu aah tuk u tibɔr ti na.

† 19:36 : Lik Nnyam 12.46; Nkahn 9.12; Ilahn 34.20. ‡ 19:37 : Lik Sekaria 12.10.

Yesu aah di ubaa mək waadidiliib pu na
(*Matiu 28.16-20; Mak 16.14-18; Luk 24.36-49*)

¹⁹ Tə, Juu yaab aakpaakool daal aah jin ki woln kitaak na aajook le Yesu aadidiliib bi kidiik ni, ki laŋ; ba pu? bi nan san Juu yaab ijawaan. Le Yesu dan nan sil bikaasisik ni, le ki bui bi, “Ni li kpa nsuudoon man.” ²⁰ Waah len kina na, le u taln uŋaal ki mək bi baah nan kpa uŋaal ponn ni ipiin pu na, le ki mək bi baah nan saa usikakl kigbalk pu na. Waadidiliib aah kan u na, le bi kpa mpopiin pam. ²¹ Le u ki bui bi, “Ni li kpa nsuudoon man. Nte Uwumbər aah tun ni mi pu na, kina le m mu tun nimi.” ²² Waah len kina na, le u fuur lii bi pu, le ki bui bi, “Gaa Uwumbər Aafuur Nyaan man. ²³ Ni yaa di cha pinn binib baatunwanbir kan, bi ga kan chapinn. Ni yaa kaa di cha pinn bi kan, baan kan chapinn.”

Yesu aah tuk Tomas pu na

²⁴ Tomas, u bi yin u ke Kijaan, aan u ye Yesu aadidiliib kipiik ni bilee ponn ni ubaa na, aa nan bi bikaasisik ni buyoonn Yesu dan na. ²⁵ Le Yesu aadidiliib biken tuk u, “Ti kan Tidindaan a.”

Le u bui bi, “M yaa kaa kan baah nan kpa uŋaal ponn ni ipiin pu na aabue, ki di ŋŋanbik baan ŋibue ngbaan ponn ni, ki di ŋŋaal baan baah nan saa usikakl kigbalk pu na aabuer ponn ni kan, maan pak naah len pu na.”

²⁶ Tə, le iwiin iniin jer. Le Yesu aadidiliib nan ki bi kidiik ni. Tomas mu nan bi bi chee. Bi nan laŋ kidiik a. Le Yesu dan nan sil bikaasisik ni, le ki bui ke, “Ni li kpa nsuudoon man,” ²⁷ le ki bui Tomas, “Di aŋŋanbik baan ŋŋaal aabue ponn ni, ki di aŋŋaal baan nsikakl aabuer mu ponn ni, aan ki gaa mi ki kii, aan ki taa ki beeni.”

²⁸ Tomas nan bui u, “Aa ye Ndindaan ni Maawumbər la.”

²⁹ Le Yesu bui u, “Saah kan mi na le aa gaa mi ki kii. Uwumbər aanyoor bi binib bi kaa kan mi aan ki gaa mi ki kii na pu.”

ŋita ŋi pu bi ŋmee kigbaŋ kee na

³⁰ Tə, Yesu nan tun lijnjiir aatun ŋiken pam waadidiliib aanimbil ni. Ni məmək mu aa bi kigbaŋ kee ni. ³¹ Bi ŋmee nimina ke ni pak ke Yesu le ye Kristo u gaa timi lii na, ki ye Uwumbər Aajapəon. Ni yaa gaa u ki kii kan, u pu le ni ga li kpa liməfal.

21

Yesu aah ki di ubaa mək waadidiliib pu na

¹ Nee aapuwəb le Yesu di ubaa mək waadidiliib nnyusakpem chee, bi yin mu ke Tiberias (ki ki yin mu ke Galilee). Kina le u nan di ubaa mək bi. ² Simonn Piita ni Tomas u bi yin u ke Kijaan na, ni Natanael u nyan ni Kana aatiŋ ki bi Galilee aatiŋ ni na, ni Sebedee aajapotiib bilee na, ni Yesu aadidiliib bilee biken nan bi təb chee. ³ N-yoonn ngbaan le Simonn Piita bui bi, “M cha m ti chur ijan la.”

Le bi bui u, “Ti mu ga dii si.” Le bi buen ti koo buŋəb ni, ni di ti woln, baa kan nibaa.

⁴ Nwiin aah laa puu ni na, le Yesu sil nnyun aagbaan. Bididiliib ngbaan aa nan nyi ke Yesu ye. ⁵ Le u baa bi, “Binachipəm, naa kan ijan aa?”

Le bi bui u, “Taa kan.”

⁶ Le u bui bi, “Di kipək ngbaan di mee buŋəb aŋŋangii wəb man, le ni ga kan.” Le bi mee ki chuu ijan pam, le kaa ŋmaa yoor.

⁷ Le Yesu aadiir u Yesu gee u na bui Piita, “Tidindaan ye.” Baah nan bi ban ijan na, bi nan yii ŋkpatambinn baanja la. Simonn Piita aah ŋun ke Tidindaan ye na, le u yoor waabəkul ki di peen, le ki lir nnyun ni ki cha u chee. ⁸ Waadidiliib bi gur na nan bi buŋəb ngbaan ni ki dar kipək ki gbii ijan na, ki choo nnyun aagbaan. Nnyun aagbaan aa nan daa. Ni naahn ŋisarŋ ikui ilee la. ⁹ Baah ti fuu nnyun aagbaan ki nyan buŋəb ni na, bi mui nkoon aamii bi, ujan pu mu ni, le boroboro mu bi. ¹⁰ Le Yesu bui bi, “Li joo ni naah chuu ijan i na ngem.”

¹¹ Le Simonn Piita ki koo buŋəb na ni ki ti gbiln kipək na, ki joo dar cha n-gbaan. Kipək ngbaan nan gbii ijan sakpiin. Ijan ngbaan nan ye nkub ni piŋmu ni itaa. Yaah po

wiir kina na, kipɔɔk ngbaan aa nan kar. ¹² Le Yesu bui bi, “Dan nan ji man.” Waadidiir ubaa aa nan kaa u baa u, “Si ŋma ye?” ba pu? bi nyi ke Tidindaan ye. ¹³ Le Yesu dan nan yoor boroboro ni ijan ki di tii bi.

¹⁴ Yesu aah nan fikr nkun ni ki joo ubaa mɔk waadidiliib na, nimina le nan ŋa taataa.

Yesu aah tuk Piita pu na

¹⁵ Baah jin tijikaar ngbaan doo na, le Yesu baa Simonn Piita, “Simonn, JǾnn aajapɔɔn, aa gee mi ki jer tiwan nimina aa?”

Le u bui u, “Ndindaan, een, aa nyi ke m gee si.”

Le Yesu bui u, “Kpiin maapihbi,” ¹⁶ le ki ki baa u lelee, “Simonn, JǾnn aajapɔɔn, aa gee mi ii?”

Le u ki bui u, “Ndindaan, een, aa nyi ke m gee si la.”

Le Yesu bui u, “Li kii maapiih,” ¹⁷ le ki ki baa u taataa, “Simonn, JǾnn aajapɔɔn, aa gee mi ii?”

Le Simonn Piita aasui bii; ba pu? u nan baa u nfum mutaa mɔk, “Aa gee mi ii?” Le u bui u, “Ndindaan, aa nyi tiwan mɔmɔk. Aa nyi ke m gee si.”

Le Yesu bui u, “Kpiin maapiih. ¹⁸ M tuk si mbamɔn la, saah nan ye unachipɔɔn na, aa nan peeni saawanpeenkaan, ki chaa saah gee nin chee na. Aa yaa ti por kan, aa ga taln aajaal, unii ubaa le ga peen si, ki yoor si buen saah kaa gee nin chee na.” ¹⁹ U nan bui Piita kina ke u mɔk u, uma Piita aah ga kpo ki nyuŋ Uwumbɔr pu na. Waah len kina na, le u bui u, “Li dii mi.”

²⁰ Le Piita fenn upuwɔb, ki kan Yesu aah gee waadidiir u na paa ni bi pu. Waadidiir ngbaan ye unii u nan foor duun Yesu, baah nan bi ji tijiir buyoonn na, ki nan baa u ke, “Ndindaan, ŋma ga kooh si?” na. ²¹ Piita aah kan u paani bipuwɔb na, le u baa Yesu, “Ndindaan, ba ga ŋa uja wee?”

²² Le Yesu bui u, “M yaa gee ke u li bi ki nan saa buyoonn m ga nan gir ni na kan, ti ye saabɔr aa? Li dii mi.”

²³ Nima le Yesu aanib bui ke waadidiir ngbaan aan kpo. Yesu ma aa bui ke waan kpo, u po bui le ke, “M yaa gee ke u li bi ki nan saa buyoonn m ga nan gir ni na kan, ti ye saabɔr aa?”

²⁴ Waadidiir ngbaan le ye unii u tuk binib tibɔr tee, ki ŋmee ti kigbanj kee ni na. Ti bee ke waah len pu na gbii.

²⁵ Tiwan pam aabɔŋ le Yesu ŋa, bi mu aa ŋmee ni mɔmɔk. Bi yaa ba ŋmee ni mɔmɔk kan, maa dak ke bi ba ga kan mpaan dulnyaa ni ki bil baah ŋmee tigbann ti na.

Yesu Aakpambalb aah tun LITULN pu na

¹ Njɔ Teofilus, min Luk nan ɲmee njan aagbaɲ ke m tuk si Yesu aah nan ɲa pu na mɔmɔk, ni waah mɔk binib pu na mɔmɔk, n-yoonn mu u nan piin waatuln ² ki ti saa n-yoonn mu Uwumbɔr di u buen paacham na. Waah nan bi dulnyaa wee ni na, le u lee waakpambalb. Uwumbɔr Aafuur Nyaan aapɔɔn pu le u nan tuk waakpambalb ngbaan baah ga ɲa pu na, le Uwumbɔr nin di u buen paacham. ³ Waah kpo ki fikr nkun ni na, le u di ubaa mɔk bi n-yoonn n-yoonn, le ki ti saa iwiin imonko ilee, ki mɔk bi chain ke u sil kpa limɔfal. Binimbil nan kan u. Le u len bi chee, ki tuk bi Uwumbɔr aanaan aah bi pu na. ⁴ Waah nan laa bi bi chee na, le u bui bi, “Ni taa nya Jerusalem ni. Ni li bi nima, ki ti saa bundaln Nte Uwumbɔr ga tii nimi Waafuur Nyaan, waah nan puu tipuur ti na. Ni nan ɲun tipuur ngbaan pu m chee la. ⁵ Mbamɔn, Jɔnn nan muin binib nnyun ni. Naan ki yunn, le m ga di Uwumbɔr Aafuur Nyaan gbiin nimi.”

Uwumbɔr aah di Yesu buen paacham pu na

⁶ Yesu aakpambalb aah kuun u chee na, le bi baa u, “Tidindaan, dandana wee, aa ga nyan timi Israel yaab timi aadim aarɲaal ni, ki ki giin timi aanaan tii timi ii?”

⁷ Le Yesu tuk bi, “Bundaln Nte Uwumbɔr ga ɲa waah ban pu na, aa ye nimi aabɔr. Ti bi u chee la. ⁸ Waafuur Nyaan yaa nan gbiin nimi kan, ni ga li kpa waapɔɔn, ki ga li ye maaseeraadam Jerusalem ponn ni, ni Judea aatim mɔmɔk ni, ni Samaria aatim ni, ni dulnyaa aanaan mɔmɔk ni.” ⁹ Waah len kina na, le Uwumbɔr di u buen paacham, binimbil ni. Le ntaalangbam biin u pu. Baa ki waa u.

¹⁰ Le bi beenin si lik waah cha paacham pu na. Libuul ngbaan ni, le bijab bilee nan sil bi chee,* ki pee ɲikekepippiin, ¹¹ ki baa bi, “Galilee aanib, ba pu ni si lik paacham kina? Yesu, u Uwumbɔr nyan u ni chee buen paacham na, u ga gir ni. Ni kan waah buen pu na. Kina, le u ga nan ki gir ni.”

Baah nyan unii ke u ley Judas aaleley pu na

¹² N-yoonn ngbaan, Yesu aakpambalb nan bi lijool libaa paab, bi yin li ke Olif aasui aajool. Naa daa Jerusalem. Ni naahn limalgeln la. Le bi nyan nima, ki gir buen Jerusalem. ¹³ Baah ti fuu Jerusalem na, le bi koo baah koo kidiik ki ponn ni na. Kidiik ngbaan nan ye paacham aadiik la. Le Piita, ni Jɔnn, ni Jems, ni Andru, ni Filip, ni Tomas, ni Batolomiu, ni Matiu, ni Jems u ye Alfeus aajarɔɔn na, ni Simonn u nan ban u kuln waatiɲ aadim na, ni Judas u ye Jems aajarɔɔn na, mɔmɔk nan bi kidiik ngbaan ni. ¹⁴ Le bi ni Mari u ye Yesu aana na, ni bipiib bibaa, ni Yesu aanaatiib, mɔmɔk kuuni tɔb chee, ki kpaani kimɔbaan, ki mee Uwumbɔr n-yoonn mɔmɔk.

¹⁵ N-yoonn ngbaan, le binib bi dii Yesu na nan kuun tɔb chee. Bi ga nan li fuu binib nkub ni moninko. Le Piita fii sil bikaasisik ni, ki bui bi, ¹⁶ “Nnaabitiib, n-yaayoonn na, Uwumbɔr Aafuur Nyaan nan cha Ubɔr David len Judas aabɔr. Ni ɲmee Uwumbɔr Aagbaɲ ponn ni. Naah ɲmee pu Uwumbɔr Aagbaɲ ponn ni na, see ni ɲa kina. Judas le nan mɔk binib Yesu aah bi nin chee na, le bi ti chuu u. ¹⁷ Judas nan ye timi Yesu aakpambalb ponn ni ubaa la. Yesu nan nyan u, ke u tun Uwumbɔr aatuln ti chee.”

¹⁸ U ɲa tiwan ni kaa ɲan na, le ki kan ɲimombil, ki daa bukpaab. Le u lir kitɲ bukpaab ngbaan ponn ni, ki kpo. Upuul nan puu, le tineer mɔmɔk nyan. ¹⁹ Binib bimɔk bi Jerusalem na nan ɲun waabɔr. Nima pu na, baaliin ponn ni, bi yin bukpaab ngbaan ke Akeldama aakpaab. Naatataa le ye ke “Nsin aakpaab.”

²⁰ “N-yaayoonn na, Ubɔr David nan ɲmee Judas aabɔr, Uwumbɔr aalahn aagbaɲ ponn ni ke,

* 1:10 : Bijab bilee ngbaan nan ye Uwumbɔr aatuuntiib la.

‘Taa cha tiwan nibaa ki li bi waadichal ni.
Taa cha unii ubaa ki li bi li ponn ni.’†

U nan ki nmee Judas aabər ke,
‘Cha unii uken lej waalelej.’ ‡

²¹⁻²² Piita nan ki len ke, “Nima pu na, ni njeer ke unii ubaa ki kpee ti pu, ki li ye seeraadaan, ki tuk binib ke Tidindaan Yesu fikr nkun ni. Ti ban unii u nan chuun n̄isachun ti ni Tidindaan Yesu chee, n-yoonn mu Jənn nan muin Yesu nnyun ni na, ki ti saa bundaln Uwumbər nyan Yesu ti chee ki di u buen paacham na.”

²³ Piita aah len kina na, le bi nyan bijab bilee. Bi yin ubaa ke Josef Basabas Justus ki yin uken ke Matias. ²⁴⁻²⁵ Le bi mee Uwumbər ke, “Tidindaan, aa nyi binib məmək aasui ni aah bi pu na. Mək timi unii u aa lee u na bijab bilee ngbaan ponn ni aan u li ye saakpambal ki gaa lituln li Judas nan di cha ki buen nin chee njeer u na.” ²⁶ Baah mee Uwumbər doo na, le bi di n̄itakpabil tii bi, ke bi lik baah ga lee uja u na. Nimina nan mək bi ke bi ga lee Matias la. Le bi di u kpee Yesu aakpambalb kipiik ni ubaa na pu.

2

Uwumbər Aafuur Nyaan aah nan fuu ni pu na

¹ Juu yaab aawinyaan mubaa nan saa. Bi yin mu ke Pentekost daal. Le binib bi dii Yesu na məmək bi kidiik kibaa ni. ² Libuul ngbaan ni, le bi n̄un kifuuk nyan ni kitaapaak. Ni nan bi ke libuln pəpəəl aah kpa kifuuk pu na, ki nan gbiin lidichal li bi ka li ponn ni na. ³ Le bi kan tiwan nibaa, ni bi ke imiigaal na, ki nan təj bi məmək aayil paab. ⁴ Le Uwumbər Aafuur Nyaan gbiin bi məmək. Le bi len iliin yayan, Uwumbər Aafuur Nyaan aah cha bi len pu na.

⁵ N-yoonn ngbaan le Juu yaab nan bi Jerusalem ni. Bi nan ye binib bi pak Uwumbər na, ki nyan ni n̄inibol məmək ponn ni dulnyaa wee ponn ni. ⁶ Le bi n̄un Yesu aanib len iliin yayan. Le bi kuun ni nima, ki wiir. Le bi məmək n̄un bi len baaliin ibaabaa. Le ni muk bi nima chee, ki gar bi pam. ⁷ Le bi bui ke, “Bijab bi len kina na məmək ye Galilee aatiŋ aanib la. ⁸ Bi n̄a kinye aan ki len timi aaliin aabəj kina? Ti n̄un bi len ti məmək aaliin ibaabaa la. ⁹ Timi bibaa nyan ni Patia aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Media aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Elam aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Mesopotamia aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Judea aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Kapadosia aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Pontus aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Asia aatiŋ ni, ¹⁰ bibaa mu nyan ni Frijia aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Pamfilia aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Ijpt aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Libia aatim mu bi Sairene aatiŋ chee na, bibaa nan ye Juu yaab, ni Biniyayam bi kpeln bibaa ki dii Juu yaab aasan na, ki nyan ni Rom aatiŋ ni na, ¹¹ bibaa mu nyan ni Krete aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Arabia aatiŋ ni. Ti məmək n̄un bi len timi aaliin ki mooni Uwumbər aah tun lijn̄jiir aatun pu na.” ¹² Le ni gar bi məmək, ki cha bilan n̄mal. Le bi baa təb, “Naatataa ye kinye?”

¹³ Le bibaa mu n̄ani bi mbənyun ki bui ke bi nyun ndaan le ki gbii.

Piita aah tuk bi Uwumbər aaliin pu na

¹⁴ Le Piita ni Yesu aakpambalb kipiik ni ubaa na fii sil. Le Piita len mpəən pu, ki tuk kinipaak ngbaan, “Nnaabitiib, Juu yaab, ni nimi bimək bi Jerusalem ni na, ni li pel mbaməm, ki n̄un maah ga len pu na. ¹⁵ Ni dak ke binib ngbaan nyun ndaan gbii la. Baa nyun. Dandana, ni ye tikur tiwae kichakpiik ni la. Nima pu na, baa nyun ndaan. ¹⁶ Baah len iliin yayan pu na, ni ye Uwumbər aabənabr Joel aah nan len pu na la. Joel nan len ke Uwumbər len ke:

¹⁷ ‘N-yoonn mu choo na,

m ga di Maafuur Nyaan n̄a binib məmək pu.

Nijapətiib ni nibisatiib ga nabr min Uwumbər aah len pu na.

Nimi aanachipəm ga kan lijn̄jiir aawan.

Nimi aaninkpiib ga daŋ tidaŋ.

† 1:20 : Lik Ilahn 69.25. ‡ 1:20 : Lik Ilahn 109.8.

18 N-yoonn ngbaan, m ga nan di Maafuur Nyaan
 ɲa maanaagbiijab ni maanaagbiipiib mu pu,
 le bi ga nabr maah len pu na.

19 M ga ɲa lijinjiir aatun kitaapaak ni, ni kitiɲ pu;
 nsin, ni mmii, ni iɲmanyuu ga li bi;

20 nwiin ga bɔln, le uɲmal mann ke nsin na,
 waahr aan Uwumbɔr aawiin daal nin fuu ni.
 Mu ga li ye nwiin sakpiin mu kpa liyimbil na.

21 Liyaadaal ngbaan, unii umɔk mee Uwumbɔr na le ga ɲmar.’ ”*

22 Tɔ, Piita ki len ke, “Israel yaab, li pel man. Uwumbɔr ban ke u mɔk binib ke uma le tun ni Yesu, u ye Nasaref aatiɲ aanii na. Nima pu le u cha u ɲani lijinjiir aatun, ni lituln li kpa liyimbil na, nimi ponn ni. Nimi nibaa nyi kina. 23 Uwumbɔr aageehn pu le bi nan di Yesu ɲa niɲaal ni. Uwumbɔr nan nyi ke bi ga ɲa kina. Le ni di u ɲa mbiindam aarjaal ni ke bi ti kpa u ndɔpuinkoo pu, ki ku u. Nima pu na, nimi le ku u. 24 Uwumbɔr le fikr u nkun ni ki bii nkun aapɔɔn, kaa cha nkun joo u. 25 Ubɔr David nan len Yesu aabɔr ke, ‘M nan kani Tidindaan m chee n-yoonn mɔmɔk.

U bi ɲɲangii wɔb, ki biin m pu,
 ke tiwan nibaa taa muk mi.

26 Nima pu na, m kpa mpopiin, ki len mpopiin aaliin,
 27 le ki kpa limakl ke saan cha maawiin bee kitekpiitiɲ ni.

M ye saabo u ye chain na, le saan cha maawon bur.

Nima le m bi dulnyaa wee ni ki kpa nsuudoon.

28 Aa nan mɔk mi limɔfal aasan.

Saah bi m chee pu na, le m kpa mpopiin pam.’ ”†

29 Le Piita ki len ke, “Nnaabitiib, m ban m tuk nimi tiyaaja David aabɔr chain la. U nan kpo, le bi sub u. Din pu na, waakaakul bi do. 30 U nan ye Uwumbɔr aabɔnabr ubaa la, ki nyi ke Uwumbɔr puu tipuur ke u ga ɲa uma David uyaabil ubaa ubɔr, ke uma David aah ye ubɔr pu na. 31 David nan nyi Uwumbɔr aah ga ɲa pu na. Nima pu na, u nan len ke Uwumbɔr ga nan fikr Kristo u gaa timi lii na nkun ni, kaan cha u bee kitekpiitiɲ ni. Waawon aa bur. 32 Uwumbɔr fikr Yesu nkun ni. Tinimbil kan u, le ti tuk binib. 33 Uwumbɔr nyuɲ Yesu, ki di u kaan uɲangii wɔb. U gaa Nfuur Nyaan Ute Uwumbɔr chee, uma Uwumbɔr aah nan puu tipuur ti ke u ga tii u na. Naah kan pu na, ni naah ɲun pu dandana wee na, ye Uwumbɔr Aafuur Nyaan le u di ɲa ti ni. 34 David aa nan buen paacham. U mu nan len ke,

‘Uwumbɔr bui Ndindaan ke: Kal ɲɲangii wɔb,

35 ki ti saa buyoonn m ga nyarɲ saadim mɔmɔk na.’ ”‡

36 Le Piita ki len ke, “Israel yaab mɔmɔk, m ban ke ni sil bee ke ni ye Yesu aabɔr le m len. Nimi le kpa u ndɔpuinkoo pu. Uwumbɔr le mɔk ke uma Yesu le ye Kristo u gaa timi lii na, ki ye Tidindaan.”

37 Kinipaak ngbaan aah ɲun Piita aah len pu na, le ni muk bi sakpen. Le bi baa Piita ni Yesu aakpambalb biken na, “Tinaabitiib, ti ga ɲa kinye?”

38 Le Piita bui bi, “Ni mɔmɔk kpeln nimi aabimbin, ki cha ti muin nimi nnyun ni, Yesu Kristo aayimbil pu. Le Uwumbɔr ga di cha nimi aatunwanbir pinn nimi, ki tii nimi ipiin i ye Waafuur Nyaan na. 39 Tidindaan Uwumbɔr nan puu tipuur ke u ga di Waafuur Nyaan tii nimi, ni nimi aabim, ni binib bi bi ni daa na: u ga tii binib bi u ga yin bi na mɔmɔk.”

40 Le Piita di tibɔr ti wiir na tuk bi Yesu aabɔr, le ki sur bi ki bui bi, “Pɔɔn nibaa man ki ɲmar, ki nya ntafadaan mu ga pii titunwanbirdam ngbaan na ni.” 41 Le bi muin binib bi gaa Piita aah len pu na nnyun ni. Liyaadaal ngbaan le binib ɲichur ɲitaa ɲmar, ki kpee bi pu. 42 Binimbil nan man ke bi bae Yesu aabɔr, waakpambalb chee. Bi mɔmɔk nan kpaan kimɔbaan, ki ji tɔb chee tijikaar, ki kpaani tɔb chee ki mee Uwumbɔr.

* 2:21 : Lik Joel 2.28-32. † 2:28 : Lik Ilahn 16.8-11. ‡ 2:35 : Lik Ilahn 110.1.

Yesu aanib aabimbin aah nan bi pu na

⁴³ Uwumbør nan cha Yesu aakpambalb tun lijnjiir aatun pam. Nima pu na, binib mòmøk nan san Uwumbør. ⁴⁴ Le binib bimøk gaa Yesu ki kii na kpaan tøb chee, ki di baawan yakr tøb. ⁴⁵ Binib nan kooh baah kpa tiwan ni na, ki di ñimombil ngbaan yakr tøb, baah ban pu na. ⁴⁶⁻⁴⁷ Idaa mòmøk bi nan kuuni Uwumbør Aadichal ni, ki kpaani bido ki ji tijikaar, ki pak Uwumbør, ki kpa mpopiin, ni tibulchinn. Le binib mòmøk pak bi. Tidindaan nan joo binib bi ñmar na kpaee waanib pu idaa mòmøk la.

3

Baah cha uwøb pøk pu na

¹ Daalbaadaal, tikur titaa yoonn, Piita ni Jønn nan buen Uwumbør Aadichal ni. Ni nan ye limeel yoonn la. ² Uja ubaa nan bi nima ki ye uwøb. Baah nan ma u na, u nan ye uwøb la. Bi nan yoor u kaani Uwumbør Aadichal aabisamøb chee idaa mòmøk. Bi yin mbisamøb ngbaan ke “Mbisamøb Nyaan.” Bi nan joo u kaani nima chee ke u li mee binib bi koo ni Uwumbør Aadichal ni na, ke bi tii u ñimombil. ³ Le u kan Piita ni Jønn bi koo Uwumbør Aadichal ni. Waah kan bi na, le u mee bi ke bi tii u tiwan. ⁴ Le Piita ni Jønn lik u. Le Piita bui u, “Lik timi.” ⁵ Le u lik bi, ki dak ke bi ga tii u tiwan la. ⁶ Le Piita bui u, “Maa kpa ñimombil. M ga tii si maah kpa ni na la. Yesu Kristo u ye Nasaref aatiñ aanii na aayimbil pu, m tuk si la, fii chuun.” ⁷ Le Piita chuu uñangii, ki fiin u. Le u fii sil. Libuul ngbaan ni, le utaagben pøk. ⁸ Le u fii yuk, ki sil utaa pu, ki piin ki chuun gonni, le ki dii bi, ki koo Uwumbør Aadichal ni, ki bi chuun, ki yukr, ki pak Uwumbør. ⁹ Le kinipaak mòmøk kan u bi chuun ki pak Uwumbør. ¹⁰ Le bi bee ke u ye uwanmeer u nan ka Uwumbør Aadichal aabisamøb nyaan chee na. Waah pøk na, le ni gar bi pam.

Piita aah tuk binib Uwumbør Aadichal ni pu na

¹¹ Uja ngbaan aah laa joo Piita ni Jønn na, le binib ngbaan mòmøk san buen bi chee kikaakpaak kibaa ni, bi yin ki ke “Solomonn aakaakpaak.” Ni nan gar bi pam. ¹² Tø, Piita aah kan bi na, le u baa bi, “Israel yaab, ba pu ni gar nimi? Ba pu ni lik timi kina? Ni dak ke ni ye tibaa aapøon le cha uja wee pøk aa? Ni dak ke ni ye timi aabimbin mu bi chain na pu uu? Ni mu aa ye kina. ¹³ Uwumbør le cha u pøk. Abraham, ni Aisak, ni Jakob Aawumbør, u ye tiyaajatiib Aawumbør na, nyuñ Waabo Yesu la. Nimi le nan di Yesu kooh, le ki yii u Pailat chee. Pailat nan ban u di u lii, le naa kii. ¹⁴ Yesu le ye unii u Uwumbør nyan u aan u ye uninyaan na. Le ni yii u, ki bui Pailat ke u di unikur lii. ¹⁵ Ni ku Yesu u tii timi limøfal na. Le Uwumbør fikr u nkun ni. Timi le ye waaseeraadam ke u fikr nkun ni a. ¹⁶ Ni kan uja wee, ki bee u. Yesu aayimbil le kpa mpøon, le ki cha u pøk. Waah ña Yesu aayimbil naadii pu na, nima le cha u pøk. U gaa Yesu ki kii, le uma Yesu tii u laafee ninimbil ni.

¹⁷ “Nnaabitiib, m nyi ke ni ni nima aaninkpiib aah ku Yesu pu na, naa nyi naah tun lituln li na. ¹⁸ N-yaayoonn na, Uwumbør nan cha waabønabtiib mòmøk len ke Waanii Kristo* ga nan ji falaa. Baah len pu na, le Uwumbør cha ni ña kina. ¹⁹ Nima pu na, kpeln nimi aabimbin man, ki dii Uwumbør aasan. Ni yaa ña kina kan, Uwumbør ga di cha pinn nimi aatunwanbir, ki tii nimi lifuur, ²⁰ ki ki tun ni Yesu ni chee, aan ni ñmar. Uma le ye Kristo, u Uwumbør nan puu tipuur ke u ga tii nimi na. ²¹ Uma Yesu le ga li bi Uwumbør do ki ti saa n-yoonn mu Uwumbør ga toor tiwan mòmøk na. N-yaayoonn na, Uwumbør aabønabtiib bi bi chain na nan len tibør timina. ²² Uwumbør aabønabr Moses nan len ke, ‘Nidindaan Uwumbør ga tun ni ubønabr ubaa ni chee, ke waah tun ni mi pu na. U mu ga li ye ninaabitiib ponn ni ubaa la. Li keei waah ga len tibør ti na mòmøk man. ²³ Unii umøk kaa kii ubønabr ngbaan aah ga len pu na, Uwumbør ga yakr u, ki nyan ni u waanib ponn ni, ki ku u.’† ²⁴ Uwumbør aabønabtiib bimøk nan len tibør na, Samuel ni bibønabr bi mu nan paan ni u pu na, mu nan len tibør timina. ²⁵ Nimi le ye bibønabtiib ngbaan aayaabitiib. Uwumbør nan puu tipuur tii niyaajatiib. Nimi le yeh tipuur ngbaan.

* 3:18 : Hiibru aaliin ni, bi yin Kristo ke Masiya. Naatataa le ye ke unii u ga gaa binib lii na. † 3:23 : Lik Ikaal 18.15, 18, 19.

Uwumbør nan tuk Abraham ke u ga ña tinyoor ña ñinibol ñimæk bi dulnyaa wee ni na pu, uma Abraham aayaabil pu.[‡] ²⁶ Nima pu na, Uwumbør nan nyan Waabo, ki nan tun ni u ni chee ñjan, ke u nan ña nimi tinyoor; u cha ni di cha nimi aatunwanbir; tinyoor ngbaan le na.”

4

Juu yaab aaninkpiib aah jin Piita ni Jønn tibør pu na

¹⁻² Piita ni Jønn nan laa beenin len tibør kinipaak ngbaan chee, ki tuk bi ke Yesu fikr nkun ni a, ke waah fikr nkun ni na, binib bi kpo na mu ga nan fikr nkun ni. Le Uwumbør aatotoortiib, ni Uwumbør Aadichal aakikiirb aaninkpel, ni Sajusii yaab mu fuu ni nima, kaa gee Piita ni Jønn aah tuk kinipaak ngbaan pu na, ³ le ki gee liñuul bi pu, ki chuu bi, ki di ña kiyondiik ni. Naah ye kijook na, le bi cha bi bi kiyondiik ni, ki ti woln kitaak. ⁴ Binib bi ñun Piita ni Jønn aah len pu na, bi ponn ni pam nan gaa Yesu ki kii. Bijab bi gaa u ki kii na ga nan li fuu ñichur ñijmu.

⁵ Naah woln kitaak na, le Juu yaab aayidam, ni bibøjirb aaninkpiib, ni Uwumbør aakaal aamømækb nan kuun Jerusalem ponn ni. ⁶ Bi ni Uwumbør aatotoorninkpel u bi yin u ke Anas na, ni Kayafas, ni Jønn, ni Aleksanda, ni utotoorninkpel do yaab biken, nan kuun tøb chee. ⁷ Le bi cha Piita ni Jønn sil binimbiin ni, le ki baa bi, “Ni ña kinye aan ki cha uwøb ngbaan pøøk? Ni kpa ba aapøøn? Ni di ñma aayimbil ki tii u laafee?”

⁸ Le Uwumbør Aafuur Nyaan fir Piita pu. Le u bui bi, “Juu yaab aayidam, ni bibøjirb aaninkpiib, ⁹ taah ter uwøb ngbaan na, le ni ji timi tibør din, ki baa timi ke ti ña kinye ki cha u pøøk. ¹⁰ M ban ke nimi ni Juu yaab biken mømæk bee ke Yesu Kristo, u ye Nasaref aatiñ aanii na, waayimbil aapøøn le cha uja wee pøøk. Uma Yesu pu, le u kpa laafee mbamøm, ki si ninimbiin ni. Nimi le kpa Yesu ndøpuinkoo pu, le Uwumbør fikr u nkun ni. ¹¹ Yesu aabør ñmee Uwumbør Aagbanj ni ke, ‘Litakpal li bidimaab yii li na,

lima le ye litakpajal.’*

¹² Uma Yesu pu, le ti ga ñmar. Uwumbør di Yesu aayimbil tii timi, ke ti ñmar. Ubaa aa bi dulnyaa wee ni ki ga ñmaa gaa timi lii, see Yesu baanja. Uma baanja pu, le ti ga ñmar.”

¹³ Bininkpiib ngbaan nan bee ke Piita ni Jønn aa ye binib bi nyuun na, kaa bae mbaem, le ki kpa lipobil ki len. Baah kpa lipobil pu na, le ni gar bininkpiib ngbaan. Bi bee ke bi nan ye Yesu aajøtiib la. ¹⁴ Bi kan uja u Piita ni Jønn cha u pøøk na si bi chee. Nima pu na, baa nan ki ñmaa kpak bi. ¹⁵ Le bi tuk bi ke bi nya kidiik ngbaan ni. Baah nyan kidiik ngbaan ni na, le bininkpiib ngbaan kpokl tøb baah ga ña pu na, ¹⁶ ki baa tøb, “Ti ga ña bijab ngbaan kinye? Binib bimæk bi Jerusalem ni na nyi ke bi tun lijnjiir aatuln li kpa liyimbil na. Taan ñmaa nee. ¹⁷ Ti mu aa ban ke tibør ngbaan ki moon. Nima pu na, cha ti faan bijab ngbaan aan bi taa ki tuk binib Yesu aabør, ki taa ki pur waayimbil.”

¹⁸ Le bi yin bi ke bi gir koo ni, le ki nan kpa bi pu ke bi taa ki tuk binib Yesu aabør, ki taa ki pur waayimbil. ¹⁹ Le Piita ni Jønn bui bi, “Ti yaa kii nimi aamøb, bee ti yaa kii Uwumbør aamøb le kan, nilani ñan Uwumbør chee? Ni dakl ki lik. ²⁰ Ti ga li beenin tuk binib taah kan pu na, ni taah ñun pu na. Taan ñmaa yii.” ²¹ Baah len kina na, le bininkpiib ngbaan ki faan bi, le ki di bi lii. Kinipaak ngbaan pu le baa ñmaa daa bitafal. Kinipaak ngbaan mømæk nan bi nyuñni Uwumbør, lijnjiir aatuln ngbaan pu. ²² Uja u bi cha u pøøk na nan jer ñibin imonko ilee aanii. Nima pu le ni gar kinipaak ngbaan mømæk.

Yesu aanib aah mee Uwumbør ke u tii bi lipobil pu na

²³ Baah di Piita ni Jønn lii na, le bi gir buen bijøtiib chee, ki ti tuk bi Uwumbør aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib aah tuk bi pu na mømæk. ²⁴ Baah ñun kina na, le bi mømæk kpaan kimøbaan, ki mee Uwumbør, ki len ke, “Mpøønsakpiindaan, sin le nan naan paacham, ni kitiñ, ni nnyusakpem, ni tiwan nimæk bi ni mømæk ponn ni na.

‡ 3:25 : Lik Mpiin 22.18; 26.4. * 4:11 : Lik Ilahn 118.22.

²⁵ N-yaayoonn na, aa nan cha tiyaaja Ubər David len saabər. U nan ye saatutunn la. Saafuur Nyaan aapəon pu le u nan len ke, 'Binib bi kaa ye Juu yaab na gee lijuul fam la.

ŋinibol mu dakl ilandak i kaa kpa tinyoor na.

²⁶ Dulnyaa wee ni aabərb gor bibaa,

binib aayidam kuun təb chee,

bi ti jan Uwumbər ni Waanii Kristo kijaak.†

²⁷ Tə, David aah nan len pu na, ni ye mbamən la. Ubər Herod, ni Pontius Pailat, ni Juu yaab, ni binib bi kaa ye Juu yaab na nan kuun kitij kee ponn ni, ke bi nan ku Saatutunn Yesu u ye chain na. Uma le aa nyan ke u gaa timi lii. ²⁸ Bi nan kuun bi ti ŋa saah nan len ke bi ga ŋa pu na. Saapəon, ni saageehn pu, le aa nan siin ke bi ga ŋa kina. ²⁹ Uwumbər, lik baah faani timi nfaan pu na. Ter timi saatutum, ki tii timi lipobil, aan ti di tuk binib saabər. ³⁰ Di saapəon tii bibum laafee. Cha ti tun lijnjiir aatun, ki mək binib ke Saabo Yesu u ye chain na aayimbil kpa mpəon."

³¹ Baah mee Uwumbər doo na, le baah bi kidiik ki ponn ni na deŋ. Le Uwumbər Aafuur Nyaan gbiin bi məmək. Le bi kan lipobil, le ki tuk binib Uwumbər aabər.

Yesu aanib aah di baawan yakr təb pu na

³² Binib bimək nan gaa Yesu ki kii na nan kpaan kiməbaan, ni nlandakbaan. Ubaa aa len ke waawan nibaa le ye uyaan. Le bi məmək yakr baawan məmək, ki di tii təb. ³³ Le Yesu aakpambalb kpa mpəon ki jin seeraa ke Tidindaan Yesu sil fikr nkun ni. Le Uwumbər ter bi məmək sakpen. ³⁴⁻³⁵ Binib nan kooh baah kpa tisar ni ŋidichal ŋi na, ki joo ni ŋimombil ŋi bi kan na, ki nan di tii Yesu aakpambalb. Le bi yakr tii bimək aah ban pu na. Ubaa aa ki bi bi ponn ni ki lann nibaa.

³⁶ Uja ubaa nan bi bi ponn ni, bi yin u ke Josef, le Yesu aakpambalb duln u ke Banabas. Naatataa le ye ke, "U səŋni binib aasui na". U nan ye Liifai yaab aanii ubaa la. Bi nan ma u Saiprus aatij ni la. ³⁷ U nan kpa kisaak, ki kooh, ki di ŋimombil ŋi u kan na, ki nan tii Yesu aakpambalb.

5

Ananias ni upuu Safaira aah ŋa pu na

¹ Uja uken nan bi nima, bi nan yin u ke Ananias, ki yin upuu ke Safaira. U nan kpa kisaak, ki kooh ki, ki kan ŋimombil, ² ki di ngem nan tii Yesu aakpambalb, ki gur ubaa mu ngem. Upuu mu nan nyi waah ŋa pu na. ³ Le Piita baa u, "Ananias, ba ŋa aa cha kinimbəŋ koo aasui ni, ki cha aa ban ke aa ŋmann Uwumbər Aafuur Nyaan, ki gur aabaa ŋimombil ngem? ⁴ Kisaak ngbaan aah nan bi aa chee na, ki nan ye siyaan la. Saah kooh ki na, ŋimombil ngbaan mu ye siyee la. Ba ŋa aa dak aasui ni ke aa ga ŋa kina? Saa mən nnyamən ki tuk binib baanja. Uwumbər le aa mən nnyamən tuk u." ⁵ Ananias aah ŋun waah len pu na, le u kpo ki lir kitij. Le ijawaan chuu binib bimək ŋun tibər ngbaan na. ⁶ Le binachipəm nan di likekeln poo u, ki yoor u nyan lipaal, ki ti di sub.

⁷ Ni nan kpee siib, le upuu mu koo ni, kaa nyi tibər ngbaan. ⁸ Le Piita baa u, "Naah kooh kisaak ngbaan na, ŋimombil ngbaan məmək le na aa?"

Le u kii ke, "Een, ŋima le na."

⁹ Le Piita baa u, "Ba ŋa aa ni aachal məmək kpaan kiməbaan ke ni ga təŋ Uwumbər Aafuur Nyaan? Lik, binachipəm bi sub aachal na fuu ni mbisaməb. Le bi ga yoor aa mu ki nya lipaal." ¹⁰ Libuul ngbaan ni, le u mu kpo, ki lir kitij, unimbiin ni. Le binachipəm ngbaan koo ni ki kan u kpo a. Le bi yoor u mu, ki ti di sub uchal chee. ¹¹ Le Yesu aanib məmək, ni binib bimək ŋun tibər ngbaan na san ijawaan sakpen.

Yesu aakpambalb aah tun lijnjiir aatun pu na

¹² Yesu aakpambalb nan tun lijnjiir aatun pam. Lijnjiir aatun ngbaan le mək binib ke Uwumbər bi bi chee. Le binib bimək gaa Yesu ki kii na kuun təb chee, Solomonn

† 4:26 : Lik Ilahn 2.1-2.

aakaakpaak ni, Uwumbør Aadichal ni. ¹³ Binib bi kaa gaa Yesu ki kii na aa nan kaar ke bi li kpaani bi chee. Binib mòmøk mu nan pak bi. ¹⁴ Binib pam nan gaa Tidindaan ki kii, ki kpaie n-yoonn mòmøk, ki kpaani bi chee. Bi nan ye bijab ni bipiib mu, ki wiir. ¹⁵ Yesu aakpambalb aah tun lijnjiir aatun pu na, le binib yoor bibum paan ikan pu, ni tiwandookaan pu, ki di kaan nsan ni, ki ban ke Piita yaa chuun jer kan, waajunjuj pinn jer bi pu, ki cha bi pòøk. ¹⁶ Le kinipaak mu nyan ni Jerusalem aatingbaan ni, ki joo ni bibum, ni binib bi tiyayaar joo bi na. Le Yesu aakpambalb cha bi mòmøk pòøk.

Baah ŋa Yesu aakpambalb falaa pu na

¹⁷ Le Uwumbør aatotoorninkpel, ni binib bimøk dii u ki nan ye Sajusii yaab na, nan kpa lipiipoln Yesu aakpambalb pu, ¹⁸ le ki dan nan chuu bi, ki di laŋ kiyondiik ni. ¹⁹ Kinyeek ngbaan le Uwumbør aatuun dan nan chuu piir kiyondiik aajaalenj, le ki nyan bi, ki bui bi, ²⁰ “Li cha ti sil Uwumbør Aadichal ni, ki tuk binib limofal ngbaan aabør mòmøk.” ²¹ Le bi kii Uwumbør aatuun ngbaan aamøb. Kichakpinaanyeek ni, le bi koo ni Uwumbør Aadichal ni, ki nan tuk binib limofal aabør na.

Le Uwumbør aatotoorninkpel, ni binib bi dii u na dan nan yin bibøjirb aaninkpiib, ni Juu yaab aaninkpiib mòmøk, le ki tun bikikiirb, ke bi buen kiyondiik ni ki ti li joo ni Yesu aakpambalb. ²² Baah ti fuu nima kaa kan bi na, le bi labr ki nan tuk bibøjirb aaninkpiib, ²³ “Ti fuu kiyondiik ni, ki kan ni lak mbamøm. Bikikiirb mu si kii jaalenj mam chee. Le ti chuu piir kidiik, kaa kan unii ubaa ni ni.” ²⁴ Uwumbør Aadichal aakikiirb aaninkpel, ni Uwumbør aatotoorninkpiib aah ŋun kina na, le ni muk bi pam. Baa ki nyi baah ga ŋa pu na. ²⁵ N-yoonn ngbaan le unii ubaa koo ni, ki nan bui bi, “Lik, bijab bi ni di ŋa kiyondiik ni na bi Uwumbør Aadichal ni, ki bi tuk binib Yesu aabør.” ²⁶ Le Uwumbør Aadichal aakikiirb ni baaninkpel buen ti joo ni Yesu aakpambalb ngbaan. Bi nan joo ni bi suuna, kaa chuu bi mpòøn; ba pu? bi san ijawaan ke kinipaak na ga mae bi ŋitakpal.

²⁷ Baah joo ni Yesu aakpambalb kidiik ponn ni na, le bi di bi siin bibøjirb aaninkpiib aanimbiin ni. Le Uwumbør aatotoorninkpel bui bi, ²⁸ “Ti tuk nimi ke ni taa ki tuk binib Yesu aabør, ki taa ki pur waayimbil. Le ni beenin mooni waabør Jerusalem mòmøk ni, ki len ke waasin bi tiŋaal ni la.”

²⁹ Le Piita ni Yesu aakpambalb biken na bui bi, “Ni ye ke ti kii Uwumbør aamøb la, naa ye binib aamøb. ³⁰ Nimi le kpaie Yesu ndøpuinkoo pu, ki ku u. Le tiyaaajatiib Aawumbør fikr u nkun ni, ³¹ ki nyuŋ u, ki di u kaan uŋangii wøb, u li ye timi Aayidaan u gaal timi lir, ki tii timi Israel yaab nsan ke ti kpeln timi aabimbin na, aan Uwumbør di cha timi aatunwanbir pinn timi. ³² Timi ni Uwumbør Aafuur Nyaan le ye Yesu aaseeraadam ki tuk binib tibør ngbaan. U di Waafuur Nyaan tii binib bi kii waamøb na.”

³³ Bibøjirb aaninkpiib aah ŋun baah len pu na, le bi gee lijuul sakpen, ki ban bi ku bi. ³⁴ Le bibøjirb aaninkpiib ponn ni ubaa fii sil binimbiin ni. Bi nan yin u ke Gamaliel. U nan ye Farisii yaab aanii ubaa la, ki mu ye Uwumbør aakaal aamømøk b aaninkpel, ki kpa liyimbil Juu yaab mòmøk chee. Le u tuk bi ke bi di Yesu aakpambalb ngbaan nyan lipaal siib. ³⁵ Baah nyan lipaal na, le u bui bi, “Israel yaab, ni li nyi naah ga ŋa bijab ngbaan pu na. ³⁶ N-yaayoonn na, uja ubaa nan bi, bi yin u ke Tudas. U nan yoor ubaa ke uma le ye uninyuun, le bijab ikui inaa nan dii u. Binib nan ku u, le bijab bimøk dii u na nan yaa, ki bee fam. ³⁷ Uja umina aayoonn aah jer na, le Galilee aatiŋ aanii ubaa nan yoor ubaa paacham, bi yin u ke Judas. U nan bi buyoonn bi nan chuun kahn binib na. Kinipaak nan dii u. Le bijab ku u mu. Waadidiliib bimøk dii u na mu yaa. ³⁸ Nima le m tuk nimi, nyan niŋaal bijab ngbaan aabør ni, ki taa ŋa bi nibaa. Baah kpokl pu na, ni baah tun lituln pu na, yaa ye binibøm aatuln kan, li ga bee yoli. ³⁹ Ni yaa ye Uwumbør aatuln kan, naan ŋmaa nyanj bi. Ni yaa jan bi kijaak kan, ni li nyi man, nibaakan, ni ga kan ke ni jan Uwumbør le kijaak.”

Bi nan kii Gamaliel aah len pu na. ⁴⁰ Le bi yin Yesu aakpambalb ngbaan, ke bi gir koo ni, le ki gbaa bi, ki tuk bi ke bi taa ki tuk binib Yesu aabør daalbaadaal, ki taa ki pur waayimbil, le ki di bi lii. ⁴¹ Le Yesu aakpambalb ngbaan siir bi chee, ki nan kpa mpopiin; ba pu? Uwumbør pak bi ke bi ye binib bi ga ŋmaa ji inimøøn Yesu aayimbil pu na. ⁴² Idaa

mömök le bi chaa Uwumbör Aadichal ni, ni binib do, ki ti tuk binib Uwumbör aabör ki mooni tibönyaan tee, ke Yesu le ye Kristo u gaa binib lir na.

6

Baah nyan biteterb bilole pu na

¹ Binib nan gaal Yesu ki keei idaa mömök ki kpaee waadidiliib pu. N-yoonn ngbaan le Juu yaab bi len Griik aaliin na n̄l̄ni Juu yaab bi len Juu aaliin na pu, le ki bui ke baah yakr tijikaar idaa mömök na, bi sulni baakpöpiib b̄r. ² Le Yesu aakpambalb kipiik ni bilee na yin Yesu aadidiliib mömök, ki nan bui bi, “Naa n̄an ti li yakr tijikaar ki di cha Uwumbör aaliin. ³ Nnaabitiib, nima pu na, ni nyan ni ponn ni bijab bilole bi gbiin Uwumbör Aafuur Nyaan, ki kpa nlan mbamöm, ki kpa liyimbil na, ki cha bi li ye lituln ngbaan aaninkpiib. ⁴ Tima aanimbil ga li man limeel, ni Uwumbör aabör aamoon pu la.”

⁵ Yesu aakpambalb aah len pu na, le ni piir bi mömök aasui. Le bi nyan uja ubaa, bi yin u ke Stiifen, u gaa Yesu ki kii mbamöm ki gbii Uwumbör Aafuur Nyaan na. Bi nan nyan Filip, ni Prokorus, ni Nikanor, ni Timonn, ni Pamenas, ni Nikolas, u nan ye Antiok aatiñ aanii na mu. Nikolas aa nan ye Juu aanii. U nan kpeln le ki dii Juu yaab aasan. ⁶ Le bi nyan bijab bilole bimina, ki cha bi sil Yesu aakpambalb aanimbiin ni. Le bi mee Uwumbör tii bi, ki di biñaal paan bi pu.

⁷ Le Uwumbör aabör nan mooni n̄ipepel mömök. Le binib moo gaal Yesu ki keei, ki kpaee waadidiliib pu ki wiir, Jerusalem ponn ni. Uwumbör aatotoorb pam mu nan gaa Yesu aabönyaan tee ki kii.

Baah chuu Stiifen mpöön pu na

⁸ Uwumbör nan ter Stiifen mbamöm, ki tii u mpöön sakpen, ki cha u tun lijnjiir aatun Juu yaab aakaasisik ni. ⁹ Le Juu yaab bibaa fii ki kpak u. N-yoonn mubaa, Juu yaab ngbaan nan ye binaagbiib, ki nan gaa bibaa. Bi nyan ni Sairene aatiñ ni, ni Aleksandria aatiñ ni, ni Silisia aatiñ ni, ni Asia aatiñ ni. Bijab ngbaan le kpak Stiifen kinikpakpak. ¹⁰ Uwumbör Aafuur Nyaan aah tii Stiifen nlan sakpen pu na, baa n̄maa len ki nyañ u. ¹¹ Nima pu le bi tii bijab bibaa n̄imombil ke bi m̄aln̄ inyamön paan u. Le bijab ngbaan len ke bi n̄un u sii Moses ni Uwumbör. ¹² Baah len pu na, le Juu yaab, ni baaninkpiib, ni Uwumbör aakaal aamömök ge liñuul Stiifen pu. Bi dan nan chuu u mpöön, ki di u siin biböjirb aaninkpiib aanimbiin ni, ¹³ le ki joo ni binib bi ga m̄aln̄ inyamön paan u na. Le bi len ke, “N-yoonn mömök uja wee bii Moses aakaal, ki seei Uwumbör Aadichal. ¹⁴ Ti n̄un u len ke Yesu, u ye Nasaref aatiñ aanii na, ga gbaa wii Uwumbör Aadichal ngbaan, ki kpeln Moses aah nan tii timi ikaal i mömök na.” ¹⁵ Le biböjirb aaninkpiib mömök lik Stiifen ki kan ke unimbil wöb wiin chain ke Uwumbör aatuun aanimbil wöb na.

7

Stiifen aah len pu na

¹ Uwumbör aatotoorninkpel nan baa Stiifen, “Baah len pu na, ti gbii ii?”

² Le Stiifen bui ke, “Ntetiib ni nnaabitiib, ni li pel man. Uwumbör u nyuun na nan dan tiyaaja Abraham chee. Waah nan dan u chee na, u nan laa bi Mesopotamia aatiñ ni, kaa kee buen Harann aatiñ ni, ke u ti kal nima. ³ Le Uwumbör bui u, ‘Nya aado yaab aatiñ ni, ni saanib chee, ki li cha maah ga mök si kitiñ ki na ponn ni.’* ⁴ Nima pu le u fii Kaldii yaab aatiñ ni, ki buen Harann aatiñ ni, ki nan ti bi nima. Waah bi nima na, le ute kpo. Ute aah kpo na, le Uwumbör nyan u nima chee, ki di u dan taah bi kitiñ ki ponn ni dandana wee na. ⁵ N-yoonn ngbaan, Uwumbör aa nan tii u kitiñ kibaa do chee na. Waa nan po tii u lisaj libaa. U nan puu tipuur tii u ke u ga di kitiñ kee tii u ni uyaabitiib. N-yoonn mu Uwumbör nan puu tipuur tee tii u na, Abraham aa nan kee kpa ubo. ⁶ Le Uwumbör bui u, ‘Aayaabitiib ga li ye bicham kitiyayan̄ ponn ni. Kitiñ ngbaan aanib ga di bi n̄a binaagbiib, ki n̄a bi bakaa n̄ibin ikui inaa. ⁷ Kitiñ ngbaan aanib aah ga di bi n̄a binaagbiib na, le m ga daa bitafal. N-yoonn ngbaan le aayaabitiib ga nya kitiñ ngbaan ni, ki dan kitiñ kee

* 7:3 : Lik Mpiin 12.1.

ponn ni, ki nan li dooni mi do chee na.[†] ⁸ Le Uwumbør puu tipuur tii Abraham, ki tii u nkaal, ke u ni uyaabitiib mòmøk gii ñchakpan, aan ni møk ke bi kii uma Uwumbør aah puu tipuur ti na. Le Abraham ma ubijabo, ki yin u ke Aisak, le ki gii uchakpaln, u nan laa ye iwiin iniin aabo la. Le Aisak ma waabo Jakob. Jakob mu ma japotiib kipiik ni bilee bi ye tiyaajaninkpiib na. Le bi mòmøk gii ñchakpan.

⁹ “Le Jakob aajapotiib nan kpa lipiipoln binaal Josef pu, ki di u kooh binib pu, u li ye unaagbiija kitij kibaa ponn ni, bi yin ki ke Ijpt. Le Uwumbør mu nan bi u chee, ¹⁰ ki ter u, ki nyan u waafalaa mòmøk ponn ni. N-yoonn ngbaan Faro nan ye Ijpt aatiñ aabør. Le Uwumbør tii Josef nlan, ki cha Faro gee waabør. Le Faro di u ña kitij ngbaan aayidaan, ni waachiln aayidaan. ¹¹ N-yoonn ngbaan le nkon lir Ijpt aatiñ ni, ni Kanaann aatiñ ni. Binib nan kan falaa sakpen. Tiyaajatiib nan bi Kanaann aatiñ ni. Baa nan kan tijikaar. ¹² Le bite Jakob ñun ke tijikaar bi Ijpt aatiñ ni. Nima pu na, u nan cha ujarotiib buen nima chee bi ti daa tijikaar. Le bi buen ti daa, ki gir ni, ki ki buen lelee. ¹³ Baah buen lelee na, le Josef ti di ubaa møk bi, le ki di waamaal mu møk Ubør Faro, ¹⁴ le ki tun bi ute Jakob chee, ke bi ti yin ni u ni waamaal mòmøk, bi dan u chee Ijpt aatiñ ni. Bi nan ye binib imonko itaa ni kipiik ni biñmu la. ¹⁵ Le bi mòmøk buen u chee Ijpt aatiñ ni, ki nan bi nima kina ki ti kpo. ¹⁶ Baah kpo na, le bi yoor bi ki di dan Sekem aatiñ ki bi do chee na ni, ki ti di bi sub. Bi nan sub bi nfal mu Abraham nan di ñimombil daa Hamor yaab chee na ponn ni la.

¹⁷ “Tò, Uwumbør nan puu tipuur tii Abraham. Le n-yoonn mu u ga ña waah puu tipuur ti na peen ni. N-yoonn ngbaan le Israel yaab too pør kpee Ijpt aatiñ ni. ¹⁸ Ni nan yunn pam, le ubørkpaan u kaa nan nyi Josef aabør na jin nnaan Ijpt aatiñ ni. ¹⁹ Le u nan ñmanni tiyaajatiib ki ñani bi bakaa, le ki tuk waanib ke bi di tiyaajatiib aabim mee timoor ni aan bi kpo. ²⁰ N-yoonn ngbaan le bi ma Moses, u nan ye ubo u ñan sakpen na la. Le bi kpiin u ute do ñmal itaa. ²¹ Waah ña ñmal itaa aabo na, le bi di u bil timoor ni. Le Faro aabisal ti kan u, ki yoor u, ki kpiin u, ki di u ña waabo. ²² Le bi møk u Ijpt yaab aalan aabør aabør. Le u kpaln unii u nyi tibør na, ki tun lituln li kpa liyimbil na.

²³ “Waah ña ñibin imonko ilee aaja na, u nan ban ke u mann unaabitiib Israel yaab. ²⁴ Le u mann bi, ki kan Ijpt aanii ubaa ña Israel aanii ubaa bakaa. Le u buen ti ter Israel yaab aanii ngbaan, ki gbaa Ijpt aanii ngbaan teen ki ku u. ²⁵ U nan dakt ke unaabitiib ga bee ke Uwumbør ga cha u nyan bi baadim aajaal ni. Le baa bee. ²⁶ Le ni woln le u ti kan Israel yaab bilee bi jaa. U nan ban ke u par bi, le ki bui bi, ‘Ñjotiib, ni ye naabitiib la. Ba ña ni ñani tøb bakaa?’ ²⁷ Le unii u ña uñeen aatò bakaa na nan tur Moses foor bibaa chee, ki bui u, ‘Ñma ña si timi aayidaan ni ubøjir?’ ²⁸ Aa ban ke aa ku mi ke saah fe ku Ijpt aaja na pu na la aa?† ²⁹ Waah len kina na, le Moses san nyan Ijpt aatiñ ni, ki buen Midiann aatiñ ni, ki nan ti ye uchaan nima. Le upuu ma mbijabim bilee nima.

³⁰ “Ñibin imonko ilee aah jer na, le Uwumbør aatuun di ubaa møk Moses. N-yoonn ngbaan le Moses nan bi nteersakpiin ni, lijool li bi yin li ke Sainai na chee. Uwumbør aatuun ngbaan nan bi mmii ponn ni, busub bu bi ke bu aah gaal mmii le na pu. ³¹ Moses aah kan ni na, le ni gar u pam. Le u foor mal mmii ngbaan u ti lik. Waah foor mal mu na, le u ñun Uwumbør aaneel len ke, ³² ‘Min le ye aayaajatiib Abraham, ni Aisak, ni Jakob Aawumbør.’ Ijawaan chuu Moses, le uwon gbaa. Waa ki kaa u ki lik. § ³³ Le Uwumbør bui u, ‘Saah si nin chee na ye kitij ki bi chain na la. Chuu takl saanaatak ngbaan. ³⁴ M kan maanib Israel yaab aah bi ji falaa sakpen Ijpt aatiñ yaab aajaal ponn ni pu na, ki ñun baah wii pu na, le m sunn ni ke m nan gaa bi lii. Li pel, m ga tun si Ijpt aatiñ ni, aa ti nyan bi nima chee.’*

³⁵ “Tò, Moses le ye unii u Israel yaab nan yii u, ki bui u ke, ‘Ñma ña si timi aayidaan ni ubøjir?’ Uma le Uwumbør nan tun waatuun u chee, busub bu bi ke bu aah gaal mmii le na pu, u ti tuk u ke u buen ti nyan ni waanib tinaagbiir ni, ki li joo ni bi. ³⁶ Uma Moses

† 7:7 : Lik Mpiin 12.7; 15.13-14; 17.8; Nnyam 3.12. ‡ 7:28 : Lik Nnyam 2.14. § 7:32 : Lik Nnyam 3.6. * 7:34 : Lik Nnyam 3.1-10.

le nyan bi Ijpt aatiŋ ni, ki tun lijnjiir aatun nima chee, ni Limɔɔkal Aanyusakpem[†] ni, le ki ti nin tun lijnjiir aatun timoor ni, ŋibin imonko ilee. ³⁷ Uma Moses le tuk Israel yaab,[‡] ‘Uwumbɔr ga tun ni ubɔnabr ubaa ni chee, ke waah tun ni mi pu na. U mu ga li ye ninaabitiib ponn ni ubaa la.’ ³⁸ Uma Moses, ni tiyaajatiib, ni Uwumbɔr aatuun nan bi nteersakpiin ni, Sainai aajool chee, le Uwumbɔr aatuun len u chee tibɔr lijool ngbaan paab, ki tuk u limɔfal aabɔr ke u nan tuk timi.

³⁹ “Le tiyaajatiib aa gee ke bi kii waamɔb. Bi yii u, ki ban ke bi ki labr buen Ijpt aatiŋ ni, ⁴⁰ le ki bui Moses aanaal Aaronn, ‘Maa ŋiwaa tii timi, ti li dii ŋi. Moses u nyan ni timi Ijpt aatiŋ ni na, taa ki nyi waah bi niwɔb na.’[§] ⁴¹ N-yoonn ngbaan le bi di salmaa mɔɔ unaabo, le ki toor kitork tii u. Baah mɔɔ unaabo ngbaan na, le bi jin njim ki mɔɔni sakpen. ⁴² Le Uwumbɔr daak bi chee, le ki siir cha bi, le bi dooni ŋijmabil ŋi bi kitaapaak na. Uwumbɔr aabɔnabr nan ŋmee tibɔr ngbaan Uwumbɔr Aagbarj ponn ni, ke Uwumbɔr len ke, ‘Israel yaab, ni nan kɔr tiwakor

ki toor kitork ŋibin imonko ilee timoor ni.

Naah toor kitork na, ni toor tii min aa? Aayii.

⁴³ Ni nan yoor liwaal li bi yin li ke Molek na aabool,

ni liwaal Refann* li ye lijmabil aanaj na.

Ni nan mɔɔ ŋiwaa ŋimina, ke ni li dooni ŋi.

Nima pu na, m ga di nimi buen tinaagbiir ni,

kitiŋ ki bi Babilonj aatiŋ aapuwɔb na ni.’[†]

⁴⁴ “Tɔ, tiyaajatiib nan joo ngban aabool timoor ni. Uwumbɔr nan joo ubaa mɔk bi libool ngbaan ponn ni la. U nan tuk Moses waah ga ŋa pu ki ŋa libool ngbaan na. Le Moses ŋa li Uwumbɔr aah mɔk u pu na. ⁴⁵ Tiyaajatiib nan di libool ngbaan tii baabim. Baabim ni baayidaan Josua mu nan yoor libool ngbaan, le ki buen bi ti gaa kitiŋ ki Uwumbɔr jenn binib nima na. Le libool ngbaan nan bi nima, ki ti saa Ubɔr David aayoonn. ⁴⁶ Uwumbɔr nan gee Ubɔr David. Le David nan ban ke u maa lidichal tii Uwumbɔr, u nan ye uyaaja Jakob Aawumbɔr na. David mu aa nan maa lidichal tii Uwumbɔr. ⁴⁷ Ujapɔɔn Solomonn le nan maa lidichal tii Uwumbɔr.

⁴⁸ “Tɔ, Uwumbɔr u kaa kpa ŋeen aatɔ na aa bi binib aah maa ŋidichal ŋi na ponn ni baanja. Uwumbɔr aabɔnabr nan len ke Uwumbɔr len ke,

⁴⁹ ‘Kitaapaak le ye maabɔrjal,

le kitiŋ ye ntaa aah taa ni pu na:

ni ga maa ba aadichal aaboln ki tii mi?

Ba aapaan ni ga kan tii mi aan m li koo nima?

⁵⁰ Min mbaa le nan naan tiwan nimina mɔmɔk.’”[‡]

⁵¹ Tɔ, Stiifen nan ki len ke, “Nitafal pɔɔ, naa dii Uwumbɔr aasan nisui ni, kaa pel waaliin. N-yoonn mɔmɔk ni ban ni yii Uwumbɔr Aafuur Nyaan, ke niyaajatiib aah nan yii mu pu na. ⁵² Niyaajatiib nan muk Uwumbɔr aabɔnabtiib mɔmɔk, le ki ku binib bi tuk bi ke Uwumbɔr Aatutunyaan ga dan na. U fuu ni, le ni kooh u, ki ku u. ⁵³ Uwumbɔr nan tun ni waatuuntiib bi nan tii nimi waakaal. Le ni yii, kaa kii nkaal ngbaan.”

Baah mae Stiifen ŋitakpal ki ku u pu na

⁵⁴ Stiifen aah len kina na, le liŋuul chuu binib ngbaan, le bi ŋmɔ ŋinyin. ⁵⁵ Le Stiifen u Uwumbɔr Aafuur Nyaan gbii u na, waan lik paacham, le ki kan Uwumbɔr aah wiin chain pu na, le ki kan Yesu si uŋangii wɔb. ⁵⁶ Le u bui ke, “Lik, m kan kitaapaak chuu piir, ki kan Unibɔn Aabo na si Uwumbɔr aarangiigii wɔb.”

⁵⁷ Waah len kina na, le bi teen mpɔɔn pu, ki di biŋaal ŋeeb bitafal, le ki kpaan ber bi ti chuu u, ⁵⁸ ki nyan u kitiŋ ponn ni, ki di buen n-gbaan, ki ti mae u ŋitakpal. Le biseeraadam

[†] 7:36 : Limɔɔkaal Aanyusakpem—bi ki yin mu ke Nnyusakpem Mamam la. [‡] 7:37 : Lik Ikaal 18.15, 18. [§] 7:40 : Lik Nnyam 32.1. * 7:43 : Refann nan ye n-yaayoonn na aawaal li bi nan len ke lima le joo lijmabil li bi yin li ke Saturin na. Binib bi kaa dii Uwumbɔr na nan dooni liwaal ngbaan. [†] 7:43 : Lik Amos 5.25-27. [‡] 7:50 : Lik Aisaya 66.1-2.

ngbaan chuu peer baabokul, ki di bil unachipoon ubaa chee, bi yin u ke Sool. ⁵⁹ Le bi mae Stiifen nitakpal u ti kpo. Baah bi mae u nitakpal na, le u mee Tidindaan ke, “Tidindaan Yesu, gaa maawiin,” ⁶⁰ le ki gbaan utaangaayil pu, le ki teen mpoon pu, “Tidindaan, taa teen bi baah na bakaa u na.” Waah len kina na, le u kpo.

8

Sool aah na Yesu aanib falaa pu na

¹ Baah ku u pu na, le Sool kii. Liyaadaal ngbaan le bi piin ki bi muk Yesu aanib bi bi Jerusalem ni na, ki na bi falaa sakpen. Nima pu na, bi momok nan yaa, ki buen Judea ni Samaria aatim momok ponn ni. Yesu aakpambalb baanja le nan gur Jerusalem ponn ni, kaa yaa. ² Le bijab bi san Uwumbor na sub Stiifen ki wii mpooon pu.

³ Le Sool poon ubaa, u ti bii Yesu aanib ki na bi fam. U nan koo nidichal nidichal ponn ni ki ban bi, ki chuu nyan bijab ni bipiib mpoon, ki ti di na kiyondiik ni.

Filip aah buen Samaria aatij ni pu na

⁴ To, binib bi dii Yesu na nan yaa koo ntim momok ni, le ki tuk binib waabonyaan. ⁵ Le Filip buen Samaria aatij ni ki ti tuk binib Kristo u gaa binib lii na aabor, ⁶ ki tun lijnjiir aatun. Baah kan lijnjiir aatun ngbaan ki nun waah len pu na, le kinipaak pel waabor ngbaan mbamom. ⁷ U nan nyan tiyayaar binib pam ponn ni, le ti teen mpoon pu, ki nyan biwon ni. Le binib bi aawon faan na, ni biwob mu pam kan laafee. ⁸ Nima pu le Samaria aatij aanib nan kpa mpopiin sakpen.

⁹ Le uja ubaa nan bi nima bi nan yin u ke Simonn; u nan ye uboo la, ki tun lijnjiir aatun ni gar Samaria aatij aanib na pam, le ki yoor ubaa ke uma le ye uninyuun. ¹⁰ Le binib momok, bigiim ni bipoondam kii tii u, ki len ke u kpa Uwumbor aapoon, ki yin u ke Mpooon Sakpiindaan. ¹¹ U nan tun inyok aatun ni yunn, ki cha ni gar binib pam. Nima pu na, bi nan kii tii u. ¹² Le Filip dan nan tuk bi Uwumbor aanaan aabonyaan, ni Yesu Kristo aabonyaan ngbaan. Le bi kii waah len pu na. Baah kii waah len pu na, le u muin bi nnyun ni, bijab ni bipiib mok. ¹³ Le Simonn, u ye uboo ngbaan na, mu kii Filip aah len pu na. Le Filip muin u nnyun ni. Le u dii Filip idaa momok, ki kan u tun lijnjiir aatun pam. Le ni gar u ki ti nyan.

¹⁴ Le Yesu aakpambalb bi bi Jerusalem ni na nun ke Samaria aatij aanib gaa Uwumbor aaliin. Baah nun kina na, le bi cha Piita ni Jonn buen bi chee. ¹⁵ Le Piita ni Jonn ti fuu nima, ki mee Uwumbor tii binib bi gaa Uwumbor aaliin na, ke u tii bi Waafuur Nyaan. ¹⁶ Waafuur Nyaan aa nan kee sunn ni bi ponn ni ubaa pu. Filip nan muin bi nnyun ni baanja, Tidindaan Yesu aayimbil pu la. ¹⁷ Nima pu na, Piita ni Jonn nan mee Uwumbor tii bi, le ki di bihaal paan bi pu. Baah na kina na, le Uwumbor Aafuur Nyaan gbiin binib ngbaan.

¹⁸ Le Simonn kan ke Yesu aakpambalb aah di bihaal paan binib pu na, Uwumbor tii binib ngbaan Waafuur Nyaan. Waah kan kina na, le u ban ke u pa bi nimombil, ¹⁹ bi tii u mpooon mumina, ke u yaa di uhaal paan binib pu kan, bi ga kan Uwumbor Aafuur Nyaan.

²⁰ Le Piita baa u, “Aa dak ke aa ga nmaa di nimombil daa Uwumbor aapiin aa? Saah dak pu na, naa nan. Aa ni saamombil bee fam. ²¹ Aasui aa nan Uwumbor chee. Aahaal aa bi waabonyaan ni. ²² Kpeln aapobil, ki di cha saatunwanbir ngbaan, ki mee Uwumbor ke u di cha saalandakbir pinn si. ²³ M kan ke aasui to sakpen a. Titunwanbir le joo si.”

²⁴ Le Simonn bui Piita ni Jonn, “Mee Uwumbor tii mi, aan saah len tibor ti na, ti taa pii mi.”

²⁵ To, Piita ni Jonn nan tuk Samaria aatij aanib Tidindaan aabor, ki sur bi mbamom, le ki nin gir buen Jerusalem. Baah chuun ki cha na, le bi bo dii Samaria aatim pam ponn ni, ki tuk binib Yesu aabonyaan.

Itiopia aatij aaninkpel aah gaa Yesu ki kii pu na

²⁶ N-yoonn ngbaan le Uwumbor aatuun tuk Filip ke u gor ki dii nhangii wob, ki dii timoor ni aasan mu nyan Jerusalem ki cha Gasa aatij ni na. Dandana wee, nsan ngbaan

ɲa nsankpok a. ²⁷⁻²⁸ Le Filip fii ki cha. Uja ubaa nan ka itaan aah dar tɔroku sakpiin u na ponn ni, nsan ni. U nan ye Itiopia aatiɲ aanii la, ki mu ye unii u bi lee nyan ɲikookpimbil na, ki mu ye uninyuun la. Uma le nan lik Itiopia aatiɲ aamombil mɔmɔk, ki kpa mpɔɔn sakpen, ki tun lituln tii Itiopia aabɔrpii, u bi yin u ke Kandake na. Uja ngbaan nan dan Jerusalem u nan doon Uwumbɔr, ki labr cha, ki laa beenin bi nsan ni. Filip aah kan u na, u nan bi waatɔroku sakpiin ponn ni, ki karni kigbaɲ ki Uwumbɔr aabɔnabr Aisaya nan ɲmee ki na. ²⁹ Le Uwumbɔr Aafuur Nyaan tuk Filip ke u li cha tɔroku ngbaan chee. ³⁰ Le Filip san buen u chee ki ti ɲun u bi karni kigbaɲ ki Uwumbɔr aabɔnabr Aisaya nan ɲmee ki na. Le Filip baa u, “Saah bi karni kigbaɲ ki na, aa bee naatataa aa?”

³¹ Le u bui ke, “Unii yaa kaa mɔk mi kan, m ga ɲa kinye ki bee?” le ki tuk Filip ke u koo ni u chee ki nan kal tɔroku na ponn ni. ³² Tɔ, waah bi karni Uwumbɔr Aagbaɲ ponn ni nin chee na ɲmee ke,
“Bi yaa chuu upiib bi ti kɔr u kan, waa wii.

Bi yaa chee upihbo aakokor pu kan, u mu aa wii.

U mu bi kina la.

Baah chuu u mpɔɔn pu na,

waa len tibaa ke u nyan ubaa tibɔr ngbaan ni.

³³ Bi nan di u ɲa bibɔjirb chee, ki mɔln inyamɔn paan u,
ki jinn u inimɔn.

Bi nan ku u, le unii ubaa aan ɲmaa len uyaabitiib pu.”*

³⁴ Tɔ, le uja ngbaan baa Filip, “Uwumbɔr aabɔnabr aah nan len pu na, u len ɲma aabɔr? U len ubaa aabɔr le aan u len uken aabɔr la?” ³⁵ Le Filip tuk u ɲɲmeen ngbaan aatataa, ke ni ye Yesu aabɔr la, le ki tuk u tibɔnyaan na. ³⁶ Baah bi tɔroku na ponn ni ki cha na, le bi ti fuu nkpen mubaa ni, le ki kan nnyun dɔ. Le uja ngbaan bui Filip, “Lik, nnyun sɔ. Aa ga ɲmaa muin mi nnyun ni dandana wee ee?”

[³⁷ Le Filip bui u, “Aa yaa gaa Yesu ki kii mbamɔm kan, m ga ɲmaa muin si nnyun ni.”

Le u bui u, “M pak ke Yesu Kristo ye Uwumbɔr Aajapɔɔn la.”]

³⁸ Le u cha waatɔroku sil. Le u ni Filip mɔmɔk bilee sunn sil ni kitiɲ, ki koo nnyun ni. Le Filip muin u nnyun ngbaan ni. ³⁹ Le bi nyan ni nnyun ni. Baah nyan ni nnyun ni na, le Uwumbɔr Aafuur Nyaan yoor Filip, ki di u buen. Uja ngbaan aa ki kan u. Le u ki koo waatɔroku ponn ni, ki cha, ki nan kpa mpopiin pam. ⁴⁰ Binib nan kan Filip kitiɲ kibaa ni, bi yin ki ke Asotus. Le u bɔ dii ntim mɔmɔk ni, nima chee, ki tuk binib Yesu aabɔnyaan, le ki ti fuu Siisarea aatiɲ ni.

9

Sɔɔl aah gaa Yesu ki kii pu na

(Lituln 22.6-16; 26.12-18)

¹⁻² Sɔɔl ma nan beenin kpa liɲuul Tidindaan aadidiliib pu, ki ban ke u chuu bi ki ku bi. U nan ban ke u buen Damaskus aatiɲ ni, ki ti ban bi, bijab ni bipiib mɔmɔk, ki chuu bi mpɔɔn, ki di tikululn buu bi, ki di gir dan Jerusalem. Le u buen Uwumbɔr aatotoorninkpel chee, ke u ɲmee kigbaɲ tii u. U yaa ti fuu Damaskus aatiɲ ni kan, u ga di kigbaɲ ngbaan mɔk mmeen aadir aaninkpiib, ke bi cha u chuu binib bi dii Yesu aasan na.

³ Tɔ, le u siir ki cha. Waah laa bi nsan ni ki ti peen Damaskus aatiɲ ni na, libuul ngbaan ni le nwiihn nyan ni paacham, ki woln ki mann gonn u. ⁴ Le u lir kitiɲ, ki ɲun nneel len ke, “Sɔɔl, Sɔɔl, ba ɲa aa ɲani mi falaa?”

⁵ Le Sɔɔl baa u, “Ndindaan, ɲma ye?”

Le u bui u, “Min le ye Yesu, u aa ɲa u falaa na. ⁶ Fii sil, ki li cha kitiɲ ngbaan ni. Aa yaa ti fuu kan, bi ga tuk si saah ga ɲa pu na.”

⁷ Binib bi nan dii Sɔɔl na si ɲmin, kaa ɲmaa len tibaa. Bi ɲun nneel len, kaa waa unii.

⁸ Le Sɔɔl fii sil, ki likr unimbil, kaa ki waa. Le bi chuu uɲaal, ki dar u cha Damaskus aatiɲ ni. ⁹ Waa nan waa ki ti saa iwiin itaa, kaa ki ji, kaa ki nyu mu.

* 8:33 : Lik Aisaya 53.7-8.

¹⁰ Le Yesu aadidiir ubaa nan bi Damaskus aatiŋ ni, bi nan yin u ke Ananias. Le Tidindaan len u chee tidaŋ ponn ni, ki bui u, “Ananias.”

Le u bui ke, “Ndindaan, m sɔ.”

¹¹ Le Tidindaan bui u, “Fiin, ki li cha nsan mu bi yin mu ke Nsan Mu Tok na ni, ki li cha Judas do, ki li ban uja u bi yin u ke Sɔɔl, aan u ye Tasus aatiŋ aanii na. U bi mee Uwumbɔr, ¹² le ki daŋ tidaŋ ki kan uja u bi yin u ke Ananias na koo ni u chee, ki nan di uŋaal paan u pu, ke unimbil ki likr.”

¹³ Le Ananias bui ke, “Ndindaan, binib pam tuk mi uja ngbaan aabɔr, ke u ŋani saanib bakaa sakpen Jerusalem ponn ni. ¹⁴ U fuu ni do, ki kpa nsan mu Uwumbɔr aatotoorninkpiib tii u ke u chuu saanib mɔmɔk, ki buu bi tikululn na.”

¹⁵ Le Tidindaan bui u, “Li cha u chee. M nyan u la, u ti li joo maabɔr tuk bibɔrb, ni Juu yaab, ni binib bi kaa ye Juu yaab na, ki cha bi bee mbɔr. ¹⁶ Min mbaa ga mɔk u waah ga ji falaa u mɔmɔk maayimbil pu na.”*

¹⁷ Le Ananias fii ki buen Judas do, ki ti koo Sɔɔl chee, ki di uŋaal paan u pu, le ki bui u, “Nna aabo Sɔɔl, Tidindaan le tun ni mi aa chee. Yesu u di ubaa mɔk si, saah bi nsan ponn ni ki choo na, uma le tun ni mi, ke m cha aa ki likr, ki gbiin Uwumbɔr Aafuur Nyaan.”

¹⁸ Waah len kina na, libuul ngbaan ni le tiwan ni naahn tijaŋpɔkr na nyan Sɔɔl aanimbil ni. Le unimbil ki likr, le u fii sil. Le bi muin u nnyun ni. ¹⁹ Le u jin tijikaar, ki ki kan mpɔɔn.

Sɔɔl aah moon Uwumbɔr aabɔr Damaskus aatiŋ ni pu na

Sɔɔl nan laa bi Yesu aadidiliib chee iwiin ilee, Damaskus aatiŋ ni. ²⁰ Libuul ngbaan ni le u koo mmeen aadir ni, ki ti tuk binib Yesu aabɔr, ke u ye Uwumbɔr Aajaɔɔn la.

²¹ Le ni gar binib bimɔk ŋun waah len pu na. Le bi baa tɔb, “Naa ye uja ngbaan le nan ŋa Yesu aanib falaa Jerusalem ponn ni ii? U dan do, ke u nan chuu bi, ki di tikululn buu bi, ki di bi buen Jerusalem, ki ti di bi ŋa Uwumbɔr aatotoorninkpiib aajaal ni.”

²² Sɔɔl nan moo kani mpɔɔn u di tuk binib Yesu aabɔr, le ki len ki nyan Juu yaab bi bi Damaskus aatiŋ ni na, ki mɔk bi ke Yesu sil ye Kristo u gaa binib lii na.

²³ Ni nan ŋa iwiin ilee, le Juu yaab kuun tɔb, ki kpokl baah ga ŋa pu ki ku Sɔɔl na. ²⁴ Idaa mɔmɔk, kinyeek ni nwiin pu, le bi ka kii kitij ngbaan aagoln aabisamɔb chee, ke Sɔɔl yaa nan nyan ni kan, bi chuu u ki ti ku u. Le Sɔɔl ŋun baah kpokl pu na. ²⁵ Kitiŋ ngbaan aagoln nan kpa takolu mam. Le Sɔɔl aadidiliib yoor u ŋa kibɔkuuk sakpen ponn ni, ki di u dii takolu nyan.

Baah nan muk Sɔɔl Jerusalem ni pu na

²⁶ Le Sɔɔl buen Jerusalem. Waah ti fuu nima na, le u ban u kpaan Yesu aadidiliib chee. Le bi san u ijawaan, kaa pak ke u ye Yesu aadidiir ubaa. ²⁷ Le Banabas dan nan di u buen Yesu aakpambalb chee, ki ti tuk bi ke Sɔɔl nan kan Tidindaan nsan ni, ke Tidindaan nan len u chee, ke Sɔɔl nan kpa lipobil ki di Yesu aabɔr tuk binib bi bi Damaskus aatiŋ ni na. ²⁸ Banabas aah tuk bi kina na, le bi cha Sɔɔl kpaan bi chee. Le u dii bi baah cha nin chee na Jerusalem ponn ni, ki kpa lipobil u tuk binib Tidindaan aabɔr. ²⁹ N-yoonn, n-yoonn le u ni Juu yaab bi len Griik aaliin na kpak tɔb kinikpakpak, le bi ban bi ku u. ³⁰ Le Yesu aanib ŋun ke bi ban bi ku u. Baah ŋun kina na, le bi yoor u buen Siisarea aatiŋ ni, ki cha u kun Tasus aatiŋ ni.

³¹ Nima pu na, Yesu aanib bi nan bi Judea aatim ni, ni Galilee aatim ni, ni Samaria aatim ni na nan gaa bibaa. Unii ubaa aa ki muk bi. Le bi moo bae Tidindaan aaliin n-yoonn mɔmɔk, ki pak u. Le Uwumbɔr Aafuur Nyaan ter bi, ki cha binib moo kpee bi pu.

Piita aah tun lijnjiir aatun pu na

³² Tɔ, Piita nan bɔ dii ntim mɔmɔk ponn ni nima chee. U nan buen Lida aatiŋ mu ni, ki mann Uwumbɔr aanib bi bi nima na. ³³ Waah bi nima na, le u kan uja ubaa, bi yin u ke Eneas, u nan ye uja u aawon faan na la. Ŋibin ŋiniin u po dɔ kidiik ni la, kaa ŋmaa fii. ³⁴ Le Piita bui u, “Eneas, Yesu Kristo tii si laafee dandana wee. Fii sil, ki kpab saawandookaan.”

* 9:16 : Lik Kolose Yaab 1.24.

Libuul ngbaan ni, le u kpaan fii sil. ³⁵ Le binib bimək bi Lida aatiŋ ni, ni Saronn aatiŋ ni na kan u, ki kpeln baabimbin, ki dii Tidindaan aasan.

³⁶ Kitiŋ kibaa mu bi, ki bi gbək nima chee, bi yin ki ke Jɔpa. Upii u dii Yesu aasan na nan bi nima, bi yin u ke Tabita. Griik aaliin ponn ni, bi yin u ke Dokas. Waayimbil aatataa le ye ke upeeyun. U nan ye litunyaandaan la. ³⁷ N-yoonn ngbaan le u buŋ, ki kpo. Le bi fu linikpol ngbaan nnyun, ki di u ti bil paacham aadiik ni. ³⁸ Jɔpa aatiŋ, ni Lida aatiŋ aa daa tɔb. Le Yesu aadidiliib bi bi Jɔpa aatiŋ ni na ŋun ke Piita bi Lida aatiŋ ni. Le bi tun bijab bilee, ke bi ti yin ni Piita, ke u pɔɔn ubaa ki dan mala. ³⁹ Le Piita fii dii bi. Waah ti fuu ni nima na, le bi di u buen paacham aadiik ngbaan ni. Le bikpopiib kuun nima, ki si Piita chee, ki wii, le ki mək u ŋibəkul ŋi Dokas nan ŋa tii bi, waah nan bi na. ⁴⁰ Le Piita jenn nyan bi mɔmɔk kidiik ngbaan ni, le ki gbaan utaŋaayil pu, ki mee Uwumbɔr, le ki lik linikpol ngbaan ki len ke, “Tabita, fii sil.” Le u likr unimbil. Waah kan Piita na, le u fii kal. ⁴¹ Le Piita chuu urjaal, ki ter u, u fii sil, le ki yin Uwumbɔr aanib ni bikpopiib ngbaan, ki di u mək bi, ke u fikr a. ⁴² Le binib bimək bi Jɔpa aatiŋ ni na ŋun tibɔr ngbaan. Nima pu na, binib pam nan gaa Tidindaan ki kii. ⁴³ Piita nan bi Jɔpa aatiŋ ni, ki yunn. U nan koo uja u bi yin u ke Simonn, aan u ye ugbanjab na do la.

10

Uninkpel Konelius aah yin Piita pu na

¹ Tɔ, uja ubaa nan bi Siisarea aatiŋ ni, bi nan yin u ke Konelius. U nan ye butɔb aajab nkub aaninkpel la. Bi yin butɔb aajab ngbaan ke “Itali aatiŋ aajab.” ² Konelius nan ye uninyaan la. U ni waachiln ni aanib mɔmɔk pak Uwumbɔr. U nan ŋani Juu yaab aagiim tiŋann sakpen, ki mee Uwumbɔr idaa mɔmɔk la. ³ Le kijook wɔb, tikur titaa aayoonn, u daŋ tidaŋ ki kan Uwumbɔr aatuun koo ni u chee ki nan bui ke, “Konelius.”

⁴ Waah kan Uwumbɔr aatuun ngbaan na, le u san ijawaan, ki baa u, “Maaninkpel, aa ban ba?”

Le Uwumbɔr aatuun ngbaan bui u, “Uwumbɔr ŋun saameen, ki nyi saah ter bigiim pu na, ki teer aa bɔr. ⁵ U ban ke aa cha bijab bibaa buen Jɔpa aatiŋ ni, ki ti yin ni uja ubaa, bi yin u ke Simonn Piita. ⁶ U koo ugbanjab ubaa aadichal ni, bi yin u ke Simonn. Waadichal bi nnyusakpem na aagbaan.” ⁷ Le Uwumbɔr aatuun ngbaan ki gir buen. Waah buen na, le Konelius yin waatutum ponn ni bilee, ni butɔb aaja u ye uninyaan ki bi u chee idaa mɔmɔk ki tun lituln tii u na. ⁸ Konelius nan tuk bi waah kan pu na mɔmɔk, le ki tun bi, ke bi buen Jɔpa aatiŋ ni.

⁹ Naah woln kitaak na, le bi bi nsan ni, ki peen Jɔpa aatiŋ ni. Nwiin kaasisik ni, le Piita jon kidiik paab* u ti mee Uwumbɔr. ¹⁰ Le nkon chuu u, le u ban u ji tijikaar. Baah bi mɔn bisaa ke bi tii u na, ¹¹ le u daŋ tidaŋ ki kan kitaapaak chuu piir, ki kan tiwan nibaa sunn ni kitin. Ni nan naahn likekeln ki pee. Le bi joo ikekefeen inaa pu, ki sunn ni kitin. ¹² Ipeel, ni iwaa, ni tiwan nimək baar kitin na, ni inyoon mɔmɔk aabɔŋ nan bi likekeln ngbaan pu. ¹³ Le nneel len ke, “Piita, fii, ki ku ki ŋmɔ.”

¹⁴ Le Piita bui ke, “Ndindaan, aayii. Maa kee ŋman tiwan ni kɔ ke nee na.”

¹⁵ Le nneel ngbaan ki len ke, “Uwumbɔr yaa len ke aa ga ŋmaa ji tiwan ni na kan, aa taa bui ke ni kɔ.” ¹⁶ Le ni ŋa kina nfum mutaa. Le tiwan ngbaan gir buen paacham.

¹⁷ Le Piita dakl lik ke u bee lijnjiir aawan ngbaan aatataa. Ni nan ŋa u ilandak. N-yoonn ngbaan binib bi nyan ni Konelius do na baa binib, ki bee Simonn do, ki si mbisamɔb chee, ¹⁸ le ki teen ke, “Simonn Piita bi do oo?”

¹⁹ Le Piita laa beenin bi kidiik paab, ki bi dak lijnjiir aawan ngbaan aatataa. Le Uwumbɔr Aafuur Nyaan bui u, “Lik, bijab bitaa fuu ni do, ki ban si. Min le tun ni bi. ²⁰ Fii ki sunn ni, ki dii bi, ki taa joo beeni.” ²¹ Le Piita sunn ni kitin, ki bui bijab ngbaan, “Min le ye unii u ni ban na. Ni chuun kinye?”

* 10:9 : Bi yaa maa kidiik kan, baa di timoor pinn ki, kaa maa lidikokoln. Bi nan di idɔ paan puln tidir paab, le ki di titan pɔr biin. Bi nan maa ŋibimbin le ki taa joi kidiik aapaacham.

²² Le bi bui u, “Konelius, u ye butəb aajab nkub aaninkpel na le tun ni timi. U ye unibamənn u pak Uwumbər na. Juu yaab məmək pak u sakpen. Le Uwumbər aatuun mubaa tuk u ke u yin si, ke aa dan udo, u nan pel saah ga len pu na.” ²³ Le Piita bui bi ke bi koo ni, le ki chann bi tichann. Le bi doon udo.

Naah woln kitaak na, le u gor ki dii bi. Le Yesu aanib bi nan bi Jopa aatiŋ ni na bibaa mu dii u. ²⁴ Ki woln kitaak, le bi fuu Siisarea aatiŋ ni. Le Konelius nan yin waamaal, ni ujtəiib dan udo, ki nan ka kii Piita. Le Piita ti fuu ki koo bi chee. ²⁵ Waah koo ni na, le Konelius dan nan gbaan unimbiin ni, ki doon u. ²⁶ Le Piita fiin u, ki bui u, “Fii sil. M po ye unibən la.” ²⁷ Piita nan beenin bi len u chee le ki ti koo kidiik ni, ki kan binib pam kuun nima chee. ²⁸ Le Piita bui bi, “Ni nyi ke timi Juu yaab aakaal aa kii ke ti mann binib bi kaa ye Juu yaab na, kaa kii ke ti kpaan bi chee. Le Uwumbər mu mək mi ke m taa li dak ke unii ubaa kə. ²⁹ Nima pu na, naah yin mi pu na, le m dan, kaa yii. Ni yin mi ba pu?”

³⁰ Le Konelius bui u, “Daanab na, tikur titaa kijook wəb, kinakookona, le m nan bi maadiik ni, ki bi mee Uwumbər. Maah bi mee Uwumbər na, le m kan uja u pee likekeln li wiin chain na si nnimbiin ni ³¹ ki bui ke, ‘Konelius, Uwumbər ŋun saameel, ki teer saah ter bigiim pu na. ³² U ban ke aa cha binib buen Jopa aatiŋ ni, bi ti yin ni uja u bi nima aan bi yin u ke Simonn Piita na, ke u koo ugbanjab ubaa do, bi yin u ke Simonn na. Waadichal bi nnyusakpem na aagbaan.’ ³³ Waah tuk mi kina na, libuul ngbaan ni le m tun binib bi ti yin si. Saah dan pu na, ni ŋan. Dandana wee, ti məmək bi do, Uwumbər aanimbiin ni. Ti ban ti ŋun tibər ti Tidindaan tuk si ke aa tuk timi na.”

Piita aah tuk Konelius mam Uwumbər aabər pu na

³⁴ Le Piita bui bi, “M bee ke ni ye mbamən ke Uwumbər aa pak ubaa ki jer uken. U po pak ti məmək la. ³⁵ ŋinibol məmək ponn ni, unii yaa bi, ki pak Uwumbər ki tun lituln li ŋan na kan, u piir Uwumbər aasui. ³⁶ Ni nyi ke Uwumbər tuk Israel yaab tibənyaan. Tibənyaan tee le ye ke Uwumbər ga tii bi nsuudoon Yesu Kristo pu. Uma le ye ti məmək Aadindaan. ³⁷ Jənn nan tuk binib ke bi yaa kpeln baabimbin kan, u ga muin bi nnyun ni. N-yoonn ngbaan aah jer na, le Yesu u ye Nasaref aatiŋ aanii na piin ki bi tun waatuln Galilee aatim ni, ki bə dii Judea aatim məmək ni. ³⁸ Ni nyi waabər. Uwumbər nan nyan u, ki di Waafuur Nyaan gbiin u ki tii u mpəə, ki nan bi u chee. Uwumbər aah bi u chee na, le u buen ŋipepel məmək, ki tun lituln li ŋan na, ki cha binib bimək nan bi kinimbəŋ aŋaal ni na pək. ³⁹ Ti kan waah ŋani tiwan nimək Jerusalem ni Juu yaab aatim məmək ponn ni na. Le bi kpaan u ndəpuinkoo pu, ki ku u. ⁴⁰ Iwiin itaa daal, le Uwumbər fikr u nkun ni, ki cha binib kan u. ⁴¹ Naa ye binib məmək le kan u. Uwumbər nyan timi le ke ti kan u, ki li ye waaseeraadam. Waah fikr nkun ni na, ti ni u kpaan jin tijikaar, ki kpaan ki nyu nnyun. ⁴² U tuk timi ke ti buen ŋipepel məmək, ki ti tuk binib waabər, ki ji seeraa ke Uwumbər nyan u, u ti ji binifuub ni bitekpiib tibər. ⁴³ N-yaayoonn na, Uwumbər aabənbətiib məmək nan len Yesu aabər, ke unii umək gaa u ki kii na, Uwumbər ga di cha pinn u, uma Yesu aayimbil pu.”

⁴⁴ Tə, Piita aah laa bi len kina na, le Uwumbər Aafuur Nyaan sunn ni ki nan gbiin binib bimək ŋun waah len pu na. ⁴⁵ Yesu aanib bi nyan Jopa ki dii Piita na nan ye Juu yaab, le ni gar bi pam, ba pu? Uwumbər di Waafuur Nyaan tii binib bi kaa ye Juu yaab na mu, ⁴⁶ le bi ŋun bi len iliin yayan ki nyuŋni Uwumbər. ⁴⁷ Tə, Piita bui ke, “Uwumbər di Waafuur Nyaan tii binib bimina, ke waah tii timi pu na. Ubaa ga ŋmaa len ke ti taa muin bi nnyun ni ii?” ⁴⁸ Waah len kina na, le u bui bi ke bi muin bi nnyun ni, Yesu Kristo aayimbil pu. Tə, Konelius mam nan gaŋ Piita ke u ŋa bi chee iwiin ilee.

11

Piita aah tuk Yesu aanib tibər ngbaan pu na

¹ Yesu aakpambalb ni Judea aatiŋ aanib bi nan gaa Yesu ki kii na, nan ŋun ke binib bi kaa ye Juu yaab na mu gaa Uwumbər aabər. ² Le Juu yaab bibaa len ke binib bi kaa ye Juu yaab na yaa gaa Uwumbər aabər kan, ni ŋan ke bi gii ŋichakpan. Le Piita ki gir buen

Jerusalem. Waah ti fuu nima na, le Juu yaab ngbaan kpak u kinikpakpak, ³ ke ba ɲa u mann binib bi kaa ye Juu yaab na, ki jin bi chee tijiir, Juu yaab aah kɔ pu na.

⁴ Le Piita ɲeer tibɔr mɔmɔk aah piin ki ti saa pu na, ki tuk bi:

⁵ “M nan bi Jɔpa aatiɲ ni, ki bi mee Uwumbɔr, le ni ɲa mi ke tidaɲ pu na, le m kan tiwan nibaa nyan ni paacham. Ni naahn likekeln, ki pee. Le bi joo ikekefeen inaa pu, ki sunn ni kitij m chee. ⁶ Le m lik ni mbamɔm, ki kan tiwakor, ni ipeel, ni iwaa, ni tiwan nimɔk baar kitij na, ni inyoon, ni pu. ⁷ Le m ɲun nneel len ke, ‘Piita, fii, ki ku ki ɲmɔ.’ ⁸ Le m len ke, ‘Ndindaan, aayii. Maa kee ɲman tiwan ni kɔ ke nee na.’ ⁹ Le nneel ngbaan ki len paacham ke, ‘Uwumbɔr yaa len ke aa ga ɲmaa ji tiwan ni na kan, aa taa bui ke ni kɔ.’ ¹⁰ Le ni ɲa kina nfum mutaa. Le tiwan ngbaan ki gir buen paacham. ¹¹ Libuul ngbaan ni le bijab bitaa fuu ni maah bi lidichal li ni na aabisamɔb chee. Bi nan nyan ni Siisarea aatiɲ ni la. Konelius le tun ni bi, ke bi nan yin mi. ¹² Le Uwumbɔr Aafuur Nyaan bui mi, ‘Dii bi, ki taa joo beeni.’ Le m dii bi. Le Yesu aanib biloob bimina mu dii mi, le ti buen Siisarea aatiɲ ni, ki ti fuu ki koo Konelius do. ¹³ Le Konelius tuk timi ke u nan kan Uwumbɔr aatuun si udo ki tuk u ke u cha binib buen Jɔpa aatiɲ ni, ki ti yin uja ubaa, bi yin u ke Simon Piita, ¹⁴ u ga tuk u tibɔr ti ga cha u ni waachiln ponn ni aanib mɔmɔk ɲmar na. ¹⁵ Le m piin ki bi tuk bi Yesu aabɔr. Maah laa bi tuk bi na, le Uwumbɔr Aafuur Nyaan sunn ni bi pu, ke mu aah nan sunn ni ti pu njan pu na. ¹⁶ Le m teer ke Tidindaan nan tuk timi ke, ‘Jɔnn nan muin binib nnyun ni. Mma ga gbiiin nimi Uwumbɔr Aafuur Nyaan.’ ¹⁷ Tɔ, Uwumbɔr di Waafuur Nyaan tii timi bi gaa Tidindaan Yesu Kristo ki kii na, le ki tii binib bi kaa ye Juu yaab na mu, ke waah tii timi pu na. M mu ye ɲma ki ga ɲmaa yii Uwumbɔr?”

¹⁸ Juu yaab ngbaan aah ɲun Piita aah len pu na, le baa ki kpak u. Bi nan nyuɲ Uwumbɔr, le ki bui ke, “Kina pu na, Uwumbɔr cha binib bi kaa ye Juu yaab na mu kpeln baabimbin ki kan limɔfal.”

Binib aah gaa Yesu ki kii Antiok aatiɲ ni pu na

¹⁹ Tɔ, binib bi ku Stiifen na nan muk Yesu aanib ki ɲani bi falaa. Le bi yaa, ki buen ntim mɔmɔk ni, ki ti saa Fonisia aatiɲ ni, ni Saiprus aatiɲ ni, ni Antiok aatiɲ ni, ki joo Yesu aabɔr tuk Juu yaab baanja. ²⁰ Le Yesu aanib bibaa, bi nyan ni Saiprus aatiɲ ni, ni Sairene aatiɲ ni na mu buen Antiok aatiɲ ni, ki ti tuk binib bi kaa ye Juu yaab na mu Tidindaan Yesu aabɔnyaan. ²¹ Tidindaan aapɔɔn nan bi bi chee, le binib pam gaa Tidindaan ki kii, ki kpeln baabimbin, ki dii waasan.

²² Yesu aanib bi nan bi Jerusalem na ɲun bi pu. Nima pu le bi tun Banabas ke u buen Antiok aatiɲ ni. ²³⁻²⁴ U nan ye unibamɔnn, ki gaa Yesu ki kii mbamɔm, ki gbii Uwumbɔr Aafuur Nyaan. Le u di ti fuu nima. Waah ti fuu nima, ki kan Uwumbɔr aah san binib ngbaan kinimbaak pu pu na, le ni ɲa u mpopiin. Le u sur bi mɔmɔk ke bi cha binimbil li man bi dii Tidindaan aasan mbamɔm. Le binib pam gaa Tidindaan ki kii ki kpee waanib pu.

²⁵ Le Banabas buen Tasmus aatiɲ ni, u ti ban Sɔɔl, ²⁶ le ki ti kan u, ki di u dan Antiok aatiɲ ni. Libimɔln le Banabas, ni Sɔɔl, ni Yesu aanib nan kuuni nima chee; le bi tuk binib pam Uwumbɔr aabɔr, Antiok aatiɲ ni, le bi naan Yesu aadidiliib liyimbil lee, ke Kristo Yaab.

²⁷ N-yoonn ngbaan le Uwumbɔr aabɔnabtiib bibaa nyan ni Jerusalem, ki dan Antiok aatiɲ ni. ²⁸ Bi yin ubaa ke Agabus. Le Uwumbɔr Aafuur Nyaan cha u len ke nkon sakpem ga lir dulnyaa wee ponn ni. Ubɔrkpaan Klɔdius aayoonn le mu nan lir. ²⁹ Agabus aah len kina na, le Yesu aadidiliib len ke bi mɔmɔk ga tii ɲimombil, baah ga ɲmaa tii pu na, ki di tii Yesu aanib bi bi Judea aatiɲ ni na. ³⁰ Le bi mɔmɔk tii kina. Le Banabas ni Sɔɔl di ɲimombil ngbaan buen Judea, ti di tii Yesu aanib aaninkpiib.

12

Ubɔr Herod aah ɲa Yesu aanib falaa pu na

¹ N-yoonn ngbaan le Ubɔr Herod piin ki bi ɲani Yesu aanib bibaa falaa. ² U cha binib di kijaak aajuk ku Jems u ye Jɔnn aakpel na. ³ Waah ɲa kina na, le ni piir Juu yaab aasui.

Nima pu le u cha binib chuu Piita mu. Ni nan ye n-yoonn mu Juu yaab ji Lakr-jer aajim* ki ηmō boroboro u kaa kpa nnyōk na. ⁴ Baah chuu Piita na, le bi di u ηa kiyondiik ni. Le butōb aajab kipiik ni biloob si kii u. Binaa yaa kiir ki ti saa tikur titaa kan, le binaa mu nan gaa. Ubər Herod nan len ke Lakr-jer aajim ngbaan yoonn yaa jer kan, u ga nyan Piita kiyondiik ni, ki di u siin Juu yaab aanimbiin ni, ki ji u tibər. ⁵ Piita aah laa bi kiyondiik ni na, le Yesu aanib mu nan bi mee Uwumbər linimaln, ki tii u.

Uwumbər aatuun aah nyan Piita kiyondiik ni pu na

⁶ Kinyeek ngbaan yaa woln kan, Ubər Herod ga nyan Piita ki ji u tibər. Le Piita dō geen bikikiirb bilee aakaasisik ni. Bi nan di tikululn buu uηaal mōmōk ilee, ki di tibaa gbin dar ukikiir wee, ki di tiken gbin dar uken. Le bikikiirb biken si kii mbisamōb chee. ⁷ Kinyeek ngbaan, le Tidindaan aatuun dan ki nan sil u chee. Le nwiin woln kidiik ponn ni. Le u gbaa finn Piita, ki bui u ke, “Fii sil mala mala.” Waah len kina na, le tikululn ngbaan chuu leer lir. ⁸ Le Tidindaan aatuun ngbaan bui u, “Di saagbapapaln buu aachar, ki di saanaatak tar.” Le Piita ηa kina. Le u ki bui u, “Di saakekeln peen, ki dii mi.” ⁹ Le Piita dii u ki buen, ki dak ke ni ye tidaη la. Waa dak ke ni sil ye ibamōn. ¹⁰ Baah cha na, le bi jer ukikiir ubaa, ki ki foor, le ki ki jer uken, ki ti fuu tikur aajaaleη u lek lipaal aabisamōb na. Le jaaleη ngbaan piir ubaa pu. Le bi nyan, ki bō dii nsan mubaa. Libuul ngbaan ni le Tidindaan aatuun ngbaan buen, ki cha Piita.

¹¹ Le Piita aanimbiil woln. Le u len ke, “M bee ke ni sil ηa kina. Tidindaan tun ni waatuun ke u nan nyan mi Ubər Herod aηaal ni, ki nyan mi Juu yaab aah ban bi ηa mi pu na ni.”

¹² Tō, Piita nan bee waabər aah bi pu na, le ki buen Mari, u ye Jōnn Mak aana na do. Kinipaak nan bi nima, ki bi mee Uwumbər. ¹³ Le Piita kpaar lipaal aajaaleη. Le ututunn u ye upii aan bi yin u ke Roda na, dan nan lik udaan u kpaar jaaleη na, ¹⁴ le ki bee Piita aaneel. Le ni ηa u mpopiin sakpen. Le u gir buen biken chee, kaa piir jaaleη, ki ti tuk bi ke Piita si lipaal. ¹⁵ Le bi tuk u ke u waar la. Le u beenin len ke ni ye mbamōn. Le bi bui u ke ni ga li ye Piita aawiin la.

¹⁶ Le Piita beenin si kpaar jaaleη. Le bi piir jaaleη, ki kan u. Baah kan u na, le ni gar bi sakpen. ¹⁷ Le Piita yoor uηaal ki nyii bi pu, ke bi ηmin, le ki tuk bi Tidindaan aah ηa pu ki nyan u kiyondiik ni na, ki bui bi ke bi tuk Jems ni Yesu aanib biken. Piita aah len kina na, le u siir buen nibaa chee.

¹⁸ Kitaak aah woln na, le bikikiirb ngbaan aapobil yuk. Le bi baa tōb budabu ηa Piita na. ¹⁹ Le Ubər Herod bui bi ke bi ban u. Le bi ban u, kaa kan u. Le Herod yin bikikiirb ngbaan, ki nan baa bi tibər ngbaan, le ki len ke baabər bii, ki ku bi.

Tō, Herod nan nyan Judea aatiη ni, ki buen Siisarea aatiη ni, ki ti yunn nima siib.

Ubər Herod aah kpo pu na

²⁰ Herod nan gee liηuul ki ηa Taya aatiη aanib, ni Saidonn aatiη aanib pu. Le bi mōmōk kuun ki buen u chee. Bi nan puen buen uja ubaa chee la. Bi yin u ke Blastus, u ye Herod aatutum aaninkpel la. Le Taya aanib ni Saidonn aanib buen u chee bi ti jōnn u kijōtiik, le ki nin buen Ubər Herod chee, ki ti mee u ke u taa cha bi li kpa kijaak. Bi gaal baajikaar Ubər Herod aatiη ni la. Nima pu na, baa ban ke bi li kpa kijaak.

²¹ Le Herod siin nwiin mundaln bi ga kuun tōb na. Liyaadaal le u di waabərkekeln peen, ki kal waabərjal pu, le ki len bi chee tibər. ²² Waah len tibər pu na, le bi mōmōk tar ke, “Ni ye Uwumbər aaneel la, naa ye unibōn.” ²³ Tō, libuul ngbaan ni le Tidindaan aatuun cha iween chuu u; ba pu? waa tii Uwumbər lisil. Le ηikpaambil ηman u, le u kpo.

²⁴ Tō, Uwumbər aabər nan moo mooni ηipepel mōmōk. Le binib too kpae ki gaal i.

²⁵ Banabas ni Sōl ma kan, baah nan di ηimombil tii Yesu aanib aaninkpiib na, le bi di Jōnn Mak nyan Jerusalem ni, ki labr buen Antiok aatiη ni.

* 12:3 : Israel yaab nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbər nan nyan bi tinaagbiir ni, Ijpt aatiη ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

13

Uwumbər Aafuur Nyaan aah nyan Banabas ni Səəl pu na

¹ Yesu aanib bibaa nan bi Antiok aatiŋ ni. Bi ponn ni bibaa nan ye Uwumbər aabənabtiib, bibaa mu nan ye Yesu aabər aaməmək. Bi yin ubaa ke Banabas, ki yin uken ke Simeonn, ki ki yin u ke Unibəmbən,* ki yin uken ke Lusius, u nan ye Sairene aatiŋ aanii na, ki yin uken ke Manaenn u Ubər Herod aate nan kpiin u na, ki yin uken ke Səəl. ² Le bi məmək dooni Uwumbər ki lul buməb. Baah ŋani kina na, le Uwumbər Aafuur Nyaan tuk bi ke bi nya Banabas ni Səəl bi ti tun waah siin bi lituln li na.

³ Le Yesu aanib lul buməb, ki mee Uwumbər, ki di biŋaal paan bi pu, le ki cha bi buen.

Banabas ni Səəl aah ŋa pu Saiprus aatiŋ ni na

⁴ Tə, Uwumbər Aafuur Nyaan aah tun Banabas ni Səəl pu na, le bi buen, ki ti fuu kitiŋ kibaa ni, bi yin ki ke Selusia, le ki koo buŋəb ni, ki puur ki ti fuu lidikl pu, bi yin lidikl ngbaan ke Saiprus, ⁵ le ki fuu kitiŋ ki bi lidikl ngbaan paab na, bi yin ki ke Salamis. Baah fuu nima na, le bi koo Juu yaab aameen aadir ni, ki tuk binib Uwumbər aabər. Jənn Mak mu nan dii bi, ki ter bi.

⁶ Le bi ki buen lidikl ngbaan aapepel liken wəb, ki ti fuu kitiŋ kibaa ni, bi yin ki ke Pafos. Baah ti fuu nima na, le bi kan ubəw ubaa, bi yin u ke Bariyesu. U nan ye Juu yaab aanii le ki ŋmann ke u ye Uwumbər aabənabr la. ⁷ Lidikl ngbaan aatim aaninkpel mu nan bi nima, bi yin u ke Sejius Pəəlus. U nan ye unii u kpa nlan na la. Ubəw ngbaan aajə le nan bi na. Le uninkpel ngbaan yin Banabas ni Səəl ke bi dan u chee, ki ban u ŋun Uwumbər aabər. ⁸ Ubəw ngbaan aayimbil leler nan ye Elimas la. Elimas aatataa le ye ke ubəw. Le u kpak Banabas ni Səəl kinikpakpak, ki pəəni ubaa ke uninkpel ngbaan taa gaa Yesu ki kii. ⁹ Le Uwumbər Aafuur Nyaan fir Səəl, u bi duln u ke Pəəl na pu, le u lik Elimas mbaməm, ¹⁰ le ki bui u, “Sin u ye kinimbəŋ aajapəəw na, aa ye litunyaan məmək aadin la, ki ŋmanni binib n-yoonn məmək, ki kpa mbiin sakpen, ki ban aa bii Tidindaan aasan mu tok na. ¹¹ Uwumbər ga daa aatafal, ki cha aa jəb, kaan ki li waa, ki ti saa n-yoonn mu Uwumbər gee na.”

Libuul ngbaan ni le likpakpal bəmbəln biin unimbil pu, le u jəb, ki chuun mann gonni ki ban unii u ga chuu uŋaal ki dar u na. ¹² Uninkpel ngbaan aah kan kina, ki bae Tidindaan aah bi pu na, le ni gar u pam. Le u gaa Yesu ki kii.

Pəəl aah moon Uwumbər aabər Antiok aatiŋ ni pu na

¹³ Pəəl mam nan nyan Pafos aatiŋ ni, le ki koo buŋəb ni, ki ti puur, ki ti fuu kitiŋ kibaa ni, bi yin ki ke Pega, ki bi Pamfilia aapepel ni la. Baah ti fuu nima na, le Jənn Mak gir buen Jerusalem ki cha bi. ¹⁴ Le bi nyan Pega aatiŋ ni, ki buen ti fuu Antiok aatiŋ ki bi Pisidia aapepel ni na. Juu yaab aakpaakool daal, le bi koo kal mmeen aadiik ni. ¹⁵ Le unii ubaa karn Uwumbər Aagbaŋ ponn ni. U karn Moses ni Uwumbər aabənabtiib aah nan ŋmee pu na. Waah karn doo na, le mmeen aadiik aaninkpiib tun unii bi chee, ke u ti tuk bi ke bi yaa ban bi tuk binib tibər ti ga pək bitaakpab na kan, bi tuk bi.

¹⁶ Le Pəəl fii sil ki yoor uŋaal ki len ke, “Israel yaab, ni nimi bi kaa ye Israel yaab ki pak Uwumbər na, li pel man: ¹⁷ Timi Israel yaab Aawumbər nan nyan tiyaajatiib. Bi nan ye bicham le Ijpt aatiŋ ni. Baah bi nima na, le Uwumbər ter bi, ki cha bi pər. Le Uwumbər nyan bi Ijpt aatiŋ ni, ki mək Ijpt aatiŋ aanib waapəəw sakpiin. ¹⁸ ŋibin imonko ilee le Uwumbər kpiin tiyaajatiib timoor ni, ¹⁹ le ki nin jenn nyan ŋinibol ŋilole Kanaann aatiŋ ni, ki di kitiŋ ngbaan yakr ke lifaal na tii bi. Buyoonn bi nan koo Ijpt aatiŋ ni na, ki ti saa bundaln bi nan gaa Kanaann aatiŋ na, nan ye ŋibin ikui inaa ni piinmu la.

²⁰ “N-yoonn ngbaan le u tii bi bibəjirb, bi li joo bi, ki ti saa waabənabr Samuel aayoonn. ²¹ N-yoonn ngbaan le bi len ke bi ban ubər, u li joo bi. Baah len kina na, le Uwumbər nyan Səəl, u nan ye Kis aajapəəw na, u li ye baabər. U nan ye Benjaminn aanibol ponn ni aanii, ki nan joo bi ŋibin imonko ilee la. ²² Nee aapuwəb le Uwumbər nyan u bi chee, ki di David

* 13:1 : Baaliin ni, bi yin Unibəmbən ke Niger.

ɲa baabɔr, ki len ke, 'David u ye Jese aajapɔɔn na bi maah gee pu na. U ga li ɲani maah gee pu na mɔmɔk.' ²³ Tɔ, Uwumbɔr nan puu tipuur ke u ga tun unii Israel yaab chee, ke u gaa bi lii. Yesu le u tun ni u bi chee, ke u gaa bi lii. Uma le ye Ubɔr David aayaabil ubaa. ²⁴ Jɔnn u nan muini binib nnyun ni na nan loln nsan ki fuu ni, le Yesu nin paan ni. Yesu aah kaa nan kee piin waatuln na, le Jɔnn tuk Israel yaab ke bi yaa kpeln baabimbin kan, u ga muin bi nnyun ni. ²⁵ Jɔnn aah kaa nan kee tun waatuln doo na, le u baa bi, 'Ni dak ke m ye ɲma? Maa ye Kristo u ga gaa binib lii na. Uma le paan ni mpuwɔb. Maa ɲeer m chuu gbiln waanaatak aarɲmin.'"

²⁶ Tɔ, Pɔɔl nan ki bui bi, "Nnaabitiib, Abraham aayaabitiib, ni binib bi kaa ye Juu yaab ki pak Uwumbɔr na, timi chee le Uwumbɔr nan tun ni tibɔnyaan ke u ga gaa timi lii. ²⁷ Binib bi bi Jerusalem ni na, ni baaninkpiib aa nyi ke Yesu le ga gaa bi lii. Likpaakool mɔmɔk daal, bi karni Uwumbɔr Aagbaɲ ponn ni, Uwumbɔr aabɔnabtiib aah nan len pu na, kaa bee naatataa. Le bi jin Yesu tibɔr ki len ke waabɔr bii. Uwumbɔr aabɔnabtiib nan len ke bi ga ɲa kina. ²⁸ Juu yaab nan mee Pailat nsan ke bi ku Yesu. Bi mu aa kan waataani ki ga ɲmaa len ke u ɲeer bi ku u. ²⁹ Ni ɲmee Uwumbɔr Aagbaɲ ponn ni baah ga nan ɲa Yesu pu ki ku u na. Le bi nan ɲani naah ɲmee pu na mɔmɔk, le ki nyan u ndɔpuinkoo pu, ki di u sub kitakpaluɲ ni. ³⁰ Le Uwumbɔr fikr u nkun ni. ³¹ Le u di ubaa mɔk binib bi nan dii u Galilee ki nan saa Jerusalem na. Le bi kan u iwiin pam. Dandana wee, bima le ye waaseeraadam, ki tuk Juu yaab waabɔr. ³²⁻³³ Timi le joo ni tibɔnyaan ngbaan nan tuk nimi. Uwumbɔr nan puu tipuur tii tiyaajatiib. Timi le ye tiyaajatiib aayaabitiib. Waah puu tipuur ti tii tiyaajatiib na, u gbiin tipuur ngbaan dandana wee tii timi, ki fikr Yesu nkun ni. Uwumbɔr aalahn aagbaɲ ponn ni, ɲiyil ɲilee, le Uwumbɔr len Yesu chee ke, 'Sin le ye Maabo, din wee le m ma si.'†

³⁴⁻³⁵ Tɔ, Uwumbɔr ki bui ke:

'M ga sil ɲa tinyoor ti bi chain na ɲa ni pu,

ke maah puu tipuur tii Ubɔr David pu na.'‡

Uwumbɔr ki len kigbaɲ kibaa ponn ni:

'Maan cha maabo u ye chain na aawon bur.' "§

Tɔ, Pɔɔl nan ki len ke, "Uwumbɔr aah len pu na, naatataa le ye ke u fikr Yesu nkun ni. Waan ki kpo. Waawon aan bur. ³⁶ Ubɔr David aah nan bi na, u nan tun Uwumbɔr aatuln, le ki ti kpo. Le bi sub u uyaajatiib chee, le u bur. ³⁷ Yesu u Uwumbɔr fikr u nkun ni na, uma aawon aa bur. ³⁸⁻³⁹ Tijɔtiib, ti tuk nimi ke Uwumbɔr ga di cha nimi aatunwanbir pinn nimi Yesu pu. Binib bimɔk gaa Yesu ki kii na, Uwumbɔr ga di cha pinn bi, ki nyan bi baatunwanbir ni. Moses aakaal aa ɲmaa di cha pinn binib, kaa ɲmaa nyan bi baatunwanbir ni. Ti ban ke ni li nyi tibɔr timina mbamɔm. ⁴⁰⁻⁴¹ Uwumbɔr aabɔnabtiib nan len ke Uwumbɔr len ke:

'Mbɔnyundam, lik, m bi tun lituln libaa nimi aayoonn.

Unii yaa tuk nimi ke m tun lituln limina kan,

naan tii naadii la.

Cha ni gar nimi man, aan ki bee yɔli.' "¶

Tɔ, Pɔɔl nan ki tuk bi, "Ni li nyi aan Uwumbɔr aabɔnabtiib aah len pu na, ni taa ɲa nimi."

⁴² Pɔɔl aah len doo na, le u ni Banabas nyan ni mmeen aadiik ni. Baah nyan ni na, le binib bui bi ke likpaakool li choo na daal bi ki gir ni, ki nan ki tuk bi tibɔr ngbaan. ⁴³ Binib mɔmɔk aah nyan mmeen aadiik ni na, le Juu yaab, ni binib bi nan kpeln ki dii Juu yaab aasan na pam nan dii Pɔɔl ni Banabas. Le Pɔɔl ni Banabas len bi chee ki tuk bi ke Uwumbɔr aah san bi kinimbaak pu na, bi li beenin dii waasan.

⁴⁴ Tɔ, likpaakool li paan ni na daal, le binib bimɔk bi kitiɲ ngbaan ni na nan kuun ni bi nan ɲun Tidindaan aabɔr. Ubaabaa baanja le nan gur linampal. ⁴⁵ Juu yaab aah kan kinipaak ngbaan kuun kina na, le bi kpa lipiipoln sakpen, ki kpak Pɔɔl kinikpakpak, ki seei u. ⁴⁶ Le Pɔɔl ni Banabas kpa lipobil ki bui Juu yaab ngbaan, "Ni ɲan ke ti puen tuk

† 13:32-33 : Lik Ilahn 2.7. ‡ 13:34-35 : Lik Aisaya 55.3. § 13:34-35 : Lik Ilahn 16.10. * 13:40-41 : Lik Habakuk 1.5.

nimi Uwumbør aabør. Le ni yii, kaa kii, kaa dak ke ni rjeer ni kan limofal li kaa kpa ndoon na. Kina pu na, ti ga di cha nimi, ki tuk binib bi kaa ye Juu yaab na Uwumbør aabør.

⁴⁷Uwumbør tuk timi waagban ponn ni ke ti rja kina. U nan len ke, 'M nyan si la, ke aa woln binib bi kaa ye Juu yaab na aanimbil,

ki tii dulnyaa wee ni aanib momok nsan ke bi rjmar.' "†

⁴⁸To, binib bi kaa ye Juu yaab na aah rjun baah len pu na, le bi kpa mpopiin sakpen, le ki bui ke Uwumbør aabør rjan sakpen a. Le binib bi Uwumbør nyan bi ke bi kan limofal li kaa kpa ndoon na gaa Yesu ki kii.

⁴⁹Le Uwumbør aabør moon itingbaan momok ni. ⁵⁰Le bipiib bi kpa mpoon ki pak Uwumbør na bi kitiy ngbaan ponn ni. Kitiy ngbaan aaninkpiib mu nan bi. Le Juu yaab rja, ki cha bi rjma tijar Pool ni Banabas pu, ki rja bi falaa, ki nyan bi baatiy ni. ⁵¹Le Pool ni Banabas kpaar bitaa aatatan lii nima, ni ye nsurm le ki tii bi, ki nyan ni nima, ki buen kitiy kibaa ni, bi yin ki ke Ikonium. ⁵²Le Uwumbør Aafuur Nyaan gbiin binib bi gaa Yesu ki kii Antiok aatiy ni na. Le bi nan kpa mpopiin pam.

14

Pool mam aah buen Ikonium aatiy ni pu na

¹Pool ni Banabas nan ti fuu Ikonium aatiy ni, ki koo mmeen aadiik ni, ki kpa mpoon ki tuk binib Uwumbør aabør. Nima pu na, binib pam nan gaa Yesu ki kii, bi ye Juu yaab, ni bi kaa ye Juu yaab na mu. ²Le Juu yaab bibaa yii Uwumbør aabør, ki bii Yesu aanib, ki cha binib bi kaa ye Juu yaab na bibaa gee linyul bi pu. ³Le Pool ni Banabas nan bi nima ki yunn, ki nan kpa lipobil ki tuk binib Tidindaan aabør, ke u gee bi. Le Tidindaan cha bi tun lijnjiir aatun, ki mok ke baah len pu na, ti gbii. ⁴Le kitiy ngbaan aanib aa kpa kimobaan. Bibaa nan si Juu yaab aapuwob, biken mu si Yesu aakpambalb aapuwob.

⁵Le Juu yaab ni baaninkpiib, ni binib bi kaa ye Juu yaab na bibaa kpokl ke bi ga rja Yesu aakpambalb bakaa ki mae bi rjidakpal. ⁶Le Yesu aakpambalb rjun baah ban bi rja bi pu na, ki san rjmar, ki buen Listra aatiy ni, ni Debe aatiy ni, ni itingbaan i bi nima na. Listra aatiy, ni Debe aatiy momok bi Likonia aapepel ni la. ⁷Le bi tuk nima chee aanib tibonyaan ngbaan.

Baah mae Pool rjidakpal Listra aatiy ni pu na

⁸Uja ubaa nan bi Listra aatiy ni, le utafar faan. Una aah nan ma u na, u nan ye uwob la. Waa nan chuun. ⁹U nan ka pel Pool aah len pu na, le Pool bee ke u gaa Yesu ki kii, nima le u ga rjmaa tii u laafee. Le Pool lik u sulm, ¹⁰ki len mpoon pu, "Fii sil aataa pu." Le uja ngbaan fii yuk sil, le ki chuun gonni. ¹¹Le kinipaak ngbaan kan Pool aah rja pu na. Le bi teen Likonia aatiy aanib aaliin ponn ni, "Riwaa le kpaln binib ki dan ti chee do." ¹²Le bi yin Banabas ke Seus.* Pool nan len tibor jer Banabas. Nima pu le bi yin u ke Hemes.† ¹³Liwaal Seus aadichal nan bi kitiy ngbaan aagoln aabisamob chee la. Le unii u toor kitorok tii liwaal ngbaan na joo ni inaaja ni nsupuun ki di dan kitiy ngbaan aagoln aabisamob chee. U ni kinipaak ngbaan nan ban ke bi toor kitorok tii Uwumbør aakpambalb Banabas ni Pool la.

¹⁴Le Banabas ni Pool rjun baah ban bi rja pu na. Baah rjun kina na, le bi chuu kar baabokur, le ki san koo kinipaak ngbaan aakaasisik ni, ki tar ke, ¹⁵"Njotiib, ba pu ni rjani kina? Ti po ye binibom ke naah ye pu na la. Ti dan ti nan tuk nimi tibonyaan la. Di cha man, ki taa ki dii rjiwaa man. Rji ye fam la. Ni li dii Uwumbør u fu na. Uma le nan naan paacham ni kitiy, ni nnyusakpem, ni tiwan momok. ¹⁶N-yaayoonn na, u nan cha rjinibol momok rjani baah gee pu na. ¹⁷N-yoonn momok u mu rjani nimi tijann, ki tii nimi utaal, ki cha tijikaar rjani, ki kpiini nimi, ki cha ni kpa mpopiin, u mok nimi ke u bi." ¹⁸Le Pool ni Banabas len kina ki pooni bibaa ke bi taa cha kinipaak ngbaan toor kitorok ngbaan tii bi, le baa ki toor ki tii bi.

† 13:47 : Lik Aisaya 49.6. * 14:12 : Seus nan ye liwaal sakpeln libaa la. † 14:12 : Hemes nan ye liwaal li bi bui ke li len tibor sakpen na la.

¹⁹ Le Juu yaab bibaa nyan ni Antiok aatiŋ ni, ni Ikonium aatiŋ ni, ki dan Listra aatiŋ ni, bi nan bii Pɔɔl ni Banabas ki cha binib gee liŋuul bi pu. Le bi mae Pɔɔl ŋitakpal, ki dar fuul u nyan kitiŋ ni, ki ti di bil, ki dak ke u kpo, le ki siir cha u. ²⁰ Le Yesu aadidiliib dan nan sil gob u. Baah sil gob u na, le u fii sil, ki labr buen kitiŋ ngbaan ni.

Pɔɔl mam aah labr buen Antiok aatiŋ ni pu na

Kitaak aah woln na, le Pɔɔl ni Banabas siir buen Debe aatiŋ ni, ²¹ ki ti tuk nima chee aanib tibɔnyaan ngbaan. Le binib pam gaa ti, ki dii Yesu aasan. Le Pɔɔl ni Banabas nyan nima ki ki labr buen Listra aatiŋ ni, ni Ikonium aatiŋ ni, ni Antiok aatiŋ ki bi Pisidia aapepel ni na. ²² Baah dii ntim ngbaan ni na, le bi pɔɔk Yesu aanib aataakpab, ki toor tuk bi Uwumbɔr aabɔr, le ki tuk bi ke bi sil Yesu aachaŋ ni, ke binib yaa ban bi koo Uwumbɔr aanaan ni kan, bi ga ji falaa sakpen le ki nin koo ni. ²³ Ntim mɔmɔk ni, bi nan leer Yesu aanib ponn ni bininkpiib ke bi li joo bi, le ki lul bumɔb, ki mee Uwumbɔr tii bi. Baah gaa Tidindaan ki kii na, le bi di bi ŋa uŋaal ponn ni, ke u li lik bi.

²⁴ Le bi bɔ dii Pisidia aatim ponn ni, ki ti ki fuu Pamfilia aapepel ni, ²⁵ le ki ti fuu Pega aatiŋ ni, ki tuk binib Yesu aabɔr, le ki buen Atalia aatiŋ ni. ²⁶ Baah ti fuu nima na, le bi koo buŋɔb ni, ki puur nnyusakpem ki gir buen Antiok aatiŋ ni, kitiŋ ki bi nan nyan ni ki ni na. Baah nan ban bi nyan kitiŋ ngbaan ponn ni na, Yesu aanib nan mee Uwumbɔr tii bi, ki di bi ŋa uŋaal ni, ke u ter bi waatuln ponn ni. Baah ti tun lituln ngbaan doo na, le bi ki gir ni nima.

²⁷ Baah fuu ni na, le bi yin Yesu aanib ke bi kuun ni, le ki tuk bi tiwan nimɔk Uwumbɔr cha bi ŋa na, ki tuk bi waah ŋa pu ki tii binib bi kaa ye Juu yaab na nsan ke bi gaa Yesu ki kii na. ²⁸ Pɔɔl ni Banabas nan ti bi nima, Yesu aadidiliib chee, ki yunn.

15

Baah kuun Jerusalem ponn ni pu na

¹ Tɔ, bijab bibaa nan nyan ni Judea aatiŋ ni, ki dan Antiok aatiŋ ni, le ki nan tuk Yesu aanib ke bi yaa kaa gii ŋichakpan, Moses aakaal aah mɔk pu na kan, baan ŋmar. ² Le bijab ngbaan kpak Banabas ni Pɔɔl kinikpakpak sakpen tibɔr ngbaan pu. Nima pu na, bi mɔmɔk nan kii ke bi ga tun Pɔɔl ni Banabas ni binib bibaa aan bi buen Jerusalem, ki ti baa Yesu aakpambalb ni Yesu aanib aaninkpiib bi bi nima na, ki lik.

³ Yesu aanib nan ter bi, le bi gor ki buen. Baah cha na, le bi bɔ dii Fonisia aatim ni, ni Samaria aatim ni, ke bi ti mann Yesu aanib, ki tuk bi ke binib bi kaa ye Juu yaab na mu gaa Yesu ki kii. Le ni tii bi mɔmɔk mpopiin sakpen. ⁴ Le Pɔɔl ni Banabas ti fuu Jerusalem. Baah ti fuu nima na, le Yesu aanib ni baaninkpiib ni Yesu aakpambalb doon bi ni mpopiin. Le Pɔɔl ni Banabas tuk bi tiwan nimɔk Uwumbɔr cha bi ŋa na, ki tuk bi waah ter bi pu na. ⁵ Le Farisii yaab bibaa, bi dii Yesu na, fii sil, le ki len ke binib bi kaa ye Juu yaab na yaa dii Yesu kan, ni ŋan ke bi gii ŋichakpan, ki kii Moses aakaal.

⁶ Le Yesu aakpambalb ni Yesu aanib aaninkpiib kuun tɔb chee, ke bi kpokl tibɔr ngbaan. ⁷ Baah kpokl ki ti yunn na, le Piita fii sil ki bui ke, “Nnaabitiib, ni nyi ke n-yoonn mu jer na Uwumbɔr nan lee mi ni ponn ni, ke m buen binib bi kaa ye Juu yaab na chee, ki ti tuk bi tibɔnyaan ngbaan, aan bi ŋun ki gaa Yesu ki kii. ⁸ Uwumbɔr u nyi binib mɔmɔk aasui ni aah bi pu na nan di Waafuur Nyaan tii binib bi kaa ye Juu yaab na, ke waah tii timi pu na. ⁹ Waah ŋa kina na, u mɔk ke u pak binib bi kaa ye Juu yaab na mu. Waa yakr timi. U po dak ke binib mɔmɔk ye tiwanbaan la. Baah gaa u ki kii na, le u finn bisui ni titunwanbir. ¹⁰ Nima pu na, ba pu ni muk bi, ki tɔŋni Uwumbɔr? Timi ni tiyaajatiib aah nan ban ti dii Moses aakaal na, ni nan pɔɔ ti chee. Taa ŋmaa dii. Ni bi ke lituln li nyuun na la. Ba pu ni ban ke Yesu aadidiliib ngbaan dii kina? ¹¹ Binib bi kaa ye Juu yaab na yaa gaa Tidindaan Yesu ki kii kan, waanimbaasaln pu le u ga gaa bi lii. Kina le u ga gaa ti mu lii.”

¹² Piita aah len kina na, le bi mɔmɔk ŋmin, ki pel Banabas ni Pɔɔl aah len pu na. Le bi tuk bi Uwumbɔr aah ŋa pu ki cha bi tun lijnjiir aatun binib bi kaa ye Juu yaab na aakaasisik ni na. ¹³ Banabas ni Pɔɔl aah len ti doo na, le Jems bui ke, “Nnaabitiib, li pel

man. ¹⁴ Dandana wee, Simonn Piita tuk timi Uwumbør aah ña pu njan na, ki mæk ke utafal bi binib bi kaa ye Juu yaab na ni, ki lee bi ponn ni binib bibaa, ke bi li ye waanib.

¹⁵ Uwumbør aabønabtiib nan len ke u ga ña kina. Ni ñmee Uwumbør Aagbañ ponn ni ke

¹⁶ ‘Uwumbør len ke: Ubør David aanaan aah lir na,
m ga gir ni aan ki nan fiin waanaan ngbaan.

M ga ña mu nnaanpøm, ki cha mu sil mbamøm.

¹⁷ Nima pu na, binib bi gur na ga li ban min Uwumbør.

Ñinibol ñimæk ye maanib na ga li ban mi.

¹⁸ Uwumbør le len kina.

N-yaayoonn na ki joo cha,

u nan tuk binib tibør timina.’ ”*

¹⁹ Jems nan ki bui ke, “M dak ke ti taa ki muk binib bi kaa ye Juu yaab ki kpeln baabimbin ki dii Uwumbør aasan na. ²⁰ Cha ti ñmee kigbañ tii bi, ki tuk bi ke bi taa ki ñmø kitork aanann, ki taa ki gør kidagook, ki taa ki ñmø tiwan ni bi tab ku ni na, ki taa ki ñmø nsin.

²¹ Tiyaajatiib yoonn ki di nan saa din, bi tuk binib Moses aakaal ntim mømæk ponn ni. Likpaakool daal mømæk bi po karni Moses aakaal mmeen aadir ni.”

Baah ñmee kigbañ ngbaan pu na

²² Jems aah len ti doo na, le Yesu aakpambalb, ni Yesu aanib mømæk, ni baaninkpiib kpokl ke bi ga nya bi ponn ni bijab bibaa, ki di kpee Pøol ni Banabas pu, ki tun bi Antiok aatiñ ni, bi ti di kigbañ ngbaan tii bi. Le bi nyan bijab bilee. Bi yin ubaa ke Judas Basabas, ki yin uken ke Sailas. Bijab bilee ngbaan nan ye biyidam le Yesu aanib ponn ni. ²³ Le bi ñmee kigbañ ki di tun bi, bi di buen ti tii binib bi kaa ye Juu yaab na. Bi ñmee ke:

“Tinaabitiib bi kaa ye Juu yaab ki bi Antiok aatiñ ni, ni Siria aatiñ ni, ni Silisia aatiñ ni na, ti dooni nimi. Timi Yesu aakpambalb, ni Yesu aanib aaninkpiib dooni nimi. ²⁴ Ti ñun ke bijab bibaa nyan ti ponn ni, ki dan ni chee, ki ti tuk nimi tibør ti muk nimi ki ña nimi ilandak na. Taa nan tuk bi ke bi tuk nimi kina. ²⁵ Nima pu na, ti kuun tøb ki kpaan kimøbaan, ki nyan ti ponn ni bijab bilee, ke ti tun ni bi ni chee. Bi ni tijotiib Banabas ni Pøol, bi ti gee bi na, le ti ga tun ni bi ni chee. ²⁶ Banabas ni Pøol nan di baamøfal paan talmaa Tidindaan Yesu Kristo pu. ²⁷ Bijab bi ti nyan bi na le ye Judas ni Sailas. Bi mu ga tuk nimi tibør ngbaan aah ñmee pu na. ²⁸ Ti ni Uwumbør Aafuur Nyaan kpaan kimøbaan, kaa ban ti di nkaal mu pøø na kpee nimi. ²⁹ Ni ñan ke ni taa ki ñmø kitork aanann, ki taa ki ñmø nsin, ki taa ki ñmø tiwan ni bi tab ku ni na, ki taa ki gør kidagook. Ni yaa kii kina kan, nima le ñan. Uwumbør ter nimi.”

³⁰ Le bi di kigbañ ngbaan tii Banabas mam, ke bi di buen Antiok aatiñ ni. Baah ti fuu nima na, bi nan kuun ni Yesu aanib mømæk, ki di kigbañ ngbaan tii bi. ³¹ Baah karn kigbañ ngbaan ponn ni na, le ni ña bi mpopiin. Ni nan ye tibør ti pøøk bitaakpab na la. ³² Le Judas ni Sailas, bi ye Uwumbør aabønabtiib na, tuk bi Uwumbør aabør pam ki pøøk bitaakpab, ki ter bi, bi li dii mbamøm. ³³ Bi nan yunn nima siib. Baah nan yunn nima siib na, le bi chøi bi, ki gir buen Yesu aakpambalb chee. [³⁴ Sailas ma nan gaar Antiok aatiñ ni.]

³⁵ Pøol ni Banabas nan ti bi Antiok aatiñ ni, ni yunn siib. Le bi ni binib pam tuk binib Tidindaan aabønayan, ki mæk bi baah ga dii u mbamøm pu na.

Pøol ni Banabas aah yakr tøb chee pu na

³⁶ Naah yunn siib na, le Pøol bui Banabas, “Cha ti gir buen taah nan tuk binib Tidindaan aabør ntim mu mømæk ni na, ki ti mann Yesu aanib ki lik ke bi joo Yesu aabør kinye?”

³⁷ Le Banabas ban ke Jønna Mak dii bi. ³⁸ Le Pøol aa kii; ba pu? baah nan bi Pamfilia aatiñ ni na, Jønna Mak nan labr kun ki cha bi, kaa ki ter bi lituln na ponn ni. Nima pu na, Pøol aa nan kii ke u ki dii bi. ³⁹ Le Pøol ni Banabas kpak kinikpakpak ki yakr tøb chee, kaa ki dii tøb. Le Banabas ni Jønna Mak koo burjøb ni, ki buen lidikl libaa pu, bi yin li ke Saiprus.

⁴⁰ Le Pøol nyan Sailas ke u dii u. Le Yesu aanib mee Uwumbør tii bi, ki di bi ña Uwumbør

* 15:18 : Lik Amos 9.11-12.

aarjaal ni, u ter bi. Le bi buen, ⁴¹ ki bɔ dii Siria aatim ni, ni Silisia aatim ni, ki pɔɔk Yesu aanib aataakpab, ki toor tuk bi Uwumbɔr aaliin.

16

Timoti aah dii Pɔɔl ni Sailas pu na

¹ Pɔɔl mam nan ti fuu Debe aatiŋ ni, ni Listra aatiŋ ni. Le Yesu aadidiir ubaa nan bi nima. Bi yin u ke Timoti. Una nan ye Juu yaab aabo la, ki mu gaa Yesu ki kii. Ute nan ye Griik aanii la. ² Yesu aanib bimɔk bi Listra aatiŋ ni, ni Ikonium aatiŋ ni na mɔmɔk nan pak Timoti. ³ Le Pɔɔl ban ke Timoti li dii u. Juu yaab bimɔk bi nima na nan nyi ke Timoti aate ye Griik aanii la. Nima pu na, Pɔɔl nan gii Timoti aachakpaln ke Juu yaab aah geei pu na, le ki cha u dii bi. ⁴ Le bi bɔ dii ntim ngbaan ponn ni, ki mann Yesu aanib. Pɔɔl mam aah nan bi Jerusalem ni na, le Yesu aakpambalb, ni Yesu aanib aaninkpiib bi nan bi nima na nan kpokl, binib bi kaa ye Juu yaab ki dii Yesu na aah ga ŋa pu na. Le Pɔɔl tuk bi baah nan kpokl ki len pu na, ke bi kii kina. ⁵ Nima pu na, Yesu aanib aataakpab nan pɔɔk waasan ni. Idaa mɔmɔk le binib biken mu gaal u ki kii, ki kpae waanib pu.

Pɔɔl aah daŋ tidaŋ Troas aatiŋ ni pu na

⁶ Uwumbɔr Aafuur Nyaan aa nan kii ke Pɔɔl mam buen Asia aatiŋ ni ki ti tuk binib Yesu aabɔr. Le bi bɔ dii Frijia aatim ni, ni Galasia aatim ni, ⁷ ki ti fuu Misia aatiŋ mɔk, ki ban bi buen Bitinia aatim ni. Le Yesu Aafuur Nyaan aa kii. ⁸ Le bi bɔ dii Misia aatim ni, ki ti fuu Troas aatiŋ ni. ⁹ Kinyeek ngbaan le Pɔɔl daŋ tidaŋ ki kan Masedonia aatiŋ aanii ubaa si u chee ki gaŋni u ke u dan Masedonia aatim ni ki nan ter bi. ¹⁰ Pɔɔl aah daŋ tidaŋ ngbaan kina na, le min Luk ni Pɔɔl mam gor ke ti buen Masedonia aatim ni. Ti nan bee ke Uwumbɔr le yin timi ke ti buen ki ti tuk kitinŋ ngbaan aanib tibɔnyaan na.

Upii Lidia aah gaa Yesu ki kii pu na

¹¹ Ti nan koo buŋɔb, Troas aatiŋ ni, ki puur nnyusakpem na ki ti jer lidikl libaa, bi yin li ke Samotres. Naah woln kitaak na, le ti fuu Neapolis aatiŋ ni. ¹² Le ti nyan buŋɔb ni, ki chuun kitinŋ ki ti fuu Filipi aatiŋ ni. Ki ye Masedonia aatiŋ kibaa, ki ye kitisakpeŋ. Rom yaab nan bi nima, ki joo kitinŋ ngbaan. Ti nan bi kitinŋ ngbaan ponn ni, ki pii iwiin ilee. ¹³ Juu yaab aakpaakool daal, le ti nyan kitinŋ ngbaan ponn ni, ki buen limɔɔl aagbaan. Ti nan dak ke likpaakool daal mɔmɔk Juu yaab kuuni nima ke bi mee Uwumbɔr. Le ti kan bipiib kuun nima. Le ti kal ki tuk bi Uwumbɔr aaliin. ¹⁴ Upii ubaa nan bi nima ki ŋun taah len pu na. Bi nan yin u ke Lidia. U nan ye Tiataira aatiŋ aapii la, ki chuun kooh ŋitanyaan aakeken ŋi kpa kidaak na. U nan ye upii u pak Uwumbɔr na la. Le Tidindaan piir usui ke u pel mbamɔm, ki gaa Pɔɔl aah len pu na. ¹⁵ Le bi muin u ni waachiln ni aanib nnyun ni. Le u tuk timi, “Ni yaa dak ke m sil gaa Tidindaan ki kii kan, ni dan nan mann mi, ki li bi ndo.” Le u gaŋ timi, le ti buen.

Baah di Pɔɔl mam ŋa kiyondiik ni pu na

¹⁶ Ti nan ki buen baah mee Uwumbɔr nin chee na. Taah cha na, le usapɔɔn ubaa ton timi nsan ni. U nan ye unaagbiibo la. Bininkpiib nan dii u, ki cha u tuk binib tiwan ni choo ki ga nan ŋa na aabɔr. Waah ŋani kina na, le u kan ŋimombil pam ki tii udindatiib. ¹⁷ Le u paan ni ti ni Pɔɔl aapuwɔb, ki tar ke, “Bijab bimina le ye Uwumbɔr u kaa kpa ŋeen aatɔ na aanaagbiib. Bi tuk nimi naah ga ŋa pu ki ŋmar na.” ¹⁸ Usapɔɔn ngbaan nan ŋani kina iwiin mɔmɔk. Waah ŋani kina na, le Pɔɔl gee liŋuul, ki fenn lik u, ki tuk bininkpiib bi dii u na, “M tuk nimi Yesu Kristo aayimbil pu, nya u ni man.” Libuul ngbaan ni le bininkpiib ngbaan nyan u ni. ¹⁹ Tɔ, bininkpiib ngbaan aah nyan u ni na, le udindatiib gee liŋuul. Bi bee ke waan ki kan ŋimombil tii bi. Le bi chuu Pɔɔl ni Sailas ki dar bi mpɔɔn, ki di buen kitinŋ ngbaan aabɔjirb aanimbiin ni, ²⁰ ki ti len ke, “Bijab bimina ye Juu yaab, ki muk do aanib, ²¹ ki tuk bi nkaal mubaa. Taah ye Rom yaab na, naa ŋan ke ti gaa nkaal mue ki dii mu.” ²² Baah len kina na, le kinipaak ngbaan mu gee liŋuul Pɔɔl ni Sailas pu.

Le bibøjirb ngbaan chuu peer baawan, ki tuk baatutum ke bi di ñidabil gbaa bi. ²³ Le bi gbaa bi pam, ki tur bi ti ña kiyondiik ni, ki tuk kiyondiik aaninkpel ke u li kii bi mbamöm. ²⁴ Baah tuk u kina na, le u tur bi ña ponn ni aadiik ni, kiyondiik ni, ki baa bi ñibaa.

²⁵ Kinyetaasiik le Pööl ni Sailas bi mee Uwumbör, ki gaa ilahn ki pak u. Le binaagbiib biken ka pel. ²⁶ Libuul ngbaan ni le kitiñ deñ sakpen, ki cha kiyondiik aadinyikl mu deñ. Libuul ngbaan ni le kiyondiik aajaaleñ mam mömök chuu piir. Le binaagbiib mömök aakululn chuu gbiln lir. ²⁷ Le kiyondiik aaninkpel finn, ki kan ke jaaleñ mam mömök piir a. U nan dak ke binaagbiib mömök nyan a. Le u yoor waajaak aajuk ke u ku ubaa. ²⁸ Le Pööl teen ke, “Taa ku aabaa. Ti mömök bi do.”

²⁹ Le kiyondiik aaninkpel teen ke, “Li joo ni karyaa,” ki san koo ni, le ki nan gbaan Pööl ni Sailas aanimbiin ni, le uwon gbaa. ³⁰ Le u nyan bi lipaal, ki baa bi, “Ndindatiib, m ga ña kinye aan ki ñmar?”

³¹ Le bi bui u, “Aa yaa gaa Tidindaan Yesu ki kii kan, aa ga ñmar, le saachiln ponn ni aanib mu ga ñmar.” ³² Le bi tuk u ni waachiln ni aanib mömök Tidindaan aabör. ³³ N-yoonn ngbaan le u di nnyun char baabuun ngbaan, baah fe gbaa lakr bi pu na. Le bi muin u ni waachiln ni aanib mömök nnyun ni. ³⁴ Le u di Pööl ni Sailas buen waadichal ni, ki ti tii bi tijikaar ke bi ji. U ni waachiln ni aanib aah nan gaa Uwumbör ki kii na, ni ña bi mpopiin pam.

³⁵ Naah woln kitaak na, le bibøjirb ngbaan tun baatutum ke bi buen ti tuk kiyondiik ni aaninkpel ke u di bijab na lii aan bi li cha.

³⁶ Le kiyondiik aaninkpel tuk Pööl, “Bibøjirb ngbaan len ke m di aa ni Sailas lii, ni li cha. Ni nya suuna ki li cha.”

³⁷ Le Pööl aa kii kina. U nan bui bitutum ngbaan, “Bibøjirb ngbaan aah ña pu na, naa ñan. Timi tibaa mu po ye Rom yaab la. Baa jin timi tibör, kaa kan timi aataani, le ki gbaa timi binib aanibil ni, ki di timi lañ kiyondiik ni. Baah ña timi Rom yaab kina na, naa ñan. Dandana wee, bi ban ke ti li cha, ubaa taa li nyi. Taan kii kina. Cha bibøjirb ngbaan bibaa dan nan nyan timi.”

³⁸ Le bitutum ngbaan buen ti tuk bibøjirb ngbaan Pööl aah len pu na. Baah ñun ke Pööl ni Sailas ye Rom yaab na, le ijawaan chuu bi. ³⁹ Le bi buen Pööl ni Sailas chee ki ti sör bisui, ki nyan bi kiyondiik ni, le ki gañ bi ke bi nya kitiñ ngbaan ni. ⁴⁰ Le Pööl ni Sailas siir nima chee, ki buen Lidia aadichal ni, ki ti doon Yesu aanib, ki len bi chee ki pök bitaakpab, le ki nin siir nima.

17

Binib aah ñma tijar Tesalonika aatiñ ni pu na

¹ Baah siir nima na, le bi bö dii Amfipolis aatiñ ni, ni Apolonia aatiñ ni, le ki ti fuu Tesalonika aatiñ ni. Juu yaab aameen aadiik nan bi nima. ² Le Pööl ti koo mmeen aadiik ngbaan ni, waah ti ñani pu ñikpaakoo mömök na. U nan di ñikpaakoo ñitaa le tuk bi Uwumbör Aagbañ aah len pu na aatataa, ³ ki mök bi ke ni ye Kristo u gaa binib lii na aabör, ke Uwumbör Aagbañ len ke see Kristo na jin falaa, ki kpo, ki fikr nkun ni, le ki len ke waah tuk bi Yesu u aabör na, uma le ye Kristo ngbaan. ⁴ Le Juu yaab bibaa, ni Griik yaab bi pak Uwumbör na ponn ni pam, ni bipiib bi ye mpööndam na kii tii Pööl aah len pu na, ki kpaan u ni Sailas chee.

⁵ Le Juu yaab bi kaa kii tii u na nan kpa lipiipoln u pu, ki kuun ni binib bi kaa ñan, kaa bi tibör tibaa ni na, ki cha kitiñ ngbaan aanib mömök gee liñuul, ki kpa kifuuuk, ki ñma tijar, le ki buen uja u bi yin u ke Jasonn na do, ki ban bi koo ni. Le waa kii. Le bi koo mpöön, ki ti bi ban Pööl ni Sailas, ke bi nyan bi buen kinipaak ngbaan chee, ⁶ le kaa kan bi. Baah kaa kan bi na, le bi chuu Jasonn ni Yesu aanib bibaa mpöön, ki di buen kitiñ ngbaan aaninkpiib chee, le ki ti teen ke, “Pööl mam bi muk binib ntim mömök ponn ni na dan do mu, ⁷ le Jasonn cha bi bi udo. Bi bii Ubörkpaan Siisa aakaal mömök ki len ke ubör uken bi, bi yin u ke Yesu.” ⁸ Juu yaab aah len kina na, le kinipaak, ni kitiñ ngbaan

aaninkpiib gee lijuul Pɔɔl ni Sailas pu. ⁹ Le bi cha Jasonn mam pan ɲimombil ke bi di bi lii. Le bi pan, le bi di bi lii.

Berea aatiŋ aanib aah gaa Yesu aabɔr pu na

¹⁰ Kinyeek ngbaan le Yesu aanib cha Pɔɔl ni Sailas siir buen Berea aatiŋ ni. Baah ti fuu na, le bi buen Juu yaab aameen aadiik ni. ¹¹ Le binib bi bi nima na pel Pɔɔl aah len pu na. Binib ngbaan ye binib ki jer Tesalonika aatiŋ ni yaab. Le binimbil man Pɔɔl aah len pu na pu. Idaa mɔmɔk bi nan kpar Uwumbɔr Aagbaŋ ponn ni, ki karni ke bi lik ke ti gbii aan taa gbii. ¹² Nima pu na, bi ponn ni pam nan gaa Yesu ki kii. Griik yaab bi nan ye bininyuum na, bijab ni bipiib, mu gaa u ki kii ki wiir. ¹³ Le Juu yaab bi bi Tesalonika aatiŋ ni na ɲun ke Pɔɔl bi Berea aatiŋ ni ki bi tuk binib Uwumbɔr aabɔr. Le bi mu buen nima ki ti cha kinipaak na ɲma tijar Pɔɔl pu. ¹⁴ Libuul ngbaan ni, le Yesu aanib cha Pɔɔl siir buen ki dii nsan mu cha nnyusakpem aagbaan na. Sailas ni Timoti ma nan bee Berea aatiŋ ni. ¹⁵ Le Yesu aanib bi cheen Pɔɔl na nan cheen u ti saa Atens aatiŋ ni. Le Pɔɔl tuk bi ke bi ti tuk Sailas ni Timoti ke bi chuun mala ki dan u chee. Waah tuk bi kina na, le binib bi cheen u na gir buen Berea aatiŋ ni.

Pɔɔl aah moon Yesu aabɔr Atens aatiŋ ni pu na

¹⁶ Le Pɔɔl ti bi Atens aatiŋ ni, ki ka kii Sailas ni Timoti. Waah bi nima na, le u kan ɲiwaa pam kitiŋ ngbaan ponn ni. Le ni bii usui sakpen. ¹⁷ Likpaakool daal le u koo mmeen aadiik ni, ki tuk Juu yaab, ni binib bi pak Uwumbɔr na Yesu aabɔr. Le bi gbaa tɔb chee tibɔr ngbaan. Idaa mɔmɔk u nan chaa kinyan ni, ki ti tuk binib bi bi nima na Yesu aabɔr. Le u ni bi gbaa tɔb chee tibɔr ngbaan. ¹⁸ Binib bibaa mu nan bi kitiŋ ngbaan ponn ni. Bi yin bibaa ke Epikurus* aanib, ki yin bibaa mu ke Stoik† aanib. Baah ɲun Pɔɔl aah len pu na, le bibaa baa tɔb, “Ulambidaan ngbaan len kinye?”

Le bibaa mu bui ke bi dak ke u len ɲiwaa yayan ɲibaa aabɔr la. Pɔɔl ma nan bi len Yesu aabɔnyaan, ke u fikr nkun ni. ¹⁹ Bi nan yin kitiŋ ngbaan aaninkpiib ke Areopagus‡ aanib. Le bi di Pɔɔl buen bininkpiib ngbaan chee, le ki ti bui u ke waah tuk binib tibɔchann ti na, bi ban ke u tuk bi mu, bi bee, ²⁰ ke waah len pu na, ni gar bi, bi ban ke u tuk bi mu taatataa. ²¹ Atens aatiŋ aanib, ni bicham bi nan bi nima na, nan gee ke bi li kuun ni ki gbaa tɔb chee tibɔchann n-yoonn mɔmɔk. Nima pu le bi ban bi ɲun Pɔɔl jaar mu.

²² Le Pɔɔl sil bikaasisik ni, ki len ke, “Atens aatiŋ aanib, m bee ke nitafal bi ɲiwaa aabɔr ni pam. ²³ M chuun nimi aatiŋ ponn ni ki kan naah dooni ɲiwaa pu na, le ki kan bi nan ɲmee ɲɲmeen naah toor kitork nin chee na. Bi ɲmee ke, ‘Taah kaa nyi Uwumbɔr u na.’ Ni dooni Uwumbɔr, ki mu aa nyi u. Waabɔr le m ban m tuk nimi dandana wee. ²⁴ Uwumbɔr nan naan dulnyaa wee, ni tiwan nimɔk bi ni ponn ni na. Uma le ye paacham ni taab Aadindaan. Waa bi liwaa aadiik ni. ²⁵ Uma ubaa le tii binib mɔmɔk limɔfal, ni libuln li ti fuu na, ni tiwan mɔmɔk. Waah ban pu na, u kpa. Unii yaa tun lituln tii uma Uwumbɔr kan, naa kpaee Uwumbɔr nibaa. ²⁶ Njan u nan naan uja ubaa, uma le ye ɲinibol mɔmɔk aayaaja. Uma Uwumbɔr le cha ɲinibol mɔmɔk bi dulnyaa wee mɔmɔk ponn ni. U nan siin n-yoonn mu binib mɔmɔk ga li bi na, ki siin nin chee bi mɔmɔk ga li bi na. ²⁷ Waah nan naan binib na, u ban ke bi li ban u. U dak ke nibaakan bi ga baa ki ban u, ki kan u. Waa daa unii ubaa chee. U po mal timi la. ²⁸ Uma pu le ti fu, ki chuun, ki bi. N-yaayoonn na, nimi aalankpalb bibaa nan len ke, ‘Ti ye Uwumbɔr aabim la.’

Baah len pu na, ti gbii. ²⁹ Taah ye Uwumbɔr aabim na, taa cha ti li dak ke Uwumbɔr aabimbin bi ke ɲiwaa na. ɲiwaa po ye ɲitakpal le bi kpai ɲi, bee salmaa, bee tikunabr le bi di mɔɔ ɲi. ³⁰ Binib aah kaa nan kee nyi Uwumbɔr aasan buyoonn na, waa nan gar baah

* 17:18 : Epikurus yaab nan ye binib bi dii Griik aalandaan ubaa aamɔkm na la. Uma le nan mɔk ke mpopiin ye limɔfal aawanyaan kpaan la. † 17:18 : Stoik aanib nan dii Griik yaab aalandaan u nan bi n-yaayoonn na aamɔkm na la. U nan mɔk ke aa yaa ban mpopiin kan, aatafal taa li bi mmɔɔn, ni iween ni. ‡ 17:19 : Areopagus ye ligongoln libaa, le ki bi Atens aatiŋ ni. Nima chee le kitiŋ ngbaan ni aaninkpiib nan kaa ki ɲani baakuun. Kina pu na, bi nan yin bininkpiib ngbaan ke Areopagus aanib la.

ɲani pu na. Dandana wee le u len ke u ban ke binib bimək bi dulnyaa wee məmək ponn ni na kpeln baabimbin ki dii waasan. ³¹ Ba pu? u siin nwiin bundaln u ga ji binib məmək tibər na, ki ti saa baah ɲa ki ɲeer pu na. U nyan uja u ga ji binib tibər na. U nan fikr uja ngbaan nkun ni, nima le ye liməkl tii binib məmək.”

³² Binib ngbaan aah ɲun Pəəl len ke Uwumbər fikr unii nkun ni na, le bibaa ɲani u mbənyun. Le bibaa mu len ke bi ban bi ki ɲun tibər ngbaan. ³³ Le Pəəl siir nima ki buen. ³⁴ Le bijab bibaa gaa Yesu ki kii, ki kpaan Pəəl chee. Bi yin ubaa ke Dionisius, u nan ye Areopagus aanii ubaa na. Uken mu nan ye upii u bi yin u ke Damaris na. Binib biken mu nan gaa Yesu ki kii.

18

Pəəl aah moon Yesu aabər Korint aatiɲ ni pu na

¹ Pəəl nan siir Atens aatiɲ ni, ki di buen Korint aatiɲ ni. ² Waah bi nima na, le u kan Juu yaab aja ubaa, bi yin u ke Akuila. Bi nan ma u Pontus aatiɲ ni la. Bi yin upuu ke Prisila. Bi nan bi Itali aatisakpeɲ Rom ni. Le Ubərkpaan Klədius nan siin nkaal ke Juu yaab məmək nya Rom aatiɲ ponn ni. Nima pu le Akuila ni Prisila nan nyan nima, ki dan Korint aatiɲ ni. Bi nan fuu ni naa yunn, le Pəəl nan ti kan bi. ³ Uja ngbaan ni upuu nan jab igban le ki gaal ɲiboo. Baatuln le nan bi na. Pəəl aatuln ni baatuln kpaal la. Nima pu le u nan ti bi bido. Le bi tun lituln ngbaan təb chee. ⁴ Likpaakool daal məmək kan, Pəəl nan chaa mmeen aadiik ni. Juu yaab ni Griik yaab mu nan bi nima. Le u ni bi gbaa təb chee Yesu aabər. Le u pəəni ubaa ki ban ke bi gaa Yesu ki kii.

⁵ Sailas ni Timoti nan nyan ni Masedonia aatim ni, ki fuu ni Pəəl chee. Baah fuu ni na, le Pəəl mooni Yesu aabər linimaln, kaa ki tun lituln liken. U nan ɲeer tuk Juu yaab ke Yesu le ye Kristo u gaa binib lii na. ⁶ Le bi kpak u kinikpakpak, ki seei u. Baah ɲa kina na, le Pəəl chuu waakekeln gbuk ki nyan kitangbaak, ni ye nsurm le ki tii bi, le ki bui bi, “Ni yaa kaa ɲmar kan, nimi aasin ga li bi nimi nibaa aɲaal ni la, naa ye maataani. M ga di cha nimi, ki tuk binib bi kaa ye Juu yaab na le Yesu aabər.” ⁷ Le u siir cha bi, ki buen unii ubaa do, bi yin u ke Titius Justus, u nan ye unii u pak Uwumbər na. Udo ni mmeen aadiik si gbək təb la. ⁸ Mmeen aadiik aaninkpel u bi yin u ke Krispus na, ni waachiln ni aanib məmək gaa Tidindaan ki kii. Le Korint aatiɲ aanib pam mu ɲun Yesu aabər, ki gaa u ki kii. Le bi muin bi nnyun ni.

⁹ Kinyeek kibaa daal, le Pəəl daɲ tidaɲ, le Tidindaan bui u, “Taa ki san ijawaan. Aa li beenin tuk binib tibənyaan ngbaan. Taa di cha. ¹⁰ M bi aa chee. Ubaa aan ɲmaa ɲa si nibaa. Kitiɲ kee ponn ni, binib pam ye maanib la.” ¹¹ Kina pu na, Pəəl nan bi nima ki ti saa libiln libaa ni ligeln, ki tuk binib Uwumbər aabər.

¹² Korint aatiɲ nan bi Akaya aapepel ni la. Akaya ngbaan məmək aaninkpel nan ye uja u bi yin u ke Galio na. Waayoonn ngbaan le Juu yaab kuun ki nan chuu Pəəl, ki di u buen uma Galio aanimbiin ni, ¹³ ki len ke Pəəl tuk bi baah ga ɲa pu ki doon Uwumbər na, kaa tuk bi mbaməm, ke u bii baatiɲ aakaal la.

¹⁴ Pəəl aah ban ke u len na, le Galio tuk Juu yaab, “U yaa ba ɲa bakaa ni kinimbəɲ kibaa kan, m ba ga ji u tibər. U mu aa ɲa nibaa. ¹⁵ Nimi Juu yaab, ni kpak təb iliin pu, ni binib aabər pu, ni nimi aakaal pu la. Ni bi ni chee la, naa ye maabər. Maan ji tibər ngbaan.” ¹⁶ Le u jenn nyan bi bibəjirb aadiik ni. ¹⁷ Le bi məmək chuu mmeen aadiik aaninkpel u bi yin u ke Sosenes na, le ki gbaa u libəjil aadiik chee. Le Galio aatafal aa nan bi ni ponn ni.

Pəəl mam aah gir buen Antiok aatiɲ ni pu na

¹⁸ Pəəl nan bi Korint aatiɲ ni ki yunn. Waah bi nima ki yunn na, le u chəi Yesu aanib. Le u ni Prisila ni Akuila buen Senkrea aatiɲ ni. Pəəl aah ti bi nima na, le u kuu uyikpir lii. Ni mək ke waah nan puu tipuur ti tii Uwumbər na le na. Le bi nan ti koo buɲəb ni, ke bi puur nnyusakpem na ki buen Siria aatim ponn ni. ¹⁹ Le bi ti fuu Efesus aatiɲ ni, ki nyan buɲəb na ni. Le Pəəl buen mmeen aadiik ni. Le u ni Juu yaab ti gbaa təb chee Yesu aabər. ²⁰ Le bi ban ke u yunn bi chee. Le waa kii, ²¹ le ki chəi bi, ki tuk bi ke Uwumbər yaa

kii kan, u ga ki gir ni bi chee. Le u ki labr ti koo burjɔb ni, ki cha Prisila ni Akuila nima, ki buen, ki ti fuu Siisarea aatiŋ ni.

²² Waah ti fuu nima na, le u nyan burjɔb na ni, ki buen Jerusalem, ki ti doon Yesu aanib bi nan bi nima na, le ki nyan buen Antiok aatiŋ ni, ²³ ki ti yunn nima siib, le ki bɔ dii Galasia aatim ni, ni Frijia aatim ni, ki mann Yesu aanib, ki pɔk bitaakpab.

Uja u bi yin u ke Apolos na aabɔr

²⁴ Juu yaab aanii ubaa nan bi, bi yin u ke Apolos. Bi nan ma u Aleksandria aatiŋ ni la. Le u dan Efesus aatiŋ ni. U nan ye unii u nyi tibɔr aalem na, ki nyi tibɔr ti ŋmee Uwumbɔr Aagbaŋ ni na mbamɔm. ²⁵ Binib nan tuk u Tidindaan Yesu aasan aabɔr, le unimbil man tibɔr ngbaan pu. U nan len binib chee, ki tuk bi Yesu aabɔr mbamɔm. U mu aa nyi Yesu aah gbiini binib Uwumbɔr Aafuur Nyaan pu na. U po nyi Jɔnn aah nan muini binib nnyun ni pu na la. ²⁶ Le Apolos koo mmeen aadiik ni, ki tuk binib Yesu aabɔr ni lipobil. Le Prisila ni Akuila ŋun waah tuk bi pu na. Baah ŋun na, le bi di u di buen bido, ki ti toor tuk u Uwumbɔr aasan aabɔr mbamɔm. ²⁷⁻²⁸ Tɔ, Apolos nan ban ke u buen Akaya aatim ni. Le Yesu aanib bi bi Efesus aatiŋ ni na ter u, ke u buen, le ki ŋmee kigbaŋ tii u ke u ti tii Yesu aanib bi bi Akaya aatim ni na, ke bi chann u tichann. Waah ti fuu nima na, le Juu yaab bi bi nima na nan kpak u kinikpakpak. Le u len tibɔr nyaŋ bi, ki mɔk bi binib aanimbil ni ke Uwumbɔr Aagbaŋ len ke Yesu sil ye Kristo u gaa binib lii na. Apolos aah ŋa kina na, u nan ter binib bi kan Uwumbɔr aanimbaasaln ki gaa Yesu ki kii na.

19

Pɔl aah moon Yesu aabɔr Efesus aatiŋ ni pu na

¹ N-yoonn mu Apolos nan laa bi Korint aatiŋ ni na, le Pɔl bɔ dii ŋijoo aatiŋ ni, ki ti fuu Efesus aatiŋ ni. Waah ti fuu nima na, le u kan Yesu aanib bibaa. ² Le u baa bi, “Naah gaa Yesu ki kii na, ni gbii Uwumbɔr Aafuur Nyaan aa?”

Le bi bui u, “Taa kan, ki mu aa ŋun ke Uwumbɔr Aafuur Nyaan bi.”

³ Le Pɔl baa bi, “Ni yaa ye kina kan, bi muin nimi nnyun ni kinye?”

Le bi bui u, “Bi muin timi nnyun ni ke Jɔnn aah nan ŋani pu na la.”

⁴ Le Pɔl bui bi, “Jɔnn nan muin binib bi kpeln baabimbin na nnyun ni, ki tuk bi ke bi gaa unii u ga paan ni upuwɔb na ki kii. Uma le bi yin u ke Yesu.”

⁵ Pɔl aah tuk bi kina na, le bi cha u muin bi nnyun ni, Tidindaan Yesu aayimbil pu.

⁶ Le u di uŋaal paan bi pu. Le Uwumbɔr Aafuur Nyaan sunn ni bi pu. Le bi len iliin yayan, le ki nabr Uwumbɔr aah len pu na. ⁷ Bi ga nan li fuu bijab kipiik ni bilee.

⁸ Likpaakool mɔmɔk daal kan, Pɔl nan chaa mmeen aadiik ni, ki ti saa iŋmal itaa, ki len binib chee ni lipobil, le ki tuk bi Uwumbɔr aanaan aabɔr. Le bi ni Pɔl gbaa tɔb chee tibɔr ngbaan. Pɔl nan pɔni ubaa ke u mɔk bi ke waah len ti na gbii. ⁹ Le bi ponn ni bibaa aatafal pɔɔ. Baa kii tii waaliin, le ki len tibɔr ti kaa ŋan na Tidindaan aasan pu, kinipaak aanimbil ni. Kina pu le Pɔl siir cha bi, ki di binib bi dii Yesu aasan na buen uja u bi yin u ke Tiranus na aadisakpeŋ ki ponn ni binib ŋmaa kuun ni na. Idaa mɔmɔk le u ni binib gbaa tɔb chee Yesu aabɔr nima. ¹⁰ U nan ŋani kina ki ti saa ŋibin ŋilee. Waah ŋa kina ŋibin ŋilee ngbaan pu na, le Asia aatiŋ aanib mɔmɔk, bi ye Juu yaab na, ni bi kaa ye Juu yaab na mɔmɔk ŋun Tidindaan aabɔr.

Skefa aajapotiib aabɔr

¹¹ Uwumbɔr nan cha Pɔl tun lijnjiir aatun ki ti nyaŋ. Binib aa nan kee kan kina. ¹² Le bi yoor Pɔl aakekengen ŋi u joo per unimbil wɔb na, ni ŋikeken ŋi u joo biini unimbil ni na, ki ti di paan bimum pu, ni tiyayaar aah joo bi na mu pu. Baah ŋani kina na, libuul ngbaan ni le bi pɔk. ¹³⁻¹⁴ Tɔ, Juu yaab aanii ubaa mu nan bi nima. Bi yin u ke Skefa. U nan ye Uwumbɔr aatotoorninkpel ubaa la, ki nan kpa japotiib bilole. Ujapotiib nan chuun chaa ntim ntim ponn ni, ki nyani tiyayaar binib ni. Le bi ban ke bi di Tidindaan Yesu aayimbil nyan tiyayaar uja ubaa ni, le ki bui tiyayaar ngbaan, “M tuk nimi Yesu u Pɔl mooni waabɔr na aayimbil pu, nya li cha man.”

¹⁵ Le tiyayaar ngbaan bui bi, “M nyi Yesu, ki nyi Pɔɔl. Nimi ma kan, ɲma ye nimi?”

¹⁶ Le uja u tiyayaar joo u na nan chuu bi, ki gbaa lakr bi, ki gaa baawanpeenkaan ki nyanj bi. Le bi mɔmɔk san biɲmeen ki nyan udo. ¹⁷ Le Efesus aatiɲ aanib bi ye Juu yaab na, ni bi kaa ye Juu yaab na mɔmɔk ɲun tibɔr ngbaan. Le ijawaan chuu bi mɔmɔk. Le bi nyuɲ Tidindaan Yesu. ¹⁸⁻¹⁹ Le binib bi gaa Yesu ki kii na pam nan dan Pɔɔl chee, ki nan kpiir ki tuk u binib aanimbil ni, baah nan ɲani inyɔk pu na. Bi ponn ni pam nan kpa inyɔk aagbann. Le bi di inyɔk aagbann ngbaan see mmii ni, binib mɔmɔk aanimbil ni. Le bi kahn inyɔk aagbann ngbaan aadaak, le ni ye iwiin ɲichur piiɲmu aapal. ²⁰ Le Tidindaan aaliin moo moon ɲipepel mɔmɔk, ki moo kan mpɔɔn.

Binib aah ɲma tijar Efesus aatiɲ ni pu na

²¹ Nee aapuwɔb, le Pɔɔl nan ban ke u bɔ dii Masedonia aatim ni, ni Akaya aatim ni, ki nin buen Jerusalem. Le u ɲa nlandak ke u yaa buen Jerusalem aatiɲ ni kan, u ga ti buen Rom aatiɲ mu ni. ²² Le u nyan binib bi ter u na ponn ni bilee, bi yin ubaa ke Timoti, ki yin uken ke Erastus, le ki cha bi loln u pu nsan ki cha Masedonia aatiɲ ni. Uma Pɔɔl nan laa beenin bi Asia aatiɲ ni, ki yunn siib.

²³ N-yoonn ngbaan, le Efesus aatiɲ aanib ɲma tijar Tidindaan aasan pu. ²⁴ Unii ubaa nan bi nima, bi yin u ke Demetrius. U nan di tikunabr le mɔɔ ɲidichal waatiir ɲi bi ke liwaal li bi yin li ke Atemis na aadichal na, aan ki joo kooh binib pu. Le binib pam mu tun lituln ngbaan, ki kan tinyoor pam. ²⁵ Le Demetrius kuun binib bimɔk tun lituln ngbaan na, ki bui bi ke, “Njɔtiib, ni nyi ke timi aatuln kpa tinyoor pam. ²⁶ Pɔɔl mu bi bii timi aatuln la. Ni kan aa? Ni ɲun waah len pu na. U len ke ɲiwaa ɲi binib mɔɔ ɲi na aa ye nibaa. Binib bi bi Efesus aatiɲ ni do, ni Asia aapepel mɔmɔk ponn ni na pam pak waah len pu na, kaa ki dii ɲiwaa. ²⁷ U yaa beenin ɲani kina kan, u ga bii timi aatuln. Atemis, li ye liwaal sakpeln na aadichal ga bee fam. Atemis li Asia aatim aanib, ni dulnyaa ni aanib mɔmɔk dooni li na, mu ga ɲa fam, kaan ki li bi tibɔr tibaa ni.”

²⁸ Binib ngbaan aah ɲun kina na, le bi gee liɲuul sakpen, ki tar ke, “Atemis li ye Efesus aatiɲ aanib aawaal na ye liwaal sakpeln la.” ²⁹ Le kitiɲ ngbaan aanib mɔmɔk kpa kifuu ki ɲma tijar, le ki chuu Pɔɔl aajɔtiib bilee, Gayus ni Aristakus, ki di san mala buen binib aah kuuni nin chee na, mpaan sakpiin ni. Gayus ni Aristakus nan ye Masedonia aatiɲ aanib bilee bi dii Pɔɔl waasachuln ponn ni na la. ³⁰ Le Pɔɔl ubaa nan ban ke u buen kinipaak na aah kuun nin chee na, u ti len bi chee. Le Yesu aanib aa cha u buen. ³¹ Kitiɲ ngbaan aaninkpiib ponn ni bibaa nan ye Pɔɔl aajɔtiib la. Bi mu nan tun unii Pɔɔl chee ke u ti tuk u ke u taa buen kinipaak ngbaan aah kuun nin chee na. ³² Kinipaak ngbaan nan kpa kifuu sakpen; bibaa nan tar ki len tibaa, bibaa mu nan tar ki len tiken. Baa nyi budabu pu bi kuun ni nima chee na. ³³ Le Juu yaab bi nan bi nima na nan nyan uja ubaa bi yin u ke Aleksanda, ke u sil kinipaak ngbaan aanimbiin ni. Nima pu na, binib bibaa mu nan dak ke ni ye uma Aleksanda aabɔr la. Le u yoor uɲaal ki nyii bi pu, ki ban ke u tuk bi ke naa ye Juu yaab aabɔr. ³⁴ Kinipaak ngbaan aah bee ke u ye Juu yaab aanii na, le bi kpaan ki teen nfumbaa ke, “Atemis li ye Efesus aatiɲ aanib aawaal na ye liwaal sakpeln la.” Bi nan tar kina ki ti saa tikur tilee.

³⁵ Le kitiɲ ngbaan aaninkpel ubaa dan nan nyii bi pu, ke bi di cha kifuu. Baah di cha na, le u len ke, “Efesus yaab, binib mɔmɔk nyi ke nimi Efesus yaab lik Atemis ni laadichal pu la, ki nyi ke Atemis ye liwaal sakpeln li nyan ni kitaapaak ki sunn ni kitiɲ na. ³⁶ Ubaa aan ɲmaa nee ke taa gbii. Sɔɲ nisui man, ki taa tun lituln fam. ³⁷ Nimi le joo ni bijab ngbaan do chee na. Baa sun tiwan liwaal aadichal ponn ni, kaa sii timi aawaal. ³⁸ Demetrius mam ni unii ubaa yaa kpa tibɔr kan, bibɔjirb bi, libɔjil daal mu bi. Cha bi buen nima ki ti len. ³⁹ Nimi aaninkpiib mu yin binib ki kuun bi, ke bi nan ji tibɔr. Ni yaa kpa tibɔr kpee kan, bi ga len ti mu. ⁴⁰ Ni kpa kifuu ki ɲma tijar din. Nibaakan, timi aatiɲ aaninkpiib ga ji timi tibɔr kifuu ngbaan pu. Nibaa aa bi ni ponn ni, ni po kpa kifuu fam la. Bi yaa baa timi kifuu ngbaan pu kan, taa nyi taah ga len pu na.” ⁴¹ Waah len kina na, le u cha bi mɔmɔk siir.

20

Pɔɔl aah buen Masedonia ni Griis aapepel ni pu na

¹ Kifuuk ngbaan aah ti ŋmin na, le Pɔɔl yin Yesu aanib ke bi dan u chee, ki nan len bi chee tibɔr, ki pɔɔk bitaakpab, ki chɔi bi, le ki buen Masedonia aatiŋ ni. ² Le u bɔ dii ntim mu bi nima na ni, ki mann Yesu aanib bi bi nima na, ki len bi chee tibɔr pam, ki pɔɔk bitaakpab, ki ti fuu Griis aatiŋ ni, ³ ki nan bi nima ki pii iŋmal itaa, le ki ban u koo buŋɔb ni, ki buen Siria aatiŋ ni. Le u ŋun ke Juu yaab kpokl ke u yaa koo buŋɔb na ni kan, bi ga ku u. Waah ŋun kina na, le waa buen, ki len ke u ga labr jer Masedonia aatim. ⁴ Le binib bibaa nan dii u. Binib bi nan dii u na aayimbil nan ye Sopata, u nan ye Berea aatiŋ aanii, ki nan ye Pirus aajapɔɔn na; ni Aristakus, ni Sekundus, bi nan ye Tesalonika aatiŋ aanib na; ni Gayus, u nan ye Debe aatiŋ aanii na; ni Tikikus, ni Trofimus, bi nan ye Asia aatiŋ aanib na; ni Timoti. ⁵ Le bi mɔmɔk loln nsan ki buen Troas aatiŋ ni, ki ti kii timi nima. ⁶ Le ti nan bi Filipi aatiŋ ni, ki ti saa bundaln Juu yaab ji njim ki ŋmɔ boroboro u kaa kpa nnyɔk na. Liyaadaal ngbaan aah jer na, le ti koo buŋɔb ni ki buen. Ti di iwiin iŋmu le fuu Troas aatiŋ ni, ki ti pii tijɔtiib nima. Le ti nan bi nima ki ti saa iwiin ilole.

Pɔɔl aah buen Troas aatiŋ ni kookoo yaan pu na

⁷ Likpaakool ponn ni, njan aawiin daal, le ti kuun tɔb chee ke ti nan ji Tidindaan aajikaar. Le Pɔɔl len bi chee Uwumbɔr aabɔr le kitaak ti siir. U nan ban ke kitaak yaa woln kan, u buen cha bi. Nima le cha u len bi chee tibɔr kitaak ti siir. ⁸ Taah kuun paacham aadiik ni na, karyaa mam nan wiir ki ponn ni. ⁹ Unachipɔɔn ubaa nan bi nima, bi yin u ke Yutikus. U nan ka kiditatar aatakolu pu, le ngeen chuu u. Pɔɔl aah bi len tibɔr ki yunn na, le u geen, ki ker lir kitiŋ. Le bi mɔmɔk nyan ni, ki sunn ti yoor u. U mu kpo a. ¹⁰ Le Pɔɔl mu nyan ni, ki sunn buen bi chee, ki ti doon paan u pu, le ki di uŋaal kpal u, le ki bui bi, “Chuu nibaa man. Waa kpo. U bi.” ¹¹ Le Pɔɔl gir koo paacham aadiik ngbaan ni, ki ti jin bi chee tijikaar, ki ki len bi chee tibɔr ki yunn, hali ki ti woln kitaak. Naah woln na, le u buen cha bi. ¹² Le bi yoor unachipɔɔn ngbaan di buen udo. Waah fikr na, le bisui sɔŋ mbamɔm.

Taah buen Miletus aatiŋ ni pu na

¹³ Le ti loln nsan ki koo buŋɔb ni, ki puur buen Asos aatiŋ ni. Pɔɔl ma nan chuun kitiŋ, ki mu buen nima, le ti ti keln tɔb. Pɔɔl nan tuk timi ke u mu ga koo buŋɔb na ni nima. ¹⁴ Waah ti pii timi Asos aatiŋ ni na, le ti yoor u ŋa buŋɔb na ni, le ti di buen Mitilene aatiŋ ni. ¹⁵ Ti nan nyan nima ki nabr buen. Naah woln kitaak na, le ti fuu lidikl libaa chee, bi yin li ke Kios, ki ki woln kitaak, le ti fuu lidikl liken chee, bi yin li ke Samos, ki ki woln kitaak le ti nan fuu Miletus aatiŋ ni. ¹⁶ Le Pɔɔl ban u fuu Jerusalem mala. U nan ban ke u pɔɔn ubaa ki fuu nima Pentekost aawiindaal. Nima pu na, waa nan ban ke u yunn Asia aatiŋ ni. Le u bui ke u ga gɔln Efesus aatiŋ, waan dii nima.

Pɔɔl aah chɔi Yesu aanib aaninkpiib pu na

¹⁷ Le Pɔɔl tun unii ke u buen Efesus aatiŋ ni ki ti yin ni Yesu aanib aaninkpiib, ke bi dan u chee Miletus aatiŋ ni. ¹⁸ Baah fuu ni u chee na, le u bui bi, “Maah nan fuu Asia aatiŋ ni, ki nan bi ni chee na, ni nan bee maabimbin aah nan bi pu n-yoonn ngbaan mɔmɔk na. ¹⁹ Ni nan bee ke m sunn mbaa taab, ki tun Tidindaan aatuln ni tinyunyunn, ki kan falaa Juu yaab chee, baah kpokl n-yoonn mɔmɔk ke bi ŋa mi bakaa pu na. ²⁰ M buen binib aah kuuni nin chee na, ki buen nido mu, ki tuk nimi Yesu aabɔr. M tuk nimi tibɔr timɔk ga ter nimi na, kaa gur tibaa. ²¹ M sur Juu yaab ni binib bi kaa ye Juu yaab na mu, ke bi kpeln baabimbin ki dii Uwumbɔr aasan ki gaa Tidindaan Yesu ki kii. ²² Dandana wee m kii Uwumbɔr Aafuur Nyaan aamɔb le ki cha Jerusalem ni, kaa nyi baah ga ti ŋa mi nima chee pu na. ²³ M po nyi ke ntim mɔmɔk ponn ni, Uwumbɔr Aafuur Nyaan sur mi ke bi ga di mi ŋa kiyondiik ni, ki ŋa mi falaa. ²⁴ Tɔ, m yaa kpo, bee m yaa bi kan, ntafal aa bi ni ni. Tidindaan Yesu tii mi lituln, ke m tuk binib tibɔnyaan ngbaan, ke Uwumbɔr gee bi. Ntafal bi lituln ngbaan ponn ni, ke m tun li ti doo.

²⁵ “Maah nan bi ni chee na, m nan chuun tuk nimi Uwumbør aanaan aabør. M nyi ke ni ponn ni ubaa aan ki kan mi. ²⁶ Din, m tuk nimi mbamøn la, unii ubaa ni ponn ni yaa kaa kan limofal li kaa kpa ndoon na kan, naa ye maataani. ²⁷ M tuk nimi Uwumbør aabør mòmøk, kaa gur tibaa. ²⁸ Ni li nyi man, ki taa cha unii ubaa ñmann nimi. Ni li ter Yesu aanib, ki taa cha unii ubaa ñmann bi mu. Uwumbør Aafuur Nyaan nan ña nimi waanib aaninkpiib. Ni li joo waanib ngbaan mbamøn. Waabo nan dan nan kpo bi pu, ke bi kpaln waanib la. ²⁹ M nyi ke m yaa kaa ki bi ni chee kan, binib ga dan nan bii nimi, ke ñisapol aah chuun chur ipiih pu na. ³⁰ Binib bibaa mu bi ni ponn ni, ki ga bii Uwumbør aaliin ke bi ñmann Yesu aanib, bi taa ki li dii waasan. Bi ga li ban ke bi dii bima la. ³¹ Nima pu na, ni li nyi man, ki li teer ke ñjibin ñitaa le na, m nan bi ni chee ki sur nimi ni tinyunyunn, nwiin pu ni kinyeek.

³² “Nnaabitiib, m di nimi ña Uwumbør aañaal ni, ke u li lik nimi. M tuk nimi waaliin i møk timi waah gee timi pu na. Waaliin ngbaan ga ter nimi, ke ni dii waasan mbamøn. U ga di lifaal tii nimi, ni binib bimøk bi chain na. ³³ Maah nan bi ni chee na, maa nan ban unii ubaa aamombil, kaa ban unii ubaa aawanpeenkaan. ³⁴ M ni ñjotiib yaa nan ban tiwan ni na kan, min mbaa le nan tun lituln, le ki kan taah ban tiwan ni na. Nimi nibaa nyi kina. ³⁵ Maah tun lituln kina na, m møk nimi ke ni mu li tun kina, ki ter bibum, ki li teer ke Tidindaan Yesu ubaa nan len ke, ‘Uwumbør aanyoor bi unii u tii na pu ki jer u gaa na pu.’ ”

³⁶ Pøol aah len doo na, le bi mòmøk gbaan bitañayil pu, ki mee Uwumbør. ³⁷ Le bi mòmøk ubaaba chaa ki ti joo biñaal kpalni Pøol, ki joo bumøb moor utakpiln,* ki wii. ³⁸ Waah tuk bi ke baan ki kan u na, le ni bii bisui sakpen. Le bi cheen u buen u ti gir koo buñøb ngbaan ni.

21

Pøol aah buen Jerusalem pu na

¹ Tø, ti nan chøi bi, le ki koo buñøb ngbaan ni, le ki puur ki ti fuu lidikl libaa chee, bi yin li ke Kos; ki woln kitaak, le ti fuu Rodes aatiñ ni, ki nyan nima, ki buen Patara aatiñ ni, ² le ki ti kan buñøb bu ga buen Fonisia aatiñ ni na. Le ti nyan ti koo bu ponn ni, ki cha. ³ Taah cha na, le ti jer lidikl libaa bi yin li ke Saiprus, li bi ññangan wøb na, le ki ti fuu Taya, kitiñ ki bi Siria aatiñ ni na. Taah ti fuu nima na, le bi ban bi bi nima ni yunn siib, bi ti nyan ñitun. ⁴ Le ti nyan buñøb na ni, ki buen kitiñ ponn ni, ti ti ban Yesu aanib. Ti nan ti kan bi, ki nan bi bi chee ki ti saa iwiin ilole. Taah bi bi chee na, le Uwumbør Aafuur Nyaan cha bi tuk Pøol ke u taa buen Jerusalem. ⁵ Iwiin ilole ngbaan aah jer na, le ni ñeer ti gir koo buñøb na ni. Taah gir cha ti ti koo buñøb ni na, le bi mòmøk, ni bipuutiib, ni baabim cheen timi, ki nyan ni kitiñ ngbaan ni. Le ti mòmøk gbaan nnyusakpem na aagbaan, ki mee Uwumbør, ⁶ ki chøi tøb. Le bi gir kun.

Le ti mu koo buñøb na ni, ⁷ ki ti nyan Taya aatiñ ni, ki puur buen Tolemais aatiñ ni. Taah ti fuu nima na, le ti nyan buñøb na ni, ki buen ti doon Yesu aanib bi bi nima na, ki nan bi bi chee nwiin mubaa. ⁸ Naah woln kitaak na, le ti nyan kitiñ ngbaan ni, ki ti fuu Siisarea aatiñ ni. Taah ti fuu nima na, ti nan buen Filip do, ki ti koo udo. U nan ye unii u tuk binib Yesu aabønnyaan na la. Baah nan nyan bijab bilole bi Jerusalem ponn ni, ke bi li yakr tijikaar tii Yesu aanib na, u nan ye bijab bilole ngbaan ponn ni ubaa. ⁹ Ubisatiib nan ye binaa, kaa kpa chatiib. Le Uwumbør Aafuur Nyaan cha bi nabr Uwumbør aah len pu na. ¹⁰ Ti nan bi nima ki yunn siib. Le Uwumbør aabønabr ubaa nyan ni Judea ki fuu ni ti chee nima, bi yin u ke Agabus. ¹¹ Le u gaa Pøol aagbapapaln, ki di buu ubaa aataa ni uñaal, ki tuk Pøol ke Uwumbør Aafuur Nyaan bui ke Juu yaab bi bi Jerusalem na ga nan di udaan u yeh ligbapapaln ngbaan na buu utaa ni uñaal kina, ki di u ña binib bi kaa ye Juu yaab na aañaal ni.

* 20:37 : Bi moor utakpiln: Israel yaab nan doon binaabitiib kina le ki møk ngeehn.

¹² Taah ηun kina na, le ti ni binib bi bi nima na nan gaη Pɔɔl ke u taa buen Jerusalem. ¹³ Le Pɔɔl baa bi, “Ni ηani ba kina, ki wii, ki bii nsui? Bi yaa ga ti buu mi Jerusalem ni, bee bi yaa ga ti ku mi nima Tidindaan Yesu pu kan, m ga buen. Maan di cha.”

¹⁴ Taa nan ηmaa chuu u ke u taa buen, le ki len ke, “Cha Tidindaan ηa waah gee pu na,” le ki ηmin, kaa ki len tibaa.

¹⁵ Ti nan bi nima ki yunn siib, le ki gor ke ti buen Jerusalem. ¹⁶ Le Yesu aanib bi nyan ni Siisarea aatiη ni na bibaa mu dii timi, ki di buen Jerusalem, uja ubaa do, ki ti koo nima. Bi nan yin u ke Menasonn, u ye Saiprus aatiη aanii, ki nan dii Yesu ni yunn.

Pɔɔl aah buen ti mann Jems pu na

¹⁷ Taah ti fuu Jerusalem na, Yesu aanib nan gaa timi ki nan kpa mpopiin. ¹⁸ Naah woln kitaak na, ti ni Pɔɔl nan buen ti ti doon Jems. Yesu aanib aaninkpiib mɔmɔk mu nan bi nima.

¹⁹ Le Pɔɔl doon bi, ki ηeer tuk bi Uwumbɔr aah ηa tiwan nimɔk na, binib bi kaa ye Juu yaab na aakaasisik ni, uma Pɔɔl aatuln pu. ²⁰ Baah ηun kina na, le bi mɔmɔk nyuη Uwumbɔr, ki bui Pɔɔl, “Tina aabo, aa nyi ke Juu yaab ηichur pam le gaa Yesu ki kii. Bi mɔmɔk aanibil man Moses aakaal pu. ²¹ Le bi ηun ke aa mɔk Juu yaab bimɔk bi Biniyayam aatim ni na ke bi taa ki dii Moses aakaal, ki taa ki geei baabim aachakpan, ki taa ki dii Juu yaab aakaal. ²² Bi ga ηun ke aa fuu ni. Ti ga ηa kinye? ²³ Ti ga tuk si saah ga ηa pu na. Bijab binaa bibaa bi do. Bi nan puu tipuur tii Uwumbɔr. ²⁴ Bi ga buen Uwumbɔr Aadichal ni, bi ti ηa bibaa chain. Aa mu li dii bi cha, ki mu ti ηa aabaa chain, ki tii bi ηimombil, aan bi ti daa tiwan ki nan toor kitork tii Uwumbɔr, ki kuu baayikpir. Aa yaa ηa kina kan, binib mɔmɔk ga bee ke aa mu dii Moses aakaal. Bi ga bee ke binib bi len ke saa dii Moses aakaal na aa len mbamɔn. ²⁵ Tɔ, binib bi kaa ye Juu yaab ki gaa Yesu ki kii na ma kan, ti nan ηmee kigbaη tii bi, ki tuk bi taah kpokl pu na, ke bi taa ki ηmɔ kitork aanann, ki taa ki ηmɔ nsin, ki taa ki ηmɔ tiwan ni bi tab ku ni na, ki taa ki gɔr kidagook.”

²⁶ Tɔ, Pɔɔl nan kii baah tuk u pu na. Ki woln kitaak le u yoor bijab binaa ngbaan, le u ni bi ti ηa bibaa chain. Le u koo Uwumbɔr Aadichal ni, ki ti tuk Uwumbɔr aatotoor bundaln bi ga ηa chain doo aan ki toor kitork tii Uwumbɔr na. Iwiin ilole daal, le bi ga ηa chain doo.

Binib aah chuu Pɔɔl Uwumbɔr Aadichal ni pu na

²⁷ Tɔ, iwiin ilole ngbaan aa nan kee fuu, le Juu yaab bibaa, bi nyan ni Asia aatim ni na, kan Pɔɔl Uwumbɔr Aadichal ni. Le bi cha kinipaak ηma tijar Pɔɔl pu, ki chuu u mpɔɔn, ki tar ke, ²⁸ “Israel yaab, ter timi man. Uja wee ye unii u buen ηipepel mɔmɔk na, ki tuk binib mɔmɔk ke bi taa li pak timi Juu yaab, ki taa li pak Moses aakaal, ki taa li pak Uwumbɔr Aadichal. U mu joo ni binib bi kaa ye Juu yaab na, ki di bi koo ni Uwumbɔr Aadichal li ye chain na ni, ki bii li.” ²⁹ Bi nan kan Pɔɔl ni Trofimus, u ye Efesus aatiη aanii na chuun dii kitiη ngbaan ponn ni. Le bi dak ke Pɔɔl di u koo ni Uwumbɔr Aadichal ni. Nima pu le bi len ke u joo ni binib bi kaa ye Juu yaab na koo ni Uwumbɔr Aadichal ni.

³⁰ Le kitiη ngbaan aanib mɔmɔk ηma tijar, ki san kuuni tɔb chee, ki chuu Pɔɔl ki dar nyan ni u Uwumbɔr Aadichal ni. Libuul ngbaan ni le Uwumbɔr Aadichal aakikiirb piin jaaleη mam. ³¹ Le kinipaak na pɔɔn bibaa bi gbaa ku Pɔɔl. Le unii ubaa buen Rom aatɔb aajab aapol chee, le ki tuk u ke Jerusalem aanib mɔmɔk bi ηmɔ tijar la. ³² Libuul ngbaan ni le upol ngbaan di butɔb aajab bibaa ni baaninkpiib, ki san buen kinipaak ngbaan chee. Baah kan butɔb aajab ngbaan ni baapol na, le bi di cha Pɔɔl, kaa ki gbaa u. ³³ Le upol ngbaan buen Pɔɔl chee, ki ti chuu u, ki tuk waajab ke bi di tikululn tilee buu u, le ki baa ke, “ηma ye uja wee? U ηa kinye?” ³⁴ Le bibaa tar baah gee pu na, le biken mu tar baah gee pu na. Kifuuk ngbaan pu, le upol ngbaan aa ηmaa bee budabu ηa na. Le u tuk waajab ke bi di Pɔɔl buen butɔb aajab aadichal ni. ³⁵ Le bi di u buen ti fuu ηibimbin ηi bi maa tam lidichal ngbaan na. Baah joo u cha na, le kinipaak ngbaan naa naa ke bi ti chuu nyan u. Nima pu na, baah ti fuu ηibimbin taab na, le butɔb aajab ngbaan yoor u paacham, le binib aa ki pii u. ³⁶ Le bi mɔmɔk paa bipuwɔb ki tar, “Ku u man.”

Pɔɔl aah len waabamɔn pu na

³⁷ Le bi ti fuu lidichal ngbaan aabisamɔb chee, ki ban bi koo. Le Pɔɔl bui upol ngbaan Griik aaliin ponn ni, “Cha m tuk si tibɔr tibaa.”

Le upol ngbaan baa u, “Aa n̄un Griik aaliin aa? ³⁸ M nyi ke aa ye Ijpt aatiŋ aanii u nan cha kinipaak tukni timi aatiŋ aaninkpiib, ki di binikurb n̄ichur n̄inaa buen nteersakpiin ni na la.”

³⁹ Le Pɔɔl bui u, “M ye Juu yaab aanii la. Bi nan ma mi Tasus aatiŋ ki bi Silisia aatiŋ ni na; ki ye kitiŋ ki kpa liyimbil na la. Pɔɔk aabaa ki cha m len kinipaak ngbaan chee.”

⁴⁰ Le u kii ke u len. Le Pɔɔl sil n̄ibimbin paab, ki di uŋaal nyii bi pu. Baah n̄min na, le u len bi chee bima Juu yaab aaliin ponn ni.*

22

¹ U nan len ke, “Ntetiib ni nnaabitiib, li pel man, ki cha m tuk nimi maabamɔn.” ² Baah n̄un ke u len bima bibaa aaliin na, le bi sil chii.

Le Pɔɔl len ke, ³ “M ye Juu yaab aanii la. Bi nan ma mi Tasus aatiŋ ki bi Silisia aatiŋ ponn ni na la. M nan bae mbaem Jerusalem ni, do chee na la. Gamaliel le nan mɔk mi. M nan bae tiyaajatiib aakaal mbamɔm. Nnimbil nan man Uwumbɔr aatuln pu, ke ni mɔmɔk aah bi pu dandana wee na. ⁴ M nan n̄a binib bi dii Yesu aasan na falaa, ki ban m ku bi. M nan chuu bijab ni bipiib mpɔɔn, ki di tikululn buu bi, ki di bi n̄a tiyondir ni. ⁵ Uwumbɔr aatotoorninkpel ni Juu yaab aaninkpiib ga n̄maa tuk nimi ke m len mbamɔn la. Bi nan n̄mee kigbar̄ tii Juu yaab bi bi Damaskus aatiŋ ni na, ke bi tii mi nsan m ti chuu Yesu aanib bi bi nima na, ki di tikululn buu bi, ki di bi dan Jerusalem, ke m nan daa bitafal. Le m nan buen.”

Pɔɔl aah tuk bi waah nan gaa Yesu ki kii pu na

(Lituln 9.1-19; 26.12-18)

⁶ “M nan bi nsan ni ki ti peen Damaskus aatiŋ. Nwiin kaasisik ni, le nwiin nyan ni paacham, ki nan woln ki mann gonn mi, ki wiin chain. ⁷ Le m lir kitiŋ, ki n̄un nneel len ke, ‘Sɔɔl, Sɔɔl, ba n̄a aa n̄a mi falaa?’ ⁸ Le m baa u, ‘Ndindaan, n̄ma ye?’ Le u bui mi, ‘Min le ye Yesu u ye Nasaref aatiŋ aanii na. Aa n̄ani mi le falaa.’ ⁹ Bijab bi nan si m chee na nan kan nwiin ngbaan, kaa n̄un udaan u len m chee na aaneel. ¹⁰ Le m baa u, ‘Ndindaan, m ga n̄a kinye?’ Le u bui mi, ‘Fii sil ki li cha Damaskus aatiŋ ni. Unii ubaa bi nima, ki ga ti tuk si tiwan nimɔk Uwumbɔr ban ke aa n̄a na.’ ¹¹ Nwiin ngbaan aah nan deer nnimbil na, le m jɔb, kaa ki waa. Le binib bi dii mi na dar mi di buen Damaskus aatiŋ ni.

¹² “Uja ubaa nan bi nima, bi nan yin u ke Ananias. U dii Uwumbɔr aasan mbamɔm, ki kii timi aakaal. Juu yaab bimɔk bi nima na pak u. ¹³ Le u dan nan sil m chee ki bui mi, ‘Nna aabo Sɔɔl, likr.’ Libuul ngbaan ni, le nnimbil kpaan likr, le m kan u, kaa ki ye ujoon. ¹⁴ Le u bui mi, ‘Tiyaajatiib Aawumbɔr nyan si, ke aa bee waageehn, ki kan Waabonyaan, ki n̄un waaneel len aa chee. ¹⁵ Aa ga li ye waaseeraadaan, ki tuk binib mɔmɔk saah kan pu na, ni saah n̄un pu na. ¹⁶ Taa taan. Fiin, ki yin waayimbil ki mee u, ki cha m muin si nnyun ni, ki finn aapobil saatunwanbir pu.’ ”

¹⁷ “Nimina aah jer na, le m nan gir buen Jerusalem, ki ti koo Uwumbɔr Aadichal ni, ki mee Uwumbɔr. Maah mee Uwumbɔr na, ¹⁸ le m kan lijnjiir aawan; m kan Tidindaan, ki n̄un u bui mi ke, ‘Fiin, ki nya Jerusalem ni mala. Aa yaa tuk do chee na aanib maabɔr kan, bi ga yii, kaan gaa ti.’ ¹⁹ Le m bui u, ‘Ndindaan, bi nyi ke m nan buen mmeen aadir ni, ki chur binib bi gaa si ki kii na, ki gbaa bi. ²⁰ Binib aah nan ku saaseeraadaan Stiifen na, m mu nan bi nima, ki kii ke ni n̄an, ki joo binib bi ku u na aabɔkul.’ ²¹ Le Tidindaan bui mi, ‘Li cha. M ga tun si ni daa na, binib bi kaa ye Juu yaab na chee.’ ”

²² Pɔɔl aah len kina na, le kinipaak ngbaan aa ki pel. Le bi mɔmɔk teen mpɔɔn pu, “Ku u man. Naa n̄an ke u ki li bi dulnyaa wee ni.” ²³ Le bi mɔmɔk tar, ki joo baabɔkul feeni paacham, ki leer titan mae paacham, le kitangbaak feei. ²⁴ Le butɔb aajab aapol ngbaan tuk waajab ke bi di Pɔɔl koon ni kidiik ponn ni, ki ti gbaa u n̄inaalab, aan ki nin baa u waah

* 21:40 : Juu yaab aaliin ye Hiibru aaliin la.

ɲa budabu na, ke bi bee budabu ɲa aan Juu yaab ɲma tijar u pu na. ²⁵ Le bi di tikululn buu u, bi ti gbaa u ɲinaalab. Le Pɔɔl bui butɔb aajib aaninkpel u si u chee na, “Naah ban ni gbaa mi na, nkaal kii kina aa? Naa jin mi tibɔr, ki mu aa kan maataani. M ye Rom aanii la.”*

²⁶ Uninkpel ngbaan aah ɲun kina na, le u buen upol ngbaan chee, ki ti bui u, “Li nyi saah ga ɲa pu na. Uja ngbaan ye Rom aanii la.”

²⁷ Le upol ngbaan buen Pɔɔl chee, ki ti baa u, “Aa ye Rom aanii la aa?”

Le Pɔɔl kii ke u ye.

²⁸ Le upol ngbaan bui u, “M nan pan ɲimombil pam, le ki kpaln Rom aanii.”

Le Pɔɔl bui u, “M ye Rom aabo la.”

²⁹ Pɔɔl aah len kina na, le bijab bi ban bi gbaa u na aa ki kaa u, le ki sur bipuwɔb. Upol ngbaan aah bee ke Pɔɔl ye Rom aanii na, le u mu san ijawaan. U bee ke waah di tikululn buu u na, naa ɲan.

Baah jin Pɔɔl tibɔr pu na

³⁰ Tɔ, upol ngbaan nan ban u bee mbamɔm Juu yaab aah len Pɔɔl aah ɲa pu na. Ki woln kitaak, le u chuu buur tikululn ti bi di buu Pɔɔl na, le ki tuk Uwumbɔr aatotoorninkpiib, ni bibɔjirb aaninkpiib mɔmɔk ke bi kuun ni, le ki di Pɔɔl nan siin binimbiin ni.

23

¹ Le Pɔɔl lik bi, ki len ke, “Nnaabitiib, m bee nsui ni ke maabimbin le ɲan Uwumbɔr chee ki nan saa din.” ² Waah len kina na, le Uwumbɔr aatotoorninkpel Ananias tuk binib bi si Pɔɔl chee na ke bi faa umɔb. ³ Le Pɔɔl bui u, “Uwumbɔr ga faa si. Aa bi ke ligoln li kaa ɲan, aan bi di pente pipiin pente li na la. Aa ka do, ke aa ji mi tibɔr, nkaal aah dii pu na. Saah tuk binib ke bi faa mi na, sin le bii nkaal ngbaan.”

⁴ Le binib bi si Pɔɔl chee na baa u, “Aa sii Uwumbɔr aatotoorninkpel la aa?”

⁵ Le Pɔɔl len ke, “Nnaabitiib, maa nyi ke u ye Uwumbɔr aatotoorninkpel. M yaa ba nyi kan, maa ba ga len kina; ba pu? ni ɲmee Uwumbɔr Aagbarɲ ni ke, ‘Taa len saanib aaninkpel tibɔbir.’ ”*

⁶ Tɔ, Pɔɔl nan bee ke bi ponn ni bibaa ye binib bi dii Sajusii yaab aamɔkm na, bibaa mu ye binib bi dii Farisii yaab aamɔkm na. Le u teen ke, “Nnaabitiib, m ye unii u dii Farisii yaab aamɔkm na la. Nte mu nan ye unii u dii Farisii yaab aamɔkm na la. M kpa limakl ke binib bi kpo na ga fikr nkun ni. Limakl ngbaan pu, le bi ji mi tibɔr.”

⁷ Waah len kina na, le binib bi dii Farisii yaab aamɔkm na, ni binib bi dii Sajusii yaab aamɔkm na yakr tɔb chee, ki kpak tɔb kinikpakpak. ⁸ Sajusii yaab len ke binib aan fikr nkun ni, ke Uwumbɔr aatuuntiib aa bi, ke unii aawiin mu aa bi. Farisii yaab mu len ke binib ga fikr nkun ni, Uwumbɔr aatuuntiib bi, unii aawiin mu bi. ⁹ Le bi kpak tɔb kinikpakpak, ki tar mpɔɔn pu, ki kpa kifuuk. Le Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb ponn ni bibaa, bi ye Farisii yaab na fii sil, ki kpak sakpen, le ki len ke, “Taa kan uja wee aataani. Nibaakan, Uwumbɔr aatuun, bee unii aawiin le sil len u chee.”

¹⁰ Le Farisii yaab ni Sajusii yaab kpak tɔb kinikpakpak sakpen, ki ɲma tijar. Le butɔb aajib aapol ngbaan dak ke bi ga chuu daa par Pɔɔl. Le u tuk waajib ke bi buen ti gaa ni Pɔɔl, ki nyan u bi chee, ki nan di u ɲa baadichal ni.

¹¹ Kinyeek ngbaan, le Tidindaan dan nan sil Pɔɔl chee, ki nan bui u, “Chuu aabaa, ki taa san ijawaan. Saah tuk binib maabɔr Jerusalem ponn ni pu na, kina le aa ga tuk bi maabɔr Rom aatij mu ni.”

Juu yaab aah kpokl ke bi ga ku Pɔɔl pu na

¹² Naah woln kitaak kichakpiik ni na, le Juu yaab bibaa kuun tɔb chee, ki kpokl, le ki puu ke baan ji tijikaar, kaan nyu nnyun mu see bi ku Pɔɔl. ¹³ Binib bi nan kpokl kina na jer bijab imonko ilee. ¹⁴ Bi nan buen Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib chee,

* 22:25 : Unii yaa ye Rom aanii kan, baakaal aa kii ke bi daa utafal see bi puen jin u tibɔr ki kan waataani.

* 23:5 : Lik Nnyam 22.28.

ki ti bui bi, “Ti puu ke taan ji nibaa see ti ku Pɔɔl. ¹⁵ Ti ban ke ni ni bibɔjirb aaninkpiib tun unii ke u buen butɔb aajab aaninkpel chee, ki ti tuk u ke u li joo ni Pɔɔl ni chee, ke ni ban ni nan ki baa u tibɔr tiken kpee la. Bi yaa joo u choo kan, waan fuu ni do. Ti ga ku u nsan ponn ni.”

¹⁶ Le Pɔɔl aaninkpan aajapɔɔn nɔn baah kpokl pu na. Le u koo butɔb aajab aadichal ni, ki ti tuk Pɔɔl. ¹⁷ Le Pɔɔl yin butɔb aajab aaninkpel ubaa, ki tuk u ke u di unachipɔɔn na buen butɔb aajab aapol chee, aan u ti tuk u tibɔr tibaa. ¹⁸ Le uninkpel ngbaan di u buen butɔb aajab aapol chee, ki ti bui u, “Unaagbiija Pɔɔl le yin mi, ke m dan u chee, le ki ti tuk mi ke m di unachipɔɔn wee dan aa chee, u nan tuk si tibɔr tibaa.”

¹⁹ Le upol ngbaan chuu urjaal ki dar u buen n-gbaan, ki ti baa u, “Aa ban aa tuk mi bayaar?”

²⁰ Le u bui u, “Juu yaab na kpokl ke bi ga tuk si ke aa fe li joo ni Pɔɔl bibɔjirb aaninkpiib chee, ke bi nan baa u tibɔr tiken kpee. ²¹ Bi yaa bui si kina kan, aa taa kii. Bijab bi jer imonko ilee na ga bɔr ki kiir Pɔɔl bi nan ku u. Bi mɔmɔk puu ke baan ji tijikaar kaan nyu nnyun mu, see bi ku u. Dandana wee bi gor ke bi ku u, ki kiir ke bi nɔn saah ga len pu na.”

²² Le butɔb aajab aapol bui unachipɔɔn ngbaan, “Taa ki tuk unii ke aa tuk mi tibɔr ngbaan,” le ki cha u buen.

Baah di Pɔɔl buen Ubɔr Feliks chee pu na

²³ Le upol ngbaan yin waajab aaninkpiib ponn ni bilee, ke bi dan u chee, le ki nan tuk bi ke bi ban butɔb aajab ikui ilee, ni bitandam imonko itaa ni kipiik, ni butɔb aajab bi joo tikpaatunn na ikui ilee, aan bi gor ki nan buen kinyeek ngbaan tikur tiwae Siisarea aatiŋ ni, ²⁴ ki ban itaan tii Pɔɔl aan u li diŋ ni, ki di u buen Ubɔr Feliks chee, u nyan chakb, nibaa taa ŋa u. ²⁵ Upol ngbaan nan nɔmee kigbaŋ ke bi ti tii Ubɔr Feliks. U nan nɔmee ke:

²⁶ “Min Klɔdius Laisias, m doon si Ubɔrkpaan Feliks. ²⁷ Juu yaab nan chuu uja wee, ki gbaa u ki ti ban bi ku u. M nɔn ke u ye Rom aanii la. Maah nɔn kina na, le m di butɔb aajab buen aan ti ti nyan ni u, ²⁸ ki kpaan di u buen Juu yaab aabɔjirb aaninkpiib chee. M nan ban ke m ti bee baah len ke u ŋa pu na. ²⁹ Baah jin u tibɔr na, le m bee ke waah ŋa pu na, naa nɔer ti ku u, kaa nɔer ti di u ŋa kiyondiik ni. Baakaal pu, le bi galn u. Bi len ke u bii baakaal. ³⁰ Le unii ubaa tuk mi ke Juu yaab kpokl ke bi ti ku u. Maah nɔn kina na, libuul ngbaan ni le m di u tun ni aa chee, ki tuk binib bi galn u na, ke bi mu dan aa chee ki nan tuk si waah ŋa pu na.”

³¹ Tɔ, butɔb aajab ngbaan nan ŋa baapol aah tuk bi pu na. Kinyeek ngbaan, le bi nan di Pɔɔl buen Antipatris aatiŋ ni. ³² Naah woln kitaak na, le butɔb aajab bi chuun kitiŋ na labr kun baadichal ni, Jerusalem ponn ni. Le bitandam ngbaan cheen Pɔɔl buen Siisarea aatiŋ ni. ³³ Baah ti fuu nima na, le bi di kigbaŋ ngbaan tii Ubɔr Feliks, ki di Pɔɔl kaan u chee. ³⁴ Ubɔr ngbaan nan karn kigbaŋ ngbaan, le ki baa Pɔɔl, “Aa nyan ni kilatiŋ ni?” Le Pɔɔl mu bui u, “M nyan ni Silisia aatiŋ ni la.” Waah nɔn ke u nyan ni Silisia aatiŋ ni na, ³⁵ le u bui u, “Binib bi galn si na yaa fuu ni kan, m ga ji si tibɔr,” le ki tuk waatɔb aajab ke bi di Pɔɔl ŋa lidichal li Ubɔr Herod nan maa li na ni, ki cha bi li kii u.

24

Juu yaab aah bii Pɔɔl pu na

¹ Iwiin iŋmu nan jer, le Uwumbɔr aatotoorninkpel Ananias dan Siisarea aatiŋ ni. Le Juu yaab aaninkpiib bibaa ni lɔya ubaa dii u. Bi yin lɔya ngbaan ke Tetulus. Bi nan sil Ubɔr Feliks aanimbiin ni, ki bii Pɔɔl. ² Le bi yin Pɔɔl ke u dan. Waah fuu ni na, le Tetulus piin ki bi bii u, le ki bui Ubɔr Feliks:

“Timi aaninkpel, ti pak si. Aa joo timi tiŋann, ki cha timi aatiŋ kee mɔ. Aa kpa nlan, ki ter timi aanib sakpen. ³ Ti mɔmɔk nyi saah ŋani pu na, ki dooni si mbamɔm. ⁴ Maan len tibɔr ti li wiir. Maa ban ke ni nɔn si. Pɔɔn aabaa, ki li pel maah ban m len pu na. ⁵ Ti nyi ke Pɔɔl muk binib sakpen. U muk Juu yaab bi bi dulnyaa wee mɔmɔk ni na, ki cha bi nɔmɔ tijar. Binib bibaa bi, ki dii Yesu u ye Nasaref aatiŋ aanii na aasan. Pɔɔl ye bi ponn ni

aaninkpel ubaa la. ⁶ U nan ban u bii Uwumbør Aadichal. Nima pu le ti chuu u. [Ti nan ban ti ji u tibør, timi aakaal aah dii pu na. ⁷ Le butøb aajab aapol Laisias dan nan nyan u mpøøn ti chee, ⁸ ki tuk binib bi galn u na, ke bi li choo aa chee ki nan len waah ña pu na.] Aa yaa jin u tibør ngbaan kan, sin aabaa ga bee tibør ngbaan aah bi pu na.” ⁹ Tetulus aah len pu na, le Juu yaab kpaan kii, ke ti gbii.

Pøøl aah tuk Ubør Feliks waabamøn pu na

¹⁰ Le Feliks yoor uñaal ki tii Pøøl nsan ke u len.

Le Pøøl bui ke, “M nyi ke aa joo maanib ngbaan ñibin pam. Kina pu na, m kpa mpopiin ke m tuk si maabamøn. ¹¹ M nan buen Jerusalem m ti doon Uwumbør. Naa jer iwiin kipiik ni ilee. Aa ga ñmaa baa binib ke ti gbii aan taa gbii. ¹² Maah nan bi Uwumbør Aadichal ni, ni mmeen aadir ni, ni kitiñ ni na, Juu yaab aa kan mi m kpak unii ubaa kinikpakpak, kaa kan mi m muk unii ubaa. ¹³ Bi bii mi la, ki mu aa ñmaa møk ke baah len pu na gbii. ¹⁴ M kii ke ti gbii ke maah dooni tiyaajatiib Aawumbør pu na, m dii Yesu aasan la. Juu yaab len ke nsan ngbaan aa ye mbamøn. M kii Moses aakaal mømøk mu, ki kii tii Uwumbør aabønabtiib aah nan ñmee pu na mømøk. ¹⁵ M kpa limakl ke Uwumbør ga fikr binib bi ñan na, ni bi kaa ñan na mømøk nkun ni. Juu yaab mu kpa limakl kina la. ¹⁶ N-yoonn mømøk m pøøn mbaa ke m taa li kpa taani Uwumbør ni binib chee.

¹⁷ “Ñibin ñibaa le maa nan bi Jerusalem. M nan ki buen nima m ti tii maanib bi ye bigiim na ñimombil, ki toor kitork tii Uwumbør. ¹⁸ M nan buen Uwumbør Aadichal ni, m ti ña mbaa chain, aan ki toor kitork tii Uwumbør. Maah ña kina na, le Juu yaab kan mi Uwumbør Aadichal ni. Kinipaak aa nan bi m chee. Kifuuk mu aa nan bi m chee. ¹⁹ Le Juu yaab bibaa, bi nyan ni Asia aatim ni na mu nan bi nima. Bi yaa kaa gee maah ña pu na kan, ni ñan ke bima bibaa dan aa chee, ki nan tuk si maah ña pu na. ²⁰ Bibøjirb aaninkpiib jin mi tibør Jerusalem ponn ni. Bi yaa kan maataani kan, cha binib ngbaan tuk si. ²¹ Maah nan si bi chee na, le m teen ke, ‘M pak ke Uwumbør ga fikr bi kpo na nkun ni. Nima pu le ni ji mi tibør din.’ Maah len kina na, nibaakan bi dak ke naa ñan.”

²² Feliks nan nyi Yesu aasan aabør. Le u bui bi, “M ga di cha kina la. Butøb aajab aapol Laisias yaa fuu ni kan, m ga lik maah ga ña tibør ngbaan pu na.” ²³ U tuk butøb aajab nkub aaninkpel ke u cha waajab li kii Pøøl, ki taa joo u mpøøn, ki cha ujtøiib li ter u ki tii u waah ban pu na.

²⁴ Iwiin ilee aah jer na, le Ubør Feliks ni upuu Drusila fuu ni. Upuu nan ye Juu aabo la. Le Feliks tun unii ke u ti yin ni Pøøl ke u dan nan len tibør ngbaan aan bi pel. Le Pøøl tuk bi baah ga ña pu ki gaa Yesu Kristo ki kii, ²⁵ ki ña bininyaam, ki li chur bibaa, ki taa tun titunwanbir na; ba pu? Uwumbør ga ji binib mømøk tibør. Pøøl aah len kina na, le ijawaan chuu Feliks. Le u bui Pøøl, “Ni ñeer aa di cha kina. M yaa kan nfaawom kan, m ga yin si.” ²⁶ Le Feliks dak ke nibaakan Pøøl ga tii u ñimombil, aan u piir u lii. Nima pu na, n-yoonn mømøk kan, u ti yin ni u ki nan len u chee tibør.

²⁷ Ñibin ñilee nan jer. Le ubør u bi yin u ke Posius Festus na dan nan leñ Feliks aaleleñ. Feliks nan ban ke u piir Juu yaab aasui. Nima pu na, waa nan nyan Pøøl kiyondiik ni. U nan cha u beenin pii, le ki buen.

25

Pøøl aah len ke u ban ke Ubørkpaan Siisa ji waabør pu na

¹ Ubør Festus nan fuu Siisarea aatiñ ni, u nan leñ Ubør Feliks aaleleñ. Waah bi nima iwiin itaa na, le u buen Jerusalem. ² Waah ti bi nima na, le Uwumbør aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib dan u chee, ki nan bii Pøøl, ki gan Ubør Festus ³ ke u pøøn ubaa ki tun binib bi ti yoor ni Pøøl ki di dan Jerusalem. Bi nan puen kpokl ke u yaa choo kan, bi ga ku u nsan ponn ni. ⁴ Le Festus bui bi, “Ti laa beenin joo u Siisarea aatiñ ni. Ni yaa kpee siib kan, m mu ga ki labr buen nima. ⁵ U yaa kpa taani kan, cha nimi aaninkpiib dii mi nima, aan ki ti galn u.”

⁶ Festus nan bi bi chee ki ti saa iwiin kipiik, bee iniin, le ki gir cha Siisarea aatiŋ ni, ki ti fuu nima. Naah woln kitaak na, le u koo libɔjil aadiik ni, ki ti kal ubɔjir aajal pu, le ki tun ke bi ti li joo ni Pɔɔl. ⁷ Juu yaab bi nyan ni Jerusalem na mu nan bi nima. Pɔɔl aah fuu ni na, le bi sil goln u, ki bii u ki ti nyan. Le baa ŋmaa mɔk ke baah len pu na gbii. ⁸ Le Pɔɔl bui ke, “Maa bii Juu yaab aakaal, kaa bii Uwumbɔr Aadichal, kaa bii Rom yaab Aabɔrkpaan Siisa.”

⁹ Le Festus ban ke u piir Juu yaab aasui. Nima pu le u baa Pɔɔl, “Aa ga li gee ke aa buen Jerusalem m ti ji si tibɔr nima aa?”

¹⁰ Le Pɔɔl bui u, “M bi Ubɔrkpaan Siisa aabɔjir aadiik ni, nin chee ni ŋeer bi ji mi tibɔr na. Sin aabaa nyi ke maa ŋa Juu yaab bakaa. ¹¹ M yaa ba ŋa bakaa, bee m yaa ti ki ŋa tiwan ni ŋeer nkun na kan, maa ba ga ban ke m ŋmar. Baah bii mi pu na yaa kaa gbii kan, ubaa aan ŋmaa di mi ŋa biŋaal ni. M ban ke Ubɔrkpaan Siisa ji mi tibɔr.”

¹² Le Ubɔr Festus len waakpambalb chee ke u lik waah ga ŋa pu na, nee aapuwɔb le u tuk Pɔɔl, “Aa len ke aa ban ke Siisa ji si tibɔr. Aa ga buen u chee, ni ti len ti.”

Ubɔr Festus aah tuk Ubɔr Agripa pu na

¹³ Naah ŋa iwiin ilee na, le Ubɔr Agripa ni uninkpan Beniis dii ni, ki dan Siisarea aatiŋ ni, bi nan doon Ubɔr Festus. ¹⁴ Baah bi nima iwiin ilee na, le Festus tuk u Pɔɔl aabɔr ke, “Uja ubaa bi do. Feliks nan buen le ki cha u beenin pji kiyondiik ni. ¹⁵ M nan buen Jerusalem. Maah nan bi nima na, le Uwumbɔr aatotoorninkpiib, ni Juu yaab aaninkpiib dan nan galn uja ngbaan. Bi ban ke m len ke waabɔr bii. ¹⁶ Le m tuk bi ke timi Rom yaab aa ŋani kina. Binib yaa galn unii kan, ti cha bi kuun ni tɔb la, aan u ti ŋun baah galn u pu na, ki cha u mu len waabamɔn aah bi pu na. Taan daa unii aatafal see ti puen jin u tibɔr kina. ¹⁷ Maah tuk bi kina na, le bi nan dan do. Baah fuu ni na, maa taan. Naah woln kitaak na, m nan buen libɔjil aadiik ni, ki ti kal ubɔjir aajal pu, ki tun binib ke bi ti li joo ni Pɔɔl. ¹⁸ Waah fuu ni na, le binib bi galn u na fii ke bi bii u. M nan dak ke bi ga len ke u ŋa bakaa ki ti nyan la. Ni mu aa ye kina. ¹⁹ Baah kpak u pu na, ni ye baakaal aabɔr, ki mu ye uja u bi yin u ke Yesu na aabɔr pu la. Bi len ke u kpo. Pɔɔl mu beenin len ke u bi. ²⁰ Maa nan nyi maah ga ŋa pu ki bee tibɔr ngbaan na. Le m baa Pɔɔl ke u kii ke u buen Jerusalem aan bi ti ji u tibɔr nima aan waa kii? ²¹ Le u len ke u ban ke Ubɔrkpaan Siisa ji u tibɔr. Nima pu le m cha butɔb aajab kii u, ke ni saa bundaln m ga cha bi di u buen Ubɔrkpaan chee na.”

²² Le Ubɔr Agripa bui Festus, “M ban ke m ŋun uja ngbaan aah ga len pu na.”

Le Festus bui u, “Aa ga fe ŋun fen.”

Baah di Pɔɔl siin Ubɔr Agripa aanimbiin ni pu na

²³ Naah woln kitaak na, le Ubɔr Agripa ni uninkpan Beniis dan ke bininyuum na. Le butɔb aajab aaninkpiib, ni kitiŋ ni aaninkpiib dii bi, ki nyuŋni bi. Le bi mɔmɔk koo kidisakpeŋ kibaa ni. Kidiik ngbaan ni, le bi ji binib tibɔr. Baah fuu ni na, le Festus tuk binib ke bi li joo ni Pɔɔl. Le bi joo ni u. ²⁴ Le Festus bui ke, “Ubɔr Agripa ni nimi bimɔk bi do na, ti mɔmɔk kan uja wee. Juu yaab nan dan m chee Jerusalem ponn ni, ki ki dan m chee do chee na mu, ki nan tar ke ni ŋeer ti ku u. ²⁵ Le m jin u tibɔr. Maah jin u tibɔr na, le m bee ke waa ŋa tiwan ni ŋeer ke ti ku u na. Le uma ubaa len ke u ban ke Ubɔrkpaan na ji u tibɔr. Nima pu le m ga cha u buen. ²⁶ Le m ban ke m ŋmee kigbaŋ tii maaninkpel ki tuk u Pɔɔl aabɔr. M mu aa nyi maah ga ŋmee pu na. Nima pu le m joo ni u, u nan tuk nimi waabɔr. Ubɔr Agripa, m ban ke aa lik waabɔr ngbaan aah bi pu na, aan ki tuk mi maah ga ŋmee pu na. ²⁷ M yaa cha bi di unaagbiija buen Ubɔrkpaan na chee, ki yaa kaa tuk u baah galn u pu na kan, naa ŋan.”

26

Pɔɔl aah tuk Ubɔr Agripa waabamɔn pu na

¹ Tɔ, Ubɔr Agripa nan bui Pɔɔl, “Aa ga ŋmaa tuk timi saabɔr aah ye pu na.”

Le Pɔɔl yoor uɗaala ki doon u, ki bui ke, ² “Ubɔr Agripa, maah bi do din ke m tuk si maabamɔn na, m kpa mpopiin pam. Juu yaab galn mi sakpen a. ³ M nyi ke aa nyi Juu yaab aakaal aah bi pu na. Aa nyi baah kpak tɔb budabu pu baakaal pu na. Kina pu na, maah kpa nsan m tuk si maabamɔn pu na, le m kpa mpopiin. M ganj si ke aa li kpa limɔr ki li pel maah ga len pu na.

⁴ “Maah nan ye unachipɔɔn na, m nan bi maanib ponn ni, ni Jerusalem ponn ni. ⁵ Juu yaab mɔmɔk nan nyi maabimbin n-yoonn ngbaan. Bi nyi ke n-yoonn ngbaan mɔmɔk m nan dii Farisii yaab aasan. M nan ye binib bi dii Moses aakaal mbamɔm na ponn ni ubaa la. Bi yaa gee kan, bi ga ŋmaa tuk si kina. ⁶ M kpa limakl ke Uwumbɔr ga gbiin tipuur ti u nan puu tii tiyaajatiib na. Nima le cha ni ji mi tibɔr din. ⁷ Timi Juu yaab aanibol kipiik ni ŋilee dooni Uwumbɔr nwiin pu ni kinyeek, ki mu kpa limakl ke bi ga kan tipuur ngbaan. Ubɔr Agripa, m mu kpa limakl ngbaan, nima le cha Juu yaab galn mi. ⁸ Ba ŋa ni dak ke Uwumbɔr aan ŋmaa fikr binib nkun ni?

⁹ “N-yoonn mubaa, min mbaa nan dak ke ni ŋan ke m pɔɔk mbaa ki bii Yesu u ye Nasaref aatiŋ aanii na aayimbil. ¹⁰ Le m nan ŋa kina Jerusalem ponn ni. M nan buen Uwumbɔr aatotoorninkpiib chee, ke bi tii mi nsan ke m chur Uwumbɔr aanib ki di ŋa tiyondir ni. Juu yaab yaa nan len ke bi ga ku bi kan, m mu nan keei la. ¹¹ N-yoonn mɔmɔk m nan chaa mmeen aadir ni ki ti dar bitafal, ki mukr bi ke bi sii Yesu. M nan gee liŋuul sakpen bi pu; nima pu na, m nan buen ntim muken ponn ni, ki ti ŋa bi falaa.”

Pɔɔl aah tuk bi waah nan gaa Yesu ki kii pu na

(Lituln 9.1-19; 22.6-16)

¹² “Le Uwumbɔr aatotoorninkpiib nan tii mi nsan ke m ti chuu Yesu aanib bi nan bi Damaskus aatiŋ ni na. Le m nan buen nima. ¹³ Ubɔr Agripa, maah nan bi Damaskus aasan pu ki cha nima na, le nwiin kaasisik ni, nwiihn nyan ni paacham, ki wiin jer nwiin, ki woln ki mann gonn m ni bijab bi dii na. ¹⁴ Le ti mɔmɔk lir kitiŋ. Le m ŋun nneel len Juu yaab aaliin ponn ni ke, ‘Sɔɔl, Sɔɔl, ba ŋa aa ŋa mi falaa? Ni pɔɔ aa di aataal lee ikokon.’ ¹⁵ Le m baa u, ‘Ndindaan, ŋma ye?’ Le u bui mi, ‘Min le ye Yesu u aa ŋa u falaa na. ¹⁶ Fii sil. M dan aa chee, ke m lee si aan aa tun maatuln, ki ji seeraa, ki tuk binib saah kan mi pu na, ki tuk bi maah ga mɔk si n-yoonn mu choo na pu na. ¹⁷ M ga nyan si Juu yaab aarjaal ni, ni binib bi kaa ye Juu yaab na aarjaal ni, ki cha aa buen bi chee, ¹⁸ aan ki ti tuk bi maaliin, ki cha binimbil woln, ki nyan bi mbɔmbɔɔn ni, ki cha bi li bi nwiihn ni, ki nyan bi kinimbɔŋ aarjaal ni, ki di bi ŋa Uwumbɔr aarjaal ni, aan ki cha bi gaa min Yesu ki kii, aan Uwumbɔr di cha pinn bi baatunwanbir, ki ŋa bi waanib ponn ni bibaa, baah gaa min Yesu ki kii pu na pu.’”

Pɔɔl tuk bi waatuln aah bi pu na

¹⁹ “Ubɔr Agripa, maah kan lijnjiir aawan paacham pu na, le m kii Yesu aamɔb. ²⁰ Njan, m tuk binib bi nan bi Damaskus aatiŋ ni na, ke bi kpeln baabimbin ki dii Uwumbɔr aasan, ki tun lituln li ga mɔk ke bi sil kpeln baabimbin na. Njan, m nan tuk bi kina Damaskus aatiŋ ni, le ki nin buen Jerusalem, ki nin bɔ dii Judea aatim mɔmɔk ponn ni, le ki nin buen binib bi kaa ye Juu yaab na aatim ponn ni, ki ti tuk bi mu kina. ²¹ Nima pu le Juu yaab chuu mi Uwumbɔr Aadichal ni, ki ban bi ku mi. ²² Le Uwumbɔr mu ter mi n-yoonn mɔmɔk ki nan saa din, ki cha m si do, ki ye waaseeraadaan, ki tuk binib aabɔŋ mɔmɔk waabɔr. M po tuk bi Uwumbɔr aabɔnabtiib ni Moses aah nan len pu na. Bi nan len tiwan ni ga nan ŋa na, ²³ ke Kristo u ga gaa binib lii na ga nan ji falaa, ki li ye unii u ga puen fikr nkun ni na, ki tuk Juu yaab ni binib bi kaa ye Juu yaab na tibɔr ti ga woln binimbil na.”

²⁴ Pɔɔl aah len kina na, le Festus teen ke, “Pɔɔl, aa ye uwaar la. Saah bae mbaem sakpen na le cha aa waar.”

²⁵ Le Pɔɔl bui u, “Ubɔr Festus, maa ye uwaar. Maah len pu na, ni ye mbamɔn la. Naa ye uwaar aaliin. ²⁶ Ubɔr Agripa nyi tibɔr ngbaan. Nima pu le m di lipobil len unimbiin ni, m nyi ke u nyi tibɔr timina, tibaa aa bɔr u. Tibɔr ngbaan nan ŋa binib aanimbil ni la.

²⁷ Ubər Agripa, aa gaa Uwumbər aabənabtiib aah nan len pu na ki kii ii? M nyi ke aa gaa kii.”

²⁸ Le Agripa baa Pəəl, “Aa dak ke naa pəə m ɲa Kristo yoo la aa?”

²⁹ Le Pəəl bui u, “M mee Uwumbər ke ni pəəye naa pəəye, aa ni binib bimək pel maah len pu dandana wee na, ɲa Kristo yaab ke min na. M mu aa ban ke bi buu nimi tikululn, ke min na.”

³⁰ Le Ubər Agripa, ni Ubər Festus, ni Beniis, ni binib bi ka bi chee na, fii nyan lipaal.

³¹ Baah nyan lipaal na, le bi ti bui təb, “Uja ngbaan aah ɲa pu na, naa ɲeer ti ku u, kaa ɲeer ti di u ɲa kiyondiik ni.” ³² Le Agripa bui Festus, “Uja ngbaan yaa kaa ba len ke u ban ke Ubərkpaaan Siisa ji u tibər kan, ti ba ga ɲmaa di u lii.”

27

Pəəl aah buen Rom aatiɲ ni pu na

¹ Tə, bi nan len ke ti ga buen Ubərkpaaan Siisa chee, Itali aatiɲ ni. Le bi di Pəəl ni binaagbiib biken tii butəb aajab aaninkpel u bi yin u ke Julius na. Butəb aajab ngbaan aayimbil nan ye ke “Ubərkpaaan aajab.” ² Le ti koo buɲəb ni. Buɲəb ngbaan nyan ni kitiɲ kibaa ni, bi yin ki ke Adramitium. Bi nan gor ke bi di bu buen Asia aatiɲ ni la. Le ti koo ki buen. Uja ubaa mu nan dii timi, bi yin u ke Aristakus. U nan ye Masedonia aatiɲ aanii, ki nyan ni Tesalonika aatiɲ ni. ³ Naah woln kitaak na, le ti fuu kitiɲ kibaa ni, bi yin ki ke Saidonn. Le butəb aajab aaninkpel Julius gee Pəəl aabər, ki cha u buen uɲətiib chee nima, u ti kan waah ban pu na. ⁴ Tə, ti nan nyan nima, le libuln daar took timi. Nima pu le ti peɲ lidikl libaa, bi yin li ke Saiprus, le libuln aa ki pii timi. ⁵ Le ti jer Silisia aatiɲ, ni Pamfilia aatiɲ, ki ti fuu Mira aatiɲ ki bi Lisia aatiɲ ni na. ⁶ Taah ti fuu nima na, le butəb aajab aaninkpel ngbaan kan buɲəb bu nyan ni Aleksandria aatiɲ ni, ki ga buen Itali aatiɲ ni na. Le u cha ti məmək koo buɲəb ngbaan ponn ni.

⁷ Buɲəb ngbaan aa nan chuun mala. Ni nan pəə la. Bu nan yunn nsan ni siib, le ki ti fuu Kenaidus aatiɲ chee. Libuln aa nan kii le ti nan ti bee nsan ponn ni. Nima pu na, ti nan ti peɲ lidikl libaa, bi yin li ke Krete. Le ti jer Salmone aatiɲ, ⁸ ki kpak nnyusakpem na aagbaan. Ni nan pəə sakpen a. Le ti nan ti fuu kiloloɲ kibaa ni, bi yin ki ke Kiloloɲ Nyaan. Nima chee aa daa Lasea aatiɲ ni.

⁹ Ti nan yunn nsan ngbaan ponn ni, ki ti pii Juu yaab aaməlul daal, buyoonn kiburɲ ga ɲmaa fii na. Naa ba nan ɲan ke ti ki li joo buɲəb. Ni nan kpa linimaln sakpen. Le Pəəl sur bi ke, ¹⁰ “Njətiib, ti yaa ki joo buɲəb kan, m nyi ke ti ga kan linimaln. ɲitun ni buɲəb na ga bii. Binib pam mu ga kpo ti ponn ni.” ¹¹ Le butəb aajab aaninkpel aa kii Pəəl aah len pu na. U kii uɲədaan ni biɲəɲaab aaninkpel aah len pu na la. ¹² Libuln ni utaal aayoonn yaa ti fuu ni n-yoonn mu na kan, naa ɲan ti li bi kiloloɲ ngbaan ponn ni. Nima le ti ponn ni binib pam bui ke ni ɲan ti nyan kiloloɲ ngbaan ponn ni, ki pəək tibaa ke ti fuu Fiiniks, kitiɲ ki bi Krete aadikl paab na. Kiloloɲ bi nima mu. Libuln ni utaal yaa fuu ni n-yoonn mu na kan, ni ɲan ke timi aarɲəb li bi ki ponn ni. Kiloloɲ ngbaan aah bi liwilir wəb pu na, nima le libuln aan ɲmaa pii timi nima.

Libupəpəəl aah muk timi buɲəb ni pu na

¹³ Le libuln li kaa pəə na nyan ni ɲɲangii wəb. Le bi bui ke ni ɲeer ke ti nyan kiloloɲ ngbaan ponn ni. Le bi chuu gbiln buɲəb na, le ki di siir. Bi nan joo bu kpak Krete aadikl ngbaan chee la. ¹⁴ Naah kpee siib na, le libupəpəəl nyan ni ɲɲangan wəb ki daar choo, ¹⁵ ki daar yeɲni buɲəb na, ki cha bu sil. Libuln daar tooh bu la. Nima pu na, bu aa nan ɲmaa chuun. Le ti cha bu jənn libuln. ¹⁶ Le ti ti fuu lidikl libaa chee, bi yin li ke Kəda, li bi ɲɲangan wəb. Ti nan peɲ lidikl ngbaan, le libuln aa ki pii timi ki pəə. Le timi aarɲəsakpem dar buɲəb waatiib bubaa. Taah peɲ lidikl ngbaan na, le ti chuu yoor buɲəb waatiib na ɲa busakpem ni. ¹⁷ Bi nan di iɲmin gbin punn punn busakpem na. Litambol nan də nnyun ni, Libia aatiɲ chee, le bi dak ke nibaakan buɲəb na ga dii litambol ngbaan paab. Nima pu na, bi nan chuu gbiln buɲəb aakekeln li nan bi paacham na, ki cha bu jənn libuln. ¹⁸ Libuln nan beenin daar ki pəə, le buɲəb na yeɲni. Naah woln kitaak na, le bi chuu

nyan ni n̄itun na ki di mee lii nnyun ni; ¹⁹ ki ki woln kitaak, le ti chuu nyan buḡoḡ aawan mu ki di lii nnyun ni. ²⁰ Taah nan bi bu ponn ni na, ni nan yunn le taa ḡmaa kan nwiin, kaa waa n̄iḡmabil mu, ntaalangbam pu. Libuln mu nan beenin daar, ki p̄oḡ. Taa nan ki dak ke ti ga ḡmar.

²¹ T̄o, baa nan ki ji tijikaar, ni ti yunn. Baah kaa ki ji tijikaar ni yunn na, le P̄oḡ fii sil binimbiin ni, ki bui bi, “N̄j̄oḡtiib, ni yaa ba pel maah nan len pu na, ki yaa kaa ba nyan ni Krete aadikl ni kan, ni ba ga li ḡan. Timi aawan aa ba ga bii. ²² T̄o, m gaḡ nimi la, chuu nibaa man. Ti ponn ni unii ubaa aan kpo. Buḡoḡ ngbaan baanja le ga bii. ²³ M ye Uwumb̄or aanii, le ki dooni u. Kinyeek na, le waatuun ubaa dan nan sil m chee, ²⁴ ki bui mi, ‘P̄oḡ, taa san ijawaan. Aa ga sil Ub̄orkpaan Siisa aanimbiin ni. Uwumb̄or ga cha binib bim̄ok bi buḡoḡ bue ponn ni na ḡmar, saanimbaak pu.’ ²⁵ N̄j̄oḡtiib, nima pu na, chuu nibaa man. M pak ke Uwumb̄or ga ḡa waah tuk mi pu na. ²⁶ Libuln mu ga daa buḡoḡ na ti tam lidikl libaa, ki bii bu.”

²⁷ T̄o, libup̄oḡoḡ ngbaan nan daar iwiin kipiik ni inaa. Kinyeek, le libuln nan buenin joo timi nnyusakpem na ponn ni. Bi yin nnyusakpem ngbaan ke Adria. Kinyetaasiik, le biḡoḡḡaab dak ke ti yak kitin̄ kibaa ni. ²⁸ Le bi ban bi t̄oḡ lik nnyun aah nyoo pu na. Bi nan di ḡḡmin di gbin tikur ti nyuun na, ki di lii nnyun ni, ki t̄oḡ lik, ki ḡaḡ ḡitaa nkub ni moninko. Le bi too foor kpee, le ki ki t̄oḡ lik, ki ḡaḡ ḡitaa imonko inaa ni kipiik. ²⁹ Le bi dak ke nibaakan buḡoḡ ngbaan ga duur ḡitakpal ki bii. Nima pu na, bi nan di tikur tinaa gbin ḡḡmin inaa pu, ki di gbin liḡoḡjuul, le ti doon tam kitin̄, ki joo bu. Bu aan ki ḡmaa chuun. Baah ḡa kina na, le bi mee Uwumb̄or ke u cha kitaak woln. ³⁰ Le biḡoḡḡaab ban ke bi loon nyan buḡoḡ na ni. Le bi chuu nyan buḡoḡ waatiib na di deen nnyun pu, ki ḡmann ke bi chuu nyan tikur tibaa le liḡoḡyil pu. ³¹ T̄o, P̄oḡ nan bee baah ban bi ḡa pu na, le ki bui but̄oḡ aajab ni baaninkpel, “Biḡoḡḡaab ngbaan yaa nyan buḡoḡ ngbaan ponn ni kan, naan ḡmaa ḡmar.” ³² Waah len kina na, le but̄oḡ aajab chuu buḡoḡ waatiib na aḡḡmin ḡii, ki di bu lii, ki cha busakpem na.

³³ Kichakpinaanyeek ni le P̄oḡ gaḡ bi m̄om̄ok ke bi p̄oḡk bibaa ki ji tijikaar, ki bui bi, “Iwiin kipiik ni inaa le na, nimi aalandak muk nimi, le ni lul bum̄oḡ. ³⁴ Ni p̄oḡk nibaa ki ji p̄oḡkaa man. Ni ga ter nimi, ni kan m̄p̄oḡn. Nibaa aan ḡa unii ubaa do ponn ni.” ³⁵ P̄oḡ aah len kina na, le u yoor boroboro, ki doon Uwumb̄or bi m̄om̄ok aanimbil ni, ki ḡii ki ḡman. ³⁶ Waah ḡa kina na, le bi m̄om̄ok chuu bibaa, ki mu jin tijikaar. ³⁷ Ti nan ye binib ikui ilee ni imonko itaa ni kipiik ni biloob le buḡoḡ ngbaan ponn ni. ³⁸ Le bi m̄om̄ok ḡman ti bab. Baah ḡman bab na, le bi di tijikaar ti gur na di mee nnyun ni. Bi nan ban ke buḡoḡ ngbaan yook la.

Timi aḡḡoḡ aah bii pu na

³⁹ Kitaak aah woln na, le ti kan kitin̄. Le biḡoḡḡaab aa nyi kitin̄ ngbaan ni. Le bi kan kiloloḡ. Litambol mu d̄o kiloloḡ ngbaan aagbaan. Le bi len ke bi ga p̄oḡn bibaa ki cha buḡoḡ na ti nyal litambol ngbaan paab. ⁴⁰ Le bi chuu geei tikur na aḡḡmin, le ti bee nnyun ni. Le bi chuu gbiln tin̄oḡpann aḡḡmin, ki nan di likekeln gbin liḡoḡyil nd̄o pu paacham. Libuln aah daar na, le bi ban ke likekeln ngbaan li joo buḡoḡ chuun cha nnyun aagbaan. Le bu chuun buen. ⁴¹ Litambol libaa nan d̄o nnyun ponn ni, le baa waa li, ki di dii lipaab. Le liḡoḡyil ch̄oḡ lipaab, kaan ki ḡmaa chuun. Tinyunkpenn nan gbaa buḡoḡ na le liḡoḡjuul ti wiil.

⁴² T̄o, but̄oḡ aajab nan dak ke nibaakan binaagbiib na ga yuk lir nnyun ni, ki wo nyan, aan ki san ḡmar. Kina pu na, bi nan ban bi ku bi m̄om̄ok. ⁴³ But̄oḡ aajab aaninkpel aa nan ban ke bi ku P̄oḡ, nima pu le waa kii. U nan tuk bi ke binib bi ḡmaa wo nnyun na puen yuk lir nnyun ponn ni, ki wo buen nnyun aagbaan, ki ti nyan; ⁴⁴ ke binib bi kaa ḡmaa wo nnyun na nyoon ḡikpan, ni ḡiḡoḡoḡk, ki li cha nnyun aagbaan, ki ti nyan. Le ti ḡa kina. Le ti m̄om̄ok ti nyan.

¹ Taah nyan nnyun ngbaan ni na, le bi tuk timi ke bi yin lidikl ngbaan ke Malta. ² Le kitij ngbaan aanib gaa timi ki ŋa timi tijann pam. Le utaal piin ki bi nu, le tiwoor bi. Le bi tuur mmii tii timi. ³ Le Pɔɔl ti peei ni idɔ nan di ŋa mmii ni. Waah di i ŋa mmii ni na, le i toŋ. Le uwaa nyan i ni, ki juu dab uŋaal, ki jɔn. ⁴ Waah juu dab uŋaal ki jɔn na, le kitij ngbaan ponn ni aanib kan, ki bui tɔb ke uja ngbaan ye unukur, le ki nyan ni nnyusakpem ni; Uwumbɔr mu aan cha u ŋmar. ⁵ Tɔ, Pɔɔl nan gbɔk uŋaal, le uwaa na lir mmii ni. Naa ŋa u nibaa. ⁶ Bi dak ke ni ga duun la, ni yaa kaa ye kina kan, u ga kpo. Bi nan lik le ni ti yunn, ki mu aa kan nibaa ŋa u. Le bi ki dak ke u ye liwaal la, le ki kpaln unii.

⁷ Tɔ, kitij ngbaan aanib aaninkpel mu nan bi. Bi yin u ke Publius. Waasaak aa nan daa taah bi nin chee na. Le u gaa timi, ki chann timi tichann ki ŋa timi tibulchinn iwiin itaa. ⁸ Ute nan bun, ki dɔ kidiik ni. Uwon nan ton, le u peel nsin. Pɔɔl nan koo u chee kidiik ni, ki ti mee Uwumbɔr tii u, ki ti di uŋaal paan u pu, le u pɔɔk. ⁹ Pɔɔl aah ŋa kina na, le bibum biken bi bi lidikl ngbaan aatiŋ ni na mu dan Pɔɔl chee, le u cha bi mu pɔɔk. ¹⁰ Le bi tii timi ipiin pam. Taah nan ban ti buen na, bi nan ki tii timi, timi aasachuln aapiin.

Taah nyan Malta aadikl pu ki buen Rom aatiŋ ni pu na

¹¹ Ti nan bi nima iŋmal itaa, le buŋɔb bubaa nan bi nima tiwoor ni libuln yoonn. Bu nyan ni kitij kibaa ni, bi yin ki ke Aleksandria. Bi nan yin buŋɔb ngbaan ke “Bijaam.” Le ti koo bu ni, ki buen. ¹² Ti nan ti fuu kitij kibaa ni, bi yin ki ke Sirakus, ki nan bi nima iwiin itaa, ¹³ le ki nyan nima, ki buen ki ti fuu kitij kibaa ni, bi yin ki ke Regium. Naah woln kitaak na, le libuln nyan ni tipuwɔb, ki daar choo. Le ti nyan nima, ki buen. Iwiin ilee le ti nan ti fuu kitij kibaa ni, bi yin ki ke Puteoli. ¹⁴ Ti nan kan Yesu aanib bibaa nima. Le bi gaŋ timi ke ti li bi bi chee ki ti saa iwiin ilole. Iwiin ilole ngbaan aah jer na, le ti chuun kitij ki buen Rom aatiŋ ni. ¹⁵ Yesu aanib bi nan bi Rom aatiŋ ni na nan ŋun ke ti choo. Le bi tooh ni timi nsan pu. Bibaa nan tooh ni timi Apius Aanyaŋ ponn ni, le bibaa mu tooh ni timi Tidir Daakaan Titaa na chee. Pɔɔl aah kan bi na, le u doon Uwumbɔr, ki kan lipobil.

Pɔɔl aah moon Yesu aabɔr Rom aatiŋ ni pu na

¹⁶ Tɔ, ti nan ti fuu Rom aatiŋ ni. Taah fuu nima na, le bi cha Pɔɔl koo kidiik kibaa ni, le butɔb aaja ubaa si kii u.

¹⁷ Iwiin itaa aah jer na, le Pɔɔl yin Juu yaab aaninkpiib ke bi kuun ni u chee. Baah kuun ni u chee na, le u bui bi, “Nnaabitiib, maa ŋa timi aanib bakaa, kaa bii tiyaajatiib aakaal. Bi po chuu mi Jerusalem ni ki di mi ŋa Rom yaab aarjaal ni. ¹⁸ Bi nan jin mi tibɔr, le ki bee ke maa ŋa bakaa, naa ŋeer bi ku mi. Le bi ban ke bi di cha mi. ¹⁹ Le Juu yaab aa kii ke bi di cha mi. Nima pu na, m len ke m ban ke Ubɔrkpaan Siisa le ji mi tibɔr ngbaan. Naa ye ke m ban ke m galn maanib u chee. ²⁰ Nima pu le m yin nimi ke ni dan m chee, aan ti nan len tɔb chee tibɔr. Timi Israel yaab kpa limakl ke unii u ga gaa timi lii na ga dan. Limakl ngbaan pu, le bi buu mi tikululn tee.”

²¹ Le bi bui u, “Judea aatiŋ aanib aa ŋmee saabɔr kigbaŋ ni tii ni timi. Tina aabo ubaa aa nyan ni nima, ki nan tuk timi saabɔr, kaa len tibɔbir aa pu. ²² Ti nyi ke bi len ntim mɔmɔk ponn ni ke saah dii nsan mu na aa ŋan. Nima pu na, ti ban ti ŋun tibɔr ti bi aamɔb ni na.”

²³ Le bi siin bundaln bi ga ki kuun Pɔɔl chee na. Liyaadaal aah fuu ni na, bi nan ki kuun ni waadiik ni, ki wiir pam. U nan len bi chee tibɔr kichakpiik ni ki nan saa kijook, ki tuk bi Uwumbɔr aanaan aabɔr, ke Moses ni Uwumbɔr aabɔnabtiib nan ŋmee Yesu aabɔr, Uwumbɔr Aagbaŋ ponn ni. Pɔɔl nan pɔɔni ubaa ke bi gaa Yesu ki kii. ²⁴ Juu yaab bibaa kii tii waah len pu na, bibaa mu aa kii tii. ²⁵ Le bi kpak tɔb kinikpakpak. Baah ban bi nyan Pɔɔl aadiik ni na, le u bui bi, “Uwumbɔr Aafuur Nyaan nan cha waabɔnabr Aisaya tuk niyaajatiib mbamɔn. ²⁶ U nan tuk Aisaya ke, ‘Li cha ti tuk binib ngbaan ke Uwumbɔr len ke: Ni ga pel ki pel, kaan bee maaliin aatataa.

Ni ga lik ki lik, kaan li waa.

²⁷ Binib ngbaan aasui aa bi nibaa ni.

Bitafal kpaa la.

Bi ḡub binimbil, kaa ban ke binimbil woln,

kaa ban ke bitafal ḡun,

kaa ban ke bisui bee maaliin aatataa,

kaa ban ke bi kpeln baabimbin ki dii maasan,

aan m tii bi laafee.’ ”*

²⁸ Pɔɔl nan ki bui bi, “M ban ke ni bee ke Uwumbɔr tun mi ke m buen binib bi kaa ye Juu yaab na chee, ki ti tuk bi waabɔr, aan bi mu ḡmar. Bima le ga ḡun.”

[²⁹ Pɔɔl aah len kina na, le Juu yaab ngbaan nyan waadiik ni, ki beenin kpak tɔb kinikpakpak sakpen.]

³⁰ Pɔɔl nan bi kidiik ngbaan ponn ni ḡibin ḡilee. U nan pan ki pu, le ki bi ki ni. Le binib choo nan manni u nima. Le u gaa bi mɔmɔk ni mpopiin. ³¹ U nan beenin tuk binib Uwumbɔr aanaan aabɔr, ni Tidindaan Yesu Kristo aabɔr, ki nan kpa lipobil ki len. Ubaa mu aa bui ke u di cha.

* 28:27 : Lik Aisaya 6.9-10.

Kigbaŋ ki Pɔl ɲmee ki tii ROM YAAB na

¹ Min Pɔl le ɲmee kigbaŋ kee. M ye Yesu Kristo aatutunn la. Uwumbɔr nan yin mi ke m li ye Yesu aakpambal, ki nyan mi ke m moon waabɔnyaan tee.

² N-yaayoonn na, Uwumbɔr nan puu tipuur ke u ga tii timi tibɔnyaan tee. Le waabɔnabtiib ɲmee ti waagbaŋ ki ye chain na ponn ni. ³ Tibɔnyaan ngbaan le ye Ujapɔɔn aabɔr. Uma le ye Tidindaan Yesu Kristo. Waah nan kpaln unibɔn na, bi nan ma u Ubɔr David aamaal ponn ni. ⁴ Uwumbɔr nan fikr u nkun ni, le Waafuur Nyaan mɔk ke u ye uma Uwumbɔr Aajapɔɔn u kpa mpɔɔn na. ⁵ U pu le Uwumbɔr ɲa tinyoor ɲa m pu, le ki ɲa mi waakpambal, ke m tuk ɲinibol mɔmɔk ke ni ɲan ke bi tii u naadii, ki kii waamɔb. ⁶ Nimi bi bi Rom aatiŋ ni na, Uwumbɔr yin ni mu, ke ni li ye Yesu Kristo aanib.

⁷ Nima le m ɲmee kigbaŋ kee m tii nimi bimɔk bi Rom aatiŋ ni na. Uwumbɔr gee nimi ki yin nimi ke ni li ye waanib.

Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo ɲa tinyoor ɲa ni pu, ki tii nimi nsuudoon.

Idoon aameel

⁸ Yesu Kristo pu, le m dooni Maawumbɔr ni mɔmɔk pu; ba pu? binib bimɔk bi dulnyaa ni na ɲun naah gaa Yesu Kristo ki kii pu na. ⁹ M di nsui mɔmɔk tun lituln tii Uwumbɔr, ki tuk binib Ujapɔɔn Yesu Kristo aabɔnyaan ngbaan. Uma Uwumbɔr le nyi ke ni ye mbamɔn, m teer nibɔr maameen mɔmɔk ponn ni, ¹⁰ ki mee u n-yoonn mɔmɔk ke ni yaa ye waageehn kan, u tii mi nsan ke m dan nan mann nimi dandana wee. ¹¹ M ban ke m kan nimi, ki ter nimi aan ni kan Uwumbɔr Aafuur Nyaan aapiin i ga pɔɔk nitaakpab na. ¹² Maah len pu na le ye ke m ni nimi aah gaa Yesu Kristo ki kii pu na, ti ga pɔɔk tɔb aataakpab.

¹³ Nnaabitiib, m ban ke ni bee ke n-yoonn mɔmɔk m nan ban ke m dan ni chee, le kaa kee ɲmaa dan. M ban ke m cha binib gaa Yesu ki kii Rom aatiŋ ni, ke maah ɲa pu ntim muken ponn ni na. ¹⁴ Ni ye limukl le ke m di tibɔnyaan tee tuk binib mɔmɔk, bi aanimbil woln na, ni bi aanimbil kaa woln na, ni bi bae mbaem na, ni bi kaa bae mbaem na. ¹⁵ Nima le m ban ke m tuk nimi bi bi Rom aatiŋ ni na mu tibɔnyaan ngbaan.

Tibɔnyaan ngbaan aapɔɔn

¹⁶ Maa san inimɔɔn Yesu aabɔnyaan tee pu. Tibɔnyaan ngbaan kpa Uwumbɔr aapɔɔn. Binib bimɔk ɲun ti ki gaa Yesu Kristo ki kii na ga ɲmar; njan, bi ye Juu yaab na ga ɲmar, le bi kaa ye Juu yaab na mu ga ɲmar. ¹⁷ Tibɔnyaan ngbaan mɔk timi ke unii yaa gaa Yesu Kristo ki kii kan, Uwumbɔr ga len ke waabɔr ɲan. Ni ɲmee Uwumbɔr Aagbaŋ ni ke, “Uninyaan aah gaa Uwumbɔr ki kii na, u ga li kpa limɔfal.”*

Unibɔn aataani

¹⁸ Uwumbɔr mɔk binib ke u gee liɲuul titunwanbirdam pu; bi tun lituln li kaa ɲan na, kaa dii u. Baabiin pu le bi yii mbamɔn. ¹⁹ Uwumbɔr gee liɲuul bi pu la; ba pu? waabɔr ti binib ga ɲmaa bee ti na bi mpaan pu. Uwumbɔr le di ti mɔk bi. ²⁰ Buyoonn Uwumbɔr nan naan dulnyaa wee ki nan saa dandana wee na, binib kani waabimbin aah bi pu na. Naa ye ke binimbil le kan u. Bi kan tiwan ni u naan ni na, ki kan ke u kpa mpɔɔn mu kaan doo na, ki sil ye Uwumbɔr. Nima le baan ɲmaa len ke baa nyi. ²¹ Bi nyi ke u bi, ki mu aa nyuɲni u waah ɲeer pu na, ki mu aa dooni u waaterm pu. Nima le baalandak bee fam. Bisui ni bɔɔn la, kaa kpa nlan. ²² Bi len ke bi ye bilankpalb, le ki tee ye bijɔrb. ²³ Baa ki dooni Uwumbɔr u nyuun ki bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Bi ɲa binibɔm aanaj, ni inyoon aanaj, ni iwaa aanaj, ki dooni ɲiwaa ngbaan.

* 1:17 : Lik Habakuk 2.4.

²⁴ Nima le Uwumbør di cha bi, le bi dii bisui aah ban pu na, ki tun tijəŋ aatuln, ki tun lituln li jinni biwon iniməon na. Bi yii Uwumbør u ye mbaməon na, ki dii ŋiwaa. ²⁵ Bi dooni tiwan ni Uwumbør naan ni na, ki dii ni, kaa dooni Uwumbør u naan tiwan məmək na, kaa dii u. Uma Uwumbør le yeh mpakm n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

²⁶ Baah yii Uwumbør na, nima le u siir cha bi. Le bi tun iniməon aatuln, bisui aah ban pu na. Bipiib di biŋeen aatətiib kpaln bijab, ki doo bi chee. ²⁷ Bijab mu yii bipiib, ki chuun ban bijab, ki di biŋeen aatətiib kpaln bipiib ki tun iniməon aatuln, le Uwumbør daa bitafal, baatunwanbir aah ŋeer pu na.

²⁸ Baah kaa gee ke bi li nyi Uwumbør na, le u siir cha bi. Le bi dak ilandak i ye fam na, ki tun lituln li kaa ŋan na, ²⁹ ki gbii titunwanbir aabəŋ məmək. Bi gər kidagook ki tun baka baka, ki kpa iniman, kaa gee təb, ki kpa lipiipoln, ki jaa kijaak, ki ku təb, ki ŋmanni təb, ki nan təb, ki bii təb libəəl ni, ³⁰ ni mpaan pu. Bi nan Uwumbør, le ki seei təb, ki kpa kalmbaani, ki puk kipupuk. Bi po dak baah ga ŋa pu ki moo tun titunwanbir na la. Bi yii bite ni bina aaməi. ³¹ Baa kpa nlan. Bi yaa puu tipuur kan, baa gbiini ti. Baa gee baamaal aanib, kaa cha pinni binib, kaa san binib kinimbaak. ³² Bi nyi ke Uwumbør len ke binib bi ŋani kina na ŋeer nkun, le bi tee beenin ŋani kina, ki len ke binib yaa ŋani kina kan, naa bir.

2

Uwumbør aah ji binib tibər pu na

¹ Tə, si u galni binib biken na, saan ŋmaa len tibaa ki nyan aabaa tibər ni Uwumbør chee; ba pu? aa mu ŋani kina la. Saah galni bi na, le ni mək ke saabər mu bii; ba pu? si u galni bi na, aa mu ŋani ke baah ŋani pu na la. ² Ti nyi ke Uwumbør yaa daa binib bi ŋani kina na aatafal kan, ni ŋan. ³ Si u ŋani kina na, ki galni biken bi ŋani kina na, aa dak ke Uwumbør aan daa aatafal aa? ⁴ U ŋa si tibulchinn sakpen, ki kpa limər ni suklaa aa pu. Ba ŋa aa lik u fam? Saa nyi ke Uwumbør ban ke aa kpeln saabimbin aa? Nima le cha u ŋa si tibulchinn. ⁵ Le aatafal pəə. Saa ban ke aa kpeln aasui. Nima le Uwumbør ga moo daa aatafal, bundaln u ga gee liŋuul binib aanimbil ni ki ji bi tibər mbaməon na. ⁶ U ga ŋa binib məmək baatuln aah ŋeer pu na.* ⁷ Binib bi kpa limər ki tun lituln li ŋan na, ki ban mpakm, ni nnyuŋ, ni liməfal li kaa kpa ndoon na, bima le Uwumbør ga tii bi liməfal li kaa kpa ndoon na. ⁸ Binib bi ban tibər, ki yii mbaməon, ki dii nsan mu kaa ŋan na, bima le Uwumbør gee liŋuul sakpen bi pu. ⁹ Binib bimək tun titunwanbir na ga kan falaa ni limukl. Njan, Juu yaab ga kan, le binib bi kaa ye Juu yaab na mu ga kan. ¹⁰ Binib bimək tun lituln li ŋan na, Uwumbør ga nyuŋ bi, ki pak bi, ki tii bi nsuudoon. Njan, u ga tii Juu yaab, le ki ga tii binib bi kaa ye Juu yaab na mu; ¹¹ ba pu? Uwumbør aa pak ubaa ki jer uken.

¹² Binib bimək kaa nyi Moses aakaal ki tun titunwanbir na aan kan liməfal li kaa kpa ndoon na. Uwumbør aan baa bi ke bi dii Moses aakaal aan baa dii. Binib bimək nyi Moses aakaal ki tun titunwanbir na, Uwumbør ga baa bi tibər nkaal ngbaan aah dii pu na, ki ga daa bitafal. ¹³ Uwumbør aan len ke binib bi nyi waakaal kaa dii mu na aabər ŋan. U ga len ke binib bi dii waakaal na le aabər ŋan. ¹⁴ Binib bi kaa ye Juu yaab na aa nyi Moses aakaal. Bi yaa ŋani Moses aakaal aah len pu na baageehn pu, ki mu aa nyi nkaal ngbaan kan, baalandak le mək bi baah ga dii pu na. ¹⁵ Baah ŋani pu na, nima le mək ke Moses aakaal aah len pu na bi bisui ni. Bisui ponn ni, bi nyi ni ŋan na, ni ni kaa ŋan na. Nima le baalandak bii bi n-yoonn mubaa, ki pak bi n-yoonn mubaa mu. ¹⁶ Ni ga li bi kina le bundaln Uwumbør ga cha Yesu Kristo ji binib tibər, ki baa bi tibəbərkaan ti bi bisui ni na aabər. Maah tuk binib tibənyaan ti na le mək kina.

Juu yaab ni nkaal na

¹⁷ Tə, aa len ke aa ye Juu aanii la, ki dak ke saah nyi Moses aakaal na, nima le ga cha aa ŋmar; aa kpa kipupuk ke aa nyi Uwumbør, ¹⁸ ki nyi waah gee pu na, ki bae Moses aakaal, ki nyi lituln li ŋan na, ni li kaa ŋan na, ¹⁹ ki dak ke aa ye usanməkr le ki tii bijoom, ki ga

* 2:6 : Lik Ilahn 62.12; ŋiyatanjak 24.12.

ηmaa woln binib bi kaa waa na aanimbil, ²⁰ ki ga ηmaa mək bijərɔb nlan, ki ga ηmaa mək mbim mməkm. Saah nyi Moses aakaal mu na, aa dak ke aa nyi tiwan məmək, ki dak ke saah len pu na məmək ye mbamən. ²¹ Tɔ, si u mək biken na, ba ηa saa mək aabaa? Si u tuk binib ke bi taa su kinaayuk na, ba ηa aa su? ²² Si u len ke binib taa gər kidagook na, ba ηa aa gər? Si u yii ηiwaa na, ba ηa aa su ηaadir ni aawan? ²³ Si u kpa kipupuk Uwumbər aakaal pu ki bii nkaal ngbaan na, aa jinn u iniməɔn la. ²⁴ Ni ηmee Uwumbər Aagbaɲ ponn ni ke, “Nimi Juu yaab aah ηani titunwanbir pu na, nima le cha binib bi kaa ye Juu yaab na len Uwumbər tibəbir.”†

²⁵ Tɔ, aa yaa joo Moses aakaal kan, lichakpangeei kpa tinyoor. Aa mu yaa gii lichakpaln ki bii Moses aakaal kan, ni mək ke saa gii le na. ²⁶ Binib bi kaa gii ηichakpan na yaa joo Uwumbər aakaal kan, Uwumbər aan yii bi, ke baa gii ηichakpan. ²⁷ Binib bi kaa gii ηichakpan na yaa joo Uwumbər aakaal kan, bi ηan jer nimi Juu yaab bi gii ηichakpan Moses aakaal aah mək pu na, ki bii nkaal muken na. ²⁸ Unii u ye Juu aanii mpaan pu baanja na aa ye Juu aanibamənn. Unii u gii lichakpaln kaa kpeln waabimbin na, naa ye lichakpangeei bamənn. ²⁹ Unii u gii lichakpaln, kaa kpeln waabimbin na aa piir Uwumbər aasui. Unii u dii Uwumbər usui ni na, uma le ye Juu aanibamənn. Unii u Uwumbər Aafuur Nyaan bi u ni na, nima le ye lichakpangeei bamənn. Uwumbər le ga pak udaan, naa ye binib.

3

¹ Lichakpangeei aanyoor ye ba? Juu yaab jer binib bi kaa ye Juu yaab na aa? ² Een, bi jer bi tiwan aabəɲ ni la. Ni jer tiwan məmək na le ye ke Uwumbər nan di waabər ηa bima le aajaal ni. ³ Bi ponn ni bibaa yaa kaa gaa Uwumbər ki kii kan, ni ye ba? Baah kaa gaa u ki kii na, Uwumbər aan gbiin waa puu tipuur ti na aa? ⁴ U ga gbiin ti. Binib məmək yaa ye binyaməndam kan, Uwumbər ma ye mbaməndaan la. Ni ηmee waagbaɲ ni ke, “Bi ga kan ke saah len pu na ye mbamən,

Aa yaa jin binib tibər kan, aa kpa mbamən la.”*

⁵ Timi aatunwanbir yaa mək ke Uwumbər ηani ni ηan na kan, ti ga len ke Uwumbər yaa daa titafal kan, u ηa ni kaa ηan na aa? Binib bi kaa dii Uwumbər na le baa kina. ⁶ U ηa ni ηan na la; ba pu? ni yaa kaa ηan kan, u ga ηa kinye ki ji dulnyaa ni aanib tibər?

⁷ Ubaa ga baa ke, “Maah gee nnyamən na yaa mək ke Uwumbər ye mbaməndaan ki ga cha binib nyuɲ u kan, ba ηa u daa ntafal ke m ye titunwanbirdaan?” ⁸ Ti ga tun titunwanbir aan ni kpaln tiwan ni ηan na aa? Taan ηa kina kpala. Binib bibaa seei timi ki bui ke ti len kina la. Binib ngbaan ga kan ntafadaan mu ηeer bi na.

Ubaa aa ηan Uwumbər chee

⁹ Tɔ, timi Juu yaab ηan ki jer binib bi kaa ye Juu yaab na aa? Taa jer bi. M nan mək nimi ke binib bi ye Juu yaab na, ni bi kaa ye Juu yaab na məmək ye titunwanbirdam la.

¹⁰ Ni ηmee kina le Uwumbər Aagbaɲ ni ke,

“Unii ubaa aa ye uninyaan,

¹¹ ubaa aa kpa nlan, ubaa aa ban Uwumbər,

¹² bi məmək di cha waasan, bi məmək bee fam la.

Ubaa aa bi ki tun lituln li ηan na, ubaa baanja aa bi.†

¹³ Baaliin po ye iliin i bir na la.

Bi geei inyamən ki ηmanni binib.

Baaliin bii binib ke ujagen

aaluul aah bii binib pu na la.‡

¹⁴ Baaməi gbii ηisiibil ni kinanaɲ la.§

¹⁵ Bi yaa ban bi ku binib kan, naa pəɔ.

¹⁶ Bi muk binib ki ηani bi falaa n-yoonn məmək la.

† 2:24 : Lik Aisaya 52.5; Esekiel 36.20-22. * 3:4 : Lik Ilahn 51.4. † 3:12 : Lik Ilahn 14.1-3; 53.1-3; Ulandaan 7.20.

‡ 3:13 : Lik Ilahn 5.9; 140.3. § 3:14 : Lik Ilahn 10.7.

¹⁷ Bi chuun ban tibər la.

¹⁸ Baa san Uwumbər.”*

¹⁹ Tə, ti nyi ke nkaal aah len pu na məmək len binib bi bi mu chee na la. Nima le dulnyaa wee ni aanib məmək aabər bii Uwumbər chee. Ubaa aan ŋmaa len tibaa ke u nyan ubaa tibər ni Uwumbər chee. ²⁰ Ubaa aan ŋmaa len ke waah joo Uwumbər aakaal mbaməm pu na, waabər ŋan Uwumbər chee. Uwumbər aakaal le mək binib ke bi ye titunwanbirdam la.

Uwumbər aah cha ti ni uma tuuk pu na

²¹ Dandana wee, Uwumbər mək timi waah ga ŋa pu ki len ke timi aabər ŋan na. Waakaal ni waabənabtiib aaliin le bi waagbaŋ ponn ni, ki mu tuk timi kina la. Naa ye ke ti dii waakaal mbaməm le cha u len. ²² Binib bimək gaa Yesu Kristo ki kii na, bima le Uwumbər len ke baabər ŋan. Baah gaa Yesu Kristo ki kii na, nima le cha Uwumbər len ke baabər ŋan. Ubaa aa bi ubaa, ki cha biken; ²³ binib məmək tun titunwanbir la, kaa gbiin Uwumbər aanimbil. ²⁴ Le Yesu Kristo daa timi, ki gaa timi lii. Timi bi kpaan u chee na, le Uwumbər len ke timi aabər ŋan. Waabulchinn pu le u len, naa ye ke ti ŋan la. ²⁵ U nan di Yesu siin binib aanimbil ni, ke u nan kpo, aan uma Uwumbər taa ki gee lijuul ti pu. Ti yaa gaa Yesu ki kii kan, waasin pu le Uwumbər ga di cha pinn timi. Nima le mək ke Uwumbər ŋani ni ŋan na; ba pu? u nan kpa limər, kaa bii binib bi tun titunwanbir buyoonn Yesu Kristo aa kee dan dulnyaa wee ni na. ²⁶ Tə, dandana wee, u len titunwanbir aabər ki bui ke binib bi gaa Yesu ki kii na aabər ŋan u chee. Nimina le mək ke uma Uwumbər si chob.

²⁷ Tə, ba pu aan ti ga li kpa kipupuk? Taan li kpa kipupuk nibaa pu. Ba pu? Naa ye ke ti dii Uwumbər aakaal mbaməm le cha u gaa timi lii, taah gaa Yesu ki kii na, nima le cha u gaa timi lii. ²⁸ Nima pu na, ti bee ke ti yaa gaa Yesu ki kii kan, Uwumbər ga len ke timi aabər ŋan. Naa ye ke ti joo waakaal mbaməm le cha u len kina. ²⁹ Uwumbər ye Juu yaab baanja Aawumbər la aa? Waa ye binib bi kaa ye Juu yaab na mu Aawumbər aa? Mbamən, u ye. ³⁰ Uwumbər ye Uwumbərbaan la. Juu yaab yaa gaa Yesu ki kii kan, Uwumbər ga len ke baabər ŋan. Bi mu kaa ye Juu yaab na yaa gaa Yesu ki kii kan, Uwumbər ga len ke bi mu aabər ŋan. ³¹ Ti yaa len ke binib yaa gaa Yesu ki kii ki ga ŋmar kan, ti yii Uwumbər aakaal aa? Naa bi kina kpala. Ti ŋa mu tibəkpaan la.

4

Abraham aah ye liməkl pu na

¹ Tə, cha ti lik tiyaaaja Abraham aabər aah nan bi pu na: ² Ni yaa ba ye waatunyaan pu le cha Uwumbər len ke waabər ŋan kan, u ba ga ŋmaa li kpa kipupuk. U mu aa ŋmaa li kpa kipupuk Uwumbər chee. ³ Uwumbər Aagbaŋ len ke, “Abraham nan gaa Uwumbər aaməboln ki kii, kina pu na le Uwumbər gaa u ke u ye uninyaan u chee.”* ⁴ Unii u tun lituln ki kan tipar na, tipar ngbaan aa ye ipiin, ni ye waapar la. ⁵ Tə, unii u kaa joo nkaal na yaa gaa Uwumbər u di cha pinn titunwanbirdam na ki kii kan, waah gaa Uwumbər ki kii na, nima le Uwumbər ga len ke waabər ŋan. ⁶ Ubər David mu nan len ke binib bi Uwumbər len ke baabər ŋan na le kpa mpopiin. Bi gaa Uwumbər ki kii, nima le cha u len ke baabər ŋan, naa ye ke bi tun litunyaan le cha u len kina. Ubər David nan len ke,

⁷ “Binib bi Uwumbər di cha baatunwanbir pinn bi na

le kpa mpopiin.

Uwumbər aah di cha binib bi aataani pinn bi na

le kpa mpopiin.

⁸ Binib bi Uwumbər aan len ke baabər bii na,

bima le kpa mpopiin.”†

⁹ U len ke Juu yaab baanja le kpa mpopiin ngbaan aa? Waa len kina. Binib bi kaa ye Juu yaab na mu kpa. Ti len ke Abraham nan gaa Uwumbər aaməboln ki kii, nima le cha Uwumbər gaa u ke u ye uninyaan u chee. ¹⁰ Bayoonn Uwumbər len ke waabər ŋan?

* 3:18 : Lik Ilahn 36.1. * 4:3 : Lik Mpiin 15.6; Galasia yaab 3.6. † 4:8 : Lik Ilahn 32.1-2.

Buyoonn u nan gii lichakpaln na le aan buyoonn waa nan kee gii na? Buyoonn waa nan kee gii na. ¹¹ Waah gii lichakpaln na, nima le nan ye limakl ki mək ke u gaa Uwumbər ki kii, nima le Uwumbər gaa u ke u ye uninyaan u chee, buyoonn waa nan kee gii lichakpaln na. Nima pu le Abraham ye binib bimək gaa Uwumbər ki kii, kaa gii ɲichakpan na aate. Baah gaa Uwumbər ki kii na, nima le Uwumbər gaa bi ke bi ye bininyaam u chee. ¹² Binib bi gii ɲichakpan, ki tak Abraham aataabuu ponn ni, ki gaa Uwumbər ki kii ke Abraham aah nan gaa u ki kii pu, buyoonn waa nan kee gii lichakpaln na, bima mu le Abraham ye bite.

Gaakii pu le ti ga kan Uwumbər aah puu tipuur ti na

¹³ Uwumbər nan puu tipuur tii Abraham ni uyaabitiib, ke bima le ga li yeh dulnyaa. Naa ye ke bi joo Uwumbər aakaal le ga cha bi kan tipuur ngbaan. Bi gaa Uwumbər ki kii la, le u len ke baabər ɲan. Nima le ga cha bi kan tipuur ngbaan. ¹⁴ Uwumbər yaa ba puu tipuur ke binib bi joo waakaal na le ga li yeh dulnyaa kan, naadii aa ba ga li kpa tinyoor. Tipuur ngbaan mu aa ba ga gbiin; ba pu? ubaa aan ɲmaa joo nkaal məmək mbaməm. ¹⁵ Binib aah bii nkaal na, le Uwumbər gee liɲuul bi pu. Nkaal aah kaa bi nin chee na, binib aa bii nkaal.

¹⁶ Nima le Uwumbər puu tipuur tii binib bi gaa u ki kii na. Uwumbər aah gee binib pu na, nima le u tii Abraham aayaabitiib məmək waah nan puu tipuur ti na. U ga tii Abraham aayaabitiib bi ye Juu yaab ki gaa u ki kii na, ni binib bi kaa ye Juu yaab ki mu gaa u ki kii na ke Abraham aah nan gaa u ki kii pu na. Abraham ye timi bimək gaa Uwumbər ki kii na aayaaja la. ¹⁷ Ni ɲmee Uwumbər Aagbaɲ ponn ni ke Uwumbər bui Abraham, “M ɲa si ɲinibol pam aayaaja la.” † Abraham le ye tite Uwumbər chee. U nan tii Uwumbər naadii. Uma Uwumbər le fikr binib bi kpo na nkun ni, le ki yin binib bi kaa kee bi na, ke baah bi le na. ¹⁸ U nan puu tipuur tii Abraham ke u ga ɲa u ɲinibol pam aayaaja, ke uyaabitiib ga li wiir ke ɲmabi aah wiir pu na. Ni nan bi ke tipuur ngbaan aah kaan ɲmaa gbiin le na. Abraham mu nan tee kpa limakl ke ti ga nan gbiin. § ¹⁹ Ni nan gur siib u pii ɲibin nkub. Waah nan por pu na, ni nan naahn ke waan ki ɲmaa maa ubo. Upuu Sara mu nan jer timar. Le Abraham pak Uwumbər aah tuk u pu na, kaa joo beeni. ²⁰ Uwumbər aah puu tipuur ti tii u na, tima le gur ye waalandak. Le u pak tipuur ngbaan mbaməm, kaa joo beeni ke ti ga gbiin bee taan gbiin? U nan moo gaa Uwumbər ki kii le ki nyuɲ u, ²¹ ki sil nyi ke Uwumbər aah puu tipuur ti na, u ga ɲmaa ɲa kina. ²² Waah nan gaa Uwumbər aaməboln ki kii kina na, nima le Uwumbər gaa u ke u ye uninyaan u chee. ²³⁻²⁴ Ni ɲmee kina le Uwumbər Aagbaɲ ni. Timi pu le bi nan ɲmee kina, naa ye Abraham baanja pu; ba pu? timi bi gaa Uwumbər u nan fikr Tidindaan Yesu nkun ni ki kii na, le u ga len ke timi aabər ɲan. ²⁵ Yesu nan kpo timi aatunwanbir pu, le ki fikr nkun ni. Nima le Uwumbər len ke timi aabər ɲan.

5

Saah ga li bi pu ki li ɲan Uwumbər chee na

¹ Taah gaa Uwumbər ki kii pu na, nima le u len ke timi aabər ɲan. Tidindaan Yesu Kristo pu le ti ni Uwumbər kpaan kijotiik. ² Yesu Kristo pu, le Uwumbər len ke timi aabər ɲan. Le ti məoni ki kpa limakl ke ti ga yakr u chee Uwumbər aaməon. ³ Naa ye nima baanja pu le ti məoni. Falaa mu pu le ti məoni. Ba pu? falaa le tii timi suklaa. ⁴ Suklaa mu tii timi mbimbinyaan. Mbimbinyaan mu tii timi limakl. ⁵ Limakl ngbaan aan jinn timi iniməon. Ba pu? Uwumbər aah tii timi Waafuur Nyaan na, Nfuur Nyaan ngbaan le cha ti bee tisui ni waah gee timi sakpen pu na.

⁶ Naah nan ɲeer na, le Kristo nan kpo timi bi ye titunwanbirdam na pu, taah kaa kpa mpəon buyoonn na. ⁷ Ni pəe ke unii kpo ke u nyan unii u dii mbaməm na nkun ni. Nibaakan, unii ubaa ga kaa ki kpo uninyaan pu. ⁸ Tima kan, buyoonn ti nan laa ye titunwanbirdam na le Kristo nan kpo ti pu. Nima le mək timi Uwumbər aah gee timi

† 4:17 : Lik Mpiin 17.5. § 4:18 : Lik Mpiin 15.5.

sakpen pu na. ⁹ Kristo aasin pu le Uwumbør len ke timi aabør ñan. Ñmaninkabaa taah ga nya ntafadaan mu ponn ni u pu na? ¹⁰ Buyoonn ti nan ye Uwumbør aadim na, le Ujapoon nan kpo ti pu. U pu, le ti ni Uwumbør kpaan kijotiik. Ti ni Uwumbør aah kpaan kijotiik na, ñmaninkabaa taah ga ñmar waamofal pu pu na? ¹¹ Naa ye nima baanja pu le ti mœni. Tidindaan Yesu Kristo pu le ti bee Uwumbør aah ñan pu na, le ki mœni. U pu le ti ni Uwumbør kpaan kijotiik.

Adam pu le ti kpo, Kristo pu le ti kpa limofal

¹² Unibaan* le nan joo ni titunwanbir dulnyaa ni, le titunwanbir ngbaan joo ni nkun. Binib mœmœk aah tun titunwanbir na, le nkun yaa gaa dulnyaa mœmœk ni.† ¹³ Buyoonn Moses aa nan kee tuk binib Uwumbør aakaal na, titunwanbir nan bi. Nkaal aah kaa bi nin chee na, Uwumbør aan len ke bi bii mu. ¹⁴ Adam aayoonn ki ti saa Moses aayoonn le nkun pii binib. Bi nan tun titunwanbir la. Baatunwanbir ni Adam u nan yii Uwumbør aamœb na aatunwanbir aa kpaan. Nkun mu pii bi la.

Ti mœmœk kan Adam aatunwanbir aatafadaan. Kina le ti mœmœk yacr Kristo aatunyaan aanyoor mu. ¹⁵ Uwumbør aah tii timi ipiin i na aa bi ke Adam aatunwanbir na. Ni ye mbamœn ke unibaan aatunwanbir pu le nkun pii binib mœmœk. Yesu Kristo aanimbaasaln pu, le Uwumbør san binib mœmœk kinimbaak, ki tii bi ipiin i ye limofal na. ¹⁶ Uwumbør aapiin aah ña timi pu na aa bi ke Adam aatunwanbir aah ña timi pu na. Adam aatunwanbirbaan pu, le binib aabør bii. Uninyaan ubaa u ye Yesu na pu, le Uwumbør di cha pinn titunwanbirdam pam, ki len ke baabør ñan. Waapiin le na. ¹⁷ Unibaan u bi yin u Adam na aatunwanbir pu, le nkun pii binib mœmœk. Unibaan Yesu Kristo na pu, le binib ga kan Uwumbør aaterm sakpen. U ga len ke baabør ñan. Nima le ye waapiin. Bi ga li kpa limofal li kaa kpa ndoon na, ki kan linyañ.

¹⁸ Unibaan aatunwanbir pu, le binib mœmœk aabør bii. Yesu aatunyaan pu, le Uwumbør ga len ke binib bimœk gaa Yesu ki kii na aabør ñan, ki ga tii bi limofal li kaa kpa ndoon na. ¹⁹ Unibaan Adam aah nan yii Uwumbør aamœb na, nima le binib mœmœk aabør bii Uwumbør chee. Yesu aah nan kii Uwumbør aamœb na, nima le binib bimœk gaa uma Yesu ki kii na aabør ñan Uwumbør chee.

²⁰ Moses nan tuk binib Uwumbør aakaal. Nkaal ngbaan mœk bi ke baatunwanbir wiir sakpen. Le titunwanbir aah wiir nin chee na Uwumbør aanimbaasaln wiir ki jer titunwanbir. ²¹ Titunwanbir pu le binib kpo. Tidindaan Yesu Kristo pu, le Uwumbør san timi kinimbaak, ki len ke timi aabør ñan, le ti kan limofal li kaa kpa ndoon na.

6

Taa ki tun titunwanbir man

¹ Kina pu na, ti ga len kinye? Ti ga li beenin tun titunwanbir aan Uwumbør aanimbaasaln kpee ee? Taan li ñani kina kpala. ² Ti kpo ke titunwanbir taa ki li joo timi la. Ti yaa beenin tun titunwanbir kan, naa ñan. ³ Baah muin timi nnyun ni, Yesu Kristo aayimbil pu na, nima le mœk ke ti ni Yesu Kristo kpaan la. Nima pu na, waah nan kpo na, ti mu kpo u chee la. Naa bee kina aa? ⁴ Baah muin timi nnyun ni na, nima le mœk ke ti kpo, le bi sub timi u chee. Uwumbør aapœon pu le u fikr Kristo nkun ni. Waapœon mu pu le ti kpa mbimbipœm ki ñani ni ñan na.

⁵ Ti ni u aah kpaan pu na, ti kpo ke waah kpo pu na. Ti mu ga fikr nkun ni, ke waah fikr pu na. ⁶ Ti bee ke baah kpaa u ndœpuinkoo pu na, bi kpaa timi aabimbikpok mu u chee, ke mbimbikpok mu kaa ñan na taa ki li bi, aan ti taa ki li ye titunwanbir aanaagbiib. ⁷ Unii u kpo na nyan titunwanbir ni. ⁸ Taah kpo Kristo chee na, ti ña naadii ke ti ga li kpa limofal u chee. ⁹ Ti nyi ke waah fikr nkun ni na, waan ki kpo. Nkun aa ki kpa mpœon u chee. ¹⁰ Waah kpo na, u kpo ke u kuln titunwanbir nfum mubaa, aan titunwanbir taa ki li joo timi. Waah kpa limofal dandana wee na, u bi ke u nyurj Uwumbør la. ¹¹ Kina pu na, ni mu

* 5:12 : Unibaan ngbaan nan ye Adam la. † 5:12 : Lik Mpiin 3.6.

li nyi ke ni kpo ke titunwanbir taa ki li joo nimi la. Naah kpaan Yesu Kristo chee pu na, le ni mu kpa limɔfal ke ni nyuj Uwumbɔr.

¹² Nima pu na, ni taa ki cha titunwanbir li joo nimi aawon ti ga kpo na, ki taa ki kii tii tiwon aah ban pu na. ¹³ Ni taa di nimi aawon tii titunwanbir, ki taa tun lituln li kaa ŋan na. Ni di nibaa tii Uwumbɔr, ke binib bi fikr nkun ni na, ki di nimi aawon tii Uwumbɔr, ke ni tun lituln li ŋan na ki tii u. ¹⁴ Nkaal aa ki joo nimi. Uwumbɔr aanimbaasaln le joo nimi. Nima le titunwanbir aan ki li ye nimi aadindaan.

Li ye mbimbinyaan aanaagbiib man

¹⁵ Nkaal aah kaa ki joo timi aan Uwumbɔr aanimbaasaln joo timi na, ti ga tun titunwanbir aa? Taan ŋa kina kpala. ¹⁶ Aa yaa di aabaa tii unii aan ki kii waamɔb kan, aa ye waanaagbiija la. Naa bee kina aa? Aa yaa kii tii titunwanbir kan, aa ye titunwanbir aanaagbiija la, le ki ga kpo. Aa yaa kii Uwumbɔr aamɔb kan, u ga bui ke saabɔr ŋan. ¹⁷ N-yoonn mubaa, ni nan ye titunwanbir aanaagbiib la. Ti dooni Uwumbɔr sakpen, ke baah mɔk nimi waasan pu na, ni dii nsan ngbaan nisui mɔmɔk ni, ¹⁸ ki nya ni titunwanbir aanaagbiir ni, ki ŋa litunyaan aanaagbiib. ¹⁹ M di binibɔm aabimbin ŋaŋ Uwumbɔr aabɔr ke ni bee maah len pu na aatataa mbamɔm la. Ni nan joo nimi aawon tun tijɔŋ aatuln, ni titunwanbir aabɔŋ mɔmɔk la. Dandana wee, ni di nimi aawon tun lituln li ŋan na man, aan ki ŋa binib bi bi chain na.

²⁰ Naah nan ye titunwanbir aanaagbiib na, nitafal aa nan bi litunyaan ni. ²¹ Ni yaa teer naah tun titunwanbir ti na kan, ni jinni nimi inimɔɔn dandana wee la. Tinyoor nan bi titunwanbir ngbaan ni ii? Aayii. Titunwanbir ngbaan aadoon ye nkun la. ²² Uwumbɔr nyan nimi titunwanbir aanaagbiir ni la. Dandana wee, ni ye uma Uwumbɔr aanaagbiib la. Nimi aanyoor ye mbimbin mu bi chain na la. Naadoon ga li ye limɔfal li kaa kpa ndoon na. ²³ Titunwanbir aapar ye nkun la. Tidindaan Yesu Kristo pu le Uwumbɔr aapiin ye limɔfal li kaa kpa ndoon na.

7

Lichamɔln aamɔkl

¹ Nnaabitiib, ni mɔmɔk nyi nkaal aah bi pu na. Nima le ga cha ni bee maah ga len pu na aatataa. Nkaal dii unii buyoonn u bi na baanja la. U yaa kpo kan, nkaal aa ki dii u. ² Nkaal pu le upii u kpa chal na ye uchal yoo n-yoonn mumɔk uchal bi na. Uchal yaa kpo kan, nkaal mu len ke u ye uchal yoo na aa ki dii u. ³ Upii yaa ban uja uken buyoonn uchal bi na kan, bi ga len ke u ye upiidagoor la. Uchal yaa kpo kan, nkaal ngbaan aa ki dii u. U yaa mɔn uja uken kan, waa ye upiidagoor. ⁴ Nnaabitiib, nimi aabɔr mu bi kina la. Kristo aah nan kpo ndɔpuinkoo pu na, ni mu nan kpo; nkaal aa ki dii nimi. Ni kpaan Kristo u fikr nkun ni na chee la, le ki dii Uwumbɔr aasan. ⁵ Taah kaa nan dii Uwumbɔr buyoonn na, tisui nan gee Uwumbɔr aakaal aah kɔ pu na, ki cha ti tun titunwanbir ki dii nkun aasan. ⁶ Dandana wee, taah kpo na, nkaal na aa ki dii timi, ki mu aa ki joo timi tinaagbiir. Le Uwumbɔr Aafuur Nyaan tii timi mbimbipɔm, ke ti tun lituln tii Uwumbɔr. Nkaal na aa ki joo timi.

Nkaal ni titunwanbir

⁷ Nima pu na, ti ga len ke Moses aakaal aa ŋan aa? Mu ŋan. Nkaal na yaa kaa ba bi kan, maa ba ga bee titunwanbir. Nkaal na yaa kaa ba len ke “Taa li kpa iniman” kan, maa ba ga bee ke iniman ye titunwanbir. ⁸ Nkaal aah len kina na, le titunwanbir ti bi nsui ni na yii nkaal ngbaan, ki cha m kpa iniman aabɔŋ aabɔŋ. Nkaal yaa kaa bi kan, titunwanbir aa fu. ⁹ N-yoonn mubaa m nan bi, kaa nyi nkaal aatataa mbamɔm. Buyoonn m bee nkaal aatataa mbamɔm na, le titunwanbir fikr nsui ni. Le m bee ke m ŋeer nkun. ¹⁰ Uwumbɔr nan tii timi waakaal ke ti dii mu, aan ki kan limɔfal. Le m bee ke maah kaa ŋmaa joo waakaal mɔmɔk na, m ŋeer nkun. ¹¹ Nkaal pu le titunwanbir ti bi nsui ni na nan kpa nsan ki ŋmann mi, ki cha m ŋeer nkun.

¹² Uwumbɔr aakaal bi chain la. Uwumbɔr aah tuk timi ke ti ŋa pu na le bi chain, ki bi mbamɔm, ki ŋan. ¹³ Waakaal mu ŋan na le ku mi ii? Aayii. Titunwanbir le ku mi. Nkaal

mu ɲan na pu, le titunwanbir ku mi, ki cha ti bee ke titunwanbir aa ɲan. Nkaal na le mək timi titunwanbir aah bir sakpen pu na.

¹⁴ Ti bee ke Uwumbər aakaal mək timi Uwumbər aah ban pu na. M mu aa ɲani kina; ba pu? m ye titunwanbir aanaagbiija la. ¹⁵ Maah ɲani pu na, maa kii kina nsui ni. Maah kaa gee ke m li ɲani tiwan ni na, m ɲani nima la. Maah nan tiwan ni na, nima le m tee ɲani. ¹⁶ M yaa ɲani maah kaa gee ke m li ɲani tiwan ni na kan, nima le mək ke m kii ke Uwumbər aakaal ɲan. ¹⁷ Naa ye ke min le ɲani kina, titunwanbir ti bi nsui ni na le cha m ɲani. ¹⁸ M bee ke tiwan ni ɲan na aa bi maabimbikpok ni; m ban ke m tun lituln li ɲan na, kaa ɲmaa tun. ¹⁹ Maah ban m tun litunyaan li na, maa tun kina. Maah kaa ban m tun titunwanbir ti na, m tun tima la. ²⁰ M yaa tun maah kaa gee m tun pu na kan, naa ye ke min le tun kina, titunwanbir ti bi nsui ni na le cha m tun.

²¹ Naah ye pu na, m yaa ban m tun lituln li ɲan na kan, titunwanbir bi m chee la. ²² M gee Uwumbər aakaal nsui ni. ²³ M mu kan nkaal muken maawon ni. Nkaal ngbaan jaa Uwumbər aakaal mu bi nsui ni na kijaak la. Nima le titunwanbir aakaal i bi maawon ni na joo mi tinaagbiir. ²⁴ M kpa kinimbaak. Titunwanbir bi tiwon tee ni, ki ga ku mi. ɲma ga nyan mi titunwanbir ngbaan ni? ²⁵ M dooni Uwumbər u nyan mi titunwanbir ngbaan ni, Tidindaan Yesu Kristo pu na.

Mma kan, maalandak baanja le dii Uwumbər aakaal. Maabimbikpok dii titunwanbir aakaal la.

8

Uwumbər Aafuur Nyaan aapɔɔn pu le ti bi

¹ Nima pu na, Uwumbər aan len ke binib bi kpaan Yesu Kristo chee na aabər bii. ² Taah kpaan Yesu Kristo chee na, le Uwumbər Aafuur Nyaan aapɔɔn tii timi limɔfal; Nfuur Nyaan aapɔɔn ngbaan le nyan mi titunwanbir ni nkun aapɔɔn ni. ³ Nkaal aan ɲmaa ɲa kina; ba pu? binib aa kpa mɔɔn ke bi joo nkaal ngbaan. Le Uwumbər ɲa waakaal aah kaa ɲmaa ɲa pu na; timi aatunwanbir pu le u nan tun ni Ujapɔɔn Yesu dulnyaa wee ni, ke u di tiwon ti naahn timi titunwanbirdam aawon na bii titunwanbir ti bi tisui ni na aapɔɔn, ⁴ ki tii timi bi dii Waafuur Nyaan kaa ki dii mbimbikpok na mɔɔn ke ti li dii waakaal mbaməm. ⁵ Binib bi dii mbimbikpok na, bitafal bi mbimbikpok aabər ni la. Binib bi dii Uwumbər Aafuur Nyaan na, bitafal bi Nfuur Nyaan aabər ni la. ⁶ Binib bi aatafal bi mbimbikpok aabər ni na ga kpo la. Binib bi aatafal bi Uwumbər Aafuur Nyaan aabər ni na ga kan limɔfal, ni nsuudoon. ⁷ Binib bi aatafal bi mbimbikpok aabər ni na, bi ye Uwumbər aadim la; ba pu? baa dii waakaal, ki mu aa ɲmaa dii mu. ⁸ Binib bi dii mbimbikpok aah ban pu na aan ɲmaa piir Uwumbər aasui.

⁹ Tɔ, Uwumbər Aafuur Nyaan yaa bi ni ni kan, naa dii mbimbikpok aah ban pu na, ni dii Nfuur Nyaan aah ban pu na la. Kristo Aafuur Nyaan yaa kaa bi unii ni kan, udaan ngbaan aa ye Kristo yoo. ¹⁰ Titunwanbir pu, le nima aawon ga kpo. Kristo yaa bi ni ni kan, Uwumbər Aafuur Nyaan tii nima limɔfal; ba pu? u len ke nima aabər ɲan. ¹¹ Uwumbər nan fikr Yesu nkun ni. Uwumbər u fikr Yesu nkun ni na Aafuur Nyaan yaa bi ni ni kan, uma Uwumbər u fikr Yesu Kristo nkun ni na ga fikr nima aawon ti ga kpo na mu. Waafuur Nyaan mu bi ni ni na aapɔɔn pu, le u ga fikr nima nkun ni.

¹² Nnaabitiib, nima pu na, ni ɲan ke ti dii Uwumbər Aafuur Nyaan aah ban pu na, ki taa dii unibɔn aabimbin aah ban pu na. ¹³ Ni yaa dii unibɔn aabimbin aah ban pu na kan, ni ga kpo la. Ni yaa kuln nima aawon aatunwanbir, Uwumbər Aafuur Nyaan aapɔɔn pu kan, ni ga li kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na. ¹⁴ Binib bimək dii Uwumbər Aafuur Nyaan aah ban pu na, bima le ye Uwumbər aabim. ¹⁵ Nfuur Nyaan mu Uwumbər tii nima na, mu aa joo nima tinaagbiir ke ni san ijawaan. Waafuur Nyaan le ɲa nima waabim, le ki cha ti yin u ke “Nte.” ¹⁶ Waafuur Nyaan le kpaan timi aawiin chee, le ki ji seeraa ke ti ye Uwumbər aabim. ¹⁷ Taah ye Uwumbər aabim na, ti ga kan Uwumbər aah di tiwanyaan ni bil kiir timi paacham na. Ti ni Kristo ga kpaan kan tiwanyaan ngbaan. Ti yaa ji falaa u pu kan, ti ni u ga nan kpaan ji mmɔɔn paacham.

N-yoonn mu choo na aanyurj

¹⁸ M nyi ke dandana aafalaa aan ŋmaa ŋarj mpopiin mu ti ga nan kan mu paacham na. ¹⁹ Tiwan ni Uwumbər naan ni na məmək aanimbil man ke ni kan bundaln Uwumbər ga nyan waabim mpaan pu na. ²⁰ Buyoonn Adam nan tun titunwanbir na, Uwumbər nan len ke tiwan ni u naan ni na, ni ga li bi, ki bi fam la. Waageehn pu, le u len kina. Naa ye tiwan ni u naan ni na aageehn. ²¹ Uwumbər mu tii tiwan ni u naan ni na limakl ke ni ga ŋa tiwan ni kaan bur na, ki kan lifuur nyaan ke Uwumbər aabim aah kan pu na. ²² Ti nyi ke Uwumbər aah naan tiwan nimək na wu ke imalween aah wu pu na, ki du ki nan saa dandana. ²³ Naa ye tiwannaankaan baanja le wu; timi bi Uwumbər puen tii timi Waafuur Nyaan na, ti mu du tisui ni, ki kii bundaln Uwumbər ga mək ke ti sil ye waabim, ki ga tii timi tiwon ti kaan kpo na. ²⁴ Taah ŋmar pu na, le ti kpa limakl. Unii yaa kpa limakl ke u ga kan tiwan kan, ni mək ke waa kee kan la. U yaa kan ni kan, waan ki li kpa limakl ni pu. ²⁵ Tɔ, ti yaa kpa limakl ke ti ga kan tiwan ni tinimbil aa waa ni na kan, le ti ga li kpa limər ki kii bundaln ti ga kan ni na.

²⁶ Le Uwumbər Aafuur Nyaan ter timi, timi aadabur ni. Taa nyi taah ga mee u mbaməm pu na, le Waafuur Nyaan mee u tii timi, ki du, ubaa aah kaa ŋmaa len pu na. ²⁷ Uwumbər u lik binib aasui ni aah bi pu na nyi Waafuur Nyaan aalandak aah bi pu na; ba pu? Nfuur Nyaan mee u tii waanib waah ban pu na.

²⁸ Ti nyi ke tiwan nimək pii timi na, Uwumbər le cha ni məmək kpaln tiwan ni ŋan na ki tii binib bi gee u na. Waageehn pu le u nan yin bi. ²⁹ U nan nyi binib bimək ga kii tii u na, le ki nan nyan bi, ke bi kpaln Ujapɔɔn Yesu Kristo aah bi pu na, aan u li ye njan aabo, naabitiib pam ponn ni. ³⁰ Binib bi Uwumbər nyan bi na, le u yin bi. Binib bi u yin bi na, le u len ke baabər ŋan, ki nyurj bi.

Uwumbər aah gee timi pu na

³¹ Uwumbər aah ŋa kina məmək na, ti ga len kinye? Uwumbər aah si ticharj ni na, ubaa aan ŋmaa ŋa timi nibaa. ³² Uwumbər aa yii ke waan tii timi Ujapɔɔn. U nan di Ujapɔɔn ŋa binib aarjaal ni ke u ti kpo ti məmək aatunwanbir pu la. Waah tii timi Ujapɔɔn na, u ga ki tii timi tiwan məmək ki kpee. ³³ ŋma ga ŋmaa galn binib bi Uwumbər nyan bi na? Uwumbər ubaa len ke baabər ŋan. ³⁴ Nima le ubaa aan ŋmaa galn timi. Yesu Kristo nan kpo ti pu, ki fikr nkun ni, ki bi Uwumbər aarjagii wɔb, ki mee u ki tii timi. ³⁵ Ba ga ŋmaa nyan timi Kristo u gee timi na aarjaal ni? Falaa aa? Tibər aa? Limukl aa? Nkon aa? Igiin aa? Liminaln aa? Nkun aa? Aayii. ³⁶ Ni ŋmee Uwumbər Aagbarj ni ke, “Sin pu le bi ku timi iwiin məmək,

le ti naahn ipiih i bi ban bi ti kər i na la.”*

³⁷ Tɔ, Yesu Kristo u gee timi na aapɔɔn pu, le ti kan linyarj kookoo. ³⁸⁻³⁹ Tidindaan Yesu Kristo pu, le Uwumbər gee timi. M sil bee ke nibaa aa bi ki ga ŋmaa yakr ti ni waageehm. Nkun, limɔfal, Uwumbər aatuuntiib, kinimbɔŋ aapɔɔn, dandana aabər, daalbaadaal aabər, mpɔɔn, paacham aawan, taab aawan, tiwan nimək bi na, ni məmək aan ŋmaa yakr ti ni Uwumbər aageehm.

9

Uwumbər ni waanib Israel yaab

¹ Tɔ, maah ye Kristo aanii na, m len mbamɔn la. Maa gee nnyamɔn. Maalandak ni Uwumbər Aafuur Nyaan ji seeraa ke m len mbamɔn la. ² M kpa mpombiin sakpen. Nsui bii n-yoonn məmək, mmaal aanaabitiib Juu yaab pu la. ³ M ga li ŋmaa ban ke m bee fam Kristo chee, bima taa bee. ⁴ Bi ye Israel yaab la. Uwumbər nan ŋa bi waabim, ki nyurj bi, ki puu tipuur tii bi, ki tii bi waakaal, ki mək bi baah ga li dooni u pu na, ki bui bi waah ga ŋa tinyoor pu ki ŋa bi pu na. ⁵ Biyaajatiib ye tiyaajaninkpiib la. Kristo* aah nan ŋa

* 8:36 : Lik Ilahn 44.22. * 9:5 : Hiibru aaliin ni, bi yin Kristo ke Masiya. Naatataa le ye ke unii u ga gaa binib lii na.

unibɔn na, u nan ye bi ponn ni ubaa la. Uma le yeh mpɔɔn mɔmɔk. Cha ti pak Uwumbɔr n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

⁶ Uwumbɔr aah puu tipuur ti tii Israel yaab na, maa len ke waa gbiin tipuur ngbaan. Bi ye Israel aayaabitiib la. Ni mu aa ye bi mɔmɔk le ye Israel yaab bamɔm. ⁷ Bi ye Abraham aayaabitiib la. Ni mu aa ye bi mɔmɔk le ye uyaabitiib bamɔm. Uwumbɔr nan tuk Abraham ke waabo Aisak aayaabitiib baanja le ga li ye uyaabitiib bamɔm.† ⁸ Nima le mɔk ke Abraham aayaabitiib ngem aa ye Uwumbɔr aabim. Mbim bi Uwumbɔr nan puu tipuur ke Abraham ga maa na, bima le ye uyaabitiib bamɔm. ⁹ Uwumbɔr nan puu tipuur tii u ke ni yaa nan ɲeer kan, u ga dan u chee, le upuu Sara ga maa ubijabo.‡

¹⁰ Naa ye nimina baanja. Rebeka aabijabim mulee nan kpa te ubaa, u ye tiyaaja Aisak la. ¹¹⁻¹² Le Uwumbɔr nan bui Rebeka ke ubo u ye uwaatiir na ga jer ukpel.§ Buyoonn Uwumbɔr bui u kina na, waa nan kee ma mbim ngbaan. Baa nan kee ɲa ni ɲan na, bee ni kaa ɲan na. Uwumbɔr nyan mbim mulee ngbaan ponn ni ubaa, waageehn pu, naa ye baatun pu. Nima le mɔk ke Uwumbɔr aageehn pu le u nyan waah ban unii u na. ¹³ Ni ɲmee Uwumbɔr Aagban ponn ni ke u len ke u gee Jakob ki jer Eso.*

¹⁴ Kina kan, ti ga len kinye? Ti ga len ke Uwumbɔr ɲa ni kaa ɲan aa? Taan len kina kpala. ¹⁵ U nan bui Moses ke binib bi u ban u san bi kinimbaak na, u ga san bi kinimbaak la.† ¹⁶ Naa ye binib aageehn pu, kaa ye baatun pu; Uwumbɔr aanimbaasaln pu, le u san bi kinimbaak. ¹⁷ Ni ɲmee Uwumbɔr Aagban ni ke Uwumbɔr nan bui Ubɔr Faro, “M ɲa si ubɔr ke m mɔk binib maah kpa mpɔɔn ki chiin si pu na, aan maayimbil nya paacham, dulnyaa aapepel mɔmɔk ni.”‡ ¹⁸ Nima le binib bi u ban u san bi kinimbaak na, u san bi kinimbaak. Binib bi u ban ke u cha bi gaa biyil na, u cha bi gaa la.

Uwumbɔr aajuul, ni waanimbaasaln

¹⁹ Nibaakan, aa ga baa mi, “Ni yaa ye kina kan, ba pu Uwumbɔr galn binib? ɲma ga ɲmaa yii waageehn?” ²⁰ Njɔ, aa ye ɲma ki kpak Uwumbɔr? Tiwanaakaan aan baa unii u naan ni na, “Ba ɲa aa naan mi kina?”§ ²¹ Uyakmaal ga ɲmaa yakr tiyakr waageehn pu, ki di tibaa ti maa lisil aasambil, ki di tiken maa lisambil li kaa ye lisil aasambil na.

²² Uwumbɔr aah ɲa pu na, ni bi kina la. U nan ban ke u mɔk binib ke u gee liɲuul titunwanbir pu, ki ban ke bi bee waah kpa mpɔɔn pu na. Nima le u ji limɔr pam binib bi ɲa u liɲuul ki ɲeer ntafadaan na pu. ²³ U mu ban ke binib bee waah ɲan sakpen pu na, ki san timi kinimbaak, ki ɲa timi mpopiin pam. U nan naan timi ke u ɲa timi kina la, ²⁴ ki yin timi bi ye Juu yaab na, ni binib bi kaa ye Juu yaab na mu. ²⁵ Ni ɲmee Hosea aagban ni ke Uwumbɔr bui ke,
“Binib bi kaa nan ye maanib na, m ga yin bi maanib.

ɲinibol ɲi maa nan gee ɲi na, m ga yin ɲi maanigeehm la.*

²⁶ Baah nan tuk bi ke baa ye maanib nin chee na,

nima chee le bi ga yin bi ke min Uwumbɔr u fu na aabim.”†

²⁷ Tɔ, Uwumbɔr aabɔnabr Aisaya nan len Israel yaab aabɔr; u nan len ke Israel yaab wiir ke nnyusakpem aatambol aah wiir pu na, le bi ponn ni, binib siib baanja ga ɲmar; ²⁸ ba pu? Uwumbɔr ga daa dulnyaa aanib aatafal, waah nan len pu na, kaan taan.‡ ²⁹ Ni bi ke Aisaya aah nan ki len pu na ke, “Uwumbɔr Mpɔɔnsakpiindaan yaa kaa ba gur timi yaabitiib siib kan, ti mɔmɔk ba ga kuln ke Sodom aatiɲ aanib ni Gomora aatiɲ aanib aah nan kuln pu na la.”§

Israel yaab ni tibɔnyaan ngbaan

³⁰ Nima pu na, ti ga len kinye? Binib bi kaa ye Juu yaab na aanimbil aa nan man ke Uwumbɔr len ke baabɔr ɲan. Dandana wee, baah gaa Yesu ki kii na, nima le Uwumbɔr

† 9:7 : Lik Mpiin 21.12. ‡ 9:9 : Lik Mpiin 18.10, 14. § 9:11-12 : Lik Mpiin 25.23. * 9:13 : Lik Malakai 1.2-3.

† 9:15 : Lik Nnyam 33.19. ‡ 9:17 : Lik Nnyam 9.16. § 9:20 : Lik Aisaya 29.16; 45.9. * 9:25 : Lik Hosea 2.23.

† 9:26 : Lik Hosea 1.10. ‡ 9:28 : Lik Aisaya 10.22-23. § 9:29 : Lik Aisaya 1.9.

len ke baabər ɲan. ³¹ Israel yaab aanimbil nan man ke bi li joo nkaal, aan Uwumbər len ke baabər ɲan. Bi mu aa nan ɲmaa joo mu; ³² ba pu? baa gaa Uwumbər ki kii. Bi dak ke baatuln pu le Uwumbər ga len ke baabər ɲan. Bi yii Yesu Kristo le ki lir; ³³ bi gbeer lifaakuul li Uwumbər Aagbaɲ len laabər na ke,
 “U di lifaakuul bil Sionn aatiɲ ni.

Binib ga gbeer li ki lir.

Le unii umək gaa u ki kii na aan ji iniməɔn.”*

10

¹ Nnaabitiib, m mee Uwumbər tii maanib Israel yaab ke bi ɲmar. M ban kina le nsui məmək. ² M ga ɲmaa ɲa bi seeraa ke binimbil man Uwumbər aatuln pu. Bi mu aa bee u mbaməm. ³ Baa nyi Uwumbər aah ɲa pu aan ki len ke binib aabər ɲan u chee na. Bi nan ban ke bi dii nkaal aan ki ɲmar, ki yii Uwumbər aah ɲa pu ki cha binib aabər ɲan u chee na. ⁴ Kristo fuu ni ke binib bi gaa u ki kii na aabər li ɲan. Naa ye ke baah dii nkaal pu na le cha baabər ɲan.

Uwumbər ban ke u gaa binib məmək lii

⁵ Moses nan ɲmee ke unii yaa kii nkaal aah mək pu na kan, Uwumbər ga len ke waabər ɲan. U nan ɲmee ke “Unii yaa ɲa nkaal aah mək pu na kan, u ga kan liməfal.”* ⁶ Timi bi gaa Yesu ki kii na, Uwumbər len ke timi aabər ɲan. Nima pu le ti len ke, “Taa baa aabaa aasui ni ke, ‘ɲma ga buen paacham u ti li joo ni Kristo?’ ⁷ ki taa baa ke, ‘ɲma ga buen bitekpiib do ki ti fikr Kristo nkun ni?’” ⁸ Ti len ke, “Uwumbər aaliin aa daa aa chee. I bi aaməb ni, ni aasui ni.” Iliin ngbaan le ti mooni ke aa gaa Yesu ki kii.† ⁹ Aa yaa len binib aanimbil ni ke Yesu le ye Aadindaan, ki yaa ɲa naadii aasui ni ke Uwumbər fikr u nkun ni kan, aa ga ɲmar. ¹⁰ Ti gaa u ki kii tisui ni la, nima le Uwumbər len ke timi aabər ɲan. Ti len binib aanimbil ni ke ti gaa u ki kii, nima le ti ɲmar. ¹¹ Uwumbər Aagbaɲ len ke unii umək gaa u ki kii na aan ji iniməɔn.‡ ¹² Binib bi ye Juu yaab na, ni binib bi kaa ye Juu yaab na məmək kpaan la. Uwumbər le ye bi məmək Aadindaan, ki ɲa tinyoor sakpen ɲa binib bimək mee u ke bi ɲmar na pu. ¹³ Waagbaɲ len ke unii umək mee Uwumbər ke u gaa bi lii na kan ga ɲmar.§

¹⁴ Bi yaa kaa gaa u ki kii kan, bi ga ɲa kinye aan ki mee u ke u gaa bi lii? Bi yaa kaa ɲun waaliin kan, bi ga ɲa kinye aan ki gaa u ki kii? Unii yaa kaa mooni waaliin kan, bi ga ɲa kinye aan ki ɲun? ¹⁵ Uwumbər yaa kaa tun bi ke bi ti moon waaliin kan, bi ga ɲa kinye aan ki moon i? Ni ɲmee Uwumbər Aagbaɲ ni ke, “Binib bi joo ni tibənyaan ti tii timi nsuudoon na, bi tii timi mpopiin pam.”* ¹⁶ Tə, naa ye binib məmək le kii tii tibənyaan ngbaan. Uwumbər aabəabr Aisaya nan baa ke, “Uwumbər, ɲma pak taah len pu na?”† ¹⁷ Tə, unii u gaa Kristo ki kii na, u ɲun waabər, nima le u gaa u ki kii. Unii u ɲun Kristo aabər na, unii ubaa le moon tibər ngbaan, nima le cha u ɲun.

¹⁸ Le m baa ke, “Israel yaab aa nan ɲun aa?” Mbamən, bi ɲun. Ni ɲmee Uwumbər Aagbaɲ ni ke,
 “Bineel mu tee chaa dulnyaa wee məmək ni,
 le kitiɲ kee məmək pu ɲun.”‡

¹⁹ M ki baa ke, “Israel yaab aa nan bee ee?” Bi bee. Njan Moses nan len ke Uwumbər len ke,
 “M ga ɲa litimbol li kaa ye tibaa na tinyoor,
 le ki cha nimi Israel yaab li kpa lipiipoln li pu.
 M ga ɲa litimbol li aanib ye bijərb na tinyoor,
 le ki cha ni gee liɲuul bi pu.”§

²⁰ Aisaya mu nan kpa lipobil pam ki len ke Uwumbər len ke,

* 9:33 : Lik Aisaya 8.14; 28.16. * 10:5 : Lik Liifai Yaab 18.5. † 10:8 : Lik Ikaal 30.12-14. ‡ 10:11 : Lik Aisaya 28.16. § 10:13 : Lik Joel 2.32. * 10:15 : Lik Aisaya 52.7. † 10:16 : Lik Aisaya 53.1. ‡ 10:18 : Lik Ilahn 19.4. § 10:19 : Lik Ikaal 32.21.

“Binib bi kaa chuun ban mi na kan mi la.

M di mbaa mək binib bi kaa baa maabər na.”*

²¹ Israel yaab ma kan, Uwumbər len baabər ke, “Iwiin məmək m kai ɲjaal ki yin binib bi yii mi kaa kii maaməb na.”†

11

Uwumbər aah ga san Israel yaab kinimbaak pu na

¹ Nima pu le m baa ke, “Uwumbər yii waanib Israel yaab aa?” Naa bi kina kpala. Min Pəəl mbaa ye Israel yaab aanii la. M ye Abraham aayaabil, ki ye Benjaminn aanibol aanii la. ² Uwumbər aa yii waanib bi u nan lee bi njan na. Ni bee Uwumbər Aagbaɲ aah len Elaija aabər pu na. Elaija nan galn Israel yaab Uwumbər chee, ³ le ki bui ke, “Uwumbər, bi ku saabənabtiib, ki gbaa wii saatork aabimbin. Min baanja le gur saabənabtiib ponn ni. Le bi ban bi ku m mu.” ⁴ Uwumbər nan bui u kinye? U nan bui u, “M gur mbaa bijab ɲichur ɲilole bi kaa gbaan ki doon liwaal Baal na.” ⁵ Ni bi kina le dandana wee. Israel yaab ponn ni, binib siib baanja le ɲmar. Uwumbər lee bi waanimbaasaln pu. ⁶ Waah lee bi waanimbaasaln pu na kan, naa ye baatuln pu le u lee bi. Ni yaa ye baatuln pu kan, waanimbaasaln aan ki li ye linimbaasaln bamənn.

⁷ Kina kan, ni bi kinye? Israel yaab aah ban pu na, baa kan. Binib bi Uwumbər nyan bi na le kan. Bi gur na gaa biyil. ⁸ Ni ɲmee Uwumbər Aagbaɲ ni ke, “Uwumbər chuu nyan nlan biyil ni ke binimbil taa woln, bitafal mu taa ɲun, ki nan saa dandana wee.”

⁹ Ubər David mu nan len ke,
“Cha baajikaar aajim kpaln gaawəb,
cha bi kan ntafadaan ki lir.

¹⁰ Cha binimbil li bəən, aan bi taa li waa,
ki cha bi kan falaa sakpen.”

¹¹ Nima pu le m baa ke: Juu yaab lir ke bi taa ki fii ii? Naa bi kina kpala. Baah lir na, nima le cha binib bi kaa ye Juu yaab na ɲmar, aan Juu yaab li kpa lipiipoln bi pu. ¹² Juu yaab nan yii Yesu, kaa ɲmar, nima le dulnyaa ni aanib bi kaa ye Juu yaab na kan tinyoor ki ɲmar. Juu yaab yaa nan ɲmar doo kan, nima le binib bi kaa ye Juu yaab na ga kan tinyoor ki jer baah nan kan pu na.

Binib bi kaa ye Juu yaab na aah ɲmar pu na

¹³ Tə, m ga len nimi bi kaa ye Juu yaab na chee tibər. Uwumbər aah tun mi ke m tuk nimi waabər na, le m pak lituln ngbaan; ¹⁴ ba pu? m ban ke maanibol Juu yaab kan naah ɲmar pu na, aan ki li ban ke bi mu ɲmar. ¹⁵ Uwumbər aah yii Juu yaab na, le u ni binib bi kaa ye Juu yaab na kpaan kijətiik. U yaa ki gaa Juu yaab kan, ni ga li ye liməfal le ki tii binib. Nkun aan ki li joo bi.

¹⁶ Tə, bi yaa di njan aaboroboro tii Uwumbər kan, ni mək ke boroboro umək gur na mu ye uyoo la. Bi yaa di busub aanyaan tii Uwumbər kan, ni mək ke ibon mu ye uyaan la. ¹⁷ Uwumbər nan gaa gii busunyaan aabon ibaa, le ki di timoor ni aasub aabon ki di toɲ bu pu. Juu yaab bi ke busunyaan na la. Nimi bi kaa ye Juu yaab na bi ke timoor ni aasub aabon na. Le Uwumbər chuu nyan ni binib bibaa Juu yaab ponn ni, ki di nimi koon Juu yaab ponn ni, ke ni yakr baanyoor, ni baawanyaan. ¹⁸ Nima pu na, ni taa li kpa kipupuk ke ni jer bi. Ni ga ɲa kinye ki li kpa kipupuk? Ni po ye ibon la. Naa joo inyaan, inyaan le joo nimi. Juu yaab pu le ni ɲmar, naa ye nimi pu le cha Juu yaab ɲmar.

¹⁹ Nibaakan, ni ga len ke, “Uwumbər chuu nyan ni binib bibaa Juu yaab ponn ni, ke u di timi koon bi ponn ni.” ²⁰ Ni ye mbamən, Juu yaab aah kaa gaa Yesu Kristo ki kii na, nima le cha Uwumbər di bi lii. Nimi le gaa u ki kii. Nima le ni leɲ baaleleɲ. Ni taa li kpa kalmbaani. Ni li san Uwumbər. ²¹ U nan daa Juu yaab aatafal. Ni li nyi ke u ga ɲmaa daa ni mu aatafal. ²² Ni kan Uwumbər aah ɲan pu na, ki kan waah dar binib aatafal pu na. U dar binib bi kaa kii tii u na aatafal la, le ki ɲa nimi tiɲann. Ni yaa beenin dii u kan, u ga li beenin ɲani nimi tiɲann. Ni yaa kaa beenin dii u kan, u ga di ni mu lii la. ²³ Juu yaab mu

* 10:20 : Lik Aisaya 65.1. † 10:21 : Lik Aisaya 65.2.

yaa kpeln ki yaa gaa Yesu Kristo ki kii kan, Uwumbør ga ki di bi toŋ waanib pu; u ga ŋmaa ŋa kina. ²⁴ Nimi bi kaa ye Juu yaab na, ni bi ke timoor ni aasub aabon na, le Uwumbør gaa gii nimi ki di toŋ busunyaan pu, binib aah kaa ŋani pu na. Nima le naa pɔɔ u di Juu yaab, bi bi ke busunyaan aabon na, ki ki di toŋ busunyaan ngbaan pu.

Uwumbør aanimbaasaln

²⁵ Nnaabitiib, m ban ke ni bee tibɔbɔrkaan tibaa, aan ki taa li dak ke ni kpa nlan sakpen. Juu yaab bibaa kpak tibɔnyaan tee la, ki ga kpak ti ki nan saa buyoonn binib bi kaa ye Juu yaab aan Uwumbør lee bi na ga ŋmar na. ²⁶ N-yoonn ngbaan le Juu yaab mɔmɔk mu ga ŋmar. Ni ŋmee Uwumbør Aagbanj ni ke,

“U gaal binib lir na ga nyan ni Sionn paacham,
ki nyan Jakob aayaabitiib aatunwanbir.

²⁷ Maah puu tipuur ti tii bi na

le ye ke m ga nyan baatunwanbir bi chee.”

²⁸ Tɔ, baah yii Yesu aabɔnyaan tee na, bi ye Uwumbør aadim la. Nima le ni kan tinyoor ki ŋmar. Uwumbør mu nan lee bi; waah lee bi na, biyaajatiib pu le u gee bi. ²⁹ Uwumbør yaa lee binib ki ŋa tinyoor ŋa bi pu kan, waan kpeln waalandak. ³⁰ Nimi bi kaa ye Juu yaab na, n-yaayoonn na, ni nan yii Uwumbør aamɔb. Le dandana wee u san nimi kinimbaak, Juu yaab aah yii u na pu. ³¹ Uwumbør aah san nimi kinimbaak pu na, nima le ga cha u san Juu yaab bi kaa gaa Yesu ki kii dandana wee na kinimbaak. ³² U len ke Juu yaab ni binib bi kaa ye Juu yaab na mɔmɔk ye titunwanbirdam, aan u san bi mɔmɔk kinimbaak.

³³ Uwumbør kpa nlan ni mbaem sakpen. Ubaa aan ŋmaa bee waah kpa sakpen pu na. Waah siin pu na, ubaa aan ŋmaa bee ŋitaa ŋi pu u siin kina na. Ubaa aan ŋmaa bee waah ŋani pu na. ³⁴ Ni ŋmee Uwumbør Aagbanj ni ke,
“Ŋma nyi Uwumbør aalandak?

Ŋma ga ŋmaa tuk u waah ga ŋa pu na?

³⁵ Ŋma tii u nibaa aan u giin tii u?”

³⁶ Tiwan nimɔk bi na, ni nyan ni u chee la. U cha tiwan mɔmɔk beenin bi. Tiwan mɔmɔk bi, ke ni pak u. Uma le yeh mpakm n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

12

Taah ga tun Uwumbør aatuln pu na

¹ Nima pu na, nnaabitiib, Uwumbør aanimbaasaln pu le m ganj nimi, ni di nimi aawon tii Uwumbør, ki ŋa kitork ki fu, ki bi chain, ki ga piir usui na. Nimina le ye naah ga li dooni u mbamɔm pu na. ² Ni taa ki li bi ke dulnyaa wee aanib aah bi pu na. Kpeln nimi aalandak man aan ki kpeln nimi aabimbin. Nima le ni ga bee Uwumbør aah gee pu na. Ni ga bee naah ga ŋa pu ki li bi mbamɔm ki tun litunyaan ki piir usui na.

³ Tɔ, Uwumbør aah tii mi tininkpir pu na, nima le m bui unii umɔk bi ni ponn ni na, ke u taa li dak ke u ŋan jer waah ŋan pu na. U li dak suuna, Uwumbør aah cha unii mɔmɔk tii u naadii pu na. ⁴ Ti kpa tiwon aawan ni wiir na tiwonbaan ponn ni la. Tiwon aawan mɔmɔk aatuln bi libaa libaa la. ⁵ Ti mu bi kina la. Ti wiir, le taah kpaan Kristo chee na, ti kpaan tiwonbaan. Ti mɔmɔk toŋ tɔb pu ke tiwon aawan aah toŋ tɔb pu pu na la. ⁶ Uwumbør tii timi Waafuur Nyaan aapiin ibaabaa ke i cha ti tun waatuln libaabaa na. Waah tii timi pu na, cha ti tun kina man. Unii aapiin yaa ye ke u nabr Uwumbør aah len pu na kan, u len iliin ngbaan waah ŋa naadii pu na. ⁷ Uken aapiin yaa ye Uwumbør aatuln kan, u li tun lituln ngbaan. Uken yaa ŋmaa mɔk binib Uwumbør aabɔr kan, u li mɔk bi. ⁸ Uken yaa ŋmaa pɔɔni binib aataakpab kan, u pɔɔk bitaakpab. Uken mu yaa ŋmaa tii bigiim kan, u li tii bi ki li kpa tibulchinn. Uken mu yaa ye Yesu aanib aaninkpel kan, utafal li bi bi ponn ni. Uken mu yaa ter binib baamukl ni kan, u li ter bi ki li kpa mpopiin.

⁹ Tɔ, ni li gee binib nisui ni. Ni li nan lituln li kaa ŋan na, ki li gee lituln li ŋan na. ¹⁰ Ni li gee tɔb mbamɔm, ke mmaalbaan ni aanib aah gee tɔb pu na, ki li pak biken ki jer nibaa. ¹¹ Ni taa li san ligbanyakl man. Cha ninimbil li man Tidindaan aatuln pu, ¹² ki li

kpa mpopiin nimi aamakl pu, ki li kpa limør falaa ponn ni, ki li mee Uwumbør n-yoonn mòmøk, ¹³ ki yakr nimi aawan tii Uwumbør aanib bi lann ni na, ki chann bicham tichann.

¹⁴ Ni mee Uwumbør ke u ɲa tinyoor ɲa binib bi ɲani nimi falaa na pu. Ni bui bi ke, “Uwumbør ɲa tinyoor ɲa ni pu.” Ni taa sii bi. ¹⁵ Ni li kpa mpopiin binib bi kpa mpopiin na chee, ki li wii binib bi wii na chee. ¹⁶ Ni li kpa kiməbaan man. Ni li jønni bigiim man, ki taa li kpa kalmbaani. Ni taa li dak ke ni kpa nlan sakpen.

¹⁷ Unii yaa ɲa si bakaa kan, taa teen u. Ni li ɲani ni ɲan na binib mòmøk aanimbil ni. ¹⁸ Ni li pəoni nibaa man, ki li bi suuna binib mòmøk chee. ¹⁹ Maanigeekaab, binib yaa ɲa nimi bakaa kan, ni taa teen bi. Cha Uwumbør le daa bitafal. Ni ɲmee Uwumbør Aagbaɲ ni ke Uwumbør len ke, “Min baanja le kpa nsan ke m daa binib aatafal. Min le ga teen bi.” ²⁰ Ni ki ɲmee Uwumbør Aagbaɲ ni ke, “Nkon yaa joo saadin kan, tii u tijikaar u ji. Nnyunyuu yaa joo u kan, tii u nnyun u nyu. Aa yaa ɲa kina kan, iniməon ga ku u.” ²¹ Unii yaa ɲa si bakaa kan, taa cha bakaa ngbaan nyarɲ si. Cha tijann le nyarɲ bakaa.

13

Kii bitinjoob aaməb

¹ Ni ɲan ke binib mòmøk li keei baatiɲ aayidam aaməb. Uyidaan ubaa aa bi ubaa pu see Uwumbør le cha u bi. Biyidam bi bi na, Uwumbør le nyan bi siin. ² Nima pu na, unii yaa yii waatiɲ aayidam kan, u yii Uwumbør aah siin pu na la. Binib bi yii bi na ga kan ntafadaan. ³ Biyidam aa bi ke bi li faani binib bi tun lituln li ɲan na. Bi bi ke bi li faani binib bi tun lituln li kaa ɲan na la. Aa ban ke aa li kaar biyidam aa? Tun lituln li ɲan na, nima le bi ga pak si. ⁴ Bi ye Uwumbør aatutum ke bi biin aa pu la. Aa mu yaa tun lituln li kaa ɲan na kan, li san ijawaan. Bi kpa mpəon ke bi daa aatafal. Bi ye Uwumbør aatutum ke bi daa binib bi tun lituln li kaa ɲan na aatafal. ⁵ Nima pu na, ni li keei nimi aatiɲ aayidam aaməi, ki taa kan ntafadaan; nimi aalandak mu taa bii nimi.

⁶ Nima pu na, ni ɲan ke ni li pa lampoo mu. Bi ye Uwumbør aatutum bi u nan siin bi ke bi tun lituln ngbaan na la. ⁷ Nima pu na, ni li tii nimi aayidam baah ɲeer pu na. Ni li pa lampoo tii bilampoogaab. Ni li pak binib bi ɲeer mpakm na, ki li nyurɲni binib bi ɲeer nnyurɲ na.

Ngeehm

⁸ Ni taa li joo unii ubaa aapəln. Naah joo təb aapəln li na le ye ke ni li gee təb. Unii u gee binib na, u gbiin Uwumbør aakaal mòmøk la. ⁹ Ba pu? ikaal mòmøk nyan ni nkaal mu len ke, “Aa li gee binib biken ke saah gee aabaa pu na” ni la. Ikaal i len ke, “Taa gər kidagook, taa ku binib, taa su kinaayuk, taa gee nnyaməon paani binib, taa li ban biken aawan” na, ikaal ngbaan, ni ikaal i gur na mòmøk nyan ni nkaal ngbaan ponn ni la. ¹⁰ Unii u gee binib na aa ɲani bi bakaa ubaa. Nima pu na, unii u gee binib na gbiin Uwumbør aakaal mòmøk aah len pu na la.

¹¹ Ni li ɲani kina man. Ba pu? n-yoonn mumina ye linimaln aayoonn la. Ni ɲeer ke ni finn ngeen pu ki taa ki san ligbanyakl. Tidindaan aah ga gir ni bundaln na aan ki yunn. Le u ga nyan timi falaa mòmøk ponn ni. ¹² Naan yunn, kinyeek ga doo. Kitaak aawoln aa ki daa. Nima pu na, cha ti di cha mbəmbəon ni aatuln, aan ki li kpa mbimbinyaan mu ɲeer nwiihn na. ¹³ Cha ti li bi mbaməm, ke binib bi bi nwiihn ni na aah bi pu na, ki taa li ye bidanyurb, ki taa nyu ndaan ki gbii, ki taa gər kidagook, ki taa ɲani yəl yəl aatuln, ki taa jaa kijaak, ki taa li kpa lipiipəln. ¹⁴ Ni li bi ke Tidindaan Yesu Kristo aah bi pu na, ki taa ki li ɲani nimi aabimbikpok aah ban pu na.

14

Taa galn aayeen aatə

¹ Tə, unii u gaa Yesu ki kii, ki mu aa bee waasan mbaməm na, ni gaa u man. Ni mu taa kpak u kinikpakpak waah joo beeni pu na pu. ² Ubaa ga pak ke tijikaar tibaa aa kə. Unii u kaa kee bee Yesu aasan mbaməm na ga li kə tinann. ³ Unii u kaa kə tijikaar tibaa na, u taa

lik unii u kɔ tinann na fam. Unii u kɔ tinann na mu taa galn unii u kaa kɔ tijikaar tibaa na; ba pu? Uwumbɔr gaa u mu la. ⁴ Aa ye ŋma ki galn uken aatutunn? U yaa sil kan, u sil ki tii uma ubaa Aadindaan la. U yaa ti ki lir kan, u lir ki tii uma ubaa Aadindaan la. Ni ye mbamɔn, u ga sil; ba pu? Uwumbɔr ga ŋmaa cha u sil.

⁵ Unii ubaa pak nwiin mubaa ki jer iken la. Ubaa mu len ke iwiin mɔmɔk kpaan la. Cha unii mɔmɔk li nyi waah dak pu na, ki li ŋani kina. ⁶ Unii u pak nwiin mubaa ki jer iken na, u pak mu ki tii Tidindaan la. Unii u kaa pak nwiin mubaa ki jer iken na, u ŋa kina ki tii Tidindaan la. Unii u kaa kɔ tijikaar tibaa na, u ji ti ki tii Tidindaan la; ba pu? u dooni Uwumbɔr le ki nin ji. Unii u kɔ tijikaar tibaa na, waa ji ti, ki tii Tidindaan, ki mu dooni Uwumbɔr. ⁷ Unii ubaa aa bi ubaa baanja pu, ubaa mu aakun aa ye uma baanja aabɔr. ⁸ Ti yaa bi kan, ti bi ke ti li pak Tidindaan la. Ti yaa kpo kan, ti kpo ke ti li pak Tidindaan la. Nima pu na, ti yaa bi, bee ti yaa kpo kan, ti ye Tidindaan yaab la. ⁹ Kristo nan kpo ki fikr nkun ni, ke u li ye binib bi kpo na, ni binib bi fu na mu Aadindaan la. ¹⁰ Sin, ba ŋa aa galn aana aabo? Sin, ba ŋa aa lik aana aabo fam? Ti mɔmɔk ga sil Uwumbɔr aanimbiin ni, le u ji timi tibɔr. ¹¹ Ni ŋmee Uwumbɔr Aagbaŋ ni ke uma Uwumbɔr len ke, “Ni ye mbamɔn, binib mɔmɔk ga dan nan gbaan nnimbiin ni, ki pak mi, ke min le ye Uwumbɔr.”

¹² Nima pu na, ti mɔmɔk ga tuk Uwumbɔr taah ŋa pu na.

Taa gbii aana aabo pu libuul

¹³ Nima pu na, ti taa ki galni tɔb. Ni li nyi ki taa leŋ nina aabo Uwumbɔr aasan ni. ¹⁴ Maah kpaan Tidindaan Yesu chee na, le m sil bee ke tiwan nibaa aa kɔ nibaa pu. Unii mu yaa dak ke tiwan nibaa kɔ kan, ni kɔ u chee la. ¹⁵ Aa yaa ji tijikaar ti kɔ aana aabo chee na, ki bii usui kan, naa ye ke aa gee u le cha aa ŋa kina. Kristo le nan kpo u pu. Aa taa ŋa u fam saajikaar pu. ¹⁶ Ni taa ŋani tiwan ni ga cha binib bii nimi aasanyaana. ¹⁷ Uwumbɔr aanaan aa ye tijikaar ni tiwanyukaan. Mu ye mbimbinyaan, ni nsuudoon, ni mpopiin, Waafuur Nyaan aah tii timi pu na la. ¹⁸ Unii u dii Kristo ki bi kina na, u ga piir Uwumbɔr aasui. Binib mu ga pak u.

¹⁹ Nima pu na, ni li pɔɔni nibaa aan ki li kpaan kimɔbaan, aan ki ter tɔb ke ni dii Uwumbɔr aasan mbamɔm. ²⁰ Ni taa bii Uwumbɔr aatuln tijikaar pu. Tijikaar tibaa aa kɔ. Aa mu yaa ji tijikaar ti ga bii uken aasui na kan, nima le aa ŋan. ²¹ Ni ŋan ke aa taa kiir aana aabo Uwumbɔr aasan ni; ni taa ŋmɔ kitorok aanann, ki taa nyu ndaan, ki taa ŋa tiwan nibaa ni ga cha aana aabo tun titunwanbir ki lir na. ²² Aa yaa kɔ tijikaar tibaa, bee aa yaa kaa kɔ tibaa kan, cha ni li bi aa ni Uwumbɔr chee. Unii u ji tijikaar ti ŋan u chee na, kaa galni ubaa na, u kpa mpopiin la. ²³ Unii u ji tijikaar, kaa pak ke ti ŋan na, waabɔr bii la; ba pu? waa ŋa naadii ke ni ŋan. Unii yaa kaa pak ke tiwan ŋan, ki ŋa ni kan, ni ye titunwanbir la.

15

Li pak aayeen aatɔ ki jer aabaa

¹ Timi bi gaa Yesu ki kii mbamɔm na, ni ŋan ke ti li ji limɔr, ki ter binib bi kaa gaa u mbamɔm na, ki taa ŋani tibaa aageehn baanja. ² Cha ti mɔmɔk aatafal li bi tinaabitiib ponn ni, aan ki ter bi, bi dii Uwumbɔr aasan mbamɔm. ³ Kristo aa nan ban ke u li ŋani uma ubaa aageehn. Ni ŋmee Uwumbɔr Aagbaŋ ni ke, “Ŋisiibil ŋi ye sin yee na choo min chee la.” ⁴ Tiwan nimɔk ŋmee Uwumbɔr Aagbaŋ ponn ni na, ni ŋmee ke ti bae ni la. Waagbaŋ pɔɔni timi aataakpab, ki ter timi ti li kpa limɔr, ki tii timi limakl. ⁵ Uwumbɔr u tii timi limɔr, ki pɔɔk timi aataakpab na tii nimi kimɔbaan Yesu Kristo aah ban pu na, ⁶ aan ni mɔmɔk li kpaan kimɔbaan ki nyuŋ Uwumbɔr, u ye Tidindaan Yesu Kristo aate na.

Binib bi kaa ye Juu yaab na mu ŋun tibɔnyaan ngbaan

⁷ Ni gaa tɔb ke Kristo aah nan gaa nimi pu na, aan ki nyuŋ Uwumbɔr man. ⁸ M tuk nimi la, Kristo nan ter Juu yaab ki gbiin Uwumbɔr aah nan puu tipuur tii biyaajatiib pu na, ki

mək ke Uwumbər len mbamən la, ⁹ ki cha binib bi kaa ye Juu yaab na mu nyuŋ Uwumbər waanimbaasaln pu, ke naah ɣmee waagbaŋ ponn ni ke,
 “M ga doon si binib bi kaa ye Juu yaab na aakaasisik ni,
 ki gaa ilahn ki pak si.”

¹⁰ Uwumbər ki len ke,
 “Nimi bi kaa ye Juu yaab na,
 ni li kpa mpopiin Uwumbər aanib chee,”

¹¹ ki ki len ke,
 “Nimi bi kaa ye Juu yaab na,
 ni məmək pak Uwumbər man.

ŋinibol məmək, li pak u mbaməm.”

¹² Uwumbər aabənabr Aisaya mu nan len ke,
 “Jese aayaabil ga fuu ni.
 Uwumbər ga tii u mpəən u li ye
 binib bi kaa ye Juu yaab na aayidaan.
 Le bi ga gaa u ki kii.”

¹³ Uwumbər tii timi limakl la. Naah gaa u ki kii pu na, u gbiin nimi mpopiin ni nsuudoon məmək. Nima le ni ga li kpa limakl sakpen, Waafuur Nyaan aapəən pu.

Naah ɣa pu aan Pəəl ɣmee kina na

¹⁴ Nnaabitiib, m nyi nsui ni ke nimi aabimbin ɣan pam. Ni bee Uwumbər aaliin mbaməm, ki ga ɣmaa sur təb. ¹⁵ Tə, m mu aah ɣmee kigbaŋ kimina tii nimi na, m kpa lipobil ki teer nimi tibər tibiaa pu; ba pu? Uwumbər san mi kinimbaak, ¹⁶ ki ɣa mi Yesu Kristo aatutunn ke m tuk binib bi kaa ye Juu yaab na Uwumbər aabənyaan, ki di bi tii Uwumbər, ke kitorok na. Waafuur Nyaan le ɣa bi chain ke bi piir usui. ¹⁷ Maah tun lituln tii Uwumbər na, le m ga ɣmaa li kpa kipupuk Yesu Kristo pu. ¹⁸ M ban m tuk nimi Kristo aah cha m tun lituln pu na la. Maan len biken aatuln pu. U cha m tuk binib bi kaa ye Juu yaab na waabər ki tun lijnjiir aatun, ke bi kii waaməb. ¹⁹ Uwumbər Aafuur Nyaan aapəən pu le m tun lijnjiir aatun, ke bi bee waah kpa mpəən pu na. Kina le m mooni Kristo aabənyaan məmək Jerusalem ponn ni, ki di ti saa Ilirikum aatiŋ ni. ²⁰ Nnimbil nan man ke m moon Kristo aabənyaan tee, binib aah kaa kee ɣun ti pu nin chee na. Maa nan ban m buen biken aah puen moon ti nin chee na. ²¹ Ba pu? ni ɣmee Uwumbər Aagbaŋ ponn ni ke,

“Binib bi kaa kee ɣun waabər na,
 bi ga ɣun, ki bee taatataa.”*

Pəəl aah ɣa nlandak ke u mann Rom yaab pu na

²² Tə, maah ban m moon tibənyaan tee nima chee na, nima pu le maa kee kan nsan ke m dan ni chee. ²³ ŋibin pam aakaasisik ni, le nnimbil man ke m dan ni chee. Maah kaa ki kpa lituln do chee na na, m ban ke m dan ni chee dandana wee la. ²⁴ M yaa cha Speenn aatiŋ ni kan, m ban ke m dii ni chee, ki nan mann nimi, ki yunn ni chee siib, aan ki li kpa mpopiin. Nima kan, ni ga ɣmaa ter mi m buen Speenn aatiŋ ni. ²⁵ Dandana wee, m cha Jerusalem m ti tii Uwumbər aanib bi bi nima na ɣimombil la. ²⁶ Ba pu? Yesu aanib bi bi Masedonia aatim ni, ni Akaya aatim ni na, nan too ɣimombil baageehn pu ki di ɣa ɣɣaal ni, ke m ti di tii Uwumbər aanib bi ye bigiim na Jerusalem ponn ni. ²⁷ Ni ye mbamən la, baageehn pu le bi nan tii bi. Ni ɣan ke bi tii bi; ba pu? tibənyaan tee nan nyan ni Jerusalem aanib chee le ki fuu ni bi chee. Nima le ni ɣan ke bi mu tii bi ipiin. ²⁸ M yaa fuu Jerusalem ki ti tii bi ipiin ngbaan kan, m ga nyan nima chee, ki dii ni chee, le ki nin buen Speenn aatiŋ ni. ²⁹ M nyi ke m yaa fuu ni ni chee kan, Kristo ga ɣa tinyoor sakpen ki ɣa ti pu.

³⁰ Nnaabitiib, Tidindaan Yesu Kristo pu, ni Uwumbər Aafuur Nyaan aageehn pu, m gaŋ nimi ke ni li mee Uwumbər linimaln ki tii mi, ³¹ ke u biin m pu, aan Judea aatiŋ aanib bi

* 15:21 : Lik Aisaya 52.15.

kaa gaa Yesu ki kii na taa ku mi, ki mee u ke maah ga tii Uwumbør aanib ipiin i na, i ga li mɔ bi. ³² Ni yaa mee Uwumbør kina tii mi aan u yaa kii kan, m ga fuu ni ni chee, ki ga li kpa mpopiin. Le m ni nimi aataakpab ga pɔɔk. ³³ Uwumbør u tii timi nsuudoon na li bi ni mɔmɔk chee. Amii.

16

Pɔɔl ubaa aadoon

¹ Tɔ, m ban ke ni gaa tina aabo Fiibi. U ye upii u ter Yesu aanib bi bi Senkrea aatiŋ ni na la. ² U nan ter binib pam ki ter m mu. Nima na, ni mu gaa u Tidindaan pu, naah ŋeer Uwumbør aanib pu na, ki li ter u waah ga li ban pu na.

³ Ni doon Prisila ni uchal Akuila tii mi. Bi ye maatutuŋeer tiib Yesu Kristo aatuln ponn ni la. ⁴ M pu le bi mɔmɔk ba ga kpo. Nima le m dooni bi. Naa ye mi baanja le dooni bi. Yesu aanib bi kaa ye Juu yaab na mɔmɔk mu dooni bi. ⁵ Ni doon Yesu aanib bi kuuni bido na.

Ni doon njo Epanetus, u m gee u na, ki tii mi. Uma le puen gaa Kristo ki kii, Asia aatiŋ ni. ⁶ Ni doon Mari tii mi. U nan tun lituln pam ki ter nimi. ⁷ Ni doon nnaabitiib Andronikus ni Junia. Bi nan bi kiyondiik ni m chee. Bi kpa liyimbil Yesu aakpambalb chee, ki nan puen mi ki gaa Kristo ki kii.

⁸ Ni doon njo Ampliatuŋ tii mi. M gee u sakpen Tidindaan pu la. ⁹ Ni doon njo Ubanus tii mi, u ye timi aatutuŋeer Kristo aatuln ponn ni. Ni doon Stakis u m gee u na ki tii mi, ¹⁰ ki doon Apeles, u nyaŋ ntɔŋ Kristo pu na, ki doon Aristobulus aachiln ni aanib, ¹¹ ki doon nna aabo Herodionn, ki doon Nasisus aachiln ni aanib bi dii Tidindaan na.

¹² Ni doon Traifina ni Traifosa bi tun lituln tii Tidindaan na, ki doon tina aabogeehn Pesis u tun lituln pam tii Tidindaan na, ¹³ ki doon Tidindaan aanibamɔnn Rufus, ni una u kpaln m mu aana na, ¹⁴ ki doon Asinkritus ni Flegonn, ni Hemes, ni Patrobas, ni Hemas, ni tinaabitiib bi bi chee na, ¹⁵ ki doon Filologus, ni Julia, ni Nereus ni uninkpan, ni Olimpas, ni Uwumbør aanib bimɔk bi bi chee na.

¹⁶ Ni li dooni tɔb mbamɔm.* Yesu Kristo aanib bi bi ŋipepel mɔmɔk ni na dooni nimi.

Kookoo aasurm

¹⁷ Nnaabitiib, m gaŋni nimi ke ni li nyi binib bi jaani nimi ki cha ni lir, ki kpak naah nan bae Uwumbør aabɔr ti na. Ni nya bi chee man. ¹⁸ Binib bi bi kina na aa dii Tidindaan Yesu Kristo. Bi dii bima bibaa aasui aah ban pu na la. Bi kpa mmɔmɔɔn ki ŋmanni bininyaam. ¹⁹ Nimi ma kan, binib mɔmɔk nyi naah kii Yesu Kristo aamɔb pu na. Nima le m kpa ni pu mpopiin sakpen. M ban ke ni li kpa nlan ki li tun lituln li ŋan na, ki li bi chain, ki taa li tun lituln li kaa ŋan na. ²⁰ Naan yunn, le Uwumbør u tii timi nsuudoon na, ga cha ni di nitaa taa kinimbɔŋ pu.

Tidindaan Yesu Kristo ŋa tinyoor ŋa ni pu.

²¹ Timoti, u ye maatutuŋeer na dooni nimi. Nnaabitiib Lusius, ni Jasonn, ni Sosipata mu dooni nimi.

²² Min Tesius u ŋmee kigbaŋ kee tii Pɔɔl na, m mu dooni nimi Tidindaan pu.

²³ Gayus u chann m ni Yesu aanib mɔmɔk tichann na, u mu dooni nimi. Erastus, u joo kitiŋ kee aamombil na, u mu dooni nimi. Tina aabo Kɔɔtus mu dooni nimi.

[²⁴ Tidindaan Yesu Kristo ŋa tinyoor ŋa ni mɔmɔk pu. Amii.]

Kookoo aapak aameel

²⁵ Cha ti nyuŋ Uwumbør. U kpa mpɔɔn ke u cha ni sil mbamɔm. Maah mooni Yesu Kristo aabɔnyaan ti na le len kina. Ti ye tibɔbɔrkaan ti kpiir na la. N-yaayoonn na ti nan bɔr la. ²⁶ Dandana wee, ti nyan mpaan pu. Uwumbør aabɔnabitiib nan ŋmee ti waagbaŋ ni. Uwumbør, u bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na le siin ke ŋjinibol mɔmɔk ŋun tibɔnyaan ngbaan, aan ki bee, ki tii u naadii, ki kii waamɔb.

* 16:16 : Bi nan ŋmee ke: Moor tɔb aatakpan ni mbimbil mu bi chain na.

²⁷ Uwumbor baanja le kpa nlan. Ubaa aa ki bi. Uma le yeh mpakm Yesu Kristo pu, n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

Njan aagban̄ ki Pɔɔl ŋmee ki tii
KORINT YAAB
 na

¹ Min Pɔɔl u Yesu Kristo yin mi ke m le ye waakpambal, Uwumbɔr aageehn pu na, m ni tina aabo Sosenes le ŋmee kigban̄ kee ² tii Uwumbɔr aanib bi bi Korint aatiŋ ni na. Uwumbɔr Aafuur Nyaan ŋa nimi bininyaam Yesu Kristo pu, ki yin nimi ke ni li ye waaninyaam, ni binib bimɔk yin Tidindaan Yesu Kristo aayimbil ntim mɔmɔk ni na. U ye Bidindaan, ni ti mu Aadindaan.

³ Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo ŋa tinyoor ŋa ni pu ki tii nimi nsuudoon.

Tinyoor ti bi Yesu Kristo ni na

⁴ N-yoonn mɔmɔk m dooni Maawumbɔr ni pu. Waah ŋa nimi tiŋann Yesu Kristo pu na, le m dooni u. ⁵ U pu, ni kan Uwumbɔr aanyoor tiwan mɔmɔk ponn ni, ki nyi waabɔr, ki ŋmaa len ti mbamɔm. ⁶ Ba pu? taah nan tuk nimi Kristo aabɔr na, ni gaa ti mbamɔm. ⁷ Nima pu na, naa lann Uwumbɔr Aafuur Nyaan aapiin mubaa, ki bi ki kii bundaln Tidindaan Yesu Kristo ga gir ni na. ⁸ U mu ga pɔɔ nimi aataakpab waasan wɔb, ni taa li kpa taani Tidindaan Yesu Kristo aataak daal. ⁹ Uwumbɔr ŋani waah len pu na la. U yin nimi ke ni ni Ujapɔɔn Tidindaan Yesu Kristo li kpaan kijɔtiik ni tɔb.

N-yakr mu bi Yesu Kristo aadidiliib ponn ni na

¹⁰ Nnaabitiib, m gan̄ nimi Tidindaan Yesu Kristo aayimbil pu ke ni mɔmɔk li ŋun tii tɔb, aan kinikpakpak taa li bi nikaasisik ni; ni li kpa kimɔbaan, ki li kpaan nlandak mubaa. ¹¹ Nnaabitiib, Kloe aachiln ni aanib tuk mi ke kinikpakpak bi nikaasisik ni. ¹² Maah len pu na le ye ke ubaa len ke u dii Pɔɔl la, uken mu len ke u dii Apolos la, uken mu len ke u dii Piita la, uken mu len ke u dii Kristo la. ¹³ Kristo yakr la aa? Bi kpa min Pɔɔl ndɔpuinkoo pu ki tii nimi ii? Bi muin nimi nnyun ni Pɔɔl aayimbil ni la aa?

¹⁴ M dooni Uwumbɔr ke maa muin ni ponn ni ubaa nnyun ni, see Krispus ni Gayus baan̄ja. ¹⁵ Nima pu na, ubaa aan ŋmaa len ke bi muin nimi nnyun ni maayimbil ni.

¹⁶ M muin Stefanas aachiln ni aanib mu nnyun ni. M mu aa ki teer ke m muin unii uken kpee. ¹⁷ Ba pu? Kristo aa tun ni mi ke m nan muin binib nnyun ni. U tun ni mi ke m nan tuk bi waabɔnyaan ngbaan la. Naa ye ke m di binib aalan le tuk bi. M yaa ba ŋa kina kan, ni ba ga cha Kristo aah kpo ndɔpuinkoo pu na ŋa yɔli.

Yesu Kristo le ye Uwumbɔr aapɔɔn, ni waalan

¹⁸ Binib bi ga kuln na, ti yaa tuk bi ke Kristo nan kpo ndɔpuinkoo pu ki tii bi kan, ni bi ke kijɔrk aaliin na le ki tii bi. Ni mu ye Uwumbɔr aapɔɔn le ki tii timi bi ŋmar na. ¹⁹ Ni ŋmee Uwumbɔr Aagban̄ ponn ni ke uma Uwumbɔr bui ke,*

“M ga cha bilankpalb aalan bee yɔli,
 m ga yii binibiwolm aalan.”

²⁰ Bilankpalb bi la? Binibiwolm mu bi la? Dandana aanib bi kpak kinikpakpak na mu bi la? Uwumbɔr cha dulnyaa wee aalan ŋa yɔli.

²¹ Uwumbɔr u kpa nlan na len ke dulnyaa wee aalan aa ŋmaa cha binib bee u. Nima pu na, u gaa binib bi gaa Yesu ki kii na lii, kijɔrk aabɔr ti ti joo tuk binib na pu. Waageehn le na. ²² Juu yaab ban ke bi kan lijnjiir aawan, le ki nin gaa Yesu ki kii, Griik yaab mu ban nlan. ²³ Le ti tuk bi Kristo aah kpo ndɔpuinkoo pu ki tii bi pu na. Ni ye liŋuul aabɔr le ki tii Juu yaab, ki ye kijɔrk aabɔr ki tii binib bi kaa ye Juu yaab na mu. ²⁴ Tɔ, Kristo le ye Uwumbɔr aapɔɔn ni waalan ki tii binib bi u yin bi na, bi ye Juu yaab na, ni bi kaa ye Juu yaab na mu. ²⁵ Ba pu? Uwumbɔr aajɔrk kpa nlan jer binib aalan, le waagiin mu kpa mpɔɔn jer binib aapɔɔn.

* 1:19 : Lik Aisaya 29.14.

²⁶ Nnaabitiib, teer naah nan bi pu buyoonn Uwumbør yin nimi na. Ni ponn ni, naa ye binib pam le nan kpa nlan, naa ye binib pam le nan ye mpɔ̀ɔ̀ndam, naa ye binib pam le nan ye mpɔ̀ɔ̀n aamaal ni aanib. ²⁷ Uwumbør nyan binib bi ye bijɔ̀rb dulnyaa ni aanib aanimbil ni na, le ki tee cha binib bi kpa nlan na ji inimɔ̀ɔ̀n. U nyan binib bi ye bigiim dulnyaa ni aanib aanimbil ni na, le ki tee cha bipɔ̀ɔ̀ndam ji inimɔ̀ɔ̀n. ²⁸ U nyan bigiim, ki nyan binib bi ye fam binib aanimbil ni na, ki nyan binib bi kaa ye nibaa binib aanimbil ni na mu, aan ki ɲa binib bi kpa ipɔ̀ɔ̀n na yɔ̀li. ²⁹ U ɲa kina ke unii ubaa taa li kpa kipupuk ubaa pu uma Uwumbør chee. ³⁰ Uwumbør cha ni ni Yesu Kristo kpaan la, ki cha u ye timi aalan. Yesu pu, le u len ke timi aabør ɲan, ki ɲa timi waaninyaam, ki gaa timi lii. ³¹ Nima pu na, ni li ɲani naah ɲmee Uwumbør Aagbanj ponn ni pu na ke, “Unii umək ban u li kpa kipupuk na, u li kpa kipupuk Uwumbør pu.”†

2

Baah kpa Yesu Kristo ndɔ̀puinkoo pu pu na aabør

¹ Nnaabitiib, nima pu na, maah nan dan nan tuk nimi Uwumbør aabør na, maa nan di mmɔ̀mɔ̀ɔ̀n ni binib aalan le tuk nimi. ² Ba pu? maa nan ban m dakl tibør tibaa nikaasisik ni see Yesu Kristo aabør, ni waah kpo ndɔ̀puinkoo pu pu na aabør. ³ Maah nan bi ni chee na, m nan ye udabur la. Ijawaan pu, le nwon nan gbaa. ⁴ M nan joo Uwumbør aaliin tuk nimi, kaa nan joo mmɔ̀mɔ̀ɔ̀n ni binib aalan tuk nimi. M nan tuk nimi Uwumbør aaliin ki mək nimi Waafuur Nyaan aah kpa mpɔ̀ɔ̀n pu na; ⁵ ba pu? m nan ban ke ni gaa Yesu ki kii Uwumbør aapɔ̀ɔ̀n pu, ki taa li ye binib aalan pu.

Uwumbør aalan

⁶ Tɔ̀, ti len nlan aabør ki tuk binib bi chikr Uwumbør aabør wɔ̀b na. Nlan ngbaan mu aa ye dulnyaa aalan, ki mu aa ye dulnyaa wee ni aabørb aalan. Dulnyaa wee ni aabørb aapɔ̀ɔ̀n bi bar la. ⁷ Ti len Uwumbør aabørkaan aalan mu nan bɔ̀r na aabør la. Uwumbør aah kaa nan kee naan dulnyaa wee na, u nan dakl nlan mue, ke ti mu ji waamɔ̀ɔ̀n. ⁸ Dulnyaa wee ni aabør ubaa aa nyi nlan ngbaan. Bi yaa ba nyi kan, baa ba ga kpa Tidindaan u yeh tiwan mɔ̀mɔ̀k na ndɔ̀puinkoo pu. ⁹ Ni ɲmee Uwumbør Aagbanj ni ke,

“Tiwan ni binib aanimbil aa kee kan ni,

bitafal mu aa kee ɲun ni pu,

aan baalandak aa kee dakl naabør na,

nima le Uwumbør ɲa tii binib bi gee u na.”*

¹⁰ Le Uwumbør cha Waafuur Nyaan kpiir tiwan ngbaan mək timi. Ba pu? Nfuur Nyaan ngbaan nyi tiwan mɔ̀mɔ̀k, ki nyi Uwumbør aasui ni aabør mu. ¹¹ Unibɔ̀n ma kan, ubaa aa nyi usui ni aabør. Waawiin mu bi u ni na baanja le nyi. Kina pu na, ubaa aa nyi Uwumbør aasui ni aabør, Uwumbør Aafuur Nyaan baanja le nyi. ¹² Naa ye dulnyaa wee aabimbin le ti gaa. Uwumbør Aafuur Nyaan le ti gaa, aan ki bee tiwan ni Uwumbør tii timi, waabulchinn pu na.

¹³ Tibør ngbaan le ti joo tuk binib. Naa ye iliin i binib aalan mək timi na, le ti joo tuk bi. Ti joo iliin i Uwumbør Aafuur Nyaan mək timi na la. Ti joo Uwumbør Aafuur Nyaan aaliin le tuk binib Waafuur Nyaan aabør. ¹⁴ Unii u kaa kpa Uwumbør Aafuur Nyaan na, u yii Nfuur Nyaan aabør, ki dak ke Nfuur Nyaan aabør ye kijɔ̀rk aabør la. Uwumbør Aafuur Nyaan le cha binib bee mu aabør. Nima pu na, unii u kaa kpa Uwumbør Aafuur Nyaan na aa ɲmaa bee mu aabør. ¹⁵ Unii u kpa Uwumbør Aafuur Nyaan na nyi tibør mɔ̀mɔ̀k, le unii ubaa aan bee udaan ngbaan aabimbin. ¹⁶ ɲma nyi Uwumbør aalandak? ɲma ga ɲmaa mək u waah ga ɲa pu na? Timi le kpa Kristo aalandak.

3

Uwumbør aatutum aabimbin

¹ Nnaabitiib, maa ɲmaa len ni chee ke maah ga len binib bi kpa Uwumbør Aafuur Nyaan na chee pu na. M len ni chee ke maah ga len binib bi dii dulnyaa aasan na chee pu na la.

† 1:31 : Lik Jeremia 9.24. * 2:9 : Lik Aisaya 64.4.

Ni laa ye mbipɔm le Kristo aasan ponn ni. ² Mbipɔm ɲaa libiil la. Baa ɲmaa ɲmɔ tinann. Kina le cha m nan tuk nimi iliin i diin na. Ba pu? naa nan kee ɲmaa beer iliin i pɔɔ na. Dandana wee naa kee nin bee. ³ Ba pu? ni laa beenin bi ke binib bi dii dulnyaa aasan na la. Ni ponn ni bibaa kpa lipiipoln ki kpak tɔb kinikpakpak. Nima le mɔk ke ni dii ke dulnyaa aanib aah dii pu na, ki ɲani ke dulnyaa yaab na. ⁴ Ubaa yaa len ke u dii Pɔɔl, le uken mu yaa len ke u dii Apolos kan, naa naahn dulnyaa yaab aa?

⁵ ɲma ye Apolos? ɲma ye Pɔɔl? Ti po ye Uwumbɔr aatutum bi ter nimi ke ni gaa Yesu ki kii na la. Ti mɔmɔk tun lituln li Uwumbɔr tii timi ke ti tun na la. ⁶ Min le bun tijikaar, le Apolos ɲani nnyun; Uwumbɔr le cha ti punni ki muuni. ⁷ Nima na, unii u bun na, ni unii u ɲani nnyun na, aa ye nibaa. Uwumbɔr u cha ti punni ki muuni na, uma le ye u nyuun na. ⁸ Unii u bun na, ni unii u ɲani nnyun na kpaan la. Uwumbɔr ga tii unii mɔmɔk waapar, waatuln aah ɲeer pu na. ⁹ Ba pu? ti ni Uwumbɔr kpaan le ki tun lituln. Ni bi le ke Uwumbɔr aasaak na. Ni bi le ke Uwumbɔr aadiik na.

¹⁰ Uwumbɔr aah ter mi pu na, le m ye kidiik aatotoor aaninkpel u kpa nlan, ki maa kidiik ngbaan aadinyikl na. Le bi mu paa na maa li pu. Unii mɔmɔk li nyi waah ga ɲa pu ki maa lidinyikl ngbaan paab na. ¹¹ Yesu Kristo le ye lidinyikl li bi maa na. Ubaa aa ɲmaa maa lidinyikl liken. ¹² Bibaa ga di salmaa, bibaa tikunabr, bibaa ɲitakpanyaan maa kidiik ngbaan; bibaa mu ga di idɔ, bibaa timoor, bibaa ɲjakak, ki maa. ¹³ Binib mɔmɔk aatuln ga nan nya mpaan pu. Bundaln Uwumbɔr ga ji binib tibɔr na, liyaadaal ngbaan ga mɔk baatuln aah ye pu na. Liyaadaal ngbaan mmii aataak daal le na. Mmii ngbaan ga tɔɲ lik binib mɔmɔk aatuln aah bi pu na. ¹⁴ Binib mɔmɔk aah maa lidinyikl paab pu na, mmii yaa kaa gaa kan, bi ga kan baatuln aapar. ¹⁵ Mmii ngbaan yaa gaa unii aah maa pu na kan, waan kan waatuln aapar. Uma ubaa ga ɲmar, ki ga li bi ke unii u ɲmar mmii ni na.

¹⁶ Naa nyi ke ni ye Uwumbɔr aadiik aa? Naa nyi ke Uwumbɔr Aafuur Nyaan bi ni ni ii? ¹⁷ Unii yaa bii Uwumbɔr aadiik kan, Uwumbɔr ga bii udaan ngbaan. Ba pu? Uwumbɔr aadiik bi chain la. Nimi le ye kidiik ngbaan.

¹⁸ Ni taa ɲmanni nibaa. Unii yaa bi nikaasisik ni ki dak ke u kpa dulnyaa wee ni aalan kan, cha u di nlan ngbaan lii, aan ki kan Uwumbɔr aalan. ¹⁹ Ba pu? dulnyaa wee ni aalan ye kijɔrk le Uwumbɔr chee. Ni ɲmee Uwumbɔr Aagbaɲ ni ke, “U chur bilankpalb baalan ni,” ²⁰ ki ki ɲmee ke, “U nyi bilankpalb aalandak, ke i ye yɔli la.”* ²¹ Nima pu na, ubaa taa li kpa kipupuk binib pu. Tiwan mɔmɔk ye nimi yaan la. ²² Min Pɔɔl, ni Apolos, ni Siifas,† ni dulnyaa wee, ni limɔfal, ni nkun, ni tiwan ni bi dandana na, ni tiwan ni ga li bi n-yoonn mu choo na mɔmɔk ye nimi yaan la. Ni mu ye Kristo yaab la. ²³ Kristo mu ye Uwumbɔr yoo la.

4

Yesu Kristo aatutum aabimbini

¹ Ni ɲan ke ni bee ke ti ye Kristo aatutum la. Uwumbɔr di waabɔbɔrkaan ɲa tiɲaal ni ke ti di tuk binib. ² Bi yaa di tiwan ɲa unii aɲaal ni kan, ni ɲan ke u ɲa ni mbamɔm. ³ Mma kan, nimi, bee dulnyaa ni aanib yaa ji mi tibɔr kan, ntafal aa bi ni ni. M mu aa ji mbaa tibɔr. ⁴ Maa nyi tiwan nibaa nsui ni aan naa ɲan. Nimina mu aa mɔk ke maabɔr ɲan Uwumbɔr chee. Tidindaan le ye u ji mi tibɔr na. ⁵ Nima pu na, ni yaa kaa kee ɲeer kan, ni taa ji unii ubaa tibɔr, see Tidindaan nan gir ni. Uma le ga kpiir tiwan ni bɔɔ mbɔmbɔɔn ni na, ki kpiir unibɔn mɔmɔk aalandak. Liyaadaal ngbaan kan, Uwumbɔr ga pak binibamɔm mɔmɔk.

⁶ Nnaabitiib, maah len pu na, m len ɲaɲ m ni Apolos aabɔr, ke m ter nimi la. M ban ke ni dii Uwumbɔr Aagbaɲ aah len pu na. Ni taa li kpa kipupuk ubaa pu ki lik uken fam. ⁷ ɲma ɲa si le aa jer uken? Saah kpa ni na, naa ye Uwumbɔr le tii si ii? Uwumbɔr aah tii si na, ba ɲa aa kpa kipupuk ke uma le aah kaa tii si na?

⁸ Ni dak ke ni puun kan tiwan bab a, ki ye bipɔɔndam, ki kpaln bibɔrb, ki cha timi a. Ni yaa ba sil ye bibɔrb aan ti mu li ye bibɔrb ni chee kan, ni ba ga li mɔ timi. ⁹ Ba pu? m dak ke

* 3:20 : Lik Ilahn 94.11. † 3:22 : Siifas ye Piita aayimbil liken la.

Uwumbør ɲa timi waakpambalb puwəb yaab. Ti naahn bijab bi, bi ga ku bi binib aanimbil ni na la. Ti ye lijnjjir aawan le dulnyaa wee ni. Ti ye lijnjjir aawan, binib ni Uwumbør aatuuntiib aanimbil ni. ¹⁰ Kristo pu, ti ye bijərb la; le nimi ye bilankpalb Kristo aasan ni. Ti ye bigiim la; le nimi ye bipəəndam. Ni kan nnyuɲ binib chee; le tima ye fam bi chee. ¹¹ Nkon le joo timi, nnyunyuu mu joo timi, le ki nan saa dandana wee. Ti peeni tiwanchar la. Le binib gbaa timi. Taa kpa taah ga li koo nin chee na. ¹² Ti tun lituln linimaln, ki joo timi aarjaal imina le ki tun. Binib seei timi la, le ti bui bi ke, “Uwumbør ɲa tynyoor ɲa ni pu.” Bi ɲani timi falaa la, le ti ji limər. ¹³ Bi bii timi la, le ti len bi iməliinyaan. Bi ɲani timi ke dulnyaa aajəɲ, ni litapuln pu aabir na la, le ki nan saa din.

¹⁴ Maa ɲmee tibər ngbaan m jinn nimi iniməən. M ban m sur nimi ke maabigeehm na la. ¹⁵ Ba pu? ni yaa kpa biməmək b ɲichur kipiik Kristo aasan ni kan, ni kpa te ubaa baanja la. Min le ye nite. Kinye? maah nan tuk nimi tibənyaan tee na, le m kpaln nite Yesu Kristo aasan ni. ¹⁶ Nima pu na, m garɲni nimi, ni li dii ke maah dii pu na. ¹⁷ Nima le m ga cha Timoti dan ni chee. U ye maabogeehn Tidindaan aasan ni, ki bi mbaməm. U ga teer nimi maah dii Kristo aasan pu na, ki ga teer nimi ke m tuk Kristo aanib bi bi ɲipepel məmək ni na ke bi mu dii kina.

¹⁸ Ni ponn ni bibaa kpa kalmbaani, ki dak ke maan dan ni chee. ¹⁹ Tidindaan yaa kii kan, m ga dan ni chee dandana wee, ki nan bee binib bi kpa kalmbaani na aabimbin. Maan lik baaliin. M ga lik ke Uwumbør aapəən bi bi chee aan mu aa bi. ²⁰ Uwumbør aanaan aa ye iliin. Mu ye mpəən la. ²¹ Ni ban ke m dan ki li joo ni ntafadaan, aan ni ban ke m dan ki li joo ni ngeehm aaliin ni nsuudoon la?

5

Kininsuɲ ki bi nikaasisik ni na

¹ Tə, bi tee len ke kininsuɲ aatuln bi nikaasisik ni, ke ni ponn ni ubaa gaa ute aapuu. Hali binib bi kaa dii Uwumbør aasan na aa ɲani kina. ² Nimi ɲani kina la, ki mu kpa kalmbaani. Ba ɲa naa bii nisui? Ni ɲan ke ni nyan unii u ɲa kina na nikaasisik ni. ³ Mma kan, nwon aa bi ni chee, maalandak mu tee bi ni ni. Nima pu na, m puun siin unii u ɲa kina na ntafadaan, ke maah bi ni chee le na. ⁴ Ni yaa kuun təb chee kan, maawiin, ni Tidindaan Yesu aapəən mu bi ni chee, Tidindaan Yesu aayimbil ni, ⁵ ni di udaan ngbaan ɲa kinimbəɲ aarjaal ni, ke ki cha uwon ji falaa dulnyaa wee ponn ni. Nima le waawiin ga ɲmar bundaln Tidindaan ga ji binib tibər na.

⁶ Naa ɲan ke ni li kpa kipupuk. Naa nyi ke boroboro aanyək siib le cha boroboromən duuni ii? ⁷ Ni ɲan ke ni nyan boroboro aanyəkpkok, aan ki li ye boroboro u kaa kpa nnyək na. Ni sil ye boroboro u kaa kpa nnyək na la. Maah len pu na le ye ke titunwanbir siib ga bii ni məmək. Nima pu na, ni nyan titunwanbir məmək nikaasisik ni. Ni ye bininyaam la. Ni li ɲani ke bininyaam na. Ba pu? Kristo nan di ubaa toor kitork tii Uwumbør, timi aatunwanbir pu. ⁸ Nima pu na, cha ti li ji Lakr-jer aajim,* ki ɲmə boroboro u kaa kpa nnyək na, ki di boroboro aanyəkpkok lii. Maah len pu na le ye ke ti li dak ilandak i ɲan na, ki li ɲani mbaməm, ki di bakaa ni titunwanbir lii.

⁹ Tə, m nan ɲmee kigbaɲ ki tuk nimi ke ni ni bidagoob taa kpaan təb chee. ¹⁰ Maa len dulnyaa aanib pu; dulnyaa aanib bi ye bidagoob, ni binimandam, ni binib bi ji biken pempem na, ni biwaadam na, naa ɲmaa nya bi chee, see ni nyan dulnyaa wee ni. ¹¹ Maah len pu na le ye ke unii u len ke u dii Kristo aasan na, u yaa ye udagoor, bee unimandaan, bee uwaadaan, bee ɲisiibil daan, bee udagbiir, bee unii u ji binib pempem na kan, ni ni udaan ngbaan taa kpaan. Hali ni taa ji u chee tijikaar.

¹²⁻¹³ Binib bi kaa ye Yesu aanib na, maan siin bi ntafadaan. Naa ye maabər. Uwumbør le ga siin bi ntafadaan. Binib bi ye Yesu aanib na yaa ɲani ni kaa ɲan na kan, nimi nibaa siin bi ntafadaan man. Nima pu na, ni nya utunwanbirdaan ngbaan nikaasisik ni.

* 5:8 : Israel yaab nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbør nan nyan bi tinaagbiir ni, Ijipt aatin ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

6

Naah joo biken chaa libɔjil ni pu na

¹ Tɔ, ni ponn ni ubaa ni unjeen aato yaa kpa tibɔr kan, ba ɲa ni chaa bibɔjirb chee, binib bi kaa dii Uwumbɔr aasan na aanimbiin ni, bi ti len tibɔr ngbaan, kaa cha Uwumbɔr aanib len ti? ² Naa nyi ke Uwumbɔr aanib ga ji dulnyaa yaab tibɔr aa? Ni yaa ga ji dulnyaa yaab tibɔr kan, naa ɲmaa toor tibɔr waatiir aa? ³ Naa nyi ke ti ga ji Uwumbɔr aatuuntiib tibɔr aa? ɲmaninkabaa dandana wee aabɔr? ⁴ Nima pu na, tibɔr yaa bi nikaasisik ni kan, cha binib bi ye biwaatiib nikaasisik ni na len ti. ⁵ M len ke m jinn nimi inimɔɔn la. Ulankpal ubaa aa bi nikaasisik ni ii? Ni ponn ni ubaa aan ɲmaa len tibɔr tii nimi ii? ⁶ le ki cha ubaa ni una aabo cha bibɔjirb chee, ki ti cha binib bi kaa gaa Yesu ki kii na len baabɔr.

⁷ Ni yaa po kpa tibɔr nikaasisik ni, ki di ɲa bibɔjirb aarjaal ni kan, naa dii Yesu aasan mbamɔm. Aana aabo yaa ɲa si bakaa, bee u ji saawan kan, taa gar u. Aa yaa kaa gar u kan, ni soor ni aa di ti buen bibɔjirb chee. ⁸ Ni ye naabitiib la; le nimi nibaa ɲani tɔb bakaa, ki su tɔb kinaayuk. ⁹ Naa nyi ke binib bi aabimbin kaa ɲan na aan kan Uwumbɔr aanaan aa? Ni taa ɲmanni nibaa man; bibɔnbɔnn, ni biwaadam, ni bidagoob, ni bijab bi di bijeen aatɔtiib kpaln bipiib ki doo bi chee na, ni bijab bi mu di bibaa ɲa bipiib ki cha bijab ɲeen aatɔtiib doo bi chee na, ¹⁰ ni binaayukb, ni binimandam, ni bidagbiirb, ni ɲisiibildam, ni binib bi ji biken pempem na, aan kan Uwumbɔr aanaan. ¹¹ Ni ponn ni bibaa nan bi kina la; le Uwumbɔr finn nipobil, ki ɲa nimi binib bi bi chain na, ki len ke nimi aabɔr ɲan, Tidindaan Yesu Kristo aayimbil pu, ni timi Aawumbɔr Aafuur Nyaan pu.

Cha Uwumbɔr kan nnyuɲ saawon pu

¹² Nimi bibaa bui ke tiwan nibaa aa kɔ. Tɔ, ni mu aa ye tiwan mɔmɔk le ga ter nimi. Tiwan nibaa aa kɔ; m mu aan cha tiwan nibaa chuu mi tinaagbiir. ¹³ Bibaa len ke lipuul pu le tijikaar bi, le tijikaar mu pu, lipuul bi. Tɔ, Uwumbɔr ga cha ni mɔmɔk nilee ɲa yɔli. Timi aawon tee aa bi kidagook aatuln pu, ti bi Tidindaan aatuln pu la. Tiwon mu ye Tidindaan yaan la. ¹⁴ Uwumbɔr nan fikr Tidindaan nkun ni. Waapɔɔn pu, u ga fikr timi mu nkun ni.

¹⁵ Naa nyi ke nimi aawon ye Kristo aawon aawan aa? M ga di nwon tee, ti ye Kristo aawan na, ki di kpaan upiidagoor aawon ni ii? Maan ɲa kina kpala. ¹⁶ Naa nyi ke unii u doon upiidagoor chee na, bi kpaan tiwon tibaa la aa? Ba pu? Uwumbɔr Aagban len ke, “Upii ni uja yaa nyi tɔb kan, bi kpaan tiwon tibaa la.” ¹⁷ Tɔ, unii u kpaan Tidindaan chee na, bi kpaan nwiinbaan la.

¹⁸ Ni di cha kidagook aatuln. Unii yaa tun titunwanbir kan, naa bi tiwon ponn ni, see kidagook aatuln. Unii u gɔr kidagook na, u ɲa uma ubaa aawon bakaa la. ¹⁹ Naa nyi ke nimi aawon ye Uwumbɔr Aafuur Nyaan aadiik la aa? Uwumbɔr tii nimi Waafuur Nyaan, le mu bi ni ni. ²⁰ Uwumbɔr daa nimi le ki pan. Naa yeh nibaa, Uwumbɔr le yeh nimi. Nima pu na, ni di nimi aawon tun lituln li ga nyuɲ Uwumbɔr na.

7

Lichamɔln aabaan

¹ Naah ɲmee mi kigban tibɔr ti pu na, ni ɲan ke uja taa li nyi upii. ² Tɔ, kidagook aatuln pu, ni ɲan ke uja mɔmɔk li kpa uma ubaa aapuu, upii mɔmɔk li kpa uma ubaa aachal. ³ Upii yaa ban uchal kan, u taa yii, uja mu yaa ban upuu kan, u taa yii. ⁴ Upii aa joo uwon, uchal le joo ti. Uja mu aa joo uwon, upii le joo ti. ⁵ Ubaa taa yii uken, see ni puen kii tii tɔb ki laa di cha siib, aan ki li kpa n-yoonn ki mee Uwumbɔr, [ki lul bumɔb,] le ki ki kpaan tɔb chee. Ni yaa kaa ki kpaan tɔb chee kan, kinimbɔɲ ga tɔɲ nimi ni tun kidagook aatuln. Ba pu? naan ɲmaa chuu nibaa.

⁶ Maah ga len tibɔr ti na le ye ke m ga cha ni ɲa kina, maa len ke see ni ɲa kina. ⁷ Maageehn le ye ke ni mɔmɔk li bi ke maah bi pu na. Uwumbɔr mu tii unii mɔmɔk uma ubaa aapiin. Ti mɔmɔk aapiin aa kpaan. U tii ti mɔmɔk mbaabaa la.

⁸ Bijaakpaab, ni bisapɔm, ni bikpopiib, m tuk nimi la, ni ŋan ke ni li bi kina, ke maah bi pu na. ⁹ Ni mu yaa kaa ŋmaa chuu nibaa kan, cha bijab din bipiib, bipiib mu mɔn. Bijab ni bipiib yaa yoor tɔb kan, ni soor ni binimbil li man tɔb pu, kaa kan.

¹⁰ Bipiijoob ni bichadam, m ga tuk nimi naah ga ŋa pu na, naa ye min le tuk nimi, Tidindaan le tuk nimi, ke upii taa di uchal lii. ¹¹ U yaa di uchal lii kan, u li bi ubaa, see u ki gir buen uchal chee, bi ti took. Uja mu taa jenn upuu.

¹² Binib bi gur na, Tidindaan aa len baabɔr. Min le tuk bi ke uja u ye Yesu aanii na yaa kpa puu u kaa ye Yesu aanii na kan, upii ngbaan yaa kii ke u li bi u chee kan, u taa jenn u. ¹³ Upii u mu ye Yesu aanii na yaa kpa chal u kaa ye Yesu aanii na kan, uja ngbaan yaa kii ke u li bi u chee kan, u taa di uchal lii. ¹⁴ Uja u kaa ye Yesu aanii na, Uwumbɔr ga ŋa u ke waanib ponn ni ubaa na, upuu u ye Yesu aanii na pu la. Upii u mu kaa ye Yesu aanii na, Uwumbɔr ga ŋa u ke waanib ponn ni ubaa na, uchal u ye Yesu aanii na pu la. Ni yaa kaa ba ye kina kan, baabim ba ga li bi ke binib bi kaa dii Uwumbɔr aasan na aabim la. Tɔ, naah ye kina na, Uwumbɔr gaal bi ke bi ye waabim.

¹⁵ Unii u kaa ye Yesu aanii na yaa ban u di upuu, bee uchal u ye Yesu aanii na lii kan, cha u li cha. Naa ye limukl. Uwumbɔr yin timi ke ti li kpa nsuudoon. ¹⁶ Upii, aa nyi ke sin pu aachal ga ŋmar aan waan ŋmar? Uja, aa nyi ke sin pu aapuu ga ŋmar aan waan ŋmar?

Tibɔkpaan le ye ke aa kii Uwumbɔr aamɔb

¹⁷ Tɔ, Tidindaan aah tii unii mɔmɔk pu na, u li bi kina. Unii mɔmɔk aah nan bi pu aan Uwumbɔr nan yin u na, u li bi kina. Maah ga tuk nimi pu na, kina le m tuk Yesu aanib bi bi ŋipepel mɔmɔk ni na. ¹⁸ Ubaa yaa nan ye uchakpangendaan aan Uwumbɔr nan yin u na kan, u li bi kina, u taa toor li. U mu kaa ye uchakpangendaan aan Uwumbɔr nan yin u na kan, u taa ki gii. ¹⁹ Lichakpangeel aa kpa tinyoor. Unii yaa kaa gii kan, ni mu aa kpa tinyoor. Ti yaa kii Uwumbɔr aamɔb kan, nima le kpa tinyoor. ²⁰ Unii mɔmɔk aah nan bi pu aan Uwumbɔr nan yin u na, u li bi kina. ²¹ Uwumbɔr aah nan yin si na, aa yaa ye unaagbiija kan, taa cha ni li wu si. Aa mu yaa ga ŋmaa nya tinaagbiir ngbaan ni kan, nya ki li bi aabaa. ²² Tidindaan mu yaa yin unii u ye unaagbiija na kan, u ye Tidindaan aanii u u gaa u lii na la. Kina le ni ye ke Tidindaan yaa yin unii u kaa ye unaagbiija na kan, u ye Kristo aanaagbiija la. ²³ Yesu daa nimi le ki pan. Nima pu na, ni taa li ye binib aanaagbiib. ²⁴ Nnaabitiib, unii mɔmɔk aah nan bi pu aan Uwumbɔr nan yin u na, u li bi kina Uwumbɔr chee.

Bijaakpaab aabɔr

²⁵ Binachipɔm ni bisapɔm aabɔr kan, Tidindaan aa tuk mi; waanimbaasaln pu, le m ye unibamɔnn, ki ga tuk nimi maah dak pu na.

²⁶ Dandana aafalaa pu, m dak ke ni ŋan ke unii li bi ke waah bi pu na. ²⁷ Aa yaa kpa puu kan, taa li ban ke aa jenn u. Aa yaa kaa kpa puu kan, taa ki ban. ²⁸ Uja mu yaa din upii kan, naa bir. Usapɔɔn mu yaa mɔn uja kan, naa bir. Bipiijoob ni bichadam mu ga kan falaa dulnyaa wee ni. Le maa ban ke ni kan falaa ngbaan.

²⁹ Nnaabitiib, maah len pu na le ye ke n-yoonn mu gur na, mu par a. Nima pu na, binib bi kpa puutiib na, bi li bi ke baah kaa kpa le na; ³⁰ binib bi wii na mu li bi ke baah kaa wii le na, binib bi kpa mpopiin na mu, bi li bi ke baah kaa kpa mpopiin le na, binib bi daa ki tiir na mu, bi li bi ke baah kaa kpa nibaa na. ³¹ Binib bi kpa dulnyaa ni aawan ki joo tun baatuln na, bi taa cha binimbil li man ni pu; ba pu? dulnyaa wee, ni waawan bi jer la.

³² Maa ban ke nibaa li muk nimi nisui ni. Uja u kaa kpa puu na, utafal bi Tidindaan aabɔr ni la. U dakl waah ga ŋa pu ki piir Tidindaan aasui na la. ³³ Uja u kpa puu na, utafal bi dulnyaa wee ni aabɔr ni la, u dakl waah ga ŋa pu ki piir upuu aasui na la, ³⁴ le waalandak yakr mfum mulee. Upii u kaa kpa chal na, bee usapɔɔn u kaa nyi uja na, utafal bi Tidindaan aabɔr ni la; u ban ke uwon ni waawiin li bi chain. Upii u kpa chal na, utafal bi dulnyaa wee ni aabɔr ni la, u dakl waah ga ŋa pu ki piir uchal aasui na la.

³⁵ M ban m ter nimi la. Nima le cha m len kina. Naa ye ke m ban m lej nimi la. M ban ke ni li nani tiwan məmək mbaməm, ninimbil li man Tidindaan aabər pu, nibaa taa lej nimi.

³⁶ Uja yaa kpa bisal u jer lichaməln na, ki yaa dak ke u jinn ubisal iniməon aan ni yaa muk u kan, cha u nja waah ban pu na, cha u kunn ubisal ngbaan uchal do. Naa bir.

³⁷ Nibaakan, uja ubaa bi ki kpa nsan ki ga nmaa nja waah gee pu na, unii ubaa aa chuu u mpəon, waalandak mu aa kpelni, le u di nja usui ni ke waan di ubisal kunn uchal do, udaan ngbaan nja ni njan na la. ³⁸ Nima pu na, uja u kunn ubisal uchal do na, u nja ni njan na la. Uja u mu kaa kunn ubisal uchal do na, u nja ni njan na ki jer uja u kunn ubisal uchal do na.

³⁹ N-yoonn məmək upii ni uchal bi na, upii ye uchal yoo la. Uchal yaa kpo kan, u ga nmaa mən uja u dii Tidindaan aasan na aan u gee u na. ⁴⁰ M mu dak ke u yaa bi ke waah bi pu na kan, u ga li kpa mpopiin ki jer u yaa ki mən kan. M dak ke m kpa Uwumbər Aafuur Nyaan le ki len kina.

8

Niwaa aatork aajikaar aabər

¹ Tə, joo cha kitork aanann aabər wəb na, ti nyi ke ti məmək kpa nnyim. Nnyim cha binib kpa kipupuk la. Ngeehm le ter binib ke bi dii Uwumbər aasan mbaməm. ² Unii yaa dak ke u nyi tiwan kan, waa kee nyi waah ba ga li nyi pu na. ³ Unii mu yaa gee Uwumbər kan, Uwumbər beer udaan ngbaan.

⁴ Joo cha kitork aanann aajim aabər na, ti nyi ke niwaa nımək bi dulnyaa wee ni na aa ye nibaa. Ti nyi ke Uwumbər ubaa baanja le bi. ⁵ Niwaa ni tiwan ni binib dooni ni na bi paacham ni taab, ki wiir. ⁶ Tima kan, ti kpa Uwumbərbaan, u ye Tite na. Uma le nan naan tiwan məmək. Ti bi ke ti li nani waageehn la. Ti kpa Tidindaan ubaa mu la. Uma le ye Yesu Kristo. Uma le Uwumbər nan cha u naan tiwan məmək. Uma pu le ti bi.

⁷ Binib bibaa mu aa nyi kina. Bi nan dii niwaa ni yunn. Nima pu na, bi yaa nman kitork aanann kan, ti ye kitork aanann le bi chee, le ni nja bi ilandak. ⁸ Tə, tijikaar aan nmaa cha ti piir Uwumbər aasui; ti yaa jin, bee ti yaa kaa jin kan, naa kpa taani.

⁹ Aa mu yaa nyi ke niwaa aa ye nibaa kan, li nyi ki taa cha unii u kaa kee nyi Uwumbər aasan mbaməm na tun titunwanbir. ¹⁰ Unii u kaa nyi Uwumbər aasan mbaməm na yaa kan si, u kpa nnyim na, ji tijikaar niwaa aadichal ni kan, u mu ga li kpa lipobil ki nmo kitork aanann, ki lir. ¹¹ Saanyim ngbaan pu le ga cha aana aabo u kaa nyi Uwumbər aasan mbaməm na bee yəli. Aana aabo ngbaan pu, le Kristo nan kpo. ¹² Nima pu na, aa yaa kiir tinaabitiib bi kaa kee nyi Uwumbər aasan mbaməm na kan, aa nja bi bakaa le na. Naa ye bima baanja le aa nja bakaa, Kristo le aa nja bakaa. ¹³ Nima pu na, tijikaar tibaa yaa kiir nna aabo, Uwumbər aasan ni kan, maan ki ji tijikaar ngbaan kpala, aan ki taa kiir nna aabo, Uwumbər aasan aadiim.

9

Yesu Kristo aatutunn aah kpa nsan mu na

¹ Tə, maa ye Yesu aakpambal aa? Maa yeh mbaa aa? Maa kan Tidindaan Yesu uu? Naah gaa Yesu ki kii na, maatuln le na Tidindaan pu. ² Biken yaa dak ke maa ye Yesu aakpambal kan, ni nyi ke m ye. Naah gaa Tidindaan ki kii na, nima le mək ke m ye waakpambal. ³ Kina le m tuk binib bi ban bi baa mi na.

⁴ Maah tuk binib Uwumbər aabər na, maa njeer bi tii mi tijikaar ni tiwanyukaan aa? ⁵ Maa njeer m mu li nani ke bikpambalb biken, ni Tidindaan aanaatiib, ni Siifas aah nani pu na, ki li joo upii ubaa u mu li dii mi lisachuln ni ii? ⁶ M ni Banabas baanja le ye binib bi mooni Uwumbər aaliin ki tun lituln liken kpee ke ti ji ii? ⁷ Unii yaa ye butəb aaja kan, baa pa u lipal aa? Unii yaa ko kisaak kan, waan ji tijikaar ti bi ki ni na aa? Unii yaa kpa inaa kan, waan wub nnaabiin aa?

⁸ Maah len pu na aa ye unibən aalan baanja. Moses aakaal mu len kina la. ⁹ Ni nmeenkaal ngbaan ni, Uwumbər Aagbanj ni ke, “Aa yaa joo unaaja poi idi kan, aa taa buu

uməb.”* Uwumbər aatafal bi inaaja aabər baanja ponn ni la aa? ¹⁰ Waah len pu na, waa len ke u ter ti mu la aa? Mbamən, timi pu le ni ηmee kina. Ba pu? ni ηjan ke unii u ko kisaak na, ni unii u poi njikaabim na li kpa limakl ke bi ga kan ni ponn ni ki ji. ¹¹ Ti nan tuk nimi Uwumbər aabər la. Ti yaa gaa ni chee dulnyaa ni aawan kan, naa ye sakpen.

¹² Binib biken yaa kpa nsan ke bi gaa tiwan ni chee kan, taa kpa nsan ki jer bi ii? Ti kpa nsan, ti mu aa nan gaa; ba pu? taa ban ti leη Kristo aabənyaan. Nima pu, le ti nan ji falaa məmək. ¹³ Naa nyi ke binib bi tun lituln Uwumbər Aadichal ni na ji nima la aa? Binib bi toor kitork tii Uwumbər na, bi mu ji nima la. ¹⁴ Kina le Tidindaan nan len ke binib bi mooni tibənyaan tee na, bi mu li ji ti ponn ni.

¹⁵ M mu kpa nsan m mu li ji kina; le maa ηja kina. Maah ηmee pu na, maa ηmee ke binib ηja kina ki tii mi. Maah kaa gaal nibaa binib chee na, nima le m kpa kipupuk. Maa ban ke m li kpa kipupuk yəli. ¹⁶ M yaa tuk binib tibənyaan tee kan, maan ηmaa li kpa kipupuk ti pu. Ni muk mi ke m tuk bi. M yaa kaa tuk binib tibənyaan tee kan, tibəbir ga li bi m pu. ¹⁷ M yaa tuk binib tibənyaan tee maageehn pu kan, m ba ga li ban lipal. Ni yaa kaa ye maageehn kan, ni ye lituln li Uwumbər tii mi ke m li tun na la. ¹⁸ Nima pu na, maapar ye ba? Ni ye ke m li mooni tibənyaan tee aan binib ηjun ki taa pa nibaa. M kpa nsan ke m li gaal tiwan bi chee, ki mu aa gaal.

¹⁹ Maa ye unii ubaa aanaagbiija. M mu di mbaa ηja binib məmək aanaagbiija, aan ki moo kan binib tii Kristo. ²⁰ Juu yaab chee, m bi ke Juu yaab na, aan ki kan Juu yaab ki tii Kristo. Binib bi dii Moses aakaal na chee, m mu bi ke baah bi pu na, aan ki kan binib bi dii Moses aakaal na, ki tii Kristo. Mma aa bi Moses aakaal taab. ²¹ Binib bi kaa dii Moses aakaal na chee, m mu bi ke baah bi pu na, aan ki kan binib bi kaa dii Moses aakaal na, ki tii Kristo. Maa len ke maa dii Uwumbər aakaal. M dii Kristo aakaal la. ²² Binib bi ye bidaburb Kristo aasan ni na, m bi ke baah bi pu na la, aan ki kan bi mu ki tii Kristo. Binib məmək aabəη chee, m po bi ke baah bi pu na la. M ηjani tiwan məmək maah ga ηmaa ηja pu na, aan ki cha binib bibaa ηmar.

²³ Tibənyaan tee pu le m ηjani tiwan məmək, aan m ni binib biken mu kpaan ki kan tinyoor ti ponn ni. ²⁴ Ni nyi ke binib yaa kpak ki san litaasaln kan, bi məmək san; le unibaan u ji na, uma le kani ipiin. Kina pu na, ni məmək li san ke unii u ji na aah san pu na, aan ki kan ipiin ngbaan. ²⁵ Unii umək ban u kpak ngbiir ni na kan, u chur ubaa la, kaa ηjani tiwan ni ga bii tiwon na. U ηjani kina ke u kan ipiin i ga bii na. Tima kan, ti kpak ki ban ipiin i kaan bii na la. ²⁶ Nima pu na, maa san ke unii u san kaa nyi budabu pu u san na. Maa gbaa ke unii u gbaa fam na; ²⁷ m muk maawon le ti kii maaməb. Ni yaa kaa ye kina kan, m ga tuk biken tibənyaan tee, le min mbaa ga nan bee yəli.

10

ηiwaa aabər

¹ Nnaabitiib, m ban ke ni bee ke ntaalangbam nan sunn ni ki mək tiyaajatiib nsan. Le Uwumbər nan tii bi nsan nnyusakpem aakaasisik ni, bi puur. ² Baah puur nnyusakpem ngbaan ki dii ntaalangbam ngbaan aah mək bi pu na, ni naahn ke bi muin bi nnyun ni ki ηja bi Moses aadidiliib la. ³⁻⁴ Bi məmək nan ji tijikaabaan ki nyu nnyunbaan la. Uwumbər Aafuur Nyaan le nan tii bi tijikaar ni nnyun ngbaan. Nfuur Nyaan ngbaan nan cha nnyun nyan ni litakpal ni, le bi nyu. Nima le nan ye liməkli ki mək ke Kristo dii bi. ⁵ Le bi ponn ni binib pam mu aa nan piir Uwumbər aasui. Kina pu na, bi nan kpo ki bee kipək ni.

⁶ Tibər timina ye nsurm le ki tii timi, ke ti taa ban tiwan ni kaa ηjan na, ke baah nan ban pu na. ⁷ Ni mu taa dii ηiwaa, ke bi ponn ni bibaa aah nan dii pu na; ni ηmee Uwumbər Aagbaη ni ke, “Binib ngbaan nan kal ki ηman kitork aanann, ki nyu ndaan gbii, le ki fii ki tun kininsuη aatun.”* ⁸ Ni mu taa tun kidagook aatuln ke bi ponn ni bibaa aah nan tun pu ki cha binib ηichur moninko ni ηjataa kpo liwinbaal na. ⁹ Ni mu taa təη Tidindaan ke

* 9:9 : Lik Ikaal 25.4; 1 Timoti 5.18. * 10:7 : Lik Nnyam 32.6.

bi ponn ni bibaa aah nan tɔŋ u pu ki cha iwaa junn ku bi na. ¹⁰ Ni mu taa ŋulni ke bi ponn ni bibaa aah nan ŋulni pu ki cha Uwumbɔr aakun aatuun ku bi na.

¹¹ Tibɔr ngbaan nan ŋa bi kina ki ye limɔkl le ki mɔk binib. Bi nan ŋmee ti Uwumbɔr Aagbaŋ ni, ke ni li ye nsurm le ki tii timi bi bi kookoo aayoonn na.

¹² Nima pu na, unii u dak ke u si chob na, u li nyi ki taa lir. ¹³ Naa kee kan ntɔŋ mu pɔɔ ki jer unibɔn mɔk aah kani pu na. Uwumbɔr ye mbamɔndaan, kaan cha ni kan ntɔŋ mu jer nimi na. Ni yaa kan ntɔŋ kan, u ga toor nsan tii nimi, ni nyan ntɔŋ ngbaan. Nima le ni ga li kpa limɔr ntɔŋ ponn ni.

¹⁴ Njɔtiib, nima pu na, di ŋiwaa lii ki di cha ŋaabɔr. ¹⁵ M len ni chee ke maah ba ga len bilankpalb chee pu na la. Maah ga len pu na, ni dakl ki lik naatataa. ¹⁶ Ti yaa yoor Uwumbɔr aayinyook ki doon u ki pu, ki nyu kan, ni ye Kristo aasin le ti kpaan nyu. Taah gii boroboro ki ŋman na mu, ni ye Kristo aawon le ti kpaan ŋman. ¹⁷ Boroboro ngbaan ye boroboro kpiln libaa la. Nima le mɔk ke ti kpaan tiwon tibaa la; ba pu? ti mɔmɔk kpaan ŋman boroboro kpiln libaa la.

¹⁸ Dakl lik man Juu yaab aah ŋani pu na. Binib bi toor kitork tii Uwumbɔr ki ji na, bi ni u kpaan la. ¹⁹ Maah len pu na le ye ke liwaal ye nibaa aa? Tijikaar ti bi di tii li na ye nibaa aa? Naa ye. ²⁰ Maah len pu na le ye ke binib bi kaa dii Uwumbɔr aasan na yaa toor kitork kan, bi toor ki tii tiwan ni kaa ye Uwumbɔr na la, kinimbɔŋ le bi toor tii. Maa ban ke ni ni kinimbɔŋ li kpaan. ²¹ Naan ŋmaa yoor Tidindaan aayinyook ki nyu, ki gir ki ti nyu kinimbɔŋ aayinyook ni. Naan ŋmaa ŋmɔ Tidindaan aaboroboro, ki gir ti ŋmɔ kinimbɔŋ aanann mu. ²² Ti ban Tidindaan li kpa lipiipoln ti pu uu? Ti kpa mpɔɔn jer u uu?

Ni li nyuŋni Uwumbɔr n-yoonn mɔmɔk

²³ Tɔ, binib bibaa ga bui ke tiwan nibaa aa kɔ. Ni mu aa ye tiwan mɔmɔk le ŋan. Tiwan nibaa aa kɔ. Ni mu aa ye tiwan mɔmɔk le ga ter timi aan ti dii Uwumbɔr aasan mbamɔm. ²⁴ Ubaa taa li lik ki ban ubaa aanyoor baanja. U li lik ki ban unjeen aatɔtiib aanyoor mu.

²⁵ Tinann ti bi kooh kinyaŋ ni na, ni ga ŋmaa daa ti ki ŋmɔ, ki taa baa ke ti ye ba aanann, ki taa cha nimi aalandak li muk nimi ti pu. ²⁶ Ni ŋmee Uwumbɔr Aagbaŋ ni ke, “Uwumbɔr le yeh dulnyaa ni tiwan nimɔk bi u ponn ni na.”†

²⁷ Unii u kaa gaa Yesu ki kii na yaa ŋa tijikaar ki yin nimi kan, ni yaa buen kan, waah di tijikaar ti siin nimi na, jim man, ki taa baa ke ti ye kitork aanann la aa? ki taa cha nimi aalandak li muk nimi. ²⁸ Unii ubaa mu yaa bui nimi ke ti ye kitork aanann le kan, ni taa ji; waah tuk nimi na pu, ni taa ji, aan waalandak taa li muk u. ²⁹ Maah len pu na le ye ke aa yaa jin kan, u mu ga ji, le waalandak ga muk u, ke waah ŋa pu na aa ŋan. ³⁰ Tɔ, nibaakan, unii ubaa ga baa ke ba ŋa waan ŋmaa ŋa waah ban pu na, unii uken aalandak pu, ke u yaa doon Uwumbɔr tijikaar ti u ji na pu kan, bi ga ŋa kinye ki bii u ti pu?

³¹ Maah len pu na le ye ke ni yaa jin kan, jim ke ni nyuŋ Uwumbɔr; ni yaa nyun kan, nyum ke ni nyuŋ Uwumbɔr; ni yaa ŋani tiwan nimɔk na kan, ni li ŋani ke ni nyuŋ Uwumbɔr. ³² Ni taa ŋa tiwan ni ga kiir Juu yaab Uwumbɔr aasan ni na, ki taa kiir binib bi kaa ye Juu yaab na mu, ki taa kiir Uwumbɔr aanib mu. ³³ Ni li ŋani ke maah ŋani pu na. M piir binib mɔmɔk aasui tiwan mɔmɔk ni, ke bi ŋmar. Maa ban mi baanja aanyoor. M ban bi mɔmɔk kan tinyoor, aan ki ŋmar la.

11

¹ Ni li dii maataabuu man, ke maah dii Kristo aataabuu pu na.

Uwumbɔr aadoon aakaal

² M pak nimi; ba pu? ni teer mi tiwan mɔmɔk ponn ni, ki ŋani maah mɔk nimi pu na la. ³ Tɔ, m ban ke ni bee ke uja mɔmɔk aayidaan le ye Kristo; upii mɔmɔk mu aayidaan le ye uchal; Kristo aayidaan le ye Uwumbɔr. ⁴ Uja yaa mee Uwumbɔr, bee u yaa nabr Uwumbɔr aah len pu na, ki laa chik kiyikpupuk kan, u jinn uyidaan inimɔɔn a. ⁵ Upii mu yaa mee Uwumbɔr, bee u yaa nabr Uwumbɔr aah len pu na, kaa buu kiyibubuuk kan, u

† 10:26 : Lik Ilahn 24.1.

jinn uyidaan inimɔɔn. Ni bi ke waah kuu tiyikpir le na. ⁶ Upii yaa kaa buu kiyibubuuk kan, ni kpa inimɔɔn ke waah chee tiyikpir le na. Upii u chee tiyikpir, bee u chuu kuu tiyikpir na, ni kpa inimɔɔn. U yaa kaa buu kiyibubuuk kan, ni mu kpa inimɔɔn. Nima pu na, ni njan ke u buu kiyibubuuk. ⁷ Uja yaa mee Uwumbɔr kan, u taa chij kiyikpupuk uyil pu; ba pu? u naahn Uwumbɔr, ki ye waasil la. Upii mu ye uja aasil la. ⁸ Uwumbɔr aah nan naan uja na, u nan nyan uja aasikaakpab le ki di naan upii, naa ye upii aasikaakpab le u nan nyan di naan uja. ⁹ Uja pu, le u nan naan upii. Naa ye upii pu le u nan naan uja. ¹⁰ Nima pu na, Uwumbɔr aatuuntiib mu pu, ni njan upii buu kiyibubuuk uyil pu, ki mɔk ke u bi kichadiik ni. ¹¹ Tɔ, Tidindaan aasan ni, upii ni uja ban tɔb aaterm la. Upii yaa kaa bi kan, uja aan nmaa li bi. Uja yaa kaa bi kan, upii mu aan nmaa li bi. ¹² Upii nan nyan ni uja ni. Uja mu nyan ni upii ni. Le bi mɔmɔk nyan ni Uwumbɔr chee.

¹³ Ni dakl lik man. Upii yaa mee Uwumbɔr ki yaa kaa buu kiyibubuuk kan, naa njan. ¹⁴ Tiwan mɔmɔk aah bi pu na le mɔk nimi ke uja yaa kpa tiyikpir fɔfɔk kan, ni kpa inimɔɔn la. ¹⁵ Upii mu yaa kpa tiyikpir fɔfɔk kan, waanyaana le na. Ba pu? Uwumbɔr tii bipiib tiyikpir fɔfɔk ti li bii bi pu la. ¹⁶ Unii ubaa yaa kaa kii kina ki ban u kpak kinikpakpak kan, m tuk nimi la, taa ki kpa nkaal muken. Uwumbɔr aanib mu aa kpa nkaal muken.

Tidindaan aajim

(Matiu 26.26-29; Mak 14.22-25; Luk 22.14-20)

¹⁷ Tɔ, maah ban m tuk nimi pu na, maan nmaa pak nimi. Ni kuuni tɔb chee, kaa njan tiwan ni ga ter nimi na, le ki tee njan tiwan ni kaa njan na. Nimina pu, maan nmaa pak nimi. ¹⁸ Njan aabɔr le ye ke m njan ke naah kuuni tɔb chee na, ni kpak tɔb kinikpakpak, ki yakr tɔb. Le m pak maah njan pu na tibaa, ke ni sil njan kina la. ¹⁹ Nnyamɔn aamɔmɔkb ga li bi ni ponn ni ki cha ni bee binib bi ye mbamɔndam na. ²⁰ Naah kuuni nan ji tijikaar ti na, naa ye Tidindaan aajim le ni ji. ²¹ Nimi bibaa puen ji nimi yaan nibaabaa. Le ni ponn ni bibaa aa ji babr. Bibaa mu nyu gbii. ²² Naan nmaa ji ki nyu nimi aadichal ni ii? Ni lik Uwumbɔr aanib fam ki jinn bigiim inimɔɔn la aa? M ga len kinye? M ga pak nimi nimina pu uu? Maan pak nimi.

²³ Tidindaan le nan tuk mi, le m mu tuk nimi kina, ke kinyeek ki Judas nan kooh u na, kinyeek ngbaan le Tidindaan Yesu nan yoor boroboro ²⁴ le ki doon Uwumbɔr, le ki gii, ki bui bi, “[Gaa man ki nɔmɔ.] Nwon le na. Nimi aatunwanbir pu, le m tii tiwon tee. Ni li nɔmɔ kina aan ki li teer mbɔr.” ²⁵ Baah jin tijikaar ti doo na, le u yoor kiyinyook ki doon Uwumbɔr, le ki bui bi, “Tiwanyukaan ngbaan ye tipuupɔln ti Uwumbɔr puu tii nimi na, maasin pu. N-yoonn mumɔk ni ga ti nyu tiwanyukaan ngbaan na, ni li njan kina ki teer mbɔr.” ²⁶ Ba pu? n-yoonn mumɔk ni ga nɔmɔ boroboro ngbaan, ki nyu tiwanyukaan ngbaan na, ni mooni ke Tidindaan nan kpo ni pu la, ki ti saa bundaln u ga gir ni na.

²⁷ Nima pu na, unii yaa nman Tidindaan aaboroboro ngbaan, ki nyu waawanyukaan ngbaan, kaa tii u lisil kan, u sii Tidindaan aawon ni waasin. ²⁸ Nima pu na, cha unii mɔmɔk lik waabimbin aah bi pu na aan ki nin nɔmɔ boroboro ngbaan ki nyu tiwanyukaan ngbaan. ²⁹ Unii yaa nman ki yaa nyun, ki yaa kaa bee Tidindaan aawon aatataa kan, u ga cha Uwumbɔr daa utafal. ³⁰ Nima le cha ni ponn ni pam ye bidaburb, pam mu aa kpa laafee, pam mu kpo. ³¹ Ti yaa puen lik timi aabimbin aah bi pu na, aan ki nin ji ki nyun kan, Tidindaan aan daa titafal. ³² U mu yaa daa titafal kan, u chiini timi ke u taa bii timi bundaln u ga ji dulnyaa aanib tibɔr na la.

³³ Nnaabitiib, nima pu na, ni yaa kuun tɔb chee ki ti ji kan, ni mɔmɔk li kii tɔb ki kpaan ji. ³⁴ Nkon yaa chuu u na kan, cha u ji udo aan ki nin dan. Nima na, ni yaa nan kuun tɔb chee kina kan, ni taa kan ntafadaan ni pu. Tibɔr ti gur na, m yaa nan dan kan, m ga toor ti mu.

12

Uwumbɔr Aafuur Nyaan aapiin aabɔr

¹ Nnaabitiib, m ban ke ni bee tibɔr ti joo cha Uwumbɔr Aafuur Nyaan aapiin wɔb na la. ² Ni nyi ke naah kaa nan kee dii Uwumbɔr aasan na, ni nan dii njwaa nji ye bibirb na. Nji

nan cha ni yenni n-yoonn məmək la. ³ Nima pu na, m ban ke ni bee ke Uwumbər Aafuur Nyaan aapɔɔn yaa cha unii len tibər kan, waan ɣmaa sii Yesu. Unii ubaa mu aan ɣmaa len ke Yesu le ye Udindaan see Uwumbər Aafuur Nyaan le ga cha u len kina.

⁴ Uwumbər Aafuur Nyaan aapiin aabɔɣ aabɔɣ le bi; Nfuur Nyaanbaan ngbaan le tii timi ipiin ngbaan məmək. ⁵ Lituln aabɔɣ aabɔɣ mu bi; Tɔ, Dindaan baan mu le ti tun tii. ⁶ Uwumbər aapɔɔn le cha binib tun lituln aabɔɣ. Le Uwumbər u cha unii məmək tun lituln ngbaan məmək na, u ye ubaa. ⁷ Uwumbər Aafuur Nyaan tii unii məmək waapiin, ke u di ter Uwumbər aanib biken. ⁸ Mu cha ubaa len nlan aaliin. Muma muchachaan ngbaan cha ubaa mu beer tibər ki len. ⁹ Muma muchachaan le cha ubaa mu gaa Uwumbər ki kii mbaməm. Muma muchachaan ngbaan le tii ubaa mu mpɔɔn mu cha bibum pɔɔk. ¹⁰ Mu tii ubaa mu mpɔɔn u tun lijnjiir aatun. Mu cha ubaa mu nabr Uwumbər aah len pu na. Mu cha ubaa mu beer mu ye Uwumbər Aafuur Nyaan na, ni mu kaa ye na. Mu cha ubaa mu len iliin yayan. Mu cha ubaa mu nabr iliin yayan ngbaan. ¹¹ Uwumbər Aafuur Nyaan muchachaan ngbaan le cha unii məmək tun lituln ngbaan məmək. Mu tii unii məmək ipiin aabɔɣ aabɔɣ mu aah ban pu na la.

Tiwon aawan aabər

¹² Tiwon kpa tiwan pam, ki tee ye tiwonbaan la. Kristo aanib mu bi kina la. Bi wiir, ki mu ye unibaan la. ¹³ Ti ponn ni bibaa ye Juu yaab, bibaa mu ye binib bi kaa ye Juu yaab na, bibaa mu ye binaagbiib, bibaa mu ye bimalb, le Yesu gbiin ti məmək Nfuur Nyaan baan, ki ɣa timi unibaan. U cha ti məmək kan Nfuur Nyaan baan la.

¹⁴ Tɔ, tiwon aa kpa tiwan nibaa baanja. Ti kpa tiwan kipaak la. ¹⁵ Kitaafaak yaa bui ke, “Maah kaa ye kiɣaalfaak na, maa ye tiwon aawan” kan, naa ye tiwon aawan aa? ¹⁶ Litafal mu yaa bui ke, “Maah kaa ye linimbil na, maa ye tiwon aawan” kan, naa ye tiwon aawan aa? ¹⁷ Tiwonmɔn yaa ba ye linimbil ɣmeen kan, ti ba ga ɣa kinye ki ɣun? Ti yaa ba ki ye litafal ɣmeen kan, ti ba ga ɣa kinye ki ɣun nnun? ¹⁸ Naah ye pu na, Uwumbər le di tiwon aawan məmək saɣ tɔb ponn ni, waah ban pu na. ¹⁹ Tiwonmɔn yaa ba ye liwanbaal kan, ni ba ga li ye tiwon aa? ²⁰ Naah ye pu na, tiwon kpa tiwan aabɔɣ aabɔɣ, le ki ye tiwonbaan.

²¹ Nima pu na, linimbil aan ɣmaa tuk kiɣaalfaak, “Maa ban si.” Liyil mu aan ɣmaa tuk titaafar, “Maa ban nimi.” ²² Tiwon nin chee kaa kpa mpɔɔn ke niken na, see ni mu li bi. ²³ Tiwon nin chee lann lisil na, ti ga tii nima chee lisil ki jer niken. Le tiwon nin chee kaa ɣan na, ti ga ɣa nima chee ni ɣaɣ. ²⁴ Le tiwon nin chee ɣan na, naa ki ban nterm. Uwumbər le di tiwon aawan saɣ tɔb ni, ki di lisil tii nin chee ni lann lisil na. ²⁵ Nima na, tiwon aawan aan li kpak tɔb kinikpakpak, ni ga li ter tɔb ke naah ter nibaa pu na la. ²⁶ Tiwon nibaa chee yaa ji falaa kan, ni məmək ga kpaan ji falaa kina. Nibaa chee mu yaa kan nnyuɣ kan, ni məmək ga li kpa mpopiin.

²⁷ Nimi le ye Kristo aawon. Unii məmək ye waawon aawan nibaabaa la. ²⁸ Uwumbər di timi ɣa waanib ponn ni la; njan, bibaa ye Yesu aakpambalb; lelee, bibaa mu ye Uwumbər aabɔnabtiib; taataa, bibaa mu ye biməməkɔb; le u tii bibaa mu mpɔɔn bi tun lijnjiir aatun; ki tii bibaa mu mpɔɔn ke bi cha bibum pɔɔk; bibaa mu ye biteterb; bibaa mu ye biyidam; bibaa mu len iliin yayan. ²⁹ Ti məmək ye Yesu aakpambalb aa? Ti məmək ye Uwumbər aabɔnabtiib aa? Ti məmək ye biməməkɔb aa? Ti məmək kpa mpɔɔn ki tun lijnjiir aatun aa? ³⁰ Ti məmək ɣmaa tii bibum laafee ee? Ti məmək len iliin yayan aa? Ti məmək ɣmaa nabr iliin yayan ngbaan aa? ³¹ Tɔ, cha ninimbil li man ipiin i ɣan ki jer iken na pu.

Cha m mək nimi nsan mu ɣan ki jer muken na.

13

Ngeehm aabər

¹ Unii yaa ɣmaa len binib aaliin ni Uwumbər aatuuntiib aaliin, ki yaa kaa gee binib kan, u bi ke tiwangbaakaan ni libɔluln na la. ² U yaa ɣmaa nabr Uwumbər aah len pu na, ki yaa bee tibər ti bɔɔ na məmək, ki yaa bee mbeen məmək, ki yaa kpa naadii u ga ɣmaa foor ɣijoo na, ki yaa kaa gee binib kan, waa ye nibaa. ³ U yaa di waawan məmək

kpiin bigiim, ki yaa cha binib di u pun mmii ni Yesu pu, ki yaa kaa gee binib kan, naa kpa tinyoor Uwumbør chee.

⁴ Unii u gee binib na, u kpa limør bi pu, ki kpa tibulchinn. Waa kpa lipiipoln, kaa kpa kipupuk, kaa kpa kalmbaani, ⁵ kaa kpa inimpoo, kaa ye ukumondaan, kaa ye unjuudaan, kaa dak tilandakbir binib pu, ⁶ kaa kpa mpopiin ujeen aatō aatunwanbir pu; u kpa mpopiin mbamøn pu. ⁷ Unii u gee binib na kpa suklaa n-yoonn mōmōk, ki dakl ilandak nyaan ujeen aatōtib pu, ki kpa limakl n-yoonn mōmōk, ki kpa limør falaa mōmōk ni.

⁸ Ngeehm ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Uwumbør aabōnabr aaliin ma kan, i ga doo. Iliin yayan ma kan, i mu ga doo. Mbeem ma kan, mu ga doo. ⁹ Dandana wee ti nyi ligeln, ki nabr Uwumbør aah len pu na ligeln, ¹⁰ le buyoonn ti ga kan tiwamøn na kan, ti ga di ligeln lii.

¹¹ Maah nan ye ubo na, m nan len ibiliin la, ki nan beer tiwan mbim aah beer pu na, ki dak mbim aah dak pu na. Maah ŋa unii na, le m di cha mbim aabør. ¹² Dandana, ni bi ke ti lik kinimbilikr, ki lik puu na la; n-yoonn mu choo na, tiwan nibaa aan nan ki li bi tinimbiin ni ki doŋ timi tiwan nibaa chee. Ti ga li waa tiwan mōmōk chain. Dandana m nyi ngem. N-yoonn mu choo na, m ga nan li nyi ni mōmōk, ke Uwumbør aah nyi maabør mōmōk pu na.

¹³ Tō, naadii, ni limakl, ni ngeehm, ni mōmōk nitaa le bi; ngeehm mu le jer ni mōmōk.

14

Uwumbør Aafuur Nyaan aapiin aabør tiken

¹ Pōk nibaa man ki li gee binib, ki cha ninimbil li man Uwumbør Aafuur Nyaan aapiin pu; ni mu tee li ban ipiin i ga cha ni nabr Uwumbør aah len pu na, ki jer naah ban ipiin iken mōmōk pu na. ² Ba pu? unii u len iliin yayan na, waa len binib chee, Uwumbør chee le u len; ubaa aa ŋun waah len pu na. Uwumbør Aafuur Nyaan cha u len tibør ti bōō na la. ³ Unii u nabr Uwumbør aah len pu na, u len binib chee, ki ter bi ke bi dii Uwumbør aasan mbamōm, ki pōk bitaakpab, ki sōŋni bisui. ⁴ Unii u len iliin yayan na, u ter ubaa ke u dii Uwumbør aasan mbamōm la. Unii u nabr Uwumbør aah len pu na, u ter Yesu aanib ke bi dii Uwumbør aasan mbamōm la.

⁵ Ni mōmōk yaa len iliin yayan kan, ni ga li mō mi; ni mōmōk mu yaa nabr Uwumbør aah len pu na kan, ni ga li mō mi ki jer kina. Unii u nabr Uwumbør aah len pu na, u jer unii u len iliin yayan na, see unii u ga nabr iliin yayan ngbaan na bi. U yaa nabr iliin yayan ngbaan kan, u ga ter Yesu aanib ke bi dii Uwumbør aasan mbamōm. ⁶ Nnaabitiib, m yaa dan ni chee ki nan len iliin yayan baanja kan, ni ga ter nimi ii? Aayii. Naan ter nimi, see m tuk nimi Uwumbør aah kpiir tibør ti tuk mi na, bee m tuk nimi mbeen mu nyan ni Uwumbør chee na, bee m nabr Uwumbør aah len pu na, bee m mōk nimi Uwumbør aabør.

⁷ Tō, tiwangbaakaan mu yaa kaa wii mbamōm kan, ni ye fam la. Ni yaa ye liwul, bee ni yaa ye kibeek kan, ni yaa kaa wii mbamōm kan, ubaa aan bee naah wii pu na. ⁸ Unii yaa pii ukpiin, kaa pii mbamōm kan, baan kuun tōb chee ke bi ti to butōb. ⁹ Ni mu bi kina la. Nilambil yaa kaa len iliin i si mbamōm na kan, binib ga ŋa kinye ki ŋun naah len pu na? Ni len tii libuln la. ¹⁰ M nyi ke iliin aabōŋ aabōŋ le bi dulnyaa wee ni, le i mōmōk mu kpa yaatataa. ¹¹ M mu yaa kaa ŋun unii ubaa aaliin kan, m ga li ye uwōwōnja le u chee, u mu ga li ye uwōwōnja le m chee. ¹² Nimi, ninimbil aah man Uwumbør Aafuur Nyaan aapiin pu na, ni li ban ipiin i ga ter Yesu aanib ke bi dii waasan mbamōm na. Ni li ban ipiin ngbaan ki jer naah ban ipiin iken pu na.

¹³ Nima pu na, unii yaa len iliin yayan kan, u li mee Uwumbør ke u cha u nabr iliin yayan ngbaan. ¹⁴ Ba pu? m yaa mee Uwumbør ki len iliin yayan kan, Uwumbør Aafuur Nyaan le cha m mee kina, nlandak aa dak. ¹⁵ Kina pu na, ni ŋan ke m ŋa kinye? M ga mee Uwumbør, Waafuur Nyaan aah ga cha m mee pu na, ki mee maalandak mu aah ga cha m mee pu na. M ga gaa ilahn Waafuur Nyaan aah ga cha m gaa pu na, ki gaa ilahn maalandak mu aah ga cha m gaa pu na. ¹⁶ Aa yaa doon Uwumbør, Waafuur Nyaan aah

cha aa doon u pu na kan, unii yaa bi nikaasisik ni, kaa nyi Uwumbør aasan kan, u ga ña kinye ki len ke saah doon Uwumbør pu na ye mbamøn; ba pu? waa ñun saah len pu na. ¹⁷ Mbamøn, saah doon Uwumbør pu na, ni ñan, ni mu aa ter udaan ngbaan ke u dii Uwumbør aasan.

¹⁸ M dooni Uwumbør ke m len iliin yayan ki jer ni mòmøk. ¹⁹ M mu yaa bi Yesu aanib aakaasisik ni, ki yaa len maalandak aaliin iñmu baanja, aan ki møk bi Uwumbør aabør kan, ni soor ni m len iliin yayan ñichur kipiik.

²⁰ Nnaabitiib, ni taa ki li dak ke mbim aah dak pu na. Ni li dak ke binib bi chikr na aah dak pu na. Tò, bakaa wøb ma kan, ni li bi ke mbipøm na. ²¹ Ni ñmee Uwumbør Aagbarj ni ke Uwumbør len ke,

“M ga di biwøwøm bi len ñitimbol yayan aaliin na len binib ngbaan chee,

hali m yaa ña kina kan, baan pel.”*

²² Nima pu na, iliin yayan aa ye limøkl ki tii binib bi gaa Yesu ki kii na; i ye limøkl ki tii binib bi kaa gaa u ki kii na la. Uwumbør aabønabr aaliin mu aa ye limøkl ki tii binib bi kaa gaa Yesu ki kii na; i ye limøkl ki tii binib bi gaa u ki kii na la.

²³ Nima pu na, Yesu aanib mòmøk yaa kuun tøb chee, aan bi mòmøk yaa len iliin yayan kan, binib bi kaa nyi Yesu aasan na, bee binib bi kaa gaa u ki kii na, bi yaa koo ni kan, baan len ke ni waar la aa? ²⁴ Le ni mòmøk yaa nabr Uwumbør aah len pu na kan, unii u kaa gaa Yesu ki kii na, bee unii u kaa nyi Yesu aasan na yaa koo ni kan, ni mòmøk aah len pu na le ga cha waalandak li muk u, ki cha u bee waatunwanbir aah bi pu na, ²⁵ ki cha usui ni aabør nya mpaan pu. Nima pu le u ga gbaan kitij, ki pak Uwumbør, ki len ke ni ye mbamøn, Uwumbør sil bi nikaasisik ni.

Naah ga li dooni Uwumbør pu na

²⁶ Nnaabitiib, maah len pu na ye kinye? Ni yaa nan kuun tøb chee kan, ubaa ga li ban ke u gaa nlahn, uken mu ga li kpa mmøk, ubaa mu ga li kpa Uwumbør aah kpiir pu ki tuk u na, uken mu ga li kpa iliin yayan, ubaa mu ga ñmaa nabr iliin yayan ngbaan. Naah ga ña tiwan ni mòmøk na, ni li ñani tiwan ni ga ter Uwumbør aanib ke bi dii waasan mbamøn na. ²⁷ Ni ponn ni bibaa yaa ban bi len iliin yayan kan, cha binib bilee, bee bitaa len. Binib bi len na taa jer bitaa. Cha bi len ubaaba, ki cha ubaa mu nabr baah len pu na. ²⁸ Unii u ga ñmaa nabr iliin yayan ngbaan na yaa kaa bi kan, cha bi ñmin Uwumbør aadiik ni, ki li len bibaa ni Uwumbør chee. ²⁹ Cha Uwumbør aabønabtiib bilee bee bitaa mu len, ki cha biken lik baah len pu na. ³⁰ Uwumbør yaa kpiir tibør ki møk unii u mu ka nikaasisik ni na kan, cha unii u puen len na ñmin waahr aan uleler mu len. ³¹ Le ni mòmøk ga ñmaa nabr Uwumbør aah len pu na ubaaba. Ni yaa ña kina kan, ni mòmøk ga ñmaa bae Uwumbør aabør, le ni ga pøk ni mòmøk aataakpab. ³² Nfuur Nyaan yaa cha unii nabr Uwumbør aah len pu na kan, u ga ñmaa chuu ubaa ki li kii n-yoonn mubaa. ³³ Uwumbør aa ban kifuuk, u ban suuna la.

³⁴ Bipiib li ñmin Yesu aanib aakuun ponn ni na. Baa kpa nsan ke bi len. Ni bi kina Yesu aanib aakuun mòmøk ponn ni la. Ni ñan bi li keei bichatiib aamøi. Uwumbør Aagbarj mu len kina la. ³⁵ Bi yaa ban bi bee tiwan kan, cha bi baa bichatiib linampal. Ba pu? upii yaa len Yesu aanib aakuun ni kan, ni kpa inimøon la.

³⁶ Uwumbør aabør puen nyan ni nimi le chee ee? Tibør ngbaan pii nimi baanja la aa? ³⁷ Tò, unii yaa dak ke u ye Uwumbør aabønabr kan, bee u yaa dak ke u kpa Uwumbør Aafuur Nyaan aapiin kan, cha u bee ke maah ñmee pu tii nimi na, ni ye Tidindaan aah len pu na la. ³⁸ Unii yaa kaa gar maah ñmee pu na kan, ni mu taa gar u.

³⁹ Nnaabitiib, nima pu na, cha ninimbil li man ke ni nabr Uwumbør aah len pu na, ki taa bui unii ubaa ke u taa len iliin yayan. ⁴⁰ Ni mu li ñani tiwan mòmøk, ni li dii nsan.

* 14:21 : Lik Aisaya 28.11-12.

¹ Nnaabitiib, m ban m teer nimi maah nan tuk nimi tibɔnyaan ti na la. Ni nan gaa tibɔnyaan ngbaan, ki sil ti pu. ² Tibɔnyaan ngbaan mu pu le ni ŋmar. Ni yaa joo maah tuk nimi ti na mbamɔm, ki yaa kaa gaa ti ki kii fam kan, ni ŋmar a.

³ Maah nan gaa tibɔnyaan ngbaan na, tima le m nan di tuk ni mu. Ti ye tibɔkpaan ki jer tibɔr mɔmɔk. Tibɔnyaan ngbaan le ye ke Kristo nan kpo timi aatunwanbir pu. Ni ŋmee kina Uwumbɔr Aagbaŋ ni. ⁴ Le bi nan di u di sub. Iwiin itaa daal le Uwumbɔr fikr u nkun ni. Ni ŋmee kina Uwumbɔr Aagbaŋ ni. ⁵ Waah fikr nkun ni na, le Piita kan u. Le waakpambalb kipiik ni bilee mu kan u. ⁶ Le waadidiliib bi jer ikui iŋmu na mu nan kpaan kan u. Bi ponn ni pam beenin bi, le bibaa mu kpo. ⁷ Jems mu nan kan u, le bikpambalb mɔmɔk mu kan u.

⁸ Gbelngbeln yaan le m mu kan u. Min u bi ke baah ker ubo u lii na, m mu kan u. ⁹ Yesu aakpambalb mɔmɔk jer mi. Maa ŋeer ke bi yin mi ke Yesu aakpambalb; ba pu? m nan ŋa waanib falaa. ¹⁰ Le Uwumbɔr aah ter mi pu na, m bi ke maah bi pu dandana na. Waah ter mi pu na, waa ter mi yɔli. M tun lituln ki jer Yesu aakpambalb mɔmɔk. Ni mu aa ye min le tun lituln ngbaan. Uwumbɔr aaterm mu bi m chee na le cha m tun. ¹¹ Nima pu na, min le yaa nan tuk nimi tibɔnyaan ngbaan, bee bima le yaa nan tuk nimi kan, ti mɔmɔk tuk nimi kina la, ni mu gaa ti ki kii kina.

Uwumbɔr aanib aah ga fikr nkun ni pu na

¹² Tɔ, taah nan tuk nimi ke Uwumbɔr fikr Kristo nkun ni na, ni ŋa kinye aan ni ponn ni bibaa ki len ke binib bi kpo na aan fikr nkun ni. ¹³ Bi yaa len ke binib bi kpo na aan fikr nkun ni kan, ni mɔk ke Uwumbɔr aa fikr Kristo nkun ni. ¹⁴ Uwumbɔr yaa kaa nan fikr Kristo nkun ni kan, taah tuk nimi tibɔnyaan ti na mu ye yɔli la. Ni mu gaa ti ki kii yɔli la; ¹⁵ ni mu mɔk ke ti mɔn nnyamɔn paan Uwumbɔr; ba pu? ti len ke u fikr Kristo nkun ni. Ni yaa ye mbamɔn ke binib bi kpo na aan fikr nkun ni kan, ni mɔk ke Uwumbɔr aa fikr Yesu mu nkun ni. ¹⁶ Ba pu? Bi yaa len ke binib bi kpo na aan fikr nkun ni kan, ni mɔk ke Uwumbɔr aa fikr Kristo mu nkun ni. ¹⁷ Uwumbɔr yaa kaa nan fikr Kristo nkun ni kan, ni gaa u ki kii yɔli, ki beenin bi nimi aatunwanbir aapɔɔn ni. ¹⁸ Binib bi nan dii Yesu ki kpo na mu, ni mɔk ke bi mu bee yɔli. ¹⁹ Ti yaa kpa limakl Kristo pu dulnyaa wee ponn ni baanja kan, ti kpa kinimbaak ki jer binib mɔmɔk.

²⁰ Tɔ, ni ye mbamɔn la, Uwumbɔr sil fikr Kristo nkun ni. Uma le ye njan aanii u puen fikr nkun ni na, le ki mɔk ke binib bimɔk kpo na mu ga nan fikr nkun ni. ²¹ Uja ubaa pu, le nkun bi. Uja ubaa mu pu, le binib bi kpo na mu ga fikr nkun ni. ²² Adam pu, le binib mɔmɔk kpu. Kristo pu, le binib mɔmɔk ga kan limɔfal. ²³ Kina le bi ga li paa tɔb pu. Kristo le ye njan aanii u puen fikr nkun ni na. U yaa gir ni kan, binib bi ye uyaab na mu ga fikr nkun ni. ²⁴ Tiwan nimina mɔmɔk yaa ti ŋa kan, le tiwan mɔmɔk ga doo. N-yoonn ngbaan le u ga kuln waadim aabɔŋ mɔmɔk aapɔɔn, ki di nnaan na tii Ute Uwumbɔr, ²⁵ ki ga li joo tiwan mɔmɔk ki nan saa buyoonn Uwumbɔr di waadim mɔmɔk ŋa utapɔtan ni na. ²⁶ Kookoo aadin u u ga bii u na le ye nkun. ²⁷ Uwumbɔr Aagbaŋ le len ke u di tiwan mɔmɔk di ŋa Kristo aataapɔtan ni ke ni kii waamɔb. Uwumbɔr Aagbaŋ aah len ke u cha tiwan mɔmɔk kii Kristo aamɔb na, nima le aa mɔk ke Uwumbɔr ubaa mu ga kii waamɔb. ²⁸ Uwumbɔr yaa cha tiwan mɔmɔk kii Kristo aamɔb kan, le Kristo, u ye Uwumbɔr Aajapɔɔn na, u mu ga kii Uwumbɔr u nan cha tiwan mɔmɔk kii waamɔb na aamɔb. Nima kan, Uwumbɔr le ga li joo tiwan mɔmɔk pel pel.

²⁹ Tɔ, ni muin binib bibaa nnyun ni, ke bi sil binib bi kpo na aasisiyyaan la. Bibaa yaa bui ke binib bi kpo na aan fikr nkun ni kan, ba pu ni muin binib nnyun ni baasisiyyaan? ³⁰ Binib yaa kaan fikr nkun ni kan, ba pu ti kani linimaln n-yoonn mɔmɔk? ³¹ Nnaabitiib, idaa mɔmɔk m chuun nkun ni la. M kpa kipupuk ni pu Tidindaan Yesu Kristo aasan ni, nima le cha m len kina. ³² Ipeel nan tak mi Efesus aatiŋ ni. M yaa po ye unibɔn u kaan fikr nkun ni kan, m kan tinyoor ni pu uu? Aayii. Binib bi kpo na yaa kaan fikr nkun ni kan, “Cha ti li ji ki li nyu; ba pu? ti ga fe kpo fen.” Tɔ, ni ye mbamɔn, binib bi kpo na ga sil fikr nkun ni.

³³ Ni taa cha unii ubaa ḡmann nimi man. “Ni yaa dii binib bi kaa ḡan na kan, nimi aabimbinyaan ga bii.” ³⁴ Finn ngeen pu man, ki tun lituln li ḡan na, ki taa ki tun titunwanbir. Ni ponn ni bibaa aa nyi Uwumbər. M len kina ke m jinn nimi iniməon la.

Tiwon ti fikr nkun ni na aabər

³⁵ Le unii ubaa ga baa ke, “Binib bi kpo na ga ḡa kinye ki fikr nkun ni? Bi yaa fikr nkun ni kan, tiwon ngbaan aaboln ga li bi kinye?” ³⁶ Uḡər, aa yaa di lijikaabuul bun kan, li yaa kaa kpo kan, laan punn. ³⁷ Lijikaabuul li aa di bun na aa bi ke li ga lu na aah ga li bi pu na. Ni po ye lijikaabuul la, nibaakan idi, nibaakan tijikaar tiken. ³⁸ Le Uwumbər tii lijikaabuul ngbaan tiwon, waah gee pu na. U tii lijikaabuul məmək aawon aabəḡ aabəḡ la.

³⁹ Tiwan məmək aawon aa kpaan. Binib aawon bi tibaa, tiwakor mu aawon bi tibaa, inyoon mu aawon bi tibaa, ijan mu aawon bi tibaa.

⁴⁰ Paacham aawan mu bi la, le ki cha kitiḡ aawan. Paacham aawan kpa kinyaan, kitiḡ aawan mu kpa kinyaan. Naanyaan mu aa kpaan. ⁴¹ Nwiin, ni uḡmal, ni ḡiḡmabil kpa kinyaan; ni mu aanyaan aa kpaan; ḡiḡmabil məmək aanyaan mu aa kpaan.

⁴² Binib yaa nan fikr nkun ni kan, ni ga nan li bi kina la. Tiwon ti bi di sub na, ni ye tiwan ni ga bur na la. Ni yaa fikr nkun ni kan, ni ga nan li ye tiwon ti kaan ḡmaa bur na la. ⁴³ Tiwon ti bi di sub na, aa ye lisil aawon. Tiwon ti ga nan fikr nkun ni na, tima le ga li ye lisil aawon. Tiwon ti bi di sub na aa kpa mpəon. Tiwon ti ga nan fikr nkun ni na, tima le ga li kpa mpəon. ⁴⁴ Tiwon ti bi di sub na, ti ye dulnyaa ni aawon la. Tiwon ti ga nan fikr nkun ni na ga nan ḡeer Uwumbər Aafuur Nyaan aah ban pu na la. Dulnyaa wee ponn ni aawon aah bi na, tiwon ti ga ḡeer Uwumbər Aafuur Nyaan aah ban pu na mu bi la. ⁴⁵ Ni ḡmee Uwumbər Aagbaḡ ni ke Uwumbər nan naan njan aanii Adam, ki tii u liməfal.* Kookoo yoo le ye Nfuur Nyaan mu tii timi liməfal li kaa kpa ndoon na. Uma le ye Kristo. ⁴⁶ Njan, ti kpa dulnyaa wee ni aawon. Lelee le ti ga kan tiwon ti ga ḡeer Uwumbər Aafuur Nyaan aah ban pu na paacham. ⁴⁷ Uwumbər nan di titan le naan njan aanii Adam. U nyan ni kitiḡ la. Lelee aanii, u ye Kristo na, uma le nyan ni Uwumbər do. ⁴⁸ Binib bi ye kitiḡ yaab na bi ke unii u Uwumbər nan di titan ki naan u na aah bi pu na la. Binib bi ye Uwumbər do yaab na, bi mu bi le ke unii u nyan ni paacham na aah bi pu na. ⁴⁹ Ti naahn unii u Uwumbər nan di titan ki naan u na la. Kina le ti ga li naahn unii u nyan ni Uwumbər do na mu.

⁵⁰ Nnaabitiib, maah len pu na le ye ke tiwon ti ye tinann ni nsin na aan ḡmaa koo Uwumbər aanaan ni paacham. Ni ga bur na mu aan ḡmaa le ye ni kaan bur na.

⁵¹ Li pel man, m ga tuk nimi tibər ti bəon. Timi bibaa ga kpo, bibaa mu ga pii Kristo aah ga gir ni bundaln na. Le ti məmək aawon ga kpeln. ⁵² Kakaan yaa wii kookoo yaan kan, libuul ngbaan ni le ti ga kpeln. Naan pii linimbil aah ga kab pu na. Kakaan ga nan wii, le binib bi kpo na ga fikr nkun ni, kaan ki bur. Le Uwumbər ga kpeln timi aawon. ⁵³ See tiwon ti ga bur na kpaln tiwon ti kaan ki bur na, tiwon ti ga kpo na mu kpaln ti kaan kpo na. ⁵⁴ Tiwon ti ga bur na yaa nan kpaln ti kaan bur na, aan tiwon ti ga kpo na yaa nan kpaln tiwon ti kaan ki kpo na kan, liyaadaal ngbaan le Uwumbər Aagbaḡ aah len pu na ga gbiin ke,

“Uwumbər nyaḡ nkun, ki kuln mu.†

⁵⁵ Nkun aapəon bi la chee?

Nkun aaween ki bi la chee?‡

⁵⁶ Titunwanbir le ye nkun aaween. Uwumbər aakaal le ye titunwanbir aapəon. ⁵⁷ Le ti dooni Uwumbər; ba pu? Tidindaan Yesu Kristo pu le u tii timi bunyaḡ.

⁵⁸ Nnaabigeehm, nima pu na, n-yoonn məmək ni li tun Tidindaan aatuln sakpen, ki taa cha nibaa leḡ nimi. Ni li bi li ni; ba pu? ni nyi ke ni yaa tun lituln tii Tidindaan kan, naa tun fam.

* 15:45 : Lik Mpiiin 2.7. † 15:54 : Lik Aisaya 25.8. ‡ 15:55 : Lik Hosea 13.14.

16

Ipiin i ni ga di tii Uwumbør aanib na

¹ Tø, tibør ti bi ki joo cha ipiin i ni ga too ki tii Yesu aanib bi bi Judea aatiŋ ni na, ni li ŋani maah tuk Yesu aanib Galasia aatiŋ ponn ni ke bi li ŋani pu na. ² Likpaakool daal mòmøk, ni mòmøk aah kan tinyoor pu na, ni di ngem bil, ki li kii buyoonn m ga labr ni na. Nima kan, m yaa nan fuu ni kan, naan ki piin ki li too ŋimombil. ³ Ni lee ni ponn ni bibaa. M yaa nan fuu ni kan, m ga tii bi tigbann, ki tun bi, ke bi di naah too ipiin i na ki di buen ti tii Yesu aanib bi bi Jerusalem na. ⁴ Ni yaa ŋeer m mu buen nima chee kan, m mu ga dii bi.

Pøøl aalandak

⁵ M ban m bø dii Masedonia aatim ni. M yaa bø dii nima chee kan, m ga dii ni ni chee. ⁶ Nibaakan, m ga li bi ni chee ki yunn, nibaakan, kakab yoonn ga ti jer. Nima kan, ni ga ter mi m gor ki ki buen maah cha nin chee na. ⁷ M yaa nan fuu ni ni chee kan, maa ban m nan li bi ni chee iwiin siib. Tidindaan yaa kii kan, m ban ke m nan li bi ni chee ki yunn la.

⁸ Tø, m ga li bi Efesus aatiŋ ni do ki ti saa Pentekost daal; ⁹ ba pu? m kpa nsan sakpen ke m tuk binib Yesu aabønnaan tee. Le maadim mu wiir.

¹⁰ Timoti yaa nan fuu ni ni chee kan, ni taa ŋaab ulan; ba pu? u mu tun Tidindaan aatuln ke maah tun pu na la. ¹¹ Nima pu na, ubaa taa lik u fam. Ni ter u man aan u gor ki ki chuun buen nibaa chee ni mpopiin, aan ki ki gir ni m chee; m nyi ubør ke u ni tinaabitiib ga fuu ni.

¹² Tina aabo Apolos ma kan, m gaŋ u sakpen ke u dii tinaabitiib ki dan ni chee, le waa ban ke u dan dandana wee. U yaa kan nsan kan, u ga dan ni chee.

Kookoo aabør

¹³ Ni li nyi man, ki li dii Yesu mbamøm, ki taa di cha waasan. Ni li kpa lipobil man, ki li kpa mpøøn mu Uwumbør tii nimi na. ¹⁴ Naah tun lituln limøk na, ni li gee tøb man.

¹⁵ Ni nyi Stefanas ni waachiln ni aanib aabør, ke bima li puen Akaya aatiŋ aanib mòmøk ki dii Yesu aasan. N-yoonn mòmøk bi kpa liyabr ki ter Yesu aanib. ¹⁶ Nnaabitiib, m gaŋ nimi, ni dii binib bimøk bi kina na, ni binib bimøk kpaan ti chee ki tun Uwumbør aatuln linimaln na aasan.

¹⁷ Stefanas, ni Fotunatus, ni Akaikus aah fuu ni na, le m kpa mpopiin. Naah kaa bi m chee na, le bi leŋ nimi aaleleŋ. ¹⁸ Baah fuu ni na, bi pøk ntaakpab, ni ni mu aataakpab. Ni li pak binib bi bi kina na.

¹⁹ Uwumbør aanib bi bi Asia aatim ni na dooni nimi. Akuila ni upuu Prisila, ni Tidindaan Yesu aanib bi kuuni bido na mu dooni nimi mbamøm waayimbil pu.

²⁰ Tinaabitiib mòmøk dooni nimi.

Ni mu doon tøb ke naabitiib aah gee tøb pu na.

²¹ Min Pøøl le ŋmee maanmeen ki dooni nimi.

²² Unii yaa kaa gee Tidindaan kan, Uwumbør aabøbir li bi u pu.

Tidindaan, dan.

²³ Tidindaan Yesu ŋa tinyoor ŋa ni pu.

²⁴ M gee ni mòmøk Yesu Kristo pu.

Lelee aagban̄ ki Pɔɔl ɲmee ki tii KORINT YAAB na

¹ Min Pɔɔl u ye Yesu aakpambal Uwumbɔr aageehn pu na, m ni tina aabo Timoti le ɲmee kigban̄ kee tii nimi Uwumbɔr aanib bi bi Korint aatiɲ ni na, ni waanib bimɔk bi Griis aatim mɔmɔk ni na. ² Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo ɲa tinyoor ɲa ni pu, ki tii nimi nsuudoon.

Pɔɔl di idoon tii Uwumbɔr

³ Cha ti pak Uwumbɔr u ye Tidindaan Yesu Kristo Aate na. U ye Tite u san timi kinimbaak sakpen ki sɔɲ tisui na. ⁴ Timi aafalaa mɔmɔk ponn ni u sɔɲni tisui, ke ti mu ga ɲmaa sɔɲ binib bi bi falaa mɔmɔk aabɔɲ ni na aasui. Ti mu ga sɔɲ bisui ke Uwumbɔr aah sɔɲ tisui pu na. ⁵ Kristo pu, le ti ji falaa sakpen. Kristo pu, le Uwumbɔr sɔɲ tisui sakpen. ⁶ Taah ji falaa pu na, ni pu le ti ji falaa, ke ti sɔɲ nisui ki ter nimi, ni ɲmar. Uwumbɔr yaa sɔɲ tisui kan, ni pu le u sɔɲ tisui, ke ti mu sɔɲ nisui, ke ni li kpa limɔr ki ji falaa ke ti mu aah ji falaa pu na. ⁷ Nima pu na, ti dak ke naan gir puwɔb. Ba pu? ti nyi ke ni yaa ji falaa ke taah ji falaa pu na kan, Uwumbɔr ga sɔɲ nisui, ke waah sɔɲ tisui pu na.

⁸ Tinaabitiib, ti ban ke ni bee taah nan ji falaa pu Asia aatiɲ ni na. Falaa ngbaan nan muk timi ki ti chaar jer. Taa nan dak ke ti ga ki li bi. ⁹ Timi tibaa nan len ke ti ga kpo. Ni ɲa kina ke ti bee ke taan ɲmaa ter tibaa. Uwumbɔr u fikr binib nkun ni na baanja le ga ɲmaa ter timi. ¹⁰ U nyan timi ijawaan aakun ni, ki beenin nyani timi. Ti pak ke u ga ki nyan timi. ¹¹ Ni mu aah mee Uwumbɔr tii timi pu na, ni ter timi la. Binib aah mee Uwumbɔr tii timi ki wiir pu na, le u ga ɲa tinyoor ɲa ti pu. Nima le binib pam ga doon Uwumbɔr tii timi.

Pɔɔl aalandak aah kpeln pu na

¹² Ti kpa kipupuk; ba pu? ti nyi tisui ni ke ti bi chain. Timi aabimbin bi mbamɔm Uwumbɔr aah ban pu na. Binib aalan le aa cha ti bi mbamɔm, Uwumbɔr aaterm pu, le cha ti bi mbamɔm joo cha dulnyaa wee ni aanib wɔb, ki moo bi mbamɔm joo cha niwɔb. ¹³ Ti yaa ɲmee kigban̄ tii nimi kan, ti ɲmee tibɔr ti gbii na baanja la. Ni ga ɲmaa karn ti, ki bee ti mɔmɔk aatataa. M kpa limakl ke ni ga bee ti mɔmɔk doo. ¹⁴ Dandana ni bee timi aabimbin ngem aah bi pu na. M kpa limakl ke bundaln Tidindaan Yesu ga gir ni na, ni ga sil bee ke ni ga li ɲmaa kpa kipupuk ti pu, ke ti mu aah ga li kpa kipupuk ni pu pu na.

¹⁵⁻¹⁶ Maah nyi kina na, le m nan ban ke m puen mann nimi. Maah nan cha Masedonia aatiɲ ni na, m nan ban ke m dii ni ki nan mann nimi, le ki nin buen nima; m yaa ti ki gir ni kan, m ki dii ni ki nan mann nimi, ki ter nimi nfum mulee, aan ni mu ter mi m buen Judea aatiɲ ni. ¹⁷ Maah nan len ke m ga dan na, maa len fam la; maah dak ke m ga ɲa pu na, ni ye ke m dii binib aalan la aa? Ni dak ke m ye unii u aalandak kpelni yɔl yɔl na la aa? ¹⁸ Uwumbɔr aah ye mbamɔndaan na, ti mu aa kpelni timi aalandak yɔl yɔl. ¹⁹ M ni Silfanus ni Timoti nan tuk nimi Uwumbɔr Aajapɔɔn Yesu Kristo aabɔr. Uma le aa ye unii u aalandak kpelni yɔl yɔl na. U ɲani waah len pu na n-yoonn mɔmɔk. ²⁰ U pu, le Uwumbɔr gbiin waah puu tipuur ti wiir na mɔmɔk. Nima pu na, u pu le ti bui ke, “Amii,” le ki nyuɲ Uwumbɔr. ²¹ Uwumbɔr le ter ti ni nimi ke ti dii Kristo mbamɔm, ki lee timi ke ti tun waatuln. ²² U daan timi ke uma le yeh timi, ki di Waafuur Nyaan ɲa tisui ni, ke u mɔk timi waah ga tii timi pu na n-yoonn mu choo na.

²³ M puu Uwumbɔr ke m len mbamɔn la; maa nan ban ke m kae nimi, nima le cha m nan len ke maan dan ni chee Korint aatiɲ ni n-yoonn ngbaan. ²⁴ Taa joo nimi mpɔɔn; naah gaa Yesu ki kii mbamɔm na, le ti ban ti ter nimi ni li kpa mpopiin. Timi aatuln le na.

2

¹ M nan di ɲa nsui ni, ke maan ki dan ni chee ki nan tii nimi mpombiin. ² Ba pu? nimi le ye binib bi tii mi mpopiin na. M yaa bii nisui kan, naan ki ɲmaa tii mi mpopiin. ³ Nima le cha m nan ɲmee kigbaɲ ngbaan tii ni nimi. Maa ban m dan ki nan li kpa mpombiin ni pu. Ni ye binib bi ba ga ɲmaa ɲa mi mpopiin na la. M nyi nimi aabimbin, ke m yaa kpa mpopiin kan, ni mu ga li kpa mpopiin. ⁴ Maah nan ɲmee kigbaɲ ngbaan m tii nimi na, nsui nan bii sakpen. M nan wii pam. Maa nan ɲmee kigbaɲ ngbaan ke m tii nimi mpombiin, m nan ban ke ni bee maah gee nimi sakpen pu na la.

Di cha pinn unii u tun si taani na

⁵ Ni ponn ni ubaa yaa tun titunwanbir ki bii nsui kan, naa ye nsui baanja le u bii, ni mɔmɔk aasui le u bii. M mu aa ban ke m len tibɔr ngbaan ki ti chaar jer. ⁶ Ni ponn ni pam aah kii ki daa utafal pu na, nima le ɲeer. ⁷ Dandana ni ɲan ke ni di cha pinn u, ki sɔɲ usui, u taa li kpa mpombiin ki ti chaar jer. ⁸ Nima pu na, m gaɲ nimi, ni cha u sil bee naah gee u pu na. ⁹ M nan ban m bee nimi aabimbin aah bi pu na, ke ni ga kii maamɔb mɔmɔk aan naan kii. Nima le cha m nan ɲmee kigbaɲ ngbaan tii nimi. ¹⁰ Ni yaa di cha pinn unii kan, m mu ga di cha pinn u. Maah di cha pinn u pu na, ni pu le m di cha pinn u, ki si Kristo aasisiyyaan. ¹¹ M di cha pinn u, ke kinimbɔɲ taa nyaɲ timi; ba pu? ti nyi kaah ban ki bii timi pu na.

Ilandak aah nan joo Pɔɔl pu na

¹² M nan buen Troas aatiɲ ni, m ti moon Kristo aabɔnyaan. Maah fuu ni na, le Tidindaan tii mi nsan ke m tun waatuln ngbaan. ¹³ Le maah kaa kan nna aabo Taitus nima chee na, maa ɲmaa fuur lii nsui ni. Nima le m chɔi nima chee aanib, le ki siir buen Masedonia aatiɲ ni.

Yesu Kristo pu le ti nyaɲni

¹⁴ Tɔ, cha ti doon Uwumbɔr mbamɔm. N-yoonn mɔmɔk u cha ti nyaɲni kinimbɔɲ, Kristo aapɔɔn pu, ki cha ti buen ni kookoo, ki tuk binib waabɔr ke bi bee u. Waabɔr mɔ ke tulalee aah nu mɔ pu na. ¹⁵⁻¹⁶ Ti mu bi Uwumbɔr chee ke tulalee aayon mu nu mɔ na la; ba pu? Kristo bi tisui ni. Binib bi ɲmar na ɲun waah nu mɔ pu na, ki kan limɔfal; ba pu? bi gaa u ki kii. Binib bi kaa ɲmar na mu ɲun ki kan nkun; ba pu? baa gaa u ki kii. Ubaa ga ɲmaa tun Uwumbɔr aatuln ubaa pu uu? Aayii. ¹⁷ Ti mu aa mooni Uwumbɔr aabɔr ɲimombil pu ke binib pam aah ɲani pu na. Uwumbɔr le tun timi ke ti moon waabɔr. Nima pu le ti ye binib bi len mbamɔn na, ki mooni Uwumbɔr aabɔr unibil ni, Kristo aapɔɔn pu.

3

Ti ye tipuupɔln aatutum la

¹ Ni dak ke ti piin ke ti ki nyuɲ tibaa aa? Taa bi ke binib bibaa aah bi pu na, ki ban ke binib ɲmee kigbaɲ ki pak timi na, ti tii nimi. Ti ban ke ni ɲmee kigbaɲ ki pak timi ii? Aayii. ² Nimi nibaa le ye kigbaɲ ki pak timi na ki ɲmee tisui ni. Ba pu? binib yaa lik nimi aabimbin aah bi pu na kan, bi ga bee ke ti mɔk nimi nsanyaan la. ³ Bi ga bee ke ni ye kigbaɲ ki nyan ni Kristo ni na, le u cha ti ɲmee ki. Taa nan di ngbaɲmeemoon le ɲmee ki. Uwumbɔr u ye limɔfadaan na Aafuur Nyaan le ɲmee ki. ɲɲmeen ngbaan aa ɲmee ɲitakpal pu,* ni ɲmee binib aasui ni la.

⁴ Kristo pu, le ti kpa limakl kina, Uwumbɔr aanimbiin ni, nima le cha ti len kina. ⁵ Taa len ke ti ga ɲmaa ɲa nibaa tibaa aapɔɔn pu. Timi aapɔɔn nyan ni Uwumbɔr chee la. ⁶ Uma le tii timi mpɔɔn ke ti tuk binib waah puu tipuupɔln ti na. Taa tuk bi ke bi yaa kaa kii Moses aakaal mɔmɔk kan, bi ga kpo. Ti tuk bi ke Uwumbɔr Aafuur Nyaan le ga tii bi limɔfal. Ba pu? Moses aakaal mɔk timi ke ti ɲeer nkun, Uwumbɔr Aafuur Nyaan le tii timi limɔfal.

* 3:3 : Moses aakaal nan ɲmee ɲitakpal pu la. Lik Nnyam 24.12.

⁷ Moses aakaal nan ηmee ηitakpapapan pu, ki nan fuu ni ni mpɔɔn aafuun la. Uwumbɔr aah nan cha Moses tii Israel yaab nkaal mu bi door na, Moses aanimbil wɔb nan wiin chain, le binib aanimbil aa ηmaa lik u. Tɔ, nkaal mu mɔk timi ke ti ηeer nkun na aah nan joo ni nwiihn kina na, ⁸ Uwumbɔr yaa tii timi Waafuur Nyaan kan, Nfuur Nyaan ngbaan ga li joo ni nwiihn ki ti jer kina. ⁹ Waah nan tii binib nkaal mu mɔk bi ke baabɔr bii na, bi nan kan nwiihn mu deer binimbil na, le waah tii timi tibɔnyaan ti mɔk timi ke timi aabɔr ηan u chee na, tibɔnyaan ngbaan ga tii timi nwiihn ki ti jer kina. ¹⁰ Moses aakaal mu nan joo ni nwiihn na aa ki kpa nwiihn; ba pu? tibɔnyaan ngbaan aawiihn jer nwiihn ngbaan la. ¹¹ Moses aakaal mu jer na yaa nan kpa nwiihn kan, tibɔnyaan ti ga li bi n-yoonn mɔmɔk na le kpa nwiihn ki ti jer kina.

¹² Taah kpa limakl tibɔnyaan tee pu na, nima le ti kpa lipobil ki len. ¹³ Taa bi ke Moses na. U nan di likekeln biin unimbil wɔb, ke Israel yaab taa kan nkaal mu nan bi door na aah nan cha unimbil wɔb wiin chain pu na. ¹⁴ Bitafal nan pɔɔ. Bi yaa karn Uwumbɔr aagbakpok kan, baa beer naatataa ki nan saa dandana. Ba pu? unii aan ηmaa bee naatataa see u gaa Kristo ki kii. ¹⁵ Bi yaa karn Moses aakaal kan, baa beer naatataa ki nan saa dandana. ¹⁶ Unii yaa fenn ki dii Tidindaan kan, u ga bee naatataa. ¹⁷ Tidindaan ni Nfuur Nyaan ye Unibaan la. Nfuur Nyaan aah bi nin chee na, lifuur bi nima. ¹⁸ Ti mɔmɔk waa Tidindaan aah wiin chain pu na. Nibaa aa bi ki dok timi ke ti taa li waa u. Tidindaan u ye Nfuur Nyaan na le cha ti bi kpelni, ki naηni u, ki moo wolni n-yoonn mɔmɔk, ke waah wiin chain pu na.

4

Tibɔnyaan ti kpa mpɔɔn na bi timi bi kaa kpa mpɔɔn na aajaal ni la

¹ Tɔ, Uwumbɔr aanimbaasaln pu, le u tii timi waatuln ke ti tun. Nima le timi aataakpab aa yɔl. ² Ti yii inimɔɔn aatuln, ni mbɔmbɔɔn aatuln, kaa ηmanni binib, kaa kpelni Uwumbɔr aabɔr. Ti bi Uwumbɔr aanimbil ni la. Nima le cha ti tuk binib waabɔr mbamɔm, aan bi mɔmɔk bee ke ti len mbamɔn. ³ Binib bi kaa ηmar na baanja le aa bee tibɔnyaan tee aatataa. ⁴ Kinimbɔɔη ki joo dulnyaa aanib na le jɔb binib bi kaa gaa Yesu ki kii na aanimbil, ke tibɔnyaan tee taa woln binimbil. Tibɔnyaan tee tuk timi Kristo aah ηan sakpen pu na. U ye Uwumbɔr aanaη la. ⁵ Taa mooni timi tibaa aabɔr. Ti mooni Yesu Kristo aabɔr la, ke uma le ye binib mɔmɔk Aadindaan. U pu le ti ye nimi aatutum. ⁶ Uwumbɔr u nan len ke “Cha nwiihn woln mbɔmbɔɔn ni” na,* uma le woln tinimbil, ke ti bee waah ηan sakpen pu na. Yesu Kristo aabimbin aah bi pu na le mɔk timi Uwumbɔr aah ηan sakpen pu na.

⁷ Timi bi kaa kpa mpɔɔn na, Uwumbɔr di tibɔnyaan ti kpa mpɔɔn sakpen na ηa tiηaal ni, aan binib bee ke tibɔnyaan ngbaan aapɔɔn nyan Uwumbɔr chee, naa ye ti chee. ⁸ Limukl aabɔɔη le pii timi, ki mu aa nyanη timi. N-yoonn mbaa le timi aalan ηmal, le ti tee kpa limakl. ⁹ Binib ηani timi falaa, le Uwumbɔr aa di cha timi. Bi lii timi kitiη, ki mu aa ku timi.

¹⁰ N-yoonn mɔmɔk binib dii timi ke bi ti ku timi, ke baah nan dii Yesu bi ti ku u pu na. Baah kaa ku timi na, nima le mɔk ke Yesu aamɔfal aapɔɔn bi ti ni. ¹¹ Yesu pu, le binib ban bi ku timi n-yoonn mɔmɔk. Baah kaa ku timi na, nima le mɔk ke Yesu aamɔfal aapɔɔn bi timi bi ga kpo na ni. ¹² Nkun dii timi la, le ni kan limɔfal.

¹³ Tɔ, unii u nan ηmee Uwumbɔr aalahn aagbaη na ηmee ke u gaa Uwumbɔr ki kii, le ki len.

Uwumbɔr Aafuur Nyaan le cha ti mu gaa u ki kii kina, le ki len.† ¹⁴ Ti bee ke Uwumbɔr u nan fikr Tidindaan Yesu nkun ni na, ga fikr timi bi mu kpaan Yesu chee na nkun ni, ki ga li joo timi ni nimi ki di buen ubaa chee. ¹⁵ Ni pu, le ti ji falaa ngbaan mɔmɔk. Binib bi gaa Uwumbɔr na yaa kpae kan, binib bi ga li dooni Uwumbɔr na mu ga li wiir, ki ga nyuη u.

N-yoonn mu choo na aabɔr

* 4:6 : Lik Mpiin 1.3. † 4:13 : Lik Ilahn 116.10.

¹⁶ Nima le cha tiwon aa yɔl. Tiwon timina bi diɲni iwiin mɔmɔk la. Timi aawiin aapɔɔn kpaɛ iwiin mɔmɔk la. ¹⁷ Dandana aafalaa aan yunn, kaa wiir. Falaa ngbaan pu, le ti ga kan mpopiin ki ti nyan, n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. ¹⁸ Titafal aa bi tiwan ni ti waa ni na ni, titafal bi taah kaa waa tiwan ni na le ni. Taah waa tiwan ni na aan li bi n-yoonn mɔmɔk. Taah kaa waa tiwan ni na, nima le ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

5

¹ Tɔ, ti nyi ke tiwon timina yaa kpo kan, tiwon ti ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na bi paacham. Uwumbɔr le toor tiwon ngbaan ki tii timi. ² Taah bi dulnyaa wee ni na, le ti ji falaa, ki du. Tinimbil man ke ti kan timi aawon ti bi paacham na. ³ Ti yaa kan tiwon ngbaan kan, timi aawiin aan chuun mu ŋmeen. ⁴ Ni ye mbamɔn, timi bi bi dulnyaa wee ni na, falaa muk timi, le ti du. Naa ye ke ti ban ke timi aawiin li chuun muŋmeen. Ti ban ke ti kan tiwon ti bi paacham na. Ti ban ke ti di tiwon ti ga kpo na lii, ki kan tiwon ti ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. ⁵ Uwumbɔr le toor tiwon ngbaan tii timi, ki tii timi Waafuur Nyaan ke u mɔk timi ke u ga tii timi waah nan puu tipuur ti na.

⁶ Nima le cha ti kpa lipobil n-yoonn mɔmɔk. Ti nyi ke taah laa bi dulnyaa wee ni buyoonn na, taa bi Tidindaan do paacham. ⁷ Ti dii gaakii aasan,* taa dii tiwan ni tinimbil waa ni na. ⁸ Le ti kpa lipobil. Ti yaa di tiwon timina lii, ki kun Tidindaan do paacham kan, ni ga li mɔ timi. ⁹ Ti yaa bi kitin do, bee ti yaa bi paacham kan, ti ban ke ti piir usui la. ¹⁰ Ba pu? ti mɔmɔk ga nan sil Kristo aanimbiin ni, aan u lik timi aabimbin aah bi pu na, ki bee ke ti tun ni ŋan na, bee ni kaa ŋan na dulnyaa wee ni, ki ga tii ti mɔmɔk taah tun pu na aapal.

Yesu Kristo pu le ti ni Uwumbɔr kpaan

¹¹ Nima le cha ti san Tidindaan, ki sur binib ke bi li dii u. Uwumbɔr nyi timi aabimbin aah bi pu na. M dak ke ni mu nyi timi aabimbin. ¹² Naa ye ke ti bi pak tibaa la. Ti ban ke ti tii nimi ŋitaa ŋi pu ni ga li kpa kipupuk ti pu na, aan ni bee naah ga kii pu ki len tii binib bi lik biken paacham, ki kpa kipupuk bi pu, kaa lik bisui ni na. ¹³ Bi yaa len ke ti waar kan, Uwumbɔr pu le ti bi kina. Ti yaa kpa laasaab kan, ni pu le ti kpa, ke ti ter nimi. ¹⁴ Kristo aah gee timi pu na le junni tiwon ni, ki cha ti bi kina. Ti nyi ke unibaan nan sil binib mɔmɔk aasisiyyaan ki gaa baakun ki kpo, nima le bi mɔmɔk kpo. ¹⁵ U nan kpo binib mɔmɔk pu, ke binib bi laa bi na taa ki ŋani baageehn, bi li ŋani waageehn; ba pu? u nan kpo bi pu ki fikr nkun ni.

¹⁶ Taan ki lik unii ubaa paacham ke dulnyaa ni aanib aah lik pu na. N-yoonn mubaa ti nan lik Kristo kina la. Ti mu aa ki lik u kina. ¹⁷ Nima pu na, unii umɔk kpaan Kristo chee na, u ye unipɔɔn la. Udaan aabimbikpok jer a, ki kpeln mbimbipɔɔn. ¹⁸ Mbimbipɔɔn ngbaan nyan ni Uwumbɔr chee la. Kristo pu, le Uwumbɔr di timi kpaan ubaa chee, ke ti taa ki li ye waadim, ki tii timi lituln ke ti kpaan binib u chee. ¹⁹ Maah len pu na le ye ke Kristo aah nan kpo na, nima le tii Uwumbɔr nsan ke u di dulnyaa ni aanib kpaan ubaa chee, ki di cha baatunwanbir pinn bi. U di tichandaan aaliin imina ŋa tiŋaal ni, ke ti tuk binib.

²⁰ Ti sil Kristo aasisiyyaan, le ki gaŋni nimi. Ni bi ke Uwumbɔr ubaa le aah gaŋni nimi na. Ti gaŋni nimi ki tii Kristo, ke ni gir ni Uwumbɔr chee man. ²¹ Kristo aa nan tun titunwanbir tibaa. Timi aatunwanbir pu, le Uwumbɔr nan daa utafal. Timi bimɔk kpaan Kristo chee na, Uwumbɔr len ke timi aabɔr ŋan.

6

¹ Timi bi kpaan Uwumbɔr chee ki tun waatuln na le gaŋni nimi, ni taa gaa Uwumbɔr aaterm yɔli. ² Uma Uwumbɔr le len ke, “Naah ŋeer pu na, le m pel saameen. Bundaln ni ŋeer ke m gaa si lii na, le m ter si.”

Li pel man, din le ni ŋeer. Din le ye n-yoonn mu u ga gaa si lii na.*

* 5:7 : Naatataa le ye ke: Ti ŋa naadii ke u bi, le ki dii waasan. * 6:2 : Lik Aisaya 49.8.

³ Taa ḡani tiwan ni ga leḡ unii ubaa Uwumbør aasan ni na, aan ubaa taa len ke timi aatuln kpa taani. ⁴ Timi aabimbin aah bi pu na, nima le mæk binib ke ti ye Uwumbør aatutum. Kinye pu? ti kan falaa, ni limukl, ni tibør, ki ji limør, ni mòmæk ponn ni. ⁵ Binib lue timi ḡinaalab, ki laḡ timi tiyondir ponn ni, ki ḡma tijar ti pu. Ti tun lituln linimaln, kaa geeni kinyeek, ki lann tijikaar. ⁶ Timi aabimbin bi chain la. Ti bee Uwumbør aabør, ki kpa limør, ni tibulchinn, ki gbii Uwumbør Aafuur Nyaan, ki gee binib mbaməm, ⁷ ki tuk bi Uwumbør aabør ti ye mbamən na. Ti kpa Uwumbør aapɔɔn. U len ke timi aabør ḡan, nima le ye tijawan ti bi tiḡangii ni tiḡangan ni na. ⁸ Binib bibaa nyuḡni timi, bibaa mu seei timi. Bibaa bii timi, bibaa mu pak timi. Bibaa len ke ti ḡmanni binib la. Le ti tee len ibamən. ⁹ Taa kpa liyimbil binib chee. Ti kpa liyimbil Uwumbør chee la. Nkun dii timi, le ti beenin bi. Uwumbør cha falaa pii timi, ki mu aa cha u ku timi. ¹⁰ Tisui bii la. Yesu pu, le ti kpa mpopiin n-yoonn mòmæk. Ti ye bigiim la, le ki ḡa binib pam biwankpadam Uwumbør chee. Taa kpa dulnyaa wee ni aawan nibaa, ti kpa paacham aawan mòmæk. Nimina mòmæk le mæk ke ti sil ye Uwumbør aatutum.

¹¹ Nimi Korint aatiḡ aanib, ti tuk nimi tiponn ni aabør mòmæk. Ti gee nimi sakpen. ¹² Naa ye ke timi le aa gee nimi. Ni ye ke nimi le aa gee timi. ¹³ M len nimi ke uja aah ga len waabim pu na. Ni li gee mi man, ke maah gee nimi pu na.

Ni taa dii binib bi kaa dii Yesu Kristo na aasan

¹⁴ Ni taa kpaan binib bi kaa gaa Yesu ki kii na chee man. Binib bi ḡan na, ni binib bi kaa ḡan na ga ḡmaa kpaan tɔb chee ee? Nwiihn ni mbɔmbɔɔn ga li ḡmaa kpaan bi ii?

¹⁵ Kristo ni kinimbɔḡ ga li ḡmaa kpaan kimɔbaan aa? Unii u dii Yesu aasan na, ni unii u kaa dii na aabimbin kpaan aa? ¹⁶ Uwumbør aadiik ni ḡiwaa kpaan aa? Naa kpaan. Timi le ye Uwumbør u ye limɔfadaan na aadiik. Uma ubaa le nan len ke,

“M ga li bi maanib aasui ni, ki chuun bikaasisik ni.

M ga li ye Baawumbør, bi mu ga li ye maanib.”†

¹⁷ Nima le cha Uwumbør ki bui ke,

“Nya binib bi kaa dii mi na ponn ni man, ki li bi nibaa,

ki di cha titunwanbir, le m ga gaa nimi.‡

¹⁸ M ga li ye Nite;

ni mu ga li ye nḡapɔtiib ni mbisatiib.§

Min Uwumbør u kpa mpɔɔn mòmæk na, le len kina.”

7

¹ Maanigeekaab, Uwumbør aah puu tipuur tee ki tii timi na, cha ti di cha lituln li kaa ḡan na mòmæk, ni ilandak i kaa ḡan na mòmæk, ki li san u, ki li ye binib bi bi chain ki doo na.

Pɔɔl aapopiin

² Ni li gee timi man. Taa ḡa ubaa bakaa, ki mu aa bii ubaa, ki mu aa ji unii ubaa aawan. ³ Maa len kina ke m galn nimi. Maah tuk nimi pu na, ti gee nimi la. Ti yaa kpo, bee ti yaa bi kan, ti po gee nimi la. ⁴ M kpa lipobil sakpen le ki len nimi. M kpa kipupuk sakpen ni pu. Nsui sɔḡ mbaməm la. Timi aafalaa mòmæk ponn ni, m kpa mpopiin ni pu ki ti nyarḡ.

⁵ Tɔ, taah nan fuu Masedonia aatiḡ ni na, taa ḡmaa fuur. Ti nan kan limukl, ḡipepel mòmæk ni. Binib nan kpak timi kinikpakpak. Nimi aabør mu pu le ilandak nan joo timi.

⁶ Uwumbør u sɔḡni binib bi kpa mpombiin na aasui na, uma le cha Taitus fuu ni ti chee ki nan sɔḡ tisui. Waah fuu ni na, nima le cha tisui sɔḡ. ⁷ Naa ye nima baanja le sɔḡ tisui. U tuk timi nimi aabimbin aah ḡan pu na. Nima le cha tisui sɔḡ. U tuk timi ke ninimbil man ke ni ki kan mi, ke ni kpa mpombiin nimi aatunwanbir pu, ke ninimbil man ke ni kii maamɔb. Nima le cha m moo kpa mpopiin.

⁸ Maah nan ḡmee kigbaḡ tii nimi na, kigbaḡ ngbaan nan bii nisui ni yunn pɔkaa. Nisui aah nan bii na, le ni gar mi. Dandana, naa ki gar mi. ⁹ M kpa mpopiin la. Naa ye ke nisui

† 6:16 : Lik Liifai Yaab 26.12; Jeremia 32.38; Esekiel 37.27. ‡ 6:17 : Lik Aisaya 52.11. § 6:18 : Lik 2 Samuel 7.14; 1 Bibɔrb Aabør 17.13.

aah bii na le cha m kpa mpopiin. Nimi aapombiin le cha ni kpeln nimi aabimbin, nima le cha m kpa mpopiin. Uwumbør nan cha ni kpa mpombiin nimi aatunwanbir pu. Nima le kigbaŋ ki nan bii nisui na nan ŋa nimi tinyoor. ¹⁰ Ba pu? Uwumbør yaa cha unii kpa mpombiin waatunwanbir pu kan, nima le ga cha u kpeln waabimbin ki ŋmar. Naan ki gar u. Tɔ, dulnyaa wee ni aapombiin joo ni nkun la. ¹¹ Uwumbør aah cha ni kpa mpombiin pu na, ni kan naah ŋa nimi tinyoor pu na. Nitafal bi waabør ni. Ni gee lijuul titunwanbir pu, ki ban ni nyan nibaa tibør ngbaan ni, ki san Uwumbør ijawaan, ki ban ni ki kan mi, ki ban ni ŋa Uwumbør aageehn, ki ban ni daa unii u tun titunwanbir na aatafal. Naah ŋa kina na, ni mək ke naa kpa taani ubaa tibør ngbaan ponn ni.

¹² Maah nan ŋmee kigbaŋ ngbaan tii nimi na, naa ye unii u tun titunwanbir na pu le m nan ŋmee ki, kaa ye bakaa aah kan u na pu le m ŋmee ki. M nan ban ke Uwumbør mək nimi naah gee timi mbaməm pu na. Nima le cha m ŋmee ki, ¹³ le tisui sɔŋ ni pu.

Taitus aah nan bi ni chee na, le usui sɔŋ nimi aabimbinyaan pu, le ni ŋa u mpopiin. Nima le cha ti mu kpa mpopiin sakpen. ¹⁴ M nan pak nimi u chee, le naa jinn mi inimɔn. Taah tuk nimi tibør ti na məmək, ti len mbamən la. Kina le taah nan pak nimi Taitus chee pu na, ti len mbamən. ¹⁵ U teer naah nan gaa u pu na, ki teer naah san u, ki pak waah len pu na, ki kii waaməb. Nima le cha u moo gee nimi. ¹⁶ M bee ke ni ga li beenin ŋani tiwan məmək mbaməm. Nima le m kpa mpopiin ni pu.

8

Naah ga tii Uwumbør ipiin pu na

¹ Tinaabitiib, ti ban ke ni bee Uwumbør aah ŋa tinyoor ŋa Yesu aanib bi bi Masedonia aatim ni pu na. ² Bi nan kan falaa, ni ntɔŋ, ni igiin sakpen a. Le bi mu nan kpa mpopiin ki ti nyan. Baagiin ponn ni, le bi nan kpa tibulchinn, ki tii Uwumbør ipiin sakpen. ³ M ga ŋmaa ji seeraa ki tii bi, ke baah kpa tiwan ni na, bi tii u, ki jer kina. Baageehn pu, le bi tii, ⁴ ki gaŋ timi ke ti gaa ipiin ngbaan, aan ki di tii Yesu aanib bi lann na. Ni mɔ bi ke bi ter bi la. ⁵ Bi tii ki jer taah nan dak pu na. Njan, le bi di bibaa tii Tidindaan, le ki nin di bibaa tii ti mu, Uwumbør aageehn pu. ⁶ Nima pu na, Taitus aah nan cha ni piin ki bi too ŋimombil ke ni tii Uwumbør na, le ti bui u ke u pɔn ubaa ki cha ni too ŋimombil ngbaan ki doo. ⁷ Ni ŋa Yesu naadii, le ki bee waabør, ki ga ŋmaa tuk biken. Ninimbil man waatuln pu. Le ni gee timi. Naah ŋani tiwan nimina məmək ki ti chaar jer na, ni li nyi ki tii ipiin mu ki ti jer kina.

⁸ Maah len pu na, naa ye ke m muk nimi ke ni tii. M tuk nimi ke Yesu aanib biken aanimbil man ke bi tii u ipiin, ke m bee ni mu aah gee u pu na. ⁹ Ni nyi Tidindaan Yesu Kristo aah kpa tibulchinn pu na. U nan ye uwankpadaan la. Nimi pu le u ŋa ugiin. Waah ŋa ugiin na, nima le cha ni mu ŋa biwankpadam.

¹⁰ Cha m tuk nimi maalandak. Naah nan piin ki bi too ŋimombil ŋi giina na, ni ŋan ke ni too ŋi ki doo libiln lee. Ni nan puen biken ki ban ke ni tii Uwumbør ipiin, ki nan puen piin ki bi too ipiin ngbaan. Pɔn nibaa man ki too i doo. Ninimbil nan man ke ni piin ki too ipiin ngbaan. ¹¹ Cha ninimbil li man ke ni tii naah ga ŋmaa tii pu na, aan ki too ipiin ngbaan doo. ¹² Unii yaa gee ke u tii Uwumbør ipiin ki yaa tii u waah kpa pu na kan, Uwumbør ga gaa la. Uwumbør aa ban ke unii tii ki jer waah kpa pu na.

¹³ Maa ban ke m ŋa nimi falaa ke m ter biken. M ban ke ni məmək ŋaŋ la. ¹⁴ Maah len pu na le ye ke naah kpa sakpen pu dandana na, ni ŋan ke ni ter binib bi kaa kpa na. Ni mu yaa nan lann daalbaadaal kan, bi yaa nan kpa sakpen kan, bi mu ga ter nimi. Kina le ni məmək ga ŋaŋ. ¹⁵ Ni ŋmee Uwumbør Aagbaŋ ni ke,

“Unii u nan kan sakpen na aa nan ji ki gur.

Unii u mu nan kan siib na aa nan lann.”*

Taitus ni uŋeen aatɔtiib

* 8:15 : Lik Nnyam 16.18.

¹⁶ Tə, m doon Uwumbər u cha Taitus ban u ter nimi na ke ti mu aah ban ti ter nimi pu na. ¹⁷ Ti bui u ke u pəən ubaa ki dan ni chee, le u kii. Unimbil man ke u dan, waageehn pu le u ga dan. ¹⁸ Le ti ga cha tina aabo ubaa mu dii u dan ni chee. Tina aabo ngbaan aah mooni Yesu aabənyaan pu na le cha Yesu aanib məmək pak u sakpen. ¹⁹ Bi mu nyan u ke u dii timi ke ti buen ti ter Uwumbər aanib bi ye bigiim na. Nima le ga nyuŋ Tidindaan, ki mək bi ke ti ban ti ter təb la.

²⁰ Ti ga li joo ŋimombil sakpen ke ti tii bi. Taa ban ke unii ubaa bii timi ke ti gur tibaa ngem. ²¹ Tidindaan nyi ke ti ŋani mbaməm la. Ti ban ke binib mu bee ke ti ŋani mbaməm.

²² Nima le ti ga tun tina aabo uken u mu dii Taitus mam ki dan ni chee. N-yoonn məmək ti nan lik tina aabo ngbaan aabimbin aah bi pu na, ki kan ke unimbil man Uwumbər aatuln pu. U pak nimi ke ni ga ŋa maah ban pu na, nima le cha u moo ban ke u dan ni chee. ²³ Binib yaa baa nimi Taitus aabər kan, ni tuk bi ke u ye maatutugeer u ter mi m tuk nimi Yesu aabənyaan na la. Ubaa yaa baa nimi tinaabitiib bi dii Taitus na aabər kan, ni tuk u ke bi ye Yesu aanib aatutum la. Baabimbinyaan pu, le binib nyuŋni Kristo. ²⁴ Ni li mək bi ni Yesu aanib məmək naah gee Uwumbər aanib pu na, ki ter bi, ke taah nan pak nimi pu na.

9

Naah ga ter Yesu Kristo aadidiliib biken pu na

¹ Maa ki ban m ŋmee kigbaŋ ki tuk nimi naah ga ter Yesu aanib bi bi Jerusalem ni pu na. ² M nyi ke ni ban ni ter bi. M nan pak nimi Masedonia aanib chee, ki bui bi ke nimi bi bi Griis aatiŋ ni na nan ban ni ter Yesu aanib giina. Ninimbil aah man ke ni ter Uwumbər aanib pu na, nima le cha bi ponn ni pam mu ban bi ter bi. ³ Le m ban m cha tinaabitiib bimina buen ni chee, aan bi ti kan ke taah nan pak nimi pu na, ti gbii la. Ni ga li bi ke maah nan len pu na, ki gor ke ni too ŋimombil ngbaan. ⁴ Ni yaa kaa ye kina kan, Masedonia aatiŋ aanib bibaa yaa dii mi ki fuu ni ni chee, ki kan ke naa kee gor kan, ni ga jinn mi iniməən, naa ye mi baanja aaniməən, ti məmək aaniməən. Ba pu? ti nan pak nimi bi chee. ⁵ Nima le m dak ke ni ŋan m gaŋ tinaabitiib bimina ke bi loln m pu nsan ki buen ni chee, ki ter nimi ni too ŋimombil ngbaan, naah nan puu tipuur ti na. M yaa fuu ni kan, m ga nan mui ni too ŋi ki doo. Nima le ga mək ke ni too ŋi, nimi aageehn pu, naa ye ke bi nan muk nimi le ni too ŋi.

⁶ M tuk nimi la, unii u bun tijikaar siib na ga nan chee siib la. Unii u mu bun tijikaar sakpen na ga nan chee sakpen la. ⁷ Unii məmək aah di pu ŋa usui ni ke u ga tii ni na, cha u tii kina. U taa tii ni mpombiin, ki taa tii limukl aatiin. Ba pu? Uwumbər gee unii u tii ni mpopiin na la. ⁸ Uwumbər ga ŋmaa ŋa tinyoor məmək ŋa ni pu, aan ni taa lann nibaa. Ni ga li kpa ki gur, ki ga ŋmaa tii binib bimək lann na. ⁹ Ni ŋmee Uwumbər Aagbaŋ ni ke, “Ubulchindaan tii bigiim sakpen, waanann aa kpa ndoon.”*

¹⁰ Uwumbər u di ŋijikaabil di tii unii u bu tijikaar na, ki tii binib tijikaar bi ji na, uma le ga tii nimi naah ban pu na məmək, ki jer kina, aan ni moo ter binib biken. ¹¹ Ni yaa moo ter binib kan, Uwumbər le ga moo tii nimi. Naah ga tii timi ipiin ke ti tii biken na, nima le binib pam ga doon Uwumbər ipiin ngbaan pu. ¹² Ni yaa ter Yesu aanib ki tii bi baah lann pu na kan, nima le binib pam ga doon Uwumbər mbaməm. ¹³ Ni yaa ter bi kan, nima le ga mək bi ke ni gaa Kristo aabənyaan ki kii, ki kpa tibulchinn, ki yakr naah kpa tiwan ni na tii bima, ni biken məmək. Nima le ga cha bi nyuŋ Uwumbər, ¹⁴ ki mee u tii nimi, ki li gee nimi, Uwumbər aah cha ni kpa tibulchinn sakpen pu na. ¹⁵ Cha ti doon Uwumbər u tii timi Ujapəən u jer ipiin məmək na man.

10

Pəəl aah len waatuln aabər pu na

* 9:9 : Lik Ilahn 112.9.

¹ Min Pɔɔl mbaa gaŋni nimi la. Ni ponn ni bibaa len ke maah nan bi ni chee na, maa kaar nimi, ke m yaa bi nibaa chee kan, m kpa lipobil ki ŋmee kigbaŋ ki sur nimi. Min Pɔɔl bi suuna ke Kristo aah bi pu na, ki gaŋni nimi ke ni toor nimi aabimbin man, ² aam m yaa fuu ni ni chee kan, m taa chiin ni ponn ni bibaa. M nyi ke m yaa fuu ni ni chee kan, m ga ŋmaa li kpa lipobil ki chiin binib bi len ke ti dii dulnyaa ni aanib aah dii pu na. ³ Ni ye mbamɔn ke ti po ye binib la. Ni mu aa ye binib aajaak le ti jaa, ⁴ ki mu aa di binib aapɔɔn le jan kijaak ngbaan. Ti di Uwumbɔr aapɔɔn mu bii kinimbɔŋ aapɔɔn mɔmɔk na le jan ki. Ti len ki nyaŋ binib bi kpak Uwumbɔr aabɔr kinikpakpak na, ⁵ ki nyaŋ binib bi kpa kalmbaani ki dak ke bi kpa nlan ki jer Uwumbɔr na. Ti cha ilandak mɔmɔk kii Kristo aamɔb. ⁶ Ti yaa bee ni ponn ni binib bi ga kii Uwumbɔr aamɔboln na, le ti ga ŋmaa daa binib bi gur kaa kii na aatafal.

⁷ Tɔ, ni lik binib paacham la aa? Ubaa yaa bi ni ponn ni ki len ke u ye Kristo aanii kan, cha u teer ke ti mu ye Kristo aanib ke waah ye pu na la. ⁸ Tidindaan tii mi tininkpir ke m ter nimi ni dii u mbamɔm, waa tii mi tininkpir ngbaan ke m bii nimi. M yaa puk kipupuk ki jer maah ba ga puk pu na kan, maan ji inimɔn. ⁹ Ni taa li dak ke m ban m ŋmee kigbaŋ ki ga li kpa nimi ijawaan na. ¹⁰ Bibaa len ke m ŋmee tigbann ke mpɔɔndaan na, ke m yaa bi ni chee kan, maa pɔɔ, maaliin aa bi tibɔr tibaa ni. ¹¹ Cha binib ngbaan aaboln bee ke ti yaa ŋmee kigbaŋ ponn ni taah ga ŋa pu na kan, ti yaa fuu ni kan, ti ga ŋa kina la.

¹² Taa ban ke ti di tibaa ŋaŋ binib bi yoor bibaa paacham na, kaa ban ke ti len ke ti ye bi ponn ni bibaa. Baa kpa nlan. Bi lik tɔb aabimbin aah bi pu na, ki ŋaŋni bibaa la. ¹³ Tima kan, taan li kpa kipupuk ki lakr taah tun lituln pu na. Ti ga li kpa kipupuk Uwumbɔr aah siin lituln li ki tii timi na pu. Taah nan tuk nimi waaliin na, nima le ye lituln ngbaan ponn ni ngem. ¹⁴ Ti nan puen biken ki fuu ni ni chee ki tuk nimi Kristo aabɔnyaan tee. Taah ŋani kina na, ti po tun lituln li Uwumbɔr siin timi na la. ¹⁵ Taa ban mpakm biken aatuln pu. Ti kpa limakl ke ni ga moo dii Yesu aasan mbamɔm, ki ga ter timi ke ti tun Uwumbɔr aatuln sakpen, waah siin li pu ki tii timi na. ¹⁶ Le ti ga ŋmaa buen ntim mu daa ki jer nimi aatiŋ na, ki ti tuk binib tibɔnyaan tee. Taan buen biken aah tun lituln nin chee na, kaa ban ke bi pak timi biken aatuln pu.

¹⁷ Uwumbɔr Aagbaŋ len ke, “Unii umɔk ban ke u puk kipupuk na, cha u puk kipupuk Uwumbɔr pu.”* ¹⁸ Unii yaa pak ubaa kan, nima le aa mɔk ke Uwumbɔr aanibil gbiin u. Uwumbɔr yaa pak unii kan, nima le mɔk ke Uwumbɔr aanibil sil gbiin u.

11

Binib bi ban ke bi ŋmann Yesu aanib na aabɔr

¹ Tɔ, m yaa len kijɔrk aaliin siib kan, ni pɔɔn nibaa man ki li kpa limɔr m pu. ² M gee nimi sakpen ke Uwumbɔr aah gee nimi pu na. Ni bi ke usapɔɔn u kaa nyi uja na aah bi pu na, le m ban m di nimi tii Kristo, ni li dii uma baanja. ³ M san ijawaan ke binib ga ŋmann nimi, ni taa ki dii Kristo mbamɔm, ke kinimbɔŋ aah nan ŋmann Adam apuu lif pu na. ⁴ Unii yaa fuu ni ni chee ki yaa tuk nimi tibɔr yayan ti kaa ye taah nan tuk nimi Yesu aabɔr ti na kan, ba ŋa ni ji limɔr u pu? Ba ŋa ni gaa tibɔr ti kaa ye Yesu aabɔnyaan, kaan cha ni kan Uwumbɔr Aafuur Nyaan na? Taah nan tuk nimi Yesu aabɔnyaan tee na, tibɔr ngbaan le nan cha ni kan Uwumbɔr Aafuur Nyaan.

⁵ Binib bi ŋmanni ke bi ye Yesu aakpambalb na, maa dak ke bi jer mi. ⁶ Nibaakan, maan ŋmaa len ke unii u bae mbaem sakpen na aah len pu na. M mu nyi Yesu aabɔr mbamɔm, ki ŋeer ti mɔmɔk tuk nimi, binib aanibil ni.

⁷ M nan sunn mbaa taab ke m yoor nimi paacham; kinye pu? m nan tuk nimi Uwumbɔr aabɔnyaan, kaa jin nimi kidaak. Maah ŋa kina na, ni kpa taani ii? ⁸ Maah nan tuk nimi Uwumbɔr aabɔr na, Yesu aanib biken nan pa mi la. Ni naahn ke m nan yoor baamombil ngbaan ke m li joo ter nimi le na. ⁹ Buyoonn m nan bi ni chee ki lann maah ban pu na, maa muk nimi ke ni ter mi. Tinaabitii bi nyan Masedonia aatiŋ ni na nan joo ni maah ban tiwan ni na mɔmɔk. Maah nan bi pu n-yoonn ngbaan na, m ga li beenin bi kina la,

* 10:17 : Lik Jeremia 9.24.

kaan muk nimi ke ni ter mi. ¹⁰ Kristo pu le m len mbamɔn, maan muk unii ubaa nibaa chee Griis aatiŋ ponn ni ke u ter mi. ¹¹ Ba pu? Ni ye ke maa gee nimi le ki len kina aa? Uwumbɔr nyi ke m gee nimi la.

¹² M ga li beenin tuk nimi Yesu aabɔr, kaan ji nimi kidaak. Biŋmaŋmannim bi ji nimi kidaak na aan ŋmaa pak bibaa ki len ke bi bi ke taah bi pu na. ¹³ Binib ngbaan ŋmanni nimi la. Baa ye Kristo aakpambalb. Bi ŋmanni nimi ke bi tun waatuln, ki mu aa tun. ¹⁴ Baah ŋani kina na, ni taa cha ni gar nimi. Kinimbɔrŋ kibaa ŋmanni ke ki ye Uwumbɔr aatuun u wiin chain na. ¹⁵ Kinimbɔrŋ aatutum yaa ŋmanni ke bi ye bininyaam kan, ni taa cha ni gar nimi. Uwumbɔr ga daa bitafal baatuln aah ŋeer pu na.

Pɔɔl aah ji falaa Yesu Kristo pu pu na

¹⁶ M ki tuk nimi la, ni taa dak ke m ye uŋɔr. Ni mu yaa dak ke m ye uŋɔr kan, ni li kpa limɔr m pu, ki cha m mu pak mbaa siib. ¹⁷ Maah ga len pu na aa ye Tidindaan aabɔr aaboln. Maah ga pak mbaa pu na, m ga len ke uŋɔr na la. ¹⁸ Binib pam le bi ki pak bibaa dulnyaa ni aawan pu. Nima le m mu ga pak mbaa. ¹⁹ Ni dak ke ni kpa nlan. Ba ŋa ni ji limɔr biŋɔrb pu ki kpa mpopiin? ²⁰ Maah len pu na le ye ke unii yaa chuu nimi tinaagbiir, bee u ji nimi aawan, bee u ŋmanni nimi, bee u kpa kalmbaani, bee u faa nimi kitapak kan, le ni kpa limɔr u pu. ²¹ Taah kaa muk nimi kina na, le ni bii timi, ke taa kpa mpɔɔn aa?

Unii ubaa yaa kaar ke u pak ubaa kan, m mu kaar kina la. M len ke uŋɔr na la. ²² Biŋmaŋmannim ngbaan ye Hiibru yaab la aa? M mu ye. Bi ye Israel yaab la aa? M mu ye. Bi ye Abraham aayaabitiib la aa? M mu ye. ²³ Bi ye Kristo aatutum la aa? M mu ye ki jer bi. M ŋa nimi gafara la, m len ke uŋɔr na la. M nan tun Kristo aatuln ki jer bi, ki koo tiyondir ponn ni ki jer bi. Kristo pu, binib nan gbaa mi ŋinaalab ki ti chaar jer. M nan kani linimaln, naa nan pɔɔ ke m kpo. ²⁴ Nfum muŋmu le Juu yaab gbaa mi linaalab nfum piitaa ni muwae. ²⁵ Rom yaab nan gbaa mi ŋidabil nfum mutaa la. Binib nan mae mi ŋitakpal nfum mbaa la. Nfum mutaa le iŋɔi liin nnyusakpem ni ki cha mi. Kinyeek kibaa ni nwimɔn le m nan bi likpaln pu nnyusakpem ni. ²⁶ M nan chuun ŋisachun n-yoonn mɔmɔk, ki kani linimaln nnyun ni, le ki kani linimaln bififiirb chee, le ki kani linimaln maanib Juu yaab chee, le ki kani linimaln binib bi kaa ye Juu yaab na chee, le ki kani linimaln ntim ponn ni, ni kipɔɔk ni, ni nnyusakpem ni, le ki kani linimaln binib bi ŋmanni ke bi ye Yesu Kristo aanib na chee. ²⁷ M tun Yesu Kristo aatuln linimaln, ki kani falaa, kaa geeni kinyeek. Nkon ni nnyunyuu mɔk nan joo mi. M nan lann tijikaar. Tiwoor nan joo mi. Maawanpeenkaan aa nan fuu tiwoor ngbaan. ²⁸ Naa ye falaa umina baanja le m kan. Ilandak joo mi iwiin mɔmɔk Yesu aanib mɔmɔk pu. ²⁹ Ubaa yaa kaa kpa mpɔɔn kan, ni yɔl m mu aawon la. Ubaa yaa tɔrŋ uken ke u tun titunwanbir kan, ni fiini maŋjuul la.

³⁰ Tɔ, m yaa puk kipupuk kan, m ga puk kipupuk maadabur aabɔr pu la. ³¹ Tidindaan Yesu Aate Uwumbɔr, u yeh mpakm n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, uma le nyi ke m len mbamɔn la. ³² Maah nan bi Damaskus aatiŋ ni, Ubɔr Aretas aayoonn na, le kitiŋ ngbaan aaninkpel nan ban u chuu mi, le ki cha waatɔb aajab si kii kitiŋ na aabisamɔb chee, ke bi nan chuu mi. ³³ Le nŋɔtiib di mi ŋa kibɔɔkuuk sakpeŋ ni, ki ti di mi laan takolu u bi kitiŋ ngbaan aagoln pu na, le m nyan uŋaal ni.

12

Pɔɔl aah kan tibɔkpiirkaan ti na

¹ See m puk kipupuk. Ni mu aa kpa tinyoor. M ga tuk nimi Tidindaan aah mɔk mi lijinjiiir aawan pu ki kpiir tibɔr ti tuk mi na. ² ŋibin kipiik ni ŋinaa le Uwumbɔr nan yoor mi buen udo paacham. M nyi u di maawiin baanja le buen aan u di maawiin ni nwon mɔk le di buen. Uma le nyi. ³ M po nyi ke Uwumbɔr yoor mi buen paacham, Paradais* ni. ⁴ Le m ŋun tibɔr ti maan ŋmaa tuk unii ubaa na. Uwumbɔr aa kii ke m len ti. ⁵ Lijinjiiir aawan ngbaan pu, le m ga puk kipupuk. Maan pak mbaa, m ga puk kipupuk maadabur aabɔr pu

* 12:3 : Paradais ye Uwumbɔr do paacham la.

la. ⁶ M yaa ban m puk kipupuk kan, maan le ye ujor; ba pu? m ga len mbamɔn la. M mu aan puk kipupuk. Ba pu? maa ban ke unii ubaa pak mi ki jer maah rjeer pu na. M ban ke bi lik maabimbin aah bi pu na, ki pel maah len pu na, le ki bee maah bi pu na.

⁷ Tɔ, Uwumbɔr aah nan mɔk mi lijnjiir aawan sakpen pu na, waa ban ke m yoor mbaa paacham lijnjiir aawan ngbaan pu. Nima le u cha limukl li nyan ni kinimbɔɔ chee na muk mi. Limukl ngbaan wu mi ke nkokon aah saa tiwon kan, ni wu pu na. ⁸ Le m mee Tidindaan nfum mutaa ke u nyan mi limukl ngbaan ni. ⁹ Le waa kii, le ki bui mi ke waaterm le ga cha m nyan limukl ngbaan; ba pu? unii u kaa kpa mpɔɔn na ga li kpa waapɔɔn mbamɔm. Le m kpa mpopiin ki kpa kipupuk maadabur aabɔr pu, aan ki li kpa Kristo aapɔɔn. ¹⁰ M yaa kan idabur, ni njiibil, ni falaa, ni limukl, ni tibɔr, Kristo pu kan, le ni mɔ mi; ba pu? maah kaa kpa mbaa aapɔɔn buyoonn na, le m kpa Kristo aapɔɔn.

Pɔɔl aatafal aah bi Korint aatiŋ aanib ni pu na

¹¹ Ni yaa ba pak mi kan, ni ba ga li ŋan. Naah kaa pak mi na, nima le cha m pak mbaa ke ujor na. M yaa kaa bi tibɔr tibaa ni kan, binib bi ŋmanni ke bi ye Yesu aakpambalb na aa jer mi. ¹² Maah nan bi ni chee na, m nan tun lijnjiir aatun Uwumbɔr aapɔɔn pu, ki nan kpa limɔr n-yoonn mɔmɔk. Nima le mɔk ke m ye Yesu aakpambalb mbamɔm. ¹³ Yesu aanib biken jer nimi kinye? Maah kaa muk nimi ke ni tii mi nibaa na le cha bi jer nimi ii? Nimina yaa kpa taani kan, m ŋa nimi gafara la.

¹⁴ Tɔ, dandana wee, m gor ke m dan ni chee taataa. Maan li ban nibaa ni chee. M ban nimi la, naa ye nimi aamombil. Mbim aa kpiini tetiib, tetiib le kpiini mbim. Ni bi ke maabim na la. ¹⁵ Nima le ni mɔ mi ke m di mbaa tii nimi, ki tun lituln linimaln ke m ter nimi. M yaa moo gee nimi kan, nimi aageehm bar la aa?

¹⁶ Ni ye mbamɔn, maa nan ŋani nimi falaa ke ni tii mi nibaa. Le ni ponn ni bibaa len ke m nan ŋmanni nimi, ki jin nimi aawan. M jin nimi aawan kinye? ¹⁷ Maah nan cha binib buen ni chee na, bi ponn ni ubaa nan jin nimi aawan ki tii mi ii? Aayii. ¹⁸ M nan garj Taitus ke u buen ni chee, le ki cha tina aabo uken mu dii u. Taitus jin nimi aawan nibaa aa? Aayii. Ti kpaan nlandak mubaa la. Maah ŋani pu na, u mu ŋani kina la. Ti mɔmɔk dii kitaabuk kibaa la.

¹⁹ Ni dak ke ti len ke ti nyan tibaa tibɔr ni la aa? Taa ŋani kina kpala. Ti bi Uwumbɔr aanimbiin ni, ki len Kristo aah ban pu na. Maanigeekaab, ti ban ke ti ter nimi ke ni moo dii Uwumbɔr aasan mbamɔm. Nima le cha ti len. ²⁰ M san ijawaan ke m yaa fuu ni ni chee kan, naah bi pu na aan li mɔ mi, m mu aah ga li bi pu na aan li mɔ nimi mu. M san ijawaan ke m ga nan mui ni bi kpak tɔb kinikpakpak, ki kpa lipiipoln tɔb pu, ki gee liŋuul tɔb pu, ki yakr tɔb, ki sii tɔb, ki bii tɔb, ki kpa kalmbaani, ki ŋma tijar, ²¹ ke m yaa fuu ni ni chee ki kan ke ni ponn ni pam tun titunwanbir, ni tijɔɔ aatuln, ki gɔr kidagook, ki ŋani tiwan ni kaa ŋan na, kaa kpeln nimi aabimbin kan, ni ga bii nsui sakpen. Le Maawumbɔr ga cha m ji inimɔɔn ni pu.

13

Kookoo aasurm ni idoon

¹ Tɔ, m ga dan nan mann nimi taataa la. Ni yaa galn unii ubaa kan, maan gar nimi, see biseeraadam bilee, bee bitaa len.* ² Maah nan mann nimi lelee na, m nan sur ni ponn ni bimɔk tun titunwanbir na. Dandana wee, maah kaa bi ni chee na, m ki sur bi ke maah nan sur bi njan pu na, ke m yaa fuu ni kan, m ga daa bitafal. ³ Nima le ga mɔk nimi ke Kristo le cha m len. Waa ye udabur ni chee, u kpa mpɔɔn ni chee. ⁴ U nan di waapɔɔn lii ki cha bi kpaa u ndɔpuinkoo pu. Dandana, u fu Uwumbɔr aapɔɔn pu la. Timi bi mu kpaan u chee na aa kpa mpɔɔn. Ti mu aah kpaan u chee na, ti mu fu Uwumbɔr aapɔɔn pu, ki ga ŋmaa mɔk nimi mpɔɔn ngbaan.

⁵ Ni lik nimi aabimbin aah bi pu na man, ke ni sil tii Yesu Kristo naadii aan naa tii. Ni taa lik maabimbin aah bi pu na man, ni li lik nimi nibaa aabimbin aah bi pu na. Naa bee ke Yesu Kristo bi ni ni ii? U bi ni ni la; u yaa kaa bi ni ni kan, naa ye waanib mbamɔm. ⁶ M

* 13:1 : Lik Ikaal 17.6; 19.15.

kpa limakl ke ni ga bee ke timi le ye waanib mbaməm. ⁷ Ti mee Uwumbər tii nimi, ke ni taa tun titunwanbir. Naa ye ke ti ban ti mək nimi timi aabamən la. Ni yaa po dak ke taa ye Yesu aanib mbaməm kan, ti po ban ke ni tun lituln li ɲan na la. ⁸ Ba pu? taan ɲmaa di mpɔɔn mu Uwumbər tii timi na, ki leɲ tibɔnyaan tee. Ti ban ke tibɔnyaan ngbaan loln nsan la. ⁹ Ti yaa kaa kpa mpɔɔn, le nimi le kpa mpɔɔn kan, ni mə timi la. Le ti mee Uwumbər tii nimi ke ni toor nimi aabimbin. ¹⁰ M ɲmee kigbaɲ kee, ke maah kaa bi ni chee na, m yaa nan fuu ni ni chee kan, m taa chiin nimi, ki mək nimi maapɔɔn. Nima le cha m ɲmee ki. Tidindaan le tii mi tininkpir ke m ter nimi ni dii waasan mbaməm. Waa tii mi tininkpir ngbaan ke m di bii nimi.

¹¹ Nnaabitiib, tibər ti gur na le ye ke m ban m chɔi nimi la. Toor nimi aabimbin man. Sɔɲ tɔb aasui man. Ni li kpa kimɔbaan ni nsuudoon man, le Uwumbər u gee timi ki tii timi nsuudoon na ga li bi ni chee.

¹² Ni li dooni tɔb mbaməm man.

Uwumbər aanib bimək bi do na dooni nimi.

¹³ Tidindaan Yesu Kristo aanimbaasaln, ni Uwumbər aageehm, ni Waafuur Nyaan aamɔbaan li bi ni məmək chee.

Kigbanj ki Pɔɔl ŋmee ki tii GALASIA YAAB na

¹⁻² Min Pɔɔl ni nnaabitiib bimɔk bi m chee na dooni nimi Yesu aanib bi bi Galasia aatim ni na. Yesu Kristo ni Tite Uwumbɔr u fikr u nkun ni na le ŋa mi waakpambal. Naa ye unibɔn le ŋa mi, kaa ye binib le di lituln ngbaan tii mi.

³ Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo ŋa tinyoor ŋa ni pu, ki tii nimi nsuudoon.

⁴ Tite Uwumbɔr aageehn pu, le Kristo nan kpo timi aatunwanbir pu, ke u nyan timi dulnyaa wee aatunwanbir ni. ⁵ Uwumbɔr le yeh mpakm n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

Tibɔnyaan baan baanja le bi

⁶ Kristo aanimbaasaln pu, le Uwumbɔr yin nimi ke ni dii u. Ni tee gar mi pam; ba pu? ni ban ni di Uwumbɔr lii mala, ki gaa tibɔyayan, ⁷ ti kaa ye tibɔnyaan na. Binib bibaa bi, ki muk nimi, ki ban bi kpeln Kristo aabɔnyaan tee. ⁸ Timi le yaa tuk nimi tibɔr ti kaa ye taah nan tuk nimi tibɔnyaan ti na, bee ni ti ki ye Uwumbɔr aatuun u nyan ni Uwumbɔr do na le tuk nimi tibɔyayan tee kan, cha Uwumbɔr puun lii u pu. ⁹ Taah nan tuk nimi pu na, m ki tuk nimi dandana wee, ke unii ubaa yaa tuk nimi tibɔyayan ti kaa ye naah nan gaa tibɔnyaan ti na kan, cha Uwumbɔr puun lii u pu.

¹⁰ M ban m piir binib aasui le aan Uwumbɔr aasui? M ban ke binib pak mi ii? Aayii. M yaa ban ke binib pak mi kan, maa ba ga li ye Kristo aatutunn.

Pɔɔl aah ŋa Yesu Kristo aatutunn pu na

¹¹ Nnaabitiib, m ban ke ni bee ke maah nan tuk nimi tibɔnyaan ti na, taa nyan ni binib chee. ¹² Maa nan gaa ti binib chee. Unii ubaa aa di ti tuk mi. Yesu Kristo ubaa le kpiir ti tuk mi.

¹³ Ni nan ŋun maabimbin aah nan ye pu buyoonn m nan dii Juu yaab aasan na. M nan ŋa Uwumbɔr aanib falaa sakpen a, ki ban ke m kuln bi. ¹⁴ M nan dii Juu yaab aasan ki jer ŋjeen aatɔtiib ponn ni pam aah dii pu na. Nnimbil nan man tiyaajatiib aakaal pu.

¹⁵ Uwumbɔr aanimbaasaln pu, le u lee mi buyoonn baa nan kee ma mi na, le ki yin mi ke m dii u. ¹⁶ Waageehn pu le u kpiir Ujapɔɔn aah bi pu na mɔk mi, ke m buen ti tuk binib bi kaa ye Juu yaab na waabɔr. Waah ŋa kina na, le maa buen unii ubaa chee ki ti kpokl maah ga ŋa pu na, ¹⁷ kaa buen Jerusalem ki ti kpokl binib bi puen ye Yesu aakpambalb na chee. M nan buen Arabia aatiŋ ni ki ti bi nima mbaa ki mee Uwumbɔr, le ki nin gir buen Damaskus aatiŋ ni. ¹⁸ Ŋibin ŋitaa aah jer na, le m buen Jerusalem m ti mann Piita, ki nan bi u chee iwiin kipiik ni iŋmu. ¹⁹ Maa nan ki kan Yesu aakpambal ubaa kpee, see Jems u ye Tidindaan aanaal na baanja.

²⁰ Maah ŋmee pu tii nimi na, Uwumbɔr nyi ke maa mɔn nnyamɔn.

²¹ Tɔ, le m nyan Jerusalem, ki buen Siria aatiŋ ni, ni Silisia aatiŋ ni. ²² N-yoonn ngbaan Kristo aanib bi nan bi Judea aatim ni na aa nan kee kan mi, kaa nyi mi. ²³ Bi po ŋun ke uja u nan ŋani bi falaa na, dandana wee u chuun mooni tibɔnyaan ti u nan ban u bii ti na.

²⁴ Nima le cha bi nyuŋ Uwumbɔr m pu.

2

Pɔɔl ni Yesu Kristo aakpambalb biken

¹ Ŋibin kipiik ni ŋinaa aah jer na, le m ni Banabas gir buen Jerusalem. Taitus mu nan dii timi. ² Uwumbɔr nan tuk mi ke m buen Jerusalem. Nima le cha m buen. Le m ni Yesu aanib aaninkpiib kuun tɔb chee tibaa, le m ŋeer tuk bi tibɔnyaan ti m mooni binib bi kaa ye Juu yaab chee na; ba pu? m nan ban ke bininkpiib ngbaan kii maah tun Uwumbɔr aatuln pu na, maatuln taa bee fam. ³ Tɔ, Taitus u nan bi m chee na ye Griik aanii la. Le Yesu aanib aaninkpiib ngbaan aa muk u ke u gii uchakpaln. ⁴ Binib bibaa bi, ki ŋmanni

ke bi dii Yesu Kristo, ki kpaan ti chee; bima le nan ban ke bi gii u. Bi kpaan ti chee ke bi lik taah gaa tibaa pu ki dii Yesu aasan kaa ki dii Moses aakaal na. Le bi nan ban ke bi muk timi ti ki dii Moses aakaal. ⁵ Le taa kii baah ban pu na kpala. Taa nan ban unii ubaa kpeln Yesu aabɔnyaan tee ki tuk nimi tibɔyayan.

⁶ Yesu aanib aaninkpiib bi kpa liyimbil na, baah bi pu na, naa ye nibaa m chee; ba pu? Uwumbɔr aa pak ubaa ki jer uken, binib ngbaan aa len ke m di tibɔr tibaa ki kpee maah mooni tibɔr ti na pu. ⁷ Bi bee ke Uwumbɔr lee mi ke m di Yesu aabɔnyaan tuk binib bi kaa ye Juu yaab na, ke waah nan lee Piita u ti tuk Juu yaab pu na. ⁸ Uwumbɔr u tii Piita mpɔɔn ke u ti tuk Juu yaab Yesu aabɔnyaan na, uma le tii m mu mpɔɔn ke m tuk binib bi kaa ye Juu yaab na. ⁹ Le Jems, ni Piita, ni Jɔnn, bi ye Yesu aanib aaninkpiib na, bee Uwumbɔr aah ter mi waatuln ponn ni pu na, le bi di bɔjaal tii m ni Banabas ke naabitiib pu na, ki kii ke ni njan ke ti buen binib bi kaa ye Juu yaab na chee, aan bi mu buen Juu yaab chee. ¹⁰ Bi nan ban ke ti li teer ki ter binib bi ye bigiim bi ponn ni na. M mu aanimbil man ke m ter bi.

Pɔɔl aah kae Piita pu na

¹¹ Tɔ, Piita aah fuu ni Antiok aatiŋ ni na, le m kpak u; ba pu? u nan kpa taani la. ¹² Bijab bi nan nyan ni Jems chee na aah kaa nan kee fuu ni buyoonn na, u nan ji binib bi kaa ye Juu yaab na chee tijikaar. Bijab ngbaan aah nan fuu ni na, le u nyan binib bi kaa ye Juu yaab na chee, kaa ki ji bi chee tijikaar; ba pu? u nan san Juu yaab bi nyan ni Jems chee na ijawaan. ¹³ Le Juu yaab bi nan bi Antiok aatiŋ ni na mu njan Piita aah nja pu na. Bi nyi tiwan ni njan na, le kaa njan ni. Hali bi nan cha Banabas mu yenn. ¹⁴ M nan kan ke baa dii Yesu aabɔnyaan mbamɔm. Le m tuk Piita bi mɔmɔk aanimbil ni ke, “Aa ye Juu aanii la. Aa yaa dii binib bi kaa ye Juu yaab na aah dii pu na, kaa ki dii Juu yaab aasan kan, ba nja aa muk binib bi kaa ye Juu yaab na ke bi dii Juu yaab aasan?”

Gaakii pu le Uwumbɔr ga gaa binib lii

¹⁵ Tɔ, ti ye Juu aamaal ni la. Taa ye binib bi kaa ye Juu yaab bi ye titunwanbirdam na; ¹⁶ le ti mu nyi ke unii yaa dii Moses aakaal kan, nima le ga cha Uwumbɔr len ke waabɔr njan. Unii yaa gaa Yesu Kristo ki kii kan, nima le ga cha Uwumbɔr len ke waabɔr njan. Le ti gaa Yesu Kristo ki kii; ba pu? taah gaa u ki kii pu na, nima le cha Uwumbɔr len ke timi aabɔr njan, naa ye ke ti dii Moses aakaal mbamɔm le cha u len; ba pu? Uwumbɔr aan len ke unii ubaa aah dii nkaal ngbaan pu na le cha waabɔr njan. ¹⁷ Taah kpaan Kristo chee ke ti nmar pu na, nima le mɔk ke timi Juu yaab ye titunwanbirdam ke binib bi kaa ye Juu yaab na mu aah ye pu na. Nimina mɔk ke Kristo ban titunwanbir aa? Aayii. ¹⁸ M nan yii Moses aakaal ki dii Yesu aasan la. M yaa ki dii nkaal ngbaan kan, nima le ga nja mi utunwanbirnaan. ¹⁹ Maa ki dii nkaal ngbaan ke unii u kpo na aah kaa ki dii pu na la. Ni naahn ke nkaal ngbaan aah ku mi le na. M yii nkaal ngbaan ke m li bi Uwumbɔr aah ban pu na la. ²⁰ M nan kpo Kristo chee ndɔpuinkoo pu, le m mu beenin fu; naa ki ye min Pɔɔl le fu. Kristo le fu m ni. Uma Uwumbɔr Aajapɔɔn u gee mi ki nan kpo m pu na, uma le m gaa u ki kii, nima pu le m bi. ²¹ Maa yii Uwumbɔr aanimbaasaln. Maah len pu na le ye ke unii yaa bui ke waah dii Moses aakaal na, nima le ga gaa u lii kan, u bui ke Yesu nan kpo fam le na.

3

Nkaal bee gaakii

¹ Galasia aatiŋ aanib, bijɔrb, nma nmann nimi ke ni taa ki dii mbamɔn? Ti nan tuk nimi Yesu Kristo aah nan kpo ndɔpuinkoo pu pu na. Ni bi ke ninimbil aah kan le na. ² Cha m baa nimi mbaan mbaa. Naah dii Moses aakaal na le cha ni gaa Uwumbɔr Aafuur Nyaan aan naah njan Yesu aabɔnyaan tee ki gaa u ki kii na le cha ni gaa? ³ Uwumbɔr Aafuur Nyaan aapɔɔn pu, le ni nan piin ki dii waasan. Ni ye bijɔrb ki dak ke ni ga nmaa dii u nimi nibaa aapɔɔn pu uu? ⁴ Uwumbɔr aah tun litukpaan ki tii nimi na, ni ye fam la aa? M mak ke laa ye fam. ⁵ Uwumbɔr nan tii nimi Waafuur Nyaan ki tun lijnjiir aatun nikaasisik ni.

Naah dii Moses aakaal na le cha u ɲani kina aan naah ɲun Yesu aabɔnyaan tee ki gaa u ki kii na le cha u ɲani kina?

⁶ Ni ɲmee Uwumbɔr Aagbaɲ ni ke, “Abraham nan gaa Uwumbɔr aamɔboln ki kii, kina pu na le Uwumbɔr gaa u ke u ye uninyaan u chee.”* ⁷ Nimina mɔk timi ke binib bi gaa Uwumbɔr ki kii na, bima le ye Abraham aayaabitiib. ⁸ Ni ki ɲmee Uwumbɔr Aagbaɲ ni ke Uwumbɔr nan bee ke binib bi kaa ye Juu yaab na ga nan gaa u ki kii ki ɲmar. Baah kaa nan kee gaa u ki kii buyoonn na, le u nan puen tuk Abraham tibɔnyaan tee, ki bui u, “Aa pu, le m ga ɲa tinyoor ɲa ɲinibol mɔmɔk pu.”† ⁹ Nima pu na, Uwumbɔr ga ɲa tinyoor ɲa binib bi gaa u ki kii na pu, ke waah nan ɲa tinyoor ɲa Abraham u nan gaa u ki kii na pu na.

¹⁰ Tɔ, binib bimɔk dii Moses aakaal ke bi ɲmar na, Uwumbɔr aamɔpuur bi bi pu la. Ba pu? ni ɲmee Uwumbɔr Aagbaɲ ni ke, “Uwumbɔr aamɔpuur bi unii umɔk yii, kaa dii ikaal ni mmɔkm mumɔk bi Nkaal aagbaɲ ni na pu la.”‡ ¹¹ Ni ye mbamɔn la, unii yaa dii Moses aakaal kan, nima le aan cha Uwumbɔr len ke waabɔr ɲan. Ni ɲmee Uwumbɔr Aagbaɲ ni ke, “Unii yaa gaa Uwumbɔr ki kii kan, Uwumbɔr ga len ke udaan ngbaan aabɔr le ɲan, uma le ga kan limɔfal li kaa kpa ndoon na.”§ ¹² Moses aakaal bi, le ki cha naadii mu bi. Nkaal ngbaan len ke unii u dii mu mbamɔm na ga li kpa limɔfal.*

¹³ Ti bii nkaal ngbaan la, nima le Uwumbɔr aamɔpuur bi ti pu. Le Kristo nyan timi mmɔpuur ngbaan ni; kinye pu? u nan kpo ndɔpuinkoo pu ki di mmɔpuur ngbaan di tun uma ubaa aayil pu, ke baah nan ɲmee Uwumbɔr Aagbaɲ ni pu na ke,† “Unii umɔk bi kpa u ndɔpuinkoo pu na, Uwumbɔr aamɔpuur bi u pu la.” ¹⁴ Uwumbɔr nan ɲa tinyoor ɲa Abraham pu. Le Yesu Kristo nan kpo ti pu ke binib bi kaa ye Juu yaab na mu kan tinyoor ngbaan. Le ti yaa gaa Yesu ki kii kan, ti ga gaa Uwumbɔr Aafuur Nyaan, waah nan puu tipuur ti ke u ga tii timi na.

Nkaal na, ni tipuur ngbaan

¹⁵ Nnaabitiib, m ga di binib aabɔr ki di ɲaɲ Uwumbɔr aabɔr aah bi pu na la. Unii yaa puu tipuur, ki ɲmee waayimbil ti pu kan, ubaa aan ɲmaa kpeln ti, kaan ɲmaa ɲa ti fam. ¹⁶ Uwumbɔr nan puu tipuur tii Abraham ni uyaabil la. Waa len ke uyaabitiib, kaa len ke kinipaak, u len ke unibaan la. U nan len ke uyaabil la.‡ Uma le ye Kristo. ¹⁷ Maah len pu na le ye ke Uwumbɔr nan puu tipuur, ki puu ke u ga sil ɲa kina [Kristo pu]. ɲibin ikui inaa ni ɲibin piitaa aah jer na, le u tii binib nkaal. Nkaal ngbaan aa ɲa tipuur ngbaan fam. ¹⁸ Tipuur ngbaan pu le Uwumbɔr nan ɲa tinyoor ɲa Abraham pu. Nima le mɔk ke u ga ɲa tinyoor ɲa ti mu pu, tipuur ngbaan pu. Naa ye ke ti dii nkaal ngbaan le ga cha u ɲa tinyoor ɲa ti pu.

¹⁹ Ni yaa ye kina kan, ba pu Uwumbɔr nan tii binib nkaal ngbaan? U nan tii bi nkaal ngbaan ke bi bee titunwanbir aah ye pu na. U ban ke nkaal ngbaan li bi ki nan saa buyoonn Abraham aayaabil§ ga fuu ni na. Abraham aayaabil ngbaan le Uwumbɔr nan puu tipuur ngbaan tii u. Uwumbɔr nan cha waatuuntiib di nkaal ngbaan tii Moses, ke u di tii binib. ²⁰ Uwumbɔr nan cha waatuuntiib ni Moses le tii binib nkaal ngbaan. Uwumbɔr ubaa le nan puu tipuur na ki tii Abraham.

Nkaal ngbaan aatuln

²¹ Moses aakaal kpaak Uwumbɔr aah puu tipuur ti na aa? Aayii. Nkaal ngbaan yaa ba ɲmaa tii timi limɔfal kan, nkaal ngbaan pu le ti ba ga ɲmar. ²² Tɔ, Uwumbɔr Aagbaɲ len ke dulnyaa ni aanib mɔmɔk ye titunwanbirdam la, ke Uwumbɔr aah nan puu tipuur ti na, u ga ɲa tinyoor ɲa binib bi gaa Yesu Kristo ki kii na pu. Binib bi gaa u ki kii na, bima le u ɲa tinyoor ɲa bi pu.

²³ Buyoonn Yesu aa nan kee fuu ni na, Moses aakaal nan dii timi ki nan saa buyoonn Yesu nan dan dulnyaa ni na ke ti gaa u ki kii. ²⁴ Nkaal ngbaan nan ye ukikiir ki kii timi,

* 3:6 : Lik Mpiin 15.6; Rom Yaab 4.3. † 3:8 : Lik Mpiin 12.3. ‡ 3:10 : Lik Ikaal 27.26. § 3:11 : Lik Habakuk 2.4.

* 3:12 : Lik Liifai Yaab 18.5. † 3:13 : Lik Ikaal 21.23. ‡ 3:16 : Lik Mpiin 12.7. § 3:19 : Abraham aayaabil ngbaan ye Yesu la.

ki nan saa buyoonn Yesu fuu ni na, aan ti gaa u ki kii le ki ηmar. ²⁵ Dandana wee Yesu le ti gaa ki kii. Moses aakaal aa ki joo timi.

²⁶ Nimi bimək gaa Yesu Kristo ki kii na, u pu le ni ye Uwumbər aabim. ²⁷ Baah nan muin nimi nnyun ni, Kristo aayimbil pu na, ni gaa Kristo aabimbin la. ²⁸ Naah kpaan Yesu Kristo ni na, ni məmək ye unibaan la. Juu yaab ni binib bi kaa ye Juu yaab na, ni binaagbiib ni mmaal aabim, ni bijab ni bipiib, ni məmək ye unibaan la. ²⁹ Ni ye Kristo aanib la. Nima le ni ye Abraham aayaabitib. Le ni ni u ga kan tiwanyaan ni Uwumbər nan puu tipuur ke u ga tii nimi paacham na.

4

¹ Maah len pu na le ye ke ubo u ga ji lifaal na le yeh ute aawan məmək; le waah laa ye ubo buyoonn na, waa jer unaagbiija. ² U bi waaninkpiib ni biməməkba aajaal ni, ki nan saa nwiin mu ute siin na. ³ Ti mu bi kina la. Buyoonn taa nan kee nyi Yesu aabər na, dulnyaa aawanbir nan joo timi tinaagbiir la. ⁴ Naah nan ηeer n-yoonn mu na, le Uwumbər nan tun ni Ujapəon. Upii le nan ma u. Juu yaab aakaal le nan joo u, ⁵ ke u gaa binib bi dii nkaal ngbaan na lii, aan Uwumbər ηa timi waabim.

⁶ Taah ye Uwumbər aabim na, le Uwumbər tun ni Ujapəon Aafuur Nyaan tisui ni. Muma le cha ti yin Uwumbər ke Tite. ⁷ Nima pu na, saa ki ye unaagbiija. Aa ye Uwumbər aabo la. Saah ye waabo na, aa ga kan waah puu tipuur ti na [Kristo pu].

Pəol aatafal aah bi Galasia yaab ni pu na

⁸ Buyoonn naa nan kee nyi Uwumbər na, ηiwaa ηi kaa ye Uwumbər na nan joo nimi tinaagbiir la. ⁹ Dandana wee, ni nyi Uwumbər, le u mu nyi nimi. Ba ηa ni ban ni labr ki ki dii dulnyaa aawanbir mu kaa kpa mpəon, kaa ηmaa ter nimi na? Ba ηa ni ban ke tiwanbir ngbaan ki li joo nimi tinaagbiir? ¹⁰ Ni joo nwiin aakpaakool, ki joo uηmal mu aakpaakool, ki joo libiln mu aakpaakool la. ¹¹ M nan tun Uwumbər aatuln linimaln nikaasisik ni. Le ni muk mi nsui ni, ke nibaakan maatuln ga nan ηa yəli la.

¹² Nnaabitib, m nan di ηikoobil ngbaan məmək lii, ke m li bi ke naah bi pu na. M gaηni nimi ke ni mu li bi ke maah bi pu na, ki taa ki dii ηikoobil ngbaan. Ni ye mbamən la, naa ηa mi bakaa ubaa. ¹³ Idabur nan joo mi. Ni nyi ke idabur ngbaan nan tii mi nsan njan ke m dan nan tuk nimi Yesu aabənyaan. ¹⁴ Le ni ηa mi tibulchinn, kaa lik mi fam, kaa yii mi ke m ye iween aanii. Ni nan gaa mi ke naah ba ga gaa Uwumbər aatuun, bee Yesu Kristo pu na. ¹⁵ Ni nan kpa mpopiin m pu la. Mpopiin ngbaan ki bi la chee dandana wee? M nyi ke ni yaa ba ga ηmaa lokr nimi aanimbil ngbaan ki di tii mi kan, ni ba ga lokr ηi tii mi. ¹⁶ Dandana wee, maah sur nimi ki tuk nimi mbamən na, nima le cha m kpaln nimi aadin aa?

¹⁷ Binib bi tuk nimi tibəyayan na, binimbil man ni pu la. Baabər mu aa ηan. Bi ban ke bi nyan nimi Yesu aasan ni. Bi ban ke ninimbil li man bi pu, aan ni dii bi. ¹⁸ Binib aanimbil yaa man nsanyaan pu kan, nima le ηan. Ni ηan, maah bi ni chee buyoonn na, ki ηan maah kaa bi ni chee buyoonn na mu. ¹⁹ Maabim, ni wu mi ke imalween aah chuu upii kan, ni wu pu na, ki nan saa buyoonn ni ga chikr Kristo aasan ni na. ²⁰ M ban ke m li bi ni chee dandana wee, ki kpeln maaməboln; ba pu? nlan ηmal nimi aabər pu la.

Sara ni unaagbiipii Hagar aaməkl

²¹ Nimi bi ban ni dii Moses aakaal na, naa nyi nkaal ngbaan aah len pu na aa? ²² Uwumbər Aagbaη len ke Abraham nan kpa japətib bilee. Unaagbiipii nan ma ubaa, mmaal aabo mu ma uken. ²³ Unaagbiipii ngbaan ma kan, u po ma ubijabo binib aah ma pu na la. Mmaal aabo ma kan, Uwumbər le nan puu tipuur tii u ke u ga maa ubijabo, le u ma u. ²⁴ Bipiib bilee ngbaan aabər kpa ηitaa la. Unaagbiipii u bi nan yin u ke Hagar na nan ma nnaagbiibim la. Hagar aabər ηaη Moses aakaal la; ba pu? Moses aakaal joo binib tinaagbiir la. Uwumbər nan tii Moses nkaal ngbaan Sainai aajool paab. ²⁵ Sainai aajool bi Arabia aatiη ni la. Hagar aabim mu nan bi nima la. Jerusalem aatiη ki bi dulnyaa ni na naahn unaagbiipii Hagar la; ba pu? Jerusalem aanib ye binaagbiib la. Moses aakaal le

joo bi tinaagbiir. ²⁶ Le Jerusalem aatiŋ ki bi paacham na aanib ye mmaal aabim. Timi le ye waabim. ²⁷ Ni ŋmee Uwumbɔr Aagbarŋ ni ke,
 “Upii u kaa ma mbim na, u li kpa mpopiin.
 Imalween aah kaa chuu upii u na,
 u li tar mpopiin ngbaan pu;
 ba pu? upii u aachal yii u na aabim wiir
 ki jer upii u kpa chal na aabim.”*

²⁸ Nnaabitiib, ti bi ke mmaal aabijabo Aisak aah nan bi pu na la; ba pu? Uwumbɔr aah puu tipuur ti na le cha ti ye waabim. ²⁹ N-yoonn ngbaan unaagbiipii aabijabo nan muk mmaal aabijabo Aisak u bi nan ma u Uwumbɔr Aafuur Nyaan aapɔɔn pu na. Dandana wee, ni bi kina la. Binib bi dii Juu yaab aakaal na muk timi bi ye Uwumbɔr aabim Waafuur Nyaan aapɔɔn pu na la. ³⁰ Uwumbɔr Aagbarŋ len kinye? Ki len ke Uwumbɔr nan bui Abraham, “Nyan unaagbiipii na ni waabo; unaagbiipii aabo na aa kpa nsan u ji lifaal mmaal aabo na chee.”† ³¹ Nnaabitiib, maah len pu na le ye ke taa ye unaagbiipii aabim, ti ye mmaal aabim la.

5

Yesu Kristo aah gaa timi lii pu na

¹ Kristo nan gaa timi lii, ke ti taa ki li bi tinaagbiir ni. Nima pu na, ni li si mbamɔm, ki taa cha tiwan nibaa ki li joo nimi tinaagbiir.

² Ni li pel mbamɔm, min Pɔɔl le tuk nimi ke ni yaa gii lichakpaln ke ni ŋmar kan, Kristo aan ŋa nimi tinyoor. ³ Unii umɔk gii uchakpaln ke u ŋmar na, m ban m ki sur u ke Moses aakaal mɔmɔk dii u la. ⁴ Nimi bi ban ke ni dii Moses aakaal ke ni ŋmar na, ni yakr Kristo chee la, ki di Uwumbɔr aaterm lii a. ⁵ Uwumbɔr Aafuur Nyaan bi ti ni. Le ti gaa Yesu ki kii. Nima le cha ti kii bundaln Uwumbɔr ga nan len ke timi aabɔr ŋan na. ⁶ Ti yaa kpaan Yesu Kristo ni kan, lichakpangeei aa ye tibɔkpaan. Unii yaa kaa gii kan, ni mu aa ye tibɔkpaan. Ti yaa gaa Yesu ki kii, ki mu yaa gee binib kan, nima le ye tibɔkpaan.

⁷ Ni nan dii Yesu mbamɔm la. Ŋma kiir nimi ke ni taa ki kii waabɔr ti ye mbamɔn na? ⁸ Binib bi kiir nimi na aabɔr aa nyan ni Uwumbɔr u yin nimi na chee. ⁹ Boroboro aanyɔk siib le cha boroboro mɔmɔk duuni. ¹⁰ Tɔ, naah ye Tidindaan aanib na le m bee ke naan dii nnyamɔn aamɔkm. Ntafadaan ga pii binib bi muk nimi na.

¹¹ Nnaabitiib, binib bibaa len ke m tuk binib ke bi li geei ŋichakpan aan ki ŋmar. Ti yaa gbii kan, ba pu Juu yaab beenin ŋani mi falaa? Ti yaa gbii ke m tuk binib ke bi li geei ŋichakpan aan ki ŋmar kan, Yesu aadɔpuinkoo aabɔr aa ba ga cha Juu yaab gee lijuul. ¹² Cha binib bi muk nimi lichakpangeei pu na lee nyan bibaa aajawan.

¹³ Nnaabitiib, Uwumbɔr yin nimi ke u nan gaa nimi lii la. Waah gaa nimi lii na, ni taa ki li ŋani nimi aabimbikpok aah ban pu na. Ni li gee tɔb ki li ter tɔb. ¹⁴ Uwumbɔr aakaal mbaa len ke, “Aa li gee aana aabo ke saah gee aabaa pu na.”* Aa yaa joo nkaal ngbaan kan, Uwumbɔr aakaal mɔmɔk le aa joo.

¹⁵ Ni mu yaa kpa lipiipoln ki kpak tɔb kinikpakpak kan, ni li nyi, ni ga kuln tɔb.

Nfuur Nyaan ni unibɔn aabimbin

¹⁶ M tuk nimi la, cha Uwumbɔr Aafuur Nyaan le joo nimi man, ki taa ŋani nimi aabimbikpok aah gee pu na. ¹⁷ Timi aabimbikpok aah ban pu na le kpak Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah ban pu na. Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah ban pu na mu kpak timi aabimbikpok aah ban pu na. Timi aabimbikpok ni Uwumbɔr Aafuur Nyaan ye tɔb aadim la. Nima le cha ni pɔɔ ke ni dii mbamɔm naah ban pu na. ¹⁸ Ni yaa dii Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah ban pu na kan, Moses aakaal aa dii nimi.

¹⁹ Mbimbikpok aatuln bi lipaal la. Binib bi dii kina na le gɔr kidagook, ki tun tijɔŋ aatuln, ni inimɔn aatuln, ²⁰ ki dii ŋiwaa, ki chuun ji inyɔk, ki nan binib, ki ban tibɔr, ki

* 4:27 : Lik Aisaya 54.1. † 4:30 : Lik Mpiin 21.10. * 5:14 : Lik Liifai Yaab 19.18.

kpa lipiipoln, ki kpa lijuul, ki kpa kukumɔŋ, ki kpak tɔb kinikpakpak, ki yakr tɔb, ²¹ ki kpa iniman, ki ku binib, ki nyu ndaan gbii, ki gbiir bidagbiib aagbiir, ki tun lituln limina mɔk aaboln. M ki sur nimi ke maah nan sur nimi n-yoonn mu jer na pu na, ke binib bi ŋani kina na aan koo Uwumbɔr aanaan ni.

²² Uwumbɔr Aafuur Nyaan le cha binib gee tɔb, ki kpa mpopiin, ni nsuudoon, ni limɔr, ni tibulchinn, ni mbimbinyaan, ni ibamɔn, ²³ ki bi suuna, ki chur bibaa. Nkaal aa bi ki ga kpak binib bi ŋani kina na. ²⁴ Binib bi ye Yesu Kristo aanib na, bi yii baabimbikpok aah ban pu na mɔmɔk, ki di mbimbikpok ngbaan kpaa Yesu aadɔpuinkoo pu.

²⁵ Ti kpa limɔfal Uwumbɔr Aafuur Nyaan pu. Nima pu na, cha Nfuur Nyaan ngbaan le joo timi. ²⁶ Ti taa li kpa kalmbaani, ki taa muk tɔb, ki taa li kpa lipiipoln tɔb pu.

6

Ni li ye tɔb aatutum

¹ Nnaabitiib, bi yaa pii unii titunwanbir ni kan, nimi bi nyi Uwumbɔr aasan mbamɔm na, ni li bi suuna ki ter u ke u ki dii mbamɔm, ki li lik aabaa, kinimbɔŋ taa tɔŋ aa mu. ² Kii Kristo aakaal mbamɔm man, ki li ter tɔb nimi aamuk ponn ni. ³ Unii u kaa bi tibɔr tibaa ni na yaa dak ke u ye uninyuun kan, u ŋmanni ubaa la. ⁴ Cha unii mɔmɔk dakl lik ke waatuln ŋan aan laa ŋan. Li yaa ŋan kan, u ga li kpa mpopiin uma ubaa aatuln pu. U taa li kpa kipupuk ke waatuln ŋan ki jer una aabo yaan. ⁵ Ba pu? unii mɔmɔk kpa uma ubaa aatuln la.

⁶ Tɔ, binib bi bae Yesu aabɔnyaan na, cha bi yakr baah kpa ni na tii unii u mɔk bi tibɔnyaan ngbaan na.

⁷ Tɔ, ni taa ŋmanni nibaa; ni taa dak ke ni ga ŋmaa ŋmann Uwumbɔr; tiwan ni aa bun na, nima le aa ga nan chee. ⁸ Maah len pu na le ye ke unii yaa ŋani unibɔn aabimbin aah ban pu na kan, u ga kan nkun. Unii yaa ŋani Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah ban pu na kan, u ga kan limɔfal li kaa kpa ndoon na. ⁹ Cha ti tun litunyaan ki taa di cha; ba pu? ti yaa kaa di cha kan, ni nan saa naayoonn kan, ti ga kan lituln ngbaan aanyoor. ¹⁰ Nima na, ti yaa kan nsan kan, ti li ŋani binib mɔmɔk tijann. Binib bi gaa Yesu ki kii na, ti li ŋani bima le tijann sakpen.

Kookoo aasurm ni idoon

¹¹ Lik man, m di mbaa aajaal ŋmee ke ni filk ki tii nimi. ¹² Binib bi muk nimi ke ni li geei ŋichakpan na, bi ban ke bi piir Juu yaab aasui, aan bi taa ŋa bi falaa Kristo aadɔpuinkoo aabɔr pu la. ¹³ Tɔ, binib ngbaan geei ŋichakpan la; bima bibaa aa dii Moses aakaal mɔmɔk. Bi po ban ni li geei ŋichakpan, aan bi li kpa kipupuk ke ni ŋa kina. ¹⁴ Mma kan, m ga li kpa kipupuk tiwan nibaa baanja le pu, nima le ye ke Tidindaan Yesu Kristo nan kpo ndɔpuinkoo pu. Waadɔpuinkoo pu, le dulnyaa wee ni aawan aa ki mɔ m chee, ntafal aa ki bi dulnyaa wee ni aawan ni. ¹⁵ Unii yaa dii Yesu Kristo aasan kan, lichakpangeei aa ye tibɔkpaan, unii yaa kaa gii kan, ni mu aa ye tibɔkpaan. Mbimbipɔɔn le ye tibɔkpaan. ¹⁶ Binib bimɔk kii kina na le ye Uwumbɔr aanib, ki ye Israel yaab bamɔm. Uwumbɔr tii bi nsuudoon ki san bi kinimbaak.

¹⁷ Tɔ, ubaa taa ki muk mi; ba pu? binib aah gbaa mi na aabue bi nwon pu, ki mɔk ke m ye Yesu yoo.

¹⁸ Nnaabitiib, Tidindaan Yesu Kristo aajann li bi nisui ni. Amii.

Kigbarj ki Pɔɔl ηmee ki tii EFESUS YAAB na

¹ Min Pɔɔl, u ye Yesu Kristo aakpambal Uwumbɔr aageehn pu na, le ηmee kigbarj kee tii Uwumbɔr aaninyaam bi bi Efesus aatiη ni, ki joo waasan mbamɔm, ki kpaan Yesu Kristo chee na.

² Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo ηa tinyoor ηa ni pu, ki tii nimi nsuudoon.

Uwumbɔr aah tii timi Waafuur Nyaan aanyoor pu na

³ Cha ti pak Uwumbɔr, u ye Tidindaan Yesu Kristo Aate na. Taah kpaan Kristo ni na, le Uwumbɔr ηa tinyoor ηa ti pu, ki tii timi Waafuur Nyaan aapiin mɔmɔk paacham.

⁴ Uwumbɔr aah kaa nan kee naan dulnyaa wee buyoonn na, le u nan nyan timi, Kristo pu, ke ti li ye waanib, ki li bi chain, ki taa li kpa taani ubaa unimbiin ni. U gee timi la.

⁵ Taah kpaan Yesu Kristo chee na, le Uwumbɔr ηa timi waabim. N-yaayoonn na, u nan nyan timi ke ti li ye waabim. Nima le ye waageehn, ki ye waah ban pu na. ⁶ Waabogeehn pu le u ηa tinyoor sakpen ηa ti pu, nima le ti pak u ki nyuηni u waabulchinn sakpenn pu.

⁷ Kristo aasin pu, le Uwumbɔr gaa timi lii, ki di cha pinn timi, ki ηa timi tibulchinn sakpen, ⁸ ki ηa tinyoor sakpen ηa ti pu, ki tii timi nlan mɔmɔk, ni mbeen mɔmɔk, ⁹ ki kpiir tibɔbɔrkaan ti u nan dak usui ni ke u ga ηa ti na mɔk timi. Kristo pu le u kpiir ti. Waageehn le na. ¹⁰ Tibɔbɔrkaan ngbaan le ye ke ni yaa nan ηeer kan, u ga di tiwan nimɔk bi paacham ni taab na kpaan tɔb chee, ki ηa ni kimɔbaan, ki ηa Kristo ni mɔmɔk aayidaan.

¹¹ Uwumbɔr aah ηani tiwan mɔmɔk pu na, u ηani waageehn, waah dak pu na la. Taah kpaan Kristo ni na, le Uwumbɔr ηa timi waanib. N-yaayoonn na, le u nan nyan timi ke ti li ye waanib. ¹² U nyan timi bi puen kpa limakl Kristo pu na, ke ti li mɔk binib waah ηan sakpen pu na, aan bi pak u.

¹³ Ni mu gaa Kristo ki kii la. Naah ηun Uwumbɔr aabɔr ti ye mbamɔn, ki ye tibɔnyaan ti cha ni ηmar na, le ni gaa Kristo ki kii. Naah kpaan u ni na, le Uwumbɔr tii nimi Waafuur Nyaan, ke waah nan puu tipuur ti na, ki mɔk ke ni ye waanib la. ¹⁴ Waah tii timi Waafuur Nyaan na, nima le mɔk ke u ga tii timi waah puu tipuur ti na mɔmɔk, ki ga gaa timi bimɔk ye waanib na lii. Nima pu na, cha ti li pak u, waah ηan sakpen pu na.

Pɔɔl aah mee Uwumbɔr pu na

¹⁵ M ηun naah gaa Tidindaan Yesu ki kii, ki gee waanib mɔmɔk pu na, ¹⁶ nima le m dooni Uwumbɔr ni pu n-yoonn mɔmɔk, ¹⁷⁻¹⁸ ki teer nimi maameel ponn ni. Tite Uwumbɔr, u ye Tidindaan Yesu Kristo Aawumbɔr, ki yeh lisil mɔmɔk na aah woln ninimbil pu na, m mee u ke u tii nimi Waafuur Nyaan mu ga tii nimi nlan, ki kpiir Uwumbɔr aah bi pu na mɔk nimi na, aan ni bee u mbamɔm, ki bee waah yin nimi ki tii nimi limakl pu na, ki bee waah ga tii waanib paacham aawan ni mɔ sakpen na pu na, ¹⁹ ki bee ke u kpa mpɔɔn sakpen ki ti nyaη, ki tii timi bi gaa u ki kii na. Mpɔɔn ngbaan le ye mpɔɔn sakpiin ²⁰ mu u nan di fikr Kristo nkun ni, ki di u kaan uηangii wɔb paacham na. ²¹ Uma Kristo bi nima ki kpa mpɔɔn mu jer mpɔɔn mɔmɔk na: u kpa mpɔɔn jer inyɔk, ni ηiwaa, ni bipɔnib aapɔɔn, ki kpa tininkpir jer tininkpir mɔmɔk, ki kpa mpɔɔn jer dindatiib aapɔɔn mɔmɔk. Waayimbil jer ηiyimbil ηimɔk bi dandana wee na, ni ηimɔk ga li bi n-yoonn mu choo na. ²² Uwumbɔr di tiwan mɔmɔk di ηa uma Kristo aataapɔtan taab, ki ηa u tiwan mɔmɔk aayidaan ki tii waanib. ²³ Waanib le ye uma Kristo aawon, le u gbii bi, ki mu bi tiwan nimɔk bi ηipepel mɔmɔk na ni.

2

Naah nyan nkun ni ki kan limɔfal pu na

¹ U tii nimi limɔfal la. Ni nan tun titunwanbir, kaa nan kii Uwumbɔr aamɔb, nima le naa nan kpa limɔfal. ² Ni nan dii dulnyaa aasan mu kaa ηan na, ki kii kinimbɔη ki ye

tiwanbir məmək aayidaan na aaməb. Kima le joo binib bi yii Uwumbər aaməb na. ³ Ti məmək mu nan bi bi ponn ni, ki mu dii taah ban tiwan ni kaa njan na pu na, ki njan tisui ni tiwon aah gee pu na. Taah nan bi pu na le nan cha Uwumbər gee lijuul ti pu, ke waah gee lijuul titunwanbirdam biken pu pu na.

⁴ Tə, Uwumbər mu kpa linimbaasaln sakpen, ki gee timi sakpen. ⁵ Taah nan tun titunwanbir na, taa nan kpa liməfal. Taah kpaan Kristo ni na, le Uwumbər tii timi liməfal. Waanimbaasaln pu le u gaa nimi lii. ⁶ Taah kpaan Yesu Kristo ni na, le Uwumbər kpaan yoor timi ni uma Kristo, ki cha ti ti kal u chee paacham. ⁷ N-yoonn mu choo na, nima le ga mək ke Uwumbər kpa linimbaasaln sakpen, ki gee timi ki ti nyan, Yesu Kristo pu. ⁸ Naah gaa Yesu ki kii pu na, le ni nmar, Uwumbər aanimbaasaln pu. Naa ye nimi nibaa pu le ni nmar. Ni ye Uwumbər aapiin la. ⁹ Naa ye nimi aatunyaan pu le ti nmar, ubaa taa li kpa kipupuk. ¹⁰ Ti ye Uwumbər aawanaakaan la. Taah kpaan Yesu Kristo ni na, le Uwumbər njan timi binipəm, ke ti li tun lituln li njan na. U nan di lituln ngbaan siin kiir timi, ke ti nan tun li.

Nimi ni Yesu Kristo kpaan la

¹¹ Nimi bi kaa ye Juu yaab na, Juu yaab yin nimi binib bi kaa geei njichakpan na, ki yin bibaa bichakpangeeb; ba pu? bi geei njichakpan. Ni teer man, naah nan bi pu n-yoonn mu jer na. ¹² N-yoonn ngbaan, naa nan kpaan Kristo chee, kaa nan ye binib bi Uwumbər nyan bi na ponn ni bibaa, kaa nan bi tipuur ti Uwumbər nan puu tii bi na ni. Ni nan bi dulnyaa wee ni, kaa nan kpa limakl, kaa nan nyi Uwumbər. ¹³ Le dandana wee, naah kpaan Yesu Kristo ni na, nimi bi nan daa Uwumbər chee na duun u chee dandana wee, Kristo aasin pu. ¹⁴ Uma pu le kiməbaan bi. U nan di timi Juu yaab, ni binib bi kaa ye Juu yaab na kpaan unibaan, ki gbaa wii ligoln li nan bi tikaasisik ni na. ¹⁵ Waah kpo na, u kuln kiduŋ ki nan bi ti ni bikaasisik ni na. U kuln Juu yaab aakaal ni baakoobil, ki di timi Juu yaab, ni binib bi kaa ye Juu yaab na kpaan njan linibopəln libaa, bi kpaan u ni na, nima le ti njan kiməbaan. ¹⁶ Waah kpo ndəpuinkoo pu na, u di timi ni bima, ki kpaan linibol libaa, ki giin bi Uwumbər chee, bi ni Uwumbər ti kpaan ki njan kijətiik. Waah njan kina na, le u kuln kiduŋ ki nan bi ti ni bikaasisik ni na. ¹⁷ Kristo nan dan ki nan tuk nimi bi nan daa Uwumbər chee na, ni Juu yaab bi duun u chee na, ke u ga njan nimi, ni Juu yaab, ni Uwumbər kijətiik. ¹⁸ Kristo pu, le binib bi ye Juu yaab na, ni binib bi kaa ye Juu yaab na məmək kpaani Uwumbər Aafuur Nyaan baan ni, ki dan Tite Uwumbər chee.

¹⁹ Nima pu na, nimi bi kaa ye Juu yaab na aa ki ye biwəwəm ni bicham Uwumbər aanib chee. Ni ye Uwumbər aanib ponn ni bibaa, ki ye waamaal mu ponn ni bibaa la. ²⁰ Nimi Yesu aanib naahn kidiik la. Bi maa nimi lidinyikl li ye Yesu aakpambalb ni Uwumbər aabənbətiib na pu la. Yesu Kristo ubaa le ye lidinyikl ngbaan aatakpaan. ²¹ Uma pu le kidiik aawan məmək təŋ təb pu, ki njan kidiik ki bi chain na, ki tii u. ²² Naah kpaan u ni na, ni mu ye kidiik ngbaan aawan ponn ni nibaa, ki njan kidiik ki Uwumbər Aafuur Nyaan bi ki ponn ni na.

3

Pəəl aah tuk binib bi kaa ye Juu yaab na tibənyaan pu na

¹ Nima pu na, min Pəəl mee Uwumbər tii nimi la. M ye Yesu Kristo aayom, nimi bi kaa ye Juu yaab na pu. ² M dak ke ni ga li njan Uwumbər aah san mi kinimbaak pu ki cha m tuk nimi waah gee nimi pu na. ³ U nan kpiir tibəbərkaan mək mi. M puun njan tee ti kigban kee ponn ni siib. ⁴ Ni yaa karn maah njan pu na kan, ni ga bee maah nyi Kristo aabəbərkaan pu na. ⁵ Uwumbər aa nan kpiir tibəbərkaan ngbaan mək n-yaayoonn na aanib. Dandana wee le Waafuur Nyaan kpiir ti, ki mək Yesu aakpambalb ni waabənbətiib bi bi chain na. ⁶ Tibəbərkaan ngbaan le ye ke timi Juu yaab, ni nimi bi kaa ye Juu yaab ki gaa Yesu aabənyaan tee na, ga kpaan ki yakr Uwumbər aawanyaan, ki kpaan ki li ye Yesu Kristo aanib, ki kpaan ki li bi Uwumbər aah nan puu tipuur ti na ni, Yesu Kristo pu.

⁷ Uwumbər aanimbaasaln pu, le u san mi kinimbaak ki njan mi tibənyaan tee aatutunn, ki tii mi mpəən ke m tun lituln ngbaan. ⁸ Maa pii Uwumbər aaniwaatiir ubaa, le u mu tee

tii mi litunyaan limina, ke m buen binib bi kaa ye Juu yaab na chee, ki ti moon tibonyaan tee, ki tuk bi Kristo aah njan sakpen pu na, ⁹ ki kpiir tiboborkaan mok binib momok, ke binib bi kaa ye Juu yaab na mu ga njar. Uwumbor u nan naan tiwan momok na le nan bor tiboborkaan ngbaan ki nan saa dandana. ¹⁰ U na kina ke waatuuntiib bi bi paacham na yaa kan Juu yaab ni bi kaa ye Juu yaab na aah kpaan tob chee ki na Yesu aanib pu na kan, bi ga bee uma Uwumbor aah kpa nlan mok aabon pu na. ¹¹ N-yaayoonn na le u nan len ke u ga na kina Tidindaan Yesu Kristo pu. ¹² Taah gaa Yesu ki kii ki kpaan u ni na, nima le ti kpa lipobil ke ti dan Uwumbor chee ki nan doon u, ki taa li san ijawaan. ¹³ Nima pu na, m garj nimi, ke ni taa cha nitaakpab yol maah ji falaa ni pu pu na. Maafalaa le ye nimi aaterm.

Yesu Kristo aah gee timi pu na

¹⁴ Nima pu le m gbaan Tite Uwumbor aanimbiin ni. ¹⁵ Waah ye Tite na, nima le mok timi te aabimbin bamonn aah bi pu na. ¹⁶ Waah kpa mpoon sakpen pu na, le m mee u ke u tii nimi mpoon nisui ni, Waafuur Nyaan pu, ¹⁷ ki ki mee u ke Kristo li bi nisui ni, naah gaa u ki kii pu na, ki ki mee u ke ngeehm li bi ni chee mbamom, ¹⁸ ki ki mee u ke ni ni waanib momok nmaa bee Kristo aah gee nimi sakpen ki ti nyan pu na. ¹⁹ Waah gee timi pu na jer unii aah ga nmaa bee pu na. M ban ke ni bee waah gee nimi pu na aan nimi aabimbin li bi ke waah bi pu na mbamom.

²⁰ Waapoon aah bi tisui ni ki tun lituln pu na, u ga nmaa na sakpen tii timi ki jer taah dak pu na bee taah ga mee u pu na. ²¹ Yesu Kristo aanib aah kpaan u ni na, bi li nyuyni Uwumbor n-yoonn momok ki ti saa dulnyaa wee aadoon, ki li nyuyni u n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

4

Tiwon aah kpaan pu na

¹ Min Pool, u bi kiyondiik ni Tidindaan pu na, m garj nimi, ni li dii mbamom. Uwumbor aah yin nimi ke ni li dii u pu na, ni li dii u kina. ² Ni li sunni nibaa taab man, ki li bi suuna, ki li kpa suklaa n-yoonn momok, ki li gee tob, ki li kpa limor tob pu. ³ Uwumbor Aafuur Nyaan aah kpaan nimi unibaan pu na, ni li pooni nibaa man, ki li kpaan kimobaan, ki li beenin ye unibaan. ⁴ Timi Yesu aanib momok kpaan ki ye tiwonbaan ti ye waawon na la. Uwumbor Aafuur Nyaan baan le bi. Uwumbor yin nimi ki tii nimi limakl libaa ke ni ga njar. ⁵ Ti kpa Dindaan ubaa la, ki dii naadii aasan mubaa la. Bi muin nimi nnyun ni Dindaan ubaa aayimbil pu la. ⁶ Uwumbor ubaa u ye ti momok Aate na mu bi. U ye ti momok Aayidaan ki cha ti momok tun waatuln la, ki bi ti momok ni.

⁷ Kristo yakr ipiin tii ti momok waah ban pu na la. ⁸ Ni nmee Uwumbor Aagban ni ke, "Waah buen paacham na u joo binaagbiib pam, ki di ipiin tii binib."*

⁹ Naah nmee ke u buen paacham na, ni mok ke u puen nyan ni paacham le ki sunn ni kitiy kee pu, le ki nin ki gir buen paacham. ¹⁰ U sunn ni kitiy kee pu na mu ye u buen paacham na, ki bi nipepel momok, ki ye dulnyaa wee momok, ni paacham momok Aayidaan. ¹¹ Uma le tii binib ipiin. U nan nyan bibaa bi li ye waakpambalb, bibaa mu li ye waabonabtiib, bibaa mu li mooni tibonyaan tee na, bibaa mu li ye waanib aaninkpiib, bibaa mu li ye waabor aamomokb. ¹² Kristo le di binib ngbaan momok tii timi waanib, ke bi toor timi aabimbin, ti ti tun waatuln, ki ter tob, aan ti momok li dii u mbamom, ¹³ ki li kpaan kimobaan, uma u ye Uwumbor Aajapoon na aasan ni, ki bee u mbamom, ki chikr waasan ni, ki li kpa mbimbinyaan ki ti doo, uma Kristo aah tii timi pu na. ¹⁴ Ti taa ki li ye mbim. Biymannim bi kpa nnyamon aalan ke bi di nmann binib na yaa tuk nimi tiboyayan ti kaa ye Kristo aabor na kan, ni taa dii bi. ¹⁵ Ti li kpa ngeehm ki li len ibamon man, aan timi aabimbin momok li moo naahn Kristo u ye timi Aayidaan na. ¹⁶ Kristo aah joo timi pu na, le ti momok kpaan tob chee, le ki tun ter tob waah tii ti momok lituln pu na, aan ti momok li moo dii u mbamom, ki li gee tob.

* 4:8 : Lik Ilahn 68.18.

Limɔfapɔln li bi Yesu Kristo ni na

¹⁷ Ni taa li dii ke binib bi kaa nyi Uwumbɔr na aah dii pu na. Tidindaan aayimbil pu, le m len tibɔr timina. Baalandak mɔmɔk ye ilandak yɔli la. ¹⁸ Binimbil aa woln. Bitafal aah pɔɔ pu na, le baa nyi Uwumbɔr. Nima le baa kpa limɔfal li Uwumbɔr tii timi na. ¹⁹ Binimbil man kidagook ni tijɔŋ aatuln pu la. Baalandak aa ki muk bi titunwanbir pu.

²⁰ Kristo aa mɔk nimi ke ni dii kina. ²¹ M nyi ke ni ŋun waabɔr ki bae waaliin i ye mbamɔn na. ²² Nima pu na, ni di cha nimi aabimbikpok mu kaa ŋan na. Mbimbikpok ngbaan nan cha ni ban tiwan ni kaa ŋan ki ŋmanni nimi na la. Ni taa ki li dii naah nan dii pu na man. ²³ Cha Uwumbɔr kpeln nimi aasui aan ki ŋa nimi nsuupɔɔn, ²⁴ ki yoor mbimbipɔm mu Uwumbɔr naan mu ki di tii nimi na. Mu ye mbimbinyaan, ki bi chain mbamɔm, ki naahn Uwumbɔr aabimbin la.

²⁵ Nima pu na, ni taa ki mɔni inyamɔn. Ni mɔmɔk li len ibamɔn tɔb chee. Ti yaa ŋmanni tɔb kan, ni naahn ke tiwon aawan nibaa le aah ŋmanni niken na. ²⁶ Ni yaa gee liŋuul kan, ni taa cha nimi aaruul ngbaan tun titunwanbir. Ni taa li beenin joo liŋuul ngbaan nwiin ti lir,† ²⁷ ki taa tii kinimbɔŋ nsan. ²⁸ Binaayukb taa ki su. Cha bi di biŋaal tun lituln li ŋan na linimaln, aan ki kan baah ban pu na, ki tii bigiim mu. ²⁹ Ni taa cha iliin i kaa ŋan na nyan nimi aamɔi ni. Ni li len iliin i ŋan na, i ga ter binib bi ŋun na ke bi dii Uwumbɔr aasan mbamɔm. ³⁰ Ni taa ŋani tiwan ni ga tii Uwumbɔr Aafuur Nyaan mpombiin. Nfuur Nyaan ngbaan ye kidaan, le Uwumbɔr di daan nimi, ki mɔk ke uma le yeh nimi. N-yoonn mbaa bi ki choo, u ga nan gaa nimi lii kookoo. ³¹ Ni taa cha niponn ni li to tɔb pu; ni li nyani liŋuul nisui ni; ni taa li ŋmɔ tɔb pu tijar; ni taa li seei tɔb; ni taa cha kinanaŋ kibaa ki li bi ni chee. ³² Ni li ŋani tɔb tiŋann, ki li san tɔb kinimbaak, ki di cha pinn tɔb ke Uwumbɔr aah di cha pinn nimi, Kristo pu pu na.

5

Uwumbɔr aanib aabimbin

¹ Naah ye Uwumbɔr aabigeehm na, pɔɔk nibaa man, ki li bi ke waah bi pu na. ² Cha ngeehm li bi ni chee man, ke Kristo aah gee timi pu, ki kpo ti pu, ki ŋa kitork ki piir Uwumbɔr aasui, ki ŋa ti ni Uwumbɔr kijotiik na.

³ Naah ye Uwumbɔr aanib na, ni taa gɔr kidagook, ki taa tun tijɔŋ aatuln libaa, ki taa li kpa iniman. Ni taa po len lituln limina aaboln aabɔr. ⁴ Ni taa len iliin i kaa ŋan na, ni kijɔrk aaliin, ni yaasaraapɔɔl aaliin. Iliin imina aaboln aa ye Yesu aanib aah len i na. Ni taa len kina. Ni li dooni Uwumbɔr man. ⁵ Ni po nyi ke unii umɔk ye udagoor na, ni unii umɔk ye tijɔŋdaan na, ni unii umɔk ye unimandaan na, aan koo ni Kristo ni Uwumbɔr aanaan ni. Unii yaa kpa iniman kan, liwangol ye liwaal la, le u dii.

⁶ Titunwanbir timina aaboln pu, le Uwumbɔr gee liŋuul binib bi kaa kii waamɔb na pu. Ni taa cha unii ubaa ŋmann nimi ki tuk nimi ke naa bir. ⁷ Ni taa dii binib bi tun kina na. ⁸ N-yoonn mbaa, ni mu nan bi mbɔmbɔɔn ni la. Dandana, naah kpaan Tidindaan ni na, ni bi nwiihn ni la. Naah bi nwiihn ni na, ni li bi mbamɔm, ke nwiihn ni aanib aah bi pu na. ⁹ Binib bi bi nwiihn ni na, bi kpa mbimbinyaan, ki tun lituln li ŋan na mɔmɔk, ki dii Uwumbɔr aabɔr ti ye mbamɔn na la. ¹⁰ Pɔɔk nibaa man, aan ki bee tiwan ni ga piir Tidindaan aasui na. ¹¹ Ni taa kpaan binib bi bi mbɔmbɔɔn ni ki tun yɔl yɔl na chee man. Ni tee li sur bi man. ¹² Ti yaa po len baah tun lituln li libɔɔl ni na aabɔr kan, ni ye inimɔɔn la. ¹³ Tɔ, tiwan mɔmɔk yaa nyan ni mpaan pu kan, le naabimbin ga kpiir chain; nwiihn le nyan ni tiwan mɔmɔk mpaan pu. ¹⁴ Nima pu le ti gaa ilahn ke,

“Si u dɔ geen na,
finn aan ki fikr nkun ni,
le Kristo ga li wiin aa pu.”

¹⁵ Nima pu na, ni li nyi man, ki li bi mbamɔm. Ni taa li bi ke bijɔrb aah bi pu na. Ni li kpa laasaab man. ¹⁶ Ni li tun Uwumbɔr aatuln n-yoonn mɔmɔk, ki taa li ka fam; ba pu?

† 4:26 : Lik Ilahn 4.4.

titunwanbir wiir dandana wee la. ¹⁷ Nima pu na, ni taa li ye bijorb man. Pook nibaa man ki bee Tidindaan aah ban ke ni ja pu na.

¹⁸ Ni taa nyu ndaan ki gbii man. Ndaan ga bii nimi la. Cha Uwumbor Aafuur Nyaan li gbii nimi n-yoonn momok, ¹⁹ ki li gaa Uwumbor aalahn ni ilahn i bi waagbar ni na tob chee man, ki li yikr tiwanyikrkaan, ki gaa ilahn tii Tidindaan, ki pak u nisui ni. ²⁰ Ni li dooni Tite Uwumbor n-yoonn momok, tiwan momok pu, Tidindaan Yesu Kristo aayimbil pu. ²¹ To, naah san Uwumbor pu na, ni li keei tob aamoi.

Puutiib ni chatiib aabor

²² Bipiib, ni li keei nichatiib aamoi, ke naah kii Tidindaan aamob pu na; ²³ ba pu? uja le ye upuu aayidaan ke Kristo aah ye waanib Aayidaan pu na. Kristo aanib ye waawon la. U mu gaal bi lir la. ²⁴ Bipiib, ni li keei nichatiib aamoi tiwan momok ponn ni, ke Kristo aanib aah kii waamob pu na.

²⁵ Bijab, ni li gee nipuutiib, ke Kristo aah gee waanib ki nan kpo bi pu pu na. ²⁶ U nan kpo bi pu, ke u ja bi chain. Baah nun waabor na, le u nyan titunwanbir bisui ni, le bi muin bi nnyun ni, ²⁷ ke u di bi tii uma ubaa, bi li bi u chee, ki li nan sakpen, ki li bi chain, ki taa li kpa tijorj tibaa, ki taa li kpa taani ubaa. ²⁸ Kina le ni nan ke bijab li gee bipuutiib ke baah gee bibaa aawon pu na. Uja u gee upuu na, u gee ubaa la. ²⁹ Unii ubaa aa kee nan uma ubaa aawon. U kpiini ti, ki joo ti tijann, ke Kristo aah joo waanib pu na; ³⁰ ba pu? timi Kristo aanib le ye waawon. ³¹ Ni nmee Uwumbor Aagbar ni ke, "Nima le cha uja ni upii nya cha bitetiib ni binatiib, ki ti kpaan tob chee, ki ja unibaan."* ³² Tibor timina le ye tibokpaan ti ye mbamon na, le m di tibor ngbaan narj Kristo ni waanib. ³³ Nima pu na, uja mok aah gee ubaa pu na, u li gee upuu mu kina. Upii mok mu li pak uchal.

6

Mbim ni tetiib ni natiib aabor

¹ Mbim, ni li keei nitetiib ni ninatiib aamoi Tidindaan pu; ba pu? nima le nan. ² Li pak aate ni aana. Nkaal ngbaan ye nkaal kpaan la. Uwumbor puu tipuur ke ni yaa kii mu kan, ³ u ga ja tinyoor ja ni pu, ki tii nimi limofafoforj dulnyaa wee ni.*

⁴ Tetiib, ni taa fiini nimi aabim aanjuul. Ni li joo bi mbamon, ki sur bi, ki tuk bi Tidindaan aabor.

Binaagbiib ni dindatiib aabor

⁵ Binaagbiib, ni li keei nidindatiib bi bi dulnyaa wee ni na aamoi, ki li san bi, ki tun lituln mbamon, ke naah tun lituln pu ki tii Kristo na. ⁶ Bi yaa bi ni chee, bee bi yaa kaa bi kan, ni li tun lituln mbamon, ke naah ga tun tii Kristo pu na, ki taa ban ke binib pak nimi. Naah ye Kristo aanaagbiib na, ni li joo nisui momok nani Uwumbor aageehn, ⁷ ki li kpa mpopiin ki tun lituln tii nidindatiib, ke naah ga tun pu tii Tidindaan na, naa ye binib. ⁸ Teer man ke unii umok tun litunyaan na, u yaa ye unaagbiija, bee u yaa kaa ye kan, Tidindaan ga tii u waatuln aapar.

⁹ Dindatiib, ni mu li nani nimi aanaagbiib mbamon, ki taa faani bi, ki li nyi ke ni ni nimi aanaagbiib kpaan Dindaan baan le paacham. Uma aa pak ubaa ki jer uken.

Tijawan ti Uwumbor tii timi na

¹⁰ Nnaabitiib, gbelngbeln yaan le ye ke Tidindaan aah kpa mpoon sakpen pu na, ni li kpa mpoon mu u tii nimi na. ¹¹ Yoor man tijawan timok Uwumbor tii timi na. Nima le ga cha ni nmaa yii kinimborj aanyamon aalan. ¹² Naa ye binib le ti jaa kijaak. Ti jaa kinimborj aanikpiwanbir ti bi paacham ki kpa mpoon ki joo dulnyaa aanib bi bi mbomboon ni na le kijaak. ¹³ Nima pu na, ni yoor tijawan timok Uwumbor tii timi na. Nima le ga cha ni yii kinimborj, ki nyarj ki, ki li beenin si bundaln ki ga jan nimi kijaak na.

¹⁴ Nima pu na, gor nibaa man ki ti jan kijaak. Ni li joo Uwumbor aabor ti ye mbamon ki naahn ligbapapaln na; ki li kpa mbimbinyaan mu bi ke tikur ti bii kibij pu na; ¹⁵ ki li tak

* 5:31 : Lik Mpiin 2.24. * 6:3 : Lik Nnyam 20.12; Ikaal 5.16.

ɲinaatak ɲi ye tibɔnyaan ti tii timi nsuudoon na; ¹⁶ ki li ɲani Yesu Kristo naadii, naadii bi ke kipeln ki ga kiir kinimbɔɲ aapiin i wu ke mmii na; ¹⁷ ki li chik tikur aayikpupuk ki ye Uwumbɔr aapɔɔn mu gaa nimi lii na; ki yoor Uwumbɔr aabɔr ti naahn kijaak aajuk ki Waafuur Nyaan di tii timi na; ¹⁸ ki li mee Uwumbɔr ki gaɲni u ke u ter nimi. N-yoonn mɔmɔk ni li mee u mbimbin mɔmɔk pu. Waafuur Nyaan aah mɔk nimi pu na, ni li mee u kina, ki taa geeni man, ki taa di cha man. Ni li mee u n-yoonn mɔmɔk ki tii waanib mɔmɔk, ¹⁹ ki li mee u ki tii m mu, ke u mɔk mi maah ga len pu na, ki tii mi lipobil ke m waar mmɔb ki tuk binib tibɔnyaan tee aabɔbɔrkaan. ²⁰ M si Yesu aasisiyyaan, ki bi kiyondiik ni, tibɔnyaan ngbaan pu la. Nima pu na, ni li mee Uwumbɔr ke u tii mi lipobil, ke m tuk binib tibɔnyaan ngbaan, maah ba ga tuk bi pu na.

Kookoo aadoon

²¹ Tinaabogeehn Tikikus u ye Tidindaan aatutunn bamɔnn na le ga tuk nimi maabɔr mɔmɔk, le ni bee maah bi pu na. ²² Nima le m cha u dan ni chee, ke u nan tuk nimi taah bi pu na, aan ki sɔɲ nisui.

²³ Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo tii tinaabitiib nsuudoon, ki cha ni li gee tɔb ki gaa u ki kii mbamɔm. ²⁴ Tidindaan Yesu Kristo ɲa tinyoor ɲa binib bimɔk gee u n-yoonn mu kaa kpa ndoon na pu.

Kigbanj ki Pɔɔl ŋmee ki tii FILIPHI YAAB na

¹ Min Pɔɔl ni Timoti bi ye Yesu Kristo aanaagbiib na dooni waaninyaam bimɔk bi Filiphi aatiŋ ni na, ni baaninkpiib ni baateterb mu. ² Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo ŋa tinyoor ŋa ni pu, ki tii nimi nsuudoon.

Pɔɔl aah mee Uwumbɔr pu na

³ Maah teer nibɔr n-yoonn mɔmɔk pu na, m dooni Uwumbɔr u m dii u na, ni pu la. ⁴ Maah mee Uwumbɔr tii ni mɔmɔk n-yoonn mɔmɔk pu na, m mee u ni mpopiin la, ba pu? ⁵ bundaln ni nan gaa Yesu aabɔr ki nan saa din na, ni ter mi ke m tuk binib waabɔnyaan tee la. ⁶ M bee ke Uwumbɔr u nan piin ki bi toor nimi aabimbin na, u ga li beenin ŋani kina ki toor nimi aabimbin ti doo bundaln Yesu Kristo ga gir ni na. ⁷ Maah nyi kina na, ni ŋan; ba pu? m gee nimi la. Ni mɔmɔk nan ter mi kiyondiik ni, ki nan ter mi buyoonn m nan bi bibɔjirb aanimbiin ni na ke m ti len Yesu aabɔnyaan tee aabamɔn. ⁸ Uwumbɔr nyi ke nnimbil man ke m ki kan nimi; ba pu? m gee nimi, Kristo aah tii mi ngeehm pu na.

⁹ M mee Uwumbɔr ke ni li moo gee tɔb ki li moo nyi Uwumbɔr aabɔr, ki li kpa nlan nyaan, ¹⁰ aan ki lee nsan mu ŋan na, aan ki li bi chain, ki taa li kpa taani ubaa bundaln Kristo ga gir ni na. ¹¹ M ban ke ni li kpa mbimbinyaan ki li tun lituln li ŋan na n-yoonn mɔmɔk, Yesu Kristo aapɔɔn pu, aan binib nyuŋ Uwumbɔr ki pak u.

Yesu Kristo pu le ti bi

¹² Nnaabitiib, m ban ke ni bee ke maah bi kiyondiik ni na, nima le cha binib pam ŋun Yesu aabɔnyaan tee. ¹³ Ubɔrkpaan na aajab, ni binib bimɔk bi do na nyi ke Kristo pu le m bi kiyondiik ni. ¹⁴ Maah bi kiyondiik ni na, nima le pɔɔk nnaabitiib aataakpab Tidindaan aasan ni, ki tii bi lipobil ke bi tuk binib Yesu aabɔr ki taa san ijawaan.

¹⁵⁻¹⁷ Binib bibaa kpa lipiipoln m pu, ki ban baayimbil. Nima le cha bi mooni Kristo aabɔr. Bi ban ke binib nyuŋ bi la. Binimbil aa man Kristo aabɔr pu. Maah bi kiyondiik ni Yesu aabɔr pu na, le bi ban ke m ji falaa ki kpee. Nima le cha bi mooni Yesu aabɔr. Bibaa mu bi, ki mu gee mi ki mooni Kristo aabɔr ke bi ter mi; ba pu? bi bee ke Uwumbɔr le cha m bi do ke m len Yesu aabɔnyaan tee aabamɔn.

¹⁸ M ga len kinye? Bi yaa mooni Kristo aabɔr lipiipoln pu, bee bi yaa mooni waabɔr ngeehm pu kan, naa muk mi. Bi mɔmɔk aah mooni waabɔr pu na le cha m kpa mpopiin. Ni ye mbamɔn la, m ga li beenin kpa mpopiin, ba pu? ¹⁹ ni mee Uwumbɔr tii mi la, Yesu Kristo Aafuur Nyaan mu ter mi, le m bee ke nima le ga cha m nya kiyondiik ni. ²⁰ Nnimbil man ke binib nyuŋ Kristo m pu. M yaa kpo u pu, bee m yaa kaa kpo u pu kan, m ban ke m li kpa lipobil dandana wee, ke maah kpa n-yoonn mɔmɔk pu na, ki li len ki taa li san binib inimɔn. ²¹ M yaa bi limɔfal ni kan, Kristo pu le m bi. M yaa kpo kan, m ga kan tinyoor. ²² M yaa bi kan, m ga tun Uwumbɔr aatuln, le u ga ŋa tinyoor ŋa li pu. Maa nyi maah ga lee pu na; ²³ nkun ni limɔfal mɔmɔk ŋan la. M ban ke m nya dulnyaa ni, ki ti li bi Kristo chee; ba pu? nima le ga li ŋan sakpen ki jer naah ŋan pu dulnyaa wee ni na. ²⁴ M mu yaa kaa kpo kan, ni mu ŋan; ba pu? m ga li ŋmaa beenin ter nimi. ²⁵ Nima pu le m bee ke maan kpo dandana wee. M ga li beenin bi ni chee, ki ter nimi, ni moo gaa Yesu ki kii mbamɔm, ki li kpa mpopiin. ²⁶ M yaa ki gir ni ni chee kan, m pu le ni ga nyuŋ Yesu Kristo sakpen.

²⁷ Tibɔkpaan le ye ke nimi aabimbin li bi Kristo aabɔnyaan tee aah mɔk nimi pu na, aan m yaa dan nan mann nimi, bee m yaa kaa dan kan, m ga ŋun nimi aabɔr, ke ni si Yesu aachaŋ ni, ki kpa kimɔbaan, ki kpaan tuk binib Yesu aabɔnyaan, ke bi gaa u ki kii. ²⁸ Ni taa san nimi aadim ijawaan man. Nima le ga mɔk bi ke bi ga kan ntafadaan mu kaa kpa ndoon na, ki ga mɔk nimi ke Uwumbɔr ga gaa nimi lii. ²⁹ Uwumbɔr cha ni gaa Kristo ki

kii la, ki cha ni ji falaa mu u pu. ³⁰ Ni nan kan maah jin falaa Yesu pu pu na, ki n̄un maah ji falaa u pu dandana wee pu na. Le ni mu bi ji falaa ke maah ji pu na.

2

Mpɔɔndaan Yesu Kristo aah nan sunn ubaa pu na

¹ Tɔ, Kristo pɔɔni nitaakpab, le waah gee nimi pu na sɔɔni nisui, ni ni Uwumbɔr Aafuur Nyaan mu kpaan kijɔtiik, le ni kpa tibulchinn ki san tɔb kinimbaak, ² nima pu na, ni li kpaan kimɔbaan, ki li gee tɔb, ki li kpaan nlandak mbaa. Ni yaa n̄a kina kan, m ga li kpa mpopiin mbamɔm. ³ Ni taa li kpa lipiipoln tɔb pu, ki taa li ban ke binib li pak nimi. Ni sunn nibaa taab man, ki li nyuɔni tɔb ki jer nibaa. ⁴ Ubaa taa li ban uma ubaa aanyoor baanja. Aa li ban ke ni mɔmɔk kan tinyoor. ⁵ Ni sunn nibaa taab man ke Yesu Kristo aah sunn ubaa taab pu na. ⁶ U bi ke Uwumbɔr aah bi pu na. U mu aa dak ke ni ye limukl ke u ni Uwumbɔr li n̄ak. ⁷ Waageehn pu le u di cha tiwanyaan nimɔk bi Uwumbɔr do na, ki n̄a ubaa ke unaagbiija na. U kpaln unibɔn, ⁸ ki sunn ubaa taab, ki kii Uwumbɔr aamɔb, hali ki ti kpo ndɔpuinkoo pu. ⁹ Nima pu le Uwumbɔr nyuɔ u sakpen ki yoor u paacham, le ki tii u liyimbil li jer n̄iyimbil mɔmɔk na, ¹⁰ ke binib ni tiwan nimɔk bi paacham na, ni binib ni tiwan nimɔk bi kitiɔ do na, ni binib ni tiwan nimɔk bi kitiɔ aataab na, bi mɔmɔk yaa n̄un Yesu aayimbil pu kan, bi li gbaani unimbiin ni. ¹¹ Bi mɔmɔk pel pel ga len binib ni, ke Yesu Kristo le ye tiwan ni binib mɔmɔk Aadindaan. Nima le ga nyuɔ Tite Uwumbɔr.

Ni li wiin ke n̄wiihn na dulnyaa ni

¹² Nima pu na, nnaabitiib bi m gee bi na, maah kaa bi ni chee na, m ban ke ni kii maamɔb ki jer naah nan kii maamɔb buyoonn m nan bi ni chee pu na. Naah n̄mar pu na, ni li tun Uwumbɔr aatuln ke binib bi n̄mar na aah ba ga tun pu na, ki li san Uwumbɔr n-yoonn mɔmɔk; ¹³ ba pu? Uwumbɔr bi tun lituln nisui ni, ke ni li neen ke ni kii waamɔb, ki li n̄ani waageehn.

¹⁴ Naah n̄ani tiwan nimɔk na, ni taa li n̄ulni, ki taa kpak kinikpakpak, ¹⁵ aan ki li ye Uwumbɔr aabim bi kaa kpa taani, kaa kpa ngalm na. Ni bi titunwanbirdam aakaasisik ni la. Ni li bi ke n̄wiihn na le dulnyaa wee ni ki wiin bikaasisik ni, ¹⁶ ki joo ni Uwumbɔr aabɔr ti tii binib limɔfal na. Ni yaa bi kina kan, le m ga li kpa kipupuk ni pu bundaln Kristo ga gir ni na, ke maah tun lituln linimaln ki tuk nimi Uwumbɔr aabɔr na, naa ye fam.

¹⁷ Ni yaa gaa Yesu ki kii ki tun waatuln mbamɔm kan, m kpa mpopiin ni pu. Bi yaa po ku mi kan, m kpa mpopiin. ¹⁸ Ni mu li kpa mpopiin sakpen ke maah kpa pu na.

Uwumbɔr aatutum Timoti ni Epafrodaitus

¹⁹ Tɔ, Tidindaan Yesu pu le m kpa limakl ke m ga cha Timoti dan ni chee dandana wee. U yaa nan tuk mi nimi aabɔr aah bi pu na kan, nsui ga sɔɔ. ²⁰ Utafal bi ni ni la. Maa ki kpa unii u aatafal bi ni ni, ke utafal aah bi ni ni pu na. ²¹ Biken na mɔmɔk aatafal bi bibaa ni la. Bitafal aa bi Yesu Kristo aatuln ni. ²² Ni nyi Timoti aabimbin aah n̄an pu na, ki nyi ke u tun lituln m chee ke ubo aah tun lituln ute chee pu na, ki ti tuk binib Yesu aabɔnyaan tee. ²³ Nima pu na, m yaa kan maabɔr aah ga doo pu na kan, m ga cha u dan ni chee. ²⁴ Tidindaan pu le m nyi ke ni yaa kpee siib kan, m mu ga dan ni chee.

²⁵ M dak ke ni n̄an ke m cha tina aabo Epafrodaitus ki gir ni ni chee. U ye maatutuɔjeer ni maajaɔjeer Tidindaan aasan ni, ki ye nimi aatutunn u dan nan tii mi maah ban pu na. ²⁶ Unimbil man ke u ki kan nimi. Naah n̄un ke u bun na, nima le usui bii. ²⁷ Ni ye mbamɔn, u nan bun ki ti ban u kpo, le Uwumbɔr san u kinimbaak ki cha u pɔɔk. Waah cha u pɔɔk na, u san m mu kinimbaak, m taa li kpa mpombiin ki kpee mpombiin pu. ²⁸ Le m ban ke m cha u gir ni ni chee mala, ni yaa nan kan u kan, ni ga li kpa mpopiin. Le nsui ga sɔɔ. ²⁹ Nima pu na, ni gaa u tiɔann Tidindaan pu, ki li kpa mpopiin sakpen, ki nyuɔ u ni binib bimɔk bi ke waah bi pu na; ³⁰ ba pu? Kristo aatuln pu, waa nan daa nkun. Waah nan ban u ter mi, naah kaa nan n̄maa ter mi pu na pu, le u nan kan linimaln.

3

Mbimbinyaan bamom

¹ Nnaabitiib, kookoo aabər le ye ke ni li kpa mpopiin Tidindaan pu. M yaa ki ɲmee ke maah nan ɲmee pu tii nimi na kan, naan muk mi; ba pu? ni ɲan ke ni ki ɲun maah ga ɲmee pu tii nimi na.

² Tɔ, ni li nyi binib bi tun lituln li kaa ɲan na, ki bi ke ibɔ na, ki len ke ni yaa kaa gii lichakpaln kan naan ɲmar na. ³ Timi bi kpaan Uwumbər Aafuur Nyaan chee ki pak u, ki kpa kipupuk Yesu Kristo pu, ki bee ke taan ɲmar tibaa aapɔɔn pu na, timi le kpa lichakpangeei bamonn. ⁴ Min mbaa ba ga li kpa nsan ki ga ɲmaa len ke m ga ɲmaa ɲmar mbaa pu. Unii ubaa yaa len ke u kpa nsan ke u ga ɲmaa ɲmar ubaa pu kan, m kpa nsan ki jer u. ⁵ Maah nan ye iwiin iniin aabo na, bi nan gii nchakpaln. M ye Juu yaab aabo, ki ye Benjamins aaniibol ponn ni aanii ubaa la. M ye Hiibru yaab aabo bamonn la. M nan dii Moses aakaal, Farisii yaab aah dii pu na. ⁶ Nnimbil nan man ke m ɲa Yesu aaniib falaa. M nan dii Moses aakaal mbamom, kaa yii nkaal mbaa. ⁷ Nimina momok nan ye tinyoor le ki tii mi. Le m yii ni momok Kristo pu, ke naa ye nibaa. ⁸ Ni ye mbamon la, m yii tiwan momok ke naa ye nibaa, ke m li nyi Yesu Kristo u ye Ndindaan na. Maah nyi u pu na, nima le jer tiwan momok. U pu le m di tiwan momok lii, ke ni ye timoor la, ke m gaa uma, ⁹ ki kpaan u ni. M yaa dii Moses aakaal kan, nima le aan cha Uwumbər len ke maabər ɲan. Maah gaa Kristo ki kii na, nima le cha Uwumbər len ke maabər ɲan; m gaa Yesu Kristo ki kii le ki ɲan Uwumbər chee. ¹⁰ M ban ke m bee Kristo, ni mpɔɔn mu fikr u nkun ni na, ki ji falaa u pu. M ban ke maabimbikpok kpo ke waah nan kpo pu na, ¹¹ aan m mu nan fikr nkun ni.

Pɔɔl aaniibil aah man Yesu Kristo aasan pu pu na

¹² Maa len ke m fuu Yesu aah ban pu na, kaa len ke m ye unii u ɲan ti doo na. M pɔɔni mbaa ke m li bi Yesu Kristo aah ban ke m li bi pu na; ba pu? u gaa mi ki ɲa mi waanii la. ¹³ Nnaabitiib, maa len ke m fuu waah ban pu na. Nnimbil man tiwan nibaa le pu. M suln tiwan ni bi mpuwɔb na, ki pɔɔni mbaa ke m pii tiwan ni bi nnimbiin ni na. ¹⁴ Yesu Kristo pu le Uwumbər yin mi ke m dii nsan mu cha paacham na. Nima le nnimbil man ke m fuu nima, ki ti kan tinyoor ti Uwumbər ga tii mi na.

¹⁵ Nimi bi dii Uwumbər aasan mbamom na, cha ni mu aaniibil li man kina man. Ni yaa kaa bee waabər tibaa mbamom kan, u ga mək nimi. ¹⁶ Ti mu aah nyi Uwumbər aabər momok pu na, cha ti li dii kina man.

¹⁷ Nnaabitiib, ni li kpaan kimobaan ki dii maataabuu, ki lik binib bi dii ke taah dii pu na. ¹⁸ Tɔ, binib pam aah dii pu na, bi ye Yesu aadɔpuinkoo aadim la. M nan tuk nimi baabər n-yoonn momok, ki ki tuk nimi dandana wee, ni tinyunyunn la. ¹⁹ Baadoon le ga li ye ntafadaan mu kaa kpa ndoon na. Baawumbər le ye bipuul. Bi kpa kipupuk inimɔɔn aatuln pu. Baalandak bi dulnyaa wee ni aawan ni la. ²⁰ Tima kan, Uwumbər do le ye tido, le ti kii bundaln Tidindaan Yesu Kristo u ga gaa timi lii na ga nya ni nima na. ²¹ U kpa mpɔɔn ki ga ɲmaa nyarɲ tiwan momok, ki cha ni momok kii waamɔb. Waah kpa mpɔɔn kina na, le u ga di timi aawon ti kaa ye lisil aawon na ɲa tiwonpɔnn ti naahn uyaar ti ye lisil aawon na.

4

Nsurm

¹ Nnaabitiib, Tidindaan aah ga ɲmaa ɲa kina ki tii nimi na, ni li si uchaj ni. M gee nimi la. Le nimi aabər bi nsui ni. Le mponn piin ni pu. Nimi le ye maatuln aanyoor.

² Yuwodia ni Sintiki, m garɲ nimi, ni li kpaan kimobaan Tidindaan pu. ³ Maatutuɲeer bamonn, m mee aa mu, ter bipiib ngbaan; ba pu? bi ni Klement ni maatutuɲeerb biken nan tun lituln linimaln m chee, ki ter mi m tuk binib Yesu aabɔnyaan tee. Baayimbil ɲmee limɔfal aagbarɲ ki bi paacham na ni.

⁴ Ni li kpa mpopiin Tidindaan pu, n-yoonn momok. M ki tuk nimi la, ni li kpa mpopiin man.

⁵ Ni li bi suuna binib məmək chee man. Tidindaan ga gir ni dandana wee. ⁶ Ni taa cha ilandak li muk nimi tiwan nibaa pu. Ni li mee Uwumbər tiwan məmək pu, ki gaŋni u, ki dooni u ki tuk u naah ban pu na məmək. ⁷ Ni yaa ŋani kina kan, Uwumbər ga tii nimi nsuudoon mu jer taah nyi pu na. Nisui, ni nimi aalandak ga doon; ba pu? ni kpaan Yesu Kristo chee.

⁸ Nnaabitiib, kookoo yaan le ye ke ni li dak ilandak i ye mbaməm na, ni i kpa laasaab na, ni i tok na, ni i ye chain na, ni i ŋan na, ni i kpa lisil na. Ni cha ilandak imək ŋan ki ŋeer mpakm na li joo nimi. ⁹ Ni nan bae Uwumbər aabər m chee, ki gaa ti, ki ŋun maah len pu na, ki kan maah ŋani pu na. Ni li dii kina, le Uwumbər u tii timi nsuudoon na ga li bi ni chee.

Ipiin pu aadoon

¹⁰ Ni yunn le naa ki kan mi; le nitafal mu beenin bi m ni. Nima le m kpa mpopiin sakpen Tidindaan pu. M bee ke nitafal bi m ni n-yoonn məmək; le ni mu aa nan kpa nsan ni ter mi. ¹¹ Maa len igiin pu. M yaa kpa sakpen, bee m yaa kpa siib kan, m bae maah ga ŋa pu aan nnimbil gbiin kina na. ¹² M nyi igiin, ki nyi liwankpal mu. Ni yaa m, bee ni yaa kaa m kan, m yaa ji bab, bee nkon yaa pii mi kan, m yaa kpa sakpen, bee m yaa kaa kpa nibaa kan, m bae maah ga ŋa pu aan nnimbil gbiin kina na. ¹³ Kristo aah tii mi mpɔɔn mu na, m ga ŋmaa ŋa tiwan məmək.

¹⁴ Tɔ, naah ter mi maafalaa ni pu na, ni ŋa mbaməm la. ¹⁵ Nimi Filipi aatiŋ aanib nyi ke maah nan tuk nimi Yesu aabɔnyaan tee njan ki nin nyan Masedonia aatiŋ ni na, Uwumbər aanib ponn ni ubaa aa tii mi ipiin, see nimi baanja. M nan tuk nimi Uwumbər aabər, le ni mu nan tii mi ipiin. ¹⁶ Maah nan bi Tesalonika aatiŋ ni na, ni nan tun ni unii nfum mulee u nan tii mi maah ban pu na. ¹⁷ Naa ye ke m ban ipiin la. Naah tii mi ipiin pu na, nima le ni ga li moo kpa tinyoor. Nima le m ban. ¹⁸ Naah tii mi tiwan ni na, m gaa ni məmək ki kpa sakpen. Naah tun ni Epafrodaitus ke u nan tii mi ipiin i na, u nan tii mi i. Naah tii mi ipiin i na, ni naahn kitork ki ŋan na le ki tii Uwumbər, le usui piir, le u gaa i. ¹⁹ Uma Uwumbər u m dii u na le ga tii nimi naah lann pu na məmək; waah kpa liwankpal sakpen paacham pu na, kina le u ga tii nimi, Yesu Kristo pu. ²⁰ Cha ti li nyuŋni Tite Uwumbər n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

Kookoo aadoon

²¹ Ni doon Yesu Kristo aaninyaam məmək tii mi. Tinaabitiib bi bi m chee na dooni nimi. ²² Uwumbər aanib məmək dooni nimi. Ubər kpaan Siisa aatutum bi ye Uwumbər aanib na mu dooni nimi mbaməm.

²³ Tidindaan Yesu Kristo aañann li bi nisui ni. [Amii.]

Kigbanj ki Pɔɔl ŋmee ki tii KOLOSE YAAB na

¹ Min Pɔɔl u ye Yesu Kristo aakpambal Uwumbɔr aageehn pu na, m ni tina aabo Timoti ² le ŋmee kigbanj kee ti tii nimi Uwumbɔr aanib bi ye tinaabitiib ki gaa Kristo ki kii, ki bi Kolose aatiŋ ni na. Tite Uwumbɔr [ni Tidindaan Yesu Kristo] ŋa tinyoor ŋa ni pu, ki tii nimi nsuudoon.

Idoon aameel

³ N-yoonn mumək ti mee Uwumbɔr u ye Tidindaan Yesu Kristo Aate na tii nimi na, ti dooni u ni pu; ⁴ ba pu? ti ŋun ke ni gaa Yesu Kristo ki kii mbaməm, ki gee Uwumbɔr aanib məmək; ⁵ ba pu? ni kpa limakl ke ni ga nan kan Uwumbɔr aah di tiwan ni siin nimi paacham na. Ni ŋun ni pu buyoonn ni ŋun tibɔnyaan ti fuu ni ni chee ki ye mbamən na chee la. ⁶ Tibɔnyaan ngbaan le cha nimi ni binib bi bi ŋipepel məmək na tun litunyaan. Binib moo gaal tibɔnyaan ngbaan ki keei, nikaasisik ni, ni ŋipepel məmək. Naah ŋun ti, ki bee mbaməm Uwumbɔr aah ŋani nimi tiŋann pu na, le binib moo gaal tibɔnyaan ngbaan ki keei nikaasisik ni, ki nan saa dandana. ⁷ Timi aatutuŋeer Epafras u ti gee u na le nan tuk nimi Uwumbɔr aanimbaasaln pu. Uma Epafras le si timi aasisiyyaan ki tun Kristo aatuln mbaməm ki ter nimi. ⁸ U tuk timi Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah cha ni gee binib pu na.

⁹ Nima pu le ti mee Uwumbɔr tii nimi, kaa di cha. Buyoonn ti nan ŋun ni pu ki nan saa dandana wee na, le ti mee Uwumbɔr tii nimi, ke ni ga bee waah ban ke ni li ŋani pu na. Ti mee u ke u tii nimi nlan ni bee Waafuur Nyaan aabɔr, ¹⁰ aan ki li dii Tidindaan waah ban pu na, aan ki gbiin unimbil, ki tun litunyaan aabɔr məmək, ki moo bee waabɔr. ¹¹ Ti mee u tii nimi ke waah kpa mpɔɔn sakpen pu na, u tii ni mu mpɔɔn, aan ni li kpa limɔr falaa ponn ni n-yoonn məmək, ki li kpa mpopiin, ¹² ki li dooni u; ba pu? uma le ŋa nimi binib bi ŋeer ke bi kan tiwan ni u ga tii waanib, nwiihn aanaan ni na. ¹³ Uma le nan nyan timi mbɔmbɔɔn aanaan ni, ki nabr timi di buen Ujapɔgeehn aanaan ni. ¹⁴ Uma le gaa timi lii, le Uwumbɔr di cha pinn timi aatunwanbir, [Ujapɔɔn aasin pu].

Yesu Kristo aabimbin, ni waatuln

¹⁵ U ye Uwumbɔr u taa waa u na aanan, ki ye tiwan nimək Uwumbɔr naan ni na Aayidaan; ¹⁶ ba pu? Uwumbɔr nan cha u naan tiwan məmək, ni bi paacham, ni ni bi kitiŋ na, ni taah waa ni na, ni taah kaa waa ni na; ni yaa ye nnaan, bee ipɔɔn, bee bitinjoob, bee tininkpir, uma le nan naan ni məmək ke ni li nyuŋni u. ¹⁷ Uma Yesu le puen tiwan məmək bi. Uma pu le tiwan məmək beenin bi. ¹⁸ Uma le ye waanib Aayidaan. Le waanib mu ye waawon, le u tii bi limɔfal. Uma le puen fikr nkun ni, ki ye tiwan məmək Aayidaan; ¹⁹ ba pu? ni mɔ Uwumbɔr ke waah bi pu na, Yesu mu bi kina la. ²⁰ Uma Yesu pu, le ni mɔ Uwumbɔr ke u di tiwan ni məmək bi paacham, ni tiwan ni məmək bi kitiŋ na tooh kijɔtiik ubaa chee. Waasin nan nyan uwon ni, ndɔpuinkoo pu; waasin ngbaan pu le Uwumbɔr cha tiwan ngbaan məmək ni uma ŋa kijɔtiik.

²¹ N-yoonn mbaa ni nan ye biwɔwɔm le Uwumbɔr chee. Ni nan dak ilandak i kaa ŋan na, ki tun lituln li kaa ŋan na, nima le ni nan ye Uwumbɔr aadim, ²² le dandana wee u cha ni ni uma ŋa kijɔtiik; ba pu? Ujapɔɔn nan kpo ni pu la. U nan kpo ni pu, ke ni li bi chain, ki li ye bininyaam, ki taa li kpa ngalm mubaa, bundaln u ga di nimi siin Uwumbɔr aanimbiin ni na. ²³ Ni ŋan ke ni li dii u mbaməm, ki taa di cha waasan, ki taa cha nibaa lej nimi. Naah ŋun tibɔnyaan tee na, tibɔr ngbaan tii nimi limakl la. Ni taa di cha limakl ngbaan. Bi moon tibɔnyaan tee, ki tuk binib bimək bi dulnyaa wee ni na la. Min Pɔɔl mu ŋa unii u mooni ti na la.

Pɔɔl aah ye Yesu Kristo aanib aatutunn pu na

²⁴ Tɔ, maah jin falaa u ni pu na, nima le m kpa mpopiin. Kristo nan tuk mi maah ga ji falaa waanib pu pu na, le maah ji falaa tiwon tee ni na, falaa ngbaan u gur na le m ji.* Waanib bi m ji falaa bi pu na le ye waawon. ²⁵ Uwumbɔr nan ɲa mi waanib aatutunn, ki di lituln siin mi, ke m tun ki ter nimi. Lituln ngbaan le ye ke m tuk nimi waabɔr mɔmɔk pel pel. ²⁶ Ti ye tibɔbɔrkaan la. Uwumbɔr nan bɔr ti n-yaayoonn na aanib, le ki kpiir ti tuk waanib dandana wee. ²⁷ U ban ke bi bee tibɔr ngbaan aah ɲan sakpen ki ter ɲitimbol mɔmɔk pu na la. Tibɔbɔrkaan ngbaan le ye ke Kristo bi ni ni. Waah bi ni ni na, nima le ni kpa limakl ke ni ga ji waamɔn. ²⁸ Kristo aabɔr ngbaan le ti mooni, ki sur binib mɔmɔk, ki tuk bi waabɔr, waah tii timi nlan pu na. Ti ban ke bi mɔmɔk li kpaan Kristo ni, ki li ye binib bi ɲan doo na. Ti ban ke ti di bi ki mɔk Uwumbɔr la. ²⁹ Nima le cha m tun lituln linimaln. M tun lituln ngbaan waapɔn sakpiin pu la.

2

¹ M ban ke ni bee ke m tun lituln linimaln nimi pu, ni Laodisea aatiɲ aanib pu, ni binib bimɔk kaa kee kan mi na pu, ² ke m pɔɔk bitaakpab. M ban ke ni mɔmɔk li kpaan kimɔbaan, ki li gee tɔb, ki bee Uwumbɔr aabɔr mbamɔm, aan ki li pak ti mbamɔm, ki taa joo beeni. M ban ke ni bee Uwumbɔr aabɔbɔrkaan, ti ye Kristo aabɔr na. ³ Uma baanja le ga ɲmaa tii timi nlan mu ye nlan bamɔnn na. Uma baanja le ga ɲmaa mɔk timi nnyim mɔmɔk.

⁴ M tuk nimi kina ke ubaa taa ɲmann nimi la. Unii yaa mɔln inyamɔn i mɔ na ki tuk nimi kan, ni taa kii. ⁵ Maawon aa bi ni chee, le maalandak bi ni ni. Naah gaa Kristo ki kii mbamɔm ki dii waasan mu mbamɔm na, nima le m kpa mpopiin sakpen.

Cha Yesu Kristo aabimbin li gbii si

⁶ Ni nan gaa Yesu Kristo, ki kii ke u ye Nidindaan. Nima pu na, ni li kpaan u ni, ki li dii u man, ⁷ ki too chuu u ke busub aanyaan aah koo kitiɲ pu na, ki li bae waabɔr n-yoonn mɔmɔk, ki gaa ti ki kii mbamɔm, taah nan tuk nimi pu na, ki li dooni u n-yoonn mɔmɔk.

⁸ Unii yaa tuk nimi nnyamɔn aalan mu ye fam na kan, ni li nyi man ki taa dii u; nlan ngbaan ye binib aalan mu nyan ni kinimbɔr ki joo dulnyaa wee na, naa ye Kristo aabɔr. ⁹ Uwumbɔr aabimbin mɔmɔk bi Yesu Kristo aawon ni. ¹⁰ Naah kpaan u ni na, le ni kpa limɔfal bamɔln. Uma le ye tininkpir ni ipɔn mɔmɔk aayidaan.

¹¹ Naah kpaan Kristo ni na, le ni bi ke binib bi gii ɲichakpan na; ni mu aa ye ɲichakpan le ni gii, ni ye nimi aabimbikpok le ni gii lii. Ni ye Kristo aah gii pu na la. ¹² Baah muin nimi nnyun ni na, ni mɔk ke bi di nimi sub Kristo chee la. Baah nyan nimi nnyun ni na, le ni mɔk ke ni ki fikr u chee; ba pu? ni pak ke Uwumbɔr kpa mpɔn ki fikr Kristo nkun ni. ¹³ N-yoonn mbaa, ni nan tun titunwanbir, kaa nan dii Uwumbɔr aakaal. Nima le naa nan kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na. Naah kpaan Kristo ni dandana wee na, nima le Uwumbɔr fikr nimi. U di cha timi aatunwanbir mɔmɔk pinn timi. ¹⁴ Taah ba ga ɲa pu na le ɲmee kigban pu. Taah kaa ɲa kina na, nima le timi aabɔr bii. Le Kristo aah nan kpo ndɔpuinkoo pu na, nima le Uwumbɔr aa ki len ke timi aabɔr bii. ¹⁵ Waah kpo ndɔpuinkoo pu na, le u ɲa kinimbɔr aapɔn mɔmɔk fam, le ki nyar ki, ki jinn ki inimɔn, binib aanimbil ni.

¹⁶ Nima pu na, ni taa cha ubaa galn nimi tijikaar aakoobil pu, bee tiwanyukaan aakoobil pu, bee likpaakool daal aakoobil pu. ¹⁷ ɲikoobil mɔmɔk po ye tiwan ni choo na aajunjun la. U bi na le ye Kristo. ¹⁸ Binib bibaa bi ki sunni bibaa taab, ki pak Uwumbɔr aatuuntiib, ki bui ke bi daɲ tidaɲ ki kan lijinjiir aawan, ki kpa kalmbaani, ki dak dulnyaa aalandak i ye fam na. Ni taa cha binib ngbaan bii nimi. ¹⁹ Baa joo timi aayidaan Kristo. Uma aapɔn pu, le ti muun waasan ni, Uwumbɔr aah ban pu na. Uma le kpaan timi kimɔbaan, ke ti li tuk tɔb pu, ke ɲituk ni ɲigir aah cha tiwon aawan mɔmɔk tuk tɔb pu pu na.

Ni naahn ke ni kpo ki beenin fu Yesu Kristo pu

²⁰ Ni nan kpo Kristo chee la, nima le ni nyan kinimbɔr ki joo dulnyaa na aapɔn ni. Nima pu na, ba ɲa nimi aabimbin bi ke naah beenin ye dulnyaa yaab le na? Ba ɲa ni kii

* 1:24 : Lik Lituln 9.16.

nkaal mu len ke, ²¹“Taa ji nee,” “Taa lakl nee,” “Taa meeh nee” na? ²²Binib yaa jin timina mɔmɔk kan, ti doo la. ŋikoobil ŋimina po ye binib aakaal, ni baamɔkm la. ²³Ni naahn nlan la, ki mu aa ye nlan. Bi dooni bisui aah gee tiwan ni na la, ki sunn bibaa taab, ki muk tiwon. Le baah ŋani pu na, naa ter bi ke bi chuu bibaa.

3

¹Ni kpaan fikr Kristo chee la. Nima pu na, cha nitafal li bi paacham aawan ni. Kristo bi nima ki ka Uwumbɔr aangangii wɔb. ²Ni li dakl tiwan ni bi paacham na aabɔr, ki di cha tiwan ni bi kitiŋ do na. ³Ba pu? ni naahn ke ni kpo; le nimi aamɔfal kpaan Kristo ni, ki bi Uwumbɔr chee paacham, le u biin li pu. ⁴Kristo, u ye timi aamɔfal na yaa nan gir ni kan, ti mu ga li bi u chee, ki kan nnyuŋ.

Mbimbikpok ni mbimbipɔm

⁵Nima pu na, kuln man tiwon aah ban pu na, ki taa gɔr kidagook, ki taa tun tijɔŋ aatuln, ki taa li ban tiwan ni kaa ŋan na, ki taa li kpa iniman. Unii u kpa iniman na aa dii Uwumbɔr, u dii liwankpal la. ⁶Binib bi yii Uwumbɔr aamɔb ki tun titunwanbir timina na, u ga daa bitafal. ⁷N-yoonn mbaa, ni mu nan bi bikaasisik ni, ki tun titunwanbir ngbaan.

⁸Le naah ye Yesu aanib dandana wee na, ni di titunwanbir ngbaan mɔmɔk lii. Ni taa ki gee lijuul ki li tar binib pu, ki taa ki li kpa kinanaŋ, ki taa ki seei ŋisiibil, ki taa ki len iliin i kaa ŋan na. ⁹Ni taa mɔln inyamɔn ki tuk tɔb; ba pu? ni nan di nimi aabimbikpok aatuln lii a, ¹⁰ki yoor mbimbipɔm la. Uwumbɔr le tii nimi mbimbipɔm ngbaan, ki bi toor mu, ke ni moo bee u, ki li naahn u. ¹¹Naah kpa mbimbipɔm na, naa ki yakr Juu yaab, ni binib bi kaa ye Juu yaab na, ni binib bi gii ŋichakpan na, ni binib bi kaa gii na, ni biwɔwɔm, ni timoor ni aanib, ni binaagbiib, ni bimalb. Ni mɔmɔk kpaan la. Kristo le jer tiwan ngbaan mɔmɔk, ki bi waanib mɔmɔk ni.

¹²Uwumbɔr nan nyan nimi, ki ŋa nimi waaninyaam, ki gee nimi. Nima pu na, ni li kpa linimbaasaln, ni tibulchinn, ki sunn nibaa taab, ki li bi suuna, ki li kpa suklaa, ¹³ki li kpa limɔr tɔb chee. Ni ponn ni ubaa ni uŋeen aatɔ yaa kpa tibɔr kan, ni di cha pinn tɔb. Tidindaan aah di cha pinn nimi pu na, ni mu di cha pinn tɔb kina. ¹⁴Tibɔr ti jer ti mɔmɔk na le ye ke ni li gee tɔb; ba pu? ngeehm di ni mɔmɔk kpaan tɔb chee la, ni li kpaan kimɔbaan mbamɔm. ¹⁵Kristo yin nimi ke ni li kpaan tiwonbaan ni, ki li kpa nsuudoon mu u tii nimi na. Nima pu na, cha nsuudoon ngbaan li joo nisui man, ki li dooni Uwumbɔr, waabulchinn pu. ¹⁶Cha Kristo aabɔr li bi nisui ni sakpen, ki tii nimi nlan. Ni li tuk tɔb waabɔr, ki li sur tɔb, ki li gaa ilahn i bi Uwumbɔr Aagbaŋ ni na, ni waanib aalahn, ni ilahn i Waafuur Nyaan mɔk nimi na. Ni li gaa ilahn ngbaan, ki li dooni Uwumbɔr nisui ni. ¹⁷Ni yaa len kan, ni len Tidindaan Yesu aayimbil pu; ni yaa tun lituln kan, ni li tun waayimbil pu, ki li ŋani tiwan mɔmɔk waayimbil pu, ki li dooni Tite Uwumbɔr u pu.

Naah ga li bi pu Tidindaan aasan ni na

¹⁸Tɔ, bipiib, ni li keei nichatiib aamɔi. Naah dii Tidindaan na, ni ŋan ke ni li ŋani kina.

¹⁹Chatiib, ni li gee nipuutiib, ki taa muk bi.

²⁰Mbim, ni li keei nitetiib ni ninatiib aamɔi tiwan mɔmɔk ni, Tidindaan aah ban pu na; ba pu? nima le piir Uwumbɔr aasui.

²¹Tetiib, ni taa fiini nimi aabim aajuul, aan bitaakpab taa yol.

²²Binaagbiib, ni li keei nidindatiib bi bi dulnyaa ni na aamɔi tiwan mɔmɔk ni. Bi yaa bi ni chee, bee bi yaa kaa bi kan, ni li tun lituln mbamɔm. Ni taa ban binib li pak nimi. Naah san Uwumbɔr na, ni li tun lituln mbamɔm nima pu. ²³Naah ŋani tiwan nimɔk na, ni cha nitafal li bi ni ni, ki tun lituln ke naah ba ga tun tii Tidindaan pu na, naa ye binib. ²⁴Tidindaan Kristo le ni tun lituln tii u. Nima le ni bee ke uma le ga pa nimi tipar, waah nan puu tipuur ti ke u ga tii nimi na. ²⁵Unii umɔk tun lituln li kaa ŋan na, Uwumbɔr ga daa utafal waah ŋeer pu na. Uwumbɔr aa pak ubaa ki jer uken.

4

¹ Dindatiib, ni li ɲani nimi aanaagbiib mbamɔm; ba pu? ni nyi ke ni mu kpa Dindaan paacham.

Nsurm

² Tɔ, ni mɔmɔk li beenin mee Uwumbɔr linimaln, ki li nyi ki taa geeni, ki li dooni u mmeen ponn ni, ³ ki li mee u tii ti mu, ke u tii timi nsan ti moon waabɔr ki tuk binib tibɔbɔrkaan ti ye Kristo aabɔr na. Waabɔnyaan ngbaan pu, le m bi kiyondiik ni. ⁴ Ni ɲan ke m tuk binib waabɔnyaan ngbaan aatataa mbamɔm. Ni mee Uwumbɔr tii mi ke u ter mi, m tuk bi kina.

⁵ Ni li kpa nlan ki li bi mbamɔm joo cha binib bi kaa dii Uwumbɔr aasan na wɔb. Naah kan nsan buyoonn na, ni li tun Uwumbɔr aatuln n-yoonn mɔmɔk. ⁶ Ni li len ibulchiliin n-yoonn mɔmɔk, ki li len Uwumbɔr aalambil aah ye pu na. Ni yaa len kina kan, ni ga bee naah ga giin pu ki kii unii mɔmɔk na.

Kookoo aadoon

⁷ Tina aabo Tikikus u ti gee u na ga tuk nimi maabɔr mɔmɔk aah bi pu na. U ye timi aatutuɲeer le Tidindaan aatuln ponn ni, ki tun lituln ngbaan mbamɔm. ⁸ M cha u dan ni chee ke u nan tuk nimi, timi aabɔr aah bi pu na, aan ki sɔɲ nisui. Nima le m cha u dan ni chee. ⁹ Onesimus ni uma le dii ni. Onesimus mu ye tina aabo u ti gee u na la. U ter timi mbamɔm, ki ye ni ponn ni aanii ubaa la. Bima le ga tuk nimi do chee na aabɔr mɔmɔk.

¹⁰ Aristakus u bi kiyondiik ni m chee na dooni nimi. Mak, u ye Banabas aaninkpan aajapɔɔn na, u mu dooni nimi. M nan tuk nimi naah ga ɲa u pu na. U yaa dan ni chee kan, ni gaa u iɲaal ilee. ¹¹ Josua Justus mu dooni nimi. Bijab bitaa ngbaan ye Juu yaab la. Juu yaab ponn ni, bima baanja le ye maatutuɲeerb ki tun Uwumbɔr aanaan aatuln. Bijab ngbaan sɔɲ nsui la.

¹² Epafra mu dooni nimi. U ye ni ponn ni aanii ubaa la, ki ye Yesu Kristo aatutunn. U mee Uwumbɔr n-yoonn mɔmɔk linimaln le ki tii nimi, ke ni li dii Uwumbɔr mbamɔm, ki taa di cha, ki kii Uwumbɔr aah gee pu na mɔmɔk. ¹³ M tuk nimi la, Epafra tun lituln linimaln, ki tii nimi, ni Laodisea aatiɲ aanib, ni Hierapolis aatiɲ aanib. ¹⁴ Luk u ye dɔkta, u ti gee u na mu dooni nimi. Demas mu dooni nimi.

¹⁵ Ni li dooni tinaabitiib bi bi Laodisea aatiɲ ni na tii timi, ki li dooni Nimfa ni Yesu aanib bi kuuni udo na, tii timi. ¹⁶ Bi yaa karn kigbaɲ kee tii nimi kan, ni cha bi karn ki tii Yesu aanib bi bi Laodisea aatiɲ ni na mu. Maah ɲmee kigbaɲ ki tii Laodisea aatiɲ aanib na, ni mu karn ki. ¹⁷ Tuk Akipus ke Tidindaan aah tii u lituln li ke u tun na, u li nyi ki tun li mbamɔm.

¹⁸ Min Pɔɔl le di ɲɲaal ɲmee idoon imina. Ni teer ke m bi kiyondiik ni la.

Uwumbɔr ɲa tinyoor ɲa ni pu. [Amii.]

Njan aagbanj ki Pɔɔl ɲmee ki tii TESALONIKA YAAB na

¹ Min Pɔɔl, ni Silfanus, ni Timoti le ɲmee kigbanj kee ti tii Yesu aanib bi bi Tesalonika aatiŋ ni ki ye Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo aanib na. Uwumbɔr ɲa tinyoor ɲa ni pu, ki tii nimi nsuudoon.

Tesalonika yaab aabimbin

² N-yoonn mumɔk ti mee Uwumbɔr na, ti mee u tii nimi, ki dooni u ni mɔmɔk pu. ³ Ti teer nimi Tite Uwumbɔr aanimbiin ni n-yoonn mɔmɔk, ki teer ke naah ɲani pu na, nima le mɔk ke ni gaa u ki kii; naah tun lituln pu na, nima le mɔk ke ni gee u; naah kpa limɔr pu na, nima le mɔk ke ni kpa limakl Tidindaan Yesu Kristo pu. ⁴ Tinaabitiib bi Uwumbɔr gee bi na, ti nyi ke u lee nimi la; ⁵ ba pu? taah tuk nimi waabɔnyaan na, tibɔnyaan ngbaan aa nan ye iliin baanja, Uwumbɔr Aafuur Nyaan aapɔɔn nan bi ti ni la, ki cha ni bee ke ti sil gbii. Taah nan bi nikaasisik ni buyoonn na, ni nan bee timi aabimbin aah nan bi pu na. Ti nan bi kina ke ti ter nimi la. ⁶ Le ni nan ɲakni timi ni Tidindaan; ba pu? ni gaa Yesu aabɔr ki kan falaa sakpen tibɔr ngbaan pu, ki mu nan kpa mpopiin mu Uwumbɔr Aafuur Nyaan tii nimi na. ⁷ Naah nan bi pu na, nima le mɔk Yesu aanib bimɔk bi Masedonia ni Akaya aatim ni na, bi mu aah ga li ɲani pu na; ⁸ ba pu? ni nan chuun mooni Tidindaan aabɔr, ki tuk Masedonia ni Akaya aatim aanib. Naa ye nima yaab baanja, ntim mɔmɔk aanib ɲun ke ni gaa Uwumbɔr ki kii la. Nima pu na, taa ki ban ke ti tuk bi nimi aabɔr. Bi puun nyi. ⁹ Ba pu? binib ngbaan len ke taah nan dan ni chee na, ni nan gaa timi, ki di ɲiwa lii, ki fenn ki dii Uwumbɔr, u ye limɔfadaan ki ye Uwumbɔr bamɔnn na, ¹⁰ le ni kii bundaln Ujapɔɔn Yesu ga nyan ni paacham ki gir ni na. Uma le Uwumbɔr nan fikr u nkun ni. Uma le nyan timi ntafadaan mu choo na ni.

2

Pɔɔl aah tuk Tesalonika yaab tibɔnyaan pu na

¹ Tinaabitiib, nimi nibaa nyi ke taah nan dan ni chee na, naa ye fam. Ni nyi ke taah nan bi Filipi aatiŋ ni na, ² le nima yaab nan ɲa timi falaa, ki yook timi, le ti nin dan ni chee. Binib pam nan kpak timi kinikpakpak, le timi Aawumbɔr tii timi lipobil ke ti tuk nimi waabɔnyaan. ³ Taah tuk nimi waabɔnyaan ngbaan na, tibɔr ngbaan aa ye nnyamɔn. Taa ɲmann nimi. Ti nan bi chain la. ⁴ N-yoonn mɔmɔk ti nan len Uwumbɔr aah ban ke ti len pu na; ba pu? u nan lik taah bi pu na, le ki di waabɔnyaan ngbaan ɲa tiɲaal ni, ke ti tuk binib. Nima pu le ti ban ke ti piir Uwumbɔr aasui, naa ye binib aasui. Uma Uwumbɔr le lik timi aasui ni aah bi pu na. ⁵ Ni nyi ke taa nan gbaa nimi mmɔmɔɔn aabɔr. Uwumbɔr nyi ke taa nan ye inimandam bi ɲmanni, ke binib taa bee ke ti ye na. ⁶ Taa nan ban ke ni nyuɲ timi, kaa nan ban ke binib biken nyuɲ timi. ⁷ Taah ye Kristo aakpambalb na, ti ba ga li ban ke ni nyuɲ timi. Le taa nan ban kina. Ti nan bi suuna ni chee ke upii aah bi pu waabim chee ki lik bi na la. ⁸ Ti gee nimi la. Nima pu na, ti nan kpa mpopiin ti tuk nimi Uwumbɔr aabɔnyaan. Naa ye tibɔnyaan baanja le ti nan tii nimi, ti nan di tibia mu tii nimi; ba pu? ti gee nimi pam. ⁹ Nnaabitiib, ni teer taah nan tun lituln linimaln pu na. Ti tuk nimi Uwumbɔr aabɔnyaan, ki tun lituln nwiin pu ni kinyeek mɔk, ke ti ji. Ba pu? taa nan ban ni ji ti pu falaa.

¹⁰ Nimi bi gaa Yesu ki kii na, ti ɲa nimi mbamɔm la, ki nan bi chain, kaa nan kpa taani ubaa joo cha ni wɔb. Ni ni Uwumbɔr nyi ke ni ye mbamɔn la. ¹¹ Ni nyi ke uja aah ɲani waabim pu na, ti nan ɲani nimi ubaabaa kina la; ¹² ti sur nimi, ki nan sɔɲni nisui, ki garɲni nimi ke ni li dii Uwumbɔr waah ban pu na. Uma le yin nimi ke ni koo waanaan ni ki nan ji waamɔn.

¹³ Ti dooni Uwumbør ni pu n-yoonn mòmøk la; ba pu? taah nan tuk nimi Uwumbør aabør na, ni nan gaa tibør ngbaan, ki bee ke naa ye binib aabør, ni ye Uwumbør aabør la. Mbamøn, ni ye Uwumbør aabør la, ki kpelni nimi bi gaa u ki kii na aabimbin. ¹⁴ Nnaabitiib, ni ñakni Uwumbør aanib bi bi Judea aatim ni ki kuuni Yesu Kristo aayimbil pu na; kinye pu? nido yaab aah ña nimi falaa pu na, Juu yaab ña bi mu falaa kina la. ¹⁵ Bima Juu yaab nan ku Uwumbør aabønabtiib ni Tidindaan Yesu mu, ki jenn nyan timi mu. Baa piir Uwumbør aasui. Bi ye binib mòmøk aadim la, ¹⁶ ki kiir timi, kaa ban ke ti tuk binib bi kaa ye Juu yaab na tibønyaan tee, aan bi ñmar. Juu yaab ngbaan aah ñani kina na, bi too kpae baatunwanbir pu n-yoonn mòmøk la. Uwumbør aanjuul pii bi kookoo.

Pɔɔl aah neen ke u ki gir mann bi pu na

¹⁷ Nnaabitiib, taah kaa kan nimi ni yunn siib na, naa mɔ timi. Taa nan bi ni chee, timi aalandak ma nan bi ni ni; tinimbil nan man ni pu, le ti nan pɔɔni tibaa ke ti ki kan nimi. ¹⁸ Ti nan ban ti gir dan ni chee. Min Pɔɔl, n-yoonn mòmøk m ban ke m gir dan ni chee. Le kinimbɔŋ kiir timi ke ti taa dan. ¹⁹ Tidindaan Yesu yaa nan gir ni kan, bilabi pu ti ga li kpa limakl, ni mpopiin, ni kipupuk unimbiin ni? ²⁰ Naa ye nimi pu uu? Mbamøn, ti kpa kipupuk ni mpopiin ni pu.

3

¹ Taah kaa bi ni chee na, taa ki ñmaa mɔr, nima le ti len ke ni ñan ti cha Timoti dan ni chee. Timi baanja le gur Atens aatiŋ ni. ² Tina aabo Timoti ye Uwumbør aatutunn u tuk binib Kristo aabønyaan na la. Ti cha u dan ni chee ke u pɔɔk nitaakpab Uwumbør aasan ni, ³ ubaa taa gir puwɔb falaa ngbaan pu. Nimi nibaa nyi ke falaa ngbaan ye Uwumbør aah siin timi pu na la. ⁴ Taah nan bi ni chee na ti nan tuk nimi ke ti ga ji falaa, le ni bee ke ni sil ña kina. ⁵ Le maa ki ñmaa mɔr. Nima le cha m tun ni Timoti ni chee, ke u nan lik ke ni beenin dii Yesu mbamøm aan naa dii. Ni muk mi la, m dak ke nibaakan kinimbɔŋ tɔŋ nimi, ki ña timi aatuln yɔli.

⁶ Le Timoti ki nyan ni ni chee; dandana u ki fuu ni ti chee, ki tuk timi tibønyaan ke ni beenin tii Yesu naadii mbamøm, ki gee tɔb. U tuk timi ke ti bi nisui ni n-yoonn mòmøk, le ni ban ke ni ki kan timi, ke ti mu aah ban ke ti kan nimi pu na. ⁷ Tinaabitiib, ti bi limukl ni ki ji falaa la; le ti ñun naah tii Yesu naadii pu na, nima le tisui sɔŋ. ⁸ Ni yaa dii Tidindaan aasan ni, kaa di cha kan, nima le ti fuur. ⁹ Nima pu na, taa ki nyi taah ga ki pak Uwumbør ni pu pu na; ba pu? ti kpa mpopiin sakpen ki mɔɔni ni pu, Uwumbør aanimbiin ni. ¹⁰ Ti mee u linimaln nwiin pu ni kinyeek mɔk ke u cha ti ki kan nimi ki tuk nimi naah kaa kee bee waabør pu na.

¹¹ M mee Tite Uwumbør ni Tidindaan Yesu ke bi tii timi nsan aan ti dan ni chee. ¹² Tidindaan cha ni li moo gee tɔb ni binib mòmøk, ke taah gee nimi pu na. ¹³ U tii nimi mpɔɔn ke ni li bi chain ki taa li kpa taani ubaa Tite Uwumbør aanimbiin ni, bundaln Tidindaan Yesu ni waanib mòmøk ga gir ni na.

4

Mbimbin mu piir Uwumbør aasui na

¹ Tinaabitiib, ti nan mɔk nimi naah ga ña pu ki piir Uwumbør aasui na. Le ni ñani kina. Ti gaŋni nimi, ki sur nimi Tidindaan Yesu aayimbil pu ke ni li moo ñani kina. ² Ni bee taah nan sur nimi pu Tidindaan Yesu aayimbil pu na. ³ Uwumbør aageehn le ye ke ni li bi chain, ki taa gɔr kidagook. ⁴ Ni ñan ke ni mòmøk bee naah ga ña pu ki li joo tiwon mbamøm aan ti li bi chain, ki tun lituln li ñan na. ⁵ Ubaa taa cha bipiib aakpeek li bi u ni, ke binib bi kaa nyi Uwumbør na aah bi pu na. ⁶ Uja ubaa taa li ban una aabo aapuu ki tun titunwanbir timina. Ti nan tuk nimi ki sur nimi mbamøm ke Tidindaan dar binib aatafal titunwanbir ngbaan mòmøk pu. ⁷ Uwumbør yin timi ke ti li bi chain. Waa yin timi ke ti li gɔr kidagook. ⁸ Unii umɔk yii mmɔkm ngbaan na, naa ye binib aamɔkm le u yii, u yii Uwumbør u tii nimi Waafuur Nyaan na aamɔkm la.

⁹ Uwumbør mæk nimi naah ga li gee tøb pu na. Nima pu na, naa ki ban ke m ɣmee kigbarɔ ki tuk nimi naah ga li gee ninaabitiib pu na. ¹⁰ Ni ye mbamøn la, ni gee tinaabitiib bimæk bi Masedonia aatim mømæk ni na. Ti gaɣni nimi, ni li moo gee bi. ¹¹ Cha ninimbil li man ke ni li bi suuna, ki li tun nimi aatuln, ki di nimi aajaal tun lituln, ke taah nan tuk nimi pu na. ¹² Ni yaa ɣani kina kan, naan lann nibaa; binib bi kaa dii Uwumbør aasan na mu ga pak nimi.

Tidindaan aah ga nan gir ni pu na

¹³ Tinaabitiib, ti ban ke ni bee binib bi kpo na aabør, aan ki taa li kpa mpombiin, ke binib bi kaa kpa limakl na aah kpa mpombiin pu na. ¹⁴ Ti pak ke Yesu nan kpo, ki ki fikr nkun ni. Nima pu le ti pak ke Uwumbør ga fikr Yesu aanib bi kpo na mu, ki cha bi li dii u bundaln u ga gir ni na.

¹⁵ Taah ban ti tuk nimi tibør ti na, ti ye Tidindaan aabør la. Tidindaan aanib bi ga li bi dulnyaa wee ni bundaln u ga gir ni na aan puen binib bi kpo na ki buen paacham. ¹⁶ Ba pu? Tidindaan ubaa ga nyan ni paacham ki sunn ni. U yaa sunn ni kan, le ti ga ɣun nneel sakpiin, ni Uwumbør aatuuntiib aaninkpel aaneel, ni Uwumbør aakakaan aawiil. ¹⁷ Njan, Yesu aanib bi kpo na le ga fikr nkun ni, le Uwumbør nin kpaan yoor bi ni waanib bi mu ga li bi n-yoonn ngbaan na, le bi ti tooh Tidindaan ntaalangbam ni, paacham. Kina le ti ga li bi Tidindaan chee n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. ¹⁸ Nima pu na, ni li tuk tøb kina, aan ki sɔɣ tøb aasui.

5

Gor ki li kii Tidindaan aagirndaal

¹ Nnaabitiib, naa ki ban ke m ɣmee ki tuk nimi bundaln tiwan nimina mømæk ga ɣa na. ² Ba pu? nimi nibaa nyi mbamøm ke Tidindaan aawiindaal ga fuu ni ke unaayuk aah fuur ni kinyeek pu na la. ³ Buyoonn binib ga len ke bi bi bibaa pu, nibaa aan ɣa bi nibaa na, libuul ngbaan ni le tibøbir ga lir bi pu. Ni ga li bi ke imalween aah chuu upii pu na la. Baan ɣmaa nyan ti. ⁴ Nnaabitiib, nima aa bi mbømboøn ni. Nima pu na, ni taa cha Tidindaan aawiindaal ɣa nimi lijnjiir ke unaayuk aah fuur ni pu na. ⁵ Ba pu? ni mømæk ye nwiin ni aabim la. Ni ye nwiin pu aabim la. Taa ye kinyeek yaab, kaa ye mbømboøn ni yaab. ⁶ Nima pu na, ti taa li geeni, ke biken aah geeni pu na. Cha ti li kii, ki chuu tibiaa man. ⁷ Binib bi dɔ geen na, kinyeek le bi dɔ geen. Binib bi nyu ndaan gbii na, kinyeek le bi gbii. ⁸ Tima ye nwiin pu aabim la, nima pu na, cha ti chuu tibiaa man. Cha ti tii Yesu naadii, ki li gee tøb. Ti yaa ɣani kina kan, nima le ga biin ti pu, ke tikur ti bii kibij pu na. Le ti yaa kpa limakl ke ti ga sil ɣmar kan, ni ga li bi ke tikur aayikpupuk ki bii tiyil na. ⁹ Uwumbør aah lee timi na, waa lee timi ke u gee lijuul ti pu, u lee timi ke ti ɣmar Tidindaan Yesu Kristo pu la. ¹⁰ Uma le nan kpo ti pu. Nima pu na, ti yaa bi, bee ti yaa kpo bundaln u ga gir ni na kan, ti ga buen ti li bi u chee. ¹¹ Nima pu na, ni li pøoni tøb aataakpab, ki li ter tøb, ni li moo dii Uwumbør aasan mbamøm, ke naah ɣani pu dandana wee na.

Kookoo aasurm ni idoon

¹² Tinaabitiib, ti gaɣ nimi, ke ni li pak nimi aaninkpiib bi tun Tidindaan aatuln nikaasisik ni, ki sur nimi waasan ni na. ¹³ Ni li pak bi mbamøm, ki li gee bi baatuln pu. Ni mømæk li kpaan kimøbaan man.

¹⁴ Tinaabitiib, ti gaɣ nimi, ke ni sur binib bi kaa ban bi tun lituln na, ki li pøoni binib bi aataakpab yøl na aataakpab, ki ter binib bi kaa pøø na, ki li kpa limør binib mømæk pu. ¹⁵ Ni taa cha unii ubaa teen uken waah ɣa bakaa u na pu. Pøøn nibaa man ki li ɣani tøb, ni binib mømæk tibulchinn, n-yoonn mømæk.

¹⁶ Ni li kpa mpopiin n-yoonn mømæk, ¹⁷ ki li mee Uwumbør n-yoonn mømæk, ¹⁸ ki li dooni u tiwan mømæk pu. Uwumbør aageehn le ye ke ni li ɣani kina; ba pu? ni ye Yesu Kristo aanib la.

¹⁹ Ni taa yii Uwumbør Aafuur Nyaan aah ban pu na. ²⁰ Unii yaa len Uwumbør Aafuur Nyaan aah tii u iliin i na kan, ni taa lik iliin ngbaan fam. ²¹ Ni li lik tibør mømæk aah bi

pu na, ke ti ɲan aan taa ɲan, ki li joo ti ɲan na mbamɔm. ²² Ni yii man isan i kaa ɲan na mɔmɔk aabɔɲ.

²³ Uwumbɔr u tii timi nsuudoon na, ɲa nimi aabimbin mɔmɔk chain, ki li joo nimi aawiin, ni nisui, ni nimi aawon mbamɔm, ni taa li kpa taani ubaa bundaln Tidindaan Yesu Kristo ga gir ni na. ²⁴ Uwumbɔr u yin nimi na ye mbamɔndaan la, ki ga ɲa nimina mɔmɔk.

²⁵ Tinaabitiib, ni mee Uwumbɔr tii timi.

²⁶ Ni doon tinaabitiib mɔmɔk mbamɔm.

²⁷ M gaɲ nimi Tidindaan aayimbil pu ke ni cha bi karn kigbaɲ kee tii tinaabitiib mɔmɔk.

²⁸ Tidindaan Yesu Kristo ɲa tinyoor ɲa ni pu. [Amii.]

Lelee aagbanj ki Pɔɔl ɲmee ki tii TESALONIKA YAAB na

¹ Min Pɔɔl, ni Silfanus, ni Timoti le ɲmee kigbanj kee ti tii Yesu aanib bi bi Tesalonika aatiŋ ni ki ye Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo aanib na. ² Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo ɲa tinyoor ɲa ni pu ki tii nimi nsuudoon.

Uwumbɔr aah ga daa binib aatafal pu na

³ Tinaabitiib, ni ɲan ke ti li dooni Uwumbɔr ni pu n-yoonn mɔmɔk; ba pu? ni moo gaal Yesu ki kii mbamɔm ki moo gee tɔb la. ⁴ Nima pu le ti puk kipupuk ni pu Uwumbɔr aanib chee, ki tuk bi naah gaa Yesu ki kii ki kpa limɔr, falaa ni limukl mɔmɔk ponn ni pu na.

⁵ Binib aah ɲani nimi falaa pu na, nima le mɔk ke Uwumbɔr yaa daa bitafal kan, ni ɲan. Naah ji falaa pu na, Uwumbɔr aanaan pu le ni ji. Nima le Uwumbɔr ga len ke ni ɲeer ke ni koo waanaan ngbaan ni. ⁶ Ni ye mbamɔn, Uwumbɔr len ke ni ɲan ke binib bi ɲani nimi falaa na, u mu ɲa bi falaa, ⁷ ki tii timi ni nimi bi ji falaa na lifuur. Ti ga kan lifuur ngbaan bundaln Tidindaan Yesu ga nyan ni paacham ki mɔk waah bi pu na. U ni waatuuntiib ga nyan ni paacham ni mpɔɔn, ⁸ ki li joo ni mmiigaal u nan daa binib aatafal. Binib bi yii Uwumbɔr na, ni binib bi kaa kii Tidindaan Yesu aabɔnyaan tee na, u ga daa bima le aatafal. ⁹ Tidindaan ga nyan bi unimbiin ni, waapɔɔn ni waawiihn sakpiin chee. U ga daa bitafal, ki cha bi ji falaa n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. ¹⁰ Bi ga kan ntafadaan ngbaan bundaln Tidindaan ga gir ni na. Liyaadaal ngbaan le waanib bi mɔmɔk gaa u ki kii na ga nyuŋ u, ki pak u. Ni mu ga li bi waanib ngbaan ponn ni; ba pu? taah tuk nimi Yesu aabɔr na, ni gaa ti ki kii la.

¹¹ Nima pu le ti mee timi Aawumbɔr tii nimi n-yoonn mɔmɔk ke u len ke ni ye binib bi ɲeer waayim na, ki ter nimi ke ni li ban ni ɲa tiwan ni ɲan na, ki tii nimi mpɔɔn ke ni li ɲani kina, ki tun lituln li ga mɔk ke ni gaa Yesu ki kii mbamɔm na. ¹² Ni yaa ɲani kina kan, nima le ga nyuŋ Tidindaan Yesu Kristo, le u mu ga nyuŋ nimi, u ni Uwumbɔr aabulchinn pu.

2

Mbiindaan na

¹ Tinaabitiib, ti ban ke ti len ni chee ki joo cha bundaln Tidindaan Yesu Kristo ga gir ni ki nan kuun timi u chee na aabɔr la. ² Bi yaa len ke Tidindaan aawiindaal fuu ni kan, ti ganj nimi ke ni taa cha nipobil yuk, ki taa cha ni li muk nimi. Nibaakan, bi ga bui ke Uwumbɔr Aafuur Nyaan mɔk bi kina la, nibaakan, bi ga bui ke ti ɲmee kigbanj ki len kina la. ³ Ni taa cha ubaa ɲmann nimi kina; buyoonn binib pam ga yii Uwumbɔr na le ga puen fuu ni, le Tidindaan aawiindaal nin fuu ni. Uja u yii Uwumbɔr aakaal mɔmɔk na, u mu ga puen nya mpaan pu. Uwumbɔr siin u ntafadaan la. ⁴ U ga yii Uwumbɔr, ni ɲiwaa, ni tiwan nimɔk binib dii ni na. U ga nyuŋ ubaa ki jer ni mɔmɔk, ki ga kal Uwumbɔr Aadichal ni, ki len ke uma le ye Uwumbɔr.

⁵ Naa teer aa? Maah nan laa bi ni chee na, m nan tuk nimi tibɔr tee. ⁶ Le ni nyi tiwan ni kiir titunwanbirdaan ngbaan dandana wee na. Waayoonn yaa nan fuu ni kan, u ga nya mpaan pu. ⁷ Titunwanbir ti bɔɔ na, binib ɲani ti dandana wee la. Le unii u kiir titunwanbir ngbaan dandana wee na ga kiir ti, ki nan saa buyoonn Uwumbɔr ga nyan u nima na. ⁸ N-yoonn ngbaan le titunwanbirdaan ngbaan ga kpiir. N-yoonn ngbaan le Tidindaan Yesu ga gir ni, ni mpɔɔn, ki pii libuln lii u pu, ki ku u, ki ɲa waapɔɔn mɔmɔk yɔli. ⁹ Titunwanbirdaan ngbaan yaa nan fuu ni kan, u ga li kpa kinimbɔŋ aapɔɔn, ki tun kaatuln, ki li kpa mpɔɔn ki ɲmann ke u tun lijnjiir aatun la, ¹⁰ ki li kpa nlan mu kaa ɲan na ke u ɲmann binib bi Uwumbɔr ga daa bitafal na. Bi yii Uwumbɔr aabɔr ti ga cha bi ɲmar na, kaa gee ti. Nima le Uwumbɔr ga daa bitafal. ¹¹ Baah yii Uwumbɔr aabɔr na,

nima le u cha nnyamən aapak bi bisui ni, bi li pak nnyamən. ¹² Nima pu na Uwumbər ga len ke binib bi gee titunwanbir kaa pak mbamən na aabər bii a.

Uwumbər aah lee nimi pu na

¹³ Tə, tinaabitiib bi Tidindaan gee bi na, ni ɲan ke ti li dooni Uwumbər ni pu n-yoonn məmək; ba pu? tiwan məmək aah nan piin buyoonn na, u nan lee nimi ke ni ɲmar. Waafuur Nyaan ɲa nimi binib bi bi chain ki pak mbamən, aan ki ɲmar na. ¹⁴ Taah tuk nimi Uwumbər aabənyaan ti na pu, le u yin nimi ke ni ɲmar ki ji Tidindaan Yesu Kristo aaməon. ¹⁵ Nnaabitiib, nima pu na, ni li dii u mbaməm, ki taa di cha. Taah tuk nimi Uwumbər aabər ti, timəb ni, ni kigbarɲ ni pu na, ni li joo tibər ngbaan mbaməm.

¹⁶ Tə, Tite Uwumbər gee timi sakpen. Waabulchinn pu, le u tii timi lipobisoon li kaan doo na, ni limakl nyaan. ¹⁷ Uma ni Tidindaan Yesu Kristo ubaa pəon nitaakpab, ki tii nimi mpəon ke ni tun litunyaan məmək, ki len iliinyaan məmək.

3

Mee Uwumbər tii timi man

¹ Tinaabitiib, tibər ti gur na le ye ke ni li mee Uwumbər ki tii timi, ke u cha waabər moon ɲipepel məmək mala, ki kan mpakm ke naah pak ti pu na, ² ki li mee u ke u nyan timi titunwanbirdam bi kaa ɲan na aarjaal ni; ba pu? naa ye binib məmək le gaa Yesu ki kii.

³ Tidindaan le ɲani waah len pu na, ki ga tii nimi mpəon, ki biin ni pu, kinimbərɲ ki kaa ɲan na taa ɲa nimi nibaa. ⁴ Tidindaan pu le ti bee ke ni ɲani taah tuk nimi pu na, ki ga li beenin ɲani kina.

⁵ Tidindaan ter nimi ke ni bee nisui ni Uwumbər aah gee nimi pu na, ki li kpa limər Kristo aah tii nimi pu na.

Ni ɲan ke unii məmək li tun

⁶ Tinaabitiib, ti tuk nimi Tidindaan Yesu Kristo aayimbil pu la, ninaabitiib bimək kaa ban ke bi tun lituln, kaa dii taah tuk nimi pu na, ni nya bi chee. ⁷ Ni bee ke ni ɲan ni li dii ke taah dii pu na. Taah nan bi ni chee buyoonn na, taa nan san ligbanyakl. ⁸ Ti nan pa taah jin tijikaar ti na məmək pu la, ki tun lituln linimaln nwiin pu ni kinyeek mək; ba pu? taa nan ban ni ji ti pu falaa. ⁹ Naa ye ke taa nan kpa nsan ti ji niɲaal ni la. Ti nan ban ti mək nimi liməkl, ni li dii ke taah dii pu na. ¹⁰ Taah nan bi ni chee buyoonn na, ti nan tuk nimi ke unii umək kaa ban u tun lituln na kan, u taa ji.

¹¹ Ti ɲun ke ni ponn ni bibaa san ligbanyakl, kaa tun lituln libaa, ki chuun koo biken aabər ni. ¹² Binib bi bi kina na, ti tuk bi, ki sur bi Tidindaan Yesu Kristo aayimbil pu, ke bi li bi suuna, ki tun lituln ki kan ki ji. ¹³ Tinaabitiib, nima kan, ni yaa tun litunyaan kan, ni taa cha nitaakpab li yəl li ponn ni.

¹⁴ Unii ubaa yaa kaa dii taah tuk nimi kigbarɲ kee ponn ni pu na kan, ni daan udaan ngbaan, ki taa kpaan u chee. Nima le ga cha iniməon chuu u. ¹⁵ Ni taa ɲani u ke nimi aadin na, ni li sur u ke nina aabo na.

Kookoo aabər

¹⁶ Tidindaan u tii timi nsuudoon na tii nimi nsuudoon n-yoonn məmək, tiwan məmək ponn ni. Tidindaan li bi ni məmək chee.

¹⁷ Min Pəol le di ɲɲaal ɲmee idoon imina. Nimina ye kidaan la, le ki mək maagbann məmək ponn ni. Kina le m ɲmee.

¹⁸ Tidindaan Yesu Kristo ɲa tinyoor ɲa ni məmək pu.

Njan aagbaŋ ki Pɔɔl ŋmee ki tii TIMOTI na

¹ Min Pɔɔl ye Yesu Kristo aakpambal la; ba pu? Uwumbɔr u gaal timi lir na, ni Tidindaan Yesu Kristo u tii timi limakl na, bima le len ke m li ye waakpambal. ² M ŋmee kigbaŋ kee m tii si Timoti, u ye maabo bamɔnn Uwumbɔr aasan ni na la. Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo ŋa tinyoor ŋa aa pu, ki san si kinimbaak, ki tii si nsuudoon.

Tinyamɔnbɔr aasurm

³ Maah nan cha Masedonia aatiŋ ni na, m nan bui si ke aa li beenin bi Efesus aatiŋ ni; ba pu? binib bibaa bi nima ki mɔk binib mmɔkm mu kaa ye Yesu aamɔkm na. Aa sur bi ke bi taa ki mɔk kina, ⁴ ki taa ki joo ŋiyimbil ŋi bi Uwumbɔr Aagbaŋ ni na tiini itiin baah nan ŋani pu na. Nimina le cha binib baa mbaan. Naa ter bi ke bi gaa Yesu ki kii aan ki dii waasan mbamɔm. ⁵ M tuk si ke aa sur bi kina; ba pu? m ban ke Yesu aanib aasui li bi chain, ki ban ke bi bee bisui ni ke titunwanbir aa bi bi chee, ki gaa Yesu ki kii mbamɔm, ki li gee tɔb. ⁶ Binib bibaa bi, kaa ki dii kina. Bi yenn la, ki gbaa tɔb chee tibɔr ti ye fam na. ⁷ Bi ban bi li ye bimɔmɔkb bi mɔk binib Uwumbɔr aakaal na, ki mu aa bee baah len pu na aatataa, ki len tibɔr ke binib bi nyi taatataa na, ki mu aa nyi.

⁸ Tɔ, ti nyi ke unii yaa joo Uwumbɔr aakaal, uma Uwumbɔr aah ban pu na kan, nkaal ngbaan ŋan la. ⁹ Ti yaa nyi ke nkaal aa bi bininyaam pu kan, nkaal ngbaan ŋan la. Mu bi tiniwanbir le pu, ni binib bi kaa gee bi ŋun tibɔr na, ni binib bi kaa dii Uwumbɔr aasan na, ni titunwanbirdam, ni binib bi yii Uwumbɔr kaa pak u na, ni binib bi ku bitetiib ni binatiib na, ni binib bi ku biken na, ¹⁰ ni binib bi gɔr kidagook na, ni bijab bi yii bipiib ki ban bijab na, ni binib bi chur biken tinaagbiir na, ni binib bi chuun mɔni inyamɔn na, ni binib bi puur Uwumbɔr yɔl yɔl na, ni binib bi ŋani tiwan ni kaa dii mmɔkm mu ŋan na. Nkaal ngbaan bi titunwanbir timina mɔmɔk pu la. ¹¹ Uwumbɔr aabɔnyaan len kina la, ki tuk timi Uwumbɔr u ti pak u na aah ŋan sakpen pu na. Uma le di tibɔnyaan tee ŋa ŋɔaal ni, ke m di tuk binib.

Uwumbɔr aah san Pɔɔl kinimbaak pu na

¹² M dooni Tidindaan Yesu Kristo u tii mi mpɔɔn ke m tun lituln ngbaan na la. U len ke m ye mbamɔndaan, ki lee mi ke m tun waatuln. ¹³ N-yoonn mu jer na, m nan len tibɔbir u pu, ki seei u, ki ŋa waanib falaa. Maah kaa nan gaa u ki kii n-yoonn ngbaan na, le maa nan nyi ke m ŋani ni kaa ŋan na. Maah kaa nan nyi na, le Uwumbɔr san mi kinimbaak, ¹⁴ le Tidindaan Yesu Kristo mu gee mi sakpen, ki cha m gaa u ki kii, ki kpaan u ni, ki gee u ni waanib mɔmɔk. ¹⁵ Yesu Kristo nan dan dulnyaa wee ni ke u nan nyan titunwanbirdam baatunwanbir ni la. Tibɔr timina gbii la. Ni ŋan ke binib mɔmɔk gaa ti ki kii. Min le ye titunwanbirdaan ki jer binib mɔmɔk. ¹⁶ Le Uwumbɔr san mi kinimbaak. Yesu Kristo ŋa suklaa, min u ye titunwanbirdaan ki jer binib mɔmɔk na pu sakpen la. Waah ŋa mi suklaa pu na, nima le mɔk binib bi ga gaa u ki kii ki kan limɔfal li kaa kpa ndoon na, waah kpa suklaa pu na. ¹⁷ Cha ti pak Uwumbɔr, ki nyuŋ u. Uma le ye Uwumbɔr baan; tinimbil aa waa u; u ye Ubɔrkpaan u ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, kaan kpo. Amii.

¹⁸ Maabo Timoti, Uwumbɔr Aafuur Nyaan nan cha m len tibɔr aa pu, nima le cha m tuk si saah ga tun Uwumbɔr aatuln pu na. Cha Nfuur Nyaan aabɔr ngbaan tii si mpɔɔn ke aa yii kinimbɔŋ, ¹⁹ ki tii Yesu naadii mbamɔm, ki taa di cha, ki li ŋani tiwan ni aa bee ke ni tok na. Binib bibaa bi, ki nyi ni ŋan na, ki mu aa ŋani kina. Nima le baa ki dii Yesu aasan. ²⁰ Bi ponn ni binib bilee ye Haimeneus ni Aleksanda. Le m di bi ŋa kinimbɔŋ aanyaal ni ke ki daa bitafal, aan bi bee ke naa ŋan bi ki sii Uwumbɔr.

¹ Tə, tibər ti ye tibəkpaan na le ye ke m ban ke ni li mee Uwumbər ki tii binib məmək, ki li gərni u ke u san bi kinimbaak, ki li dooni u bi pu. ² Ni li mee Uwumbər kina ki tii bibər, ni kitij aayidam məmək, aan ti li bi tibaa pu, ki li kpa nsuudoon, ki li dii Uwumbər aasan, ki li ɲani tiwan məmək mbaməm.

³ Ni yaa mee Uwumbər kina kan, ni ɲan, ki piir Uwumbər u gaal timi lir na aasui. ⁴ U ban ke binib məmək ɲmar, aan ki bee waabər ti ye mbamən na. ⁵ Ba pu? Uwumbər ye Uwumbər baan la. Uchandatuln ubaa baanja le bi Uwumbər ni binib aakaasisik ni. Uma le ye Yesu Kristo u nan kpaln unibən, ⁶ ki sil binib məmək aasisiyyaan ki kpo, ke u gaa bi lii na. Naah nan ɲeer buyoonn na le Uwumbər mək timi tibənyaan ngbaan. ⁷ Nima pu le Uwumbər lee mi ke m li ye Yesu aakpambal, ke m tuk binib bi kaa ye Juu yaab na Yesu aabər ngbaan, ke bi gaa u ki kii, ki bee waabər ti ye mbamən na. Maa mən nnyamən, maah len pu na gbii la.

⁸ M ban ke bijab bi bi ɲipepel məmək na mee Uwumbər, ki yoor iɲaal paacham. Bi li ye binib bi bi chain na, ki taa li kpa liɲuul, ki taa li kpa kinikpakpak.

⁹ M ban ke bipiib li pee tiwanpeenkaan ni ɲeer bipiib bi dii Uwumbər na, ki li bi suuna, ki taa li kpa kalmbaani, ki taa fiini tiyikpir sakpen siini, ki taa tuun ɲitafajən ɲi kpa kidaak na, ki taa gbin nleen mu kpa kidaak na, ki taa li peeni tiwanpeenkaan ni kpa kidaak na. ¹⁰ Bi li tun litunyaan. Nima le ɲan tii bipiib bi len ke bi dii Uwumbər aasan na. ¹¹ Bi li ɲmin ki li bae Uwumbər aabər ki li ɲun tibər. ¹² Maa kii ke bipiib tuk bijab Uwumbər aabər, kaa kii ke bi li ye bijab aayidam. Bi li ɲmin. ¹³ Ba pu? Uwumbər nan puen naan tiyaaja Adam, le ki nin naan upuu lif. ¹⁴ Kinimbəɲ aa nan ɲmann Adam, ki nan ɲmann upii ngbaan la, le u tun titunwanbir. ¹⁵ Tə, bipiib mu yaa gaa Yesu ki kii, ki gee binib, ki bi chain, ki bi suuna kan, bi ga ɲmar imalween ni.

3

Bisalolm aabər

¹ Tibər tee gbii la, ke unii yaa ban u li ye Yesu aanib aaninkpel kan, ni ɲan; ba pu? li ye lituln li ɲan na la. ² Ni ɲan ke Yesu aanib aaninkpel taa li kpa taani ubaa. Ni ɲan u li joo upiibaab, ki li chur ubaa tiwan məmək ni, ki li kpa laasaab, ki li bi mbaməm, ki li channi bicham tichann, ki li ye unii u ga ɲmaa tuk binib Uwumbər aabər mbaməm na. ³ U taa li ye udagbiir, ki taa gbaa binib [ki taa li kpa iniman]. U li bi suuna ki taa li kpa kinikpakpak. Unimbil taa li man ɲimombil pu. ⁴ Ni ɲan ke u li joo waachiln ni aanib mbaməm, ki li joo waabim mbaməm, aan bi li pak u ki kii waaməb. ⁵ Ba pu? unii yaa kaa ɲmaa joo waachiln ni aanib mbaməm kan, u ga ɲa kinye ki li joo Yesu aanib? ⁶ U taa li ye unii u kaa yunn Uwumbər aasan ni na. U yaa ye unii u kaa yunn Uwumbər aasan ni na kan, nibaakan, u ga li kpa kigaak, ki kan ntafadaan ke kinimbəɲ na. ⁷ Ni ɲan ke Yesu aanib aaninkpel li ye unii u kpa kipak binib bi kaa dii Yesu aasan na chee, aan binib taa galn u ki cha u lir kinimbəɲ aagaawəb ni.

Biteterb aabər

⁸ Tə, ki joo cha Yesu aanib aateterb wəb na, ni ɲan ke bi mu li kpa laasaab. Bi taa len fam fam. Bi li ɲani baah len pu na. Bi taa li ye bidagbiib. Binimbil taa li man ɲimombil pu. ⁹ Ni ɲan ke bi li joo tibəbərkaan ti kpiir, ki ye Yesu aabər na, ki li ɲyi mbimbin mu ɲan na, ki li ɲani kina. ¹⁰ Binib yaa ban bi li ye biteterb kan, cha Yesu aanib aaninkpiib puen lik baabimbin aah bi pu na waahr, bi yaa kaa kpa taani kan, cha bi li tun biteterb aatuln. ¹¹ Ni ɲan ke bipuutiib mu li kpa laasaab, ki li chur bibaa, ki li ɲani tiwan məmək mbaməm, ki taa li ye binibiinib. ¹² Ni ɲan ke Yesu aanib aateterb li joo upii ubaaba, ki li joo baabim ni baachiln ni aanib mbaməm. ¹³ Binib bi tun biteterb aatuln ngbaan mbaməm na ga kan liyimbil, ki li kpa lipobil sakpen ki tuk binib baah ga gaa Yesu Kristo ki kii pu na.

Tibəbərkaan kpaan

¹⁴ Tə, m kpa limakl ke naan yunn, m ga dan aa chee. Le maah ɲmee kigbarj kee tii ni si na, ¹⁵ m yaa yunn kan, aa ga bee mbimbin mu ɲan tii Uwumbər Aadichal ni aanib, bi ye

Uwumbør u ye limofadaan na aanib na. Waabør ti ye mbamøn na bi biɗaal ni la, le bi joo ti. ¹⁶Uwumbør aah kpiir waasan aabør ti tuk timi na, ti ye tibøkpaan la:

U nan yoor unibøn aawon, ki nyan ubaa mpaan pu.

Uwumbør Aafuur Nyaan le mæk ke u ɗan.

Uwumbør aatuuntiib waa u.

Binib moon waabør ki tuk ɗitimbol aanib,

le binib gaa u ki kii dulnyaa wee mòmæk ni.

Uwumbør nan yoor u ki di buen paacham, ki nyuɗ u.

4

Bimòmækb bi ye binyamøndam na

¹Tø, Uwumbør Aafuur Nyaan len mpaan pu, ke n-yoonn mu choo na binib bibaa ga yii Yesu aabør, ki kii inyamøn, ki dii bipønib bi ɗmanni bi na. ²Bipønib ngbaan ga cha binib bibaa ɗmann ke bi mæk binib Uwumbør aasan. Bi ye binyamøndam la. Baalandak aa ki muk bi baatunwanbir pu. ³Bi ga len ke bijab taa din bipiib, bipiib mu taa møn bijab. Bi ga li kò tijikaar tibaa. Uwumbør le naan tijikaar ngbaan. U ban ke binib bi gaa u ki kii ki nyi mbamøn na le ji ti, ki doon u ti pu. ⁴Tiwan nimæk Uwumbør naan ni na, ni ɗan la. Ti taa li kò tijikaar tibaa. Ti li ji ti, ki li dooni u ti pu. ⁵Ba pu? taah ji tijikaar ti ki dooni Uwumbør ti pu na, nibaa aa bi ti ni; ba pu? Uwumbør len ke ti ɗan.

Yesu Kristo aatutunn bamønn

⁶Aa yaa teer Yesu aanib tibør timina kan, aa ye Yesu Kristo aatutunn bamønn la. Saah bae Yesu aabør ki dii nsanyaan pu na, nima le cha saabimbin bi mbamøm. ⁷Aa taa gar binyamøndam ngbaan aatiin; ba pu? itiin ngbaan aa kpa tinyoor ki tii si, kaa mæk si Uwumbør aasan. Chuu aabaa ki bae Uwumbør aabør. ⁸Unii yaa san ke uwon yabr kan, ni kpa tinyoor siib la. Unii yaa chuu ubaa ki bae Uwumbør aasan kan, nima le ye tinyoor sakpen ki tii u. Ba pu? Uwumbør puu tipuur ke nima le ga tii binib limofanyaan dandana wee, ni n-yoonn mu choo na. ⁹Tibør tee gbii la. Ni ɗan ke binib mòmæk gaa ti. ¹⁰Nima le ti tun Uwumbør aatuln linimaln; ba pu? ti gaa Uwumbør u ye limofadaan ki gaal binib mòmæk lir na ki kii la. Uma le gaal binib bimæk gaa u ki kii na lir.

¹¹Mæk binib tibør tee, ki tuk bi ke bi li ɗani kina. ¹²Taa cha bi lik si fam ke aa ye unachipøon la. Li len iliinyaan, ki li bi mbamøm, ki li gee binib, ki li tun Uwumbør aatuln mbamøm, ki li bi chain, aan ki li ye limækl ki mæk binib bi gaa Yesu ki kii na baah ga li dii mbamøm pu na. ¹³Li karni Uwumbør aabør tii binib, ki mæk bi taatataa, ki tuk bi baah ga li ɗani pu na. Li ɗani kina linimaln, ki nan saa buyoonn m ga fuu ni na. ¹⁴Taa suln Uwumbør Aafuur Nyaan aapiin i bi aa ni na, i Uwumbør nan tii si buyoonn waabønabtiib nan len, aan Yesu aanib aaninkpiib di biɗaal paan aa pu na. ¹⁵Maah tuk si pu na, li ɗani kina mbamøm ki cha aanimbiil li man ni pu, aan binib mòmæk bee saah dii Yesu aasan mbamøm pu na. ¹⁶Li nyi saabimbin aah bi pu na, ki li nyi saah mæk binib Yesu aabør pu na. Li beenin ɗani maah tuk si pu na. Aa yaa beenin ɗani kina kan, sin aabaa ga ɗmar, le binib bi mu ɗun Yesu aabør aa chee na mu ga ɗmar.

5

Usaloln aah ga li joo Yesu aanib pu na

¹Tø, taa kae uja u por na. Li sur u ke aate na. Li ɗani bijab bi kaa por na ke aanaabitiib na. ²Li ɗani bipiib bi por na ke aana na. Li ɗani bipiib bi kaa por na ke aaninkpatiib na, ki li bi chain bi chee.

³Li ter bikpopiib bi sil ye bikpopiib na. ⁴Ukpopii mu yaa kpa mbim, bee u ti ki kpa yaabitiib le kan, ni ɗan ke bi bae Uwumbør aah ban ke bi ter baachiln ni aanib pu na, ki teen binatiib, ni biyaatiib, baah nan kpiin bi pu na; ba pu? nima le piir Uwumbør aasui. ⁵Ukpopii u sil ye ukpopii ki gur ubaa na kpa limakl Uwumbør pu la. Le u ga li mee Uwumbør ki garɗni u nwiin pu ni kinyeek. ⁶Ukpopii u kaa bi mbamøm na ma kan, u lann limofal Uwumbør chee ki laa chuun fu. ⁷Tuk Yesu aanib ke bi li ɗani maah len pu na, aan

bikpopiib bi bi bikaasisik ni na taa li kpa ngalm. ⁸ Unii u kaa ter udo yaab, kaa ter uma ubaa aachiln ni aanib ki jer biken na, u yii Yesu aasan le na, ki ye kiniwanbiik ki jer binib bi kaa gaa Yesu ki kii na.

⁹ Ukpoppi yaa kaa fuu ŋibin imonko itaa kan, aa taa ŋmee waayimbil bikpopiib aagbarj ponn ni. Uchal yaa nan ye ujabaan kan, ¹⁰ binib yaa len ke upii ngbaan tun litunyaan: u yaa nan kpiini mbim mbaməm, ki yaa nan ŋani bicham tichann, ki yaa sunn ubaa taab ki tun lituln tii Yesu aanib, ki yaa nan ter binib bi bi limukl ni na, aan unimbil yaa man litunyaan məmək pu kan, aa ŋmee waayimbil bikpopiib aagbarj ponn ni.

¹¹ Taa ŋmee bikpopiib bi kaa por na aayimbil; ba pu? bijab aakpeek yaa chuu bi kan, bi ga di Kristo aatuln lii, ki ban ke bi mən tichal, ¹² kaan gbiin baah puu tipuur ti na. Nima le bi ga li kpa ngalm. ¹³ Ki ki kpee na, bi ga li san ligbanyakl, ki ga li chaa ŋidichal ŋidichal ni. Naa ye ke bi ga li san ligbanyakl baanja la, bi ga li ye bibətukb la, ki ga li koo binib aabər ni, ki ga len naah kaa ba ŋan bi len pu na. ¹⁴ M ban ke bikpopiib bi kaa por na mən tichal, ki maa mbim, ki li lik baachiln ni aabər, ki taa tii timi aadim nsan ke bi galn timi. ¹⁵ Ba pu? bikpopiib bibaa yenn, ki dii kinimbərj aasan. ¹⁶ Tə, bikpopiib yaa bi upii u gaa Yesu ki kii na do kan, ni ŋan ke u li ter bi, aan ki taa muk Yesu aanib ke bi ter bikpopiib ngbaan. Nima le bi ga ŋmaa ter bikpopiib bi kaa kpa do yaab na.

¹⁷ Tə, ni ŋan ke Yesu aanib pa baaninkpiib bi joo bi mbaməm na lipal li wiir na. Yesu aanib aaninkpiib bi tun lituln linimaln, ki mooni tibənyaan tee, ki mək binib taatataa na, ni ŋan ke bima le aapar li wiir jer biken yaan. ¹⁸ Ba pu? Uwumbər Aagbarj len ke, “Aa yaa joo unaaja poi idi kan, aa taa buu uməb,”* ki ki len ke, “Ututunn aapar ŋeer u la.”† ¹⁹ Tə, bi yaa galn Yesu aanib aaninkpel kan, taa gar baah len pu na, see biseeraadam bilee bee bitaa len kina. ²⁰ Kae binib bi tun titunwanbir na Yesu aanib məmək aanimbil ni, aan bi gur na san ijawaan.

²¹ M sur si Uwumbər ni Tidindaan Yesu Kristo ni waatuuntiib bi u nyan bi na aanimbiin ni la, aa li ŋani maah len pu na, ki li joo Yesu aanib mbaməm, ki taa li kpa imaagann. ²² Unii yaa kaa yunn Uwumbər aasan ni kan, taa nyan u ke u tun Uwumbər aatuln. Taa cha biken aatunwanbir li ye saataani. Cha saabimbin li bi chain.

²³ Saah kaa kpa laafee kpala kpala na, taa ki nyu nnyun baanja, aa nyu ŋisubil aadaan siib, aan ni ter aaponn ni.

²⁴ Binib bibaa aatunwanbir bi mpaan pu, ki tii bi ntafadaan mala. Bibaa mu aatunwanbir aa kpiir mala. ²⁵ Kina le litunyaan mu bi lipaal. Li yaa bəə kan, laan li bəə n-yoonn məmək.

6

¹ Tə, Yesu aanib ponn ni bi ye binaagbiib na, bi məmək li pak bidindatiib mbaməm, aan binib taa bii Uwumbər aayimbil, ni waabər. ² Binaagbiib bi kpa dindatiib bi gaa Yesu ki kii na taa lik bidindatiib fam, ke bi ye binaabitiib. Bi li moo tun lituln tii bidindatiib ngbaan ki jer baah ba ga tun pu na; ba pu? dindatiib bi kan tinyoor baatuln ponn ni na ye binib bi gaa Yesu ki kii na la, le bi gee bi.

Yesu Kristo aanib aasurm

Tuk bi ki sur bi ke bi li ŋani kina. ³ Tidindaan Yesu Kristo aabər le ye tibənyaan, ki mək timi taah ga dii Uwumbər aasan mbaməm pu na. Unii ubaa yaa mək bi məmək yayan kaa kii tibər ngbaan kan, ⁴ u ye kalmbaanidaan la, kaa nyi nibaa. U gee ke u kpak kinikpakpak ibəliin aatataa pu. Nima le cha lipiipoln, ni tibər, ni ŋisiibil bi, ki cha binib dak ilandak i kaa ŋan na təb pu. ⁵ Le binib bi dak ilandakbir na kpak təb kinikpakpak. Baa ki nyi mbamən. Bi dak ke Uwumbər aasan ye liwankpal aasan la. [Nya binib ngbaan chee.]

⁶ Tə, unii aanimbil yaa gbiin waah kpa ni na pu ki yaa dii Uwumbər aasan kan, nima le ye tinyoor sakpen ki tii u. ⁷ Taah nan dan dulnyaa wee ni buyoonn na, taa nan joo ni nibaa. Taah ga ki nya dulnyaa wee ni buyoonn na, taan ki ŋmaa joo nibaa ki di nya. ⁸ Nima

* 5:18 : Lik Ikaal 25.4. † 5:18 : Lik Matiu 10.10; Luk 10.7.

pu na, taah kpa tijaakar ni tiwanpeenkaan ni na, cha tinimbil gbiin ni. ⁹ Binib bi aanimbil man liwankpal pu na ga kan ntɔɔ, ki lir. Binimbil ga li man kijɔrk aawan sakpenn le pu. Ni ye fam la, ki ga bii bi. Tiwan ngbaan aaboln le cha binib bee fam ki kan ntafadaan mu kaa kpa ndoon na. ¹⁰ Binib yaa gee njimobil sakpen kan, nima le cha bi tun titunwanbir mɔk aabɔɔ. Binib bibaa aanimbil aah man njimobil pu pu na le cha bi yenn, kaa ki dii Yesu aasan, ki kan mpombiin ki ti chaar jer.

Nsurm ki tii Timoti

¹¹ Saah ye Uwumbɔr aanii na, yii titunwanbir timina mɔmɔk, ki li dii mbimbinyaan, ki li bi Uwumbɔr aah ban pu na, ki li tun waatun mbamɔm, ki li kpa ngeehm, ni suklaa, ki li bi suuna. ¹² Saah tii Yesu naadii pu na, ni njan ke aa pɔɔn aabaa ki yii lituln limɔk kaa njan na, ki li nɔub limɔfal li kaa kpa ndoon na mbamɔm. Uwumbɔr yin si ke aa nan kan limɔfal ngbaan, buyoonn aa nan tii seeraa nyaan binib pam aanimbil ni, ki tuk bi saah gaa Uwumbɔr ki kii pu na. ¹³ Yesu Kristo nan tii seeraa nyaan Pontius Pailat aanimbiin ni. Le m sur si, uma Yesu ni Uwumbɔr u tii tiwan mɔmɔk limɔfal na aanimbiin ni ¹⁴ ke aa tun Uwumbɔr aah tii si lituln li na mbamɔm, ki li bi chain, ki taa li kpa taani ubaa, ki nan saa Tidindaan Yesu Kristo aah ga gir ni buyoonn na. ¹⁵ Ni yaa nan njeer kan, Uwumbɔr ga cha u gir ni. Uwumbɔr u ti pak u na, uma baanja le ye tiwan mɔmɔk Aayidaan. U ye bibɔrb mɔmɔk Aabɔr, ki ye dindatiib mɔmɔk Aadindaan. ¹⁶ Uma baanja le ye limɔfal li kaa kpa ndoon na Aadindaan. U bi nwiihn ni la. Ubaa aan nmaa duun mu ni. Ubaa aanimbil aa kee kan u. Ubaa mu aan nmaa kan u. Cha binib mɔmɔk nyuɔ u, ki kii waamɔb n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

¹⁷ Aa sur binib bi kpa liwankpal dulnyaa wee ni na ke bi taa li kpa kalmbaani, ki taa li kpa limakl liwankpal ngbaan pu. Ba pu? li ye libuln la. Bi li kpa limakl Uwumbɔr pu. U tii timi sakpen, le taa ti ki nyi ni mɔmɔk; u ban ke ti gaa, ki li kpa mpopiin. ¹⁸ Tuk biwankpadam ngbaan ke bi li ter biken, ki li tun litunyaan sakpen, ki li kpa tibulchinn, ki li ban ke bi yakr baawankpal tii biken. ¹⁹ Bi yaa nja kina kan, bi ga di liwankpal bil paacham. Ni ga li ye nterm nyaan le ki tii bi n-yoonn mu choo na, le bi ga kan limɔfal li ye libamɔln na.

²⁰ Timoti, li joo tibɔr ti Uwumbɔr di nja aajaal ni na. Binib bibaa len tibɔr yɔl yɔl, ki yii Uwumbɔr aabɔr, ki dak ke bi nyi la, kaa nyi. Yii baah len pu na. ²¹ Ba pu? binib bibaa bi, ki len ke bi nyi nnyim, ki mu yenn, kaa ki dii Yesu aasan.

Tɔ, Uwumbɔr nja tinyoor nja ni pu.

Lelee aagban̄ ki Pɔɔl ɲmee ki tii TIMOTI na

¹ Min Pɔɔl ye Yesu Kristo aakpambal Uwumbɔr aageehn pu, ke m ti tuk binib ke Uwumbɔr puu tipuur ke binib bi kpaan Yesu Kristo ni na ga kan limɔfal.

² M ɲmee kigban̄ kee m tii maabo Timoti u m gee u na la. Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo ɲa tinyoor ɲa aa pu, ki san si kinimbaak, ki tii si nsuudoon.

Idoon ni ntaakpab pɔɔn aabɔr

³ M yaa mee Uwumbɔr u m tun lituln tii u mbamɔm ke n-yaajatiib aah nan ɲani pu na kan, m teer aabɔr n-yoonn mɔmɔk maameel ni, kinyeek ni nwiin pu, ki dooni u aa pu la.

⁴ M teer maah buen cha si aan aa wii pu na. Le nnimbil man ke m ki kan si, aan ki li kpa mpopiin. ⁵ M teer saah gaa Yesu ki kii mbamɔm pu na. Aayaa Lois ni aana Yunis le nan puen gaa u ki kii. Le m bee ke aa mu sil gaa u ki kii. ⁶ Le Uwumbɔr nan tii si Waafuur Nyaan aapiin buyoonn m nan di ɲɲaal paan aa pu na; le m ban m teer si ke aa fikr ipiin ngbaan. ⁷ Nfuur Nyaan mu Uwumbɔr tii timi na aan ɲa timi bijawaandam. Mu tii timi mpɔɔn, ki cha ti gee binib, ki chur tibaa.

⁸ Nima pu na, tuk binib Tidindaan aabɔr, ki taa san inimɔɔn. Maah bi kiyondiik ni Tidindaan pu na, taa cha inimɔɔn li joo si kina pu. Aa mu li ji falaa Yesu aabɔnyaan tee pu, Uwumbɔr aah tii si mpɔɔn pu na. ⁹ U gaa timi lii, ki yin timi ke ti li bi chain. Naa ye timi aatunyaan pu le u yin timi. Waah kpa tibulchinn pu na, nima le u yin timi waageehn pu. Waah kaa nan kee naan dulnyaa buyoonn na, le u nan ɲa timi tibulchinn ngbaan Yesu Kristo pu. ¹⁰ Dandana wee, ti kan waah ɲa timi tibulchinn pu na; ba pu? Yesu Kristo, u gaal timi lir na, dan dulnyaa wee ni ki nan kuln nkun, ki tii timi limɔfal li kaa kpa ndoon na. Waabɔnyaan tee le kpiir kina.

¹¹ Uwumbɔr nan nyan mi ke m li ye Yesu aakpambal, ke m li chuun mooni binib waabɔnyaan tee, ki tuk bi taatataa. ¹² Nima pu le m ji falaa kiyondiik ni. Ni mu aa kpa mi inimɔɔn. Ba pu? m nyi Yesu u m gaa u ki kii na. Maah di mbaa tii u na, m sil nyi ke u ga ɲmaa li joo mi, ki nan saa waagirndaal. ¹³ Aa nan gaa Yesu Kristo ki kii le ki gee u; nima pu na, aa li joo maah tuk si tibɔnyaan ti na mbamɔm. ¹⁴ Uwumbɔr di tibɔnyaan tee ɲa aarɲaal ni la; aa li joo ti mbamɔm, Uwumbɔr Aafuur Nyaan mu bi ti ni na aapɔɔn pu.

¹⁵ Aa nyi ke Asia aatiɲ aanib ponn ni pam nan san cha mi. Bi ponn ni binib bilee le ye Fijelus ni Hemojenes. ¹⁶ Onesiforus pɔɔni ntaakpab kpala kpala. Maah nan bi kiyondiik ni na, inimɔɔn aa nan joo u kina pu. Cha Uwumbɔr san u ni waachiln ni aanib kinimbaak. ¹⁷ Waah fuu ni Rom aatiɲ ni na, u nan chuun ban mi linimaln le ki ti kan mi. ¹⁸ Aa sil nyi waah nan ter mi pu Efesus aatiɲ ni na. Tidindaan san u kinimbaak uma Tidindaan aagirndaal.

2

Yesu Kristo aajabamɔnn

¹ Maabo, pɔɔk aataakpab Yesu Kristo aah ter si pu na. ² Aa nan ɲun Uwumbɔr aabɔr m chee kinipaak aanimbil ni. Di tibɔr ngbaan ɲa bijab bi bi mbamɔm ki ga ɲmaa tuk biken na aarɲaal ni.

³ Ji falaa Yesu Kristo pu ke waajanyaana. ⁴ Uja u to butɔb na aatafal aa bi dulnyaa wee ni aabɔr ni; ba pu? u ban u piir waaninkpel aasui la. ⁵ Unii u san litaasaln na yaa kaa dii litaasaln ngbaan aakaal kan, waan ji litaasaln aanyoor. ⁶ Ukpaal u tun lituln linimaln na, ni ɲan ke uma le puen ji kisaak ngbaan aajikaar. ⁷ Aa dakl lik maah len pu na aatataa, le Tidindaan ga ter si aa bee ni mɔmɔk aatataa.

⁸ Teer Yesu Kristo bɔr. U fikr nkun ni, ki ye Ubɔr David aayaabil la. Maah tuk binib tibɔnyaan ti na le na. ⁹ Tibɔnyaan tee pu, le m ji falaa. Le bi buu mi idɔribi kiyondiik

ni, ke bakadaan na. Uwumbør aabør ma aa buu. ¹⁰ Nima pu le m kpa limør falaa mòmøk ni, binib bi Uwumbør nyan bi na pu, aan bi mu kpaan Yesu Kristo ni, ki ηmar, ki li kpa mpopiin mu kaa kpa ndoon na. ¹¹ Tibør tee gbii,

“Timi aabimbikpok yaa kpo Yesu chee kan,
ti ga li kpa limøfal u chee.

¹² Ti yaa dii u ki kpa limør kan,
ti ga ji nnaan u chee.

Ti yaa len ke taa nyi u kan,
u mu ga len ke waa nyi timi.

¹³ Ti yaa kaa ye mbamøndam kan,
uma beenin ye mbamondaan la,
waan ηmaa yii uma ubaa aabimbin.”

Ututunn bamønn

¹⁴ Aa li teer binib tibør timina, ki sur bi Tidindaan aanimbiin ni ke bi taa li kpak kinikpakpak ibøliin aatataa pu; ba pu? naa kpa tynoor, kaa ter binib ke bi dii mbamøm.

¹⁵ Cha aanimbil li man ke aa piir Uwumbør aasui, ki li ye waatutunn bamønn u kaan ji inimøon waatuln pu na, ki li tuk binib Uwumbør aabør ti ye mbamøn na, ki møk bi taatataa mbamøm. ¹⁶ Yii tibør ti ye fam na; ba pu? binib bi len kina na ga moo tun titunwanbir. ¹⁷ Baabør aa ηan, ki ga pør ke mbuun aah pør pu na la. Bi ponn ni binib bilee le ye Haimeneus ni Filetus. ¹⁸ Bi yenn kaa ki dii mbamøn aasan. Bi len ke ti fikr nkun ni a. Baah len kina na, nima le binib bibaa aa ki tii Yesu naadii mbamøm. ¹⁹ Tø, Uwumbør aanib ye waadinyikl li pøø, ki kpa kidaan, ki si na la. Kidaan ngbaan le ye ke, “Uwumbør nyi binib bi ye waanib na,”* ki ki ye ke, “Binib bi pur Uwumbør aayimbil na mòmøk di cha titunwanbir.”

²⁰ Tø, ηisambil aabørη bi lidichasakpeln ni. ηibaa ye salmaa, ηibaa ye tikur, ηibaa mu ye busub yaan, ηibaa mu ye tiyagr. Bi joo ηibaa tun litukpaan, ki joo ηibaa tun lituwaatiir.

²¹ Unii yaa di cha titunwanbir mòmøk kan, Tidindaan ga cha u tun litukpaan, ba pu? u ga li bi chain ki ηeer lituln ngbaan, ki gor ke u tun litunyaan mòmøk tii Tidindaan. ²² Chuu aabaa ki taa dii tiwan ni kaa ηan na aakpeek ke binachipøm aah dii pu na. Tun lituln li ηan na, ki tii Tidindaan naadii mbamøm, ki li kpa ngeehm, ni nsuudoon. Kpaan binib bi mu bi kina ki joo bisui mòmøk mee Tidindaan na chee. ²³ Yii mbaan mu ye kijørk aabaan, kaa kpa ηitaa na. Aa nyi ke nima le cha binib kpak kinikpakpak. ²⁴ Tidindaan aatutunn taa li kpak kinikpakpak. Ni ηan ke u li ηani binib mòmøk tibulchinn, ki tuk bi Yesu aabør mbamøm, ki li kpa limør, ²⁵ ki li bi suuna ki sur binib bi kpak u kinikpakpak na. Nibaakan, Uwumbør ga cha bi kpeln baabimbin ki bee waabør ti ye mbamøn na, ²⁶ ki ki kpaln binib, ki nyan ni kinimbørη ki nan chuu bi ke bi li ηani kaageehn na aarjaal ni.

3

Kookoo aayoonn aabør

¹ Tø, aa li nyi ke n-yoonn mu choo na ga li ye falaa aayoonn la. ² Ba pu? binib ga li ye bikumøndam. Binimbil ga li man ηimombil pu. Bi ga li kpa kipupuk, ki li kpa kigaak, ki li seei binib. Baan li pak bite ni bina, kaan li nyi idoon, kaan li pak Uwumbør, ³ kaan li gee baamaal aanib, kaan di cha pinn binib. Bi ga li ye binibiinib. Baan ηmaa chuu bibaa. Bi ga li kpa mbiin, ki ga li nan nsanyaan. ⁴ Bi ga kooh binib. Baan li kpa ilandak. Bi ga yoor bibaa paacham, ki ga li gee dulnyaa wee ni aawanyaan, kaan li gee Uwumbør. ⁵ Bi ga li ηmanni ke bi dii Uwumbør aasan, ki ga lann Uwumbør aapøon. Aa taa dii binib ngbaan. ⁶ Bi ponn ni bibaa looni ki koo ηidichal ponn ni, ki ηmanni bipiijørη bi gbii titunwanbir ki dii bisui aah gee pu na aabørη na. ⁷ Bipiib ngbaan bae mbaem n-yoonn mòmøk, kaa ηmaa bee Uwumbør aabør. ⁸ Janes ni Jamberes aah nan kpak Moses kinikpakpak na, bijab ngbaan mu kpak Uwumbør aabør kina la. Bi dak ilandak i kaa ηan na, kaa tii Yesu

* 2:19 : Lik Nkahn 16.5.

naadii. ⁹ Bi mu aan ki li ηmanni binib ki yunn; ba pu? binib məmək ga bee ke bi ye bijorb, ke binib aah nan bee Janes ni Jamberes pu na.

Kookoo aasurm

¹⁰ Sin ma kan, aa dii maah mək si pu na, ki dii maabimbin aah bi pu na. Maah ban ke m li ηani pu na, aa mu ban kina la. Aa nyi maah tii Yesu naadii pu na, ki nyi maah kpa limər, ni ngeehm, ni suklaa pu na. ¹¹ Aa nyi binib aah muk mi pu na, ki nyi maah ji falaa pu na. Aa nyi tibər ti lir m pu Antiok aatiη ni, ni Ikonium aatiη ni, ni Listra aatiη ni na. Bi ηa mi falaa sakpen la. Le Tidindaan nan nyan mi falaa ngbaan məmək ni. ¹² Ni ye mbamən la, binib bimək ye Yesu Kristo yaab ki ban ke bi li bi mbaməm Uwumbər aanimbiin ni na, binib ga ηa bi falaa la. ¹³ Le mbiindam ni biηmaηmannim ga moo tun titunwanbir ki li ηmanni binib, le binib mu gir ki li ηmanni bi. ¹⁴ Sin ma kan, aa bae Uwumbər aabər, ki sil bee ke ti gbi la. Aa li beenin dii kina; ba pu? aa bee ke binib bi mək si na ye mbaməndam la. ¹⁵ Aa bae Uwumbər Aagbaη aaliin tibir ni la. Iliin ngbaan ga ηmaa tii si nlan mu ga mək si saah ga gaa Yesu Kristo ki kii ki ηmar pu na. ¹⁶ Iliin imək bi Uwumbər Aagbaη ni na nyan ni Uwumbər chee la. Le i məmək kpa tinyoor, ki mək timi waasan, ki sur timi, ki toor timi aabimbin, ki mək timi taah ga li dii mbaməm pu na. ¹⁷ Unii u tun Uwumbər aatuln na yaa kii iliin ngbaan kan, u ga li bi mbaməm, ki gor ke u tun litunyaan məmək.

4

¹ Yesu Kristo ga gir ni ki nan ji nnaan, ki ji binifuub ni bitekpiib tibər; m sur si uma ni Uwumbər aanimbiin ni la, ² li chuun mooni waabər. Ni yaa ηeer, bee naa kee ηeer kan, aa li mooni waabər, ki kae binib, ki li kpa bi, ki li sur bi, ki li kpa limər ki tuk bi Uwumbər aabər, ki taa di cha. ³ Ba pu? n-yoonn choo, le binib aan ki pel mməkm mu ηan na. Bitafal aan li bi mu ni. Bi ga li ban biməmək bi ga tuk bi bisui aah gee tibər ti na la. ⁴ Bi ga yii mbamən, ki li ban ke bi ηun itiin. ⁵ Sin ma kan, chuu aabaa n-yoonn məmək, ki ji suklaa falaa ponn ni, ki tuk binib tibənyaan tee, ki tun lituln li Uwumbər di siin si na məmək.

⁶ Mma kan, m bi ke kitork na la; bi ban ke bi ku mi Yesu aabər pu la. Ni gur siib, maan ki li bi dulnyaa wee ni. ⁷ M pəən mbaa Uwumbər aasanyaan ni, ki tun maatuln doo, ki joo Yesu aabənyaan mbaməm, ⁸ le Uwumbər len ke maabər ηan, ki di tinyoor bil kiir mi paacham. Tidindaan u ji binib tibər mbaməm na, le ga ti di tinyoor ngbaan tii mi bundaln u ga gir ni na. Naa ye mi baanja le u ga tii. U ga tii binib bimək gee u ki ban ke u ki gir ni na.

Pəəl ubaa aaməboln

⁹ Tə, pəən aabaa ki dan m chee mala; ¹⁰ ba pu? Kreskens buen Galasia aatiη ni, Taitus mu buen Dalmasia aatiη ni. Demas gee dulnyaa wee ni aawan, ki di mi lii, ki buen Tesalonika aatiη ni. ¹¹ Luk baanja le bi m chee. Li joo ni Mak ki dan. U ga ηmaa ter mi, Uwumbər aatuln ni. ¹² M cha Tikikus buen Efesus aatiη ni. ¹³ Aa yaa choo kan, aa li joo ni maabəkul li m nan di bil Troas aatiη ni, Kapus do na, ki li joo ni maagbann, ki taa suln tigbann waatiir ngbaan bər.

¹⁴ Uchaa u bi yin u ke Aleksanda na nan ηa mi bakaa sakpen. Tidindaan ga teen u waah tun bakaa pu na. ¹⁵ U kpak taah mooni tibənyaan ti na kinikpakpak ki ti chaar jer, nima pu na, aa mu li nyi u.

¹⁶ Maah nan puen ban m len tibər bibəjirb aanimbiin ni ki nyan maabamən na, ubaa aa nan sil mpuwəb, bi məmək nan san cha mi la. Uwumbər taa chuu bi taani ni pu. ¹⁷ Tidindaan le nan sil mpuwəb, ki tii mi mṗəən m len waabər məmək, aan bi məmək ηun. Waa cha ubəjir len ke bi ku mi. ¹⁸ Tidindaan ga nyan mi binib aah ban bi ηa mi bakaa u na məmək ponn ni. U ga biin m pu ki li joo ni mi waanaan ni paacham. Uma le yeh nnyuη n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

Kookoo aadoon

¹⁹ Aa doon Prisila, ni Akuila, ni Onesiforus aachiln ni aanib tii mi. ²⁰ Erastus beenin bi Korint aatiη ni. Trofimus bun la, nima le m cha u bee Miletus aatiη ni. ²¹ Pəən aabaa ki dan m chee aan kakab yoonn nin fuu ni.

Yubulus, ni Pudens, ni Linus, ni Klodia ni tinaabitiib mɔmɔk dooni si.
²² Tidindaan li bi saawiin chee.
Uwumbɔr ŋa tinyoor ŋa ni pu.

Kigbanj ki Pɔɔl ɲmee ki tii TAITUS na

¹ Min Pɔɔl, m ye Uwumbɔr aatutunn, ki ye Yesu Kristo aakpambal, ke m ter Uwumbɔr aah nyan binib bi na ke bi gaa u ki kii, ki bee waabɔr ti gbii na. Waabɔr ngbaan ter bi, ke bi li bi waah ban pu na. ² Waabɔr pu le bi kpa limakl ke bi ga li kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na. Uwumbɔr u kaa mɔni inyamɔn na, uma le nan puu tipuur n-yaayoonn na, ke u ga tii timi limɔfal ngbaan. ³ Naah nan ɲeer na, le uma Uwumbɔr u gaa timi lii na kpiir limɔfal ngbaan aabɔr, ki tuk mi ke m li chuun mooni ti.

⁴ M bi ɲmee kigbanj kee m tii si Taitus u ye maabo bamɔnn Yesu Kristo aasan ni na. Tite Uwumbɔr ni Yesu Kristo u gaal timi lir na ɲa tinyoor ɲa aa pu, [ki san si kinimbaak,] ki tii si nsuudoon.

Taitus aah tun lituln li Krete aatiɲ ni na

⁵ Tɔ, m cha aa bee Krete aatiɲ ni ke aa tun lituln li kaa kee tun na, ki lee binib bi ga li ye Yesu aanib aaninkpiib ntim mɔmɔk ponn ni na. ⁶ Aa lee bijab bi kaa kpa taani ubaa, ki kpa upii ubaabaa, ki kpa mbim bi gaa Yesu ki kii, kaa ɲani bakaa, kaa ye tafalaanundam na. ⁷ Uwumbɔr aanib bi baaninkpel aanaal ni la, nima pu le ni ɲan ke u taa li kpa taani ubaa, ki taa li tun uma ubaa aageehn, ki taa li ye lijuuldaan, ki taa li ye udagbiir, ki taa gbaa binib; unimbil taa li man ɲimombil pu. ⁸ Ni ɲan ke u li ye unii u channi bicham tichann na, ki li gee lituln li ɲan na, ki li kpa laasaab, ni mbimbinyaan, ki li bi chain, ki li chur ubaa, ⁹ ki li joo taah nan tuk u tibɔnyaan ti ye Uwumbɔr aabɔr bamɔnn na, aan ki mɔk binib mmɔkm mu ɲan na, ki pɔɔk bitaakpab, ki len tibɔr ki nyanj binib bi kpak u kinikpakpak na.

¹⁰ Ba pu? binib pam le bi ki ye tafalaanundam, ki len tibɔr yɔl yɔl, ki ɲmanni binib. Juu yaab ponn ni bibaa le ɲani kina ki jer biken na. ¹¹ Ni ɲan ke aa cha bi ɲmin; ba pu? bi mɔk binib mmɔkm mu kaa ba ye bi mɔk bi na, ki cha ɲidichal ɲibaa ponn ni aanib mɔmɔk yenn. ɲimombil pu, le bi ɲani kina. Naa ɲan. ¹² Krete aatiɲ aanib ponn ni ubaa, u nan ye ulankpal na, nan bui ke, “Krete aatiɲ aanib ye binyamɔndam n-yoonn mɔmɔk la. Bi naahn ipeel i kaa ɲan na la. Bi ye bigbanyakdam, ki ye bipuusakpendam.” ¹³ Ulankpal ngbaan aah len pu na ye mbamɔn la. Nima pu na, kae bi mbamɔm, aan bi li dii Yesu aasan chob, ¹⁴ ki taa gar Juu yaab aatiin, ki taa gar binib bi yii Yesu aabɔnyaan na aamɔkm. ¹⁵ Tiwan mɔmɔk bi chain binib bi bi chain na chee la. Binib bi kaa bi chain, kaa gaa Yesu ki kii na, tiwan nibaa aa bi chain ki tii bi. Baalandak mu aa ɲan. Baa ki nyi lituln li ɲan na, ni li kaa ɲan na. ¹⁶ Bi len ke bi nyi Uwumbɔr, le baah tun pu na mɔk ke baa nyi u. Uwumbɔr aa gee baah ɲani pu na. Baa kii waamɔb, kaa ɲmaa tun litunyaan libaa.

2

Mmɔkm bamɔnn

¹ Sin ma kan, mɔk binib mmɔkm mu ɲan na. ² Tuk bininkpiib ke bi li chur bibaa tiwan mɔmɔk ni, ki ɲeer kipak, ki li kpa laasaab, ki li dii Yesu aasan chob, ki li gee binib, ki li kpa limɔr. ³ Tuk bipininkpiib mu ke bi li san Uwumbɔr tiwan mɔmɔk ni, ki taa li ye binibiinib, ki taa li ye bidagbiib. Ni ɲan ke bi mɔk mmɔkm mu ɲan na, ⁴ ki mɔk bipininkpisapɔm ke bi li gee bichatiib ni baabim, ⁵ ki li kpa laasaab, ki taa gɔr kidagook, ki li lik lichiln ni aatuln mbamɔm, ki li kpa tibulchinn, ki li keei bichatiib aamɔi, aan ubaa taa bii Uwumbɔr aabɔr.

⁶ Sur binachipɔm mu ke bi li chur bibaa. ⁷ Sin aabaa mu li ɲani tiwan mɔmɔk chob, aan ki li ye limɔkl ki tii biken. Tuk binib Uwumbɔr aabɔr mbamɔm, ki li kpa laasaab. ⁸ Li len iliin i bi chob kaa kpa ngalm na, aan udin ubaa taa ɲmaa bii timi. Nima kan, inimɔɔn ga chuu u.

⁹ Tuk binaagbiib ke bi li keei bidindatiib aamoi, ki piir bisui tiwan momok ni, ki taa kpak bi kinikpakpak, ¹⁰ ki taa su baawan, ki li bi mbamom tiwan momok ni. Bi yaa bi kina kan, baabimbinyaan ga mok binib ke Uwumbor u gaal timi lir na aasan le nan.

¹¹ Ba pu? ti kan Uwumbor aah kpa tibulchinn pu na. Waabulchinn pu le binib momok ga nmaa nmar. ¹² Waabulchinn mok timi ke ti yii lituln limok kaa nan na, ki taa ki dii tiwan ni kaa nan na aakpeek, ki li chur tibaa mbamom, ki li dii mbamom, ki li bi Uwumbor aah ban pu na dulnyaa wee ni. ¹³ Ti kpa limakl li tii timi mpopiin na. Ti kii bundaln ti ga nan kan li na. Taah kpa limakl li na le ye ke timi Aawumbor sakpiin, Yesu Kristo u gaal timi lir na, ga gir ni ki nan nyan waah nyuun pu na mpaan pu. ¹⁴ U nan kpo ti pu ke u gaa timi lii ki nyan timi titunwanbir momok ni, aan ti li bi chain, ki li ye waanib, ki li ye binib bi aanimbil man ke bi tun litunyaan na.

¹⁵ Uwumbor aah tii si tininkpir pu na, tuk binib tibor timina, ki pook bitaakpab, ki sur bi, ki taa cha ubaa lik si fam.

3

Yesu Kristo aadidiir aabimbin aah ye pu na

¹ Teer bi ke bi li pak kitij aayidam, ni binib bi kpa tininkpir na, ki kii baamoi, ki gor ke bi tun litunyaan momok, ² ki taa bii unii ubaa, ki taa kpak binib kinikpakpak. Bi li kpa kijotiik binib biken chee, ki li bi suuna binib momok chee. ³ N-yoonn mbaa timi tibaa nan ye bijorb, kaa kii Yesu aamob. Kinimbony nan nmann timi la. Tinimbil nan man tiwan ni kaa nan na aabony pu. Tisui aah gee tiwan ni na le ti nan ban. Ti nan gee baka baka aatuln, ki nan kpa lipiipoln, ki nan ye binib bi ubaa aa gee bi na, ki mu nan nan tob. ⁴ Le Uwumbor u gaal timi lir na mok timi waah kpa tibulchinn ki gee timi pu na, ⁵ ki gaa timi lii. Naa ye timi aatunyaan pu le u gaa timi lii, waanimbaasaln pu le u gaa timi lii. Le Waafuur Nyaan gir ma timi, ki tii timi limofapoln, ki finn tipobil ni. ⁶ Taah kpaan Yesu Kristo u gaal timi lir na ni na, le Uwumbor na timi tibulchinn ki tii timi Waafuur Nyaan. ⁷ Waabulchinn pu le u len ke timi aabor nan, ki tii timi limakl ke ti ga kan limofal li kaa kpa ndoon na. ⁸ Tibor ngbaan gbii la.

M ban ke aa li tuk binib tibor ngbaan n-yoonn momok, aan binib bi gaa Uwumbor ki kii na aatafal li bi litunyaan ponn ni. Nimina le nan ki kpa tinyoor ki tii binib. ⁹ Yii mbaan mu ye kijork aabaan na, ki taa kpak kinikpakpak niyaajatiib aayimbil pu. Aa taa jaa kijaak, ki taa kpak kinikpakpak Uwumbor aakaal aatafa pu. Nimina momok ye fam la, kaa kpa tinyoor tibaa. ¹⁰ Unii yaa bi ki cha Yesu aanib yakr tob chee kan, aa sur u nfum mulee. U yaa kaa di cha kan, yii u. ¹¹ Aa bee ke unii u bi kina na yenn a, ki tun titunwanbir. Uma ubaa aatunwanbir le mok ke waabor bii.

Kookoo aasurm

¹² M yaa cha Atemas, bee Tikikus dan aa chee kan, poon aabaa ki dan m chee Nikopolis aatiij ni; m na nlandak nsui ni ke m ga li bi nima chee kakab yoonn. ¹³ Poon aabaa ki ter Senas, u ye ubojir na, ni Apolos, ke bi piin baasachuln, ki taa cha bi lann baasachuln aawan nibaa. ¹⁴ Ni nan ke Yesu aanib bae ke ni nan ke bitafal li bi litunyaan ponn ni, ki li ter binib bi ban nterm na, aan ki taa li bi fam.

¹⁵ Binib bimok bi m chee na dooni si. Aa ti doon binib bi gaa Yesu ki kii ki gee timi na. Uwumbor na tinyoor na ni momok pu. [Amii.]

Kigbanj ki Pɔɔl ɲmee ki tii FILEMONN na

¹ Min Pɔɔl u bi kiyondiik ni Yesu Kristo pu na, ni tina aabo Timoti le ɲmee kigbanj kee ti tii si Filemonn, u ye timi aatutuɲeer u ti gee u na, ² ni Yesu aanib bi kuuni aado na, ni Afia u ye tininkpan na, ni Akipus u ye timi aatutuɲeer Yesu aasan ni na.

³ Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo ɲa tinyoor ɲa ni pu, ki tii nimi nsuudoon.

Filemonn aageehm ni waagaakii

⁴ N-yoonn mumɔk m mee Maawumbɔr na, m mee u tii si, ki dooni u aa pu; ⁵ ba pu? m ɲun saah tii Tidindaan Yesu naadii, ki gee u ni Uwumbɔr aanib mɔmɔk pu na. ⁶ Saah tii Kristo naadii pu na, le aa nyi tiwanyaan nimɔk ti kpa u pu na, le m mee Uwumbɔr ke nima le ga cha aa yakr tiwanyaan ngbaan tii biken. ⁷ Nna aabo, saah gee binib pu na, nima le tii mi mpopiin sakpen, ki sɔɲ nsui; ba pu? saah ɲani pu na, aa pɔɔk Uwumbɔr aanib aataakpab la.

Pɔɔl aah gaɲ Onesimus pu pu na

⁸ Nima pu na, maah ye Kristo aatutunn na, m ba ga li kpa lipobil ki cha aa ɲa tiwan ni ɲan na, ⁹ tɔ, maah gee si na, nima le m gaɲni si kaakaan. Min Pɔɔl u si Yesu Kristo aasisiidaan, ki bi kiyondiik ni dandana wee u pu na, ¹⁰ m gaɲni si ki tii maabo Onesimus;* maah bi kiyondiik ni na le m kpaln ute Uwumbɔr aasan ni. ¹¹ N-yoonn mubaa waa nan kpa tinyoor aa chee; le dandana ma u kpa tinyoor aa chee, ni m mu chee.

¹² M ki giini u aa chee. Waah kaa ki bi m chee na, waabɔr bi nsui ni sakpen a. ¹³ M ba gee ke u li bi m chee ki li si saasisiidaan ki ter mi buyoonn m bi kiyondiik ni tibɔnyaan tee pu na. ¹⁴ Aa mu yaa kaa kii kan, maan ɲa nibaa see aa kii. Maa ban ke m muk si ke aa ter mi. M ban ke aa ter mi saageehn pu la.

¹⁵ Nibaakan, u yakr aa chee ni yunn siib, aan u ki gir ni aa chee ki li bi n-yoonn mɔmɔk mu kaa kpa ndoon na. ¹⁶ Dandana wee, waa ki bi ke unaagbiija na. U jer unaagbiija. U ye tina aabo u ti gee u na la. M yaa gee u kan, aa ga li gee u ki jer kina; ba pu? u ye saanaagbiija, ki mu ye aana aabo Tidindaan pu.

¹⁷ Nima pu na, aa yaa len ke m ye saatutuɲeer Uwumbɔr aatuln ponn ni kan, gaa u ke saah ba ga gaa mi pu na. ¹⁸ U yaa nan koo saataani ni, bee u yaa joo saapɔln kan, cha ni li ye maapɔln. ¹⁹ Min Pɔɔl le di ɲjaal ki ɲmee kina, m ga pa tii si. Maan len ke saapɔln li bi m chee na le ye saamɔfal. ²⁰ Nna aabo, taah kpaan Tidindaan ni na, piir nsui, ki pɔɔk ntaakpab uma Kristo pu.

²¹ M nyi ke aa ga kii maamɔb. Nima le cha m ɲmee kigbanj kee m tii si. M nyi ke aa ga ɲa maah len pu na ki jer kina. ²² Ni gur na le ye ke m ban ke aa toor nkookoo yaan ki siin mi. Naah bi mee Uwumbɔr ki tii mi na, m kpa limakl ke u ga cha m gir ni ni chee.

Kookoo aadoon

²³ Epafra u mu bi m chee kiyondiik ni, Yesu Kristo pu na, dooni si. ²⁴ Mak, ni Aristakus, ni Demas, ni Luk, bi ye maatutuɲeerb Uwumbɔr aatuln ponn ni na, bi mu dooni si.

²⁵ Tidindaan Yesu Kristo aarjann li bi nisui ni. [Amii.]

* 1:10 : Onesimus aataataa le ye ke “U kpa tinyoor”.

Kigban̄ ki bi ηmee ki tii HIIBRU YAAB na

Yesu aah ye Uwumb̄ aam̄oboln pu na

¹ N-yaayoonn na Uwumb̄ nan cha waab̄nabtiib tuk tiyaajatiib waab̄r ki di tiwan aab̄n̄ aab̄n̄ ηan̄ waasan. ² Kookoo aayoonn mue le u cha Ujap̄oon tuk timi waab̄r. Uma le u nan cha u naan dulnyaa wee, ki len ke uma le ga li yeh tiwan m̄m̄ək. ³ U wiin chain ke Uwumb̄ aah wiin chain pu na, ki ye Uwumb̄ aan̄an̄ bam̄onn, ki di waab̄r ti kpa mp̄oon na le joo tiwan m̄m̄ək. U di ubaa toor kitork ki finn timi ki nyan timi aatunwanbir, le ki nin kal Uwumb̄ u yeh mp̄oon m̄m̄ək na aan̄angii w̄b paacham.

Uwumb̄ Aajap̄oon aap̄oon jer waatuuntiib aap̄oon

⁴ Uwumb̄ tii u liyimbil li jer waatuuntiib aayimbil na. Waayimbil aah jer baayimbil pu na, kina le u jer bi. ⁵ Uwumb̄ nan bui Ujap̄oon ke,

“Sin le ye Maabo, din wee le m ma si,”*

ki ki bui ke,

“Min le ga li ye Ute,

le u li ye Maabo.”†

Uwumb̄ aa nan bui waatuun ubaa kina.

⁶ U nan tun ni Ujap̄oon u kaa kpa ηeen aat̄ na dulnyaa wee ni, le ki bui waatuuntiib m̄m̄ək ke bi gbaan unimbiin ni ki doon u.

⁷ Uwumb̄ len waatuuntiib aab̄r, ke u cha waatuuntiib tun waatuln la, ke libuln ni mmiigaal aah tun waatuln pu na.‡ ⁸ Le u len Ujap̄oon aab̄r ke,

“Uwumb̄, saanaan ga li bi

ki ti saa n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

Aa joo saanaan ni aanib mbam̄m la.

⁹ Aa gee lituln li ηan na, le kaa gee titunwanbir.

Nima pu le Uwumb̄ u ye Saawumb̄ na lee si,

ki tii si mpopiin ki jer aan̄een aat̄tiib m̄m̄ək.”§

¹⁰ Uwumb̄ Aagban̄ ki len ke,

“Naah nan piin na, sin Uwumb̄ le nan naan kitij,
ni paacham mu.

¹¹ Kitij ni paacham ga doo,

le aa ma ga li beenin bi.

Kitij ni paacham ga kpoi ke lib̄kul na.

¹² Aa ga kpab kitij ni paacham ke likekeln na,

ki kpeln ni nip̄oon,

le sin ma beenin bi, kaan kpeln;

saayoonn aan doo.”*

¹³ Uwumb̄ nan bui Ujap̄oon ke,

“Kal ηηangii w̄b,

ki ti saa buyoonn m ga nyan̄ saadim m̄m̄ək na.”†

T̄, Uwumb̄ aa nan bui waatuun ubaa kina.

¹⁴ Kina kan, waatuuntiib ye ba? Bi m̄m̄ək ye iwiin i tun lituln tii Uwumb̄ na la. U tun ni bi ke bi nan ter timi waanib bi ηmar na.

* 1:5 : Lik Ilahn 2.7. † 1:5 : Lik 2 Samuel 7.14; 1 Bib̄orb Aab̄r 17.13. ‡ 1:7 : Lik Ilahn 104.4. § 1:9 : Lik Ilahn 45.6-7. * 1:12 : Lik Ilahn 102.25-27. † 1:13 : Lik Ilahn 110.1.

2

Ŋymarm kpaan

¹ Nima pu na, ni ŋan ke titafal li bi tibɔnyaan ti ti ŋun ti na ponn ni, ti taa di ti lii.
² Tibɔr ti Uwumbɔr nan cha waatuuntiib tuk waanib na sil mbamɔm la. Unii umɔk nan yii tibɔr ngbaan ki ŋa taah kɔ pu na nan kan ntafadaan mu ŋeer u na. ³ Nima pu na, ti yaa yii ŋymarkpaan ngbaan aaboln kan, taan nyan ntafadaan ni. Tidindaan ubaa le nan pue tuk binib ŋymarm ngbaan aabɔr. Le binib bi ŋun na mu tuk timi, ki mɔk timi ke ti gbii la. ⁴ Uwumbɔr mu cha bi tun lijinjiir aatun aabɔŋ aabɔŋ, waapɔɔn pu, ki tii bi Waafuur Nyaan aapiin waah gee pu na. Nima le mɔk ke bi len mbamɔn.

Yesu u gaal timi lir na

⁵ Ti len dulnyaa u choo na aabɔr la. Uwumbɔr aa nan di dulnyaa ngbaan ŋa waatuuntiib aapɔal ni. ⁶ Ni ŋmee Uwumbɔr Aagbaŋ ni ke,

“Unibɔn ye ba aan aa teer ubɔr?

Unibɔn ye ba aan aatafal bi u ni?

⁷ Aa sunn u taab ki cha saatuuntiib jer u, ni yunn siib.

Aa di kipak ni liyimbil le di tii u,

ki di u ŋa saawanaankaan mɔmɔk aayidaan,

⁸ ki cha tiwan mɔmɔk kii umɔb.”*

Tɔ, saah cha tiwan mɔmɔk kii umɔb na, tiwan ni kaa kii umɔb na aa ki gur. Ti mu aa kee kan tiwan mɔmɔk kii umɔb; ⁹ ti kan Yesu la. Uwumbɔr nan sunn u taab ki cha waatuuntiib jer u, ni yunn siib, aan u ti kpo binib mɔmɔk pu, uma Uwumbɔr aanimbaasaln pu. Dandana wee ti kan ke waah jin nkun aafalaa na, Uwumbɔr di kipak ni liyimbil le di tii u. ¹⁰ Uwumbɔr u nan naan tiwan mɔmɔk ki joo ni mɔmɔk na, ni ŋeer u ke u cha Yesu ji falaa, ki li joo ni Uwumbɔr aabim bi wiir na waanaan ni. Uma le gaa bi lii. Waah ji falaa pu na, nima le cha u ye timi aapɔmarmardaam bamɔnn.

¹¹ U ŋani binib chain la. U ni binib bi u ŋani bi chain na, bi mɔmɔk kpaan te ubaa la. Nima le inimɔɔn aa joo u ke u yin bi unaabitiib. ¹² Le u bui Uwumbɔr ke,

“M ga tuk nnaabitiib saah tun pu na.

M ga pak si baah kuun nin chee na,”†

¹³ ki ki len ke,

“M ga tii Uwumbɔr naadii la,”‡

ki ki len ke,

“Lik, m ni mbim bi Uwumbɔr tii mi na sɔ.”§

¹⁴ Tɔ, timi waabim aah ye binibɔm pu na, nima le uma Yesu mu kpaln unibɔn, ke u nan kpo ki ŋa kinimbɔŋ ki nan kpa nkun aapɔɔn na fam, ¹⁵ le ki gaa binib bimɔk san nkun ijawaan na lii; baayoonn mɔmɔk nkun aajawaan nan joo bi. ¹⁶ Ni ye mbamɔn, naa ye Uwumbɔr aatuuntiib le u ter. Abraham aayaabil le u ter. ¹⁷ Ni ŋan ke u li naahn unaabitiib tiwan mɔmɔk ponn ni, aan ki li ye utotoorninkpel u san timi kinimbaak, ki tun Uwumbɔr aatuln mbamɔm, ki di ubaa toor kitork aan Uwumbɔr di cha pinn waanib baatunwanbir na. ¹⁸ Uma ubaa le kan ntɔŋ ki jin falaa, nima le u ga ŋmaa ter binib bi kan ntɔŋ na.

3

Yesu jer Moses pel pel

¹ Nnaabitiib bi bi chain, aan Uwumbɔr yin bi na, ni li dakl lik Yesu aabɔr. Ti dii u ki len binib aanimbil ni ke ti dii u la. Uwumbɔr nan tun ni u, ke u nan li ye utotoorninkpel. ² U tun lituln mbamɔm tii Uwumbɔr u tii u lituln ngbaan na. Moses mu nan tun Uwumbɔr aatuln mbamɔm Uwumbɔr aamaal aanib aakaasisik ni. ³ Unii u ye mmaal aayaaja na le kani nnyuŋ ki jer mmaal aanii ubaa. Kina le Uwumbɔr len ke Yesu ŋeer nnyuŋ ki jer Moses. ⁴ Mmaal mɔmɔk kpa yaaja la. Uwumbɔr le nan naan binib mɔmɔk. ⁵ Ni ye mbamɔn, Moses nan tun Uwumbɔr aatuln mbamɔm, Uwumbɔr aamaal aanib aakaasisik

* 2:8 : Lik Ilahn 8.4-6. † 2:12 : Lik Ilahn 22.22. ‡ 2:13 : Lik Aisaya 8.17. § 2:13 : Lik Aisaya 8.18.

ni. U nan ye Uwumbør aatutunn, ki tuk binib Uwumbør aah nan ban ke u tuk bi pu na.
⁶ Kristo ma kan, u ye Uwumbør Aajapəon, le ki joo Uwumbør aamaal mbaməm. Timi le ye waamaal ni aanib. Ti yaa kpa lipobil ni mpopiin ki ti saa ndoon kan, ki yaa kaa joo beeni kan, ti ye waamaal yaab la.

Uwumbør aanib aafuur

⁷ Uwumbør Aafuur Nyaan nan bui Israel yaab ke,
 “Ni yaa ḡun Uwumbør aaneel din wee kan,

⁸ ni taa cha nitafal li pəə

ke niyaajatiib aatafal aah nan pəə pu
 buyoonn bi nan yii waaməb nteersakpiin ni na.

⁹ Bi nan təḡ u ki lik, nteersakpiin ni.

Hali bi nan kan waah tun
 lijinjir aatun pu na ḡibin imonko ilee,
 le ki təḡ u nima chee.

¹⁰ Nima pu le u nan gee liḡuul bi pu,
 le ki bui ke baalandak yenni n-yoonn məmək la,
 baa bee waasan.

¹¹ Nima pu na, u nan gee liḡuul, ki puu tipuukpaan
 ke baan koo kitij ki ponn ni u ba ga tii bi lifuur na.”*

¹² Nnaabitiib, ni li nyi man, ni ponn ni ubaa aasui taa li bir aan u li joo beeni ki yii Uwumbør u ye liməfadaan na. ¹³ Ni li pəək təb aataakpab iwiin məmək, nsan aah laa bi pu buyoonn na, titunwanbir taa ḡmann unii ubaa aan utafal li pəə. ¹⁴ Ti yaa beenin tii u naadii ke taah nan tii u naadii njan pu na ki ti saa ndoon kan, ti ga ji waaməon.

¹⁵ Uwumbør Aagbaḡ len ke,

“Ni yaa ḡun Uwumbør aaneel din wee kan,
 ni taa cha nitafal li pəə

ke niyaajatiib aatafal aah nan pəə pu

buyoonn bi nan yii waaməb nteersakpiin ni na.”†

¹⁶ ḡma ḡun Uwumbør aaneel ki yii waaməb? Naa ye binib bimək Moses nan nyan bi Ijijpt aatiḡ ni na aa? ¹⁷ Uwumbør nan gee liḡuul ḡma pu ḡibin imonko ilee? Naa ye binib bi nan tun titunwanbir ki kpo kipəək ni na aa? ¹⁸ U nan puu tipuukpaan ke ḡma aan koo kitij ki ponn ni u ba ga tii bi lifuur na? Naa ye binib bi nan yii waaməb na aa? ¹⁹ Nima le ti bee ke baah kaa nan gaa u ki kii na, nima le baa nan ḡmaa kan lifuur ngbaan u chee.

4

¹ Tə, Uwumbør aah puu tipuur ke u ga tii timi lifuur na, nsan laa beenin bi ke ti kan li. Nima na, ni li nyi man, ubaa taa lann lifuur ngbaan. ² Ti mu ḡun tibənyaan tee ke binib ngbaan aah nan ḡun ti pu na. Bi nan ḡun ti, kaa gaa ti ki kii, nima le tibənyaan ngbaan aa ḡa bi tinyoor. ³ Timi bi gaa Yesu ki kii na le kan lifuur ngbaan. Uwumbør nan len ke,
 “M nan gee liḡuul binib bi kaa gaa mi ki kii na pu,

ki puu tipuukpaan ke baan koo kitij ki ponn ni m ba ga tii bi lifuur na.”*

Waah nan naan dulnyaa wee doo na, waatuln doo le na. ⁴ Iwiin ilole daal aabər bi Uwumbør Aagbaḡ ni ke, “Uwumbør nan fuur winlole daal ki di cha waatuln məmək.”†

⁵ Ni ki ḡmee ke, “Baan koo kitij ki ponn ni m ba ga tii bi lifuur na.” ⁶ Binib bi puen ḡun tibənyaan tee na, baa nan gaa ti ki kii, nima le baa kan lifuur ngbaan. Binib biken mu ga kan lifuur ngbaan. ⁷ Nima pu le Uwumbør ki siin nwiin mu bi ga kan lifuur ngbaan na, ki yin nwiin ngbaan ke “Din.” Binib ngbaan aa kan lifuur ngbaan; le ḡibin pam jer, le David nan ḡmee Uwumbør Aagbaḡ ni, naah nan puen ḡmee pu na ke,

“Ni yaa ḡun Uwumbør aaneel din wee kan,

ni taa cha nitafal li pəə.”‡

* 3:11 : Lik Ilahn 95.7-11. † 3:15 : Lik Ilahn 95.7-8. * 4:3 : Lik Ilahn 95.11. † 4:4 : Lik Mpiin 2.2. ‡ 4:7 : Lik Ilahn 95.7-8.

⁸Tə, Josua yaa ba nan tii Israel yaab lifuur ngbaan kan, Uwumbər aa ba ga ki siin nwiin muken. ⁹Naah bi pu na, lifuur beenin bi ki tii Uwumbər aanib. ¹⁰Unii u kan lifuur li Uwumbər tii u na, u di cha ubaa aatun ke Uwumbər aah nan di cha waatun pu na la. ¹¹Nima pu na, cha tinimbil li man ke ti kan lifuur ngbaan, ubaa taa yii Uwumbər aaməb ki lir, ke Israel yaab aah nan lir pu na.

¹²Uwumbər aabər fu, ki kpa mpəon, ki ka jer kijuk ki ka ɲipepel məmək ɲilee na, ki koo unii aasui ni, ni waawiin ni, ki lik usui ni aabəbərkaan aah bi pu na, ki mək waalandak aah bi pu na, ki lik usui aah ban pu na, ke ni ɲan aan naa ɲan. ¹³Tiwan nibaa aa bi ki bər Uwumbər. Tibər məmək nyan ki də mpaan pu, ki də tiɲmeen unimbil ni. Uma le ti ga len timi aabər ki tuk u.

Yesu le ye utotoorninkpekpaan

¹⁴Tə, ti kpa utotoorninkpekpaan u bi Uwumbər do na. U ye Uwumbər Aajapəon Yesu la. Nima pu na, cha ti li beenin dii u ki taa di waasan lii. ¹⁵Utotoorninkpel ngbaan ga ɲmaa san timi kinimbaak timi aafalaa ponn ni. U kan ntəɲ aabəɲ ke taah kan ntəɲ məmək pu na. Uma le aa tun titunwanbir tibaa. ¹⁶Timi aatotoorninkpel aah bi kina na, cha ti li kpa lipobil ki dan Uwumbər u kpa tibulchinn na aabərjal chee, aan u san timi kinimbaak, ki ter timi buyoonn ti ban nterm na.

5

¹Utotoorninkpel umək bi na, Uwumbər le lee u ki nyan u binib ponn ni siin, ke u ti sil baasisiiaan Uwumbər aanimbiin ni, aan ki tii u ipiin, ki toor kitork tii u binib aatunwanbir pu. ²Utotoorninkpel ubaa mu kpa titunwanbir la. Nima le u ga ɲmaa san binib bi tun titunwanbir kaa nyi na kinimbaak. ³Uma ubaa aah kpa titunwanbir pu na, ni ɲan ke u toor kitork uma ubaa aatunwanbir, ni bi mu aatunwanbir pu. ⁴Unii ubaa aan ɲmaa nyuɲ ubaa ki ɲa ubaa utotoorninkpel, see Uwumbər le lee u, ki ɲa u utotoorninkpel, ke waah nan lee utotoorninkpel Aaronn pu na.

⁵Kina le Kristo aa nyuɲ ubaa ki ɲa ubaa utotoorninkpel. Uwumbər le bui u ke, “Sin le ye Maabo, din wee le m ma si,”*

⁶le ki ki bui u ke,
“Aa ye utotoor ke Melkisedek aah nan ye pu na,
ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.”†

⁷Buyoonn Yesu nan ye unibəon na, u nan wii tinyunyunn mpəon pu, ki gaɲ Uwumbər u ga ɲmaa nyan u nkun ni na. Waah san Uwumbər na, le u ɲun waameel. ⁸U ye Uwumbər Aajapəon la, le ki kii waaməb, ki jin falaa, le ki bae naah pəɔ pu aan u kii Uwumbər aaməb ki jin falaa na. ⁹Nima le cha u ye timi aarɲarɲmardaam bamənn, ki gaa binib bimək kii waaməb na lii n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. ¹⁰Uwumbər len ke u ye utotoorninkpel ke Melkisedek aah nan ye pu na.

Taa yii Uwumbər aasan man

¹¹Ti ga ki ɲmaa len waabər ti wiir na, le nimi aalan par, nima le taatataa ga li pəɔ ni chee. ¹²Naah dii Uwumbər ni yunn pu na, ni ba ga mək binib biken waasan. Le ni ban ke unii ki mək nimi Uwumbər aaməkm mu diin na. Ni naahn binib bi ban nnaabiin kaa ban tijikaar bamənn na la. ¹³Unii umək nyu nnaabiin na ye ubopəon la, kaa ɲmaa len nsanyaan aabər. ¹⁴Tijikaar bamənn le ye binib bi chikr na yaan. Bi bae Uwumbər aabər ki dii taah mək bi pu na. Nima le bi kpa nlan ki nyi nsan mu ɲan na, ni mu kaa ɲan na.

6

¹Nima na, ti taa li beenin len Kristo aaməkm mu diin na baanja aabər n-yoonn məmək. Cha ti bae waaməkm mu gur na məmək, aan ki chikr waasan ni. Naa ki ban ke ti li beenin tuk nimi n-yoonn məmək ke, “Kpeln nimi aabimbin man, ki di cha ɲitukpok, ki tii Uwumbər naadii man.” ²Naa ki ban ke ti li beenin tuk nimi n-yoonn məmək baah muini binib nnyun ni pu na, ni baah joo biɲaal paani binib pu pu na aabər, ni binib aah ga fikr

* 5:5 : Lik Ilahn 2.7. † 5:6 : Lik Ilahn 110.4.

nkun ni pu na aabər, ni ntafadaan mu kaa kpa ndoon na aabər. Timina məmək ye njan aabər le waasan ni. ³ Uwumbər yaa kii kan, ti ga bae waabər ti gur na, ki di kpee njan aabər ngbaan pu.

⁴ Tə, binib bi Uwumbər woln binimbil na yaa di cha waasan kan, baan ki ηmaa kpeln baabimbin ki ki dii u. Bi kan waapiin, ki gaa Waafuur Nyaan, ⁵ ki bee waabər aah ηan pu na, ki kan dulnyaa u choo na aapəən, le ki di cha waasan. ⁶ Baah di cha waasan na, ni mək ke bi ki bi kpaa Uwumbər Aajapəən ndəpuinkoo pu, ki jinn u iniməən binib aanimbil ni la, le saan ηmaa cha bi ki kpeln baabimbin ki ki dii u.

⁷ Kitij ki gaa utaal aanyun mu lir ni ki pu, ki ηani tijikaar ti ηan na ki tii binib bi ko ti na, Uwumbər ηani tinyoor ηani kitij ngbaan pu. ⁸ Tə, kitij ki po ηani ikokon ni ichakpeejagar baanja na bee yəli la. Naan yunn, le bi ga see ki mmii ki bii ki. Kitij ngbaan aadoon le na.

⁹ Timi aanigeekaab, ti len kina la; ti mu aa dak ke ni bi ke kitij ki bi ga see ki mmii na. Ti bee ke ni ηmar ki ga kan tinyoor. ¹⁰ Uwumbər ηan la. Waan suln naah tun lituln pu ki ter waanib, ki beenin ter bi na, ki mək u naah gee u pu na bər. ¹¹ Ti ban ke ni məmək pək nibaa ki li kpa limakl ki nan saa ndoon. ¹² Ni taa li san ligbanyakl man. N-yaayoonn na aanib bi nan gaa Uwumbər ki kii ki jin suklaa na, bi bi paacham ki kan waah puu tipuur ti ke u ga tii bi na. Ni mu li dii baah dii pu na.

Uwumbər ga ηa waah puu tipuur ti na

¹³ Uwumbər aah puu tipuur ki tii Abraham na, u nan puu uma ubaa aayimbil pu la. Ubaa aa bi ki jer u, ke u puu waayimbil, nima le cha u puu uma ubaa aayimbil. ¹⁴ U nan puu tipuur le ki bui Abraham, “M ga ηa tinyoor ηa aa pu pam, ki cha aa pər sakpen.”*

¹⁵ Abraham nan kpa limər, le ki nan kan Uwumbər aah nan puu tipuur ti na. ¹⁶ Binib yaa puu tipuur kan, bi puur unii u jer bi na aayimbil pu la. Binib yaa kpa kinikpakpak ki ti puu tipuur kan, ni doo le na. ¹⁷ Uwumbər nan ban ke u mək binib bi ga kan waah puu tipuur ti na, ke waan kpeln. Nima le u nan puu uma ubaa aayimbil pu. ¹⁸ Waah nan puu tipuur ti na, waan kpeln. Waah puu uma ubaa aayimbil pu na, nima le sil mək ke waan kpeln. Waan ηmaa mən nnyamən. Nima le timi bi san cha u chee ke ti ηmar na aataakpab pəə mbaməm, le ti kpa limakl ke ti ga kan waah puu tipuur ti na. ¹⁹ Taah kpa limakl ngbaan na, nima le joo timi aasui ke ti taa di cha waasan. Yesu pu, le ti kpa limakl ngbaan. Limakl ngbaan pu, le Yesu u bi paacham na aalandak bi tisui ni. ²⁰ Yesu le ye utotoorninkpel n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, ke Melkisedek aah nan ye pu na, ki loln ti pu nsan ki buen Uwumbər do, ke u ti sil timi aasisiiaan nima chee, Uwumbər aanimbiin ni.

7

Melkisedek u nan ye utotoor na

¹ Melkisedek ngbaan nan ye Salem aatiη aabər, ki nan ye Uwumbər u kaa kpa ηeen aato na aatotoor la. Abraham aah nan ku bibərb bi ye waadim na ki gir ni na, le Melkisedek tooh u nsan pu ki ti ηa Uwumbər aanyoor ηa u pu. ² Le Abraham nan nyan tiwan nimək u nan gaa na nibaabaa kipiik mək ponn ni, ki di tii Melkisedek. Melkisedek aatataa le ye ke “ubər u kpa mbimbinyaan na.” U nan ye Salem aatiη aabər la. Salem aatataa le ye ke “nsuudoon.” ³ Baa ηmee ute ni una ni uyaajatiib aabər, kaa ηmee buyoonn bi nan ma u na, ki mu aa ηmee buyoonn u doo waatuln na. Waaməfal aayoonn məmək u nan ye Uwumbər aatotoor la. Nima le u naahn Uwumbər Aajapəən u ye utotoor n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

⁴ Dakl lik man uja ngbaan aah nan nyuun pu na; tiyaajaninkpel Abraham nan yakr waadim aawan tiwan nfum kipiik, ki nyan nibaa, ki di tii u, ki gur niwae. ⁵ Uwumbər aakaal len ke Israel yaab yakr baawan məmək nfum kipiik, ki nyan nibaa tii Liifai aayaabitiib, bi ye Uwumbər aatotoorb na. Bi ni Israel yaab nan ye binibaan la. Bi məmək nan ye Abraham aayaabitiib la. ⁶ Melkisedek aa nan ye Liifai aayaabil, le Abraham

* 6:14 : Lik Mpiin 22.16-17.

yakr waawan məmək nfum kipiik, ki nyan nibaa tii u. Le u ɲa tinyoor ɲa Abraham pu. Abraham le Uwumbər nan puu tipuur tii u. ⁷ Unii yaa kpa mpɔɔn ke u ɲa Uwumbər aanyoor ɲa uken pu kan, ni mək ke u jer u la. Ubaa aan kpak kina. ⁸ Israel yaab yakr baawan məmək nfum kipiik, ki nyan nibaa ki di tii Uwumbər aatotoorb, bi nan ye binib bi ga kpo na. Melkisedek u Abraham nan yakr waawan nfum kipiik ki nyan nibaa tii u na ma kan, baa ɲmee waakun aabər. Bi ɲmee waabimbin aabər la. ⁹ Abraham aah nan yakr waawan ki di tii u na, ti ga ɲmaa len ke uyaabitiib Liifai yaab bi gaal biken chee na, mu nan tii u la. ¹⁰ Buyoonn Melkisedek nan tooh Abraham nsan ni na, Abraham aa nan kee ma uyaabil Liifai. Ti ga ɲmaa len ke Abraham nan sil uyaabil Liifai aasisiyyaan la.

¹¹ Uwumbər tii Israel yaab nkaal mu mək bi waatotoorb Liifai yaab aah ga li joo bi pu na. Bitotoorb ngbaan aatuln yaa ba gaa binib lii kan, Uwumbər aa ba ga li ban u tun ni Yesu u ye utotoor ke Melkisedek aah nan ye pu na. U ba ga ki tun ni utotoor u bi ke Aaronn ayaabitiib Liifai yaab aah nan bi pu na la. ¹² Waah tun ni utotoor uken aaboln na, see u kpeln nkaal ngbaan mu. ¹³ Tidindaan u ti len waabər na, aa nan ye Liifai aanibol ponn ni aanii. U nan ye linibol liken ponn ni aanii la. Waanibol ponn ni aanii ubaa aa nan kee ye Uwumbər aatotoor. ¹⁴ Binib məmək nyi ke Tidindaan nan ye Juda aanibol ponn ni aanii la. Moses aa nan len ke linibol ngbaan aanib ga li ye bitotoorb.

Utotoor yayan u bi ke Melkisedek na

¹⁵ Nima le mək timi chob ke utotoor yayan, u bi ke Melkisedek aah nan bi pu na, fuu ni. ¹⁶ Naa ye binib le nyan u ki ɲa u utotoor baakaal aah dii pu na. Uma le kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na aapɔɔn. Nima le cha u ye utotoor. ¹⁷ Uwumbər nan bui u, “Aa ga li ye utotoor n-yoonn mu kaa kpa ndoon na ke Melkisedek aah nan bi pu na.”* ¹⁸⁻¹⁹ Moses aakaal aa nan kpa tinyoor, kaa nan kpa mpɔɔn, kaa ɲmaa ɲa bi binib bi ɲan ti doo na. Nima le Uwumbər di nkaal ngbaan lii, le ki tii timi limakl li ɲan ki jer nkaal ngbaan na. Limakl ngbaan pu le ti ga ɲmaa duun Uwumbər.

²⁰ Uwumbər aah nan puu tipuur ti na mu bi. Uwumbər aah nan nyan Israel yaab aatotoorb buyoonn na, waa nan puu tipuur. ²¹ Waah ɲa Yesu utotoor buyoonn na, u nan puu tipuur tii u, le ki bui u ke,

“Min Uwumbər le puu tipuukpaan, kaan kpeln,

ke aa ga li ye utotoor n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.”†

²² Uwumbər aah puu tipuupɔln ti tii Yesu na, nima le mək ke tipuupɔln ngbaan le ɲan ki jer tipuukpokl na.

²³ Israel yaab aatotoorb nan ye binib bi ga kpo na, le biken leɲni baaleleɲ. Nima le bi nan wiir. ²⁴ Yesu ma kan, u ye utotoor u ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Ubaa aan ki nab waatuln pu ki toor kitork. ²⁵ U bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, u li mee Uwumbər tii binib bi dan Uwumbər chee u pu na. Nima le u ga ɲmaa gaa bi lii n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

²⁶ Yesu le ye utotoorninkpel taah ban pu na. U bi chain, kaa kpa ngalm, kaa kpa titunwanbir tibaa. U ni titunwanbirdam aa kpaani. Uwumbər yoor u paacham ki jer bimək bi paacham na. ²⁷ Bitotoorninkpiib biken aah bi pu na, waa bi kina. Waa toor kitork uma ubaa aatunwanbir pu, u toor kitork binib aatunwanbir pu la. Waa toor kitork iwiin məmək. U nan di ubaa toor kitork nfum mubaa, kookoo aatork mu le na. ²⁸ Bi nan leer bitotoorninkpiib Moses aakaal aah dii pu na. Bitotoorninkpiib ngbaan aa nan ɲan ti doo. Nkaal ngbaan aapuwɔb le Uwumbər puu tipuur, ki ɲa Uɲapɔɔn utotoorninkpel. Uma le ye utotoorninkpel bamɔnn, ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

8

Yesu le ye timi aatotoorninkpel

¹ Maah len pu na aayil le ye ke ti kpa utotoorninkpel wee aaboln. Uma le ye Yesu Kristo u ka Uwumbər u yeh mpɔɔn məmək na aabərjal aañangii wɔb paacham na. ² U tun

* 7:17 : Lik Ilahn 110.4. † 7:21 : Lik Ilahn 110.4.

utotoorninkpel aatuln paacham aadiik ki ye kidibaməŋ ki bi chain na ponn ni. Uwumbər le maa ki, naa ye binib.

³ Baah leer bitotoorninkpiib bimək na, bi lee bi ke bi tii Uwumbər ipiin, ki toor kitork tii u. Nima pu na, ni ŋan ke utotoorninkpel ngbaan mu li kpa tiwan ki tii Uwumbər.

⁴ Bitotoorninkpiib bi dulnyaa wee ni ki toor kitork tii Uwumbər, Juu yaab aakaal aah dii pu na la. Yesu yaa ba laa bi dulnyaa wee ni kan, waa ba ga li ye utotoor. ⁵ Bitotoorninkpiib ngbaan aatuln ye paacham aatuln aanəŋ la. Moses yaan mu nan bi kina la. Waah nan ban ke u ŋa libool tii Uwumbər na, Uwumbər nan bui u ke u li nyi ki ŋa tiwan məmək ke waah mək u laanaŋ, lijuol paab pu na.* ⁶ Tə, Uwumbər nan tii Yesu lituln li jer bitotoorninkpiib ngbaan aatuln na. Kina le tipuupəln ti Uwumbər puu tii waanib Yesu pu na jer tipuukpokl na, ki mək ke u ga tii timi tiwan ni ŋan jer tipuukpokl ngbaan aawan na.

⁷ Uwumbər aah puu tipuur ti njan na yaa kaa ba lann nibaa kan, waa ba ga li ban ke u ki puu tipuur lelee. ⁸ Uwumbər nan kan ke waanib kpa taani, le ki bui ke, “Lik, n-yoonn choo, le m ga nan puu tipuupəln

tii Israel yaab ni Juda yaab.

⁹ Tipuur ngbaan aan li bi ke tipuur ti m nan puu tii biyaajatiib, buyoonn m nan chuu biŋaal ki daar nyan bi, ki cheen bi nyan Ijijt aatiŋ ni na.

Baa nan joo tipuur ngbaan, nima le maa nan ki gar bi.

Min Uwumbər le len kina.

¹⁰ Maah ga puu tipuur ti tii Israel yaab n-yoonn mu choo na na le ye ke:

M ga di maakaal ŋa baalandak ni, ki ŋmee mu bisui ponn ni.

M ga li ye Baawumbər, le bi li ye maanib.

¹¹ Bi ponn ni ubaa aan ki bui ŋeen aatə ke, ‘Bee Uwumbər.’

Ubaa mu aan ki bui una aabo ke, ‘Bee Uwumbər.’

Ba pu? bi məmək ga bee mi,

biwaatiib ki ti saa bikpaam məmək ga bee mi.

¹² M ga di cha pinn baatunwanbir, kaan ki teer baataani.”†

¹³ Tə, Uwumbər aah len ke u ga puu tipuupəln na, u ŋa njan yaan tipuukpokl la. Tiwan yaa ye tiwankpok kan, naan yunn, naan ki li bi.

9

Tipuukpokl ni tipuupəln na

¹ Uwumbər aah nan puu njan aapuur tii bi na, u nan mək bi baah ga doon u pu na. Bi nan kpa libool li bi ga li dooni u li ponn ni, aan binib gaa li na. ² Bi nan ŋa libool lipepel libaa wəb, ki yin li ke chain aapepel. Karya ni teebul ni boroboro u bi di tii Uwumbər na, nan bi li ponn ni.* ³ Bi nan di likekeln gii libool ngbaan ponn ni lipepel libaa wəb, ki yin li ke chain chain.† ⁴ Salmaa aatork aabimbiln nan bi ni ponn ni. Libimbiln ngbaan paab le bi seer tulalee aayon tii Uwumbər. Uwumbər aakaal aah nan bi daka u ponn ni na, mu nan bi ni ni. Bi nan di salmaa aakur le biin daka ngbaan pu. Tijikaar ti bi yin ti ke mana‡ na, nan bi salmaa aasambil ponn ni, daka ngbaan ponn ni. Aaronn aadabil li nan ŋeen nsupuun na mu nan bi u ponn ni. Uwumbər aakaal aah nan ŋmee ŋitakpapapan ŋilee ŋi pu na, mu nan bi u ponn ni.§ ⁵ Tiwan ni kpa ifeen na* nilee mu nan bi daka ngbaan paab. Nima chee le Uwumbər nan mək Israel yaab waah wiin chain pu na. Tiwan ngbaan aafeen nan biin daka ngbaan aabiil pu, Uwumbər aah san bi kinimbaak nin chee na. Taan ŋmaa len tiwan nimina məmək aatataa nibaabaa dandana wee.

* 8:5 : Lik Nnyam 25.40. † 8:12 : Lik Jeremia 31.31-34. * 9:2 : Lik Nnyam 26.1-30; 25.31-40, 23-30. † 9:3 : Nnyam 26.31-33. ‡ 9:4 : Lik Nnyam 16.33. § 9:4 : Nnyam 30.1-6; 25.10-16. * 9:5 : Baaliin ni, bi yin ni ke “kerubim” la. Ni naan tiwakor, ki mu kpa ifeen.

⁶ Baah di tiwan nimina mómək siin kina na, le bitotoorb koo mób aadiik ni iwiin mómək, bi ti tun lituln tii Uwumbər. ⁷ Utotoorninkpel baanja le koo ni chain chain aapepel li bi libool ngbaan ponn ni na. U koo ni nima chee libiln mómək nfum mbaa baanja la. U yaa koo ni kan, see u joo ni nsin nan tii Uwumbər, uma ubaa aatunwanbir ni binib aatunwanbir pu. ⁸ Uwumbər Aafuur Nyaan mək timi ke mób aadiik ngbaan aah nan laa bi na, binib aa nan kpa nsan ke bi koo ni chain chain aapepel ponn ni. ⁹ Libool ngbaan le nan ye Yesu aabər aaməkl ki tii bi. Libool ngbaan ponn ni, le bi joo ipiin, ni tiwakor toor kitork tii Uwumbər. Kitork ngbaan aa nan cha bisui doon titunwanbir pu. ¹⁰ Nkaalkpok ngbaan mək bi tijikaar ni tiwanyukaan ni kə na, ni ni kaa kə na, ki mək bi baah ga finn bibaa ki ɲa chain pu na. Ni nan mək ke see bi dii kina le ki nan saa buyoonn Yesu ga joo ni nsanpəɔn mu ɲan na.

¹¹ Dandana wee Kristo fuu ni a, ki ye utotoorninkpel, ki joo ni nsanyaan mu bi nan len ke mu ga fuu ni na. Waa koo ni libool li binib ɲa li dulnyaa wee ni na. U dii lipepel li jer dulnyaa wee aabool ngbaan na, ¹² le ki koo lipepel li ye chain na paacham, nfum mbaa kookoo. Uma ubaa aasin pu le u nan gaa timi lii n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, naa ye tiwakor aasin pu. ¹³ Bi nan joo iɲoob ni inaja aasin yəkr binib bi kaa ye chain na pu, ki di unaasabo aafatan gbaa gbaa bi, le ni ɲa tiwon chain. ¹⁴ Nimina yaa nan ɲa tiwon chain kan, Kristo aasin ga ter timi, ki jer kina. Uwumbər Aafuur Nyaan mu bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na aapəɔn pu, u nan di ubaa toor kitork ki kaa kpa ngalm na tii Uwumbər. Waasin ga nyan titunwanbir ti ga ku timi na tisui ni, aan ti dii Uwumbər u ye liməfadaan na.

¹⁵ Yesu aah ɲa kina na, le Uwumbər puu tipuupəln tii timi. Nima pu, le binib bi Uwumbər yin bi na ga kan lifaal li kaa kpa ndoon na, waah puu tipuur ti ke u ga tii bi na pu. Binib bi Uwumbər nan puu njan aapuur tii bi na nan tun titunwanbir la. Yesu aah kpo na, nima le Uwumbər di cha pinn bi, ki gaa bi lii.

¹⁶ Unii yaa yakr waafaal ki laa ka kan, ubaa aan ɲmaa ji lifaal ngbaan, see ni puen mək ke u kpo. ¹⁷ Buyoonn u laa beenin bi na, ubaa aan ɲmaa ji lifaal ngbaan, see u kpo. ¹⁸ Nima pu na, Uwumbər aah nan puu tipuur ti njan na, bi nan joo nsin le ki mək ke tipuur bi, bi ni Uwumbər aakaasisik ni. ¹⁹ Njan, Moses nan tuk binib mómək baah ga dii Uwumbər aakaal mómək pu na, le ki nin di tikumaman ni tifar ɲa inaabi ni iɲoob aasin, ni nnyun ni, ki di yək yək Uwumbər aakaal aagban pu, ni binib mómək pu, ²⁰ le ki bui bi ke, “Nsin mue le mək nimi Uwumbər aah nan puu tipuur ti tii nimi ki tuk nimi ke ni li joo ti na,”† ²¹ le ki di nsin ngbaan yək yək libool, ni baah joo tiwan nimək tun lituln tii Uwumbər na pu. ²² Nkaal ngbaan aah dii pu na, bi yaa nan ban ke bi ɲa tiwan chain kan, see bi di nsin yək yək ni pu le ki ɲa ni chain. Nsin yaa kaa nyan kan, Uwumbər aan di cha pinn titunwanbir.

Yesu Kristo aatork nyani titunwanbir

²³ Uwumbər Aabool, ni tiwan nimək nan bi li ponn ni na ye paacham aawan aanan la. Le bi nan di tiwakor aasin ɲa ni mómək chain. Paacham aawan bamənn le ban nsin mu jer tiwakor aasin na, aan ni ɲa chain. ²⁴ Kristo aa koo ni chain aapepel li ye paacham yaan aanan li binib maa li na ponn ni. Paacham le u koo ni, ki si timi aasisiyyaan, Uwumbər aanimbiin ni. ²⁵ Juu yaab aatotoorninkpel nan di nsin mu kaa ye uma ubaa aasin na le koo ni chain aapepel ni, libiln mómək. Yesu Kristo di ubaa toor kitork nfum mbaa baanja la. ²⁶ U yaa ba nan joo ubaa toor kitork libiln mómək kan, u ba ga ji falaa n-yoonn mómək, buyoonn dulnyaa wee piin ki joo cha na. Naah ye pu na, u fuu ni buyoonn ni ɲeer na, ki di ubaa toor kitork nfum mubaa, ke u kuln titunwanbir. ²⁷ Uwumbər siin ke binib ga kpo nfum mubaa la, nee aapuwəb le u ga ji bi tibər. ²⁸ Kristo mu di ubaa toor kitork nfum mubaa, binib pam aatunwanbir pu. U ga ki fuu ni lelee. Naa ye titunwanbir pu le u ga ki fuu ni. U ga fuu ni ke u nan gaa binib bi kii waagirndaal na lii.

† 9:20 : Lik Nnyam 24.6-8.

10

¹ Moses aakaal nan ye nsanyaana mu choo na aaməkl la, naa nan ye nsanyaana ngbaan mbaməm. Binib bi dii Moses aakaal na toor titorbaan ɲibin ɲibin, nima le aa ɲmaa ɲa bi binib bi ɲan ti doo na. ² Nkaal ngbaan yaa ba nan nyan bi titunwanbir ni kan, baalandak aa ba ga ki li muk bi titunwanbir pu. Bi mu aa ba ga ki toor kitork ngbaan. ³ Naah ye pu na, kitork ngbaan teer bi baatunwanbir pu, libiln məmək la. ⁴ Inaja aasin, ni ɲoob aasin aa ɲmaa nyan titunwanbir binib aasui ni.

⁵ Nima pu na, Yesu Kristo aah nan ban ke u dan dulnyaa wee ni na, u nan bui Uwumbər ke,

“Saa ban tiwakor ni tijikaar aatork.

Aa naan tiwon tii mi la.

⁶ Saa ban ke m di tiwakor aatork, ki di see mmii ni tii si, kaa ban ke m toor kitork ngbaan titunwanbir pu.

⁷ Le m bui ke, ‘Uwumbər, m fuu ni ke m nan ɲa saageehn, ke baah ɲmee maabər pu saagbarɲ ni na.’”*

⁸ Njan, le u bui Uwumbər ke, “Saa ban tiwakor ni tijikaar aatork, kaa ban ke m di tiwakor aatork ki di see mmii ni tii si, kaa ban ke m toor kitork ngbaan titunwanbir pu.” (Moses aakaal aah dii pu na, bi toor kitork kina la.) ⁹ Le u ki bui Uwumbər, “M fuu ni ke m nan ɲa saageehn.” Uma Yesu Kristo aah di ubaa toor kitork na, Uwumbər gaa waatork, le ki kuln kitorkpok ngbaan. ¹⁰ U ɲa Uwumbər aageehn, le ki di ubaa aawon toor kookoo aatork nfum mbaa, le ki ɲa timi waanib bi ye chain na.

¹¹ Juu yaab aatotoorb məmək tun lituln iwiin məmək tii Uwumbər. N-yoonn məmək, bi toor kitork kichachaan le tii u. Kitork ngbaan aan ɲmaa nyan titunwanbir binib aasui ni.

¹² Yesu Kristo toor kookoo aatork titunwanbir pu nfum mbaa, le ki kal Uwumbər aanɲangii wəb. ¹³ U bi nima ki kii bundaln Uwumbər ga nyaɲ waadim ki di bi ɲa utaapətan ni na.

¹⁴ Kitork baan ngbaan pu, le u nyan titunwanbir binib aasui ni, ki ɲa bi binib bi ɲan ti doo ki cha n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

¹⁵ Uwumbər Aafuur Nyaan mu tuk timi kina la. Mu nan bui ¹⁶ ke Uwumbər len ke, “Maah ga puu tipuur ti tii bi n-yoonn mu choo na le ye ke

m ga di maakaal ɲa bisui ni,

ki ɲmee mu baalandak ni,”†

¹⁷ ki ki len ke,

“Maan teer baatunwanbir bər,

kaan ki teer baah bii maakaal pu na.”‡

¹⁸ Kina pu na, Uwumbər yaa di cha pinn titunwanbir kan, baan ki toor kitork ti pu.

Cha ti foor duun Uwumbər man

¹⁹ Nnaabitiib, Yesu aasin pu le ti kpa lipobil ke ti koo ni chain aapepel ponn ni, Uwumbər aah bi nin chee na. ²⁰ Yesu aah di ubaa toor kitork tii Uwumbər na, u nyan tiwan nimək nan bi ti ni Uwumbər aakaasisik ni na, ki tii timi nsanpəɔn mu ye nsanbamənn na, ke ti koo ni Uwumbər aah bi nin chee na. ²¹ Ti kpa utotoorninkpel u joo timi bi ye Uwumbər aanib na. ²² Nima pu na, cha tisui li bi mbaməm, aan ti duun Uwumbər chee, ki gaa u ki kii mbaməm ki taa joo beeni; ba pu? Yesu Kristo aasin finn tisui ni aatunwanbir, timi aalandak taa ki li muk timi titunwanbir pu. Le bi finn timi aawon nnyun mu bi chain na ni. ²³ Taah bui ke ti kpa limakl na, cha ti li joo limakl ngbaan ɲaal ilee ki taa joo beeni. Ba pu? Uwumbər u puu tipuur tii timi na ga sil tii timi waah puu tipuur ti na. ²⁴ Cha titafal li bi təb pu man, aan ki fiin təb aasui, aan ki li gee təb, ki tun lituln li ɲan na. ²⁵ Cha ti li beenin kuuni təb chee ki ti dooni Uwumbər man, ki taa di cha, ke binib bibaa aah di cha pu na. Ni li pəɔni təb aataakpab man. Ni kan ke bundaln Yesu Kristo ga gir ni na peen ni. Nima na, ni li moo pəɔni təb aataakpab man.

²⁶ Tə, unii yaa gaa Uwumbər aabər ki nyi waah ban pu na, ki yaa ki yii ki tun titunwanbir kigaak pu kan, kitork kibaa aa ki bi ki ga cha Uwumbər di cha pinn u. ²⁷ U ga

* 10:7 : Lik Ilahn 40.6-8. † 10:16 : Lik Jeremia 31.33. ‡ 10:17 : Lik Jeremia 31.34.

kan ntafadaan mu kpa ijawaan na; ba pu? Uwumbør ga gee lijuul pam, ki di waadim ɲa mmii mu ton sakpen na ponn ni. ²⁸ Unii ubaa yaa nan yii Moses aakaal kan, biseeraadam bilee, bee bitaa, yaa len ke ti gbii kan, le bi ku u, kaa san u kinimbaak. ²⁹ Unii yaa lik Uwumbør Aajapɔɔn fam, ki yaa dak ke Yesu aasin mu ɲa u chain na ye fam, ki yaa sii Uwumbør Aafuur Nyaan mu san timi kinimbaak na kan, udaan ngbaan ɲeer ntafadaan sakpen ki jer unii u bii Moses aakaal na aah kan pu na. ³⁰ Ti nyi ke Uwumbør len ke uma le ga daa bitafal, uma le ga teen bi. U ki len ke u ga ji waanib tibør. § ³¹ Aa yaa lir Uwumbør u ye limɔfadaan na aajaal ni kan, ni kpa ijawaan sakpen a.

³² Ni teer man n-yoonn mu jer na. Buyoonn ninimbil nan woln njan na, ni nan jin falaa sakpen, ki nan kpa limør. ³³ N-yoonn mbaa bi nan ɲa nimi bakaa, ki sii nimi binib aanimbil ni. N-yoonn mbaa mu, ni yakr binib bi jin falaa kina na aafalaa la, ³⁴ ki san binib bi bi kiyondiik ni na kinimbaak. Binib aah gaa nimi aawan mpɔɔn pu na, le ni nan kpa mpopiin; ba pu? ni nyi ke ni kpa tiwan paacham ni jer baah gaa ni na, ke tiwan ngbaan ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. ³⁵ Ni taa di nimi aapobil lii man; ba pu? nima le ga cha ni kan tinyoor sakpen. ³⁶ Ni ban ni li kpa limør, aan ki ɲa Uwumbør aageehn, aan ki kan waah puu tipuur ti na. ³⁷ Uwumbør Aagbaɲ len ke, “Naan yunn, u choo na ga fuu ni, kaan taan.

³⁸ Uwumbør aaninyaam bi gaa u ki kii na ga li kpa limɔfal.

Unii ubaa mu yaa gir puwɔb kan, waan piir Uwumbør aasui.”*

³⁹ Tima kan, taa ye binib bi gir puwɔb aan ki beer yɔli na. Ti ye binib bi tii Uwumbør naadii aan ki ɲmar na la.

11

Gaakii

¹ Ti yaa gaa Uwumbør ki kii kan, naatataa le ye ke ti bee ke ti ga sil kan tiwan ni ti kpa limakl ke ti ga kan ni na. Tinimbil aa kan ni, le ti nyi ke ni sil bi. ² N-yaayoonn na aanib aah nan gaa Uwumbør ki kii na, nima le u len ke baabimbin ɲan.

³ Ti gaa Uwumbør ki kii, nima le cha ti bee ke u nan len ki naan kitij ni paacham. U nan di tiwan ni tinimbil aa ɲmaa kani ni na naan tinimbil aah kani nimɔk na.

⁴ Abel nan gaa Uwumbør ki kii, nima le cha u nan toor kitork ki ɲan ki jer ukpel Keenn aah toor pu tii Uwumbør na. Waah gaa Uwumbør ki kii pu na, le Uwumbør len ke waabimbin ɲan, le ki gaa waah toor kitork ki tii u na. U kpo, le waah gaa Uwumbør ki kii pu na pu, u beenin len.

⁵ Enok nan gaa Uwumbør ki kii, nima le nan cha waa nan kpo. Uwumbør nan yoor u buen paacham la. Ubaa aa ki kan u; ba pu? Uwumbør nan yoor u buen paacham. Uwumbør Aagbaɲ len ke buyoonn waa nan kee yoor u buen paacham na, u nan piir Uwumbør aasui. ⁶ Unii yaa kaa gaa Uwumbør ki kii kan, waan ɲmaa piir Uwumbør aasui. Unii u dan Uwumbør chee na, see u pak ke u bi, ki pak ke u ɲani binib bi ban u na tinyoor.

⁷ Uwumbør nan bui Nowa linimaln li nan choo na pu, le laa kee fuu ni. Nowa aah nan tii Uwumbør naadii pu na, le u nan pak waah len pu na, le ki kii waamɔb, le ki kpil buɲɔb bu, u ni waamaal koo ki ɲmar na. Nowa aah nan ɲa kina na, le ni mɔk ke dulnyaa ni yaab biken aabør bii Uwumbør chee. Nowa nan tii Uwumbør naadii, nima le nan cha Uwumbør len ke waabør ɲan u chee.

⁸ Uwumbør nan yin Abraham, ki bui u ke u buen kitij ki u puu tipuur ke u ga di tii u na. Abraham aah nan gaa Uwumbør ki kii pu na le u kii waamɔb, le ki nyan waatiɲ ni, ki buen, kaa nyi waah cha nin chee na. ⁹ U nan ti fuu kitij ki Uwumbør puu tipuur ke u ga di tii u na ni. Le u pak Uwumbør aah len pu na, nima le u nan kal nima, ki nan ye uwɔwɔnja. U ni waabo Aisak, ni uyaabil Jakob nan bi nima, ɲiboo ponn ni. Bi mu nan yeh tipuur tichachaa ngbaan la. ¹⁰ U nan ban kitij ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon aan Uwumbør maa ki na la.

§ 10:30 : Lik Ikaal 32.35-36; Ilaahn 135.14. * 10:38 : Lik Habakuk 2.3-4.

¹¹ Abraham aapuu Sara mu nan tii Uwumbør naadii, nima le nan cha u kan mpəon ke u dek lipuul, buyoonn u jer timar na. Ba pu? u nan pak ke Uwumbør ga ŋa waah puu tipuur ti na. ¹² Nima pu na, ujabaan u nan bi ke waah kpo le na, nan ma binib bi wiir ke iŋmabi aah wiir pu na. Bi wiir ke litambol li dɔ nnyusakpem aagbaan na. Ubaa aa ŋmaa kahn bi.

¹³ Binib ngbaan məmək nan tii Uwumbør naadii le ki ti saa baakundaal, kaa kan Uwumbør aah puu tipuur ti na. Bi nan bee ke n-yoonn mu choo na, u ga nan ŋa waah puu tipuur ti na. Bi nan len ke bi ye bicham le dulnyaa wee ni. ¹⁴ Binib bi len kina na mək chain ke bi ban bite do la. ¹⁵ Binimbil yaa ba man kitij ki bi nyan ni ki ponn ni na pu kan, bi ba ga li kpa nsan ke bi gir buen nima. ¹⁶ Bi nan ban kitij ki ŋan jer kitij ngbaan na la. Bi nan ban paacham aatiŋ la. Nima pu na, iniməon aa nan joo Uwumbør ke bi yin u ke Baawumbør. U nan toor kitij tii bi.

¹⁷⁻¹⁸ Uwumbør nan puu tipuur tii Abraham ke u ga kan yaabitiib waabo Aisak pu,* le Abraham nan gaa tipuur ngbaan. Le Uwumbør tɔŋ u, ki bui u ke u di waabo toor kitork tii u. Waanaadii pu le u nan kii, ki di waabo u nan ye libibaal na, u ti kɔr u ki toor kitork tii Uwumbør. ¹⁹ Ba pu? u nan pak ke Uwumbør ga ki ŋmaa fikr u nkun ni. Ni ye mbaməon, waah nan gaa Uwumbør ki kii pu na, le Uwumbør nyan u nkun ngbaan ni. Ni naahn ke Abraham nan ki gaa u nyan ni nkun ni la.

²⁰ Aisak nan gaa Uwumbør ki kii, nima le nan cha u nan bui waabim Jakob ni Esə ke Uwumbør ga ŋa tinyoor ŋa bi pu n-yoonn mu choo na.

²¹ Jakob nan gaa Uwumbør ki kii, nima le nan cha u ŋa Uwumbør aanyoor ŋa waabo Josef aabim bilee pu buyoonn u nan ban u kpo na, le ki nyii waajaangbeedabil pu, ki doon Uwumbør.

²² Josef nan gaa Uwumbør ki kii, nima le waah nan ban u kpo na, u len ke Israel yaab ga nya Ijpt aatiŋ ponn ni, ki tuk bi ke bi yaa nan nyan kan, bi yoor waawon di buen.

²³ Moses aate ni una aah nan gaa Uwumbør ki kii pu na, le bi nan di u bɔr iŋmal itaa. Bi nan kan ke u ye ubo u ŋan sakpen na, kina pu na, baa nan san Ubər Faro aah nan siin ke bi ku bima Israel yaab aabijabim pu na aakaal.

²⁴ Moses nan gaa Uwumbør ki kii, nima le waah nan chikr na, waa nan kii ke bi yin u ke Ubər Faro aabisal aabo. ²⁵ U nan kii ke u ni Uwumbør aanib kpaan ji falaa, ke ni soor ni u ji titunwanbir aaməon mu kaa yunn na. ²⁶ U nan bee ke u yaa kan ŋisiibil Kristo† pu kan, u ga nan kan tinyoor ti jer Ijpt aatiŋ aawankpal məmək na. Ba pu? utafal nan bi tinyoor ti Uwumbør ga tii u na ni la.

²⁷ Waah nan gaa Uwumbør ki kii pu na le u nan nyan Ijpt aatiŋ ni, kaa san ubər na aah gee liŋuul pu na. Ni naahn ke u waa Uwumbør u unibən aanimbil aan ŋmaa kan u na la. Nima le u nan kpa limər le ki sil mbaməm. ²⁸ Waah nan gaa Uwumbør ki kii pu na le u nan bui Israel yaab ke bi kɔr ipihbi, ki di nsin gbaa gbaa ibisaməi, aan Uwumbør aatuun u ga ku mbipolb na taa nan ŋa bi nibaa.

²⁹ Israel yaab aah nan ban ke bi puur Liməokal Aanyusakpem,‡ baah nan gaa Uwumbør ki kii pu na, le nnyun nan yakr ki cha nsan tii bi, le bi puur. Ijpt aatiŋ aanib aah nan ban bi mu puur na, bi nan bee nnyun ni la.

³⁰ Israel yaab nan gaa Uwumbør ki kii, nima le baah nan chuun manni Jeriko aatiŋ aagon iwiin ilole na, ŋi nan lir. ³¹ Rahab, u nan ye upiidagoor na, nan gaa Uwumbør ki kii, ki chann bipepekb tichann. Waah nan gaa Uwumbør ki kii pu na, le baa nan ku u buyoonn bi kuln waatiŋ aanib bi kaa kii Uwumbør aaməb na.

³² Tɔ, m ga ki len ke ba? Maa kpa n-yoonn ke m len Gideonn, ni Barak, ni Samsonn, ni Jefta, ni David, ni Samuel, ni Uwumbør aabənabtiib aabər. ³³ Baah nan gaa Uwumbør ki kii pu na, le bibaa nan nyan ŋitimbol aajab, bibaa mu tun lituln li ŋan na, bibaa mu kan Uwumbør aah puu tipuur ti na, bibaa mu muib ichinn aaməi, i taa ŋa bi nibaa. § ³⁴ Bibaa

* 11:17-18 : Lik Mpiin 22.1-14. † 11:26 : Hiibru aaliin ni, bi yin Kristo ke Masiya. Naataata le ye ke Uwumbør nyan u ke u gaa waanib lii. ‡ 11:29 : Liməokaal Aanyusakpem—bi ki yin mu ke Nnyusakpem Mamam la. § 11:33 : Lik Daniel 6.1-27.

mu aah nan gaa Uwumbør ki kii pu na, mmii sakpiin aa nan ηmaa ηa bi nibaa. Bibaa mu aah nan gaa Uwumbør ki kii pu na, le bi nan nyan kijuk aakun ni. Bibaa mu nan ye bidaburb, le baah gaa Uwumbør ki kii pu na, bi nan kan mpəən. Bibaa mu aah nan gaa Uwumbør ki kii pu na, le bi kan mpəən bi ti to butəb ki nyan baadim. ³⁵ Bipiib bibaa aah nan gaa Uwumbør ki kii pu na, le biyaab bi kpo na nan fikr nkun ni.

Bibaa mu aah nan gaa Uwumbør ki kii pu na, le binib gbaa ku bi. Baa yii Uwumbør ke bi nyan bibaa nkun ni. Bi nan pak ke bi ga kan liməfal li ηan ki jer dulnyaa wee aaməfal na paacham. ³⁶ Bibaa mu aah nan gaa Uwumbør ki kii pu na, le binib nan ηa bi mbənyun, ki lue bi ηinaalab, ki buu bi tikululn, ki laη bi kiyondiik ni. ³⁷ Bibaa mu aah nan gaa Uwumbør ki kii pu na, le binib mae bi ηitakpal ku bi. Bibaa mu aah nan gaa Uwumbør ki kii pu na, le bi chuu gii por bi ki ku bi. Bibaa mu aah nan gaa Uwumbør ki kii pu na, le bi nan [təη bi, ki] di kijaak aajuk ku bi. Bibaa mu aah nan gaa Uwumbør ki kii pu na, le bi nan ye bigiim, ki chuun pee ipiih, ni ηjoob aagban, ki jin falaa. Binib mu ηa bi bakaa. ³⁸ Bi nan ye biwəwəm, ki nan bi kipəək ni, ni ηijoo paab, ki koo titakpalunn ni, ni ibuu i bi kitij ni na. Bi mu nan ye bininyaam ki jer dulnyaa wee aanib.

³⁹ Binib ngbaan məmək nan gaa Uwumbør ki kii, nima le nan cha u len ke baabør ηan. Bi mu aa kan tiwan ni u nan puu tipuur ke u ga tii bi na, ⁴⁰ Ba pu? u nan ban ke u ηa ti mu tijann sakpen la. U nan ban ke u di timi, ni bi mu, kpaan ηa binib bi ηan ti doo na la.

12

Tite Uwumbør

¹ Tə, n-yaayoonn na aanib bi nan gaa Uwumbør ki kii na wiir pam, ki gonn timi, ki lik taah dii Uwumbør aasan pu na. Nima pu na, cha ti di tiwan nimək leη timi na lii, ki di cha titunwanbir ti dii timi na, ki li kpa limər, ki li dii Uwumbør aasan. ² Cha ti li lik Yesu chee man. Waapəən pu le ti nan piin ki gaa u ki kii. Waapəən mu pu, le ti ga tii u naadii, ki ti saa ndoon. Mpopiin mu u ga nan kan mu na pu, le u jin falaa ni iniməən ndəpuinkoo pu, ki lik iniməən ngbaan fam. Dandana wee le u ka Uwumbør aabərjal aəngii wəb.

³ Titunwanbirdam nan nan u, ki yii u. Le u nan kpa limər. Ni teer kina man, aan ki taa cha nitaakpab yəl aan ni di waasan di lii. ⁴ Ni yii titunwanbir, le ki pəəni nibaa ke ni taa lir; ni mu aa kee kpo nsanyaan ngbaan pu. ⁵ Ni suln Uwumbør aah sur nimi pu na aa? U yin nimi waabim ki bui ke,

“Maabo, Uwumbør yaa sak si kan, ηun mbaməm.

U yaa cha falaa pii si ke u chiin si kan,

taa cha aataakpab yəl.

⁶ Ba pu? Uwumbør sak binib bimək u gee bi na,

ki dar binib bi u ηa bi waabim na məmək aatafal.”

⁷ Tə, naah ji falaa pu na, Uwumbør mək nimi nlan le na. U ηa nimi ke binib aah ηani baabim pu na la. Ubo ubaa aa bi, kaa kan ntafadaan ute chee. ⁸ Uwumbør yaa kaa daa nitafal, ke waah dar waabim məmək aatafal pu na kan, naa ye waabim, ni ye mbəmbim le u chee. ⁹ Titetiib bi ma timi na nan dar titafal la, le ti pak bi. Nima le ni ηan ke ti kii Tite Uwumbør u bi paacham na aaməb ki jer kina, aan ki kan liməfal. ¹⁰ Taah nan ye mbim buyoonn na, titetiib nan dar titafal, baah gee pu na. Uwumbør ma kan, u dar titafal ke u ηa timi tinyoor, aan ti yakr waabimbin mu bi chain na la. ¹¹ Buyoonn ti kan ntafadaan na, ni wu la, naa ye mpopiin aawan. Binib mu yaa kan ntafadaan kan, nee aapuwəb le bi kani nsuudoon ni mbimbinyaan.

Mməkm ni nsurm kpaam

¹² Nima pu na, ni li yoor iηaal i bak na man, ki li pəəni nitaakpab, ¹³ ki li beenin dii nsan mu tok na, aan binib bi joo beeni na taa yenn; bi mu li dii mbaməm.

¹⁴ Ni məmək pəə nibaa ki li kpa kiməbaan man, ki li bi chain. Unii umək kaa ye chain na aan kan Tidindaan. ¹⁵ Ni li nyi man, ubaa taa lann Uwumbør aanyoor. Ni li nyi man, ubaa taa cha usui li to, ki li muk nimi ki cha binib pam yenn. ¹⁶ Ni li nyi man, ubaa mu taa

gər kidagook. Ubaa mu taa lik Uwumbər fam ke Esə aah nan ɲa pu na. Tijikaar pu, le u nan di ubopol aafaal kooh. ¹⁷ Nee aapuwbəb na, u nan ki ban lifaal li ye Uwumbər aanyoor ngbaan na, kaa kan. Waa nan ɲmaa kpeln waah nan ɲa pu na. U nan wii ki garɲni ute ke u ɲa Uwumbər aanyoor ɲa u pu. Le ute yii.

¹⁸ Tə, naa fuu ni dulnyaa wee ni aajool chee. Israel yaab nan fuu ni Sainai aajool chee, ki kan lijool ngbaan gaal mmii ki kpa iɲmanyuu i bəɔn ki bəln nima chee na. Bi nan ɲun kiburɲ ki daar na, ¹⁹ ki ɲun kakaan wii mpəɔn pu, ki ɲun nneel mu len mpəɔn pu. Baah ɲun nneel ngbaan pu na, le bi garɲ Uwumbər ke u taa ki len bi chee tibər. ²⁰ U nan bui bi ke kiwakork kibaa yaa po meeh lijool ngbaan kan, bi mae ki ɲitakpal ki ti kpo. Nima le ijawaan nan joo bi sakpen.* ²¹ Baah kan tiwan ni na nan kpa ijawaan pam. Moses mu nan len ke ijawaan joo u sakpen, le uwon gbaa.†

²² Naa fuu ni lijool ngbaan chee. Ni fuu ni Sionn aajool chee la. Nima chee le Uwumbər u ye liməfadaan na aatiɲ bi. Kitiɲ ngbaan ye Jerusalem la, ki bi paacham. Uwumbər aatuuntiib churbaka bi ki ponn ni. ²³ Ni fuu ni Uwumbər aabipolb bi aayimbil ɲmee paacham na aakuun chee la. Ni fuu ni Uwumbər u ye binib məmək aabɔjir na chee. Ni fuu ni bininyaam aawiin mu Uwumbər ɲa mu, mu ɲan ti doo na chee. ²⁴ Ni fuu ni Yesu chee la. U pu, le Uwumbər puu tipuupəln tii timi. Uma Yesu aasin mu yaa ti pu na le ɲa timi chain. Mu pu, le Uwumbər di cha pinn timi. Waasin ngbaan len tibər ti ɲan jer Abel aasin aah nan len pu na.‡

²⁵ Ni li nyi man, ki taa yii Uwumbər u len ni chee na. Buyoonn u nan sur Israel yaab dulnyaa wee ni na, le bi yii, le u daa bitafal. Ti yaa yii Yesu u nyan ni paacham ki nan sur timi na kan, u ga sil daa titafal. ²⁶ N-yaayoonn na waaneel nan cha kitiɲ deɲ. Dandana wee u puu tipuur ke u ga ki cha kitiɲ ni paacham mək deɲ.§ ²⁷ Waah len kina na, ni mək timi ke u ga deɲ waah nan naan tiwan nimək na, ki nyan ni, ki cha tiwan ni kaan deɲ na. ²⁸ Ti ga ji nnaan mu ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Nima pu na, cha ti doon Uwumbər, ki tun lituln li ga piir usui na tii u, ki li pak u, ki li san u ijawaan. ²⁹ Ba pu? timi Aawumbər bi ke mmiigaal mu ji tiwan ni kaa ɲan na məmək na la.*

13

Naah ga ɲa pu ki piir Uwumbər aasui na

¹ Tə, ni li beenin gee təb man ke naabitiib na. ² Ni li teer ki chann bicham tichann. Binib bibaa nan chann Uwumbər aatuuntiib tichann, kaa nyi ke Uwumbər aatuuntiib ye. ³ Ni teer man binib bi bi kiyondiik ni na, ke nimi le aah bi ki ni na, ki teer man binib bi ji falaa na. Ba pu? ni mu bi tiwon tee ni la.

⁴ Tə, chatiib ni puutiib, ni li nyi ke Uwumbər le di nimi kpaan, ki li pak kina, ki taa gər kidagook man. Binib bi chuun bəɔni na, ni binib bi chuun gər kidagook na, Uwumbər ga ji bi tibər.

⁵ Ni taa cha ninimbil li man ɲimombil pu. Cha ninimbil gbiin naah kpa ni na pu. Ba pu? Uwumbər ubaa le bui ke waan di cha si. Waan di si lii.* ⁶ Nima pu le ti ga li kpa lipobil ki bui ke,

“Uwumbər ye maateter la. Maan san ijawaan.

Ubaa aan ɲmaa ɲa mi nibaa.”†

⁷ Ni teer man nimi aayidam bi tuk nimi Uwumbər aabər na, ki li teer baaməfal aah doo pu na, ki li beenin dii Yesu aasan ke baah nan dii pu na. ⁸ Yesu Kristo aa kpelni. Waah fe bi fen na pu na, u beenin bi kina le din, ki joo cha n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. ⁹ Ni taa dii mməkm yayan aabəɲ aabəɲ ki yenn. Ni ɲan ke nisui doon Uwumbər aaterm pu, naa ye tijikaar pu. Binib bi kə tijikaar tibaa ki ji tiken na, naa ɲa bi tinyoor.

¹⁰ Timi aatork aabimbiln le ye Yesu aadəpuinkoo. Juu yaab aatotoorb aan ɲmaa ji timi aatork. ¹¹ Bi yaa toor kitork kan, le baatotoorninkpel di nsin koo ni chain aapepel ponn

* 12:20 : Lik Nnyam 19.12-13. † 12:21 : Lik Ikaal 9.19. ‡ 12:24 : Lik Mpiin 4.10. § 12:26 : Lik Hagai 2.6.

* 12:29 : Lik Ikaal 4.24. * 13:5 : Lik Ikaal 31.6. † 13:6 : Lik Ilahn 118.6-7.

ni, titunwanbir pu. Le bi nyan tinann ngbaan kitirj ponn ni ki di buen n-gbaan, bi ti di see mmii. ¹² Nima pu le Yesu mu nan kpo kitirj aagbaan, ke waasin finn tisui, ki ŋa timi chain. ¹³ Nima pu na, ti li cha u chee n-gbaan nima, ki dii waasan, ki yakr u chee waanimɔɔn. ¹⁴ Tido u bi dulnyaa wee ni na aan li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Ti ban tido u bi dulnyaa u choo na ni la. ¹⁵ Yesu pu, cha ti pak Uwumbɔr n-yoonn mɔmɔk, ki li dooni u waabulchinn pu. Nima le ye kitork ki tii u. ¹⁶ Ni teer man aan ki li tun lituln li ŋan na, ki yakr naah kpa ni na tii tɔb man. Nima le ye kitork ki ga piir Uwumbɔr aasui mbamɔm na.

¹⁷ Ni li keei nimi aayidam aamɔi man, ki taa kpak bi. Bitafal bi ni ponn ni, ke ni dii Uwumbɔr aasan mbamɔm. Bi nyi ke see bi mɔk Uwumbɔr baah nan joo nimi pu na. Ni yaa keei baamɔi kan, bi ga li kpa mpopiin, le ki joo nimi. Ni yaa kaa keei baamɔi kan, bi ga li kpa mpombiin, le ki joo nimi. Nima le aan ŋa nimi tinyoor.

¹⁸ Ni li beenin mee Uwumbɔr ki tii timi. Ti nyi ke timi aalandak aa galn timi tiwan nibaa pu. Ti ban ke ti li bi mbamɔm n-yoonn mɔmɔk la. ¹⁹ M gaŋ nimi ke ni li moo mee Uwumbɔr ki tii mi, ke u ter mi, aan m gir ni ni chee mala.

Kookoo aameel

²⁰ Uwumbɔr nan fikr Tidindaan Yesu u ye waanib mɔmɔk aayidaan na nkun ni. Waasin pu, le Uwumbɔr puu tipuupɔln tii timi. Tipuur ngbaan ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. ²¹ Uwumbɔr, u tii timi nsuudoon na, toor nimi aabimbin mbamɔm, aan ni li ŋani waah gee pu na. Cha u ŋa nimi binib bi ga piir usui na Yesu Kristo pu. Uma le yeh mpakm n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

Kookoo aabɔr

²² Nnaabitiib, m gaŋ nimi, ni li ji limɔr ki pel maah sur nimi kigbaŋ kee ponn ni pu na. Maah ŋmee pu na, ni ye siib la. ²³ M ban ke ni bee ke bi nan di tina aabo Timoti di lii. U yaa fuu ni mala kan, m ni uma ga kan nimi.

²⁴ Ni doon nimi aayidam mɔmɔk, ni Uwumbɔr aanib biken mɔmɔk tii timi. Binib bi ye Itali aatiŋ aanib na dooni nimi.

²⁵ Uwumbɔr ŋa tinyoor ŋa ni mɔmɔk pu. Amii.

Kigbaŋ ki JEMS ŋmee ki na

¹ Min Jems, u ye Uwumbər ni Tidindaan Yesu Kristo aatutunn na, m dooni Uwumbər aanib bi yaa ki bi itingbaan məmək ni na.

Gaakii ni nlan

² Nnaabitiib, ni yaa kan ntəŋ məmək aabəŋ kan, ni cha ni məmək li ye mpopiin ni chee. ³ Ba pu? ni bee ke ni yaa kan ntəŋ, kaa koo mu ni kan, nima le tii nimi limər. ⁴ Ni mu li nyi man ki li kpa limər ki ti saa naadoon, ki taa di cha, aan ki li ye binib bi ŋan doo na, ki taa li kpa taani ubaa, ki taa lir. ⁵ Ni ponn ni ubaa yaa lann nlan kan, cha u mee Uwumbər, le u ga tii u; ba pu? Uwumbər tii binib məmək sakpen, kaa jinni ubaa iniməon. ⁶ U mu yaa mee Uwumbər kan, u li pak ke u ga kan, ki taa joo beeni; ba pu? unii u joo beeni na naahn ke libuln aah daar kan, nnyusakpem aanyunkpuŋ feei pu na. ⁷ Udaan taa dak ke u ga kan nibaa Uwumbər chee. ⁸ Ulandak aa si tiwanbaan pu, u saa labr, ki nya do, ki ti saa do la.

Igiin ni liwangol

⁹ Tə, Uwumbər aah nyuŋ tinaabitiib bi ye bigiim na, bi li kpa mpopiin. ¹⁰ Waah sunn tinaabitiib bi ye biwankpadam na taab na, bi mu li kpa mpopiin; ba pu? bi ga jer ke mmopuun aah gbaar mala pu na. ¹¹ Nwiin yaa puu ki toŋ kan, le timoor ga yəl, le mmopuun gbaar, kaa ki kpa kinyaan. Kina le biwankpadam mu ga kpo, ki cha baawan məmək.*

Ntəŋ aabər

¹² Tə, unii u kan ntəŋ ki kpa limər na, Uwumbər aanyoor bi u pu. Ba pu? u yaa kan ntəŋ ki si mbaməm kan, u ga kan ipiin i ye liməfal li Uwumbər nan puu tipuur ke u ga tii binib bi gee u na. ¹³ Unii yaa kan ntəŋ kan, u taa len ke Uwumbər le təŋ u; ba pu? Uwumbər aa gee titunwanbir, ki mu aa təŋni unii ubaa. ¹⁴ Unii aakpeek yaa cha u ban ke u nya Uwumbər aasan ponn ni ki tun usui aah gee pu na kan, nima le cha u kani ntəŋ. ¹⁵ Kikpeek yaa dek lipuul kan, ki maa titunwanbir la; titunwanbir yaa chikr kan, ti maa nkun la.

¹⁶ Nnaabitiib bi m gee bi na, ni taa ŋmann nibaa. ¹⁷ Ipiin imək ŋan ki ye mbaməm na nyan ni paacham la. I nyan ni Tite Uwumbər u nan naan iwiihn imək bi paacham na chee la. Uma le aa kpelni ke nwiin ni uŋmal aah kpelni pu na, kaa kpa mbəmbəon. ¹⁸ U tii timi waabər ti ye mbamən na, ki ŋa timi waabim. Waageehn le na. U ban ke ti jer waah naan tiwan ni məmək na.

Pel ki ŋa

¹⁹ Nnaabitiib bi m gee bi na, ni bee nimina la. Ni ŋan ke unii məmək li gee ke u pel, ki taa len mala, ki taa gee liŋuul mala; ²⁰ ba pu? binib aarjuul aa tun Uwumbər aatunyaan. ²¹ Nima pu na, ni di cha titunwanbir ni tiwan nimək kaa ŋan na, ki li bi suuna, ki gaa tibər ti Uwumbər di ŋa nisui ni na; tibər ngbaan ga gaa nimi lii.

²² Ni li ŋani waaməboln aah len pu na. Ni yaa pel, ki yaa kaa ŋani kan, ni ŋmanni nibaa la. ²³ Unii yaa pel tibər ngbaan ki yaa kaa ŋani taah len pu na kan, u bi le ke unii u lik kinimbilikr ni, ki waa unimbil wəb aah bi pu na. ²⁴ Ba pu? u kan unimbil wəb aah bi pu na, le ki siir. Libuul ngbaan ni le u suln waah bi pu na. ²⁵ Tə, unii yaa dakl lik nkaal mu ye mbaməm ki gaal timi lir na, ki yaa beenin dii mu, ki yaa kaa ye unii u pel ki sulni na kan, ki ye unii u ŋani mu aah len pu na kan, Uwumbər ga ŋa tinyoor ŋa udaan ngbaan aatuln pu.

* 1:11 : Lik Aisaya 40.6-7.

²⁶ Unii yaa len ke u dii Uwumbør aasan, u yaa kaa chuu ulambil kan, u ηmanni ubaa la. Waa dii le na. Ni ye fam la. ²⁷ Unii yaa ter nkpobim ni bikpopiib baabør ni, ki yaa joo ubaa chain, ki di cha titunwanbir mòmøk kan, uma le dii Tite Uwumbør mbamòm, ki bi chain Uwumbør aanimbil ni.

2

Taa pak ubaa ki jer uken

¹ Nnaabitiib, ni tii Tidindaan Yesu Kristo u yeh mpakm na naadii la. Naah tii u naadii pu na, ni taa pak ubaa ki jer uken. ² Unii u ηmaa salmaa aabombik ki pee tiwanyaana na yaa koo naah dooni Uwumbør kidiik ki ponn ni na, aan ugiin u pee tiwanchar na mu yaa koo ni kan, ³ ni yaa pak unii u pee tiwanyaana na, ki bui u ke, “Kal do lijal li ηan na pu,” ki bui ugiin ngbaan ke, “Sil nima,” bee aa bui u ke, “Kal kitirj ntaa chee,” kan, ⁴ nima le møk ke ni kpa imaagann, ki dak ilandak i kaa ηan na ki ηarjri binib la.

⁵ Nnaabitiib bi m gee bi na, ni li pel man. Uwumbør nyan binib bi ye bigiim dulnyaa wee ni na ke bi gaa u ki kii ki li ye biwankpadam u chee, ki ji nnaan mu Uwumbør nan puu tipuur ke u ga tii binib bi gee u na. ⁶ Nimi le lik bigiim fam. Bilabi muk nimi ki joo nimi tii bibøjirb? Naa ye biwankpadam aa? ⁷ Bima le seei Kristo u tii nimi waayimbinyaan na.

⁸ Uwumbør aanaan aakaal mu bi waagbarj ni na le ye ke, “Aa li gee aana aabo ke saah gee aabaa pu na.” Ni yaa sil ηani kina kan, nima le ηan.* ⁹ Ni mu yaa pak ubaa ki jer uken kan, ni tun titunwanbir la. Uwumbør aakaal galn nimi ke ni bii mu la. ¹⁰ Unii yaa bii nkaal mubaa baanja kan, u bii ikaal mòmøk le na. ¹¹ Uwumbør u len ke “Taa gør kidagook” na, uma le len ke, “Taa ku unii.” Aa yaa kaa gør kidagook, ki yaa ku unii kan, aa bii ikaal mòmøk le na.† ¹² Ni li nyi naah len pu na, ni naah tun lituln pu na; ba pu? Uwumbør ga ji nimi tibør, nkaal mu gaal binib lir na aah dii pu na. ¹³ Unii u kaa san binib kinimbaak na, Uwumbør ga ji u tibør, kaan san u mu kinimbaak. Unii u san biken kinimbaak na, Uwumbør ga san u mu kinimbaak.

Li tun saagaakii aah møk pu na

¹⁴ Nnaabitiib, unii yaa len ke u gaa Yesu ki kii, u yaa kaa tun litunyaana kan, ni kpa tinyoor aa? U yaa gaa Yesu ki kii kina kan, nima le ga cha u ηmar aa? ¹⁵ Tina aabo ubaa yaa kaa kpa tiwanpeenkaan, kaa kpa tijikaar kan, ¹⁶ ni ponn ni ubaa yaa bui u ke, “Uwumbør ter si, ki tii si tiwanpeenkaan, ki kpiin si,” kaa tii u waah lann pu na kan, ni kpa tinyoor aa? ¹⁷ Aa yaa len ke aa gaa Yesu ki kii ki yaa kaa tun litunyaana kan, ni ye yoli le na.

¹⁸ Unii yaa len ke, “Ubaa gaa Yesu ki kii la, ubaa mu tun litunyaana la,” m mu ga bui u, “Aa yaa kaa tun lituln nyaana kan, saan ηmaa len ke aa gaa Yesu ki kii. Maatunyaana mu le ga møk si ke m gaa Yesu ki kii.” ¹⁹ Aa pak ke Uwumbør baan le bi. Nima le ηan. Kinimbørj mu pak kina, le ki san ijawaan pam. ²⁰ Si ujør, cha m tuk si, aa yaa len ke aa gaa Uwumbør ki kii, kaa tun litunyaana kan, ni ye yoli la. ²¹ Tiyaaja Abraham nan tun litunyaana. Nima le nan møk ke waabør ηan Uwumbør chee; ba pu? u nan di ujaaroon Aisak ki di paan kitork aabimbiln paab, u di toor kitork tii Uwumbør. ²² Ni kan ke waah gaa Uwumbør ki kii pu na, le u tun litunyaana. Waatunyaana ngbaan møk ke u gaa Uwumbør ki kii mbamòm. ²³ Le ni gbiin Uwumbør Aagbarj aah len pu na ke, “Abraham nan gaa Uwumbør aamøboln ki kii, kina pu na le Uwumbør gaa u ke u ye uninyaana u chee.”‡ Le Uwumbør yin u ke ujør. ²⁴ Ni kan ke Uwumbør ga len ke unii aabør ηan litunyaana pu, naa ye naadii baanja pu.

²⁵ Kina le Rahab u nan ye upiidagoor na nan chann Josua aatutum tichann, ki tuk bi ke bi dii nsan yayan aan baadim taa kan bi. Nima pu le waabør nan ηan Uwumbør chee.

²⁶ Tiwon ti kaa kpa nwiin na, ti kpo le na, kina le naadii u kaa kpa litunyaana na mu kpo.

3

Lilambil aabør

* 2:8 : Lik Liifai Yaab 19.18. † 2:11 : Lik Nnyam 20.13-14; Ikaal 5.17-18. ‡ 2:23 : Lik Mpiin 15.6.

¹ Nnaabitiib, biməmək b taa li wiir; ba pu? ni nyi ke timi bi ye biməmək b na, Uwumbər ga ji timi tibər ki jer biken. ² Ba pu? ti məmək yenni sakpen. Unii yaa kaa yenni waabəlen ponn ni kan, uma le ye unibamənn, ki ga ηmaa chuu tiwon məmək ti taa ηa bakaa. ³ Ti joo itangar ηani itaan aaməi ni, ke i kii tii timi. Le ti ga ηmaa cha i dii taah ban pu na. ⁴ Lik ηəsakpiin aah bi pu na. I ye isakpiin la. Le libuln li pəə na daar i joo cha laah cha ni wəb na. Bi mu ki joo tiηəpann waatiir ηaal i, ki cha i dii buηəηaab aah ban ni wəb na. ⁵ Kina le lilambil mu ye tiwan waatiir tiwon ponn ni, ki puk tipupuk sakpen.

Lik, mmii waatiir aah ga ηmaa wu kichoosakpeη pu na. ⁶ Le lilambil ye mmii ki ye tiwan ni kaa ηan na timi aawon ni, ki ga ηmaa bii tiwon məmək, ki wu binib aabimbin. Lilambil aamii nyan ni kinimbəη chee la. ⁷ Binib ga ηmaa tiη ipeel aabəη məmək, ni inyoon aabəη məmək, ni tiwan ni baar na aabəη məmək, ni ijan aabəη məmək. Bi ga ηmaa tiη ni məmək aabəη. ⁸ Ubaa mu aan ηmaa tiη lilambil. Li ye tiwan ni kaa ηan, kaa fuur na, le ki gbii liluul. ⁹ Ti joo lilambil pak Tite Uwumbər, le ki ki joo li seei binib bi Uwumbər naan bi aan bi naahn u na. ¹⁰ Buməb buchachaan ngbaan le pak Uwumbər, le ki ki len tibəbir. Nnaabitiib, naa ηan ke ni li ηani kina. ¹¹ Nnyun mu mə na, ni mu kaa mə na, ga ηmaa nya nnyunbun baan ni ii? ¹² Likakaln ga ηmaa lu tikpasənn aa? Lichachar ga ηmaa lu ηikakanbil aa? Kina le nnyun mu diin na ni mu mə na məmək aa ηmaa li bi nnyunbubaan ni.

Nlan mu nyan ni paacham na

¹³ Tə, unii ubaa bi ni ponn ni ki kpa nlan ni ηuntii ii? Ni ηan ke waabimbinyaan le mək ke u kpa. U li bi suuna, ki li kpa nlan, ki tun litunyaan. ¹⁴ Tə, lipiipoln ni kinikpakpak yaa bi nisui ni kan, ni taa li kpa kipupuk ke ni kpa nlan, ki taa mən nnyamən ki paan mbamən pu. ¹⁵ Nlan mumina aaboln aa nyan ni Uwumbər chee. Mu ye dulnyaa wee ni aalan la. Naa ye Uwumbər Aafuur Nyaan aalan. Mu ye kinimbəη aalan la. ¹⁶ Ba pu? lipiipoln ni kinikpakpak aah bi nin chee na, tijar ni lituln li kaa ηan na məmək bi nima chee la. ¹⁷ Le unii u kpa nlan mu nyan ni Uwumbər chee na, u bi chain, ki kpa nsuudoon, ni mbimbisuuna, ki ηun tii binib, ki kpa linimbaasaln sakpen, ki tun litunyaan sakpen, kaa kpa imaagann, ki ye mbaməndaan. ¹⁸ Binib bi par kijaak na le joo ni nsuudoon, ki ga kan tinyoor ti ye mbimbinyaan na.

4

Dulnyaa aajətiik

¹ Tə, butəb ni kijaak ki bi nikaasisik ni na, ni nyan ni la chee? Naa ye nimi aakpeek le jaa kijaak nisui ni ii? ² Ninimbil man tiwan pu la, le naa kpa. Nima le ni ku binib. Tiwan aakpeek bi nisui ni la, le naa ηmaa kan ni, nima le ni jaa kijaak, le ki to butəb. Naah kaa mee Uwumbər ke u tii nimi na, nima le naa kpa. ³ Ni mee Uwumbər ke u tii nimi tiwan ni kaa ηan u chee na, nima pu le naa kan. Ni mee u ki ban tiwan ni ga ku nimi aakpeek na la. ⁴ Ni di Uwumbər lii a, ke upiidagoor aah di uchal di lii pu na. Naa nyi ke dulnyaa aajətiik le ye Uwumbər aadiη aa? Nima pu na, unii u ban dulnyaa aajətiik na, u ye Uwumbər aadin la. ⁵ Uwumbər Aagbar len ke, “Unii yaa joo waawiin dooni tiwan ki cha Uwumbər kan, Uwumbər kpa lipiipoln sakpen a.” Ni dak ke ni len kina fam la aa? ⁶ Tə, Uwumbər tii timi nterm ki jer kina, le waagbar len ke, “Uwumbər yiil kalmbaanidam, le ki lik faar binib bi sunni bibaa taab na.”*

⁷ Nima pu na, ni kii Uwumbər aaməb man. Ni yii kinimbəη man, le ki ga san nya ni chee. ⁸ Ni foor malni Uwumbər man, le u mu ga foor mal nimi. Nimi titunwanbirdam, di nimi aatunwanbir lii man. Nimi bi ban ni dii dulnyaa aasan, ni Uwumbər aasan mu na, toor nisui man. ⁹ Ni li kpa mpombiin nimi aatunwanbir pu, ki li wii. Cha nimi aalaar kpaln iwiil. Cha nimi aapopiin kpaln mpombiin. ¹⁰ Ni sunn nibaa taab man Tidindaan aanimbiin ni, le u ga nyuj nimi.

Ni taa galni təb man

* 4:6 : Lik ηiyatarjak 3.34.

¹¹ Nnaabitiib, ni taa bii tɔb. Unii yaa bii una aabo ki yaa galn u kan, u bii Uwumbɔr aakaal ki galn mu la. Aa yaa galn nkaal ngbaan kan, saa ye unii u ɲani nkaal aah len pu na, aa ye unii u galni mu la. ¹² Uwumbɔr baanja le ye u tii timi nkaal na, ki ye nkaal Aadindaan, ki ye u ji binib tibɔr na. Uma baanja le ga ɲmaa gaa timi lii, ki ga ɲmaa bii timi. Aa ye ɲma ki galn aanjeen aato?

Kipupuk aabɔr

¹³ Li pel man, nimi bi len ke, “Din, ke nibaakan fen, ti ga fe buen kitin kibaa ni, ki ti ɲa nima libiln libaa, ki daa tiwan, ki ɲa kitiirk ki kan tinyoor,” ¹⁴ naa nyi tiwan ni ga fe ɲa fen na. Nimi aamɔfal bi kinye? Li naahn likpakpal li ɲub siib ki ki kpaan woln na la. ¹⁵ Nimi aamɔfal aah bi kina na, nima le ni ɲan ke ni len ke, “Tidindaan yaa kii kan, ti ga li bi, ki ɲa kina, ki ki ɲa kina.” ¹⁶ Le ni tee kpa kalmbaani ki puk kipupuk. Ni yaa puk kipupuk kina kan, naa ɲan.

¹⁷ Nima pu na, unii yaa nyi lituln li ɲan na, kaa ɲani li kan, u tun titunwanbir le na.

5

Biwankpadam aasurm

¹ Nimi biwankpadam, ni li pel man. Ni li wii ki li kaani falaa u ga pii nimi na pu. ² Nimi aawankpal bii a. ɲikpaambil moo nimi aakeken a. ³ Ni di ɲimombil bil, le ɲi daɲ a. ɲaah daɲ pu na, nima le mɔk ke nimi aabɔr bii a, ki ga ji nimi aawon ke mmii na. Naah kuun liwankpal li wiir na bil na, ni kuun ntafadaan mu wiir ki ga pii nimi kookoo aataadaal na la. ⁴ Ni ji bitutum bi chee tijikaar tii nimi na pem pem, kaa pa bi. Le bi bi ki wii baapal pu. Le Uwumbɔr Mpɔɔnsakpiindaan ɲun baah wii pu na. ⁵ Ni bi dulnyaa wee ni, ki piir nisui, ki ɲani naah gee pu na mɔmɔk, ki kpiini nibaa ki filk sakpen a; ni bi ke inaa i filk aan bi kɔr i na la. ⁶ Nimi le bii bininyaam ki ku bi, le baa kpa mpɔɔn bi nyan bibaa nimi aarɲaal ni.

Limɔr ni limeel

⁷ Nnaabitiib, nima pu na, ni li kpa limɔr ki ti saa bundaln Tidindaan ga gir ni na. Lik man, ukpaal aah kpa limɔr pu ki kii buyoonn waasaak ga nan ɲa tijikaar nyaan na. U kpa limɔr ki kii unaalantal ni utakuutaal aah ga nan nu pu na. ⁸ Ni mu li kpa limɔr man, ki pɔɔk nitaakpab; ba pu? buyoonn Tidindaan ga gir ni na peeni.

⁹ Nnaabitiib, ni taa ɲulni tɔb pu man aan Uwumbɔr taa ji nimi tibɔr. Ni gur siib, u ga ji binib tibɔr. ¹⁰ Nnaabitiib, bibɔnabr bi nan len Uwumbɔr aayimbil ni na, ni lik baah nan jin falaa ki kpa limɔr pu na, ni ye limɔkl le ki tii nimi. ¹¹ Binib bi kpa limɔr falaa ponn ni ki ti saa naadoon na, bima le ti len ke bi kan Uwumbɔr aanyoor. Ni ɲun Job aah nan kpa limɔr falaa ponn ni pu na, ki kan Uwumbɔr aah nan ter u pu falaa ngbaan aapuwɔb na. Ni kan ke Uwumbɔr kpa linimbaasaln sakpen, ki san binib kinimbaak.

¹² Nnaabitiib, ni jer ni mɔmɔk na le ye ke ni taa puu nibaa pu. Ni taa puu paacham pu, ki taa puu kitin pu, ki taa puu tiwan nibaa pu. Ni po len ke “Een,” bee “Aayii,” ki len mbamɔn. Ni yaa po len kina kan, Uwumbɔr aan daa nitafal.

¹³ Ni ponn ni ubaa yaa kpa falaa kan, u li mee Uwumbɔr. Ni ponn ni ubaa yaa kpa mpopiin kan, u li gaa ilahn ki pak Uwumbɔr. ¹⁴ Ni ponn ni ubaa yaa bun kan, cha u yin Yesu aanib aaninkpiib, ke bi dan ki nan mee Uwumbɔr tii u, ki di nkpan meen u, Tidindaan aayimbil pu. ¹⁵ Bi yaa mee Uwumbɔr ki pak ke u ga tii u laafee kan, mmeen ngbaan le ga cha ubun ngbaan pɔɔk, le Tidindaan ga fiin u. U yaa tun titunwanbir kan, u ga di cha pinn u. ¹⁶ Nima pu na, ni kpiir nimi aatunwanbir ki tuk tɔb, ki mee Uwumbɔr tii tɔb, aan u tii nimi laafee. Unii u dii Uwumbɔr aasan mbamɔm na yaa mee Uwumbɔr linimaln kan, waameel kpa mpɔɔn sakpen. ¹⁷ Elaija nan ye unibɔn ke ti mu aah ye pu na la. Le u mee Uwumbɔr linimaln ke utaal taa nu. Le ɲibin ɲitaa ni inmal iloob utaal aa nan nun kitin ngbaan ni. ¹⁸ Le u ki mee Uwumbɔr, le utaal nun, le tijikaar ɲa.

¹⁹ Nnaabitiib, ni ponn ni ubaa yaa yenn mbamɔn aasan chee kan, unii yaa giin u mbamɔn chee kan, ²⁰ u bee ke unii u giin titunwanbirdaan waah yenn pu na, u nyan waamɔfal nkun ni la, ki cha Uwumbɔr di cha pinn titunwanbir pam.*

* 5:20 : “ki cha Uwumbɔr di cha pinn titunwanbir pam” bee “ki biin titunwanbir pam pu”.

Njan aagbaŋ ki PIITA ŋmee ki na

¹ Min Piita u ye Yesu Kristo aakpambal na le ŋmee kigbaŋ kee m tii Uwumbɔr aanib bi ye biwɔwɔm dulnyaa wee ni, ki yaa ki bi Pontus aatiŋ ni, ni Galasia aatiŋ ni, ni Kapadosia aatiŋ ni, ni Asia aatiŋ ni, ni Bitinia aatiŋ ni na. ² Tite Uwumbɔr nan nyan nimi waageehn pu, ki cha Waafuur Nyaan ŋa nimi chain, ni li keei Yesu Kristo aamɔb, aan Uwumbɔr di cha pinn nimi Yesu aasin pu. Uwumbɔr ŋa tinyoor ŋa ni pu, ki tii nimi nsuudoon pam.

Limakl li bi n-yoonn mɔmɔk na

³ Cha ti pak Uwumbɔr u ye Tidindaan Yesu Kristo Aate na; ba pu? u san timi kinimbaak sakpen a, ki gir ma timi lelee, ki di timi ŋa waabim. U nan fikr Yesu Kristo nkun ni. Nima le ti kpa limakl li bi n-yoonn mɔmɔk na. ⁴ Ti mak ke ti ga sil kan tinyoor ti Uwumbɔr di siin paacham kiir timi na. Tinyoor ngbaan aan ŋmaa bii, kaan ŋmaa wɔŋ, kaan doo. ⁵ Naah gaa Yesu ki kii na, nima le Uwumbɔr aapɔɔn biin ni pu, ki ti saa buyoonn ni ga kan waah ga gaa nimi lii mbamɔm pu na, kookoo aataadaal.

⁶ Nima le ni kpa mpopiin. Ni yaa po kpa mpombiin ni yunn siib dandana wee, falaa aabɔŋ ponn ni kan, ni li kpa mpopiin; ⁷ ba pu? falaa ngbaan ga mɔk ke ni gaa Yesu ki kii mbamɔm aan naa gaa. Naah gaa u ki kii pu na jer salmaa u ga bii na. Bi joo salmaa pu mmii ponn ni ke bi lik ke u ŋan aan waa ŋan. Kina le Uwumbɔr cha ni ji falaa ke u lik ke ni gaa u ki kii mbamɔm aan naa gaa. Ni yaa gaa u ki kii mbamɔm kan, le ni ga kan mpakm ni nnyuŋ bundaln Yesu Kristo ga nyan ubaa mpaan pu na. ⁸ Naa kee kan u, le ni gee u. Ninimbil aa waa u dandana wee, le ni gaa u ki kii. Nima le ni kpa mpopiin sakpen, ki pak Uwumbɔr, kaa ŋmaa len naah kpa mpopiin ki ti saa pu na. ⁹ Naah gaa Yesu ki kii na, le u gaa nimi lii.

¹⁰ Tɔ, n-yaayoonn na aabɔnabtiib bi nan tuk binib Uwumbɔr aah ga ter nimi pu na, nan dakl lik mbamɔm, ki ban ke bi bee Uwumbɔr aah ga ŋa pu ki gaa binib lii na. ¹¹ Le Kristo Aafuur Nyaan mu nan bi bibɔnabr ngbaan ponn ni na mɔk bi ke uma Kristo ga ji falaa, le ki nin kan nnyuŋ falaa ngbaan aapuwɔb. Le bi nan ban bi bee ke ulau ga ji falaa ngbaan, ki ban bi bee buyoonn u ga ji falaa ngbaan na. ¹² Le Uwumbɔr nan mɔk bi ke baah len tibɔr ti na, baa len ke bi ter bima bibaa, bi len ke bi ter nimi la. Le ni ŋun tibɔr ngbaan dandana wee. Uwumbɔr cha Waafuur Nyaan nyan ni paacham ki tii binib mpɔɔn bi tuk nimi tibɔnyaan tee. Tibɔnyaan timina le Uwumbɔr aatuuntiib ban ke bi bee taatataa.

Ni li bi chain man

¹³ Nima pu na, ni li dak ilandak i ŋan na, ki li chur nibaa, ki li kpa limakl n-yoonn mɔmɔk; ba pu? Yesu Kristo yaa nyan ubaa mpaan pu kan, u ga ŋa tinyoor ŋa ni pu la. ¹⁴ Ni li keei Uwumbɔr aamɔb. Buyoonn naa nan kee nyi nsan mu ŋan na, le ni nan dii nisui aah gee pu na. Ni taa ki dii kina. ¹⁵ Cha nimi aabimbin mɔmɔk li bi chain, ke Uwumbɔr u yin nimi na aabimbin aah bi chain pu na. ¹⁶ Ni ŋmee Uwumbɔr Aagbaŋ ni ke Uwumbɔr bui nimi, “Min Uwumbɔr bi chain la; nima pu na, ni mu li bi chain man.”*

¹⁷ Ni yaa mee Uwumbɔr kan, ni yin u ke Nite la. Nima pu na, ni li san u buyoonn ni bi na; ba pu? waa pak ubaa ki jer uken. U ga ji binib mɔmɔk aabɔr baah tun pu na. ¹⁸ Niyaajatiib nan bi mbimbin yɔl yɔl ponn ni. Ni nyi ke u gaa nimi lii ki nyan nimi mbimbin ngbaan ponn ni. Naa ye tiwan ni ga bii ke ŋimombil na, le u di pan ki gaa nimi lii. ¹⁹ U nan di Kristo aasin mu jer ŋimombil na le gaa nimi lii; uma Yesu nan di ubaa toor kitork ki tii Uwumbɔr, ki bi ke upihbo nyaan u kaa kpa iween ibaa na. ²⁰ Uwumbɔr aa nan kee naan dulnyaa le ki nyan Kristo ke u li ye kitork ngbaan. Naah nan ŋeer na, le u dan dulnyaa

* 1:16 : Lik Liifai Yaab 11.44-45; 19.2.

wee ni, nimi pu. ²¹ U pu, le ni gaa Uwumbør ki kii. U nan fikr u nkun ni ki nyuŋ u. Nima pu le ni gaa Uwumbør ki kii ki kpa limakl.

²² Ni kii Uwumbør aabør ti gbii na la. Nima le cha nimi aabimbin bi chain. Le ni sil gee ninaabitiib. Nima pu na, ni li beenin gee tøb mbamøm. ²³ Bi ma nimi lelee la. Naa ye unibøn u ga kpo na le ma nimi lelee. U ma nimi na aan kpo. Uwumbør di waamøboln li kpa limøfal ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na le gir ma nimi lelee. ²⁴ Ni ŋmee Uwumbør Aagbaŋ ni ke,

“Binib mømøk bi ke timoor na la.

Baanyaan bi ke mmopuun na la.

Timoor yøl mala, le mmopuun mu gbaar,

²⁵ Uwumbør aamøboln ma ga li bi

ki ti saa n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.”†

Limøboln ngbaan le ye tibønyaan ti bi tuk nimi na.

2

Ni taa ki tun titunwanbir man

¹ Nima pu na, ni taa ki li kpa kinanaŋ, ki taa ki ŋmanni tøb, ki taa li ye binib bi ŋmanni ke bi ŋan na, ki taa li kpa lipiipoln, ki taa li bii binib. ²⁻³ Nimi nibaa lik ki kan Tidindaan aah kpa tiŋann pu na. Nima pu na, ni li ban Uwumbør aamøbon ke uborøøn aah ban mbiin pu na. Uwumbør aabør gbii, ki ga ter nimi ke ni moo dii waasan mbamøm, ki ŋmar.

⁴ Dan Tidindaan u ye limøfadaan na chee man. U naahn litakpal li bidimaab yii li na la. Le Uwumbør lee u ke u ŋan sakpen. ⁵ Ni mu bi ke ŋitakpal ŋi kpa limøfal na. Uwumbør di nimi maa lidichal ke Waafuur Nyaan li bi li ni. U ban ke ni li ye uma ubaa aatotoorb, ki li tun waatuln, Waafuur Nyaan aapøøn pu. Yesu Kristo pu, le u ga gaa nimi aatuln ngbaan.

⁶ Uwumbør Aagbaŋ len ke,

“Lik, m lee litakpal li ŋan na ki di bil Sionn aatiŋ ni.

M di litakpal ngbaan ki di siin kaaløløŋ ni,

le unii umøk gaa u ki kii na aan ji inimøøn.”*

⁷ Nimi bi gaa u ki kii na, u ŋan ni chee sakpen la. Le binib bi kaa gaa u ki kii na, bi li nyi ke Uwumbør Aagbaŋ len ke,

“Litakpal li bidimaab yii li na,

lima le ye litakpajal,”†

⁸ ki ki len ke,

“Binib bibaa ga gbeer litakpal ngbaan ki lir.

Litakpal ngbaan pu le bi ga lir.”‡

Baa kii Uwumbør aabør; nima le cha bi lir, waah siin bi pu na.

⁹ Tø, nimi bi gaa Uwumbør ki kii na le ye waanileekaam. Ni ye Uwumbør u ye Ubørkpaan na aatotoorb, ki ye litimbol li bi chain na, ki sil ye Uwumbør aanib. U lee nimi ke ni li tuk binib waah ŋan sakpen pu na; ba pu? u nyan nimi mbømboøn ni, ki di koon waawiihn mu ŋan sakpen na ni. ¹⁰ N-yoonn mbaa naa nan ye Uwumbør aanib. Dandana wee ni ye Uwumbør aanib la. N-yoonn mbaa Uwumbør aa nan san nimi kinimbaak. Dandana wee u san nimi kinimbaak.

Uwumbør aatutum

¹¹ Maanigeekaab, ni ye biwøwøm ni bisachum dulnyaa wee ni la. Nima pu na, m gaŋ nimi, ni taa kii nisui aah gee pu na; ba pu? nisui aah gee pu na kiir nimi Uwumbør aasan ni. ¹² Ni bi binib bi kaa dii Uwumbør aasan na aakaasisik ni la. Ni li tun lituln li ŋan na bi chee. Le bi yaa bii nimi ke ni ye bakadam kan, nimi aatunyaan chee bi ga kan ke ni ŋan. Nima le ga cha bi nyuŋ Uwumbør bundaln u ga ji binib tibør na.

¹³ Tø, ni li keei nimi aaninkpiib mømøk aamøi Tidindaan pu. Ni li keei nimi aabørkpaan u joo binib mømøk na aamøb. ¹⁴ Waah kaan bininkpiib ntim ni na, ni li keei bi mu aamøi.

† 1:25 : Lik Aisaya 40.6-8. * 2:6 : Lik Aisaya 28.16. † 2:7 : Lik Ilahn 118.22. ‡ 2:8 : Lik Aisaya 8.14-15.

Ba pu? u kaan bi ke bi daa binib bi tun lituln li kaa ŋan na aatafal, ki ban ke bi pak binib bi tun lituln li ŋan na. ¹⁵ Uwumbør ban ke ni tun litulnyaan aan ki cha bijørb bi kaa nyi nibaa ki bii nimi na ŋmin la. ¹⁶ Ni bi nibaa pu la. Nima le aa tii nimi nsan ke ni li chuun ŋani bakaa. Ni li bi ke Uwumbør aatutum aah ba ga li bi pu na. ¹⁷ Ni li pak binib mòmøk, ki li gee binib bimøk dii Yesu aasan na, ki li san Uwumbør, ki li pak ubørkpaan na.

Yesu Kristo aafalaa aamøk

¹⁸ Binib bi ye binaagbiib ni ponn ni na, ni li pak nidindatiib mbamøm, ki li keei baamøi. Bi yaa ye binibamøm, bee bi ti ki ye bakadam kan, ni li pak bi. ¹⁹ Unii u kaa ŋa nibaa na, bi yaa ŋa u falaa aan u yaa ji limør Uwumbør pu kan, nima le ŋan Uwumbør chee. ²⁰ Bi yaa gbaa nimi, nimi aatunwanbir pu aan ni yaa ji limør kan, nima le aan cha ubaa pak nimi. Ni mu yaa kan falaa nimi aatunyaan pu, ki yaa ji limør kan, nima le ga piir Uwumbør aasui. ²¹ Ba pu? Uwumbør yin nimi bi dii u na ke ni li ji falaa; ba pu? Kristo mu nan jin falaa ni pu. Nima le ye limøk ki tii nimi, ke ni li dii waataabuu. ²² Waa nan ŋa titunwanbir aatuln libaa, ki mu aa nan møn nnyamøn mubaa. ²³ Baah seei u na, waa giin sii bi. Waah jin falaa na, waa len ke u ga teen bi. U di ubaa ŋa Uwumbør u ji tibør mòmøk mbamøm na aajaal ni la. ²⁴ U nan kpo ndøpuinkoo pu timi aatunwanbir pu, ki sil timi aasisiyyaan ki gaa timi aatafadaan. Nima pu na, ni di titunwanbir mòmøk lii, ki li dii mbimbin mu ŋan na. Waah gaa tigbar ti na pu, le Uwumbør tii nimi laafee. ²⁵ Ni nan bi ke ipiih i yenn na, le dandana wee, ni gir ni Kristo chee. U kpaan nimi ke upihkpaal aah kpaan ipiih pu na, ki kii nimi aamøfal.

3

Puutiib ni chatiib aabør

¹ Bipiib, ni li keei nichatiib aamøi. Ni yaa keei baamøi, aan chatiib yaa bi, kaa kii Uwumbør aabør kan, nibaakan bi ga gaa u ki kii nimi aabimbinyaan pu. Hali ni yaa kaa len tibaa kan, ² bi ga kan ke ni san Uwumbør ki kpa mbimbin mu bi chain na. ³ Bipiib, tiwan ni ga cha ni li ŋan na aa ye tiyikpir ti buu na, kaa ye nleen mu kpa kidaak na, kaa ye tiwanpeenkaan nyaan. ⁴ Tiwan ni ga cha ni li ŋan na le ye mbimbin mu ŋan na. Ni yaa kpa mbimbin suuna kan, nima le ye kinyaan ki kaan fir, ki ŋan sakpen Uwumbør chee na. ⁵ N-yaayoonn na aapiib bi nan bi chain ki kpa limakl Uwumbør pu na, nan keei bichatiib aamøi, nima le nan cha bi kpa kinyaan ki nan ŋan binib chee. ⁶ Sara nan ŋani kina la. U nan keei uchal Abraham aamøb, ki yin u ke udindaan. Ni yaa tun lituln li ŋan na, ki yaa kaa san ijawaan ibaa Uwumbør aasan ni kan, ni kpaln Sara aabisatiib la.

⁷ Bijab, ni mu li nyi naah joo nipuutiib pu na. Bipiib aa kpa mpøøn ke bijab aah kpa pu na, nima na, ni li pak bi; ba pu? nimi ni bima le ga kpaan kan Uwumbør aapiin i ye limøfal li kaa kpa ndoon na. Ni li joo bi mbamøm, nimi aameel taa ŋa yøli.

Ji mbimbinyaan aafalaa

⁸ Kookoo aabør le ye ke ni mòmøk li kpaan kimøbaan, ki cha nitafal li bi tøb ni, ki li gee tøb ke naabitiib na, ki li san tøb kinimbaak, ki sunn nibaa taab. ⁹ Binib yaa ŋa nimi bakaa kan, ni taa teen bi. Bi yaa sii nimi kan, ni taa sii bi ki teen. Ni bui bi ke, “Uwumbør ŋa tinyoor ŋa ni pu;” ba pu? Uwumbør yin nimi ke u ŋa tinyoor ŋa ni pu la. ¹⁰ Ni ŋmee Uwumbør Aagbar ŋi ke,

“Unii yaa ban ke u li kpa mpopiin, ni mbimbin mu mø na kan,

u taa ki len tibøbir, ki taa ki møni inyamøn,

¹¹ ki taa ki tun lituln li kaa ŋan na;

u tun lituln li ŋan na,

ki li ban nsuudoon linimaln;

¹² ba pu? Tidindaan Uwumbør aatafal bi bininyaam ni,

ki ŋun baameel n-yoonn mòmøk,

le ki yiil binib bi tun titunwanbir na.”*

¹³ Tə, ninimbil yaa man lituln li ɲan na pu kan, ubaa ga ɲa nimi bakaa aa? ¹⁴ Ni mu yaa kan falaa lituln li ɲan na pu kan, Uwumbər aanyoor bi ni pu la. Ni taa san unii ubaa ijawaan, ki taa cha ilandak li joo nimi.† ¹⁵ Ni li pak Kristo nisui ni, ki di u ɲa Nidindaan. Ni li gor n-yoonn məmək, unii yaa nan baa nimi kan, ni ga ɲmaa tuk u naah kpa limakl pu na. Ni tuk u suuna, ki pak Uwumbər. ¹⁶ Ni li ɲani ni ɲan na n-yoonn məmək, le naah dii Kristo mbaməm ki kpa mbimbini mu ɲan na na, nima le ga cha iniməon chuu binib bi sii nimi ki len nimi tibəbir na. ¹⁷ Ni yaa ye Uwumbər aageehn ke aa ji falaa litunyaan pu kan, ni soor ni aa ji falaa titunwanbir pu. ¹⁸ Ba pu? Kristo ubaa nan kpo nfum mbaa timi aatunwanbir pu. Kristo u ye uninyaan na nan kpo timi bi ye tiniwanbir na pu, ke u di ti ni Uwumbər kpaan. Bi nan ku waawon, le Uwumbər Aafuur Nyaan tii u liməfal, ¹⁹ le u nan buen ki ti len tibənyaan binib aawiin i bi kiyondiik ni, kitekpiitiŋ ni na chee. ²⁰ Bi nan bi Nowa aayoonn, kaa nan kii Uwumbər aaməb, le u nan jin limər bi pu, ki kii n-yoonn mu Nowa nan ti kpil buŋəb doo na. Binib biniin baanja le nan koo buŋəb ngbaan ni, le ki ɲmar nnyun pu. ²¹ Nnyun ngbaan le ye baah muini binib nnyun ni na aaməkl. Dandana wee, bi yaa muin nimi nnyun ni kan, ni ɲmar a; ba pu? Yesu Kristo nan fikr nkun ni. Nima le cha ni ɲmar. Bi yaa muin nimi nnyun ni kan, naa ye ke bi fu nimi aawon nnyun tiwon aajəŋ pu la. Ni ye ke ni di titunwanbir di lii, ki puu tipuur ke ni ga dii Uwumbər. ²² Yesu Kristo nan buen paacham ki ti bi Uwumbər aajəŋgii wəb. Le Uwumbər di waatuuntiib, ni paacham yaab, ni kinimbəŋ ni kaapəon məmək ɲa Yesu Kristo aajəŋal ni.

4

¹ Tə, Kristo aah nan joo unibən aawon na, u nan jin falaa. Nima pu na, ni mu kii ke ni ga ji falaa man, ke waah nan kii pu na. Waah nan jin falaa tiwon ponn ni pu na le u nan kuln titunwanbir. ² Nima pu na, naah laa bi dulnyaa wee ni na, ni taa ki kii nisui aah gee pu na, ni li keei Uwumbər aah gee pu na. ³ Ni nan tun titunwanbir n-yoonn mu jer na; ni ɲeer kina. Ni nan ɲani ke binib bi kaa nyi Uwumbər na aah ɲani pu na, ki dii bipiib, ki dii tiwan ni kaa ɲan na aakpeek, ki nan kuuni təb ki nyun ndaan gbii, ki tun lituln li kaa ɲan na, ki dii ɲiwaa ɲi sukr ponn ni na. ⁴ Naah kaa ki kpaani titunwanbirdam ngbaan chee ki ɲani kina na, ni gar bi la, le bi seei nimi. ⁵ Bi ga sil Uwumbər animbiin ni ki len baah tun pu na. U gor ke u ji binib bi fu na, ni binib bi kpo na tibər. ⁶ Nima le cha bi nan tuk binib bi kpo na Uwumbər aabənyaan tee. Bi nan kpo ke unibən mək aah kpo pu na. Le bi nan tuk bi Uwumbər aabənyaan tee, ke bi kan nsan ki gaa u ki kii aan baawiin kan Uwumbər aaməfal ki li bi u chee.

Ni li ye Uwumbər aatutunyaam

⁷ Tə, ni gur siib le tiwan məmək ga doo. Nima pu na, ni li kpa laasaab, ki chur nibaa, ki mee Uwumbər. ⁸ Tiwan ni jer tiwan məmək na le ye ke ni li gee təb mbaməm; ba pu? aa yaa gee unii kan, aa ga di cha pinn u titunwanbir pam. ⁹ Ni li channi təb tichann ki taa ɲulni. ¹⁰ Uwumbər tii ni məmək Waafuur Nyaan aapiin la. Waah tii nimi ipiin aabəŋ aabəŋ na, ni di ipiin ngbaan ter biken. ¹¹ Uwumbər yaa tii unii ipiin ke u len Uwumbər aabər kan, u teer ke ni ye Uwumbər aabər le u len. Uwumbər yaa tii unii ipiin ke u ter biken kan, u li ter bi Uwumbər aah tii u mpəon pu na. Ni li nyuŋni Uwumbər tiwan məmək ni, Yesu Kristo pu. Uma le yeh mpakm ni mpəon n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

Yesu Kristo aadidiliib aah ji falaa pu na

¹² Njətiib bi m gee bi na, ni ji falaa u wu sakpen na la. Ni taa dak ke ni ye tiwachann la. Uwumbər cha ni ji falaa ke u lik nimi aabimbini aah bi pu na la. Ni taa cha ni gar nimi. ¹³ Ni li kpa mpopiin; ba pu? ni yaa ji falaa u Kristo nan jin na kan, ni ga li kpa mpopiin sakpen bundaln u ga gir ni ki nan mək waah nyuun pu na. ¹⁴ Bi yaa sii nimi Kristo aayimbil pu kan, Uwumbər aanyoor bi ni pu la; ba pu? Uwumbər Aafuur Nyaan mu ɲan sakpen na bi ni ni. [Bima le seei Kristo, le nima pak u.] ¹⁵ Le ni ponn ni ubaa yaa jin falaa linikul pu, bee kinaayuk pu, bee baka baka pu, bee libəbaln pu kan, nima aa ɲan. ¹⁶ Tə, unii yaa

† 3:14 : Lik Aisaya 8.12.

jin falaa Yesu Kristo aasan pu kan, u taa cha inimoon li joo u. U li pak Uwumbor waah ye Yesu Kristo yoo na pu.

¹⁷ Ni neer Uwumbor piin ki ji binib tibor. U ga puen ji waanib le tibor, le ki nin ji biken tibor. U yaa puen ji timi waanib tibor kan, binib bi kaa kii waabonyaan na aabor ga doo kinye? ¹⁸ Ni nmeee Uwumbor Aagbarj ni ke,

“Ni yaa pɔɔ bininyaam nmar kan,
titunwanbirdam bi kaa pak Uwumbor na
ga tee na kinye ki nmar?”*

¹⁹ Nima pu na, unii yaa ji falaa Uwumbor aageehn pu kan, u li tun lituln li njan na, ki di ubaa na Uwumbor u nan naan u ki ye mbamondaan na aanaal ni.

5

Uwumbor aanib aabimbin

¹ Tɔ, m ye Yesu aanib aaninkpel, ki nan kan Kristo aah jin falaa pu na, ki tuk binib kina. M mu ga ji waamoon mu ga nya mpaan pu na. Nima pu na, m garj nimi bi ye Yesu aanib aaninkpiib na, ² ni li ter Uwumbor aanib bi bi nido na, ke upihkpaal aah lik waapiih pu na. Ni taa ter bi limukl aaterm. Ni li ter bi nimi aageehn, Uwumbor aah ban pu na. Ni taa ter bi njimobil pu, ni li ter bi ni mpopiin. ³ Uwumbor di bi na ninaal ni la. Ni taa nani ke naah ye bidindatiib le na. Cha nimi aabimbinyaan mok bi baah ga dii pu na. ⁴ Ni yaa nani kina kan, buyoonn upihkpaaninkpel ga gir ni na, ni ga kan lipal li mo sakpen ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

⁵ Nimi bi kaa por na, ni li keei binib bi kpeln nimi na aamob. Ni momok li sunni nibaa taab, ki li ter tob. Ba pu? Uwumbor Aagbarj len ke, “Uwumbor yiil kalmbaanidam, le ki lik faar binib bi sunni bibaa taab na.”* ⁶ Nima pu na, ni li sunni nibaa taab, Uwumbor u yeh mpoon momok na aanaal ni. Le ni yaa nan neer kan, u ga nyuj nimi. ⁷ Limukl limok muk nimi na kan, ni di li momok na Uwumbor aanaal ni; ba pu? utafal bi ni ni.

⁸ Ni li kpa laasaab ki li nyi; ba pu? kinimbora ki ye nimi aadin na chuun gonni, ki ban ke ni di Uwumbor aasan lii. Ki bi ke uchinn u chuun tar, ki ban unii u ki ga chuu ki nmɔ na la. ⁹ Ni yii u man. Ni gaa Uwumbor ki kii mbamom man, ki taa di cha. Ni nyi ke ninaabitiib bi bi dulnyaa wee ni na mu bi ji falaa ke naah ji pu na la. ¹⁰ Ni yaa ji falaa ni yunn siib kan, Uwumbor ga ter nimi, ki tii nimi mpoon ni li dii u mbamom, ki taa gir puwob. Ba pu? nterm momok nyan ni uma le chee. U nan yin nimi Kristo pu, ke ni nan ji waamoon n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. ¹¹ Uma le yeh mpoon momok n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

Kookoo aadoon

¹² Tɔ, m nyi ke Silfanus, u ye tina aabo na, bi mbamom la. Uma le ter mi le m nmeee kigbarj waatiir kimina tii nimi ki pɔok nitaakpab, ki tuk nimi mbamon ke maah nmeee pu na le ye Uwumbor aabor, ki ye mbamon. Ni taa di ti lii.

¹³ Yesu aanib bi bi Babilonj aatiij ni na dooni nimi. Bi ye binib bi Uwumbor nyan bi na. Maabo Mak mu dooni nimi. ¹⁴ Ni li dooni tob ke binib bi gee tob na.

Uwumbor tii nimi bimok ye Kristo yaab na nsuudoon.

* 4:18 : Lik Niyatanak 11.31. * 5:5 : Lik Niyatanak 3.34.

Lelee aagbarj ki PIITA ŋmee ki na

¹ Min Simonn Piita u ye Yesu Kristo aakpambal ni waatutunn na le ŋmee kigbarj kee m di tii nimi bi gaa timi Aawumbər Yesu Kristo u gaal timi lir na ki kii na. Waah ŋan sakpen pu na le u cha ni gaa u ki kii ke ti mu aah nan gaa u ki kii pu na. ² Naah nyi Uwumbər ni Tidindaan Yesu pu na, bi ŋa tinyoor ŋa ni pu ki tii nimi nsuudoon pam.

Uwumbər aah nyan timi ki yin timi pu na

³ Waapɔnsakpiin pu, le u tii timi tiwan nimək ga ter timi ke ti kan limɔfal ki dii u mbamɔn na. Taah nyi u pu na, nima le cha u tii timi. U nan mək timi ke u ŋan sakpen, ki kpa mbimbinyaan, ki yin timi ke ti dii u, ⁴ ki puu tipuur ti ŋan sakpen na tii timi. Binib kpa iniman la. Nima le titunwanbir bi dulnyaa wee ni. Ni yaa gaa Uwumbər aah puu tipuur ti na kan, ni ga nya titunwanbir ngbaan ni, ki gaa Uwumbər aabimbin. ⁵ Nima pu na, naah gaa Yesu ki kii pu na, ni li pɔni nibaa ki li kpa mbimbinyaan, ki di kpee ni pu; ki li kpa nlan ki di kpee mbimbinyaan pu; ⁶ ki chuu nibaa ki di kpee nlan pu; ki li kpa limɔr ki di kpee chuumbaa pu; ki li san Uwumbər ki di kpee limɔr pu; ⁷ ki li ŋani ninaabitiib tibulchinn ki di kpee Uwumbər aasam pu; ki li gee tɔb, ki di kpee tibulchinn pu. ⁸ Nimi aabimbin yaa moo bi kina mbamɔm kan, nima le ga cha ni bee Tidindaan Yesu Kristo mbamɔm, ki tun waatuln sakpen, ki ŋa tinyoor tii u. ⁹ Unii u lann mbimbin ngbaan aaboln na kan, u jɔb la. U suln ke Uwumbər nan finn u ki nyan titunwanbir ti nan bi usui ni na.

¹⁰ Nnaabitiib, Uwumbər aah nyan nimi ki yin nimi pu na, ni li pɔni nibaa ki cha nimi aabimbinyaan li mək ke ni sil ye waanib. Ni yaa ŋa kina kan, naan lir. ¹¹ Uwumbər ga tii nimi nsan ke ni koo Tidindaan Yesu Kristo u gaal timi lir na aanaan mu ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na ni.

¹² Nima pu le m ga li teer nimi tibɔr timina n-yoonn mɔmɔk. Ni ŋun ti, ki nyi ti, ki joo ti mbamɔm. ¹³ M mu dak ke ni ŋan ke m li teer nimi, ki fiin nimi aalandak, maah laa bi tiwon tee ni buyoonn na. ¹⁴ M nyi ke naan yunn, le m ga di tiwon tee lii, Tidindaan Yesu Kristo aah nan tuk mi pu na. ¹⁵ Le m ga pɔk mbaa ki tii nimi kigbarj ki ga li teer nimi tibɔr tee n-yoonn mɔmɔk, ki joo cha maakundaal aapuwɔb na.

Binib bi aanimbil kan Yesu Kristo aah wiin chain pu na

¹⁶ Ti nan tuk nimi ke Tidindaan Yesu Kristo kpa mpɔɔn sakpen ki ga ki gir ni. Taah tuk nimi pu na aa ye itiin. Ti gbii la. Tinimbil kan waah kpa mpɔɔn sakpen pu na. ¹⁷ Ti nan bi u chee buyoonn Tite Uwumbər nan pak u ki nyuŋ u na. Uwumbər aaneel nan nyan ni paacham nin chee wiin chain na, ki bui ke, “Njapɔɔn u m gee u na sɔ. Nnimbil gbiin uma la.”* ¹⁸ Timi tibaa nan ŋun nneel ngbaan nyan ni paacham, buyoonn ti nan bi u chee Uwumbər aajool paab na.

¹⁹ Nima le mək timi ke Uwumbər aabɔnabitiib aah nan len Yesu aabɔr pu na, bi len mbamɔn la. Ni ŋan ke ni kii baah len pu na. Baaliin bi ke karyaa u wiin mbɔmbɔɔn ni na aah bi pu na. I ga woln ninimbil ki ti saa buyoonn Yesu Kristo ga gir ni ki nan woln ninimbil mbamɔm na. ²⁰ Tibɔkpaan le ye ke ni li nyi ke Uwumbər aabɔnabr aaliin ibaa aa ye bima bibaa aalandak le bi joo ŋmee. ²¹ Naa ye bima bibaa aageehn pu le cha bi len. Bi nan len Uwumbər Aafuur Nyaan aah cha bi len pu na.

2

Bijmaŋmannim aabɔr

* 1:17 : Lik Matiu 17.1-5; Mak 9.2-7; Luk 9.28-35.

¹ Biḡmaḡmannim mu nan bi Israel yaab ponn ni n-yoonn ngbaan, ki ḡmanni ke bi ye Uwumbør aabønabr la. Le biḡmaḡmannim ga li bi ni mu ponn ni, ki ga li looni ki mæk nimi nnyamøn aamøkm mu ga bii nimi na. Hali bi ga yii Tidindaan u nan gaa bi lii na. Nima pu le Uwumbør ga daa bitafal mbamøm mala. ² Binib pam ga dii baasanwanbir ngbaan. Bi pu le binib ga sii mbamøn aasan na. ³ Bi ga li kpa iniman ki ga ḡmanni nimi, ke bi ji nimi. Ni yunn le Uwumbør nan puun len ke baabør bii. Naan yunn le u ga daa bitafal.

⁴ Hali Uwumbør aatuuntiib bi nan tun titunwanbir na, Uwumbør aa nan di cha bi, u daa bitafal la. U buu bi idøribi, ki di bi lii mmii mu kaan junn na ni, mbømbøøn ni, bi li bi nima ki ti saa bundaln u ga ji bi tibør na. ⁵ Waa nan di cha dulnyaakpok aanib mu. U nan cha nnyun jin dulnyaakpok, ki kuln binib bi kaa san u na; ki gaa Nowa u nan mooni waabønayaan na lii; ki gaa binib bilole lii ki kpee Nowa pu. ⁶ Tø, Uwumbør nan bii Sodom ni Gomora aatim ki cha mu kpaln nfatan, ki kuln ntim ngbaan aanib. Ni ye limøkl la, le ki mæk titunwanbirdam Uwumbør aah ga daa bitafal pu na. ⁷ U nan gaa Lot lii; ba pu? u nan ye uninyaan; le titunwanbirdam na aah tun tijøḡ aatuln pu na, ni muk u sakpen a. ⁸ Uninyaan ngbaan nan bi baatiḡ ni, ki kan baah tun yøl yøl pu na, ki ḡnun baah len iliinbir pu na. Waah nan ye uninyaan na, le baatunwanbir bii usui iwiin mømøk. ⁹ Tø, nimina mømøk le mæk timi ke Tidindaan ga ḡmaa nyan binib bi san u na ntøḡ ni, ki ga ḡmaa li dar titunwanbirdam aatafal ki ti saa bundaln u ga ji bi tibør na. ¹⁰ Binib bi dii tiwon aah ban pu na, ki gør kidagook, kaa kii unii ubaa aamøb na, Uwumbør ga daa bitafal ki jer waah ga daa biken aatafal pu na.

Biḡmaḡmannim bi bi ni ponn ni na aatafal pøø la. Baa san unii ubaa. Bi seei Uwumbør aatuuntiib, kaa san ijawaan. ¹¹ Uwumbør aatuuntiib kpa mpøøn ki jer bi, ki mu aa galn bi, kaa seei bi Tidindaan aanimbiin ni. ¹² Binib ngbaan ḡani baah gee pu na, ki bi ke ipeel i binib chur i ki ku i na la. Bi sii Uwumbør aatuuntiib, kaa nyi baah bi pu na. Bima bibaa aatunwanbir le ga kuln bi. ¹³ Baah ḡa binib falaa pu na, bi mu ga kan falaa. Baageehn le ye ke bi gør kidagook nwiin pu. Baah bi nikaasisik ni pu na, bi bi ke tijøḡ aah likr likekeln pu pu na la. Baah ji ni chee tijikaar na, baalandak bi baatuln li kaa ḡnan na ponn ni la. ¹⁴ Binimbil yaa kan upii kan, bi ban u la, kaan ḡmaa di cha titunwanbir. Bi ḡmanni binib bi kaa nyi Uwumbør aasan mbamøm na ke bi yenn. Bisui bae iniman la. Uwumbør aamøpuur bi bi pu na. ¹⁵ Bi yii nsanyaan le ki yenn, ki dii Beor aajarøøn Balaam aah nan dii pu na. U nan gee titunwanbir aanyoor la. ¹⁶ Le Uwumbør sur u waatunwanbir pu, ki cha ubon u ye ubir na di unibøn aaneel ki sur u, u taa tun uwaar aatuln.

¹⁷ Biḡmaḡmannim ngbaan naahn inyunbun i kaa kpa nnyun na, ki naahn utaal u yun ki bølñ ki joo libulñ kaa nu na la. Uwumbør ga di bi ḡna mbømbøøn sakpiin ni, n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. ¹⁸ Bi len kalmbaani aaliin i ye fam na, ki ḡmanni binib bi kaa dii Uwumbør aasan ni yunn na, ki tøḡni bi ke bi ḡna tiwon aah gee pu na ki gør kidagook, ¹⁹ ki bui bi ke bi ga gaa bibaa la. Bima bibaa ye titunwanbir aanaagbiib la; tiwan ni nyarḡ unii na joo u tinaagbiir la. ²⁰ Binib yaa nyi Tidindaan Yesu Kristo u gaal timi lir na, ki nyan ni titunwanbir ti bi dulnyaa wee ni na aan titunwanbir ngbaan ki nyarḡ bi kan, baadoon ga li bir ki jer baapiin aah nan bi pu na. ²¹ Bi yaa kaa ba nyi nsanyaan ngbaan kan, ni ba ga li soor ni baah nyi mu aan ki yii Yesu aabønayaan ti bi ḡnun na. ²² Bi gbiin ḡiyatḡnak aah len pu na ke, “Ubøḡa gir ki ti jin waawulñ la. Ugbeer u fu nnyun na gir ti koo tikpakpar ni, ki weei la.”*

3

Tidindaan ga sil gir ni

¹ Maanigeekaab, kigbaḡ kimina ye kigbaḡ leler le m ki ḡmee tii nimi. Tigbann tilee ngbaan mømøk ponn ni, le m teer nimi tibør ngbaan pu, ke m fiin ilandaknyaan nisui ni. ² M ban ke ni li teer tibør ti Uwumbør aabønabnyaam nan len n-yaayoonn na, ki li teer Tidindaan u gaal timi lii na aabør ti timi waakpambalb tuk nimi na. ³ Njan, m ban ke ni li

* 2:22 : Lik ḡiyatḡnak 26.11.

nyi ke binib bi dii bisui aah ban pu na ga li bi kookoo aayoonn, ki ga ŋa nimi mbonyun, ⁴ ki ga bui ke, “Yesu Kristo aah puu tipuur ti ke u ga gir ni na, u bi la chee? Buyoonn titetiib nan kpo ki nan saa dandana wee na, tiwan məmək beenin bi ke naah nan bi pu buyoonn Uwumbər naan dulnyaa wee na la.” ⁵ Baageehn pu, le bi suln ke n-yaayoonn na, Uwumbər nan di uməb len, le ki naan paacham, ni kitiŋ ki nyan ni nnyun ni, ki bi nnyun aakaasisik ni na. ⁶ Nnyun le nan jin dulnyaakpok, ki bii u. ⁷ Bi suln ke Uwumbər aaliin ichachaan ngbaan le joo paacham ni kitiŋ ki bi dandana wee na, ki nan saa buyoonn u ga see paacham ni taab mmii, ki kuln titunwanbirdam na; liyaadaal ngbaan le u ga ji bi tibər ki bii bi.

⁸ Maanigeekaab, ni taa suln ke liwinbaal naahn ŋibin lichur le Tidindaan chee. ŋibin lichur mu naahn liwinbaal le u chee. ⁹ Tidindaan aan taan ke u ŋa waah puu tipuur ti na, ke binib bibaa aah dak pu na. U ji limər ni pu la, kaa ban ke unii ubaa bii. U ban ke binib məmək kpeln baabimbin ki ŋmar la.

¹⁰ Tidindaan aawiindaal ga fuu ni ke unaayuk aah fuur ni pu na la. Liyaadaal ngbaan le paacham ga faa kifuuk sakpen ki jer. Mmii mu ton sakpen na ga donn paacham aawan məmək. Kitiŋ, ni tiwan nimək bi kitiŋ pu na mu ga gaa mmii. ¹¹ Tiwan nimina məmək aah ga bii kina na, ni ŋan ke ni li ye ba aanibol? Ni ŋan ke ni li bi chain, ki li san Uwumbər, ¹² ki li lik Uwumbər aawiindaal aah ga fuu ni buyoonn na, ki cha ninimbil li man nwiin ngbaan pu. Liyaadaal ngbaan, le paacham ga gaa mmii ki donn. Mmii mu ton sakpen na ga donn paacham aawan məmək. ¹³ Uwumbər mu aah nan puu tipuur ti na, ti kpa limakl ke paacham pəən ni kitipəŋ ga li bi. Nima chee le tiwan məmək ga li bi mbaməm.

¹⁴ Maanigeekaab, naah kpa limakl kina na, ni li pəəni nibaa ki li bi suuna, ki li bi chain, ki taa li kpa taani ubaa Uwumbər chee bundaln u ga lik nimi aabimbin aah bi pu na. ¹⁵ Tidindaan aah jin limər, kaa gir ni mala na, ni bee ke u tii binib nsan ke bi ŋmar le waahr, le u nin gir ni. Tinaabogeekoo Pəəl mu nan ŋmee kigbaŋ tii ni nimi, ki tuk nimi kina, Uwumbər aah tii u nlan pu na. ¹⁶ Waagbann məmək ponn ni u ŋmee Uwumbər aawiindaal aabər, ki mək nimi tibər timina. Tibər ti pəə unii bee taatataa na tibaa mu bi waagbann ponn ni. Le binib bi kaa kpa nlan ki ga ŋmaa yenn mala na kpeln taatataa, ke baah kpeln Uwumbər Aagbaŋ aabər tiken pu na. Nima pu na, Uwumbər ga daa bitafal.

¹⁷ Maanigeekaab, ni puen bee baah ŋani pu na. Naah dii mbaməm pu na, ni li nyi man, ki taa dii titunwanbirdam aanyamən aan ki yenn. ¹⁸ Ni moo gaa Tidindaan Yesu Kristo u gaal timi lir na aaterm, ki li moo bae waaliin. Uma le yeh mpakm dandana wee ki ti saa n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

Njan aagban̄ ki JONN ɲmee ki na

Limɔfal aamɔboln

¹ Timi Yesu aakpambalb le ban ke ti tuk nimi limɔfal aabɔr. Tibɔr ngbaan ye Yesu aabɔr la. U nan bi n-yaayoonn na, ki beenin bi. Ti nan ɲun waah len pu na. Tinimbil nan kan u, ki lik mbamɔm waah bi pu na. Tiɲaal nan meeh u. ² Yesu, u ye limɔfal ngbaan na, nan di ubaa mɔk timi. Le ti kan u. Nima pu le ti ji seeraa, le ki tuk nimi limɔfal ngbaan aabɔr. Yesu le ye limɔfal li kaa kpa ndoon na daan. N-yoonn mɔmɔk u nan bi Tite Uwumbɔr chee, le ki di ubaa nan mɔk timi. ³ Ti tuk nimi taah kan pu na, ni taah ɲun pu na, aan ti ni nimi li kpaan kijɔtiik. Ni ye mbamɔn la, taah kpaan kijɔtiik na, ti ni Tite Uwumbɔr ni Ujapɔɔn Yesu Kristo le kpaan kijɔtiik ngbaan. ⁴ Ti ban ke ti li kpa mpopiin mbamɔm, nima pu le ti ɲmee tibɔr timina tii nimi.

Uwumbɔr ye nwiihn la

⁵ Ti nan ɲun tibɔr timina Yesu chee la, le ki tuk nimi. Tibɔr ngbaan le ye ke Uwumbɔr ye nwiihn la. Mbɔmbɔɔn mubaa aa bi u chee. ⁶ Ti yaa len ke ti ni Uwumbɔr kpaan kijɔtiik ki yaa beenin dii mbɔmbɔɔn aasan kan, ti mɔn nnyamɔn la, kaa dii mbamɔn aasan. ⁷ Ti yaa dii nwiihn aasan ke Uwumbɔr aah bi nwiihn ni pu na kan, ti kpaan kijɔtiik tɔb chee la. Le Uwumbɔr Aajapɔɔn Yesu Kristo aasin finni tipobil ki nyani titunwanbir mɔmɔk.

⁸ Ti yaa len ke taa ye titunwanbirdam kan, ti ɲmanni tibaa la; mbamɔn aa bi tisui ni. ⁹ Uwumbɔr ɲani waah len pu na ki ye mbamɔndaan la. Ti yaa kpiir timi aatunwanbir tuk u kan, u ga di cha pinn timi aatunwanbir, ki finn tipobil, ki nyan tiwan ni kaa ɲan na mɔmɔk. ¹⁰ Ti yaa len ke taa tun titunwanbir kan, ti yin Uwumbɔr unyamɔndaan la. Waabɔr aa bi tisui ni.

2

Yesu Kristo le ye timi aateter

¹ Maabim, maa ban ke ni tun titunwanbir. Nima le cha m ɲmee tibɔr tee tii nimi. Unii mu yaa tun titunwanbir kan, ti kpa uchandatuln Tite Uwumbɔr chee. Uchandatuln ngbaan ye Yesu Kristo la, uma le ye mbamɔndaan. ² U nan si timi aasisiyyaan ki di ubaa toor kitork tii Uwumbɔr, timi aatunwanbir pu; naa ye timi baanja aatunwanbir pu, binib bimɔk bi dulnyaa ni na aatunwanbir pu. Uma Yesu pu, le Uwumbɔr ga di cha pinn timi.

³ Ti yaa kii Uwumbɔr aamɔb kan, nima le cha ti bee ke ti nyi u. ⁴ Unii yaa len ke u nyi Uwumbɔr, ki yaa kaa kii waamɔb kan, u ye unyamɔndaan la; mbamɔn aa bi usui ni. ⁵⁻⁶ Unii umɔk kii Uwumbɔr aamɔb na, uma le gee Uwumbɔr mbamɔm. Unii umɔk len ke u kpaan Uwumbɔr chee na, u li bi ke Yesu aah bi pu na. Nima le cha ti bee ke ti kpaan Uwumbɔr chee.

Nkaal pɔɔn

⁷ Maanigeekaab, naa ye nkaal pɔɔn le m ɲmee tii nimi. Ni ye nkaal kpok la. Naah nan piin ki dii Yesu aasan na, ni ɲun nkaal ngbaan, le ki di nan saa din. Nkaal kpok ngbaan le ye tibɔr ti ni ɲun na. ⁸ Tɔ, maah bi ɲmee nkaal mu na ye nkaal pɔɔn la. Yesu nan ɲa nkaal ngbaan aah len pu na. Ni mu ɲani mu aah len pu na la. Nimina mɔk ke mu ye mbamɔn. Mbɔmbɔɔn bi jer la. Nwiihn bamɔnn bi wolni la.

⁹ Unii yaa len ke u bi nwiihn ni ki yaa nan una aabo kan, u beenin bi mbɔmbɔɔn ni la, le ki di nan saa din. ¹⁰ Unii umɔk gee una aabo na bi nwiihn ni la. Tiwan ni ga cha unii lir na aa bi nwiihn ni. ¹¹ Unii umɔk nan una aabo na bi mbɔmbɔɔn ni la, le ki dii mbɔmbɔɔn aasan. Mbɔmbɔɔn ngbaan jɔb unimbil la, nima le waa nyi waah cha nin chee na.

¹² Maabim, Uwumbər di cha pinn nimi aatunwanbir Yesu aayimbil pu. Nima pu le m ηmee tibər tee tii nimi. ¹³ Ntetiib, ni nyi Yesu u nan bi n-yoonn məmək na. Nima pu le m ηmee tibər tee tii nimi. Binachipəm, ni nyarj kinimbəŋ ki kaa ŋan na. Nima pu le m ηmee tibər tee tii nimi.

¹⁴ Maabim, ni nyi Tite Uwumbər. Nima pu le m ηmee tibər tee tii nimi. Ntetiib, ni nyi Yesu u nan bi n-yoonn məmək na. Nima pu le m ηmee tibər tee tii nimi. Binachipəm, ni kpa mpəən, le Uwumbər aabər bi nisui ni, le ni nyarj kinimbəŋ ki kaa ŋan na. Nima pu le m ηmee tibər tee tii nimi.

¹⁵ Tə, ni taa li gee dulnyaa wee aasan. Ni taa li gee dulnyaa wee ponn ni aawan. Unii yaa gee dulnyaa wee aasan kan, waa gee Tite Uwumbər. ¹⁶ Binib aanimbil man tiwan ni kaa ŋan na pu. Binimbil man baah kan tiwan ni na pu. Bi kpa kalmbaani baawan pu. Tiwan nimina məmək ye dulnyaa wee aasan la, naa ye Tite Uwumbər aasan. ¹⁷ Dulnyaa wee ga doo. Tiwan ni binib aanimbil man ni pu na, ni mu ga doo. Unii umək ŋani Uwumbər aageehn na ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

Yesu Kristo aadin

¹⁸ Maabim, ni yaa kpee siib kan, kookoo aayoonn ga fuu ni. Ni nan ŋun ke Yesu aadin ga dan. Dandana wee Yesu aadin fuu ni ki wiir. Nima pu le ti nyi ke ni yaa kpee siib kan, kookoo aayoonn ga fuu ni. ¹⁹ Binib bi ye Kristo aadin na nyan ti chee. Bi mu aa nan ye timi aanib. Bi yaa ba ye timi aanib kan, bi ba ga li beenin bi ti chee. Bi nyan ti chee ke ti bee ke bi ponn ni ubaa aa ye timi aanii.

²⁰ Nimi kan, Yesu u ye chain na tii nimi Waafuur Nyaan. Waafuur Nyaan aah bi nisui ni na, nima le ni məmək nyi tibər ti ye mbamən na. ²¹ Naa ye ke naa nyi mbamən ngbaan le cha m ηmee tibər tee tii nimi. Ni nyi mbamən, ki mu nyi ke nnyamən mubaa aa ye mbamən. Nima pu le m ηmee tibər tee tii nimi.

²² ŋma ye unyaməndaan? Unyaməndaan ye unii u len ke Yesu aa ye Kristo u gaa timi lii na. Udaan le ye Kristo aadin. U yii Tite Uwumbər ni Ujapəən mək. ²³ Unii umək yii Uwumbər Aajapəən na yii Uwumbər mu la. Unii umək gaa Uwumbər Aajapəən na gaa Uwumbər mu la.

²⁴ Naah nan piin ki dii Yesu aasan ki di nan saa din na, ni ŋun waabər la. Ni li nyi ki cha tibər ngbaan li beenin bi nisui ni. Tibər ngbaan yaa beenin bi nisui ni kan, ni ga kpaan Tite Uwumbər ni Ujapəən chee la. ²⁵ Waah puu tipuur ke u ga tii timi tiwan ni na, nima le ye liməfal li kaa kpa ndoon na.

²⁶ M ηmee tibər tee tii nimi, ke m tuk nimi binib bi ban bi ŋmann nimi na pu. ²⁷ Nimi le Yesu nan tii Waafuur Nyaan. Waafuur Nyaan ngbaan beenin bi ni ni. Nima pu na, naa ki ban ke unii ubaa mək nimi waabər. Waafuur Nyaan le mək nimi Uwumbər aabər məmək. Waafuur Nyaan aah mək nimi pu na, ni ye mbamən la, naa ye nnyamən. Nima pu na, kii man Waafuur Nyaan aah mək nimi pu na, ki li kpaan Yesu chee n-yoonn məmək.

²⁸ Maabim, ni li kpaan Yesu chee n-yoonn məmək, aan ti li kpa lipobil ki taa san iniməən u chee bundaln u ga gir ni na. ²⁹ Ni nyi ke Yesu ye mbaməndaan la. Nima pu le ni bee ke unii umək ŋani ni ŋan na ye Uwumbər aabo.

3

Uwumbər aabim

¹ Lik Tite Uwumbər aah gee timi sakpen pu na. U yin timi ke waabim. Le ti mu sil ye waabim. Dulnyaa aanib aa nyi Uwumbər. Baah kaa nyi Uwumbər na, nima pu le baa nyi ti mu. ² Maanigeekaab, dandana wee ti ye Uwumbər aabim la. Taa kee nyi taah ga nan li bi pu na. Ti po nyi ke Yesu yaa nan gir ni kan, ti ga kan waah bi pu na. Nima pu le ti mu ga li naahn u. ³ Unii umək kpa Yesu pu limakl ngbaan na, u ŋani ubaa chain la, ke Yesu aah ye chain pu na.

⁴ Unii umək tun titunwanbir na, u ŋani Uwumbər aakaal aah kə pu na la; ba pu? unii yaa ŋa Uwumbər aakaal aah kə pu na kan, nima le ye titunwanbir. ⁵ Ni nyi ke Yesu aah nan dan dulnyaa wee ni na, u dan u nan nyan titunwanbir la. Ni nyi ke uma Yesu aa tun

titunwanbir tibaa. ⁶ Unii umək bi Yesu ni na aan ki li beenin tun titunwanbir. Unii umək beenin tun titunwanbir na aa kan u, ki mu aa nyi u.

⁷ Maabim, taa cha unii ubaa ḡmann nimi. Unii umək ḡani ni ḡan na, udaan ye unibamənn ke Yesu aah ye unibamənn pu na la. ⁸ Unii umək tun titunwanbir n-yoonn məmək na, u ye kinimbəḡ aanii la. Ba pu? kinimbəḡ aah nan piin buyoonn na, ki po tun titunwanbir la. Uwumbər Aajapəəon aah nan dan dulnyaa wee ni na, u nan dan ke u nan ḡa kinimbəḡ aatuln yəli la.

⁹ Unii umək ye Uwumbər aabo na, Uwumbər aabimbin bi u ni. Nima pu, waan ki li beenin tun titunwanbir. Ute le ye Uwumbər. Nima pu, waan ḡmaa dii titunwanbir aasan.

¹⁰ Unii umək kaa ḡani ni ḡan na aa ye Uwumbər aabo. Unii umək kaa gee una aabo na, u mu aa ye Uwumbər aabo. Nima le cha ni beer binib bi ye Uwumbər aabim na, ni binib bi ye kinimbəḡ aabim na.

Ni li gee təb

¹¹ Naah nan piin ki dii Yesu aasan ki di nan saa din na, naah ḡun tibər ti na le ye ke, “Cha ti li gee təb.” ¹² Taa cha ti li bi ke Keenn na. U nan ye kinimbəḡ ki kaa ḡan na aanii la, le ki ku unaal. Ba pu u ku unaal? Uma Keenn aatuln aa nan ḡan. Unaal ma aatuln nan ḡan. Nima le nan cha u ku u.

¹³ Nnaabitiib, dulnyaa aanib yaa nan nimi kan, taa cha ni gar nimi man. ¹⁴ Taah gee tinaabitiib na, nima le cha ti bee ke ti nyan nkun ni, ki kpa liməfal li kaa kpa ndoon na. Unii umək kaa gee una aabo na, u beenin bi nkun ni la. ¹⁵ Unii umək nan una aabo na, u ye unikur la. Ni nyi ke unikur ubaa aa kpa liməfal li kaa kpa ndoon na. ¹⁶ Yesu nan sil timi aasisiiaan ki kpo ti pu. Nima le cha ti bee ngeehm aah ye pu na. Ni ḡan ke ti mu ga ḡmaa kpo tinaabitiib pu. ¹⁷ Unii yaa kpa liwankpal ki yaa kan una aabo bi igiin ni ki yaa kaa san u kinimbaak kan, Uwumbər aageehm aa bi usui ni. ¹⁸ Maabim, taa cha ti li gee binib timəb ni baanja. Nima ye fam la. Cha ti li gee bi mbaməm, ki li ter bi. ¹⁹ Nima le ga cha ti bee ke ti dii mbamən aasan. Nima le ga cha ti li kpa nsuudoon Uwumbər chee. ²⁰ Ti yaa dak tisui ni ke timi aabər bii kan, cha ti li teer ke Uwumbər jer tisui, ki nyi tiwan məmək. ²¹ Maanigeekaab, ti yaa bee tisui ni ke timi aabər aa bii kan, ti kpa lipobil Uwumbər chee. ²² Ti kii waaməb la, ki ḡani tiwan ni piir usui na. Nima pu, taah mee u tiwan ni na, u tii timi. ²³ Waah tuk timi ke ti li ḡani pu na le ye ke: ti gaa Ujapəəon Yesu Kristo ki kii, ki li gee təb, uma Yesu aah tuk timi pu na. ²⁴ Unii umək kii Uwumbər aaməb na, u bi Uwumbər ni. Uwumbər mu bi u ni. U tii timi Waafuur Nyaan, nima le cha ti bee ke u bi ti ni.

4

Binib bi ḡmanni nimi na aabər

¹ Maanigeekaab, binib yaa len ke bi kpa Uwumbər Aafuur Nyaan kan, ni taa pak bi məmək. Ni lik baah len pu na, aan ki bee ke ni ye Uwumbər Aafuur Nyaan le cha bi len aan naa ye. Biḡmanḡmannim chuun dulnyaa wee ni ki wiir, ki len ke bi ye Uwumbər aabənabtiib, kaa ye. ² Ubənabr umək len ke Yesu Kristo nan kpaln unii ki dan dulnyaa wee ni na, uma le kpa Uwumbər Aafuur Nyaan. Nima le ga cha ni bee binib bi kpa Uwumbər Aafuur Nyaan na, ni binib bi kaa kpa na. ³ Ubənabr umək len ke Yesu aa kpaln unii na kan, udaan ngbaan aa kpa Uwumbər Aafuur Nyaan. U ye Kristo aadin aabənabr la. Ni nan ḡun ke Kristo aadin aabənabtiib ga dan. Dandana wee, bi fuu ni dulnyaa ni a.

⁴ Maabim, ni ye Uwumbər yaab la. Uwumbər Aafuur Nyaan mu bi nisui ni na jer kinimbəḡ ki bi dulnyaa wee ni na. Nima pu le ni nyanḡ Yesu aadin aabənabtiib ngbaan. ⁵ Bi ye dulnyaa yaab la. Nima pu le bi len dulnyaa aabər, le dulnyaa aanib pel baah len pu na. ⁶ Tima kan, ti ye Uwumbər yaab la. Unii umək nyi Uwumbər na pel taah len pu na. Unii umək kaa ye Uwumbər yoo na aa pel taah len pu na. Nimina le ga cha ti bee binib bi kpa Uwumbər Aafuur Nyaan mu ye mbamən na, ni binib bi ye Yesu aadin aabənabtiib na.

Uwumbər ye ngeehm la

⁷ Maanigeekaab, cha ti li gee tɔb. Ba pu? u cha binib gee tɔb na le ye Uwumbɔr. Unii umɔk gee unaabitiib na, u ye Uwumbɔr aabo la, ki nyi Uwumbɔr. ⁸ Uwumbɔr ye ngeehm la. Nima pu na, unii u kaa gee unaabitiib na, waa nyi Uwumbɔr. ⁹ Uwumbɔr nan tun ni Ujapɔnbaal dulnyaa wee ni ke ti nan kan limɔfal li kaa kpa ndoon na u pu. Nimina le mɔk timi ke u gee timi. ¹⁰ Ngeehm aa ye ke timi le gee Uwumbɔr. Ngeehm ye ke Uwumbɔr le gee timi, ki tun ni Ujapɔn dulnyaa ni, u nan sil timi aasisiiaan ki di ubaa toor kitork tii Uwumbɔr, timi aatunwanbir pu. Uma pu, le Uwumbɔr ga di cha pinn timi.

¹¹ Maanigeekaab, Uwumbɔr aah gee timi sakpen kina na, ni ŋan ke ti mu li gee tɔb. ¹² Unii ubaa aa kee kan Uwumbɔr. Ti yaa gee tɔb kan, Uwumbɔr bi ti ni la, nima le ti gee tɔb mbamɔm, waah ban pu na.

¹³ Tɔ, u tii timi Waafuur Nyaan. Nima le cha ti bee ke ti bi u ni, u mu bi ti ni. ¹⁴ Tinimbil nan kan Uwumbɔr Aajapɔn, le ti jin seeraa ke Ute tun ni u dulnyaa wee ni, ke u nan gaa dulnyaa ni aanib lii. ¹⁵ Unii umɔk len binib aanimbil ni ke Yesu le ye Uwumbɔr Aajapɔn na kan, Uwumbɔr bi u ni la, u mu bi Uwumbɔr ni. ¹⁶ Ti nyi Uwumbɔr aah gee timi pu na, ki pak ke u gee timi la.

Uwumbɔr ye ngeehm la. Unii umɔk gee binib n-yoonn mɔmɔk na, u bi Uwumbɔr ni la, Uwumbɔr mu bi u ni. ¹⁷ Ti gee binib mbamɔm ke ti li kpa lipobil bundaln Uwumbɔr ga ji binib tibɔr na. Ba pu? Yesu aah bi pu na, ti mu bi kina le dulnyaa wee ni. ¹⁸ Unii u gee Uwumbɔr na aa san ijawaan. Unii yaa kpa ngeehm mbamɔm kan, ngeehm ngbaan nyan ijawaan u ni. Unii u san ijawaan na aa gee Uwumbɔr mbamɔm; ijawaan ye falaa la.

¹⁹ Uwumbɔr le nan puen gee timi. Nima pu le ti mu gee u. ²⁰ Unii yaa len ke u gee Uwumbɔr ki yaa nan una aabo kan, u ye unyamɔndaan la. U yaa kaa gee una aabo u unimbil waa u na kan, u ga ŋa kinye ki li gee Uwumbɔr u unimbil aa waa u na? ²¹ Yesu aah nan tuk timi pu na le ye ke: unii u gee Uwumbɔr na, u li gee una aabo mu.

5

Taah nyaŋ dulnyaa aabimbin pu na

¹ Unii umɔk pak ke Yesu ye Kristo u gaa timi lii na, udaan ngbaan ye Uwumbɔr aabo la. Unii umɔk gee ubo aate na, u ga li gee waabo mu. ² Ti yaa gee Uwumbɔr ki kii waamɔb kan, nima le cha ti nyi ke ti gee waabim. ³ Ti yaa gee Uwumbɔr kan, naatataa le ye ke ti kii waamɔb. Le waamɔb aa pɔɔ. ⁴ Ba pu? binib bimɔk ye Uwumbɔr aabim na nyaŋni dulnyaa aatɔŋ. Taah gaa Yesu ki kii na, nima le cha ti nyaŋni dulnyaa aatɔŋ. ⁵ Ulau nyaŋni dulnyaa aatɔŋ? Unii umɔk pak ke Yesu ye Uwumbɔr Aajapɔn na, uma le nyaŋni dulnyaa aatɔŋ.

Yesu Kristo aaseeraadam

⁶ Yesu Kristo le ye u nan dan dulnyaa wee ni na, le Jonn muin u nnyun ni. Baah nan ku u na, le waasin nyan. Naa ye ke Jonn muin u nnyun ni baanja la, bi nan ku u ki kpee, le waasin nyan. Uwumbɔr Aafuur Nyaan mɔk timi ke nimina ye mbamɔn la; ba pu? Nfuur Nyaan ye mbamɔndaan la. ⁷⁻⁸ Jonn nan muin Yesu nnyun ni. U nan kpo, le waasin nyan. Nimina le mɔk ke u ye Uwumbɔr Aajapɔn. Nfuur Nyaan ngbaan mu mɔk ke u ye Uwumbɔr Aajapɔn. ⁹ Kina le Uwumbɔr ji seeraa ki mɔk ke Yesu sil ye Ujapɔn. Ti pak binib aaseeraa la. Uwumbɔr aaseeraa jer binib yoo. ¹⁰ Unii umɔk gaa Uwumbɔr Aajapɔn ki kii na, u pak Uwumbɔr aah len pu na. Unii umɔk kaa pak Uwumbɔr aah len pu na, u yin Uwumbɔr unyamɔndaan la; kinye pu? waa pak Uwumbɔr aah len Ujapɔn aabɔr pu na. ¹¹ Uwumbɔr aah len pu na le ye ke u tii timi limɔfal li kaa kpa ndoon na, ke limɔfal ngbaan bi Ujapɔn ni. ¹² Unii umɔk kpa Uwumbɔr Aajapɔn na le kpa limɔfal ngbaan. Unii umɔk kaa kpa Uwumbɔr Aajapɔn na aa kpa limɔfal ngbaan.

Limɔfal li kaa kpa ndoon na

¹³ M ŋmee tibɔr tee tii nimi bi gaa Uwumbɔr Aajapɔn ki kii na, ke ni bee ke ni kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na. ¹⁴ Ti kpa lipobil ki mee Uwumbɔr ki bee ke ti yaa mee u

tiwan ni ye waageehn na kan, u ηun timi aameel la. ¹⁵ Ti yaa bee ke u ηun timi aameel kan, ti bee ke ti kan taah mee u tiwan ni na la.

¹⁶ Unii yaa kan una aabo tun titunwanbir ti kaan cha u kpo na kan, u ga mee Uwumbør tii u. Le Uwumbør ga tii u liməfal. Binib bi tun titunwanbir ti kaan cha bi kpo na, Uwumbør ga tii bi liməfal. Le titunwanbir ti cha binib kpo na mu bi. Maa len ke ni li mee Uwumbør tii binib bi tun titunwanbir ngbaan na. ¹⁷ Lituln limək kaa ηan na po ye titunwanbir la. Titunwanbir ti kaan cha binib kpo na mu bi.

¹⁸ Ti nyi ke unii umək ye Uwumbør aabo na aa ki tun titunwanbir; ba pu? Uwumbør Aajapəon kii u, le kinimbəη aan ηmaa ηa u nibaa.

¹⁹ Ti nyi ke ti ye Uwumbør aabim la, ki nyi ke dulnyaa aanib məmək bi kinimbəη aarjaal ni la.

²⁰ Ti nyi ke Uwumbør Aajapəon nan dan ki nan tii timi nlan ke ti bee Uwumbør, u ye Uwumbør bamənn na la. Ti bi Ujapəon Yesu Kristo ni, nima le ti bi Uwumbør bamənn mu ni. Uma le ye Uwumbør bamənn, ni liməfal li kaa kpa ndoon na daan.

²¹ Maabim, ni nyan nibaa ηiwaa ni man.

Lelee aagbaŋ ki JÖNN ŋmee ki na

¹ Min Jönn u ye uninkpel na le ŋmee tibər tee tii nimi Yesu aanib, nimi bi Uwumbər nyan bi na. M gee nimi mbaməm la. Naa ye min baanja le gee nimi. Binib bimək nyi mbamən na mu gee nimi. ² Mbamən pu, le ti gee nimi. Mbamən ngbaan bi tisui ni, ki ga li bi ti chee n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

³ Tite Uwumbər, ni Yesu Kristo u ye Tite Uwumbər Aajapəon na, ga ter timi, ki san timi kinimbaak, ki tii timi nsuudoon, ki cha ti li dii mbamən aasan, ki li gee tɔb.

Mbamən ni ngeehm

⁴ M kan ke ni ponn ni bibaa dii mbamən aasan, Tite Uwumbər aah tuk timi pu na. Le ni ŋa mi mpopiin sakpen. ⁵ Yesu aanib, m gaŋ nimi, cha ti məmək li gee tɔb man. Maa ŋmee nkaal pəon tii nimi. Taah nan piin ki dii Yesu aasan na, ti nan ŋun nkaal ngbaan la, le ki di nan saa din. ⁶ Ti yaa gee Uwumbər kan, naatataa le ye ke ti li keei waaməb. Naah nan piin ki dii Yesu aasan na, ni nan ŋun nkaal ngbaan la, le ki di nan saa din. Nkaal ngbaan le ye ke ti li gee tɔb n-yoonn məmək.

⁷ Biŋmaŋmannim chuun dulnyaa wee ni ki wiir. Bi len ke Yesu Kristo aa nan kpaln unii ki dan dulnyaa wee ni. Bima le ye biŋmaŋmannim ki ye Kristo aadim. ⁸ Li nyi man, taa cha nimi aatuln bee yoli. M ban ke ni kan naah tun lituln li na aapiin məmək la.

⁹ Unii umək kaa beenin dii Kristo aabər, ki di tibəyayan kpee ti pu na kan, waa gaa Uwumbər. Unii umək beenin dii Yesu aabər na kan, u gaa Tite Uwumbər ni Ujapəon məmək la. ¹⁰ Unii yaa dan ni chee ki joo ni tibər ti kaa ye Kristo aabər na kan, ni taa cha u koo ni nido. Hali ni taa doon u. ¹¹ Unii u doon u na kpaln ubakaatə le na.

Kookoo aabər

¹² M kpa tibər sakpen ki ban m tuk nimi; m mu aa ban m ŋmee ti kigbaŋ kee ponn ni. M dak ke m ga mann nimi, ki len ni chee, aan ti li kpa mpopiin mbaməm.

¹³ Ninaabitiib bi Uwumbər lee bi na dooni nimi la.

Taataa aagbarj ki JÖNN ɲmee ki na

¹ Min Jönn u ye uninkpel na dooni si, njögeehn Gayus. M gee si mbamöm la.

² Njögeehn, m mee Uwumbör tii si, ke aa li kpa laafee, ki kani tinyoor, ke saawiin aah kpa tinyoor Uwumbör chee pu na. ³ Tinaabitiib bibaa dan do, ki nan tuk mi saah dii mbamöm pu na. Le ni ɲa mi mpopiin sakpen a. Aa sil dii mbamöm la. ⁴ M yaa ɲun ke maabim dii mbamöm kan, ni ɲani mi mpopiin la. Nibaa aa bi ki ɲani mi mpopiin ki jer kina.

⁵ Njögeehn, m nyi ke aa ter Yesu aanib bi ye bicham na n-yoonn mömök; saah kaa nyi bi na mu, aa ter bi la. Saah ɲani kina na, aa ɲani mbamöm la. ⁶ Bi tuk m ni Yesu aanib bi bi do na saah gee bi pu na. Aa pök aabaa, ki li beenin ter bi baasachuln ponn ni. Ter bi Uwumbör aah ban pu na. ⁷ Yesu pu, le bi chuun tuk binib waabör, kaa gaal tiwan nibaa binib bi kaa dii Yesu aasan na chee. ⁸ Nima pu, ni ɲan ke timi bi dii Yesu aasan na li ter bi. Ti yaa ter bi kan, ti ter bi ke bi tuk binib Yesu aabör ti ye mbamön na la.

⁹ M nan ɲmee tibör tibaa tii Yesu aanib. Le Diotrefes aa gar ti. U ban ke u li ye Yesu aanib aayidaan. ¹⁰ U len tiböbir ki geei inyamön paani timi. Waah ɲa kina na, waa faar. Tinaabitiib yaa dan kan, waa channi bi tichann. Binib bi ban ke bi chann bi tichann na, u kiir bi, kaa kii, ki ban ke u jenn nyan bi Yesu aanib ponn ni. M yaa fuu ni kan, m ga baa u waah ɲani pu na, aan ti nyan mpaan pu.

¹¹ Njögeehn, taa dii unii u kaa ɲan na aataabuu. Li dii unii u ɲan na aataabuu. Unii umök ɲani ni ɲan na kan, u ye Uwumbör yoo la. Unii umök ɲani ni kaa ɲan na kan, waa nyi Uwumbör.

¹² Binib mömök pak Demetrius. Waah dii mbamön aasan pu na le mök ke u ye unii. Ti mu pak u. Aa bee ke taah len pu na, ti gbii la.

Kookoo aabör

¹³ M kpa tibör sakpen, ki ban m tuk si. Maa ban m ɲmee ti kigbarj kee ponn ni. ¹⁴ M dak ke ni yaa kpee siib kan, m ga kan si, ki len aa chee.

¹⁵ Uwumbör tii si nsuudoon.

Yesu aanib bi bi do na dooni si. Aa doon Yesu aanib bi bi aa chee na mömök ubaabaa tii timi.

Kigbaŋ ki JUUD ŋmee ki na

¹ Min Juud, u ye Yesu Kristo aatutunn, ni Jems aanaal na le ŋmee tibər tee tii nimi bi Uwumbər lee nimi na. U gee nimi, ki joo nimi Yesu Kristo pu la.

² M mee Uwumbər ke u moo san nimi kinimbaak, ki tii nimi nsuudoon, ki cha ni li gee tɔb mbaməm.

Bibiindam aah ŋani pu na

³ Maanigeekaab, nnimbil nan man ke m ŋmee kigbaŋ ki tuk nimi Uwumbər aah gaal timi lir pu na aabər tii nimi. M mu aa ŋmee kina; ba pu? ni muk mi ke m ŋmee kigbaŋ ki gaŋ nimi ke ni li pɔɔni nibaa ki li joo Uwumbər aabər, ki yii binib bi bii ti na. Uwumbər le nan di tibər ngbaan tii waaninyaam. Ubaa taa kpeln ti. ⁴ Budabu cha m gaŋni nimi kina na le ye ke binib bibaa nan koo ni nikaasisik ni, ki ŋmanni nimi. Baa san Uwumbər. Bi len ke Uwumbər aah di cha pinn timi pu na, ti yaa gər kidagook kan, waan daa titafal. Bi yii Tidindaan Yesu Kristo. Uma baanja le ye Tidindaan. N-yaayoonn na, Uwumbər aabənabtiib nan ŋmee ke Uwumbər ga daa bibiindam ngbaan aatafal.

⁵ Ni nyi maah ga tuk nimi pu na məmək. Le m ban m teer nimi. Uwumbər nan nyan Israel yaab Ijpt aatiŋ ni ki gaa bi lii. Le u mu nan ku bi ponn ni binib bi kaa gaa u ki kii na.

⁶ Teer man, Uwumbər aatuuntiib bi nan di cha Uwumbər aah tii bi lituln li na, ki nyan ni bido paacham na aabər. Uwumbər nan buu bi tikululn ti baan ŋmaa buur ti na, ki di bi ŋa mbəmbəɔn mu bi kitij aataab na ni, ki nan saa nwiin mundaln u ga ji bi tibər ki siin bi ntafadaan na. ⁷ Teer man, Sodom ni Gomora aatim, ni itingbaan na aanib bi nan gər kidagook, ki mu yii bipiib ki ban bijab na aabər. Uwumbər nan daa bitafal, ki di bi ŋa mmii mu kaan junn na ni, ni le ye nsurm ki tii titunwanbirdam məmək.

⁸ Le bibiindam bi bi nikaasisik ni na aa gar nsurm ngbaan. Bi mu ŋani ke binib ngbaan aah nan ŋani pu na la. Bi len ke bi daŋ tidaŋ ti mək bi ke bi gər kidagook, ki seei Uwumbər aatuuntiib, ki taa kii unii ubaa aaməb na. ⁹ Maikel u ye Uwumbər aatuuntiib aaninkpel na aa nan gee ke u sii kinimbəŋ. U ni kinimbəŋ nan kpak kinikpakpak Moses aawon pu, ke ulau ga yoor u. Maikel mu aa gee ke u sii kinimbəŋ ki bii ki. U nan po bui ki ke, “Uwumbər li kae si.” ¹⁰ Bibiindam ngbaan ma seei Uwumbər aatuuntiib la, kaa nyi baah bi pu na. Bi ŋani bisui aah gee pu na, ke ipeel i kaa dak ilandak na aah ŋani pu na. Nima le Uwumbər ga daa bitafal. ¹¹ Tibəbir bi bi pu la. Bi yii Uwumbər aaməb ke Keenn aah nan yii pu na. Bi mək binib mməkm mu kaa ŋan na ŋimombil pu, ke Balaam aah nan ŋa pu na. Bi yii baaninkpiib aaməi ke Kora aah nan yii pu na. Uwumbər ga bii bi mu. ¹² Ni yaa kpaan ni ji tijikaar Uwumbər aadiik ni kan, bi sak nikaasisik ni ke tijəŋ aah likr libəkul pu pu na; ba pu? bi kpaan ji ni chee, kaa san Uwumbər. Bi ban ke bi kpiin bibaa baanja la. Baa kpa tinyoor. Bi naahn utaal u yun ki bəlŋ ki joo ni libuln kaa nu na la; ki naahn isui i kaa lu ŋisubil ki kpo ki kpukr lir na la. ¹³ Bi tun iniməɔn aatuln la, ki naahn nnyusakpem aanyunkpenn ti ŋani tipupukr ni tijəŋ nnyun aagbaan na la, ki ki naahn ŋiŋmabil ŋi kaa chuun ŋaasan ni na. Uwumbər ga di bi ŋa mbəmbəɔn ni, n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

¹⁴ Tɔ, Enok, u nan ye Adam aayaabisəsək loloob na, nan puun len Uwumbər aah ga ŋa bibiindam ngbaan pu na ke, “Li pel man, Uwumbər ni waatuuntiib ŋichur kipiik ga dan ¹⁵ ki nan ji binib məmək tibər, ki ga bii titunwanbirdam məmək; ba pu? bi yii Uwumbər, ki tun titunwanbir waah kaa gee pu na, ki len tibəbir u pu.”

¹⁶ Bibiindam ngbaan ŋulni n-yoonn məmək; tiwan nibaa aa mɔ bi chee. Bi dii tiwan ni kaa ŋan na aakpeek, ki len mpəɔn pu ki kpa kipupuk, ki pak biwankpadam, ŋimombil pu.

Nsurm ni nsakm aabər

¹⁷ Maanigeekaab, teer man Tidindaan Yesu Kristo aakpambalb aah nan tuk nimi pu na, ¹⁸ ke kookoo aayoonn ni, binib ga li bi ki nani bininyaam mbonyun, ki dii tiwan ni kaa nan na aakpeek, Uwumbor aah kaa gee pu na. ¹⁹ Binib ngbaan yakr Yesu aanib la, ki dii bisui aah gee pu na, kaa kpa Uwumbor Aafuur Nyaan. ²⁰ Maanigeekaab, naah gaa Uwumbor aabor ti ye chain na pu na, ni li moo dii waasan mbamom, ki li mee u Waafuur Nyaan aapoon pu, ²¹ ki li ye binib bi Uwumbor ga li gee bi na, ki kii buyoonn Tidindaan Yesu Kristo ga tii timi limofal li kaa kpa ndoon na, waanimbaasaln pu na.

²² Binib bibaa joo beeni la. San bidam kinimbaak man, ²³ ki ter bibaa mu ke bi nmar ki nya ntafadaan ni. San bibaa mu kinimbaak man, ki li nan baatunwanbir ti na bi tijon na, ki li san ijawaan baatunwanbir taa doo nimi.

Kipak aameel

²⁴ Uwumbor u wiin chain na ga li nmaa joo nimi, ni taa lir, ki ga nmaa di nimi siin unimbiin ni, le ni ga li kpa mpopiin sakpen, kaan li kpa taani ubaa. ²⁵ Uwumbor baan baanja le bi. Tidindaan Yesu Kristo pu le u nyan timi ntafadaan ni, ki gaa timi lii. Uwumbor le yeh nnyun, ni mpakm, ni mpoon momok, ni tiwan momok, n-yoonn mu jer na, ni dandana wee, ni n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

TIBOKPIIRKAAN (REFELEESIONN)

¹ Tibor tee le Uwumbor nan tuk Yesu Kristo ke u nan kpiir tuk waatutum. Ti ye tibor ti ga na woween na la. Le Yesu nan tun waatuun ke u buen waatutunn Jonn chee ki ti tuk u tibor ngbaan. ² Uwumbor ni Yesu Kristo aah tuk Jonn tibor ti, ki mak u tiwan ni na, le u hmee ni momak kigbarj ponn ni. ³ Unii u karn Uwumbor aabor timina binib aanibil ni na, Uwumbor aanyoor bi u pu. Binib bi nun ki na taah len pu na, Uwumbor aanyoor bi bi mu pu. Ba pu? buyoonn tibor tee ga nan na aa ki daa.

U doon Yesu aanib bi bi ntim mulole ni na

⁴⁻⁵ Min Jonn le hmee kigbarj kee ke m tii Yesu aanib bi bi Asia aatim mulole ni na. Uwumbor u nan bi, ki beenin bi, ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, ni Waafuur mulole mu bi waaborjal chee na, ni Yesu Kristo, na tinyoor na ni pu, ki tii nimi nsuudoon. Yesu Kristo len mbamon, ki puen fikr nkun ni, ki ye dulnyaa wee ni aaborb aayidaan.

U gee timi la, ki di waasin finn timi, ki nyan timi titunwanbir ni, ki gaa timi lii, ⁶ ki na timi waanaan ni aanib bi ye bitotoorb na, ke ti li tun lituln tii Ute Uwumbor. Uma Yesu le ye uyimbidaan, ki kpa mpoon momak n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

⁷ Lik, u ga dii ntaalangbam ni ki dan. Binib momak aanibil ga kan u. Binib bi nan saa u na mu ga kan u. U pu, le ninibol njimok bi dulnyaa wee ni na ga wii. Ni ye mbamon la. Amii.

⁸ Tidindaan Uwumbor, u yeh mpoon momak, ki nan bi, ki beenin bi, ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na le len ke uma le ye Alfa ni Omega, * mpiin ngbaan ni ndoon ngbaan.

Yesu aah kpiir ubaa mak Jonn pu na

⁹ Min Jonn u ye nina aabo na, m ni nimi kpaan ki ji falaa ni suklaa Yesu pu, ki ye waanaan ni aanib. Uwumbor aabor ni Yesu aabonyaan tee pu, le bi nan di mi kaan lidikl li bi yin li ke Patmos na pu. ¹⁰ Tidindaan aakpaakool daal le Uwumbor Aafuur Nyaan nan fir m pu. Le m nun neel sakpiin len mpuwob ke kakaan na, ¹¹ ki bui mi ke, "Hmee saah ga kan pu na kigbarj ni, ki di kigbarj ngbaan tun Yesu aanib bi bi Asia aatim mulole ni na chee, bi bi Efesus aatij ni, ni Simina aatij ni, ni Pegamum aatij ni, ni Tiataira aatij ni, ni Sadis aatij ni, ni Filadelfia aatij ni, ni Laodisea aatij ni na."

¹² Le m fenn lik ke m bee udaan u len m chee kina na. Maah fenn na, le m kan salmaa aawan ni pu karya tiib toni na tiwan nilole, ¹³ ni unii u naahn Unibon Aabo na, bi bikaasisik ni, ki pee libokul li pii utaafar na, ki buu salmaa aagpapapaln ubij chee.† ¹⁴ Uyil ni waayikpir piin chain, ke tikokonn na. Unibil wiin ke mmii na. ¹⁵ Utaafar mu wiin ke baah pur tikur ti mmii ni na aah wiin pu na. Uneel mu fuuk ke bunyob sakpem aanyun na. ¹⁶ Le u joo injmabi ilole ungangii ni. Kijaak aajuk ki ka njipepel momak njilee na mu bi umob ni. Unibil wob wiin chain, ke nwiin aah wiin chain pu nwiin pu na. ¹⁷ Maah kan u na, le m lir gbaan unimbiin ni ke maah kpo le na. Le u di ungangii paan m pu, ki bui mi ke, "Taa san ijawaan. Min le ye mpiin ngbaan ni ndoon ngbaan. ¹⁸ Min le ye umofadaan. M nan kpo, le ki fikr, ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, ki joo nkun ni kitekpiitij aasaafii tiib. ¹⁹ Nima pu na, hmee saah kan pu na, ki hmee naah bi pu dandana wee na, ki hmee naah ga nan na pu n-yoonn mu choo na na. ²⁰ Saah kan injmabi ilole i ungangii ni, ki kan salmaa aawan ni pu karya tiib toni na tiwan nilole na, naatataa le ye ke injmabi ilole ngbaan si maanib bi bi ntim mulole ngbaan ni na aatuuntiib aasisiiaan. Karya tiib aah toni tiwan ni pu, aan ni ye nilole ngbaan mu si maanib bi bi ntim mulole ngbaan ni na aasisiiaan.

* 1:8 : Alfa ni Omega aatataa le ye mpiin ni ndoon. † 1:13 : Lik Daniel 7.13; 10.5.

2

Efesus aatiŋ aanib aabər

¹ “Ŋmee kigbaŋ tii maanib bi bi Efesus aatiŋ ni na aatuun ke min Yesu u joo iŋmabi ilole ngbaan ŋŋangii ni, ki chuun salmaa aawan ni pu karyaa tiib təŋni na tiwan nilole na aakaasisik ni na le len tibər timina: ² M nyi naah tun lituln linimaln pu na, ki nyi naah kpa limər pu na, ki nyi ke ni yii bibiindam, ke ni lik binib bi ŋmanni ke bi ye maakpambalb kaa ye na aabimbin aah bi pu na, ki bee ke bi ye biŋmaŋmannim la. ³ Ni kpa limər la. M pu, le ni ji falaa, kaa bakr. ⁴ Tə, m mu galn nimi; ba pu? naa ki gee mi ke naah nan gee mi njan pu na. ⁵ Teer man naah nan bi pu, kaa ki bi kina dandana wee na, ki kpeln nimi aabimbin man, ki ki li ŋani ke naah nan ŋani njan pu na. Ni yaa kaa kpeln nimi aabimbin kan, m ga dan ni chee ki nan chuu nyan nimi aakaryaa ngbaan, le naan ki li ye maanib. ⁶ Tə, ni mu nan Nikolas aanib aah tun pu na. Naah nan baatuln na, nima le ŋan; m mu nan baah tun pu na.

⁷ “U kpa litafal na kan, u ŋun Uwumbər Aafuur Nyaan aah tuk maanib pu na.

“Unii umək nyaŋ na, m ga cha u moo liməfal aasubil ŋi bi Uwumbər do, aan bi yin nima chee ke Paradais* na.

Simina aatiŋ aanib aabər

⁸ “Ŋmee kigbaŋ tii maanib bi bi Simina aatiŋ ni na aatuun ke min Yesu u ye mpiin ngbaan ni ndoon ngbaan, ki nan kpo ki ki fikr na le len tibər timina: ⁹ M nyi naah ji falaa sakpen pu na, ki ye bigiim pu na; ni mu tee ye biwankpadam le Uwumbər chee. M nyi binib bibaa aah sii nimi pu na. Bi len ke bi ye Juu yaab, le kaa ye; bi ye kinimbəŋ aanib la. ¹⁰ Ni ga ji falaa dandana wee; ni mu taa san ijawaan man. Kinimbəŋ ga di ni ponn ni bibaa ŋa kiyondiik ni, aan ni kan ntəŋ, le ni ga ji falaa iwiin kipiik. Ni li dii maasan mbaməm ki nan saa nkundaal man. Le m ga nan tii nimi lipal li ye liməfal li kaa kpa ndoon na.

¹¹ “U kpa litafal na kan, u ŋun Uwumbər Aafuur Nyaan aah tuk maanib pu na.

“Unii umək nyaŋ na aan kan lelee aakun.

Pegamum aatiŋ aanib aabər

¹² “Ŋmee kigbaŋ tii maanib bi bi Pegamum aatiŋ ni na aatuun ke min Yesu u kpa kijaak aajuk ki ka ŋipepel məmək ŋilee na le len tibər timina: ¹³ M nyi naah bi nin chee na, ke ni bi kitiŋ ki ye kinimbəŋ aatiŋ na ponn ni la. Ni mu beenin si nchaŋ ni la, kaa yii mi. Buyoonn bi nan ku maaseeraadaan bamənn Antipas nikaasisik ni, kinimbəŋ aah bi nin chee na, naa nan yii mi. ¹⁴ Tə, m mu galn nimi tibər tibaa pu. Ba pu? Ni ponn ni bibaa joo Balaam aaməkm; uma le nan mək Ubər Balak waah ga ŋa pu ki təŋ Israel yaab bi ti ŋmə libaawol aanann, ki gər kidagook, aan Uwumbər daa bitafal na. ¹⁵ Binib bibaa mu bi ni ponn ni, ki ŋani kina, ki dii Nikolas aanib aaməkm kina. ¹⁶ Nima pu na, kpeln nimi aabimbin man. Ni yaa kaa kpeln nimi aabimbin kan, m ga fuu ni mala, ki di kijaak aajuk ki bi mməb ni na jan binib ngbaan.

¹⁷ “U kpa litafal na kan, u ŋun Uwumbər Aafuur Nyaan aah tuk maanib pu na.

“Unii umək nyaŋ na kan, m ga tii u tijikaar ti bər aan bi yin ti ke mana† na, ki ga tii u litakpapiln li liyimbipəln ŋmee li pu na. Ubaa aan li nyi liyimbipəln ngbaan; unii u gaa li na baanja le ga li nyi.

Tiataira aatiŋ aanib aabər

¹⁸ “Ŋmee kigbaŋ tii maanib bi bi Tiataira aatiŋ ni na aatuun ke min Uwumbər Aajapəon u kpa ŋinimbil ŋi wiin ke mmii na, ni titaafar ti wiin ke baah pur tikur ti mmii ni na aah wiin pu na le len tibər timina: ¹⁹ M nyi naah tun pu na, ki gee binib pu na, ki gaa mi ki kii pu na, ki kpa limər pu na, ki tun lituln dandana wee ki jer naah nan tun njan pu na. ²⁰ Tə, m mu galn nimi; ba pu? ni ŋmin ki lik Jesebel, upii u len ke u ye Uwumbər aabənappii kaa

* 2:7 : Paradais aataaa le ye ke “isui i lu ŋisubil ŋi mə sakpen na aasaak.” † 2:17 : Mana ye tijikaar ti Uwumbər nan tii Israel yaab buyoonn bi nan bi nteersakpiin ni kaa kpa nibaa bi ji na. Lik Nnyam 16.33.

ye na. U ηmanni maatutum, ki tuk bi ke bi yaa gər kidagook ki ηman libaawol aanann kan, naa bir. ²¹ M tii u nsan ke u kpeln waabimbin, u mu aa ban u di cha kidagook aatuln. ²² U ni binib bi dii ki gər kidagook na yaa kaa kpeln baabimbin ki di cha waatuln kan, m ga cha bi ji falaa sakpen, ²³ ki ga ku waabim mu. Le maanib bi bi ηipepel məmək na ga bee ke min le nyi bisui ni aah bi pu na. M ga tii ni ponn ni unii məmək waatuln aah ηeer pu na.

²⁴⁻²⁵ “Tɔ, nimi bibaa mu bi Tiataira aatiη ni, kaa dii Jesebel ngbaan aaməkm, kaa bae kinimbəη aatuln li bi yin li ke ‘tibər ti nyoo na.’ Nimi le m len ke ni li joo naah kpa tibər ti na, ki nan saa bundaln m ga fuu ni na. Maan bui nimi ke ni ηa tiwan nibaa ki kpee. ²⁶ Binib bimək nyaη ki tun maatuln n-yoonn məmək na, m ga tii bi tininkpir bi li joo ηinibol na, ke maah gaa Nte Uwumbər chee tininkpir pu na. ²⁷ Le bi ga li joo ηi mpəon pu, ki gbaa wii ηi yak yak ke tiyagr aabuul na.† ²⁸ M ga tii bi liηmabil naanyuun mu.

²⁹ “U kpa litafal na kan, u ηun Uwumbər Aafuur Nyaan aah tuk maanib pu na.

3

Sadis aatiη aanib aabər

¹ “ηmee kigbaη tii maanib bi bi Sadis aatiη ni na aatuun ke min u kpa Uwumbər Aafuur mulole ki joo ηmabi ilole ηhaal ni na le len tibər timina: M nyi naah tun pu na, ki nyi ke ni naahn ke ni kpa liməfal le na, ki mu tee kpo. ² Fiin man, ki toor nimi aabimbin, ki dii Uwumbər mbaməm ki jer naah dii u pu dandana wee na; nimi aatuln aa gbiin Uwumbər aanimbil. ³ Nima pu na, teer man naah nan ηun Uwumbər aabər ki gaa ti pu na. Ni li keei ti man, ki kpeln nimi aabimbin. Ni yaa kaa finn ngeen pu kan, m ga dan ni chee ke unaayuk aah ga dan pu na. Naan li nyi buyoonn m ga dan ni chee na. ⁴ Tɔ, ni ponn ni bibaa bi Sadis aatiη ponn ni, kaa tun titunwanbir. Bima le ga chuun m chee paacham, ki pee ηibəkupiin; ba pu? bi ηeer kina. ⁵ Unii umək nyaη na, m ga peen u libəkupiln. Maan chuu ber waayimbil liməfal aagbaη ni. M ga len ke u ye maanii, Nte Uwumbər ni waatuuntiib aanimbiin ni.

⁶ “U kpa litafal na kan, u ηun Uwumbər Aafuur Nyaan aah tuk maanib pu na.

Filadelfia aatiη aanib aabər

⁷ “ηmee kigbaη tii maanib bi bi Filadelfia aatiη ni na aatuun, ke min Yesu u ye chain, ki ye mbamən, ki kpa Ubər David aasaafii na, yaa piir mbisaməb kan, ubaa aan ηmaa piin mu; m yaa piin mu mu kan, ubaa aan ηmaa piir mu, ⁸ min le len tibər timina: M nyi naah tun pu na. M bee ke ni kpa mpəon siib. Ni joo maabər, kaa yii maayimbil. M piir mbisaməb tii nimi, le ubaa aan ηmaa piin mu. ⁹ M ga cha kinimbəη aanib bi mən nnyamən ke bi ye maanib, kaa ye na, dan ni chee ki nan gbaan kitiη ninimbiin ni, ki bee ke m gee nimi la. ¹⁰ Ni kii maabər, ki kpa limər. Nima pu na, m mu ga li lik nimi, ki nyan nimi falaa u ga pii dulnyaa aanib məmək ki təη bi na ni. ¹¹ M ga gir ni mala. Ni li beenin dii maasan mbaməm ke naah dii pu dandana wee na, ubaa taa leη nimi aapiin nsan ni. ¹² Unii umək nyaη na, m ga ηa u jatəlk Maawumbər Aadichal ni, le u ga li bi nima n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. M ga ηmee Maawumbər aayimbil, ni waatiη ki ye Jerusalem pəon ki ga nyan ni u chee paacham na aayimbil u pu. M ga ki ηmee maayimbipəln mu u pu.

¹³ “U kpa litafal na kan, u ηun Uwumbər Aafuur Nyaan aah tuk maanib pu na.

Laodisea aatiη aanib aabər

¹⁴ “ηmee kigbaη tii maanib bi bi Laodisea aatiη ni na aatuun ke min Yesu u ye mbamən, ki len ibamən, ki ye Uwumbər aah nan naan tiwan ni məmək na aayidaan na, le len tibər timina: ¹⁵ M nyi naah tun pu na; naa soon kaa ton mu; m ba ga li gee ke ni li soon, bee ni li ton. ¹⁶ Ni bi ke kinyubəbək ki kaa ton kaa soon mu na la; nima pu le m ga tii nimi mməb ni lii. ¹⁷ Ni len ke ni ye biwankpadam ki kan liwangol kaa lann nibaa, kaa tee nyi ke ni kpa kinimbaak, ki ye bigiim, ki ye bijoom, ki si niηmeen la. ¹⁸ Nima pu na, m sur nimi ke ni daa m chee salmaa u bi di pu mmii ni aan u ηa chain na, aan ki sil li ye biwankpadam; ki

† 2:27 : Lik Ilahn 2.8-9.

daa m chee tiwanpeenkaan ni piin na ki di peen, aan binib taa ki kan naah si ninmeen pu na; ki daa m chee linimbil aanyok ki di mee ninimbil aan ki likr. ¹⁹Maah gee binib bimok na, m sur bi ki dar bitafal. Nima pu na, cha ninimbil li man aan ni kpeln nimi aabimbin man. ²⁰Li pel man, m si mbisamob chee ki kpaar jaalenj. Unii umok nun maaneel ki piir tii mi na, m ga koo ni u chee, ki nan ji u chee tijikaar, u mu ga ji m chee. ²¹Unii umok nyaŋ na, m ga cha u kal m chee maaborjal pu, ke m mu aah nan nyaŋ pu ki kal Nte Uwumbor chee waaborjal pu pu na.

²²“U kpa litafal na kan, u nun Uwumbor Aafuur Nyaan aah tuk maanib pu na.”

4

Paacham yaab aah dooni Uwumbor pu na

¹Wah len ti doo na, le m kan Uwumbor do aabisamob piir. Le nneel mu naahn kakaan ki len m chee njan na le len ke, “Dan paacham do, le m ga mok si budabu ga sil ŋa n-yoonn mue aapuwob na.” ²Libuul ngbaan ni le Uwumbor Aafuur Nyaan yoor mi buen paacham. Le m ti kan liborjal si Uwumbor do; ubaa mu ka li pu. ³U ka li pu na wiin chain ki piin, ki man. Waakpimanja u ye likal na mu lur goln liborjal ngbaan. ⁴Le njjal moninko ni njinaa mu si gob liborjal ngbaan. Bininkpiib moninko ni binaa mu ka njjal ngbaan pu, ki pee tiwanpiln, ki chik salmaa aayikpupur. ⁵Liborjal ngbaan chee moor lak lak ke utaal aah moor pu na, kifuuk mu faa ke utaal aah tar pu na. Karyaa bilole mu wiin liborjal ngbaan aanimbiin ni, ki ye Uwumbor Aafuur mulole la. ⁶Liborjal aanimbiin ni wob naahn nnyusakpem, ki wiin chain ke kinimbilik aah wiin pu na.

Le tiwanfuurkaan ninaa mu si gob liborjal ngbaan. Tiwanfuurkaan ngbaan aanimbiin ni, ni nipuwob mu nan ye njimbil njmeen la. ⁷Le nibaa naahn uchinn, nibaa mu naahn unaajabo, nibaa mu aanimbil wob naahn unii la, nibaa mu naahn liborwiin li laani na. ⁸Ni momok nan kpa ifeen iloloob, ki mu nan kpa njimbil tiwon momok pu. Nwiin pu ni kinyeek momok, naa fuur; n-yoonn momok ni len ke, “Chain, chain, Tidindaan Uwumbor u yeh mpoon momok na ye chain la.

U nan bi, ki beenin bi,

ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.”

⁹Tiwanfuurkaan ninaa ngbaan le len kina, ki di mpakm, ni lisil, ni idoon tii Uwumbor u ka liborjal pu, ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. ¹⁰Tiwanfuurkaan ngbaan aah len kina na, le bininkpiib moninko ni binaa ngbaan gbaan Uwumbor u ka liborjal pu ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na aanimbiin ni, ki doon u, ki di baasalmaa aayikpupur bil waaborjal taab, ki len ke,

¹¹“Tidindaan Uwumbor, si le neer ke ti pak si, ki nyuŋ si,

ki neer aa li kpa mpoon;

ba pu? si le naan tiwan momok.

Saageehn pu le aa nan naan tiwan momok.

Saageehn pu le ni momok bi.”

5

Kigbanj ni Upihbo na

¹Le m kan Uwumbor u ka liborjal pu na njub kigbanj ungangii ni. Kigbanj ngbaan nan kpa njjmeen njipepel momok, ki dab njimogbin nfum mulole. ²Le m nun Uwumbor aatuun mpoonndaan len mpoon pu ke, “Ŋma neer u dab kigbanj ngbaan ki kpar ki?” ³Le baa kan unii ubaa paacham, bee kitinj, bee kitinj aataab, u ga njmaa kpar kigbanj ngbaan ki lik ki ponn ni na. ⁴Baah kaa kan unii u neer u kpar kigbanj ngbaan ki lik ki ponn ni na, nima pu le m wii pam. ⁵Le bininkpiib na ponn ni ubaa bui mi ke, “Taa ki wii. Lik, Yesu u poo ke uchinn, ki ye Juda aanibol ni aanii ubaa, ki ye Ubor David aayaabil na le nyaŋ, ki ga njmaa dab kigbanj ki bi dab ki nfum mulole na, ki kpar ki.”

⁶Le m kan Upihbo si liborjal, ni tiwanfuurkaan ninaa, ni bininkpiib na aakaasisik ni. Upihbo ngbaan kpa libuel uneen ni ke baah kor u le na, ki kpa iyiin ilole ni njimbil njilole

ɲi ye Uwumbɔr Aafuur mulole mu Uwumbɔr tun ni mu ɲipepel mɔmɔk dulnyaa wee ni na. ⁷ Le Upihbo ngbaan buen Uwumbɔr u ka libɔrjal pu na chee, ki ti gaa kigbarɲ ngbaan unɲangii ni. ⁸ Waah gaa kigbarɲ na, le tiwanfuurkaan ninaa ngbaan, ni bininkpiib moninko ni binaa ngbaan, nan gbaan unimbiin ni. Bi mɔmɔk gbaa tibar, ki joo salmaa aasambil ɲi gbii tulalee aayon na. Tulalee aayon ngbaan si Uwumbɔr aanib aameel aasisiyyaan. ⁹ Le bi gaa ilahnpɔɔn ki tii Upihbo ngbaan ke,

“Si le ɲeer aa gaa kigbarɲ ngbaan ki dabr ki;
ba pu? aa nan kpo ki di saasin daa binib tii Uwumbɔr;
binib ngbaan nyan ɲitimbol

mɔmɔk aanib bi bi dulnyaa wee ni,
ki len iliin imɔk bi dulnyaa wee ni na,

¹⁰ Aa ɲa bi saanaan ni aanib bi ye bitotoorb na,
bi ti tun lituln tii timi Aawumbɔr,
le bi ga li joo dulnyaa mɔmɔk.”

¹¹ Le m lik ki kan Uwumbɔr aatuuntiib ɲichur ɲichur, kaa ti nyi baakahm. Bi si gob Uwumbɔr aabɔrjal, ni tiwanfuurkaan, ni bininkpiib ngbaan. ¹² Le m ɲun bi mɔmɔk len mpɔɔn pu ke,

“Upihbo u bi nan kɔr u na le ɲeer u kan yiko, ni liwankpal,
ni nlan, ni mpɔɔn, ni nnyuɲ, ni mpakm, ni idoon.”

¹³ Le m ɲun binib bi bi paacham na, ni binib bi bi kitiɲ na, ni binib bi bi kitiɲ aataab na, ni tiwan nimɔk bi nnyusakpem ni na, ni Uwumbɔr aah naan tiwan nimɔk na mɔmɔk len ke,

“Uwumbɔr u ka libɔrjal pu na, ni Upihbo ngbaan
le yeh mpakm, ni lisil, ni nnyuɲ, ni mpɔɔn,
n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.”

¹⁴ Le tiwanfuurkaan ninaa ngbaan kii ke “Amii.” Bininkpiib ngbaan mu nan gbaan Uwumbɔr ni Upihbo ngbaan aanimbiin ni ki doon bi.

6

ɲidab na

¹ M kan Upihbo ngbaan chuu dabr kigbarɲ ki bi nan dab ki nfum mulole pu na nibaa. Le m ɲun tiwanfuurkaan ninaa ngbaan ponn ni nibaa len ke utaal aah tar pu na ke, “Dan.”

² Le m lik ki kan utapiin. Unii u dik u pu na joo butɔm. Le bi tii u linyarɲ aayikpupuk u di chiɲ. Le u buen u ti nyarɲ binib, ki sil ti nyarɲ bi.

³ Le Upihbo ngbaan nan ki chuu dabr kigbarɲ ngbaan aadam leler. Le m ɲun tiwanfuurkaan leler len ke, “Dan.” ⁴ Le utaman mu fuu ni. Bi nan tii unii u dik utaman ngbaan pu na kijaak aajuk sakperɲ, le Uwumbɔr tii u mpɔɔn ke u cha dulnyaa aanib to butɔb ki ku tɔb.

⁵ Le Upihbo ngbaan ki chuu dabr ndam tatar. Le m ɲun tiwanfuurkaan tatar len ke, “Dan.” Le m lik ki kan utanbɔn. Unii u dik utanbɔn ngbaan pu na nan joo tiwan ni bi joo ɲarɲni tijikaar na unɲaal ni. ⁶ Le m ɲun nneel len tiwanfuurkaan ninaa ngbaan aakaasisik ni ke, “Tijikaar taa li wiir, taadaak li pɔɔ. Tɔ, taa bii nkpan ni ɲisubil aawanyukaan.”

⁷ Le Upihbo ngbaan ki chuu dabr ndam nanar. Le m ɲun tiwanfuurkaan nanar aaneel len ke, “Dan.” ⁸ Le m lik ki kan utanyɔnyɔn. Unii u dik u pu na aayimbil ye Nkun. U bi yin u ke Kitekpiitiɲ na mu dii u. Le Uwumbɔr tii bi mpɔɔn ke bi di kijaak aajum, ni nkon, ni iween, ni ipeel ku dulnyaa aanib lipepel nanar wɔb.

⁹ Le Upihbo ngbaan ki chuu dabr ndam ɲmuɲmur. Le m kan binib aawiin kitork aabimbiln taab, Uwumbɔr do. Bi ye binib bi bi nan ku bi na. Bi nan mooni Uwumbɔr aabɔr ki tuk binib Yesu aabɔnyaan. Nima le cha bi ku bi. ¹⁰ Le binib ngbaan aawiin teen mpɔɔn pu ke, “Tidindaan u ye chain ki ye mbamɔn na, ni ga yunn ki ti saa kinye pu aan aa ga ji dulnyaa aanib bi ku timi na aabɔr ki daa bitafal?” ¹¹ Le Uwumbɔr peen bi mɔmɔk

tikparpipiin, ki bui bi ke u siin ke binib ku bitutuŋeen aatōtiib bi mōmōk dii Yesu na, ke baah nan ku bi pu na. Bi laa fuur siib ki nan saa n-yoonn ngbaan.

¹² Le m kan Upihbo ngbaan ki chuu dabr ndam loloob. Le kitiŋ deŋ sakpen. Le nwiin bōln ke likekebōln na. Le uŋmal mann ke nsin na. ¹³ Iŋmabi nyan ni paacham ki lir kitiŋ ke kibūŋ aah ker ŋisubil ŋi kaa pur na lir pu na. ¹⁴ Kitaapaak kpab ki buen ke baah kpai kikapeek pu na. Le ŋijoo ni ŋidik mōmōk fii foor. ¹⁵ Le dulnyaa aayidam, ni bibōrb, ni butōb aajab aayidam, ni biwankpadam, ni bipōōndam, ni binaagbiib mōmōk, ni bimalb mōmōk bōr titakpalunn ni, ni ŋitakpasakpiin taab ŋijoo paab, ¹⁶ ki bui ŋijoo ni ŋitakpal ke, “Lir ti pu, ki biin ti pu, aan Uwumbōr u ka libōrjal pu na taa li waa timi, Upihbo ngbaan mu aajuul taa pii timi; ¹⁷ ba pu? baajuul aawiin sakpiin daal fuu ni a. Ŋma ga ŋmaa sil?”

7

Israel aanib ŋichur nkub ni imonko ilee ni ŋinaa na

¹ Nimina aapuwb le m kan Uwumbōr aatuuntiib binaa si dulnyaa aapepel mōmōk ŋinaa, ki kiir libuln ke li taa ki daa kitiŋ ni, ki taa daa nnyusakpem ni, ki taa daa isui ni. ² Le m kan Uwumbōr aatuun uken nyan ni liwipuul wōb ki dan paacham, ki joo ni Uwumbōr u ye limōfal daan na aadaan, ki nan teen mpōon pu, ki tuk Uwumbōr aatuuntiib binaa bi Uwumbōr tii bi mpōon ke bi bii kitiŋ ni nnyusakpem na ke, ³ “Ni taa bii kitiŋ, bee nnyusakpem, bee isui ki li kii buyoonn ti ga nan daan timi Aawumbōr aatutum aayigbeer pu na.” ⁴ Le m ŋun baah daan binib bi na aakahm. Bi nan ye binib ŋichur nkub ni imonko ilee ni ŋinaa, ki nyan ni Israel aanibol mōmōk ni. ⁵⁻⁸ Bi nan daan bi kina la:

Juda aanibol aanib ŋichur kipiik ni ŋilee,
 Rubenn aanibol aanib ŋichur kipiik ni ŋilee,
 Gad aanibol aanib ŋichur kipiik ni ŋilee,
 Aser aanibol aanib ŋichur kipiik ni ŋilee,
 Naftali aanibol aanib ŋichur kipiik ni ŋilee,
 Manase aanibol aanib ŋichur kipiik ni ŋilee,
 Simeonn aanibol aanib ŋichur kipiik ni ŋilee,
 Liifai aanibol aanib ŋichur kipiik ni ŋilee,
 Isakar aanibol aanib ŋichur kipiik ni ŋilee,
 Sebulunn aanibol aanib ŋichur kipiik ni ŋilee,
 Josef aanibol aanib ŋichur kipiik ni ŋilee,
 Benjamins aanibol aanib ŋichur kipiik ni ŋilee.

Kinipaak sakpeŋ

⁹ Nimina aapuwb le m kan kinipaak sakpeŋ. Ubaa aa ti ki nyi baakahm. Bi nyan ŋitimbol mōmōk aanib bi bi dulnyaa wee ni ki len iliin imōk bi dulnyaa wee ni na, ki si Uwumbōr aabōrjal ni Upihbo ngbaan animbiin ni, ki pee tikparpipiin, ki ŋub tibōkpafar biŋaal ni, ¹⁰ ki teen mpōon pu ke, “Timi Aawumbōr u ka libōrjal pu na, ni Upihbo ngbaan le nan gaa timi lii.” ¹¹ Le Uwumbōr aatuuntiib mōmōk si gob Uwumbōr aabōrjal, ni bininkpiib, ni tiwanfuurkaan ninaa ngbaan. Le Uwumbōr aatuuntiib doon ŋichichik ki di binimbil kpaa kitiŋ Uwumbōr aabōrjal taab ki dooni u, ¹² ki len ke, “Ni ye mbamōn, timi Aawumbōr le yeh mpakm, ni nnyuŋ, ni nlan, ni idoon, ni lisil, ni yiko, ni mpōon n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.”

¹³ Le bininkpiib na ponn ni ubaa baa mi ke, “Binib bi pee tikparpipiin na, bi ye ba aanib? Bi nyan ni la chee?”

¹⁴ Le m bui u ke, “Maaninkpel, si le nyi.”

Le u bui mi ke, “Bi ye binib bi nyan falaa sakpiin ni, ki finn baakpar Upihbo ngbaan aasin ni aan ti ŋa ti tipipinn na. ¹⁵ Nima le cha bi si Uwumbōr aabōrjal taab. Bi bi waadichal ni, nwiin pu ni kinyeek, ki tun lituln tii u. Uwumbōr u ka libōrjal ngbaan pu na ga li bi bi chee, ki biin bi pu. ¹⁶ Nkon aan ki chuu bi, nnyunyuu mu aan ki chuu bi, nwiin mu aan ki see bi, ntoton mu aan ki ŋun bi; ¹⁷ ba pu? Upihbo u bi Uwumbōr aabōrjal

aakaasisik ni na le ga kpiin bi, ki ga mək bi uyayak aanyun mu ga tii bi liməfal na chee. Uwumbər ga per binimbil tinyunyunn məmək.”

8

Ŋidab ŋilole na

¹ Le Upihbo ngbaan chuu dabr ndam lolole. Le Uwumbər do ŋmin chii chii ki yunn siib. ² Le m kan Uwumbər aatuuntiib bilole bi si Uwumbər aanimbiin ni na. Le bi tii bi kakaan tiib bilole.

³ Le Uwumbər aatuun uken dan nan sil kitork aabimbiln chee, ki ŋub salmaa aasambil li bi joo tulalee aayon ŋani li ponn ni na. Le bi tii u tulalee aayon sakpen u di kpee Uwumbər aanib məmək aameel pu, ki di ŋa salmaa aabimbiln li bi Uwumbər aabərjal aanimbiin ni na paab, ki di tii Uwumbər. ⁴ Le tulalee aayon ngbaan aabaan, ni Uwumbər aanib aameel nyan Uwumbər aatuun ngbaan aajaal ni, ki fii paacham Uwumbər aanimbiin ni. ⁵ Le Uwumbər aatuun ngbaan moo mmii mu bi kitork aabimbiln paab na gbiin tulalee aayon aasambil ngbaan, le ki di mee yaa dulnyaa wee ponn ni. Le kifuuk faa, le utaal tar ki moor, le kitij deŋ.

Kakaan tiib

⁶ Le Uwumbər aatuuntiib bilole bi ŋub kakaan tiib bilole na gor ke bi pii.

⁷ Le Uwumbər aatuun njan yoo pii waakakaan. Waah pii waakakaan na, le ŋitaatakpa-bil, ni mmii, ni nsin ŋmal təb ponn ni, ki nyan paacham ki lir ni kitij. Le mmii gaa kitij ligetatar, ni isui mu ligetatar, ni timosənn məmək.

⁸ Le Uwumbər aatuun leler mu pii waakakaan. Le bi di tiwan ni naahn lijoor li gaal mmii na mee lii nnyusakpem ponn ni. Le nnyun ngbaan ligetatar kpaln nsin. ⁹ Le tiwan nimək bi nnyun ligetatar ngbaan ponn ni na kpo. Iŋəi ligetatar mu bii a.

¹⁰ Le Uwumbər aatuun tatar mu pii waakakaan. Le liŋmabisakpeln li gaal mmii ke liməfifil na nyan ni paacham ki lir ŋiməw ligetatar ponn ni, ni inyunbun ligetatar ponn ni. ¹¹ Liŋmabil ngbaan aayimbil le ye ke “Ni To.” Le laah lir nnyun ni na mu aagetatar kpaln nnyun mu to na. Le binib pam kpo nnyun ngbaan pu; ba pu? mu to la.

¹² Le Uwumbər aatuun nanar mu pii waakakaan. Le nwiin ligetatar chuu gii ki bəln. Uŋmal ligetatar, ni iŋmabi ligetatar mu chuu gii ki bəln. Le nwiin ligetatar aa wiin. Kinyeek ligetatar mu aa wiin.

¹³ Le m kan libərwiin laani paacham, ki ŋun li teen mpəənn pu ke, “Uwumbər aatuuntiib bitaa bi gur kaa kee pii baakakaan na yaa pii kan, tibəbir sakpenn ga lir dulnyaa aanib pu.”

9

¹ Le Uwumbər aatuun ŋmuŋmur mu pii waakakaan. Le m kan liŋmabil li nyan ni paacham ki lir ni kitij na. Le bi tii li libuul li nyoo kaa kpa limək na aasaafii. ² Le li chuu lakr libuul ngbaan aajaaleŋ. Le iŋmanyuu nyan li ponn ni ki fii paacham, ki naahn mmii mu gaal sakpen na aajmanyuu, ki bəln nwiin timm. ³ Le itoon nyan ni iŋmanyuu ngbaan ponn ni, ki yaa gaa dulnyaa ni. Le Uwumbər tii i mpəənn ke i li junni binib ke inyooohn aah junni binib pu na, ⁴ le ki tuk i ke i taa ŋmə timoor, ki taa ŋmə tijikaar, ki taa ŋmə isui, i li junni binib bi kaa kpa Uwumbər aadaan biyigbeer pu na; ⁵ i taa ku binib ngbaan, i mək bi falaa ki ti saa iŋmal iŋmu. Falaa ngbaan wu ke unyooohn aah juu unii kan, ni wu pu na. ⁶ N-yoonn ngbaan, binib ga li ban nkun ke mu ku bi, kaan kan mu. Nkun ga san cha bi.

⁷ Itoon ngbaan naahn itaan i gor ke i to butəb na. Tiwan ni naahn salmaa aayikpupur na nan bi iyil pu. Inimbil wəb naahn binib aanimbil wəb la. ⁸ Yaayikpir mu ti ki naahn bipiib aayikpir la. Yaanyin mu naahn ichinn aanyin la. ⁹ Tiwan nibaa bii ibiŋ pu ki naahn tikur la. Yaafeen kpa kifuuk ke itaan ni təroku i san cha i ti to butəb na aah kpa kifuuk pu na. ¹⁰ Yaajuu mu naahn inyooohn aajuu la. Inyooohnpiin bi yaajuu pu, ki kpa mpəənn ke i mək binib falaa ki ti saa iŋmal iŋmu. ¹¹ Libuul li kaa kpa limək na aatuun le ye yaabər.

Hiibru* aaliin ponn ni, bi yin u ke Abadonn. Griik aaliin ponn ni, bi yin u ke Apolionn. Naatataa le ye ke “U kulni binib na.”

¹² Njan aabɔbir ma jer a. Tibɔbir tilee mu choo.

¹³ Le Uwumbɔr aatuun loloob mu pii waakakaan. Le m ɲun nneel nyan ni salmaa aabimbiln li bi Uwumbɔr aanimbiin ni na aamɔju ɲinaa chee. ¹⁴ Le nneel ngbaan tuk Uwumbɔr aatuun loloob u joo kakaan na ke, “Chuu gbiln Uwumbɔr aatuuntiib binaa bi bi limɔsɔkpeln li bi yin li ke Yufrates na chee lii.” ¹⁵ Le u chuu gbiln Uwumbɔr aatuuntiib binaa ngbaan lii. Uwumbɔr le gor bi, ki siin bi libiln, ni uɲmal, ni nwiin, ni kikurk ki bi ga di ku binib ligetatar na. ¹⁶ Bi nan kpa butɔb aajab bi dik itaan pu na. Le m ɲun baakahm aah ye pu na. Bi nan ye butɔb aajab ɲichur ɲichur ikui ilee. ¹⁷ Tidaɲ ponn ni le m nan kan itaan ngbaan ni binib bi dik i pu na. Tikur aawan nibaa bii bibiɲ pu ki man ke mmii na, ki bɔn ke nsiin na, ki man ke chirbil na. Itaan ngbaan aayil naahn ichinn aayil la. Mmii, ni iɲmanyuu, ni chirbil nyan ni imɔi ni. ¹⁸ Tiwan nitaa ngbaan, mmii, ni iɲmanyuu, ni chirbil ni nan nyan ni itaan ngbaan aamɔi ni na le ku linigetatekr tatar; ¹⁹ ba pu? itaan ngbaan aapɔn le bi yaamɔi ni, ni yaajuu ni. Yaajuu ngbaan naahn iwaa le ki kpa ɲiyil ki mɔk binib falaa.

²⁰ Binib bi gur kaa kpo iween ngbaan pu na aa kpeln baabimbin, kaa di cha baah ɲani ɲiwaa ɲi na. Bi beenin dooni tininkpiwanbir, ni ɲiwaa ɲi bi nan di salmaa, ni tikunabr, ni tikur, ni ɲitakpal, ni idɔ naan ɲi na, ɲiwaa ɲi kaa waa, ki mu aa ɲun tibɔr, ki mu aa ɲmaa chuun na. ²¹ Binib ngbaan beenin ku binib, ki ji inyɔk, ki gɔr kidagook, ki su kinaayuk, kaa kpeln baabimbin.

10

Uwumbɔr aatuun ni kigbaɲ waatiir na

¹ Le m kan Uwumbɔr aatuun mpɔndaan uken nyan ni paacham. U pee kitaalangbaɲ, le waakpimanja mu lur goln uyil. Unibil wɔb naahn nwiin la. Utaa mu naahn kimiigaak.

² U joo kigbaɲ waatiir ki kpar na uɲaal ni. Le u di utaagiil taa nnyusakpem pu, le ki di utaagal mu taa kitij pu, ³ le ki teen mpɔn pu ke uchinn aah tar pu na. Waah teen kina na, le utaal mu teen nfum mulole. ⁴ Utaal aah teen nfum mulole na, le m ban m ɲmee waah len pu na kigbaɲ ni. Le m ɲun nneel len Uwumbɔr do ke, “Taa ɲmee utaal aah len tibɔr ti na, ki taa kpiir ti.”

⁵ Uwumbɔr aatuun u m kan u si nnyusakpem, ni kitij pu na le yoor uɲangii paacham ⁶ ki puu Uwumbɔr u bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, ki nan naan paacham ni tiwan nimɔk bi ni ponn ni na, ni kitij ni tiwan nimɔk bi kitij pu na, ni nnyusakpem, ni tiwan nimɔk bi mu ponn ni na, ke Uwumbɔr aan ki taan. ⁷ Buyoonn Uwumbɔr aatuun lolole ga pii waakakaan na, n-yoonn ngbaan le Uwumbɔr ga tun waatunyaan li bɔr na ki doo, waah nan tuk waabɔnabr bi ye waatutum na ke u ga tun pu na.

⁸ Nneel mu m ɲun paacham na ki len m chee ki bui mi ke m li cha ti gaa kigbaɲ ki kpar ki bi Uwumbɔr aatuun u si nnyusakpem, ni kitij pu na aɲaal ni na.

⁹ Le m buen Uwumbɔr aatuun ngbaan chee, le ki ti bui u ke u tii mi kigbaɲ waatiir ngbaan. Le u bui mi ke, “Gaa ki ɲmɔ. Ni ga li mɔ aamɔb ni ke tisiir na la, ki tee ga li to aaponn ni.”

¹⁰ Le m gaa kigbaɲ waatiir ngbaan uɲaal ni, ki ɲman ki. Maah ɲman ki na, le ni mɔ mmɔb ni ke tisiir na. Le maah di nab na, ni to mponn ni. ¹¹ Le bi bui mi, “See aa ki tuk ɲitimbol mɔmɔk aanib bi bi dulnyaa wee ni ki len iliin imɔk bi dulnyaa wee ni na, ni baabɔrb, tibɔr ti ga ɲa bi n-yoonn mu choo na.”

11

Seeraadam bilee na

¹ Le bi tii mi tiwaɲaɲkaan ni naahn lidabil na, le nneel bui ke, “Li cha ti ɲaɲ Uwumbɔr Aadiik, ni kitork aabimbiln, ki lik naafɔfɔk, ki kahn binib bi dooni Uwumbɔr nima chee

* 9:11 : Hiibru aaliin ye Juu yaab aaliin la.

na. ² Taa n̄aŋ kikaakpaak ki bi lipaal na aafɔfɔk; ba pu? Uwumbɔr di kikaakpaak ngbaan tii binib bi kaa ye Juu yaab na la. Le bi ga bii Uwumbɔr aatinyaan ki ti saa iŋmal imonko ilee ni ilee. ³ Le m ga tun ni maaseeraadam bilee bi nan moon Uwumbɔr aabɔr ki ti saa iwiin lichur ni ikui ilee ni imonko itaa, ki ga li pee tiwanpeenkaan ni saak kuub na.”

⁴ Biseeraadam bilee ngbaan ye nkpan aasui ilee ni karyaa tiib aah tɔŋni tiwan ni pu na bilee bi si dulnyaa Aadindaan aanimbiin ni na. ⁵ Unii ubaa yaa ban u n̄a bi nibaa kan, mmii ga nyan bimɔi ni ki ku baadim. Unii ubaa yaa ban u n̄a bi nibaa kan, see bi ku u kina. ⁶ Biseeraadam bilee ngbaan nan kpa mpɔɔn bi kiir utaal u taa nu buyoonn bi bi mooni Uwumbɔr aabɔr na, ki kpa mpɔɔn ki cha nnyun kpaln nsin, ki kpa mpɔɔn ki cha falaa aabɔŋ mɔmɔk lir dulnyaa wee ni, n-yoonn mumɔk bi gee na.

⁷ Bi yaa moon Uwumbɔr aabɔr doo kan, le upeel u nyan ni kinimbɔŋ chee, libuul li kaa kpa limɔk na ni na, ga to bi butɔb ki nyan bi, ki ku bi. ⁸ Le n̄inikpol ngbaan ga li dɔ kitisakpeŋ na aasan ni. Uwumbɔr yin kitin̄ ngbaan ke Sodom, ki ki yin ki ke Ijpt. Bi nan kpa Tidindaan ndɔpuinkoo pu nima la. ⁹ Le n̄itimbol mɔmɔk aanib bi bi dulnyaa wee ni ki len iliin imɔk bi dulnyaa wee ni na, bi ponn ni bibaa ga lik n̄inikpol ngbaan ki ti saa iwiin itaa ni ligeln, kaan kii ke unii ubaa ti sub bi. ¹⁰ Baakun pu le dulnyaa aanib ga li kpa mpopiin sakpen, ki waa liwaal, ki tii tɔb ipiin; ba pu? Uwumbɔr aabɔnabr bilee bi n̄a bi falaa na kpo a. ¹¹ Iwiin itaa ni ligeln ngbaan aah jer na, le Uwumbɔr ki tii bi limɔfal. Le bi fii sil. Le binib bimɔk kan bi na san ijawaan sakpen. ¹² Le n̄inikpol n̄i fikr na n̄un nneel sakpiin nyan ni paacham ki bui bi, “Dan paacham do man.” Le bi koo ntaalangbam ni ki buen paacham. Baadim mu kan baah buen pu na. ¹³ N-yoonn ngbaan le kitin̄ deŋ pam. Le kitisakpeŋ ngbaan aadir ligeln kipiik lir kitin̄. Kitin̄ aah deŋ pu na le ni ku binib n̄ichur n̄ilole. Binib bi gur kaa kpo na, ijawaan chuu bi sakpen, le bi nyun̄ Uwumbɔr u bi paacham na.

¹⁴ Tibɔbir leler jer a. Tibɔbir tatar mu choo mala.

Kakaan tiib bilole na

¹⁵ Le Uwumbɔr aatuun lolole mu pii waakakaan. Le ineel sakpiin len Uwumbɔr do ke, “Dulnyaa wee ni aanaan mɔmɔk kpaln Tidindaan Uwumbɔr ni Waabo Kristo* aanaan la. U ga li joo mu n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.” ¹⁶ Le bininkpiib moninko ni binaa bi ka baabɔrjal pu, Uwumbɔr aanimbiin ni na, doon n̄ichichik ki di binimbil kpa kitin̄ ki dooni Uwumbɔr, ¹⁷ ki len ke, “Tidindaan Uwumbɔr, u yeh mpɔɔn mɔmɔk,

ki nan bi, ki beenin bi na, ti dooni si;
ba pu? aa di saapɔɔn sakpiin ki joo dulnyaa wee.

¹⁸ N̄inibol aanib nan gee liŋuul, le saan̄uul mu fii,

le ni n̄eer aa ji bitekpiib tibɔr,
ki n̄eer aa di ipiin tii
saabɔnabtiib bi ye saatutum na,
ni saanib bi mɔmɔk pak si na,
bi ye biwaatiib na, ni bi ye bisakpem na,
ki n̄eer aa kuln binib bi ku dulnyaa aanib na.”

¹⁹ Tɔ, le bi chuu piir Uwumbɔr aadiik ki bi paacham na. Le m kan Uwumbɔr aakaal aadakaa si waadiik ponn ni. Le utaal moor, le kifuuk faa, le utaal tar, le kitin̄ deŋ, le utaal nu n̄itaatakabil sakpiin.

12

Upii na, ni kipeewanbiik na

¹ Tɔ, le m kan lijn̄jiir aawan paacham. Upii ubaa nan bi ki pee nwiin. Le uŋmal mu nan bi utaa aataab. Iŋmabi kipiik ni ilee mu nan bi uyil pu. U nan kpa lipuul, ² le imalween chuu u, le u wii ki ban u maa ubo.

* 11:15 : Hiibru aaliin ni, bi yin Kristo ke Masiya. Naatataa le ye ke Uwumbɔr nyan u ke u gaa binib lii.

³ Le m ki kan lijnjiir aawan niken paacham. M nan kan kipeewanbiik sakperj maman ki kpa njyil njilole ni iyiin kipiik, ki chik ubər aayikpupur tilole na. ⁴ Le kipeewanbiik ngbaan di kijuul kuun foor ni injmabi ligetatar, ki di lii ni kitiŋ, ki dan nan sil upii u ban u maa ubo na aanimbiin ni ke ki njmō waabo.

⁵ Le upii ngbaan ma ubijabo u ga li joo njinibol mōmōk mpōon pu na. Le Uwumbər yoor ubo ngbaan di buen ubaa chee paacham, waabərjal chee. ⁶ Le upii ngbaan san buen nteersakpiin ni, Uwumbər aah toor mpaan nin chee tii u na, ki ti kpiini u nima chee iwiin lichur ni ikui ilee ni imonko itaa.

⁷ Tō, le bi to butōb paacham. Uwumbər aatuuntiib aaninkpel Maikel ni waatuuntiib to kipeewanbiik ngbaan ni waatuuntiib butōb, ⁸⁻⁹ le ki nyaŋ bi, ki nyan bi paacham. Baa ki kan mpaan paacham. Kipeewanbiik ngbaan ye kinimbōŋ la. Bi yin ki ke Uwaa u Yunn na, ki ki yin ki ke Defil,* ki ki yin ki ke Sintana. Kima le njmanni dulnyaa aanib mōmōk. Bi nyan ki ni kaatuuntiib paacham, ki di lii ni kitiŋ.

¹⁰ Le m njun nneel sakpiin len mpōon pu paacham ke, “Dandana wee ti kan timi Aawumbər aah kpa mpōon pu ki gaa waanib lii ki joo waanaan ni aanib na. Dandana ti kan Kristo u gaa timi lii na aah kpa yiko pu na. Ba pu? u nyan kinimbōŋ paacham. Kinimbōŋ ye unibiinii u nan si Uwumbər aanimbiin ni ki bii Uwumbər aanib nwiin pu ni kinyeek na la. ¹¹ Upihbo Yesu aasin aapōon pu ni waabər aapōon pu le bi nyaŋ kinimbōŋ. Bi gee Yesu ki jer baamōfal, ki kii ke bi kpo u pu. ¹² Nimi bi bi Uwumbər do na, li kpa mpopiin man; ba pu? kinimbōŋ aa ki kpa mpōon. Tō, tibōbir mu ga lir kitiŋ aanib pu, ni nnyusakpem ni aanib pu; ba pu? kinimbōŋ sunn ni bi chee, ki gee lijuusakpeln; ba pu? ki bee ke kaayoonn aa ki wiir.”

¹³ Kipeewanbiik ngbaan aah kan ke bi nyan u paacham ki di lii ni kitiŋ na, le u san dii upii u ma ubijabo na, ke u chuu u. ¹⁴ Le Uwumbər tii upii ngbaan libərwiin aafeen ilee ke u fii buen nteersakpiin ni, waapaan ni, kipeewanbiik ngbaan taa ki pii u nima chee. Le bi ti kpiini u nima chee ki ti saa njibin njitaa ni ligeln. ¹⁵ Le kipeewanbiik ngbaan tii nnyun sakpem umōb ni ke limōal na ki lii, ke mu di upii ngbaan puu buen. ¹⁶ Le kitiŋ ter upii ngbaan, ki waar kimōb ki di nnyun mu nyan kipeewanbiik ngbaan aamōb ni na nab, le mu aa ki pii upii ngbaan. ¹⁷ Le kipeewanbiik ngbaan gee lijuul sakpen upii ngbaan pu, ki buen ti to waabim biken butōb. Waabim le ye binib bi kii Uwumbər aamōb ki tuk binib Yesu aabōnyaan na. ¹⁸ Le kipeewanbiik ngbaan sil nnyusakpem aagbaan.

13

Ipeel ilee na

¹ Le m kan upeel nyan ni nnyusakpem ponn ni. U nan kpa njyil njilole ni iyiin kipiik, le ki chik ubər aayikpupur waayiin kipiik mōmōk pu. Le liyimbil li ye lisiibil ki tii Uwumbər na nan bi njyil mōmōk pu. ² Upeel ngbaan nan naahn unaamuun la. Utaafar pōo sakpen. Umōb mu naahn uchinn aamōb. Kipeewanbiik ngbaan le di waapōon, ni waanaan, ni waapōon sakpiin tii u. ³ Libuel nan bi uyil libaa pu ki naahn ke laah kpo ki sōŋ le na. Laah sōŋ na, le ni gar dulnyaa aanib mōmōk pam. Le bi dii u, ⁴ ki gbaan kitiŋ ki doon kipeewanbiik ngbaan; ba pu? u nan di waapōon tii upeel ngbaan. Bi nan gbaan kitiŋ ki doon upeel ngbaan mu, le ki baa ke, “Ŋma bi ke upeel wee na? Ŋma ga njmaa to u butōb?”

⁵ U nan kpa nsan ke u li kpa kipupuk ki sii Uwumbər, ki kpa nsan ke u li bi injmal imonko ilee ni ilee. ⁶ Le u waar umōb ki sii Uwumbər, ni Uwumbər aayimbil, ni Uwumbər do, ni bimōk bi Uwumbər do na, ⁷ ki kpa nsan ke u to Uwumbər aanib butōb ki nyaŋ bi. Le Uwumbər tii u tininkpir u li joo njitimbol mōmōk aanib bi bi dulnyaa wee ni ki len iliin imōk bi dulnyaa wee ni na. ⁸ Le dulnyaa ni aanib bimōk aayimbil aa njmee Uwumbər Aapihbo u bi nan ku u na aamōfal aagbarj ni buyoonn Uwumbər aa nan kee naan dulnyaa wee na ga dii upeel ngbaan.

* 12:8-9 : Defil ni Sintana ye kinimbōŋ aayimbil njiken la.

⁹ “U kpa litafal na kan, u n̄un. ¹⁰ Binib bi Uwumb̄or len ke bi ga chuu bi tinaagbiir na, bima le bi ga chuu bi tinaagbiir. Unii um̄ok joo kijaak aajuk ku binib na, kijaak aajuk le ga ku u mu. Nima le cha ni n̄an ke Uwumb̄or aanib li ban lim̄or ke bi dii Uwumb̄or mbam̄om.”

¹¹ Le m kan upeel leler nyan ni kitiŋ ni. U nan kpa iyiin ilee i naahn upihbo aayiin na, le ki len ke kipeewanbiik aah len pu na. ¹² U nan bi njan aapeel chee, ki kpa waap̄oŋ, ki muk dulnyaa, ni binib bim̄ok bi dulnyaa ni na, ke bi li dii njan aapeel u nan kpa nkun aabuel li soŋ na. ¹³ Upeel leler ngbaan nan tun lijiniir aatun pam, ki cha mmii nyan ni paacham ki sunn ni kitiŋ, binib aanibil ni, ¹⁴ ki n̄mann binib bim̄ok bi dulnyaa ni na; ba pu? u nan kpa nsan ke u tun lijiniir aatun njan aapeel aanibiin ni, ki tuk dulnyaa ni aanib ke bi n̄a liwaal li naahn upeel u nan kpa kijuk aabuel li soŋ na. ¹⁵ Upeel leler ngbaan nan kpa nsan ke u cha liwaal ngbaan fuur libuln ki len tib̄or, le ki cha bi ku binib bim̄ok kaa dii liwaal ngbaan na, ¹⁶ ki cha bi daan binib m̄om̄ok biŋangii pu, bee biyigbeer pu. U nan cha bi daan biwaatiib, ni bisakpem, ni biwankpadam, ni bigiim, ni binaagbiib, ni bimalb. ¹⁷ Kidaan ngbaan le ye upeel ngbaan aayibil, bee waayibil aanamba. Unii u kaa kpa kidaan ngbaan na, baa nan cha u daa tiwan nibaa, kaa cha u kooh tiwan nibaa mu.

¹⁸ Tib̄or timina ban nlan la. Unii u kpa nlan na ga n̄maa bee upeel ngbaan aanamba aatataa. Ni ye unib̄on aanamba la. Waanamba ye ikui iloob ni imonko itaa ni niloob.

14

Upihbo na, ni waanib

¹ T̄o, le m kan Upihbo na si Sionn aajool paab. Binib n̄ichur nkub ni imonko ilee ni n̄inaa nan bi u chee, le waayibil ni Ute Uwumb̄or aayibil nan n̄mee paa biyigbeer pu. ² Le m n̄un binib gaa ilahn paacham. Ni nan fuuk ke bunȳob aanyun aah fuuk pu na, ki fuuk ke utaal aah teen mp̄oŋ pu pu na, ki naahn binib aah gbaa tibar aan ti wii pu na. ³ Binib ngbaan bi Uwumb̄or aab̄orjal, ni tiwanfuurkaan ninaa, ni bininkpiib na aanibiin ni, ki gaa ilahn̄p̄oŋ. Ubaa aan n̄maa bae nlahn ngbaan see binib n̄ichur nkub ni imonko ilee ni n̄inaa bi Uwumb̄or daa bi ki nyan bi dulnyaa wee ni na. ⁴ Bima le ye binib bi kaa doon bipiib chee kaa n̄a bibaa tij̄oŋ. Baa nyi bipiib. Bima le dii Upihbo ngbaan waah cha nin chee na m̄om̄ok. Uwumb̄or nyan bi binib ponn ni ki daa bi, bi li ye u ni Upihbo ngbaan aanib. ⁵ Nnyam̄on mubaa aa bi bim̄oi ni. Baa kpa taani ubaa.

Uwumb̄or aatuun tiib bitaa na

⁶ Le m kan Uwumb̄or aatuun uken laani paacham, ki joo ni tib̄onyaani ti bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, ki ti di ti tuk n̄itimbol m̄om̄ok aanib bi bi dulnyaa wee ni ki len iliin im̄ok bi dulnyaa wee ni na. ⁷ Le Uwumb̄or aatuun ngbaan len mp̄oŋ pu ke, “Ni li san Uwumb̄or, ki nyuŋ u man; ba pu? ni n̄eer u ji binib tib̄or. Ni li pak Uwumb̄or u nan naan paacham, ni kitiŋ, ni nnyusakpem, ni nnyun m̄om̄ok na.”

⁸ Uwumb̄or aatuun leler nan paan ni njan yoo na aapuw̄ob ki len ke, “Kitisakpeŋ Babiloŋ lir a. Kitiŋ ngbaan le nan cha n̄inibol m̄om̄ok aanib nyu ndap̄om gbii. Ndaan ngbaan le ye waadagook aakpeek. Nima le ki lir a.”

⁹ Uwumb̄or aatuun tatar nan paan ni uleler na aapuw̄ob ki len mp̄oŋ pu ke, “Binib bim̄ok dii upeel ngbaan, ni liwaal li naahn u na, ki gaa waadaan biyigbeer pu, bee biŋaal pu na, ¹⁰ ga nyu ndaan mu ye Uwumb̄or aajuul, le u kpir n̄a kiyikuuk ni, kaa di nnyun kpee mu pu. Nima le m̄ok waajuul sakpen, le bi ga li bi waatuuntiib bi bi chain na, ni Upihbo ngbaan aanibiin ni, ki ga ji falaa sakpen mmii ni chirbil ponn ni. ¹¹ In̄manyuu nyan ni mmii ngbaan ni ki fii paacham n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Binib bi dii upeel ngbaan, ni liwaal li naahn u na, ki gaa waadaan ki ye waayibil na, ga ji falaa mmii ngbaan ponn ni, kaan fuur nwiin pu, kaan fuur kinyeek mu.”

¹² Nima le cha ni n̄an ke Uwumb̄or aanib bi kii waam̄ob ki dii Yesu mbam̄om na li kpa lim̄or.

¹³ Le m ηun nneel len paacham ke, “ηmee ke: Bitekpiib bi nan dii Tidindaan na, waanyoor bi bi pu dandana wee ki joo cha.”

Le Uwumbør Aafuur Nyaan kii ke, “Ni ye mbamøn; ba pu? bi nan tun litunyaan linimaln. Baah kpo na, le bi fuur. Baah tun pu na mu dii bi.”

Dulnyaa aajikaacheel

¹⁴ Le m kan ntaalangbapim. Ubaa ka mu pu ki naahn unii, ki chik salmaa aayikpupuk, ki joo gørk u ka na urjaal ni.* ¹⁵ Le Uwumbør aatuun uken nyan ni Uwumbør Aadichal ni, ki len mpøøn pu ki tuk u ka ntaalangbam pu na ke, “Di saagørk chee tijikaar; ba pu? ni ηeer lijikaacheel. Dulnyaa aajikaar biir a.” ¹⁶ Le u ka ntaalangbam pu na di waagørk chee dulnyaa aajikaar.

¹⁷ Le Uwumbør aatuun uken nyan ni Uwumbør Aadichal li bi paacham na ni. U mu nan joo gørk u ka na.

¹⁸ Le Uwumbør aatuun uken nyan ni kitork aabimbiln chee. Uma le ye mmii aayidaan. Le u teen mpøøn pu ki tuk Uwumbør aatuun u joo gørk u ka na ke, “Di saagørk u ka na ker ndaan aasubil ηi bi dulnyaa ni na; ba pu? ηisubil ngbaan pur a.” ¹⁹ Le Uwumbør aatuun ngbaan di waagørk ker dulnyaa aasubil ngbaan, ki di ηa libuusakpeln li ponn ni bi ηmaani ηisubil ki nyani ηaanyun na. Nima le mæk Uwumbør aah ga bii binib bi kaa dii u na pu na. ²⁰ Le bi taa ηisubil ngbaan pu libuusakpeln ngbaan ponn ni, kitin aagbaan, ki nyan ηaanyun. Le nsin nyan libuul ngbaan ni, ki wiir aan utaan yaa sil mu ponn ni kan, u ga ηmaa liin na, ki puu ti saa mal ikui ilee aaføføk aah bi pu na.

15

Gbelngbeln aafalaa na

¹ M nan ki kan lijnjiir aawan niken paacham. Ni nan ye tiwankpaan, le ki gar mi pam. M nan kan Uwumbør aatuuntiib bilole bi joo ni falaa bilole na. Falaa ngbaan ga li ye gbelngbeln aafalaa la; ba pu? falaa ngbaan aapuwøb Uwumbør aajuul ga sɔη.

² Le m kan tiwan ni naahn nnyusakpem mu mmii ηmal mu ponn ni na, le mu wiin chain ke kinimbilik na. Le m kan binib bi nyar, kaa dii upeel ngbaan, ni liwaal li naahn u na, kaa gaa waadaan ki ye waayimbil aanamba na; bi ka nnyusakpem mu wiin chain ke kinimbilik na chee, ki joo tibar ti Uwumbør tii bi na, ³ ki gaa ilahn i ye Upihbo ngbaan ni Uwumbør aatutunn Moses aalahn na ke,

“Tidindaan Uwumbør u yeh mpøøn mømøk na,

saatuln ye litukpaan ki gar binib pam.

Saasan ye nsanyaan, ki mu ye nsan bamøn.

Si le ye Ubør n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

⁴ Tidindaan, ηma bi, kaan san si ki nyuη si?

Si baanja le ye chain.

ηinibol mømøk ga dan ki nan

gbaan aanimbiin ni ki doon si;

ba pu? binib mømøk kan saatunyaan.”

⁵ Nimina aapuwøb le m kan ke bi nan chuu piir Uwumbør Aapepel li bi chain chain na aan li bi waabool ponn ni paacham na, ⁶ le Uwumbør aatuuntiib bilole bi joo ni falaa bilole na nyan ni li ponn ni, ki pee ηjikekepiin ηi bi chain na, ki buu salmaa aagbapapann bibiη pu. ⁷ Le tiwanfuurkaan ninaa ponn ni nibaa di salmaa aasambil ηilole tii Uwumbør aatuuntiib bilole ngbaan. Uwumbør u bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na aajuul aah fii pu na le gbii ηisambil ngbaan. ⁸ Le Uwumbør aanyuη ni waapøøn cha iηmanyuu gbiin waadichal. Ubaa aa ηmaa koo lidichal ngbaan ni ki nan saa buyoonn falaa bilole bi Uwumbør aatuuntiib bilole joo ni bi na ga pii dulnyaa ni aanib ki doo na.

* 14:14 : Lik Daniel 7.13.

16

Uwumbør aajuul aasambil

¹ Le m ɲun nneel sakpiin nyan ni Uwumbør Aadichal ni, ki tuk Uwumbør aatuuntiib bilole ngbaan ke, “Li cha ti di falaa u bi ɲisambil ɲilole ni na kpir dulnyaa ni; ba pu? Uwumbør gee lijuul bi pu.”

² Le Uwumbør aatuun ubaa buen ki ti di falaa u bi waasambil ni na kpir dulnyaa ni. Le ni ɲa ibuun i wu sakpen na ki baan binib bi kpa upeel ngbaan aadaan ki dii waawaal na pu.

³ Le Uwumbør aatuun leler mu di falaa u bi waasambil ni na kpir nnyusakpem ponn ni. Le nnyusakpem ngbaan aanyun kpaln nsin ke linikpol aasin na. Le tiwan nimøk bi nnyusakpem ponn ni na kpo.

⁴ Le Uwumbør aatuun tatar mu di falaa u bi waasambil ni na kpir ɲimɔɔ ni, ni inyunbun ni. Le nnyun ngbaan kpaln nsin. ⁵ Le m ɲun Uwumbør aatuun u ye nnyun aayidaan na len ke, “Uwumbør u ye chain daan, ki nan bi, ki beenin bi na, saah daa binib ngbaan aatafal kina na, aa ɲa ni ɲan; ⁶ ba pu? bi ku saanib ni saabɔnabtiib ki cha baasin nyan, le aa mu cha baanyun kpaln nsin bi nyu. Bi ɲeer kina la.” ⁷ Le m ɲun nneel nyan ni kitork aabimbiln ni ki len ke, “Tidindaan Uwumbør, u yeh mpɔɔn mɔmøk na, ni ye mbamɔn, aa jin binib tibør mbamɔm ki ɲa bi naah ɲeer bi pu na.”

⁸ Le Uwumbør aatuun nanar mu di falaa u bi waasambil ni na kpir nwiin pu. Le Uwumbør cha mu seer binib ke mmii aah seer pu na. ⁹ Le ntoton sakpen seer binib. Le bi sii Uwumbør u kpa mpɔɔn ki cha bi ji falaa kina na. Baa kpeln baabimbin, kaa nyuɲ u.

¹⁰ Le Uwumbør aatuun ɲmuɲmur mu di falaa u bi waasambil ni na kpir upeel ngbaan aabɔrjal pu. Le waanaan bɔln. Le binib junni bilambil iween pu. ¹¹ Iween ngbaan pu, ni ibuun ngbaan pu, le bi seei Uwumbør u bi paacham na, kaa kpeln baabimbin, kaa di cha baatunwanbir.

¹² Le Uwumbør aatuun loloob mu di falaa u bi waasambil ni na kpir limɔɔsakpeln li bi yin li ke Yufrates na ni. Le laanyun foor, ki ɲa nsan ki tii bibɔrb bi nyan ni liwipuul wɔb na. ¹³ Le m kan tiyayaar ti naahn titaateeraakpann na titaa nyan ni kipeewanbiik, ni upeel ngbaan, ni waabɔnabr u ɲmanni binib na aamɔi ni la. ¹⁴ Tiyayaar ngbaan ye kinimbɔɲ yaan la, le ki tun lijinjiiir aatun, ki buen dulnyaa wee ni aabɔrb mɔmøk chee, ki ti kuun bi, ke bi to butɔb, Uwumbør u yeh mpɔɔn mɔmøk na aawiinsakpiin daal.

¹⁵⁻¹⁶ Tiyayaar ngbaan nan kuun bi lipepel libaa wɔb. Hiibru* aaliin ponn ni bi yin nima chee ke Amagedonn. Le Yesu bui ke, “Li pel man, m ga dan ke unaayuk aah choo pu na la. Uwumbør aanyoor bi binib bi si kii bundaln m ga nan fuu ni na, ki lik baawanpeenkaan ke bi taa chuun biɲmeen, ki taa ji inimɔɔn.”

¹⁷ Le Uwumbør aatuun lolole mu di falaa u bi waasambil ni na kpir libuln pu. Le nneel sakpiin nyan ni Uwumbør aabɔrjal li bi waadichal ni na, ki len ke, “Ni ɲa doo a.” ¹⁸ Le utaal moor, kifuu mu faa, le utaal teen, le kitij deɲ sakpen ki ti nyaɲ. Uwumbør aah nan naan binib buyoonn na, kitij aa nan deɲ sakpen ke kaah deɲ n-yoonn ngbaan sakpen pu na. ¹⁹ Le kitisakpeɲ ngbaan aadir mɔmøk yakr nfum mutaa ki lir kitij. ɲinibol mɔmøk aatim mu lir kitij a; ba pu? Uwumbør aa suln kitisakpeɲ Babilonɲ ngbaan aanib aatunwanbir bɔr, ki tii bi kiyikuuk ki gbii ndaan mu ye waajuul sakpen na, ki cha bi nyu. ²⁰ Le ɲidik mɔmøk muin nnyun ni kaa ki bi, ɲijoo mɔmøk mu lir. ²¹ Le utaal nun ɲitaatakpabil sakpiin, ki lir binib pu. ɲi mɔmøk nan nyuun ke njikaabim bɔtɔ aah nyuun pu na. Le binib sii Uwumbør ɲitaatakpabil ngbaan aabɔbir pu; ɲi nan ɲa bi falaa pam.

17

Upiidagookpaan na aabɔr

¹ Le Uwumbør aatuuntiib bilole bi joo ɲisambil ɲilole ngbaan na ubaa dan ki nan len m chee ki bui mi ke, “Dan do, aan m nan møk si Uwumbør aah ga daa upiidagookpaan u bi

* 16:15-16 : Hiibru aaliin ye Juu yaab aaliin la.

nnyunkpaan chee na aatafal pu na. ² Dulnyaa aabɔrb gɔr chaa upiidagoor ngbaan chee. Dulnyaa aanib mu gɔr chaa u chee ki nyu waadagoor aadaan ki gbii.”

³ Le Uwumbɔr Aafuur Nyaan fir m pu, le waatuun ngbaan yoor mi ki di buen nteersakpiin ni. Le m ti kan upii ubaa dik upeel u man na pu. Niyimbil ni seei Uwumbɔr na nan bi upeel ngbaan aawon mɔmɔk pu. U nan kpa nyil njilole ni iyiin kipiik. ⁴ Upii ngbaan nan pee tiwanpeenkaan nyaan, nibaa chee man, niken chee mu bɔn ke nsiin na, ki pee nleen mu njan ki kpa kidaak na uneen ni. Waawanpeenkaan pu nan ye salmaa ni njitakpabinyaan ni kpa kidaak na. U nan joo salmaa aasambil ujaal ni. Tiwan ni kaa njan, ki ye waadagook aawan, ki kpa tijɔɔ na nan gbii waasambil ngbaan ni. ⁵ Liyimbil li aatataa bɔɔ na nan nmee paa uyigbeer pu. Liyimbil ngbaan le ye ke, “Kitisakpeɔ Babilɔɔ ki ye bipiidagoob ni bininum mɔmɔk aana na.” ⁶ Le m kan upii ngbaan gbii ndaan ki dɔ; ba pu? u nyun Uwumbɔr aanib aasin, ni binib bi kpo Yesu pu na aasin ki gbii.

Maah kan u na, le ni gar mi pam. ⁷ Le Uwumbɔr aatuun ngbaan baa mi ke, “Ba pu ni gar si? M ga kpiir upii ngbaan aabɔr, ni waah dik upeel u pu na aabɔr aatataa, ki tuk si. ⁸ Upeel u kpa nyil njilole ni iyiin kipiik aan aa kan u na, u nan bi, kaa ki bi. Ni yaa kpee siib kan, u ga nyan ni libuul li nyoo kaa kpa limɔk na ni, ki cha nin chee bi ga kuln u. Le dulnyaa ni aanib bi aayimbil aa nmee limɔfal aagban ni buyoonn Uwumbɔr aa nan kee naan dulnyaa wee na, yaa kan upeel ngbaan kan, ni ga gar bi pam; ba pu? u nan bi, kaa ki bi, ki ga ki gir ni.

⁹ “Unii umɔk kpa nlan na, u dakl lik ki bee nimina aatataa. Upeel ngbaan aayil njilole na njan njoo njilole ni upii ngbaan ka ni pu na, ki mu njan bibɔrb bilole. ¹⁰ Bibɔrb bilole ngbaan ponn ni birmu lir a, ubaa laa bi dandana wee, uken aa kee fuu ni. U yaa nan fuu ni kan, waan ki yunn. ¹¹ Upeel u nan bi, kaa ki bi na le njan ubɔr niniin, ki ye bibɔrb bilole ngbaan ponn ni ubaa, ki cha nin chee bi ga kuln u na.

¹² “Saah kan iyiin kipiik i na, i njan bibɔrb kipiik bi kaa kee ji nnaan na la. Bi ni upeel ngbaan ga kan bibɔrb aapɔɔn, ni yunn siib. ¹³ Bibɔrb kipiik ngbaan kpa kimɔbaan, ki di baapɔɔn ni baayiko tii upeel ngbaan. ¹⁴ Bi ga faa Uwumbɔr Aapihbo butɔb. Le Upihbo ngbaan ga nyan bi; ba pu? u ye dindatiib mɔmɔk Aadindaan, ki ye bibɔrb mɔmɔk Aabɔrkpaan la. Binib bi dii u na le ye waah nyan bi ki yin bi na, le bi si uchaɔ ni.”

¹⁵ Le Uwumbɔr aatuun ngbaan ki bui mi ke, “Aa kan nnyunkpaan mu upiidagoor ngbaan ka mu chee na. Nnyunkpaan ngbaan njan binib la. Bi ye njitimbol mɔmɔk aanib bi bi dulnyaa wee ni, ki len iliin imɔk bi dulnyaa wee ni na. ¹⁶ Saah kan iyiin kipiik i na ni upeel ngbaan ga li nan upiidagoor, ki ga yoor waawan mɔmɔk ki cha u chuun unjeen, ki ga ji waawon ki see u mmii; ¹⁷ ba pu? Uwumbɔr le cha bi ban bi nja waageehn, ki cha bi kpa kimɔbaan ki di baanaan tii upeel ngbaan u ji ki nan saa buyoonn Uwumbɔr aah len pu na nan nja.

¹⁸ “Saah kan upii u na, u ye kitisakpeɔ ki ye dulnyaa ni aabɔrb aayidaan na la.”

18

Babilɔɔ aalirn

¹ Nimina aapuwɔb, le m ki kan Uwumbɔr aatuun uken nyan ni paacham ki sunn ni, ki kpa mpɔɔn sakpen, ki wiin chain ki woln dulnyaa wee ni, ² le ki len mpɔɔn pu ke, “Kitisakpeɔ Babilɔɔ lir a. Ki lir kookoo a. Bipɔnib, ni tiyayaar, ni tiwanbir, ni inyoon i bir ki kɔ na baanja le koo nima chee; ³ ba pu? njinibol mɔmɔk nyun ndaan mu ye kitij ngbaan aadagook aakpeek na, le dulnyaa ni aabɔrb gɔr chaa ki chee. Binib bi chuun tiir na nan kan tinyoor sakpen ki pu; ba pu? kaanib nan ban tiwanyaan ki ti nyan.”

⁴ Le m ki njan nneel nyan ni paacham ki len ke,

“Maanib, nyan ni kitij ngbaan aanib chee,

ki taa kpaan tun titunwanbir bi chee,

ki taa ji falaa u bi ga ji u na;

⁵ Kitij ngbaan aatunwanbir muun ki wiir ki ti fuu paacham, le Uwumbɔr aa suln kaatunwanbir.”

⁶ U bui ke, “Teen kitij ngbaan kaah nan tii pu na.
Teen ki kaah nan tun pu na mfum mulee.

Gbiin kaayikuuk ndaan mu pook jer kaah tii biken na mfum mulee.

⁷ Kitij ngbaan nan nyun kibaa ki gaa tiwanyaan ki ti nyaŋ.

Cha ki ji falaa ki li kpa mpombiin ki ti ki saa kina;

ba pu? ki len kisui ni

ke ki ye uborpii, kaa ye ukpopii,

kaan kan mpombiin kpala.

⁸ Nima pu le falaa ga pii kitij ngbaan liwinbaal.

Iweenbir, ni mpombiin, ni nkon ga lir ki pu.

Le mmii ga gaa kitij ngbaan mómok; ba pu?

Tidindaan Uwumbor u dar kitafal na kpa mpoon sakpen.”

⁹ Tɔ, dulnyaa aaborb bi nan gor kitij ngbaan chee ki jin kaawanyaan na yaa kan mmii gaal kitij ngbaan, ki kan iŋmanyuu fii paacham kan, bi ga li wii ki kaani. ¹⁰ Kitij ngbaan aafalaa pu bi ga li san ijawaan, ki ga li si dandar, ki len ke, “Kitisakpeŋ Babilon ki nan kpa mpoon na, tibobir bi ki pu. Ntafadaan pii ki liwinbaal.”

¹¹ Le binib bi chuun tiir dulnyaa ni na mu ga wii ki li kpa mpombiin kitij ngbaan pu; ba pu? ubaa aan ki daa baawan. ¹² Ubaa aan ki daa baasalmaa, ni tikunabr, ni ŋitakpabil ŋi ŋan ki kpa kidaak na, ni ileen i kpa kidaak na, ni ŋikekenyaan, ni ŋikeken ŋi bon ke nsiin na, ni ŋi man na, ni ŋikpanyaan, ni iluub aanyin aasambil, ni ido aasambil ŋi kpa kidaak na, ni tikur aawan, ni ŋitakpanyaan aawan, ¹³ ni tikpin aawan, ni kinimbɔɔpaŋ, ni tulalee, ni nkpaŋmirkoo, ni tulalee aayon mu bi joo toor kitork na, ni ndaan, ni nkpan, ni boroboro aayon, ni tijikaar, ni inaa, ni ipiih, ni itaan, ni tɔroku tiib, ni binaagbiib, ni binib aamofal. ¹⁴ Tijikaar nyaan ti kitij ngbaan aanib aanibil nan man ti pu na, taa ki bi bi chee. Tiwanpeenkaan ni ŋan na ni tiwanyaan mómok waŋ a. Baan ki kan ni. ¹⁵ Binib bi chuun tiir tiwan nimina kitij ngbaan ponn ni ki kan tinyoor na ga san ijawaan kitij ngbaan aafalaa pu, ki ga li si dandar ki wii, ki kpa mpombiin, ¹⁶ ki len ke, “Tibobir bi kitisakpeŋ ngbaan pu la. Kaanib nan pee ŋikekenyaan, ni ŋikeken ŋi bon ke nsiin na, ni ŋikeken ŋi man na, ki nan kpa salmaa ni ŋitakpabil ŋi ŋan ki kpa kidaak na, ni ileen i ŋan ki kpa kidaak na. ¹⁷ Liwinbaal le liwankpasakpeln ngbaan mómok bee yoli.”

Le biɔdam mómok, ni binib bimok koo iŋɔi ni ki chuun na, ni biɔɔaab mómok, ni binib bimok ji nnyusakpem aatuln ponn ni na, bi mómok si dandar ¹⁸ ki lik mmii aah gaal kitij ngbaan pu na, le ki tar ke, “Kilatiŋ ki bi ke kitisakpeŋ ngbaan na?” ¹⁹ le ki faa kitangaak ŋa biyil pu, ki wii ki li kpa mpombiin ki len ke, “Tibobir bi kitisakpeŋ ngbaan pu la. Biɔdam bimok chuun nnyusakpem pu na nan kan tinyoor pam; ba pu? kitij ngbaan aanib nan daa bi chee tiwan ni kpa kidaak na. Liwinbaal le kitij ngbaan mómok kuln a.”

²⁰ Tɔ, nimi bi bi paacham na, ni Uwumbor aanib, ni Yesu aakpambalb, ni Uwumbor aabonabtiib, ni li kpa mpopiin kitisakpeŋ ngbaan aah kuln pu na pu; ba pu? Uwumbor teen ki kaah ŋa nimi bakaa u na, ki daa kitafal.

²¹ Tɔ, le Uwumbor aatuun mpoodaan yoor litakpal li naahn kinaak sakpeŋ na, ki di mee lii nnyusakpem ponn ni, le ki bui ke, “Kina le bi ga yoor kitisakpeŋ Babilon ki di lii. Kaan ki li bi. ²² Ubaa aan ki li ŋun binib bi gbaa tibar na, ni binib bi gaa ilahn na, ni binib bi pii ŋiwul ni kakaan tiib na pu, kitij ngbaan ponn ni. Ututunn ubaa mu aan ki li bi ki ponn ni. Upii ubaa mu aan ki nan tijikaar ki ponn ni. ²³ Karyaa ubaa mu aan ki li wiin ki ponn ni. Uja ubaa mu aan ki yoor upii ki ponn ni. Upii ubaa mu aan ki mon uja ki ponn ni. Binib bi chuun tiir tiwan ki ponn ni na nan ye mpoodam la. Kaanib nan ŋani inyok ki ŋmanni ŋinibol mómok.”

²⁴ Uwumbor daa kitij ngbaan aanib aatafal; ba pu? bi ku waanib, ni waabonabtiib, ni binib bimok kpo u pu na. Baasin bi kitij ngbaan ponn ni.

19

¹ Nimina aapuwɔb le m ɲun nneel mu naahn kinipaak sakpeɲ na aaneel paacham. Bi len ke, “Haleluya, Tidindaan Uwumbɔr le gaa timi lii. Uma le yeh nnyuɲ, ni mpakm, ni mpɔɔn. ² U jin binib tibɔr mbamɔm ki ɲa bi naah ɲeer bi pu na. U jin upiidagookpaan u nan cha dulnyaa ni aanib gɔr kidagook na aabɔr, ki daa utafal; ba pu? u nan ku uma Uwumbɔr aatutum.” ³ Le kinipaak ki bi paacham na ki len ke, “Haleluya. Inmanyuu nyan kitij ngbaan ni ki ga fii paacham n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.” ⁴ Le bininkpiib moninko ni binaa ngbaan, ni tiwanfuurkaan ninaa ngbaan gbaan kitij ki pak Uwumbɔr u ka libɔrjal pu na, ki len ke, “Amii. Haleluya.”

Upihbo ngbaan aajim

⁵ Le nneel nyan ni libɔrjal chee ki len ke, “Nimi bimɔk ye timi Aawumbɔr aatutum ki san u na, biwaatiib ni bipɔɔndam, ni mɔmɔk pak u man.” ⁶ Le m ɲun nneel mu naahn kinipaak sakpeɲ aaneel, ki naahn bunyɔb sakpem aanyun aah fuuk pu na, ki fuuk ke utaal aah tar mpɔɔn pu na, len ke, “Haleluya. Dandana wee Tidindaan Uwumbɔr u kpa mpɔɔn mɔmɔk na le joo tiwan mɔmɔk. ⁷ Cha ti li mɔɔni ki li kpa mpopiin sakpen ki nyuɲ u; ba pu? ni ɲeer Upihbo ngbaan yoor upuu.* Le upuu gor ubaa. ⁸ Uwumbɔr tii u ɲikekenyaan ɲi bi chain ki wiin na, u di gbab.” ɲikekenyaan ngbaan le ye Yesu aanib aatunyaan.

⁹ Le Uwumbɔr aatuun ngbaan bui mi ke, “ɲmee ke: Binib bi Uwumbɔr yin bi ke bi dan ki nan ji Upihbo ngbaan aabɔndinn aajikaar na, Uwumbɔr aanyoor bi bi pu.” Le Uwumbɔr aatuun ngbaan ki len ke, “Uwumbɔr aabɔr ti ye tibamɔnn na le na.”

¹⁰ Le m gbaan kitij utaafar chee, le ki ban ke m pak u. Le u bui ke m taa ɲa kina; ba pu? u mu po ye m ni nnaabitiib bi joo tibɔr ti Yesu kpiir na aatutuɲeer la, ke m pak Uwumbɔr baanja.

Tɔ, tibɔr ti Yesu kpiir na le tii waabɔnabtiib mpɔɔn ke bi len.

Unii u dik utapiin pu na

¹¹ Le m kan kitaapaak chuu piir, ki kan utapiin. U dik u pu na aayimbil le ye ke, “Mbamɔndaanyaan.” U yaa ji binib tibɔr kan, u tii bi baabamɔn, ki mu dii nsanyaan ki ti to butɔb. ¹² Unimbil wɔb wiin ke mmiigaal na. Ubɔr aayikpupur ti wiir na bi uyil pu. Waayimbil ɲmee u pu. Ubaa aa nyi liyimbil ngbaan see uma baanja. ¹³ U pee kikpalk ki bi di ki mɔɔn nsin ni na. Bi yin u ke “Uwumbɔr Aamɔboln.” ¹⁴ Le Uwumbɔr aatuuntiib bi bi paacham na paa upuwɔb, ki dik itapiin pu, ki pee ɲikekepiin ɲi ɲan ki bi chain na. ¹⁵ Le kijaak aajuk ki ka na bi umɔb ni, ke u ti nyaɲ ɲinibol mɔmɔk. U ga di tikur aadabil ki li joo bi mpɔɔn pu, ki ga ɲa bi ke binib aah taar ɲisubil pu libuusakpeln ponn ni ki nyani ɲaanyun pu na, le ki mɔk bi Uwumbɔr Mpɔɔnsakpiindaan aah gee liɲuul pu na.† ¹⁶ Liyimbil nan ɲmee waakpalk pu, utaapaln chee ke, “Bibɔrb mɔmɔk Aabɔrkpaan ni dindatiib mɔmɔk Aadindaan.”

¹⁷ Le m kan Uwumbɔr aatuun ubaa si nwiin ni. Le u teen mpɔɔn pu ki yin inyoon imɔk laani paacham na, ke i dan ki nan ji tijikaar sakpenn ti Uwumbɔr ga tii i na, ¹⁸ ti ye bibɔrb aawon, ni butɔb aajab aaninkpiib aawon, ni bipɔɔndam aawon, ni itaan aawon, ni binib bi dik i pu na aawon, ni binib mɔmɔk aawon, bi ye binaagbiib ni bi kaa ye binaagbiib na, ni bi ye biwaatiib, ni bi ye bipɔɔndam na aawon la.

¹⁹ Le m kan upeel ngbaan, ni dulnyaa aabɔrb ni baajab mɔmɔk kuun tɔb chee, bi ti to unii u dik utaan pu na, ni waatuuntiib butɔb. ²⁰ Le u chuu upeel ngbaan, ni waabɔnabr u nan tun lijinjir aatun unimbiin ni ki ɲmanni binib bi nan gaa upeel ngbaan aadaan ki dii waawaal na. Bi nan chuu upeel ngbaan ni waabɔnabr ngbaan ki di ɲa chirbil aamii sakpiin ni, bifuub. ²¹ Le unii u dik utaan ngbaan pu na di kijaak aajuk ki bi umɔb ni na ku baajab ngbaan mɔmɔk. Le inyoon mɔmɔk jin baawon ki ti bab.

20

ɲibin lichur na

* 19:7 : Upihbo le ye Yesu. Upuu le ye waanib. † 19:15 : Lik ilahn 2.9.

¹ Le m kan Uwumbør aatuun nyan ni paacham ki ɲub libuul li nyoo kaa kpa limøk na aajaalenɲ aasaafii, ni tikululn sakpenn, uɲaal ni. ² U nan chuu kipeewanbiik ki ye kinimbørɲ aan bi yin ki ke Uwaa u Yunn na, ki ki yin ki ke Defil,* ki ki yin ki ke Sintana na, le ki di tikululn ngbaan buu ki, ³ ki di ki ɲa libuul ngbaan ni, ki di libiil biin, ki laɲ, ke ki li bi ni ponn ni ɲibin lichur, ki taa ki ɲmanni binib ki ti saa buyoonn ɲibin lichur ngbaan ga jer na. N-yoonn ngbaan aapuwøb, see bi chuu buur ki, ki di ki lii, ni yunn siib.

⁴ Le m kan ɲibørjal, ni binib bi ka ɲi pu na. Le Uwumbør tii bi nsan ke bi ji binib tibør. Bi nan ye binib bi nan kpo Yesu pu na aawiin. Binib nan chuu gii biyil lii; ba pu? bi nan moon tibøbamønn ti Yesu nan kpiir na ni Uwumbør aabør. Baa dii upeel ngbaan, bee waawaal, kaa gaa waadaan biyigbeer pu, bee biɲaal pu. Bi nan kpa limøfal ki jin nnaan Kristo chee ɲibin lichur. ⁵ Bima le ye binib bi puen fikr nkun ni na. Bitekpiib bi gur na aan ki kan limøfal ki nan saa buyoonn ɲibin lichur ngbaan ga jer na. ⁶ Binib bi puen fikr nkun ni na kpa mpopiin; bi ye Uwumbør aanib la. Baan ki kpo lelee. Bi ga li ye bitotoorb ki tun lituln tii Uwumbør ni Kristo, ki ga ji nnaan u chee ɲibin lichur.

Kinimbørɲ aalirn

⁷ ɲibin lichur ngbaan yaa jer kan, Uwumbør ga cha bi nyan kinimbørɲ kiyondiik ni, ki di ki lii. ⁸ Le ki ga buen ki ti ɲmann ɲinibol ɲi bi dulnyaa wee mòmøk ni na, ki ti kuun bi, bi ti to butøb. ɲinibol ngbaan aayimbil le ye Gog, ni Magog. Bi wiir ke nnyusakpem aatambol aah wiir pu na, ⁹ ki chuun gbii dulnyaa aapepel mòmøk ni, ki si gob kitiɲ ki Uwumbør gee ki, aan waanib bi nima chee na. Le mmii nyan ni Uwumbør do ki nan wun bi mòmøk. ¹⁰ Le Uwumbør chuu kinimbørɲ ki ɲmann bi na, ki di ki ɲa chirbil aamii ni, upeel ngbaan ni waabønabr u nan ɲmanni binib na aah bi nin chee na. Le bi ga ji falaa, nwiin pu ni kinyeek ki ti saa n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

Kookoo aabøjil

¹¹ Le m kan libørjal pipiln sakpeln, ni u ka li pu na. Le kitiɲ ni paacham san nyan u chee, kaa ki bi. ¹² Le m kan bitekpiib, bi ye bipøondam ni bi ye biwaatiib na, si libørjal ngbaan animbiin ni. Le u kpar tigbann, ki ki kpar kigbaɲ kiken, ki ye limøfal aagbaɲ na, ki jin bitekpiib tibør, baabør aah ɲmee tigbann ngbaan ponn ni pu na, baah nan tun pu na. ¹³ Le bitekpiib mòmøk nyan ni kitekpiitiɲ ni, ki si nima; binib bi nan bee nnyusakpem ponn ni na, bi mu nyan ni ki si nima. Le u jin bi mòmøk tibør baatuln aah ye pu na. ¹⁴ Le u di nkun ni kitekpiitiɲ ɲa mmii sakpiin ponn ni. Mmii ngbaan le ye lelee aakun. ¹⁵ Le bi di binib bimøk aayimbil aa ɲmee limøfal aagbaɲ ni na ɲa mmii ngbaan ponn ni.

21

Paacham pøon ni kitipørɲ

¹ Le m kan paacham pøon, ni kitipørɲ; njan aapaacham, ni njan aatiɲ na jer a. Nnyusakpem mu aa ki bi. ² Le m kan kitiɲ ki bi chain, ki ye Jerusalem pøon na, nyan ni Uwumbør chee paacham, ki gor ke ubøndinn u ban u møn tichal na aah gor ubaa pu pu na. ³ Le m ɲun nneel sakpiin libørjal ngbaan chee len ke, “Lik, Uwumbør do bi binib chee, le u ga li bi bi chee. Bi ga li ye waanib. Uma ubaa ga li bi bi chee ki ga li ye Baawumbør, ⁴ ki ga per bi tinyunyunn mòmøk. Nkun aan ki li bi; mpombiin mu aan ki li bi; iwiil mu aan ki li bi; iween mu aan ki li bi; ba pu? tiwankpok mòmøk jer a.”

⁵ Le Uwumbør u ka libørjal ngbaan pu na len ke, “Lik, m ɲa tiwan mòmøk nipønn.” Le u mu bui mi ke, “ɲmee kina; ba pu? tibør timina ye mbamøn, ki ga sil ɲa kina.” ⁶ Le u ki bui mi ke, “M ɲa tiwan ngbaan mòmøk doo. Min le ye Alfa ni Omega, mpiin ni ndoon ngbaan. Unii umøk nnyunyuu chuu u na, m ga tii u limøfal aanyun, le waan pa nibaa. ⁷ Unii umøk nyaɲ na ga li yeh tiwan mòmøk. M ga li ye Waawumbør; u mu ga li ye maabo. ⁸ Le bijawaandam, ni binib bi yii mi na, ni bininsom, ni binikurb, ni bidagoob, ni bibøb, ni bibøb, ni bibøb,

* 20:2 : Defil ni Sintana ye kinimbørɲ aayimbil ɲiken la.

ni biwaadam, ni binyaməndam məmək ga li bi chirbil aamii ni. Nima le ye lelee aakun na.”

Jerusalem pəən na

⁹ Le Uwumbər aatuuntiib bilole bi joo kookoo aafalaa bilole n̄isambil n̄ilole ponn ni na, bi ponn ni ubaa dan m chee ki nan bui mi ke, “Dan, aan m nan mək si Ubəndinn u ye Upihbo ngbaan aapuu na.” ¹⁰ Le Uwumbər Aafuur Nyaan fir m pu, le Uwumbər aatuun ngbaan yoor mi ki di buen lijoosakpeln li fək na paab, le ki ti mək mi Jerusalem aatiŋ ki ye chain na nyan ni Uwumbər chee paacham, ¹¹ ki wiin chain Uwumbər aanyuŋ pu, ki wiin chain ke lichachatakpal li kpa kidaak aan bi yin li ke Jaspā na aah wiin pu na. ¹² Ligoln sakpeln li fək na mann gonn kitin̄ ngbaan, ki kpa ibisam̄i kipiik ni ilee. Uwumbər aatuuntiib ponn ni kipiik ni bilee mu si ibisam̄i ngbaan məmək chee. Israel yaab aanibol kipiik ni n̄ilee aayimbil n̄mee ibisam̄i kipiik ni ilee ngbaan mək pu. ¹³ Ibisam̄i itaa bi liwipuul wəb, itaa mu bi n̄ngangan, itaa mu bi n̄ngangii, itaa mu bi liwilir wəb. ¹⁴ Ligoln ngbaan kpa n̄idinyik kipiik ni n̄ilee. Upihbo na aakpambalb kipiik ni bilee aayimbil n̄mee n̄idinyik ngbaan məmək pu.

¹⁵ Uwumbər aatuun u len m chee na joo salmaa aadabil u ti n̄aŋ kitin̄ ngbaan ki lik kaah wiir pu na, ki n̄aŋ ki lik ligoln aabisam̄i aah waa pu na, ki n̄aŋ ki lik ligoln mu aah fək pu na. ¹⁶ Kitin̄ ngbaan nan ye likpakpaln la. N̄ipepel məmək n̄inaa aah waa pu na n̄ak la. Le u di lidabil ngbaan n̄aŋ ki lik kitin̄ ngbaan aah wiir pu na. Le n̄ipepel n̄inaa məmək ye mal lichur libaa ni ikui n̄mu, ki mu fək kina la. ¹⁷ Le u n̄aŋ ki lik ligoln aapepeen. Ni ye n̄itaa ikui ilee ni kipiik ni n̄iloob, binib aah n̄aŋni n̄itaa pu na; le Uwumbər aatuun ngbaan n̄aŋ kina. ¹⁸ Bi nan di litakpanyaan li kpa kidaak aan bi yin li ke jaspā na le maa ligoln ngbaan. Kitin̄ ngbaan ye salmaa u bi chain na, ki wiin ke kinimbilik ki bi chain na. ¹⁹⁻²⁰ Ligoln ngbaan aadinyik nan ye n̄itakpanyaan n̄i kpa kidaak na məmək aabəŋ la.

Njan aatakpal ngbaan nan ye litakpanyaan li bi yin li ke jaspā na,
 lileler nan ye litakpanyaan li bi yin li ke safir na,
 litatar nan ye litakpanyaan li bi yin li ke agate na,
 linanar nan ye litakpanyaan li bi yin li ke emeral na,
 liŋmuŋmur nan ye litakpanyaan li bi yin li ke sadoniks na,
 lilolooob nan ye litakpanyaan li bi yin li ke kaneliann na,
 lilolole nan ye litakpanyaan li bi yin li ke krisolate na,
 lininiin nan ye litakpanyaan li bi yin li ke beril na,
 liwawaer nan ye litakpanyaan li bi yin li ke topas na,
 kipiik nan ye litakpanyaan li bi yin li ke kalsedoni na,
 kipiik ni libaa nan ye litakpanyaan li bi yin li ke jasinte na,
 kipiik ni n̄ilee nan ye litakpanyaan li bi yin li ke ametis na.

²¹ Le ibisam̄i kipiik ni ilee ngbaan nan ye n̄itakpanyaan kipiik ni n̄ilee li bi yin li ke peral na; i məmək nan ye litakpanyaan libaaba. Kitin̄ ngbaan ponn ni aasan nan ye salmaa u bi chain ki naahn kinimbilik ki bi chain na la.

²² Maa nan kan Uwumbər Aadichal kitin̄ ngbaan ponn ni; ba pu? Tidindaan Uwumbər u yeh mpəən məmək na, ni Upihbo ngbaan bi kitin̄ ngbaan ponn ni, le binib dooni bi. ²³ Kitin̄ ngbaan aa ban n̄wiin ni uŋmal li wiin ki ponn ni; ba pu? Uwumbər aah wiin pu na woln ki ponn ni. Kaakaryaa ye Upihbo ngbaan la. ²⁴ Kaawiin ga woln n̄inibol aanib pu, ke bi chuun. Dulnyaa aabərb ga li joo ni baawanyaan ki ponn ni. ²⁵ Kitin̄ ngbaan aagoln aabisam̄i kipiik ni ilee aan piin n̄wiin pu. Kinyeek aan li bi nima. ²⁶ N̄inibol aanib ga li joo ni baawanyaan ki ponn ni. ²⁷ Tiwan ni kpa tijəŋ na nibaa aan koo ni ki ponn ni. Binib bi dii n̄iwaa na ponn ni ubaa aan koo ni. Binib bi məln inyamən na ponn ni ubaa mu aan koo ni. Binib bi aayimbil n̄mee Upihbo ngbaan aaməfal aagbaŋ ni na baanja le ga koo ni.

22

¹ Uwumbər aatuun ngbaan nan mək mi liməəl li ye liməfal aanyun ki wiin chain na. Mu nyan ni Uwumbər ni Upihbo ngbaan aabəŋjal chee, ki puu dii kitin̄ ngbaan aasan

aakaasisik ni. ² Le limofal aasui si limool ngbaan aapepel momok hilee pu, le ki lu hsubil libiln ponn ni nfum kipiik ni mulee, uymal uymal ponn ni. Isui ngbaan aafar le tii hninibol mok laafee. ³ Tiwan ni Uwumbor ko na nibaa aan li bi kitij ngbaan ni.

Uwumbor ni Upihbo ngbaan aaborjal ga li bi ki ponn ni; le waatutum ga tun lituln tii u, ⁴ ki ga kan unibil wob. Waayibil ga li bi biyigbeer pu. ⁵ Kinyeek aan ki li bi. Baan li ban karyaa, kaan li ban nwiin; ba pu? Tidindaan Uwumbor le ga li wiin bi pu. Bi ga li ye biborb ki cha n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

Yesu aah ga nan gir ni pu na

⁶ Le Uwumbor aatuun ngbaan bui mi ke, “Tibor ngbaan ye mbamon ki ga sil na. Tidindaan Uwumbor u di Waafuur Nyaan tii waabonabtiib na tun ni waatuun u nan mok waatutum tiwan ni ga na mala na.”

⁷ To, Yesu len ke, “Li pel man, m ga gir ni mala. Binib bi kii kigban kee aabor ti tuk timi tiwan ni ga na na, Uwumbor aanyoor bi bi pu.”

⁸ Min Jonn le hun ki kan tiwan nimina. Maah hun ki kan ni momok doo na, le m gbaan kitij, Uwumbor aatuun u mok mi tiwan ngbaan na aanimbiin ni, ki ban ke m pak u.

⁹ Le u bui mi ke, “Taa na kina. Pak Uwumbor baanja. M mu ye saatutujeer ubaa la, ni Uwumbor aabonabtiib bi ye aanaabitiib na aatutujeer la, ni binib bi kii kigban kee aabor na aatutujeer la.” ¹⁰ Le u ki bui mi ke, “Kigban kee aabor ti tuk timi tibor ti ga na na, taa joo ti aabaa; ba pu? naan yunn, ti ga na. ¹¹ Unii umok tun lituln li kaa nan na, u li beenin tun kina. Unii umok tun tijon aatuln na, u li beenin tun kina. Unii umok tun lituln li nan na, u li beenin tun kina. Unii umok bi chain na, u li beenin bi chain.”

¹² Yesu len ke, “Li pel man, m ga gir ni mala, ki ga li joo ni ipiin ki nan tii unii momok ipiin waatuln aah jeer pu na. ¹³ Min le ye Alfa ni Omega, njan yoo ni gbelngbeln yoo, mpiin ngbaan ni ndoon ngbaan.”

¹⁴ To, binib bi finn baawanpeenkaan ki na ni chain na, Uwumbor aanyoor bi bi pu. Bi ga li kpa nsan ke bi moo limofal aasubil, ki dii kitij ngbaan aabisamoi ni ki koo ni. ¹⁵ Le tiniwanbir, ni bibob, ni bidagoob, ni binikurb, ni biwaadam, ni binyamondam, ni binmanmannim ma kan, baan koo ni kitij ngbaan ni.

¹⁶ “Min Yesu tun ni maatuun u nan tuk nimi tibor tee, ni ti tuk maanib. M ye Ubor David aayaabil, ki ye lijmabil naanyuun li wiin chain na.”

¹⁷ Uwumbor Aafuur Nyaan ni Yesu aanib bui ke, “Dan.”

Unii umok hun na, u mu bui ke, “Dan.”

Unii umok nnyunyuu chuu u na, u mu dan. Unii umok ban na, u mu dan ki nan nyu limofal aanyun, ki taa pa nibaa.

Kookoo aabor

¹⁸ M sur unii umok hun kigban kee aabor ti tuk timi tiwan ni ga na na, unii ubaa yaa di tibor tiken kpee tibor ngbaan pu kan, Uwumbor ga di falaa u hme kigban kee ponn ni na kpee u. ¹⁹ Unii ubaa yaa bar kigban kee aabor ti tuk timi tiwan ni ga na na kan, Uwumbor aan cha u moo limofal aasubil, kaan cha u koo ni kitij ki bi chain na ponn ni, tiwanyaana ni bi hme kigban kee ponn ni na.

²⁰ Yesu u tuk timi tibor tee na bui ke, “Een, m ga gir ni mala.”

Mbamon, Ndindaan Yesu, dan.

²¹ Tidindaan Yesu na tinyoor na waanib momok pu. Amii.